12
2 R
1/3

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
76
6 M

55.7 G.6

72
2
I
11

VIII 0 16

Pertinet ad Bibliothecã S.ti Fran.ci Transtib. ex testam.to Ill.mi et R.mi D.ni
Ascanij Riuati 1660

PHYTOGNOMONICA IO. BAPTISTAE PORTAE NEAP.

OCTO LIBRIS CONTENTA.

IN QVIBVS NOVA, FACILLIMAQVE
affertur methodus, qua plantarum, anima-
lium, metallorũ, rerum deniq; omniũ
ex prima extimæ faciei inſpectio-
ne quiuis abditas vires
aſſequatur.

*ACCEDVNT AD HAEC CONFIR-
manda infinita propemodũ ſelectiora ſecre-
ta, ſummo labore, temporis diſpendio,
& impenſarum iactura veſti-
gata, explorataq;.*

CVM PRIVILEGIO.
NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. 1588.

AN.ÆT.L

ILLVSTR. MARINO BOBALI, ANDREAE FILIO RAGVSEO.

Pertinet ad Bibliothecam S. Francisci de Urbe.

IO. BAPTISTA PORTA NEAPOLIT.

S. P. D.

VETVS fuit Septentrionalium mos populorum, eques Illuſtr. nubiles iàm filias è patrijs laribus foras expellere ſine duce, vt diuerſis in regionibus vaga, erroneſq́, corpus inuulgando dotes, et virum ex voto ſibi compararent. Idem de mea hac fœtura in animum induxerã; & horum gentiũ ſequi morem, nam cum idoneam ætatem indeptam cognouiſſem, peregrinã emittere, ſuos mores ita componeret, & talem ſe cunctis præſeferret, vt virum, & patronum ſuis qualitatibus congruum inueſtigaret. Noua enim forma in lucem prodiens, per nouas vias incedens; nouaq́, nec dum viſa per multa ſæcula ferens, verebar ne tanta nouitate multorum odium ſibi conciliaret, pollicebarq́, mihi non defuturos, qui clam, vulgoq́, ipſam ſugillationis contagio polluerent, conculcarentq́. De ijs loquor, qui tanta ingenij ſocordia laborantes, tam aliorũ iudicijs addicti ſunt, vt prorſus omni proprio ſpolientur, & cũ aliquid ſcire aſſequi nequeãt, aliena cõtemnendo ſe aliquid præſtare videri volunt. Nil veritus ſum, quin apud doctos, gratiam ſit conſequutura; qui quotidianarum formarum pertæſi, nouas (quantulacunq; fuerint) omnium calculo, et plauſu excipiunt. Vnde vt infeſtos iſtos anteuerterem, ſumma votorum mihi erat, nobilem quendam, generoſum, clarum, iudicio, & ingenij dotibus præpollentem virum inue-

nire, cuius patrocinio à deplorato illo hominum genere tuta redderetur, vtvix teneræ ætatis lim ina tranſgreſſa, vix ſuo poſtliminio egreſſa, nec cuipiam ſui videndi copia facta, eius fama ad tuas aures delata, priusà te amari, quàm videri, & prius exoptari, quàm cognoſci mereretur. Liceat mihi, quæ diligentiſsimi patris in collocandis filiabus exquirunt, de te modo rimari. Dum igitur tuæ vitæ rationem ſciſcitor, ingenti fama commotus, maximo perfundor gaudio, quod patronum valorem, quàm pro eius dignitate, meritoq; ſit aſſequuta. Nam ſi nobilitatem attentius expendo, nullam maiori ſingularitate admiror; antiquam enim famam per tuos atauos, quaſi per manus traditam ad hæc vſq; tempora propagatam recolo, & dum peruetuſta literarum monumenta Raguſiæ, antiqui Epidauri, ſummo ſtudio perquiro, maiores tuos è Romanis Fabijs originem traxiſſe comperio: nam ad vniuerſi orbis conquiſitionē, ut ut per diuerſas mundi partes belligerando magiſtratus gerebant, et colonias ducebāt, diuerſæ eorum familiæ varijs in locis diſtrahebantur, vt incolæ fierent. Superſunt adhuc nominis reliquiæ: nam bob gentilitio nomine faba dicitur, bobali de Fabis? & Plinius Fabios à fabis dictos teſtatur. Ecquis neſcit familiæ tuæ per longam annorū ſeriem ad hæc vſq; tempora clariſſima inſignia? Ipſa enim ſummum magiſtratum in Rep. ſumma cum laude et gloria quàm ſæpiſſime adminiſtrauit, quo factum eſt, vt patria parentes gentiles tui iure optimò vno ore, & conſenſu à ciuibus appellarentur. Si nominis claritatem intueor, longius, latiusq; diffunditur, quàm vt à tua vrbe, et Macedonia illi finitima Alexandri rebus præclare geſtis illuſtrata, quin etiam Roma terrarum orbis domina comprehendatur. Fortunæ autem bonis cum paucis ſis ſecundus, ijs prudenter diſpenſandis, erogādisq; es omnium facile princeps. Et ſi tuam intueor effigiem, non vmbratilem imaginem, ſed perfectam Herois expreſſam formam exhibes, manibus Fabiorum hæreditarium robur, oculis genij, et ingenij dexteritatē, fronte Magni Alexandri perſonam ſubſtinere præfers, cui, ut finibus, ita munificentia es proximus. Ad extremum nihil in te conſpicor, quod regij animi magnitudinem, ſingulareſq; mores, inculpatam uitam ad omnia fœliciter excogitanda, atq; adeo tractanda admirabilem ſolertiam non euidenter innuat. Is es, qui plus in receſſu, quàm in frōte promittas. Sed redeat, unde diſceſſit oratio. Hanc meam natam præcipitem tectis extrudo. Singulare hoc ſpeciminis, & decoris habet, quod nullo exquiſito, & affectato ornamento decoratur, imò natiuo colore non mercato, naturali

forma

forma contenta, lenocinijs neglectis, multum ſibi placens ad te aduolat. Lingua non Romanæ, aut Atticæ matronæ eſt, ſed ſimplicis puellæ. Illud ſpondeo, quæ pannis teguntur, multo fore pulchriora, iucundioraq́, quàm quæ foris conſpiciuntur: quo circa, qui altius, penitiusq́ eam contemplatus fuerit, is uberiorem fructum, & plenius obſequium conſequetur: quippe quæ ad receſſus longè reconditos præſtat aditum. Faciem contemplantes ita fallit, vt ſe falſos neſciant. Si crinium aliquis annulorum peccauerit, & incompoſitam reddit comam, uel ſordidata ueſtis, aut male præcincta, quæ ancillæ diligentiam, et animaduerſionem effugerint (nam oculi tam lyncei eſſe non poſſunt) pronus ad ueniam ſis, uerita enim ne tanti uiri amor deferueret, ad te feſtinantius properauit. Vnde ſi non tuam amaſti, iam tuam diligas uelim, & eam tuendam, diligendamq́ ſuſcipias, & per te contra hos fatua imperitia laborantes tutum patrocinium ſuſcipiat. Quam ſi tibi acceptam ſenſero, cæteros qui non admirentur, nihili facio, & ſoror ad Iunium fratrem tuum citius properabit. Vale, & me, ut ſoles ama.

PROOEMIVM.

LAVTIORIS, & diuinioris philoſophiæ nobiliſsimum munus ſemper equidē exiſtimaui, ea ſolerti indagine ſciſcitari, quæ naturæ abdita, & ditiſsima maieſtate laterent. Ingens opus, & maximum, occultumq́; diuinitatis, & quo nullum reperiri poſsit maius. Exiſtimaui pariter, vt Herophilus quoq; medicina clarus exiſtimabat, nihil non herbarum viribus effici poſſe, & plurimarum eſſe incognitas: nam ſi conditorem intuebimur. Magnus eſt Deus noſter, & magna eſt potentia eius, & potentiæ eius nō eſt numerus. Et ſi quæ ab antiquis de herbis poſteritatis memoriæ mandata ſunt, conſiderabimus, portentuoſa videntur. Traditur à Pythagora Coriaceſia, & Callicia aquam glaciari, à Democrito Achemenidon, cuius radice in paſtillos digeſta, in dieq́; pota in vino, noxij per cruciatus nocte cōfiteantur omnia per varias numinum imaginationes. Et Adamantida ſi admoueas, leones reſupinari cum hiatu maximo, & Arianidem gigni igneam colore, cuius tactu perunƈta oleo ligna accendi. Theangelida pota diuinare facit, Gelotophyllida ſi bibatur cum myrrha, & vino varias obuerſari ſpecies, ridendi finem non fieri, & herbam eſſe, cuius omnino tactu redirent amores, vel cum odio depoſiti, vt ex Plinio habetur. Herbam commemorat Theophraſtus apud Indos naſcentem, quæ ſanguinem diffundere, & quaſi fugare poteſt, quodq́; è diuerſo eundē colligit, & ad ſe trahit. Radix Baraas, ex Ioſephi traditione, ad veſperas, veluti iubar fulgurat, accedentes refugit, niſi menſtruus ſanguis ſuper eam fundatur, illos liberat, qui à cacodæmone oppreſsi ſunt. Democritus dixit, credidit Theophraſtus eſſe herbam, cuius contactu illatæ ab alite exiliret cuneus à paſtoribus arbori adactus. Æthiopide herba lacus omnes, ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina, ac terga vertere. Tradit Xanthus hiſtoriarum author occiſum draconis catulū reuocatū ad vitam à parente herba Bali, eademq́; Thylonē, quē Draco occiderat, reſtitutum ſanitati. Et Iuba Rex Mauritaniæ herba reuocatū ad vitam hominem tradit. Si igitur maiores noſtri in tantillis herbulis tantas virtutes apertò cognouerunt, cur veſtigantibus nobis his ſimilia, aut maiora reperiri poſſe verendum erit? Fatui prorſus & ſtolidi iudicij foret, maximum illum rerum conditorem hominibus hæc occulta fore voluiſſe, nam fruſtra creaſſet, præſertim cum animalibus intellectu carentibus hæc fecerit manifeſtiſsima. Quis dictamum herbam ceruos docuit extrahendis ſagittis valere, vt percuſsi eo telo, eius paſtu eijciant? Quis hirundines chelidoniam herbam viſui ſaluberrimam eſſe, ac vexatis pullorum oculis illa mederi? Teſtudo cunilæ paſtu vires contra ſerpentes refouet.

Muſtela

Muſtela cum muribus dimicatione conſerta, ruta munitur, ciconia origano, apri hedera in morbis ſibi medētur. Anguis hybernā latebra viſu obſcurato, marathro herba oculos refouet, ſi verò ſquamæ obtorpuere, ſpinis iuniperi ſe ſcabit. Draco vernam nauſeam ſyluestris lactucæ ſucco reſtinguit. Elephas chamæleonte deuorato, occurrit oleaſtro huic ſuo veneno. Ceruus herba cinare venenatis pabulis reſiſtit. Palumbes, graculi, merulæ, perdices lauri folio annuum faſtidium purgāt. Columbæ, turtures, & gallinacei herba helxine. Anates, anſeres, cæteræq; aquaticæ herba ſyderite. Grues iunco paluſtri, coruus occiſo chamæleonte, lauro inteſtinū virus extinguit, & ſexcenta talia. Si igitur animalia ex notis noxias, & ſibi proficuas herbas cognoſcūt, cur homini defuturos typos imaginari debemus, ex quibus itidē veſtigari potuiſſent? Nec diuinæ, & ſummæ ſapiētiæ modū deeſſe imaginari poſſumus, quo id facilè præſtare potuerit: nō deſunt igitur notę, nō deſunt. Vnde auia rura, inuia montiū culmina, nemora, & ſyluas peragrādo, totis viribus contēplabar multiplicē plantarū formam, florum variegatā coloriam, frondium numerum, diſſectionem, & effigiem, ſic radicum, ſtipitum, & ramorum, nec non à terra proſiliendi, creſcendi, & fœtificandi modum, tam inter ſe varia, & diuerſa, cogitans nil temerè, & caſu confectum, ſed omnia cum ratione, & ordinata cauſa, vt maximus inquit Ptolemæus, & præſertim in his pulcherrimis animantibus, plantis: nec eſſe tam viliſsimum in rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat. Conſiderabam attonitus plantam, tam hilari, viridoq; colore renidentem, tam ſuauem odorem halantem, tam deniq; miræ venuſtatis & elegantiæ, vt cœleſtem maieſtatem redolere videretur, & quaſi magnes ſpectantium oculos ad naturæ opulentiam contemplandā prouocaret, hanc eandem homini amicas vires habere, & Medicorum vſui receptiſsimam. Contra altera tam inuenuſta, & deformi effigiatura, vt fœdo odore, coloreue eminus intuēti terrorem incuteret, hāc ipſam compertam poſtea funeſtæ dotis, & certiſsimæ internecionis. Mirabar cōgeneres herbas, in quibus multa intercedebat parilitas, & ſimilitudo, eadem ferè præſtare remedia, vt Medici alteram pro altera ſubderent. Contra in quibus nulla cognatio, nec virtutis collationem ineſſe. Et ſi aliquæ forent, quæ ex diuerſis cōpoſitæ viderentur, compoſitas vtriuſq; facultates poſsidere. Accedebat ad id conſenſus, & tacita quædam naturalis hominum diuinatio, vt herbas quiſq; ad ſuos morbos profligandos adſumeret, quæ ſimilitudine quadam ad id facere viderētur. Quorum perpenſione, diuino ſuggerente auxilio, cecidit in animum, vt noſtri intimi mores ex corporeis extimis notis inueſtigari poſſunt, & venatores, equites, paſtores, & aucupes ex animalium effigie morum propenſiones cognoſcunt, eorumq; delectus faciunt, ſic ex plantarum exterioribus ſignis interiorum virium hominem poſſe admoneri. His rationibus innixus, cœpi animo ſciſcitari, vtrum ſtatis notis conſtitutæ dotes reſponderent, & ſi aliquæ nobis virtutes incognitæ forent, illas è Medicorum libris perquirebam, quæ ipſi caſu perdocti ſcripſerant, ſic diutina collatione percæpi, mirabile in re ea reſponſum, & conſequutionem ineſſe. Sic poſtea confirmādæ veritatis gratia, ſi in herbas inciderem incertas adhuc,

& inco-

& incognitas vſui medico, multis à nobis periculis factis, nihil inexploratum relinquendo, ad tam vtilia, & nobiliſsima ſuperuectus ſum, vt poſitæ operæ, & accurationis nunquam pœnituerit. Et ex hac veluti racematione numeroſa paulatim confluxit mirabilium contemplationum multitudo, vt non ſolum herbarum, ſed animalium, metallorum, gemmarum, & lapidum delitiæ, & diuitiæ poſsint inueſtigari contẽplariq́;, & multò latius noſtris votis expeditus patuit aditus, quàm ſperabamus. Et niſi noxia, & malefica ſcribere diuina vetuiſſet Minerua, fortaſſe percupida mirabilium rerum diſcendi ingenia pleniori obſequio demereremur. Exempla potiſsimum in Medicina appoſuimus, non quod Medicinam profiteri velimus, nam hoc minus intendimus, ſed vt impijs hominibus anſam non demus malefica excogitandi: docti, & perſpicaces ex his alia intelligent. Tandem Deo auſpice, eò res perducta eſt, vt collectas ex diſquiſitione regulas, & ſi non ſatis nobis concoctas, quantuli ſumus cunq;, quantulæ fuerint cunq; memori æuo donamus, nullidum antiquorum, ne dicam recentiorum memoratas, non fauſtum, aut vanam iactantiæ auram oſtendendo (eſt enim mihi inanis gloriæ contemptor animus, vt qui me norint, teſtantur) ſed vt poſteritati conſuleretur, & ſumma Dei benignitas colatur, veneretur. Hic in cauſarum veſtigationibus nõ occurrent ſæpius repetitæ, & decantatæ à Philoſophis, & Medicis calidi, frigidi, humidi, & ſicci qualitates, nec ab alijs tradita, in compendium redacta, vel ampliata, aut variè ordinata, ſed quæ à nobis ſolùm comperta. Vnde ſi quid ſupereſt noſcẽdum, vel non exactè demonſtratum (quis enim hoc audeat polliceri?) ſcito nobilium, & nouarum rerũ, diuinarumq́; cognitio minus demonſtrata, certè vtilior, & præſtantior, quàm vilium optimè probatorum: & ingenioli noſtri temeritati potius aſcribendum, quàm rei veritati. Arduum eſt, & difficultate plenum negotium, cunctis intentatum, ſcio poſt me non defuturos eiuſmodi methodo, & cognitione altiora, & cumulatiora prodituros: Nos autem quod potuimus, præſtitimus, videbunt lectores voluntatem non defuiſſe.

ASPICIT ET INSPICIT

IO. BABTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER PRIMVS.

DE MVTVA VIRIVM, ET PLANTARVM partium conſequutione. Cap. I.

IN libris noſtris de morum iudicijs à corporis delineamentis deſumptis, ſummi philoſophi, nec non Polemonis, Adamantij, eorumq; aſſeclarum athoritate ſatis luculẽter expoſuimus, corpus, & animam mutuis coniunctionibus inter ſeſe conſequi. Exempla erant in acutis ægritudinibus, quæ corporis morbi ſunt, animum delirare, ſic in amoribus, furoribus, & inuidijs animi morbis corpus tabeſcere, vnde ex his mutuis animi, & corporis affectibus, & partium corporis habitu animi mores poſſe præſagiri. Sic non inconcinna ſimilitudine ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter ſe habent collatione, vt mutata plantæ facie alterentur vires, alterataq; virium habitudine, alteretur plantæ figura, animi vitia, & virtutes optima coniectura augurari poſſe nemo ibit inficias. Vocamus plantæ animam internam vim illam, & arcanam operandi, quaſi naturæ dotem. Vocamus plantæ vitia lymphaticos reddere, veternum inducere, ſterilitatem, & virus, quo homines enectum iri cogantur, aliaq; maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes febres tollere, noxios humores purgare, vulnera conglutinare, & huiuſmodi talia, quæ ſaluti hominum propinantur. Quod ad formæ plantarum mutationem mutetur eorum ingenium, mutatiſq. viribus abeat forma, euidentius eſt, quàm vt probari debeat, nam ſoli mutatione, ætheris, ſitus, & cultus, horum omnium, vel ſolius mutatur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa ſuis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extrema montium ora vento perflata incolit, carioſo, & pumicoſo ſolo, ſub medio orbis receſſu, & neglectu quoq; habita, ſcabro, & retorrido veſtitur habitu, caudice humili, contorto, & ſtrigoſo proſilit, qui crebris nodis, prominulis

neruorum torulis, rigidiſq; ſpinis tumebit, exiguis folijs, hirſutis, diſſectis, & anguloſis, in quibus venæ ſupereminent, floribus exilioribus, exoleti coloris, radicibus lignoſis, breuibuſq;, fructu exiguo, intus lignoſo, ſaporis aſperi, nec veſci, ſed inſignium virium, & celeberrimi vſus: guſtanti calidus, & ſiccus. Hæc eadem planta pingui ſolo ſata, plano, & cui indulgens cœlum, & cultoris ſedulitas arrideat, proh Dij immortales quàm magnam longiuſculo tempore ſubit mutationem. Nam cultu domita feritate, hirſutie, & ſylueſtri habitu exuta manſueſcit, & humanius viuet. Ex macilento ſtipite ſucculento; & hilari venuſtate pubeſcet, ex breui amplo, ex contorto recto, ſpinæ ſe cõtrahent, nodi euaneſcunt, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel ſaltẽ retuſis angulis ramos onerabunt, caro venas, & neruos ſuperueſtiet, vt blandæ fiant, flores ſaturatiore colore ſplendeſcunt, fructus reſtibilis fœcunditatis, & perennis prouentus, ſed humidi ſaporis, & exoloti, effœtis viribus vſui medico, & tandem tantum à prima longius abeſt forma, vt vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam ſi plantam frigidi, & vdi loci alumnam frigidæ, & humidæ qualitatis, ſqualidis, aſperis, feruidiſq; locis feras, & olitoris cultu deſtitutam, vrbano habitu exutam ſylueſcere videbis, & humiditate, & frigiditate aduentitia elangueſcente, ad ſicciorem temperiem calidioremq; inclinabit. Sed clarius, & perſpectius in ijs plantis, quàm in homine videre eſt, quæ à ſua forma deſciſcunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum ſuis formis qualitates relinquendo, aliaſq; nouas adſumendo. Triticum in loliũ & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus ſatũ, & typha pinſita in triticum trãſit, ocimum quoq; in ſerpillum, & alia quæ ſuis locis vberius referuntur. Idq; etiam in ijs plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam, & formam ſibi adoptant, nam vtrorumq; formam, & ingenium æmula facie repræſentant, vt in ſcorodropaſo, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zeopyro, zeæ, & tritici, alijſq; videre eſt. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima, mutatiſq; viribus, mutatur corporatura, & corporis partibus vis animæ correſpondet; vt inuicem virium, & formæ cauſæ fiant, neq; vnquam planta viſa fuit, quæ formam vnius, dotes verò alterius referret. Myrtus aloes vires non habet, nec aloe abrotoni, neceſſario conſequi par eſt, vt tali formæ tales vires conueniant.

PLANTAM CVM HOMINE MVLTAM habere ſimilitudinem. Cap. II.

ETſi fortaſſe quiſpiam vereretur, non recte plantis nos hominem cõparaſſe, vt cæteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos, hic ſe male verſatum in veterum lectionibus ſe manifeſtabit, qui cum homine plantis multam intercedere communicantia, & in paucis differre conſcripſerunt. Planta ijſdem ferè membris, quibus animal conſtat. Theophraſtus plantarum hiſtorias conſcripturus, omnium; quæ in plantarum genere ſpectantur, ſimilitudinem ex his petit, quæ in animalibus inſunt, & ſicut in animalium corporibus propria ſunt cuiuſq; membris officia, ſic & in ſtirpium partibus propria munia; pedes ad greſſus, brachia ad complexus natura compoſuit, nil aures agere valent, quod eſt oculorum, nil oculi, quod eſt aurium, nec generandi quidem facultas data eſt manibus. Hac etiam ſtirpium genera figurauit, quibus eadem ipſa mater, & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt ijs quaſi pedibus inſiſteret truncum deinde ſuperpoſuit, veluti quandam ſtaturã corporis, & habitus, mox ramis diffundit, quaſi brachijs, tunc caules, & ſurculos elicuit, veluti manus. Eſt in ſtipite lignum, vt oſſa in carne. Os corpori officium, vel actionem nõ præſtat, ſed ad eum tantum vſum, vt pali in tectorijs, ſic lignum in cortice, vt ſoliditatem præſtet, & contra ventorum tempeſtates robur, & ad onus ramorum ſuſtinendũ.

Medulla in oſſibus, vt etiam in medio ligni reſidet, alitur lignum medulla, vt oſſa ani-
malium. Falſo enim Theophraſtus inquit omne alimentum virentis per medullam trũ-
ci, veluti per Syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium
oſſa, vt leonis, quæ medulla careant, ſunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea,
buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodiſeus inquit. Stirpes iam ipſas frõ-
dibus natura pilorum, pennarũq; vice obduxit, quippe quæ prænorit, velvt à nimio fri
gore, vel ab æſtu immodico offendi, intetireq; poſſent. Nonnulla enim ſpinis, tanquã
ſpiculis contra animaliũ morſus armauit, quum alijs animantibus cornua dederit, alijs
aculeos, alijs vngues, aut quid tale, quo ſe ſe defendere ab ijs poſſint, quæ detrimentũ
inueherẽt. Ariſtoteles capillum in homine dicit ad neceſſitatem & præſidij rationem:
ad neceſſitatem quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi &
copioſus capillorum ortus. Adiumentum, quia pili extimum expellunt frigus, & ca-
lorem. Eſt in eo emolumentum, vt diximus, egeſtis hoc modo noxijs è corpore vapo-
ribus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigeſta humiditas diffla
tur. Theophraſtus in cauſis frondes ampliſſimas & ad conſeruationem, & ad perennita-
tem, & ad auctionem, & ad fructuum generationem eſſe dixit. Adijciunt authores ca-
pillum ad ornatum eſſe; tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flacceſcit, tol
le arboris comam, tota arbor ingrata eſt. Amittunt & animalia pilos pennaſq;, & plan
tę ſuas frondes. Vt capilli ſummam hominis partem comam exornant, ſic frondes cri-
nium modo cacumina ramorum, & ſurculorum quum foliata ſunt. Genitalia membra
ſurculi ſunt opportuno loco nati. Concipiunt varijs diebus, & pro ſua quæq; natura
grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonſtrat fructũ, vt menſtruũ
mulieris demonſtrat conceptionem, non prius eſt fructifera planta, quàm florifera. Fru
ctus arboris eſt ſemen in homine, ad quod ordinatur animal ad ſpeciem propagandã.
In plantæ cortice ſunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, dige
rit, & expellit. Oris officio funguntur radices, Mneſiteus dicit caulis ventriculi, nam ſi-
cut in ore ſuccus affectus, non perfectus, ſic in caule perficitur concoctione, vt alimen-
tum fructibus præſtet. Alij radicem cor plantæ dixerunt, quod primum viuat, vltima
moriatur. Si radix tabet, continuo demoritur planta, ſed ſi rami ſicceſcunt, poterit re
diuiua radix ſtolones proferre, videntur ergo radices vitæ primordia. Sunt in planta
ſucci, & humores vt in homine. Ob id non illepide Platonici hominem inuerſam plan-
tam dixerunt, & plantam inuerſam hominem. Trahit enim planta alimentum ex info-
riori parte, homo ex ſuperiori. Plato plantas animalia vocat, quod vitæ participes ſint.
Appetitoriam vim, & altricem eis tribuit in quibus Ariſtoteles & Theophraſtus ſequuti
ſunt. Galenus quatuor aſtribit vires appetitoriæ animæ hominũ communes, attractri-
cem, retentricem, alteratricem, & expultricem, quibus cibum aſſumerent, aſſumptum re
tinerent, vt in varias ſuę eſſentię partes cõuertant, & egerant excrementa. Videbãt enim
eas, quibus datę manus videri poſſent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & peda-
menta, quarum ope ſurrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiã ap-
prehenderent, dein vbi attigiſſent, inuadere, ac illico inuolui, & ſi quid interea alieni,
vel noxij ſentirent, euitare, ac retrahi maximo naturę cõſilio, ne quid, quod pręſidij cau
ſa datum eſſet, noxium facerent. Pręterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumi-
ne gaudere, & coma & floribus ſequi etiam nubilo die viderentur, alias etiam aquis im
merſas ſurgere, & deſcẽdere, flores claudere, & aperire ad ſyderis acceſſum, receſſumq;.
Hęc igitur, & alia cum reſpicerent, Anaxagoras aſſerebat plantas animalia eſſe, & ſpira-
re etiã; immodicum Democrito aſſeuerauit doloris, & voluptatis participes eſſe, caſu fo-
liorum dolere, ijſdem viciſſim reſtitutis capere voluptatẽ. Empedocles putabat in ipſis
eſſe commiſtum ſexum. Alij & ſi in alijs non tam diſcretius, in palmis ſexum eſſe ſe-
peratum maris, & fœminæ, immò maris & fœminæ ſemina ſimul colligata plantari, vt
inde perfectiſſima exurgeret planta. Damageron id quoq; in piſtaceis euenire dixit,

vtrumq; ſexum coniungens, & maris dorſum ad Fauonium ſpectare debere. Idem Empedocles non ſolum naturales inclinationes, ſed etiam ſenſum illis tribuit. Exiſtimauerunt Pythagorici perfectiores plantas in perfectioribus animalibus propinquas eſſe, immò & quamplurimi ſunt, qui quamplurimas plantas inter ſtirpium, aut inter animalium genus adnumerarent, ita intellectu vigere conſpexerūt, & mediam inter vtrũque naturam videbantur ſortitæ. Veteres Græci poſteritatis memoriæ mandarunt palmas ſe vehementi amore proſequi, adeoq; eſt eis veneris intellectus, vt alteram altera depereat, nec prius deſiderio leuari, quàm eam adamatus mas conſoletur. Quandoquidem ſuis comis pronam incumbere videre eſt, & quaſi viduam ſterileſcere, ſed agricolæ, vt cuius amore deflagret, planè cognoſcant, plantas inibi obſitas manibus contrectantes ad eam reuerſi, quæ amore tabet, manibus contingunt, tunc oſculo manum blandè demulgens amorem confitetur, ſeſe illius deſiderio ſtimulata, huius veſaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amaſiæ capiti circumponit, tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Senſibus arbores valere ſcribit Zoroaſtres in Geoponicis, nam ſi per multos annos arbor aliqua ſterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, ſi amicus pro ea rogauerit, & fideiuſſerit ſequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis perſuaſus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob cauſam maiores noſtros ſcripſiſſe putandum eſt homines quamplurimos in arbores mutatos, niſi ob magnam, quæ cum eis habent ſimilitudinem. Nec ob aliud Dijs multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum, Apollini laurum, & lotum, Baccho hederam, ferulam, & piceam, Mineruæ oleam, Veneri myrtum, roſas, & phyliram, Diti cupreſſum, Cybelæ pinum, Herculi populum, Mercurio puniqum, Harpocrati perſeam, nec ob aliud arbores ipſas oracula reddidiſſe antiquorum religio docuit, & Gallorum Druidæ nil magis viſco, & arbore, qua naſceretur ſacratius habuere, niſi quod ſuſpicabantur diuinã illis ineſſe naturam, & pluſquam humanam. Trogus & Philemon philoſophi animæ nutritiuæ opera ex plantis ſignis colligi poſſe declararunt, vt cum vegetatiua virtus cõmunis ſit omnibus viuentibus, longæui ſigna colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, eſſent longæui ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma: vt pinus, ilex, & medica.

QVOMODO ANTIQVIORES PHILOSOPHI PLANTARVM virtutes inueſtigauerint. Cap. III.

DEINCEPS, flagitatq; ordo dicamus maiores illi philoſophãtes de plãtarum viribus quid ſpeculati fuerint, & nobis tradiderint; poſt hæc nos qua methodo inueſtigandæ ſint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, poſt eum Theophraſtus, ab eo Dioſcorides, Galenus, & alij mauritanæ factionis inſignes medici ex ſaporũ ſignis primas docere qualitates tentauerũt, & ab his quaſi nexu quodam ſecundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & à naturæ proprietate manantes appellauerunt. Saporum primus acerbus eſt, qui inter attingendum linguam intenſiſſimè conſtringit, eſtq; frigidus, & terreſtris. Si acerbitas ipſa paululum remittatur, & linguam vt prius neutiquam contrahat, fit auſterus, plus frigidus, quàm humectus. Si cum eo plus humidi admiſceatur, euadit acidus, & hic humectior, quàm frigidior, & ſubtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis ſapor abſtruſas linguæ partes ſublinit, & euidenti iucunditate blanditur, vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoriatur, & ex eiuſmodi ſunt noſtra alimenta. Pinguis qui non perſpicuam ingerat voluptatem minus quàm dulcis caliditate præſtat, atq; aerem participare videtur. Salſus ſi calor inualeſcit, ob

id calefacit, abrodit, abſtergitq; Hos binos ciborum condimenta diximus. Sed qui linguam magis contrugat, amarus eſt, fit quum calor pluſquàm par ſit, increbuit, ariditate, & caliditate præſtans. Amaritudinem ex calido, & frigido naſci poſſe dixerunt Arabes; ex frigido, quum poſt amarorem dulceſcit, vt in glandibus euenire videmus: ex calore, quum poſt dulcorem amareſcit, ſed certiſſimæ terreſtris ſiccitatis. Acer ſapor abradit, & lancinat linguam cum vehementi caliditate acuta: fit cum calor ad ſummũ ſuperauctus eſt, ob id comburit, ne dum calefacit, & homini venenum eſt. Sunt qui inſipidum, ſaporem faciant, ſentire quidem in eo ſaporem nullum, vt tamen ex ipſo fiat aliquis, vt ſuperfaciat genus, frigidæ, & humidę qualitatis dicunt, quia aquea humiditate obtunditur. Secludunt ex his vinj; & lactis ſapores, cum in eis non vnus, ſed plures recipiantur ſapores: in illo auſterus, dulcis, & ſuauis, in hoc dulcis pinguis, & ſuauis. Porrò à principibus qualitatibus ſecundæ ducunt originem, & tertiæ, nempe vis emolliens calore, & humore prouenit, indurans ex frigore, & calore naſcitur, laxans humore gignitur immodico, tenſoria ex nimia frigiditate proficiſcitur, conſopiẽs ex vehementi frigore. Tertiæ qualitatis ſunt, quæ lac, ſperma, menſtruum, vrinã prouocant, calculos diſſoluunt, & ſimilia. Lac creans à familiari, & modice calida ſubſtãtia procedit. Imminuens lactis prouentum ex frigiditate cogente, & incraſſante. Non ſecus ſemen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit ſubſtantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incraſſante. Simplex medicamentum, quod deſiccandi naturam habet, minimumq; caloris poſſidet, ſui muneris eſt calculos comminuere, & exterere, calidum, acre, vel tenuium partium vrinam ciere poteſt. Has qualitates in quaſdam veluti claſſes, abſceſſus, vel ſedes concludi dixerunt Græci, Latini, pariter & arabes medici, ita vt nonnulla primæ ſedis cenſeantur, alia ſecundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem ſibi arrogant, Primæ claſſis medicamenta cenſentur, quæ calefaciũt, deſiccant, humeſcunt, refrigerant ineuidenti quodam ſucceſſu, ſecundæ, quæ vix percipiuntur, tertiæ quæ inualeſcunt, poſtremæ vrendi licentiam ſibi nanciſcuntur, & cruſtas ſimiles aduſtis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnius, ac principio alterius gradus præſtant.

QVOD DE PRIMIS, ET SEQVENTIBVS QVALITATIBVS plantarum antiquiores non perfectè ſenſerint. Cap. IIII.

SEd hæc omnia veritatis neſcia ſunt, & ingenioſe excogitata, nam pleraq; ab hac præceptione deſciſcunt, quæ infirmant præceptum, quum nihil in his perpetuum ſtatui poſſit. Amara multa ſunt, quæ non calida, & dulcia, quæ non temperata, multa quæ deſiccant, minimumq; caloris poſſident, & calculos non atterunt, & quæ familiari, & modice calida facultate prædita ſunt, & multum à creando lacte abſunt, nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida conſtant, ſemen creant, & inſipida multa ſunt deleteriæ facultatis. Immò & ſaporibus contrarias habent qualitates, quæ recentiores medici nõ animaduertentes, neq; experientes, addicti ſolùm antiquorum ſcriptis, veriſſima omnia eſſe quaſi leges ſanxerint. Quis riſum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum ſaporibus vires, & proprietates numeroſas, quas poſſident, aſcribere nitantur, inquiunt. In principio amara ſunt, paulo poſt dulceſcunt, mox aceſcunt, poſtremo vero ex acre in acerbum abeunt, & dum ſaporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis diſcrepant, & ſibi met ipſis contrariantur, & nobis ambigua, & falſa turpiter imponant? Sed quis ferre valet eos, qui ſapores in gradus diſtribuunt, nec ſcribunt quo cœli climate, ſitu, ſolo, culta vel neglectui habita naſcatur, ad quorum vel vnius mutationem, variatur ſapor, ne dum color, & forma? Eandem herbam Arabes ſub calido ſigniferi receſſu incolentes tertij gradus calidam proferunt, Græci pariter, & La-

& Latini, qui temperatam habitant zonam ſecundi; Germani verò, qui ſub frigida cœli plaga vix primi dicunt, & quæ apud illos medicamenta ſunt, apud hos alimenta. Memini ſuperiore anno ocimi ſemen in hiulcas parietum rimas vento delatum cōcepiſſe, & coaluiſſe, idem à mulierculis penſilibus in hortulis opaco loco rigatum, excultumq; guſtanti illud gradum tertium attingere, hoc vix primum videbatur, ſub eodem enim cœlo, ſed quid contingat vbi omnia varia ſunt, alijs vel tyronibus iudicanda relinquo, nam ignoro quomodo ſuas partes tueri poſſint. Vel ad abolendam hanc controuerſiā exprimenda fuerant loca, ſitus, terræ, & cultus: ne ignara medicorum turba hæc vt à cœlo delapſa exactiſſime obſeruantes, falleretur. Sed quia mei inſtituti non eſt, & ad hęc confutanda pluribus verbis vti opus eſſet, quàm pręſens exigat ſpeculatio, omittemus, latius enim loquemur de iis, quum de ſimplicium viribus conſcribemus, vbi quæ ab antiquis & recentioribus medicis de qualitatibus dicta ſunt, noſtris principiis accommodare nitemur.

QVOD EX ALIMENTO, QVOD SVGGERITVR PLANTIS, primæ qualitates ſint veſtigandæ. Cap. V.

HVCVSQVE veterum doctrina expatiata eſt, alia verò experimenta, quæ non à manifeſtis qualitatibus eueniunt, antiquos latuere, & quæ cognoſcuntur nulla ratione, & methodo ſunt inuenta, ſed à diuinandi peritis hominibus, dœmonibus, caſu, ſomnio, vaticinio, ab animalibus, & eiuſmodi alio modo adinuenta eſſe tradunt medicorum hiſtoriæ. Diximus enim multa in præfatione, quæ ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morſum remedium oraculo repertum narrat Plinius cynorhodā. & alia, quæ ſuperuacuum duco recenſere, & in his recentiores omnes conſenuerūt. Sed nos ne videamur in veſtibulo huius diſquiſitionis commorari, non prius ceſſabimus, quàm nitemur eò aſpirare, ſi minus liceat, in intimos receſſus, & penitiſſima naturæ atrii loca penetrare, vbi perennes, vberrimiq; fontes abſtruſarum rerum emanant: ſi diuina fiducia, quæ neminem ad benè agendum deſtituit, noſtræ audaciæ blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq; breui ſermone perſtringamus. Sed vt perſpicua magis, & nitida noſtra præceptio reddatur, diuiſionem noſtro more proponemus. Herbarum manifeſtæ aliæ, occultæ aliæ ſunt qualitates: manifeſtas frigidi, humidi, calidi, & ſicci eſſe iam diximus. Nos primùm de his diſſeremus, quibus coniecturis cognoſci queant, & aliter quàm vſquā alibi, aut à quopiā obſeruatum ſit, ſcilicet ab earū alimēto, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus eſt, quæ in humanę noſtræ phyſiognomoniæ libris diximus, docuimus enim, quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt, nec ſolùm in hominibus id euenire, ſed aliis animalibus. Venatores, qui generoſam canum ſobolem conſeruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali, quoniam lac, & ſpiritus maternus longè magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos cenſet. Troglodytæ populi feri ſunt, quòd non à parentibus, ſed ab animalibus alantur. In libris noſtris de agricultura explanatæ notitiæ eſt ſurculos, qui inſeruntur ex ſubiecto ſtipite cum alimento trunci qualitates ſuſcipere. Sic planta plurimum intereſt quo alimento alatur, vt plus, minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in riſidibus vdis naſcuntur, ampla forma ſunt, caule ſucculento, læui, & tereti, folio numeroſo & rotundo, fructu inſipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effœtis viribus. Hæc ex ſimplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ verò in paludoſis, anguloſo caule, obſequioſo, fractu contumaci, fronde laciniata neruoſa, villoſaq;, radice magna, odoratula, viribus vegetioribus, qualitate frigida, & ſicca.

ca. In maritimis crepidinibus, anguſtis folijs, quamplurimè deficiens fructu, radice, & ſemine, caule molli, floribus ruffis: frigidæ & ſiccæ naturæ. In littoralibus, quæ maris æſtus alluit, fruticoſa ſpecie, caule humili, lanuginoſo, albicantibus folijs, teretibus; teneris, ſemine ruffo, odorata, ſed calida, ſiccaq;. At pinguis ſoli alumna, ſpecie ampla, pingui, hilariq;, caule turgenti, læui, foliato multum, folio rotundo, craſſo, læui, fructu carnoſo, molli, & parùm intus lignoſo, complexione calida, & humida. Contra macri ſoli incola exili ſpecie, macilentaq;, caule neruoſo, hirſuto, fronde anguſta, diſſecta, laciniata, neruoſa, hiſpida, floribus luteis, calida & ſicca, tenuiſq; eſſentiæ. Mediocris verò ex vtrarumq; figura, & dote compoſita eſt. Si in arenis naſcatur, plerumq; macra, lignoſo caule, exili, hirſuto, folio puſillo, duro, radice lignoſa dura, calida, ſiccaq;. Quæ in aſperginoſis limbis vetuſtorum parietum, vel complutis ruderibus lignoſo caule, fronde parua oblonga crenata, odore immanifeſto, & plerunq; ſterilis, frigidæ, & ſiccæ qualitatis ex aqua & terra: nam ſicut calida, aridaq; aridis locis, & ſterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & areſacit, ſic in aquis ſata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus ſtirpium: nam fera planta rudi, & triſtiore ſpecie naſcitur, caule exili, macilento, lignoſo, anguloſo, neruoſoq;, fronde dura, lirata, hirſuta, numeroſa, anguſta, crenataq;, flore puſillo, diluti coloris, odoriſq;, fructu aſpero, intus lignoſo, odorato, radice, prædura, breui, viribus præſignibus, natura frigida, ſiccaq;. Mitis verò planta viuido peramœno, & laſciuo aſpectu, caule pingui, læui, vdo foliato, fronde molli, craſſa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus, fructu copioſo, dulci, veſco, indoro, radice variè diuaricata, ſed viribus imbecillioribus humidæ, & calidæ naturę, pingui iam deſcriptæ tota facie non abſimilis. Pingui enim cibo ſylueſtris planta, & aquoſo ſatiata, in humidiorem, calidioremq; abit qualitatem, eadem orbata culto, & è ſuis locis tranſlata in priſtinam cedit naturam, calidam, & ſiccam. Tandem vt eduliorum, & potuum copia humana mutatur complexio, ſic ſoli qualitate in plantis eadem euenire neutiquam dubitamus pronunciare. Exempla ſecundo proximo libro cumulatiſſime dabuntur.

QVOD EX NATALI SOLO PLANTARVM VIRES dignoſci poßint. Cap. VI.

EX terræ locis ſubditis parallelis, vbi naſcuntur plantæ, ſeduli inſpectores ex extima facie poterunt interna ſcrutari ſecreta. Sed meminiſſe oportet, quid olim in noſtris phyſiognomonicis dictum eſt, & ne eò reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuerſis cœli climatibus maiores noſtri diuerſos hominum mores conijciebant; nam ſecundũ climata genus efficiebant & mores, vnde ſignatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propenſiones ſtatuebant, vt cui tale corpus ineſſet, & talem animam poſſidere neceſſe foret, & ſecundum climatum regionumq; varietatem, hominum mores variari, vt qui Meridiei ſubiacent, criſpis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus, animo leui, & mendaci. Arcto qui ſubiacent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, craſſis cruribus, carne laxa, & ventricoſi, ſed animo efferi, ſimplices, & ſtolidi. Sic medianis regionibus media ſigna & mores. Hæc nos preſſius ad noſtram phytognomonicam transferentes; per climata habitus, & vires diuiſimus, vt tali regioni, tales vires correſponderent. Feruidorum locorũ indigena planta retorrido, & macilento habitu erit, ſtipite gracili & contorto, & ſquaroſa cute obſito, folijs criſpis, fructu odorato, calida, aridaq; facultate, tenuiorumq; partium. Quæ ſub Aquilone procero caudice ſurgit, enodi, recto, craſſoq; folio promiſſo, læui, pauci, vel tetri odoris, ignauis viribus torpet, ſed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de ſitu dicendum, gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cœlum commutant, &

quæ

quæ calida cœlorum ratione ſunt, ſitus obtundit, & humida efficere poteſt, & arida humeſacere. Celſiorum montium inquilina, ſtrigoſa, & triſti facie, breui corporis forma, contorta, & ſpinoſa, folio paruo diſſecto, fructu ſapido, vi præſtantiori. Campeſtres plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, folijs rotundis crebris, fructu crebriori, & ſapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium vmbroſarum ſoboles, pallenti & veluti morboſo aſpectu eſt, & tumida forma, attollitur procero & glabro caule, tenero, & enodi, diti foliorum textura, folio amplo, carnoſo, molli, obtuſo, fructu amplo, inſipido, inolidoq;, radice magna, fungoſa; ſed irritæ vires, humidæ, & frigidæ qualitatis. Ex his compoſita erit, quæ in collibus naſcitur.

EX PRIMIS QVALITATIBVS EMANANTES alia veſtigari potuerunt. Cap. VII.

EX his primis qualitatibus aliæ ſuccedunt, vt & maiores noſtros diximus docuiſſe. Succurrit ex noſtra Phyſiognomonia argumentū, quo vnius Ariſtotelis doctrina ex duobus, vel alijs paſſionibus alias inferri poſſe, & coniectari, vt ſi pauper eſt, ergo blandus. Si cognoſcimus hominem triſtem, iracundum, & immorigeratum, poſſumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & ſi in eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico aſcripſit: nam tria illa, vt priora, & antecedentia, & ex his poſtea concluſio infertur. Vnde Phytopta quũ alijs coniecturis herbam calidam eſſe cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium eſſe, poterit & illico inferre, quod vrinam mouere poſſit: nam calida concoctu facilia ſunt, odor nullam gerit corpulentiam, & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere poſſunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem poſſident noſtro quamſimillimum, puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea ſunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt, ſed fouent, aſcititiumq; in ſpatijs receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti ſunt, vbi id conſultius omittemus.

DE SIMILITVDINE, QVA RERVM OCCVLTAE proprietates agnoſce poſſunt. Cap. VIII.

IAM ad modum deuentum eſt hactenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quiſq; quaſi conſiliorum naturæ particeps ex apparentibus in facie ſimilitudinibus arcanas dotes aſſequi poſſit. Erat enim in humana Phyſiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt quibus moribus ſe quiſquam exercendo præfigurâret, tales ei mores ineſſe pronunciabant. Vt ſi quiſpiam ſæpiſſime oculos ſurſum adduceret, ſalacem indicabant, quippe concumbentes oculos ſurſum attollunt, & ſi quis eum natura vultum præſefert, quem irati ſolent, iracundus cenſebitur, ſic hilari, mœſto, ſeuero, auſtero, triſtes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie animo & moribus pulchros, contra deformes & monſtra in corpore, ſic animo deformes & monſtra dicebant. Vultus ſimilitudo index eſt cordis. In vultu ſimilitudo magnificentiæ, auaritiæ, probitatis, improbitatis, vigilantiæ & ignauiæ, anxietatis & ſtudij apparet. Ex ſimilitudine partium animalium internorum morum iudicium deſumebamus, vt vidimus; & tandem humanæ Phyſiognomoniæ ex vultus, & animalium partium ſimilitudine tota pendebat ſcientiæ prçcognitio. Haud ſecus exiſtimandum eſt in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum ſtirpium, actionum, morum, aliorumq; quoad poſſunt conſpicua alluſione, & conſimilitudine

demonſtrant. Eſt quippe per ſimilitudinem demonſtrandi modus, quo ſæpiſſime ſummus rerum opifex diuinas & occultas res ſolet patefacere, vt ſupremam idæarum ſimilitudinem referrent. Nec præſtantiori, aut concinniori poterat modo. Nam ſi plantam loqui fingamus, & ſecreta ſuæ naturæ commoda, quibus præſtat, promere vellet, quocunq; ſermone, quibuſuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & ſermones, & ſcribendi characteres ſingulis gentibus proprij ſint, & peculiares: vnde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuiſſet: ſic arguta naturæ ſolertia ſuis rerũ ſimilitudinibus & breuiter, & perſpicuè ſatis ſimul omnibus facit. Eſt enim ſimilitudo pictus ſermo, vel pictura loquens, quæ quouis ſermone, quibusuis notis valentior eſt: nam muti, quibus pro ſermone geſtus ſunt, & animalia ſermone carentia, motibus corporis ſuos indicant affectus. Quoſdam populos narrat Plinius ſine lingua, quibus pro ſermone nutus eſt, motuſq; membrorum. Similitudo & ſi ſemper eiuſdem habitus, tantum habet momenti, vt ipſam dicendi vim ſuperet, nullaq; res magis animo infigitur, quàm artificioſa pictura. Vulgò pictura idiotarum ſermo dicitur. His accẽſendæ videntur ſimilitudines, & propriè rerum facies, quibus Aegyptij ſapientes ſuos animi conceptus exprimebant, vt omnibus eſſent conſpicui, quas hieroglypha grammata nuncuparunt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapâlia habitantibus, & ijs, qui in deſertis mundi plagis naſcuntur, longè à medicis, eorumq; conſilijs, quomodo ſibi mederi poſſint, proprijs picturis morbum deſignantibus alloquitur natura, ne præſidio deſtituti à morbis trucidentur. Quare minus quin ſit verum refragandum eſt. Hac vi ſimilitudinis in aſtrologia, ſomniorum interpretationibus, agricultura, & alijs ſcienciis vti poterimus, breuiq; temporis momento ea noſſe non difficile, quæ maiores noſtri longis temporum interuallis ſola experientia duce, ſine cauſis adinuenere.

QVOD GENETHLIACORVM SCIENTIA EX ASTRORVM *ſimilitudine deſumpta ſit.* Cap. VIIII.

DEMONSTRAT enim nobis immenſus rerum conditor non abſimili ſimilitudine quid aſtra portendere poſſint, colore, motu, figura & magnitudine, ſi cui libeat altius aſtra proſequi, & genitales cauſas è ſublimi inquirere, & ſi nos minus hæc probemus, neq; inſtituti operis argumentum ſit. Fœdæ & prodigioſæ videntur mundo luminum orbitates in principibus aſtris Sole & Luna, ideo eorundem defectus mundo fœda, prodigioſaq; portendunt, bella, peſtes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarum apparitio, præſertim ſi rubiginoſis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic pareliæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione, euentuum duratio, & ex colorum ſimilitudine morbi, & euentus præſagiuntur: nam ſi ſuſco colore, vel pallore infecta ſunt, Saturnum te admonebunt, ſi ſanguineo, vel igneo, Martem: vnde æſtuoſas febres, ignitiones, & ſanguinis profuſiones. Sic ex configurationum ſimilitudine, & inceſſus reliqua ſimiliter perdiſcuntur. Saturni ſydus rigens plumbeo pallore liueſcit, oculos offendens, in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidos, humoribus plenos, pituitoſos, & eiuſmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneum, ſanguineum, & atro pallore fœdum, horrificũ minax, vt oculos lancinet, homines rubentes facit, & atros, lepram, feros lichenes, ſcabiem, & eiuſmodi atrabilarios morbos pollicetur, vulnera ex igne, ſanguineas excretiones, effluxus, æſtuoſas febres, peſtem, mortem, & dira minatur. Noſtræ naturæ contrarij ſunt, ambo infortunæ dicti. At Iouis lumen ex candido in atrum coruſcans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiuſdem ſyderis æmula, peramœno & roſeo ſulgore aſpectum commendat, quia ferè concolores, ideo perſimiles effectus ſpondent. Venuſtos & facie venerabiles reddit: vitam, opes, gloriam, & ſplendorem, non niſi ſalutaria bona,

& ſalubres influxus condonant, noſtræ naturæ amici, & ob id fortunæ dicti. Sed colores, qui in his diuerſè ſpectantur multiplici & venuſta miſtura in vno ſolo Mercurio ſpectanda venit, nam relucent in eo Saturni lutidum, Martis igneum, Iouis candidum, Veneris flauum, nec non vtriuſq; nitor, hilaritaſq; , ob id non peculiaris naturæ, ſed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem ſe inſinuabit, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol verò & Luna magnitudine, & luminis ſplendoris prærogatiua, neutiquam triuialis poteſtatis, ſed principatum ſibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conniuent, bonos augent, malos mitigant, quibus verò aduerſantur, bonos inficiunt, malos peſſimos reddunt: & tandē maximus ille ſyderum interpres Ptolemæus per ipſam quidem conſtellationis quaſi faciem & formam futurorum ſpecies deprehendi poſſe retulit. Vitæ ſplendor, principatus & opes ex luminum ſatellitio deprehenditur, ſtipatus namq; ſignificator beneficis eiuſdem conditionis ſyderibus illuſtrem & gloria conſpicuum ſtatum decernit, contra ſi ſatellitio deſtitutus, & luminaria curſu vacua, obſcuram vitam, & abiectam deferunt. Obſcuræ & nebuloſæ ſtellæ in Solis configuratione vt Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarij telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol ſtellarum lucidiſſimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidiſſimis corporis partibus imperat. Infortunæ in altis cœli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulorum, vt in tropicis, flexuoſos reddit & gibbos. In nodis verò, vt in æquinoctialibus claudos & podagricos. In extremis partibus ſignorum infortunæ extremis artibus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole, vitæ ſtatus è cœli medio. Arabes inquiunt, Sydera in altioribus cœli abſidibus collocata, proceros homines creant, in infimis oppoſitis breues, & pumilos, ſic in medijs receſſibus quadratæ corporaturæ. Sic multæ latitudinis latos, pingueſq; faciunt, ſine latitudine macilentos. Saturnus tardi motus in ſuo circulo pigros facit, & pertinaces in opinionibus. Luna velociſſimi motus mobiles, & leues mente. Sydereus Galaxiæ candor lacteum colorem natis præſtat. Heraclides Ponticus tradit, quod caniculæ exortus priſcis ſummoperè obſeruabatur, vt ex eius colore de anni ſtatu coniecturam caperent: nam ſi obſcurior, & veluti caliginoſa oriebatur, grauem & peſtilentem fore annum, ſi clara & pellucida, ſalubrem, ac proſperum. Qui naſcuntur in ipſo terræmotus momento, ſemper pauent, in tonitru ſemper languidi, ardente cometa, ex ardenti complexione amentes, interlunij tempore debiles, aut, vt Ariſtoteles ſcribit, atra bile laborantes, & ſexcenta alia, quorum Aſtrologorum libri referti ſunt: vnde horum ſimilitudine ex ſe quiſq; poterit ſcientiam præfigurare.

SOMNIORVM INTERPRETATIONIS ARS EX *ſimilitudine deſumpta.* Cap. X.

SIc etiam coniectores ex ſomniorum ſimilitudinibus præſagiuntur. Anima enim è corporis functionibus ſoluta per ſomnum, & ſibi ipſi reſtituta, quaſi in receſſu quodam tota ſibi ſua eſt. In ſe ipſa reflexa per diuinitatis ſuæ principia, cœleſtemq; cognationem, quælibet, quæ ventura ſunt, videt, & corpori ſuo domicilio (quod tunc penè mortuum eſt) cui præeſt, quibuſdam coloribus, figuris, quantitatibus, & ſimilitudinibus ſtatum corporis explicat, & per viſiones repræſentat, vt ſibi ipſi caueat, non tamē ſemper, ſed ſuperum permiſſu. Ioſeph Hebræus regio pincernæ prædixit poſt tres dies ad priſtinum officium reſtitutum, ex vitis ſimilitudine, quam ipſe ſomniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expreſſum vinum Pharaoni propinatum. Et piſtori, quod poſt totidem dies patibulo ſuſpenderetur, quum tria caniſtra ſomniaſſet ſuper caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant, quum aues ſuſpenſorū

carnes edere ſoleant. Et Pharaoni præuidit ſeptem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemq; annonę & famis, quod in ſomnis vidiſſet ſeptem boues pingues paſcentes in paluſtribus, & ſeptem alios macilentos etiam in ripa deuorantes præpingues. Et ſeptem ſpicas è culmo pullulantes plenas, totidemq; inanes, & vredine tactas illas pulchras depaſcentes. Et quod ipſemet ſomniaſſe ſuum manipulum conſurgere & ſtare, & fratrum manipulos circumſtantes adorare manipulum ipſius, & Solem, & Lunam, & vndecim ſtellas adorare eum, interpretatus eſt fore, vt vndecim fratres, patrem, & matrē incuruarentur, & venerarētur eum. Rurſus ex ſubcineritio pane, quē ſomniauerat miles Median volui in caſtra Median, & peruenire ad tabernaculū, ſubuertere illud, & terræ coęquare, interpretatus eſt Gedeonis gladium caſtra funditus perdere, & Median capere. Statua, quam ſomniauerat Nabuchdonoſor, erat capite aureo, brachijs, & pectore argenteis, ventre & femoribus æreis, tibijs ferreis, pede, cuius pars vna fictilis, altera ęrea, & lapis de monte abſciſſus percuſſit, & abſcidit ſtatuā, & euanuit ſtatua, & lapis mōs factus eſt, & repleuit terram. Daniel ex Deo interpretatus eſt caput aureum eſſe Nabuchdonoſor magnum, & pedem argenteum fore regnū, partem ęream, quod terræ vniuerſæ imperabit, partem ferream, quod omnia hæc conterentur. Digitorum pars ferrea, ter reaq; diuiſio regni erit. Pars contrita, pars ſolida, ferrum fictili miſtum luto, quæ commiſcentur humano ſemine non adhærent, ſicut ferrum non commiſcetur teſtæ. Sic arbor in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cœlum repleret, forma pulchra, & fructifera, ſub ea beſtiæ, in eius ramis volucres, Sanctus de cœlo clamat. Succide arborem, deſtrue fructus, & diſperge beſtias, & volucres, ſinite radices, & herbis extrinſecis alligegetur vinculo ęreo, & ferreo, & tingatur rore cœli, commutetur cor humanum, vt fiat ferinum, & per ſeptem tempora duratio eius. Idem ex Deo interpretatus eſt arborem eſſe Nabuchdonoſor, cuius poteſtas omni terrę dominabatur, ſed Angelus nunciat, ſiloq;, quod eijcieris ab hominibus per ſeptem annos, & eris fera, & comedes fœnum, vt bos, & conſpergeris rore, donec cognoſces dominum tuum. Sed poſtquā cognoueris regnum à Deo, remanebit tibi, hoc eſt germen radicum eius. Sed ad Græcorum hiſtorias digrediamur. Aquila infortunium portendit, quia rapax, & ſanguinolenta. Penelope aquilam ſomniabat, anſeres, quas domi alebat, necantem, ex Homero Odiſſeæ vndecimo, vnde interpretatur Vlyſſem procos ſua bona deſtruentes necaturum. Pphilippus Macedoniæ Rex poſt nuptias viſus eſt coniugi ſuæ per ſomnium affixiſſe Leonem, Ariſtander Telmeſeus coniector grauidā mulierem affirmauit, haud enim ſolere vacuis rebus ſigilla affigi, & Leonis natura parituram infantem. Alexander ſomniauit ſe cum matre concumbere, interpretatum eſt vniuerſæ terrę regno eum potiturum, concūbere enim proſternere eſt, matrē terram interpretatur, quod terra mater vniuerſalis ſit. Hecuba prægnans vidit in ſomnis ſe facem parere, qua regnum combureretur, peperit Paridem, cuius cauſa Troia combuſta eſt, & in cinerem redacta. Quæ apud Artemidorum Daldianum leguntur, omnia ex rei ſimilitudine deſumpta. Syluę triſtitiam, & animæ perturbationē deſignant. Sunt enim ſyluæ confuſionis plenæ, ſeruis plagas denunciāt, quod è ſyluis virgæ cædantur, quibus ipſi cædantur. Plantare arbores optimum præſagium vxorem ducentibus, nam liberos procreabūt. Mulier ager eſt, plantantur in ea liberi, vt ſtipites in aruo. Hippocrates arbores germinantes, fructibus onuſtas, corpus ſe ſe bene habere portendere dixit, ſi ſteriles, humani ſeminis corruptionē. Si folia decidẽrint humidis, ac frigidis humoribus lædi. Si germinant ſine fructu, calidis & ſiccis. Arbores, quæ tardè veniunt, tardius mala propulſare, & morbis ſalutares. In oleis excremēta eijcere, proſperū, quod eiuſmodi excremētis delectentur oleæ. Sic oleo perfundi gaudiū. Mala dulcia & matura bonū, præſertim vxoratis, & amātibus, mala enim ob dulcedinē Veneri amica ſunt, acida verò lites, & cōtentiones. Mora & punica vulnera ſignificāt ob colorē, & ſanguinis ſimilitudinē. Pyrum proſperū notat, q̄ diu aſſeruetur. Ficus albę bonæ ſunt, nigrę inopportuno tempore calumnias, & detractiones. Nuces, & quæcūq;

infringuntur, ſtrepitum & turbationes oſtendunt. Laurus mulieribus bona propter viriditatem, & ſpecioſitatem, ſed ijs, qui aliquid ſperant, mala: propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quibus conſtant naues, & picem, & reſinam. Arboream coronam aliter, quàm ſupra caput geſtare, ſiniſtrum accidere notat, quũ coronæ propria ſedes caput ſit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus, illos, priuſquam in certamen veniſſent, vita functos, cum tali à terra non procul abſint. Somniauit Xerxes ſe habere caput deuinctum oleaginea corona, cuius ramis vniuerſa Græcia obumbraretur, eo omine, quòd Athenæ oleæ inuentrix fuiſſet, in Græciam profectus eſt, & ſi multi id aduerſarentur. Palma ſeruis libertatem donat, quum liberorum ſit geſtare coronas. Spinæ, & rubi ad ſecuritatem valent, quum ſepes inde fiant. Plura apud Platonem leges, & Ciceronem libro de Diuinatione, & natura Deorum, & Valerium Maximum. Et Ariſtides, & Iamblicus de arcanis Aegyptiorum tradunt ægrotantes ſomno ex ſimilitudinibus curationes capere conſueuiſſe, & Strabo in Epidaurici Aeſculapij templo pernoctantes dicit aduerſæ conſuluiſſe valetudini. In Haruſpicina eadem obſeruatur ſimilitudo, cuius aliqua etiam ex antiquorũ ſcriptis colligemus exempla, non vt eis fidem prçſtemus, ſed vt oſtendamus in eiuſmodi, & in cunctis ſimilitudinem obſeruatam. In augurali diſciplina equus ſemper imperium, & bellum ſignificat. Apud C. Iulium equus humanis propè pedibus natus eſt, vngulis ſcilicet in digitorum modum ſubſciſſis, & ei terrę imperium portendi Hauruſpices reſpondere, quem Cæſar magna aluit cura. Bellum etiam oſtendit, claro Virgilij teſtimonio.

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicem conflictum in Numantinis in Mancinum illatum prædixerunt pulli, qui eſcã non acceperunt, ſed ex cauea euolarunt. Iuppiter maximo fragore tonans nocte, ſignificauit Vlyſſem apud Homerum iniurias procorum vlturum. Et cùm vtrinq; acies Græcorum, & Troianorum in procinctu prælij ſtarent, ſanguine pluit, ſignificans Græcorũ maximam ſtragem. Sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara prorepſit ſerpens in proximum planum, in quo octo erant paſſeris pulli, Calchas bellum aduerſus Troianos in nonum annum producendum retulit.

CONGRVVM SIBI CVLTVM SVI SIMILITVDINE *ſingulas plantas demonſtrare.* Cap. XI.

NEC minus diuinè, quàm ſatis perſpicuè ſummus ille mũdi antiſtes Agriculturam oſtendit, vt qualem cultum vnaquæq; planta ſibi adoptari lętatur, talem indole præſeferret. Flagitant enim ſingulæ plantæ peculiarem cultum non ſolum ſub diuerſis ſolo, cœli plaga, & mundi ſitu, ſed ſub eodem cœlo, breui intercedente interuallo tota varia & diuerſa eſt, vt nil in vniuerſum de eis perpetuo præcipi poſſit. Vnde priſcorum ſedulitatem in condendis earum prçceptis ſemper vanam, & ridiculam exiſtimauimus. At quia Agricultura diurno, & diuturno hominum victui adeo neceſſaria eſt, vt ſine ea mortalium ſors conſiſtere non poſſet, naturæ induſtria factum eſt, vt vnaquęq; planta, ſua forma, ſimilitudine, & viuendi modo, idoneum cultum, & tempus demonſtret, ita vt ſimplici inſpectione, & obſeruatione conijci poſſit. Nos paucis & peſpicuis rem aperiemus. Ex ſylueſtrium plantarum inſpectione, quæ ſponte naturæ naſcuntur, obſeruare licet. Radix vnica, ſimplici ſtylo prorepens, profundum ſolum depoſcit, vt cupreſſus, pinus, pyrus, & eſculus, nam quantum corpore eminent, tantũ radice deſcendunt. Quæ vero breui, contorta, & per ſumma ceſpitum vaga, pauco contenta eſt, vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilioribus fibrillis innititur, vt in villos, ſtamina, vel tenuiſſima filamenta abeat, ſolutam & tenuem terram expoſcit, quo facilius eam ſu

bire poſſit, vt atriplex, blitum. At dura & ſolida, duram ſolidamq;. Quæ à caudice lata in mucronem ſe diffundit, vt cuſpidatus cuneus videri poſſit, macerias, & diruta ędificia quærit, ſaxorumq; interuenijs depacta viuit, ſaxifraga dicta. Vt morus, ficus, vlmus. Arbores ad germinationem properantes, vt amygdala, perſicus, præcox, & armeniaca, quę Ianuario florent, primis æſtiuis imbribus plantantur, quæ ſerò, vt morus, poterimus ſerius ſerere, vt vitis, & malus: oportet enim ſub terra aliquantiſper lateant, vt ſolo vniātur, & concipiant, & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumni, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aſpectu, & macilento ſunt, pingui veruacto gaudent, & fœcundo lætamine. Ieiuna plus cibi optant, ſicca corpora largum & pingue alimentum deſiderant, ſicco & macro nil vtilitatis hauriūt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore, & viribus proficiant: & in arboribus cęteroquin reapſe idem. Auerruncandam ſe demonſtrat herbam, quæ vitium, & importuna comes ſegeti eſt. Caduci palmites, qui vbi terram attigerint, radicantur, iterumq; naſcuntur, replereq; omnia, niſi coerceantur, vt vites, ſe propagari velle fas eſt credere. Ea inſeri flagitant, quæ abortus & degeneres fructus oſtendunt. In inſitione ea coaleſcūt, quibus eadem corticis natura, quæq; pariter florentia eiuſdem horę, germinationem, ſurculorumq; ſocietatem habent: nam quotiens humidis repugnant ſicca, & mollibus corticum duri, difficillimè concipiunt. Quæ denſiori libro veſtiuntur arbores, quia ex terra copioſum humorem ſugunt, emphyllismon deſiderant, vt ficus, olea, ceraſus: aliter cum ſurculus intra corticem, & lignū adigitur, corticis faſcia diſrūpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exuccæ, pauciori humore contentæ, tanquā relicto cortice humor in interiorem medullam ſe receperit, vt vitis, citrea, encentriſmō quærunt, & in nutritio parentis ſinu aduenam ſurculum alunt. Quibus labat humore nimio cortex, ac ſubeſt pinguis ſuccus conuenit enophtalmiſmon: gemmam enim ex alia ſublatam includunt, & in mollibus corticum lecticis blandè recipiunt, & viuaci compage coeunt. Quibus detruncata brachia non renaſcuntur, denegata eſt inſitio: nunquam agricolis conſpecta eſt cupreſſus, picea & pinus, quæ alienos partus aluiſſet. Reſinam & picem collachrymantes, reliquarum inoculationis, & inſitionis conſortiū aſpernantur: in picea & pinus nunquam inſitus termes comprehendit. Putationem illę arbores quęrunt: quæ nimia fœcunditate exhauriuntur, vt vitis, coercetur enim eius luxuries putatione, eodem modo quę laſciua ramorum perulanita ſylueſcunt, vt oleæ. Quę attonſione verò lęduntur, nil adimendum ſuademus. Quę aquoſos & magnos breui temporis interuallo fructus producunt, paludoſis, & opacis gaudent, vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volemo, longiuſculo tempore, vt cotonea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari poſſint. Quę minuſculos, vt lotus, cornus, palma, montes & ſterilia loca. Flores hilaris aſpectus, & venuſte elegantię vt roſæ, apricari gaudent, triſtis & luridi, opaca loca ſectantur, vt buxus, cupreſſus, ſolanus, & ſimilia. Quæ quia operi huic dicato copioſè tractauimus, omittemus, ſufficiat aliqua delibaſſe, vt oſtenderemus ſimilitudine, & ſui forma omnia internas dotes demonſtrare.

HOMINI, QVAE EX PLANTIS, EIVSQVE PARTIBVS humana membra mentientibus oriantur commoda. Cap. XII.

SED quia hæc ſimilitudo vaga, multiplex, & in magno eſt ambitu, ne perplexa, aut magnopere confuſa recenſione legentium animos perturbemus, tabellam partitionis ſolitam ſubdimus, vt & memoriæ breui compendio conſulatur, & rem paucis, & perſpicuis in concinniorem ſeriem digeramus. Occultæ igitur plantarum proprietates ſimilitudine demonſtrantur, primo animantium, mox inanimatorum. Dicemus primo animantium, videlicet hominis, quadrupedum, volucrum, piſcium, & reptilium. Homini ſuis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ni ſuis ſimilitudinibus non ſolùm humanos artus, quibus medetur, ſed morbos, nec ſolùm ſuis partibus, vtpote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & ſemine, ſed ſuis actionibus, & moribus, vt frondes retinendo, abijciendo, ſobole, numero, pulchritudine, & deformitate, & vnà mores & actiones animalium. Inanimatorum ſunt ſtellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recenſebimus, quæ humani corporis artuum ſimilitudinem habent, nec ſolùm partes, ſed partium partes. Plantarum humores in alimentum aſſumpti, eoſdem humores augent, vt pituitoſi pituitam, birioſi bilem, ijdemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eoſdē trahendi. Atriplex, cuminum, ammi liquore flauo liueſcunt, continuo eſu, & vſu bilem augent, morbum regium & pallorem inducunt, eędem atriplex, cuminum, & eiuſmodi ſuopte ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atri plantarum colores, choleram augent intantum, vt dæmoniaci videantur, vt braſſica, thymum, papauer, hyoſcyamus, morboſq; inducunt atræ bilis alumnos, quorum deiectionem moliuntur earundem herbarum ſucci, vt braſſica, epithymus, veratrus nigra, & madragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntq; albiflorę plantę, ocymum, elleborus albus, ſambucus, & daphnoides. Quæ ſanguineo ſucco madent, ſanguinem purgant, vt roſa, centaurium, rhabarbarum. Menſes ſupprimunt, & vulnerarię ſunt, morus, punica, ciſthus, polygonon. Sic miſti coloris plantæ miſtos humores tollunt, vt parthenium melino flore per ambitum albo, pituitam & bilem educit, caſia rubra, carne nigricante, ſanguinem à retorrida bile expurgat, vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, ſonchus, tithymalus lactuoſæ ſunt, lac prouocant, & genituram adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantę, adiantum, trichomanes, & polytrichon Apuleij. Carnoſæ, lignoſę neruoſęq;, vt bulbi, abrotonum, & poterium, carnem, oſſa & neruos augent, ſanantq;. Quæ externos artus referunt, vt orchides teſticulorum ſpeciem præſeferentes, ſunt veneris incentiuæ. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati ſunt. Quæ internos, ad cor valent, citrium, nardus montana, & antitora, labanteſq; ſenſus reficiunt. Ad lienem aſplenum, quod eū abſumat, ad pulmonis vlcera pulmonaria, ad tracheā arteriā caſia, ad mulieris vterū ariſtolochia, ad veſicam ſolanum haliacacabū, & maiora, quę tertio libro continentur.

QVOD PLANTAE, QVAE ANIMALIVM PARTIVM REPRAEſentant ſimilitudinem, eorum virium compotes ſunt. *Cap. XIII.*

SVNT eędem, quę ſimilitudine non hominum, ſed animalium membrorum effigiem reprę ſentant, vt eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet, hinc ex abſtruſiore naturę penu plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Phyſiognomonia, quod quemadmodum homo ſolus animalium omnium mores habebat, fortis vt leo, verſipellis vt vulpis, luxurioſus vt ceruus, conuitiator vt canis, ſic cunctorum animantium morbos patitur; laborat enim quartana vt leo, alopecia vt vulpes, luxuria vt ceruus, rabie vt canis, ob id artifex natura animalium membrorum in herbis oſtentauit figuras, vt perdiſceret omnium miſerrimus homo, quomodo ſuis morbis opem afferre poſſit. Nos in hac Phytognomonica merum, & verum dogma ſectabimur, quo in Phyſiognomonicis vſi ſumus. Diximus propria ſigna in veſtigando primas partes ſibi vendicare, & propria eſſe ſigna ex animalibus deſumpta, quæ cum paſſionibus retro commearent, mutuoq; conuerterentur, vt cui ſignū competat, eidem & effectus, & cui affectio, pariter & ſignum, & quę ſignis vacent, & effectibus vacent. Exemplum attulimus. Ad diſquirendum proprium fortitudinis ſignū, conſiderauimus animalium genus, cui in vniuerſum ea inſit paſſio, vt Leonum generi, poſt alia animalium genera, quæ non vniuerſè, ſed peculiariter eandem paſſionem pa-

tiantur,

tiantur, vt equus, taurus, aper, vrſus, mox ſignum conſiderandum, quod leonino generi nunquam deſit, & alijs particulariter, vt quæ fortia ſint, habeant, imbecilla verò eo careant. Id erit extrema magna habere, quod ineſt vniuerſo leonum generi, & leo, taurus, & vrſus fortis, etiã extrema magna habent, & quibus ſignum id deeſt, ſint flaccida; illud erit verum fortitudinis ſignum, præſertim cum illis artubus exerceatur fortitudo. Ex his arguimus. Omne extrema magna habens erit forte. Ad canonicam noſtram redeundo, veſtiganda eſt planta, quæ aduerſus virulentos ſerpentium ictus preſtet. Primo conſiderandum eſt in plantarum familia, cui pręcipua dos ſit ſerpentum morſibus mederi, & quum ad præſens non ſuccurrat dignius, ſit ruborum ſpecies. Mox alià veſtiganda ſunt genera, quæ non vniuerſaliter, ſed particulariter ea virtute muniantur, vt pyrus, & olea, mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus poſſideat, & quę alijs inſit, quibus illa virtus, & illa erit vncas, & hamatas ſpinas habere viperarum, aliarumq; ſerpentum dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Rubus maxime ſenticoſa eſt, pyrus & olea ſpinis carent, quę gnauiter cõtra venenum operantur, at oleaſter, & pyraſter ſpinoſiores, & valentiores in operando ſunt: & ſpinoſæ herbæ contra venena ſunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, ſpina alba, chamæleo albus, ſmilax aſpera, eringium, & carduus benedicta, quæ non ſolum ad ſerpentum ictus, ſed rabidi canis, ſcorpionis, phalangij, & aliorum. At ne in ſignorum electu decipiamur, ſi inſit vni animaliũ generi duplex affectio, geminumq; ſignũ, cui affectioni quale indiciũ conueniat, doceamus, & tunc in leone exemplum attulimus, qui duplici affectu præditus, fortitudine ſcilicet, & liberalitate, & duplex ſignum præferebat, extrema magna, & latam frontem, vtrum elata frons magnificentię, an fortitudinis peculiaris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus. Oportet animalia conſiderare taurum, equum, & vrſum, aliaq; robuſta, quæ ſi magna habere extrema nouimus, & munifica non ſint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius, quàm roboris præcipuum argumentum intelligitur. Aſpicienda ſunt quoq; alia animalia, quæ munifica ſint, & elata fronte perambulent. Hac eadem methodo in hac noſtra Phytognomonica vtemur. Ceruum febribus, & veneno mederi nouimus, ne veſtigantium ingenia diſtorqueatur, vel anceps animus remoretur, vtrum phyllitis, quę ceruinam linguam effigie repræſentat, ſit contra aculeatos venenoſorum ictus, an contra febrium circuitus? contemplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in eo multum ramoſa, & ſpectabili raritate viſenda, conſiderabimus an alia quoq; ſit herba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos ſanet, quos ſerpens momorderit, & febres inuaſerint, cum præcipuè cerui cornua contra venena exiſtimentur. Ad manus venerit cuminum folia habere diſſecta, ramoſa, capillacea, acuta, ex aduerſo alterno ſitu exorientia ordinata ſerie, in faſtigijs ramoſa, & dotes contra venena poſſidere non cõtemnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitim ad febrium ambitus præualere, quinimo videamus non ſolum cuminum, ſed ferulacea omnia eodem foliorum habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, peucedanũ, galbanum, euphorbium, nec ab hac forma abhorret melanthium ſylueſtre, & eoſdem vſus præſtare. Ex his igitur quoniam ſcorpionem ſuis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, & aconiti ſpecies, ideo eorũ morſibus medentur. Serpentes radicibus ſuis quercus, biſtorta, & vulgaris ſcorzonera, & earum venenis opem ferunt. Muſcas, & papiliones flores cynoſorchidum, & leguminum ad fœcunditatem valent. Sic polypodium ad polypum, & pſyllion ad pulices. Maculoſas ſerpentum pelles oſtendunt aron, dracunculus, ariſaron, & anguinum allium. Squamas pinus, picea, & eringium & præſtant ad earum venenum. Ex ferinis artubus demonſtrãt viperarum caput echion, antirrhinon vituli, cynocephalon canis. Caprarum cornua tragoceros, bouis buceros, galli criſtas alectorolophos. Murium aures myoſota, leporum dictamnos. Suillos oculos hypophtalmos, & canum cynopſis. Luporum os iris, & draconis dracunculus. Bouis linguam bugloſſum,

canis cynogloſſum, auis orneogloſſum, & cætera, quæ à linguarum formis nomen auſpicantur. Serpentum dentes ſenticoſę herbæ, vt diximus. Mergi collum ſmilax aſpera, teſticulos canum cynoſorchis, aſini veretrum lilium, ſcorpionum caudam flores heliotropij, paſtinacæ piſcis, ſiue trigoni caudam paſtinaca radix, equi caudam equiſetum, alopecuros vulpis, leontopodion leonium pedem, lagopus leporis. Aparine viperarũ conceptum imitatur, citrium, arbutus & iuniperus ſuperfœtationes leporis, quorum virtutes mutuæ ſunt, vt latius quarto volumine referentur.

PLANTAS PARTIVM SIMILITVDINE HOMINVM morbos, quibus medeantur oſtendere. Cap. XIIII.

RESPONDENT & plantæ ſuarum partium ſimilitudinibus humanis morbis adeo vero ſimilibus, vt veriſimiles coniectentur illi morbo poſſe opitulari, idq; dupliciter, vel morbos ſimpliciter figurando, vel earũ ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini poſſe ſubuenire. Ad id exequendum ſedula inſpectione plantarum partes introſpiciendæ ſunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & ſemen an parilitate aliqua morbos oſtendant. Exempla erunt. Plantę vineum ſuccum preſſu remittentes obſoleti coloris, caput temulentia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora, contra purpureum ſuccum hilarem fundentes, auertunt, vt roſa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculoſæ, arum, ranunculus, perſicaria, quæ prorſus maculas referũt, ſquamoſæ ſquamas, vt ſcabioſa, morſus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ ſunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ ſpecies cruciata dicta. Glutinoſæ plantæ ad vulnerũ vnguina eximiæ vires, conſolida maior, viſcus, aquifolium. Quartanas, & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi conſoſſi renaſcuntur, nullum remedium præſtantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei ſemina, lithoſpermon, lachryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam ſatis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis, & papilloſis capitulis ſcatet, & arum minus tonſillas, & hęmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æqueuam vitam largiuntur, olea, palma, pinus, coruus, cornix & ſerpens. Contra ex putredine nata vitæ officiunt. Pingues ad ſaginam valent, olea, pinus, nux, ſus, hœdus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia fraxinus, cancamum, lepus, & lupus piſcis. Ad ſphacœliſmum cicer, ad vermes laurus, lupinus, cicer. Quæ ſupra ramos & frondes contra naturæ ordinem excreſcunt, humanorũ artuum excreſcentibus partibus medentur, vt agaricũ. Quæ caudicis ſciſſuras ſubſtinent, ad cicatrices & vulnera certiſſimo experimẽto vtiliſſimę, olea vlmus, & reſiniferę. Quæ corticem abijciunt, ad cutem deglubendam, & ſquamarum vitia vitis, & reſiniferę. Gummoſę plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, perſicus. Exudantes, & lachrymoſę ad lachrymas & ſudores valent, thus, myrrha, & maiora, quę quinto libro exequi pollicemur.

QVOD EX ACTIONVM SIMILITVDINE PLANTARVM vires naneiſci poſſumus. Cap. XV.

NEC ſolùm facie morbos ęmulantur, ſed hominum, & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus ſtrenui rerum abſtruſarum venatores multa poſſunt conijcere. Actiones plantarum vocamus naſcendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuerſum philoſophis relinquam, nec non conſiderando tempus, numerum motum

motum & eiuſmodi ſimilia, quæ plura ſunt, quàm doceri, aut ſcribi poſſint, nos aliqua exponemus, quorum exemplo exquiſiti vir ingenij poterit quamplurima inueſtigare: nam ſi omnia ſuperaddere auſi eſſemus, in immenſum excreſceret opus. Prolificę plantæ quę iuxta radicum ſtolones in numeroſam ſobolē emittunt, nobis proli famulātur, vt chamęriphes, aſparagi, cratęogonum, & bulbi. Contra radices nepotum exortes, vt abies, pinus, cedrus fœtum perimunt, etiam in vtero parentis. Herbę caule, flore, fructu orbatę admonent hominem maximè diras eſſe ad atocia, ceu populus, ſalix ſabina, & hemionitis. Multiferę plantę fœcunditati mulierum conducunt, vt quercus. Arbores quę alijs arboribus ſterilibus præſtant, vt concipiant, ad ſteriles fœcundandas valēt, vt ficus & palma. Pulcherrimę plantę ſi ad pulchros filios procreãdos valeant, non tam neſcio, quam facile credo, vt palma, crocus, eliochryſos. Herbę quæ ſaxa ſuis radicibus terebrant, franguntq; ad calculos frangendos inſignium ſunt virium, vt vix aliam reperias, quæ id magis præſtet: ſic omnes congeneres coſimilis virtutis. Tempus obſeruare refert, quo florem, vel fructum præmonſtrant plantę, nam morbis eo tempore inualeſcentibus conueniunt, officioſo naturę munere, remedium demonſtrantis, & formidabilis tempus præmonentis; vt dracunculus, & fraxinus, ſerpentum morſibus impoſitæ opiferæ; adeò ſerpentes fraxinum procul fugiant, vt ne matutinas, occidentesùe vmbras attingant, & ad primas ſerpentium vernationes exerit ſe terra dracunculus & cum ijs in terram conditur, nec omnino occultato eo apparet ſerpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis auidiſſimæ, & viri ad coitum pigerrimi. Obſeruanda ſunt loca, in quibus aliqui vigent morbi, nam ibi & remedia connaſcuntur. Africa ſerpentum feraciſſima, fert aromata. In Argo copia ſcorpionum, ibi locuſta naſcitur aduerſus ſcorpiones inſurgens. In occidentali India gallica lues, ibi & guaiacum lignum naſcitur. Vnumquodq; animal ſui veneni remedium affert. Stelliones à demorſis deuoratæ ſanant. Crocodili adipe in vlcus inſtillata, ſuo ipſius veneno medetur. Scorpio, draco marinus, & paſtinaca, diſſecti, & impoſiti plagis opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum conijcimus ſalutares, aut noxias cum res, roſa, lilium, iris nobis argumentum præſtant quamplurimis pollere virtutibus, contra cicuta, aconitum certiſſimę internecionis cauſę. Produnt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, roſa alba, & alia moſchi animalis odorē æmulantur, cordi & cerebro ſubueniunt, vt animal ipſū. Hirculus herba, & ſaxifraga hircina, & alia hirci odorem referunt, luxuriem proritant, vt hircus. Cumulatiora ſexto libro dabuntur.

PLANTARVM, ET ANIMALIVM MORES quomodo conijciantur. Cap. XVI.

PLANTAE, vt animalium actiones, ſic & mores repræſentant, ſed vt morum, ita & virtutum compotes ſunt. At oportet prius animalium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus, ac ne fallamur in eorum perquiſitione, cum difficilius ſit plantarum, & animalium mores inueſtigare, quàm earum partium ſimilitudinē cognoſcere. Traditur à nobis modus, quo facile, vt ſpero, animalium vires poſſint inueſtigari, immò & quæ ab antiquis reperta & tradita vera ne, an falſa ſint, ad trutinā expēdere poſſimus & alia infinita reperiri poſſit. Idq; non alia ratione quàm eorum moribus, & mores tum ex apparentibus, non internarum, externarumq; partium anatome cognoſcuntur: nam ſummus opifex animalium corporis partes ad eorum fuctiones explendas, accomodatas fecit, vt ſuos mores facile poſſent exequi. Mores vocamus ingenioſa, vel hebetia eſſe, vigilantia, & ſomniculoſa, loquacia tacita & eiuſmodi ſimilia. Elephas, ceruus, ſimia, & pſittacus, diſcendi facilitate præpollent, memorię conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent, contra mures, arietes & aſini ad imperitiam,

& indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, luſciniæ vigiliam afferunt, ſomniculoſa ceu lepus, ſus, herinaceus, vrſus alliciendo ſomno propinantur. Quæ ſomniant, inſomnia nobis mouent: vt lepus, ſimia, & arietes, & interdum vera. Canora & obſtrepera ad loquacitatem, vt anſer, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt inſomnis patrata narrentur, vt rana, anſer, luſcinia, bubo. Contra lupus, rubeta, teſtudo aphona, taciturnitatem inducunt. Fortiſſima, vt leo, draco, gallus fortitudinem. Iracunda vt canis, vrſus iram accendunt. Præterea ſunt diſſimilitudines, & mutua quædã naturarum odia inter res ſurdas, etiam ſenſu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoq; cæcis flagrant diſcordijs, vt vires ſibi impediant, & refrenentur: contra ſunt & pares ſubſtantiarum ſimilitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renituntur, ſed vltro ſe porrigunt, vt amico fruantur conſortio, quæ Græci antipathian, & ſympathiã vocant, nos plantarum & animalium mores dicimus, ex quibus mirificę vires indagantur. Ceraſtem horret elephas, ob id ſerpentes medentur elephantiaſi. Equi odio habent lupos, medentur lupi anheloſis, qui morbus equos affligit. Mutuo inimica ſunt ſerpens, & herinaceus: herinacei caro à ſerpentibus morſis ſuccurrit, & ſerpens partum occurſu vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attagenæ ceruum amant, cuius cerebrum luxuriem mouet, quo morbo cerui obnoxij. Vipes cum ſerpente amicè degit, vtriuſq; caro ad elephantiam ſalutaris. Vitis braſſicam perhorret, ob id ebrietatem propulſat lini, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ ſeptimo libro deſcribentur, ne diutius lectorem moremur.

MASCVLAS ET FOEMINEAS VIRES A MARIBVS, ET FOEMINIS *plantis coniectari.* Cap. XVII.

RELIQVVM eſt vt à maris & fœminę partium ſimilitudine virium ſigna auſpicemur. Naturę enim diligentiſſimi perſcrutatores omnibus ferè tùm arboribus, tùm herbis vtrunq; ſexum diſcriminarunt: nec pauca animaduerſione, ſcituq; digna ex plantarum ſexus dignotione periclitantes edocuere. Nam quemadmodum in humana Phyſiognomonia ex ſexuum partium diſcretione internorum morum maxima pendebat notitia, ita & in hac Phytognomonica non ſine magna naturæ benignitate in aliquibus diſtinctius, in aliquibus incertius plantarum ſexus diſterminatur. Eſt enim fœmina natura imbecilla, minusùe robuſta, ideo fœminę herbæ minus potentes, in fœminarum medicamenta veniunt, maris robuſtior, ob id maſcula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præſidia fœminę plantæ multa præſtant commoda, maſculę ijs noxię. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ teſticulis caret, miris laudibus in mulierum vſum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciẽdos menſes, ſecũdasq;. At quia magnus philoſophus, alumnus Theophraſtus, eorumq; ſequaces in ſexus diſtinctione nimis ſupinè loquuti ſunt, nos ex animalium Phyſiognomonia hoc modo diſtinguemus. Mas procero corpore præditus eſt, robuſto, oſſoſo, neruoſo, coſtis validis, brachijs, & manibus articulatis, carne durio-ri, ſicciorią; hirſuta, cute aſpera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contrario modo ſe habet, corpore paruo, carnoſo, pingui, & glabro, in quo neq; nerui, oſſa, aut venæ apparent, colore albo, ſœtificans, viribus imbecillioribus, & doloſa, fraudulentaq;. Sic in arboribus fruticat mas corpore celſiori, ſicco, ramis denſis, validis, lignoſis, neruoſis, nodoſiſq;, fractu contumacibus, ligno coloratiori, cortice ſcabriori contecto, frũctu pauco, vel plerũq; ſterili, aſperi ſaporis, odorato, tardè creſcẽs, & tandem magis ad ſylueſtrem habitum accedens, validis viribus, in operando firmis: contra verò fœmina arbore breuiori contenta, latiori, pinguioriq;, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, eneruí, fragili, excolori, læui cortice, hilariq;, fructu magno, pulpoſo,

poſo, inodoro ſaporis veſci, & tandem habitu corporis comptiori, floridioriq; ad vrbanum & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, conſtantioribusq́; , & quæ ſępiſſime fallant; ſed fructu fœcundiſſima, celerrimè creſcens, & ſeneſcens. Cum enim corporis textus laxior, & humidior (quaſi imperfectum genus) facilè creſcit, ſeneſcitq;: imperfecta enim minus operoſa, citius opus abſoluunt, & incrementa capeſſunt, in mare ſterilitatis cauſa denſitas eſt, quæ non tranſmittit, & nimio robore, quo alimentum trahit, ſibi conſulit, & ſibi ſoli viuit, & ſuccum omnem in ſua cōmoda conuertit, quū natura vtriq; parti ſatisfacere non poſſit, & augmento & generationi, generatio enim partem ſuperfluam alimenti deſiderat. fœmina autem alimentum non per ſe abſumit, ſed fructibus impertit, quia imbecilla eſt ex Theophraſto. Mas in alio genere concipit, mulier in ſe ipſa, planta in ſe ipſa concipit, & generat, quæ fœmina eſt. In animalibus quamplurima ſine mare concipiunt, de channe traditur, & leporibus vtramq; vim eſſe maris & fœminæ, & de alijs, vt dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirſutior, quę fieri cœperit, maſculeſcere dicitur, naſcens præcipuè in ſabuletis, ſaxoſis, ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, glabriorq; euadit, effœminari dicitur, in pinguibus, lætamine ſaturatis, humidiſq; terris, vmbroſis, vt de napis, raphanis, alijſq; græci pariter & latini ſcriptores ſępius vſurpant: & iam fœminas in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num maiores his ſubſcribant. Theophraſtus marem tileam à fœmina differre omnimodo dicit. Nanq; materies maris dura, nodoſa, rufior, & odoratior, cortice quoq; craſſior, ac detractus inflexibilis, nec ſemen fert, aut florem. Fœmina craſſiore arbore, materie candida obſequentiſſima, ex qua cunæ fiunt, atq; ciſtæ, florem & ſemen affert. De quercubus verò loquens. Arborum vniuerſarum quo ad genera ſigillatim accipi poſſunt, plures ſanè differentiæ intelliguntur, publica tamen, qua fœmina, maſq; diſtinguitur, quarum altera ſterilis, altera fructifera, vbi ambo fructifera, meliorem fœmina præſtat. Peculiare fago, & haliphlœo quod in genere virili glādes poſtrema parte lapideſcūt. Quercus fœmina corpore neq; erecto, neq; excelſo, ſed in orbem comat, torqueturq́; in alas, crebro ramorum ſinu caua, glans ei dulciſſima. Cerrus in genere roborum, mas excelſo corpore, materie robuſta, glans amariſſima, nunquam in cultis naſcens. Ex arundinibus armamentaria ab alijs diſtat præſtantia nutritionis, quippe pinguiorem, carnoſiorem, & in totum facie fœminæ laſciuiorem ſpectari, & folium maius & cādidius habere, & minus lanuginis, & eſſe, quæ omnino glabræ ſint, quas ſpadonias dicunt. Spiſſius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruoſum & tenuem, caudicem non minus craſſum, materies ei excors, totaq; ſolida, vt cornibus ſpiſſitate non abſimilis reſpondeat, fœmina caudice fungoſo, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fiſtuloſa & inutilis. In Ida mas ſterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifeſtius ſexus; quàm palmis, nec ſine maribus fœminas gigni confirmat, circaq; ſingulos plures nutare in eum blandiotibus comis, illum erectis hiſpidum, afflatu, viſuq; ipſo & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore exciſa viduas poſt ſterileſcere fœminas, vt coitus eius ab homine ſit excogitatus. Ex maribus flore, atq; lanugine, interim verò tantum puluere inſparſo fœminis. Dum maſcula floret, ſpatham abſcindentes ſuper fructum fœminę decutiunt, illa eo aſperſu ſuos fructus nullo pacto amittit, vnde fit vt bifario adiumento mas eſſe fœminę valeat: fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus eſt. Haud ſecus de ficu & caprifico dicendū. Eſt enim caprificus in genere mas & ſylueſtris, ficus nunquam matureſcens, ſed quod ipſe non habet, fœminis tribuit, nam ſuis fructibus fœminæ circumpoſitis, facit vt matureſcat ſuos fructus & non labantur: ideo in ficcis campeſtribus permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, inijciantur ficui. Caprificus lactis minus habet, robuſtior, ſpiſſior, fructuq; infœcundior, ac diuturnior vita, multoq; fico validior, nam tauros quoſlibet feroces collo earum ramis

alligatos mirabili natura compeſcit. Sed vires inueſtigemus. Mas plerunq; conceptus diſperdit, fœmina verò ad conceptum valet. Ariſtolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præſtans, vnde nomen adepta, mas longa. Myrtus mõtana nigra maris nomen habet, domeſtica candida in cultis naſcens fœmina, procidentiæ & vuluarum fluxionibus vtilis, mas multò validior. Longum rapum mas eſt, rotundum fœmina, illud venerem conciliat, validiuſq; eſt medicamentis, fœmina alimentis idonea. Eſt cedrus mas, & fœmina, laurus, cupreſſus, & ſabina, in quibus mares ſteriles & ad diſperdendum conceptum valent, fœminę fructiferę. Phyllon Crateuę & Theophraſti, ſiue mercurialis vulgata, mas qui teſticulis inſignitus, ad mares generandos valet, fœmina ad fœminas. Artemiſiæ duo genera, vnum latius, habitiuſq; folijs latioribus, quod fœmininam dicimus, alterum vnicaule, folijs tenuibus, colore flauo, ad remedia fœminarum percelebre ex Regina Artemiſia. Diſtingunt in pœonijs ſexum ad muliebria vſitatiſſimæ. Altea maris formam ſibi arrogauit, malua fœminæ, folia hirſuta, caule maiori, ſylueſtrioremq; præſeferens habitum, ad muliebres vſus præcipua. Vrticarum aſperior altera, ſylueſtrior, nigriorq;, altera non æquę aſpera: quam fœmininam dicunt, ad menſes, ad procidentes, & patefactas vuluas valens. Ex verbaſcis fœmina folia maiora latiora, candidioraq;, caulis ſubhirſutus, flos albus, ex luteo palleſcens, naſcens in campeſtribus, mas niger, anguſtis folijs, caule tenuiori, nigrioriq; folio. Aetites fœmina lapis intra ſe & velut in aluo habentem argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilem, prægnantibus, & parientibus mulieribus maximè valet, non ita mas. Cætera omittimus putantes hæc ſuffectura.

QVOD MOTV, COLORE, ALIISQVE FIGVRIS PLANTAE SYderum, metallorum, gemmarum ſimilitudines gerunt, & earundem uirium conſortes ſunt. Cap. XVIII.

REFERVNT & plantæ forma, colore, alijſq; qualitatibus ſyderum ſimilitudines, & ſi non explent, ſaltim tamen adumbrant, nam ſi aliter poſſent, aliter quoq; demonſtrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus ſtrenuus perſcrutator quæ hucuſq; incerta ratione, & naturæ abdita maieſtate latuêre contemplando, non vana ſpectaculum ſe confitebitur. Solares herbæ vel forma, quod eius flores in centro bullatum glomerulum, quaſi prominulum vmbonem habeant, foliolis ordinata ſerie in ambitu cingentibus, vt radiati videantur, vt oculorum, vel ſolaris faciei effigiem concinnent, vt chryſanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod vt ſol flauo colore coruſcent, vel quod ſolis curſum ſequantur, ſolſequiæ dictæ, vt ricinus, helioſtrophon, helioſcopius, & ſerides. Vel quæ occidente ſole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quaſi ſolaris curſus prænunciæ emergant, & ad ortum oſcitent, vt niliaca lothos. Vel quæ ſub ſolis circulo naſcuntur, vbi maximè viget, & feruet, in Africa, vt aromata, quia ſol ſyderum princeps, ideo hæ omnes cordi viſcerum principi valdè magno emolumento famulantur, calideq; & ſiccæ temperici ſunt. Lunares herbæ ſunt, vel albiflore, vt allium, amaracus, œnanthes, dictamnum. Vel quæ rotunditodiæ plenum orbem humentis Lunæ repræſentant. Vel quæ lunato, ſiue in cornua ſinuato, vt lunaria minor. Vel quibus in flore, folio, & caule nigricant ſordes, vel candicant maculæ, vt videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhoneſtant, vt cyclaminus. Vel creſcendo & decreſcendo eius vices indicant, & contrarias etiam, vt cępa, quæ Luna creſcente tabeſcit, & decreſcente gliſcit, & ob id Peluſiotę Aegyptij cępam non edendam ſanxerunt. Vel quod creſcente luna ſingulis diebus flores promant, minuta verò deponant, & ad eaſdem vices redeant. Vel quod ſiliquæ argenteo colore ſplendeant, & lunaris luminis repercuſſu noctu flammulentæ videantur, vt lunę lumen referant, vt in lunaria

græca vocata, & ſelenitide lapide videre eſt. Vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucem, eaq; ſilente condantur. Vel quod ſpumam, vel ſpumæ effigiem floribus, folijſq; oſtentent, vt in eorum ore videre eſt, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ commendationis ſunt ad comitiales, nam cerebrum roborant. Duobus enim maximis cœli luminibus duo maxima hominis viſcera dicata ſunt omnium aſtrologorum ſuffragijs, cor, & cerebrum. Aelianus aglaophotidis meminit, quæ interdiu deliteſcit, noctu lunæ inſtar igneo fulgore coruſcat, & ad comitialem morbum commendat. Sed à re plantaria egrediamur. Eandem ſortem, metalla & lapides ſequuntur, quippe aurum, quod ſolis lumen imitatur, valde cordi ſubuenit, ſic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim meditamur. Et hyacinthus cordi ex colore ſubuenit, quo ſolem refert, ſic ſaphyrus melancholię, amethyſtus ebrietatem arcet, quia vinum æmulatur, ophites lapis ad ſerpentum morſum valet, quod

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus ophites.

Dionyſij lapidis fruſtillum effractum, & in aquam ſolutum, vinum redolet, & ob id contra ebrietatem valet. Aetites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero ſonante, grauidis continet partus, cum vuluæ parum tenaces, ſiniſtro brachio adalligatus. Sed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, vt ſine dolore pariat. Alia poſtremo libro deſcribētur, nam & ſexcētas, ſi licuiſſet, poteramus huc aceruare.

QVOD MISTAE PLANTARVM EFFIGIES MISTAS, ET CONtrarias ſibi vendicent vires. Cap. XVIIII.

DIXIMVS de ſimplicibus, nunc de miſtis plantæ formis, nam ſicut ex humanis ſignis duplices hominum mores cognoſci poſſe iam olim meminimus reprobę naturę, quos nefarios & proditores dicebamus, vt quid velint, nolint nequaquam agnoſcas, nec ſibi ſatis conſtent, immò contrariorum ſunt morum, pij, crudeles, auari, prodigi, timidi, occiſores. Eoſdem planè mores in plantis eſſe non refragabimur, nec ſolùm ſimiles miſtas, ſed contrarias facultates, vt frigefacere, tepefacere, humectare, & reſiccare, occidere, ſanare, deſtruere, & opitulari, quas medici miſtas & inter ſe aduerſantes facultates dicūt. Ad id cognoſcēdū ſcitote dici poſſe aliquod eſſe miſtum, vel ex duobus naturis compoſitum, vt animalia amphibia, ſiue duplicia, vt caſtor, quadrupes, & piſcis, in terris & aquis viuens, vtriuſq; qualitates retinens. In plantis exemplum habes in ſcorodropaſo, ſiue alliporro, ex allio & porro miſta planta, cuius natura promiſcua, temperatis in eo vtriuſq; parentis proprietatibus. Vel dicimus miſtum aliquod, quod vniforme & ſincerum: ſed ex varijs coloribus, odoribus, ne dicam ſaporibus, & formis conflatum eſt. Nobis ad has plantas cognoſcendas, ea veſtigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturę homines cognoſcendos fauebant, videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei ignei admiſti, vel viridantes cęſijs, vel plures circuli pupillam ambientes cęrulei, & ſanguinei, vel pupillarum orbes inæquales, vel orbes ſordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem ferè ſigna Phytognomon agnoſcet in plantarum floribus, qui earum oculos prę ſeferunt, nam vbi colorum in eis miſturam animaduerterit intermiſtam punctulis & lituris, quas lugubres literas vocant, vel frondes, radices, & caules verſicolores, vel rubidis, fuſcis, croceis, vel nigricantibus notulis deſcriptos, vel varios conſpicient odores, vel aliquod inſuetū, quod in alijs videre non eſt, quaſi præter naturæ normam, poterit,

terit illicò proferre, non miſtas ſolùm, ſed inter ſe aduerſantes vires ei ineſſe. Exemplũ apponemus. Lilium immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos ſuauiſſimi odoris, folia neſcio quid tetri, & viroſi halant, miſtas qualitates demõſtrat. Magno centaurio flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis ſuccus flauus ſubruſeſcens, contrarias qualitates, & effectus præſtat, colore flauo, caliditate, menſes cit, & euellit fœtum ex vtero, & vulnera glutinando terreſtris frigiditatis ſe participem notat, ex ruſeſcente ſucco, & ſubcæruleo flore.

DE IVDICANDI METHODO, ET QVAE *ſigna præferenda.* Cap. XX.

DISCVSSIS iam multis indicijs magnopere accurata recenſione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirẽt, nunc operæpretium eſt indicare, quæ in iudicando primas partes ſibi vſurpent, quæue poſt habenda. Diximus in priori Phyſiognomonia eas notas præ cæteris ſibi principatum aſſumere, quæ ex proprietate proficiſcebantur, & eę propriç erant, quæ ex animaliũ partium collatione opportunè eas referebant, vt extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alectorolophon gallinaceæ criſtæ ſimilia folia exerendo, ad venerea illicia præſtare cognoſcebamus. Secundo ea ſequuntur ſigna, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebãt adiantum, & trichomanes, quę rigidiuſculis cincinnis, exilibusq; fibrillis capillorũ faciẽ exprimebant & crines denſos, criſpos & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos ſignificabant ſuis imaginibus, vt quæ ſaxeis ſeminibus, ad comminuendos calculos valebant, & propria dicebantur indicia, quod ſubſtantialem formam ſequerentur. Sũt & aliæ notæ, quæ potius degeneres ſunt, & manifeſtas qualitates indicant, forma, color, odor, ſapor, læuitas, hirſuties, & ſimilia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & pluries in longe diuerſas, & fortaſſe contrarias commeabant. Sed meritò quiſpiam quæret, vt in humana Phyſiognomonia quęſitum. Vtrum ſigna firmiora eſſent, quæ ex vultu, vel pectore, dorſo, an pedibus ſumerentur? Diximus ibi ex vultu prima eſſe, & maximè ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorſo, poſtrema ex pedibus: eadem in hac noſtra Phytognomonica obſeruando, quia dignior pars ſemen eſt, ad quod natura pręcipuè intendit, vocat Theophraſtus ſemen perfectiſſimũ naturæ munus, & Ariſtoteles ſtirpes ad ſemen eſſe natas dixit, quia ad ſemen vſq; duntaxat veniunt, dein poſt fœturam areſcunt, ideo firmiora ſigna ex ſemine petenda. Echium quia viperinũ caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil diffideat, minimè vulgari experimento valet non modo à ſerpente percuſſis, ſed eos, qui antea biberint, feriri non patiatur, immò & viperæ impoſitum torporem inducit, & necat. Alia ſigna ex floribus aſſumenda. Reſpondet flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formoſumq; ſtirpium genus reddendum à natura liberaliſſimè donatum retulit Aphrodiſeus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compoſiti, quod tranſparentes ſint, & flores ex tenuioribus, & purioribus ſuccis, quia plerunq; tranſparentes ſunt. Radix omnis ferè alba, frons viridis, truncus cortice intectus eſt, ſola in floribus colorum miſtura, & varietas; & in ijs ſolus ſuccorum internorum miſtura, & colores ſpectandi veniunt, & ex his abditæ vires conijciuntur. Et ſi in humana Phyſiognomonia dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoſcerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura ſedet, ridetq;, & inde veluti occultis verbis ęgris mortalibus vires reſerat, & abſtruſarum rerum theſauros. Et ſi natura in vniuerſa noſtri corporis fabrica admirabilis eſt, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & miſturas compoſuit, vt diximus cęſios,

virides, capriſnos, fuluos & varios, ſic & in florum formatione ſtupenda videri poteſt, paruo in loco frondes, apices, ſtamina, & tam varios colores conſtruxit, compoſuitq;. Eſt enim in his carbunculi tenuior ignis, amethyſti fulgens purpura, eſt ſmaragdi virẽs mare, eſt ſulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili miſtura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui poteſt? laſciuientis præſertim in tam magno gaudio felicißimi temporis vernæ hilaritatis? Sic ſigna quæ ex radicibus accipiuntur, eadem ſunt, vt ea, quæ ex corde. Ariſtoteles eas vitę cauſas vocat, cum ipſæ plantam alanr, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, propterea quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo deſumi, minima ſigna quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Poſſumus & alia indagine ſcrutari. Priſci Phyſiognomones in humanis moribus perſcrutandis, eorum veſtigia ex ijs membris capienda dixerunt, quibus paſſio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ ſubiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora eſſe ijs, quæ ex cerebro, capite, & alijs partibus: pariter & fortitudinis à brachijs, humeris, & pedibus capienda, quòd ijs membris paleſtris vterentur; haud ſecus in noſtra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi ſunt, plantarum humores inſpiciendi, ijq; aſſumendi, qui noſtris ſimiles. Si ad oculorum medicamenta ſunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quàm ex alijs partibus: quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem, quæ ad ſemen, ex earum ſemine. Prætcrea memorari non obliuiſcamur, quæ in humana Phyſiognomonia commemoranda erant. Vni ſigno non eſſe credendum, & præcipuè communi, ſed plura circa vnum congruentia ſpeculanda erant, vt ex multis in vnum congruentibus iuditiũ proferetur, haud diſpar difficultas in hac methodo, vt ſi accidat læuor in frondibus, non illicò inferendum humidæ qualitatis plantam, ſed inſpicienda natalitia loca, ſitum, & cœlum, his omnibus conſideratis iudicandum. Id poſtremo duximus admonendum eos, qui huic ſcientiæ ſtrenuam nauant operam, vt exercitatiſſimi ſint in plantarum dignotionibus, oportet prius extima facies cognoſcatur, quàm interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuertat. Neq; quis vnquam eorum ſimplicium vires conijciat, quæ nunquã aſpexerit, ſed vbi plantam manibus aſſumpſerit, conſideret primo integram, mox eius partes quàm diligentiſſime, ſcilicet radicem, truncum, frondes, fructus & ſemen, deinde natalicia loca, ſitum, æther, vbi ſæpius naſci ſolita ſit: & tempus quo à terra pullulat, adoleſcit, fructificat, pullulãdi, creſcendi & fructificandi modum attentius perpendat: poſtremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc ſuum proferat iudicium.

EXEMPLA CONIECTATIONIS VIRTVTVM plantarum. Cap. XXI.

SED in hac virtutum diſquiſitione exerceamur, roſam contemplemur, & eius abditas dotes ex ſuæ extimę faciei inſpectione venemur, principio manifeſtas qualitates, mox occultas proprietates veſtigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubeſcunt, vngues albeſcunt, & in medio crocea ſtamina videntur, non ſimplicis, ſed miſtæ qualitatis augurabimur. Rubedo igneæ ſubtilitatis, & caloris nos admonet, & ſtipticitatis, argumento, quòd ſi artificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, ſtipticitas, & operandi tenuitas abit. Albedo in vnguibus, & in alijs roſæ ſpeciebus, frigiditatem, & aqueam humiditatem arguit, crocum calorem, eius natalitia loca ſicca, arida, aſpera, inſolata, ſiccitatem & aſtringentiam. Sed ad interna deſcendamus. Sui pulchritudine, & decore cœleſtem quodamodo maieſtatem redolere videtur, ob id diuinis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores ſunt, rubeus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc ſoluendo, flauam bilem educit, & ab ea ſanguinem expurgat, vel cõtra

ſebres ex bile exortas præſtat ex Simeone Sethi. Croceus etiã ſtaminis color eſt icteritię, & vrinę ciẽdę perquã accõmodus eſſe indicãt, vt ex Meſue habetur. Flagrãs flãmę rubor, igni ſacro, non veteri, & inflãmationibus præcipuè ſtomachi ſubuenit. Cruentus color adeò, vt finxerint Poetę ex vulnerato Veneris pede candidã adrubuiſſe, vel Cupidinis ſanguine, ob id ſanguinẽ ſupprimit, cruentas reiectiones ſiſtit, & vulnerarijs antidotis admiſceri ſolet, ex Dioſcoride. Folia albo & rubro colore miſta, muliebres fluxus rubros, & præcipuè albos inhibent ex Plinio. Quia vini etiã pulchellũ colorẽ ęmulatur, noxios capiti temeti vapores eius corolla aufert. Ex hominũ artubus oculũ pręfert, & Poetę florem roſę terrę occulũ vocant, ob id Zoroaſtres in Geoponicis dicit, per integrũ annũ non doliturum qui primum viderit calices in planta concluſos, & ex tribus ipſorum oculos confricuerit, roſis ipſis in planta relictis. Ros inſidens roſis, munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorũ lippitudini medetur. Foliorum partes candidę vngues vocantur, ab humanorũ vnguiũ facie, ob id oculorũ vnguibus pręſtant. Sunt vngues in oculis, Celſo teſte, neruoſę quædam adnatę membranę excreſcentię à maiori oculi angulo, vt plurimũ ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoq; pupillam operiant, Greci πτερύγια vocant. Vngues roſæ epiphoris ſalubres, vlcera enim oculorũ roſa ſordeſcunt, præterquàm initiis epiphorę, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia verò ſine vnguibus ophthalmię, ſcilicet inflammationi prodeſt, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorũ pterigia, Dioſcorides miſceri ſolere dicit compoſitionibus, quas antheras vocant, cuius vſus ex Celſo, Galeno, & Paulo erat ad digitorũ pterigia. Spinoſa & acutiſſimis mucronibus infeſta, ob id trita extrahit ſpinas & ſurculos, qui carni infixi ſunt. Alabaſtri pilula verrucas refert, quas aufert ex Auicenna. Crocei in vmbelico crines, capillitiũ referunt, ob id ſylueſtris alopecias pilo mirificè reſtituit. Multis alis cauã eſt. Diapaſmata inde fiunt ad ſudores coercendos, ita vt à balneis inareſcant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra ſudoris virus corollarũ vice collo pẽdere debet, Auicennæ monitu. Ob ſuam pulchritudinem Veneri dicata eſt. Alabaſtri aqua ſtillatitia nitorem, & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honeſtandas palpebras, & reliqua, quæ longum eſſet recenſere.

QVOD SIT PHYTOGNOMONICA. Cap. XXII.

EST autem Phytognomonica virium plantarũ veſtigandi methodus, ex partibus, & vitę, quæ inſunt ſignis fixis, & mobilibus. Sed rationẽ diffinitionis reddamus. Diximus firmam veſtigandi methodum, quia firmior, & veracior eſt viriũ plantæ veſtigandi methodus, quàm ex ſignis hominum eorum mores: Nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij, & virtutis, quo carent plantæ. Aſpexit Zopyrus in Socrate ſigna luxurię, & ſtupiditatis; ſed vitia in anima non erant, quia ea philoſophiæ ſtudio abſtulerat. Diximus virium, vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus ex partibus & vitæ, quia non ſolum ſimilitudine ſuarum partium, humanas partes, morboſq; & animalium demonſtrat, ſed ex ipſo viuendi modo, ſimilitudines germinandi, fructificandi, & ſimilibus vt ſupra. Diximus ſignis mobilibus & fixis, nam & fixa, & mobilia eſſe poſſunt. Fixa ſunt, quæ ſumuntur ex ſeminibus, radicibus, & floribus, quæ ſemper eadem ſunt in omni loco, & cœlo, vt in ſemine echij, & orchidibus, ſed mobilia ſigna ſunt odor, ſapor, color, forma, hirſuties, læuitas, quæ ad ſoli, cœli, cultuſq; mutatione mutantur, vt in vrbanis & ſylueſtribus plantis videbimus. Nominis declaratio φυτὸν planta eſt, γνώμη ſcientia, ſunt enim γνώμονες dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoſcitur. Sunt & Athenis magiſtratus, quaſi homines accuratæ prudentiæ, quaſi ſcientia plantas cognoſcendi. Et vt φυσιογνωμονία ex corporis aſpectu humani mores iudicantur, ſic φυτογνωμονικὴ ex plantarum aſpectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

L*ACTIS iam dicendorum fundamẽtis, in præſentiarum lubet, & decet particularem cuiuſq; narrationẽ aggredi, & è gentilitatibus, & natalitijs locis hiſtoriæ ſeriem inire, tum quia ſimplicioris, & minus operoſæ cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum ijs primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifeſtas, alias occultas eſſe, à manifeſtis incipiemus, easq́; ab alimentis, quibus veſcuntur, cœlo quo naſcuntur oriri docebimus, & ex ijs quibus naſcũtur miſturis, ali, conſtare, & operari, idq́; liquidò ex propria cuiuſq; plantæ inſpectione à quopiam cognoſci poſſe. Ex ſoli enim natura, cœli habitu, loci genio, & cultus illecebris, vti ſtirpium effigiaturam, ita & dotes variari cõtingit. Aliæ enim vdis ſtagnantibus, præterfluentibus, vel ſalſis aquis naſci auent, aliæ alſioſis locis, ſummis aliæ montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depreſſis conuallibus, aliæ feruidis, algidis, vel tẽperatis cœli ſegmentis viuunt, aliæ omni abdicato cultu in ſyluis ſe vltro porrigentes, aliæ viretis cultus blanditijs foueri quærunt.*

QVOD VNA QVAEQVE ORBIS PARS IVXTA SVI COELI *qualitates ex terrea miſtura plantas progignat.*

Cap. I.

SI vniuerſas plantas ex terrea, & aquea miſtura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eiſdem miſturis quibus producuntur veſci, authoritate, ratione, & experientia demonſtrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis ſuas temperaturas nanciſci, orſi primùm è veterum in natura procerum virorum ſententijs. Anaxagoras Clazomenius ad Lechinonem ſcribens, terram plantarum eſſe matrem, ſolem verò patrem dixit. Theophraſtus ait Anaxagoram referre, aerem omnium ſemina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni aſſeuerauit. Diogenem ex aqua putrefaciente, & miſturam quandam cum terra capeſſente, plantas naſci exiſtimaſſe; ſed Cleodemum non plantas ſolum, ſed animalia ex miſturà illà naſci, & quantò è turbidioribus, algentioribusq; tanto amplius animalium natura priuari. Sed is hęc quodāmodo à ſenſu remota dixit, conſpecta verò eſſe, imbres putredines quaſdam, mutationesq; humi facere, & cum humor altè deſcēderit, plantas ea ratione genitas nutriri, augeriq; poſſe, Sole feruefaciente, ac exiccante, quemadmodum & animalium generationem confici maior ferè pars authorum confirmat. Et terra agitata ſemper illius loci ſamiliaria producere. In Creta Inſula quocunq; loco terram mouerit quiſpiam, niſi ſeratur alia, cupreſſum gigni, protinusq; emicare: & in ſemimadefactis ſegetibus ſi ſubmoueantur, tribulum exurgere. Sic laſer in Lybia exortum imbre picoſo quodam, craſſoq; compluto; ſed quæ annua, herbaceaq; natura facilius exeunt. Plinius aquas è cœlo cadentes omnium terra naſcentium cauſas eſſe dixit, prorſus mirabili natura. Hactenus de veterum placitis. Ipſe enim ſemper conſonum veritati exiſtimaui, quod è terra tàm plantæ, quàm aliqua animalia naſcerentur, proptereà quod ineſt in terra humidum, in humore ſpiritus, in vniuerſum calor animalis, vt ſint Iouis omnia plena. Ob id abſq; præexiſtente ſeminio, ſine vllo hominum opere, vt diuerſi terrarum tractus ſucco, ſole, ſitu, alijsq; conſtitutionibus diuerſi ſunt, ita quoq; diuerſas plantas, & diuerſis inſignita qualitatibus produxerunt. Eiuſmodi enim ſolet eſſe corporis habitus, cuiuſmodi humores, quibus nutrimur, taleſq; ſucci gignuntur, qualia ſunt alimenta, quibus veſcimur. Id mihi animum ſubmouit experimentum, quòd quum è profundiſſimis ædium fundamentis egeſtam humum conuaſaſſem (vt omnis obiecti ſeminis ſuſpicio tolleretur) atq; ſub dio expoſuiſſem æditiſſimis locis, ne aliũde ventus ſemina exportaſſet, non multis poſt elapſis diebus, è varijs terræ qualitatibus in quaſillis varia herbarũ genera exorta ſunt, ſed neapolitano ſolo, cœloq; familiaria: nam alia argilla, alia puluis puteolanus, alia contritus lapillus, vel tophus produxit, ſic vnaquæq; terra pro ſua qualitate eiuſdē qualitatis ſtirpes produxit: tophacea enim terra aſphaltitē triſoliũ produxit, vnde mons Neapoli imminens tophaceus à Galeno triſolinus dictus eſt, ex huius triſolij copia. Sic vrticas, rubos, mercuriales, & ſimilia. Sic etiam paſſim videmus in terræ ageribus è puteis erutis, aeriq; expoſitis, quod ſponte naſcentes herbæ ſummā cutem amiciant, & amœno virore decorent. Sed quid longius euagandum, ſi hæc ſacrarum teſtimonio literarum clara ſunt? Inquid Moſes, quod vbi Deus terram creauerit, & ab aquis diuiſerit. Producat, iuſsit, terra herbam virentem, quæ ferat ſemen iuxta genus ſuum, cuius ſemen ſit in ſemetipſo ſuper terram. Sic protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignumq; faciens fructum, & habens vnumquodq; ſemen iuxta ſpeciem ſuam, quaſi diceret, quod cum Deus terram creaſſet, cunctaq; eius loca varijs qualitatibus inſigniuiſſet, munifico ſuæ omnipotentiæ luxu vnaquæq; orbis pars iuxta ſuas qualitates herbas produxit. Tunc niuoſa montium Septentrionis iuga taſſum, thuiam, & celaſtrum erexerunt, & ſub Solis curſu feruida

Lybia

Lybia odorata aromata miſit. Iudæa Syriæ vna balſamum, Cyrenæ laſerpitium, Sabæi thus, Arabia myrrham, caſiam, & cinnamomum, Aegyptus ſycomorum, Media citriū Perſea cuciopheram, Phanos inſula loton, Rhodus aſpalatum, Babylonia palmā, mons Lybanus cedrum, Corycus crocum, Troia fagum, Bactri terebinthum, Hemus tamaricem, Creta cupreſſum, & dictamnum, Cyclades cyperum, Pontus abſynthium, Europæ Illyria iridem, Macedonia petroſelinum, Athenæ oleam, Olympia oleaſtrum, Cyllene moly, felicis Campaniæ colles vites, temulentiæ nobilis ſucco per omnes terras inclyto, orientis Indi ebenum, India ſericea vellera, occidentis Tylos lanigeras arbores, & guaiacum. Nec flumina lacus, & paludes à ſuis munijs feriarunt. Nilus papyrum produxit, Euphrates lotum, Srrimon tribulum, lacus Orchomenius ſidam, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum, Colchides, & Galatiæ acorum, Aegyptiæ paludes colocaſiam. Et randem ſingulæ orbis partes ſingulas ſtirpes, vt ſua ferebat qualitas, crexerunt, eiuſdem proprietatis, quarum ſemina tranſlata, ac blandimentis ſata, ſuas qualitates adulterarunt.

QVOD VNAQVAEQVE ORBIS PARS EX TERREA MISTVRA etiam animalia produxit. Cap. II.

ET ſi quibus dubium videtur, quod ſtirpes ex aquea miſtura progignerentur, conſideret animalia quamplurima, & perfecta etiam ex putrilimo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur, & iam de eorundem exortu variæ ſunt cōfirmantes Philoſophorum opiniones. Inter Phœnicum, & Aegyptiorum placita cenſeri aſſerit Porphyrius animalium genera ex terræ viſceribus prorepſiſſe Solis agente vi. Achelaus Athenienſis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limum lacti ſimillimum ad eſcā deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanaſſe, atq; id Anaxilao, & Euripidi eius diſcipulo legitur apud Diodorum non diſplicuiſſe; quippe in Menalippo ſcribit, quum cœlum, & terra in ſua loca ſe recepiſſent, terram arbores, volatilia, feras, & mortalium genus produxiſſe: nam terra putris omnino, mollis, & ſole denſata in ſuam ſuperficiem tumores produxit, ſingulos ſuas putredines continentes, nocte circumſiſtente, aere irrorante, ſole conſolidante, tandem putredines illas ad ſummum produxit, maturato ſcilicet partus tempore, confractis vtriculis, omnium animantium genera excluſit, quare quæ maiorem calorem ſortita ſunt, altiuolæ effectæ ſunt, quæ plus terræ, ſerpentes, quæ aquoſa in ſuis generis elementa delata piſces euaſerunt. Auicenna ait, quod tes, quæ genetatur per virtutem generatiuam, nō prohibet quin poſſit alio modo generari: nam eſſe poteſt, quod generatio ſit ad generandum ſpeciem, ſed factio ſit circa indiuiduum, & illud poſtea generare poteſt. Et quidam ſuus amicus procreauit ſcorpiones; & illi generauerunt alios ſcorpiones, & poteſt generari homo, & ille generare, & conſeruare ſpeciem, & randem factio & generatio ſe iuuant ad inuicem in ſaluanda ſpetie. Teſtis intecta, quæ Græcis oſtracoderma dicunrur, nauigijs, vel mari fictilibus proiectis ex putreſcenti ſpumoſo limo generantur, purpuræ ex putri materia, limoq; buccinis ortus idem, in cœnoſo oſtrea, in arenoſo conchæ, vngues & pectines, in ſaxorum cauernulis balani, & holoruria, per ſumma lepades & neritæ, in cœnoſis & arenoſis pinnæ: denique teſtacea omnia ex limo, pro limi differentia fiunt. Sed in his fortaſſe dicet quiſpiam ideo id euenire, quia corporis congreſſus, vel commiſtio fieri nequit, ſed plantarum more naſcuntur. Idem in perfectioribus oſtendemus. Anguillæ ex fœculentis ſtagnis aqua omni exhauſtis, ac limo detracto generantur, ſi aqua plurima affluxerit. Aphiæ etiam ex ſuperfluitante in mari ſpuma poſt multos imbres naſcuntur. Mugilis, & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndiq; ſeptum, quem fons nullus irrigat, nullus alluit lacus, deniq; nil

niq; nil præter cœleſtem imbrem admittit, & cum eum imbres replent, illico varijs piſcium generibus repletur. Quæ omnia Ariſtotelis, Aeliani, Athenæi teſtimonijs clara ſunt. Ranæ etiam, quæ ſuos in aquis natales habent, ex paluſtri limo generantur, nec ſolum ex limo, ſed per ſe etiam naſcuntur, conſperſis tantum imbre littorum, & itinerum puluerulentis arenis, temporariæ dictæ, ſic etiam ſerpentes. Macrobius in Aegypto mures ex terra, & imbre naſci ſcripſit, mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temeſim amnem, quæ conchis naſcuntur, quæ naulum muſco, & limo ſemiputridis carinis euelluntur, labantes in ſicco moriuntur, quas verò æſtus maris alluit, conchis excluduntur.

PLANTARVM ALIAS PEREGRINATIONES PASSAS, ALIAS minimè, & alias media natura eſſe. Cap. III.

PLANTARVM, quæ ſupra memorauimus, aliæ tam miti, vrbanoq; ingenio ſunt, vt ad nos è ſuis peregrinatæ regionibus, nactæ humum ſuę naturæ accommodum, cœli tractum, nec nõ alimentum eo ſimillimũ, quo ſuis in locis alebantur, patrij cœli oblitę, adeò cicuratæ ſunt, vt vernaculæ videantur. Multæ enim Romæ aſportatæ fuerunt à maieſtate illa terrarum principis populi Romani. Perſicum à Perſea, ceraſum à Ceraſunte Pontici municipij in Italiam à Lucullo allata ſunt, Mithridate debellato; tamq; apud nos fœcunda ſunt, & læta proſiliunt, vt potius Perſæ, & Ceraſuntij à nobis petijſſe, quàm ad nos miſiſſe videantur. Zizipha & tuberes æquè peregrina ſunt, atq; è Syria & Africa Sex. Papinium attuliſſe ſcribunt. Piſtacia Vitellius in Italiam primus intulit è Syria: ſic amygdalæ è Thaſo Thraciæ vrbe, caſtaneæ à Caſtana Magneſiæ oppido, vt Nicander ait. Iuglandes peregrinas eſſe, & è Regibus Alexandro Magno, & alijs trãſlatas indicant græca nomina, quod nux baſilica nuncupatur. Citrium è Media, vel Heſperidum hortis in Græciam Herculem detuliſſe tradunt, cydonia è Cydone Cretæ oppido, granata è Carthagine, & ob id mali punici nomen ſibi vendicaſſe, myxa, & damaſcena pruna è Damaſco Syriæ aduecta. Alię verò vel cœlo inuidente, vel ſolo repugnante, tàm rudis, contumacis, fetiq; ingenij ſtirpes ſunt, & indociles naſci alibi, quàm vbi cœpere, nec in alienas commeant terras, vt ne quamplurimis quidem obſequijs, ac in ſatu illecebris noſtro huic tractui aſſueſcere potuerunt; ſed cœli clementia, hortorũ amœnitate, reliquarumq; ſtirpium conſortio ſpretis, in ſua loca, à quibus originem duxere, tandem ſe recepere. Faſtidit balſamum alibi naſci, non habet vires frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi, non ferunt amomi, nardiq; delitiæ, ne in Arabiam quidem ex India naue peregrinari; tentauit etiam Seleucus Rex. Et ſi arbores ipſas plerunq; exorauimus, vti viuant, atq; tranſmigrent, & à ſolo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasq; nutriat, cœlum nullo modo quit flecti. Virgilius.

Diuerſæ arboribus patriæ, ſola India nigrum
Fert ebenum, ſolis eſt thurea virga Sabæis.
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno
Balſamaq;, & baccas ſemper florentis achanthi?

Aliæ ſtirpes ſunt, quæ & ſi alienis in locis viuunt, maxima cultus diligentia viuere coactæ ſint ob cœli, telluris, alimentiq; diuerſas conſtitutiones, nec augeri, nec fructificare valuerunt. Babylonia inclyta eſt palmis, ſunt in Europa, ſed ſteriles, ferunt in maritimis Hiſpaniæ fructum, verùm immitem, dulcem in Africa, ſed euaneſcentem, nec in alia terrarum parte, niſi in calida, ſed nuſquam frugifera, niſi in feruida: nam & ſi promiſit,

miſit, oſtenditq;, eaedutare faſtidit, quæ tanquam inuita peperit. ſed ſi quis noſtratem hanc palmam apud Babylones ferat, & reddi fructiferam, & loci illius domeſtici ſimilẽ. Viuit in Italia piperis arbor, caſiæ etiam in ſeptentrionali plaga, vixit & in Lydia thuris: ſed vnde ſorbentes ſuccum omnem ex eis ſoles, coquentesq; lachrymã? Perſea in Aegypto & locis proximis fructificat, in Rhodo vſq; ad florem duntaxat deuenit. Sic etiam de moro aegyptia retulit Theophraſtus. Frigus inimicum lauro eſt, circa Boſphorum Cimmerium Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex ſacrorum cauſa laurum, myrtumq; habere, & non contigit. Ederam in Aſia parte ſuperiore Syriæ naſci negauit Theophraſtus, nec in India, niſi in monte Mero. Quin & Harpalum omnimodo laboraſſe, vt fereret eam in Medis fructu. Sic centaurium in Elio agro fœcundũ eſt, in montuoſis infœcundum, in planis floſculo tantum gaudet, in concauis nec florem quidem, niſi improbè. Caſia noſtro orbe ſi naſcitur non frugifera. Ob id optimè dixit Plato, varijs rerum generationibus eſſe viſuntur in terris loca varia. Et Porphyrius locus, non ſecus ac patria eſſe principium generationis: ob id non vbiq; locorum qualibet planta, vel animalia gignuntur.

QVAEDAM ANIMALIA ALIQVIBVS LOCIS NON SVNT aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua media natura eſſe.

Cap. IIII.

IDem in animalibus conſpicere licet. Sunt rudes & alpini homines vrbium delitias aſpernantes, nec alibi, quàm in ſuis mapalibus habitare poſſunt. In nonnullis locis alia gigni nequeunt, in alijs generantur minora, & breuioris vitæ, nec proſpectæ: plurimumq; diſcriminis ex ipſa regione, oriri certum eſt. De quibus Plinius. Rerum naturam nõ ſolum alia alijs dediſſe terris animalia, ſed in eodem quoq; ſitu quædã aliquibus locis negaſſe. In Mæſia ſylua Italiæ non niſi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non tranſeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Helleſponto in alienos fines non commeant cerui, & circa Arginuſſam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fiſſis. In Pordoſelene inſula viciniam muſtelæ non tranſeunt. In Bœotiæ Lebadia illatæ ſolum ipſum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota ſubruunt arua talpæ. In Ithaca illati lepores moriuntur. in Ebuſo cuniculi non ſunt, ſcatent in Hiſpania, Balearibuſq;. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ ſunt etiam nunc in Seripho inſula: eædẽ aliò tranſlatæ canunt. In Italia muribus araneis venenatus eſt morſus: eoſdem vlterior Apennino regio non habet. In Olympo Macedoniæ monte non ſunt lupi, nec in Creta inſula, vbi quidem non vulpes vrſiue, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium. Mirabilius in eadem inſula ceruos, præterquàm in Cidoniatarum regione, non eſſe; item apros, & attagenas, herinaceos. In Africa autem nec vrſos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Mileſij agri locis propinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Ponto neq; mollia, neq; teſtata ſunt. In Illyria, Trhacia, & Epyro aſini parui habentur. In Scytica terra, & Celtica nulli, propter immodicum frigus. Leones in Europa potius ſunt, pantheræ in Aſia, in Europa autem nullæ. Ibis Aegypto peculiaris eſt. Et tandem multæ ſunt, quæ ſi alijs locis transferantur inuita, ægrotant, & moriuntur.

EX LOCI MVTATIONE PLANTARVM QVALITATES *mutari, & animalium.* Cap. V.

SED peregrinæ plantæ alijs locis inquilinę, ſi ſolum, idemq; cœlum nactæ fuerint, vt ad cognata tranſlata videantur, eaſdem vires habituras quis neſcit? At loci genio nõ conſentiente propter internas ſoli, cœliq; qualitates, diuerſas ſortiri temperaturas congruum videtur, vt priſtinę virtutis pars aboleatur, pars autem remaneat: at longis diſſita loca ſpatijs, vt omnino contrarium nanciſcantur ſolum, & alimentum, de ſua natura demigrabunt, vt vix priſtinæ aliqua inhæreant veſtigia, & ferè aliam ſuſcipiant naturam, vt paulo poſt videbimus: quum in vitium, vel alias ſpecies abeant. Vitruuius à ſoli proprietatibus plantarum immitti qualitates explicatius probat. Hęc, inquit, diſſimilibus ſaporibus à terræ proprietate perficiuntur, vti etiam in fructibus videtur. Si enim radices arborum, aut vitium, aut reliquorum ſeminum non ex terræ proprietatibus ſuccum capiendo ederent fructus, vno genere eſſent in omnibus locis, & regionibus omnium ſapore. Sed animaduertimus inſulam Lesbon vinum protropum, Mœoniam catacecaumeniten, item Lydiam meliton, Sicilia mamertinum, Campania falernum, in Terracina, & Fundis cæcubum, reliquiſq; locis pluribus innumerabili multitudine genera vini, virtuteſq; procreari, quæ non aliter poſſunt fieri, niſi quum terrenus humor ſuis proprietatibus ſaporum in radicibus infuſus, enutrit materiam, per quam egrediẽs ad cacumen, profundat proprium loci, & generis ſui fructus ſaporem. Quod ſi terra generibus humorum non eſſet diſſimilis, & diſparata, non tantum in Syria, & Arabia in arundinibus & iuncis, herbiſq; omnibus eſſent odores, neq; arbores thuriferæ, neq; piperis darent baccas, nec mirrhæ glebulas, nec Cyrenis in ferulis laſer naſceretur, ſed in omnibus terræ regionibus, & locis eodem genere omnia procrearentur. Has autem varietates regionibus & locis inclinatio mundi, & Solis impetus proprius, aut longius curſum faciendo tales efficit terræ humores, quæ qualitates non ſolùm in his rebus, ſed etiam in pecoribus, & armentis diſcernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophraſtus, aeris, & terræ qualitatibus, hęc enim ſunt, quæ alimentum his ſuppeditant, nec ſolum ſemina & plantæ, ſed mutantur & animalia. Mutantur fructus odore, colore, ſucco & magnitudine: ſemina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Aegypto odoris ſuauitate pręſtat: acida punica præſtabiliora euadũt in Aegypto, & Cilicia, alia enim dulcia, vinolentaq; fiunt, alia ſine ligno & ſpecie viſenda, quæ mutatio non protinus, ſed tertio anno fit: & ad ſummum alimenti qualitas omnia facit. Perſeam in Perſide tam præſentis veneni eſſe, vt veſcentes interimat, in Aegyptum verò tranſlatam, & peregrinatam mitigato cœlo pomum euaſiſſe eſui iucundum. Cicutæ apud nos effœtarum eſt virium, ob id Thraſias Mantinenſis, & eius diſcipulus Alexias ſumendam cicutam cenſebant non vnde libuerit, ſed è Suſis, & ſi quæ alia loca prægelida, & opaca conſtarent. Niger elleborus hebes, imbecilliſq; multis in locis experitur, ſed in monte Oetá pręſtantiſſimus eſt, & melior parnaſio, aeris, & alimenti varietate. Qua de re Hippocrates Democritum curare geſtiens, è montibus colligendam curauit. Iris in Illyria melior erit, quàm in Macedonia, in Thracia verò, cæteriſq; frigidioribus locis cocturæ repugnantibus odore penitus caret. Dictami, & pſeudodictami eandem eſſe naturam exiſtimant, ſed quod lætioribus locis exit, degenerare, falſumq; cognomine. Et tandem nullum eſſe locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præſtat acrimoniam, adeò vt rapis in cibum præferatur, verùm in quibuſdam frigidioribus locis adeo feruens, & mordax eſt, vt mandentium os, & fauces exurat. Braſſica in Aegypto nõ eſtur propter amaritudinem, in Italia, & præſertim Neapoli, ſuauiſſimus eſt olus. Capparis in Lybia mirum in modum acris eſt, in Apulia diurnus & diuturnus eſt cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias aſportantur apud nos florẽtes

clauí-

cauliculos primo ſatu donant, vt Cypro, ſed ſecundo, aut ſaltim tertio tranſit in vernaculos. Aſphodelus ex Heſiodo, & cepæ idem vbiq; demonſtrant, quorum acrior, aut mitior ſapor agri ſequitur conditionem. Semina ex coctilibus incoctilia, & ex incoctilibus coctilia fieri Theophraſtus alimentis acceptum refert, loca enim prætenuia, ac inſolata obſequioſum alimentum, & facile donant, vt in Lemno & Aegypto etiam aeris cauſa, contra enim frigidiora loca, & ſpiſſa, vt figularis creta, vel madida & paluſtria in incoctilia, exucca, lignoſa, & contumacia præbent, ob id fruges, quæ ſub dio in area manſerint, inobſequioſas fieri, & contumaciores ijs, quæ ſtatim auferuntur. Lapidoſa pyra in ſaxoſis locis naſcuntur: frumentum & cęteræ fruges præponderant propter alimentorum facultatem. In inſitione fructus ſapor, odor, magnitudo, color, & forma ex ſubiecti trunci qualitatē mutantur, vt latius diſputauimus in noſtris libris de Agricultura, & tandem ſuccus per plantarū poros per cuncta meabilis ſubiens, eas tranſmutat, vt lapideſcant, & ferreſcant etiam, vt ita dicam, ſi ſuper ferri mineras oriantur, eadem cute permanente & grauitate, & duritie ferrea. Viſitur in quibuſdā locis, vt Georgius Valla refert, petrifico ſucco abundantibus, qui per radices & trunci poros exuctus, radices ipſas, truncum, ramos, folia, & flores in lapidem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua, in eis colorem, & qualitatem commutat. Ariſtoteles ait, animaliū omniū colores ab aquis permutari. Sūt & Bœotię Cephiſos, & Melas, & Lucanis Cratis, inq; agris Clazomeniorum, & Erithreorum, & Laodicentium fontes, quorum potu, quamuis alba, proueniunt leucophea, in alijs pulla, alijs coracino colore. In campis Troianis Scamander armenta rufa facit, ideo hoc flumen Iliacenſes Xanthum appellant. In Scotia oues flauenti lana ſunt, quod ex potu, pabulóue prouenire ſcribunt. Theophraſtus in Macedonia ait, qui candida ſibi naſci pecora velint, ad Aliacmonem ducere, qui nigra, aut fuſca ad Axium.

PROBATVR ARTIS, ET NATVRAE EXPERIMENTO plantas è terra, qualitatibus vires exugere. Cap. VI.

AD veritatem hanc elucidandam, quod ex varijs locorum ſuccis ſuas hauriant qualitates ſtirpes, ſi quas ſuperius adduximus authoritates & exempla minime ſuffectura iudicabit quiſpiam, numeroſa experimenta adducemus artis, & naturę, videbimuſq; quod ſi caſu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effici poſſe, nec ſolum id in plantis, ſed in animalibus etiā accidere. Et primo terra natura ſalſa, ſapores vini, & pomorum corrumpit, Virgilio docente.

Salſa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec manſueſcit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis ſua nomina ſeruat.

Naſcens eleaticus inter vites, recenſet Theophraſtus vinum vſq; adeo redere prouocās vrinas, vt omnes qui bibant, graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex veratro nigro. Cato docet, ſic fit & ſcammonites. Mira vitium natura ſaporem alienum in ſe trahēdi, qualem & ſalium redolent patauinorum in paluſtribus vindemiæ. Sic & elleborum ſeritur in Thaſo, aut cucumis ſylueſter, aut ſcammonea, quod vinum ectromatium vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet ſtercus vitibus ingerendum, quod vini ſaporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, ſomnificum facit vinum. Si naſcitur mercurialis in vinetis copioſa, ſuo ſapore vinum

inficit,

inficit, & bibentibus ingratum redditur. Lupini in vinetis conſiti, amari ſaporis vinũ reddunt. Syluestre allium Franciæ, & Brabantiæ colonis in aruis in viſum naſcitur, quia tritico innatum prauum odorem & ſaporem communicat, quo farina, & panes imbuuntur. Rutam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes affirmat Dioſcorides emori, cum montoſus is ſit locus, & viperis ſcateat. Nec obſcuriori experimento animaduertere licet in plantis, quæ ſupra alias plantas innaſcunt. Caſſitha ſuis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimentum vberius nacta, ſuæ radiculæ exareſcunt, exugendo alienum genium defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, ſed cui innaſcitur plantæ vires æmulatur. Arabicæ factionis Medici inquiunt, ſi calidæ ſtirpi inhæret, calidam ſortietur facultatem, ſi decubuerit frigidæ, vim ſibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis gliſcere pollicentur, ſi parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudicibus adnaſcitur, purgatiori ſucco, concoctiorią; alitur, ob id à Meſue præfertur ei, quæ ſolo, aut muſcoſis lapidibus adnaſcitur, nam ſuo inconcocto humore flatuoſa eſt, & ventriculum ſubuertit, eią; obeſt, ſic de alijs, vt viſco, hipeari, ſtelo. Valdè animaduertendum eſſe ab ijs, qui fungos edunt, nam edules perniciales multis de cauſis gignuntur. Si enim caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel panni marcor adfuerit, aut ſi iuxtà ſerpentis cauernam, omnem illicò ſuccum in venenum decoquũt, vel ſi noxijs arboribus adnaſcuntur, vt pote taxo, thapſiæ, & ſimilibus, capaci venenorum cognatione virus exugunt. Nonullę ſunt herbę ſupra mineralia naſcentes, virtutem quandam metallicam haurientes, quarum ſuccus hydrargiron glaciant, quod aliquando non paucæ admirationis extitit. In citeriore Germania intra Danubium vites emergere ſcribunt, quæ clauiculas & plerunq; folia ex auro ferũt. Idem legimus in Pannonia eueniſſe, cuius cauſam aurifodinis ſub vite latentibus adſcribunt. Crocum ſylueſtre, quod ſulphureis phlęgreis montibus innaſcitur, ſulphuris virus hauriens, ſtannum aureo, & pulcherrimo colore tingit. Idem etiam arte fieri contingit: nam mutatis alimentis, inquit Theophraſtus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex ſylueſtribus mitiora redduntur. Cum inijcitur alimentum radicibus, ab his omne alimentum tranſmittitur, & diſpenſatur, & è radicibus inito principio protinus ſtirpem alterat, & poſtremo fructus immutat, quale nanq; principium, tale quoq; illud ſequatur, quod ab ipſo principio prodit neceſſe eſt. Adaquatio granata dulcorat, & mollificat, quippe aut nullo, aut molliore intus ligno, & meliora fiunt. Stercus enim ſuillum ſuis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit ſuccum. Cucumerum ſemina lacte, & melicrato macerata dulciores producit ſuccus. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendã aluum atri veratri faſciculos circumponit, de his vitibus quod delegit vinum, cyatho in cęteram potionem addito, aluum mouet ſine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebbullierit, ſic enim venenoſis ſuccis vitis, vel ficus radices inficiuntur, vt pernicioſos producat fructus. Vnde ſi ars efficit, vt rei radicibus obrutę facultas in fructus tranſeat, quis aliter ſentiet, vt cum terræ proprietas natura huiuſmodi ſit, atq; radicibus primo affectis tales plantas nõ futuras?

PROBATVR. NATVRAE ET ARTIS EXPERIMENTO ANImalia ex alimento vires exugere. Cap. VII.

IDEM etiam in animalibus experimur. Aqua pyrei agri, inquit Theophraſtus, non plantas tantum, ſed homines, qui in ea lauantur lepro ſos efficit. Pueri à nutricibus cum lacte ingenium hauriunt. Pollux ſanguinem ferinum cum lacte canibus præbere dicit, vt aptiores ſint venationi. Eſt enim plantarum lac ſuccus per radices hauſtus terræ, cuius qualitate plantæ ingenium informatur. Arcades non medicaminibus

minibus vti tradunt Theophraſtus, & Plinius, ſed lacte circa ver, quoniã tunc maximè ſuccis herbæ turgent, medicanturq; vbera paſcuis. Bibunt autem vaccinũ, quod boues omniori ſunt herbarum. Quibuſcunq; in locis pecora ſcammonium, veratrum, aut mercurialem paſcuntur, lac omne ventrem, & ſtomachum ſubuertit, quale in Iuſtinis montibus eſſe à Dioſcoride proditum eſt. Siquidem capræ, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac hauſtum nauſeam creat, & ſtomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat, quoniam pecus hoc aſtringentibus pabulis, robore, lentiſco, oleagineis frondibus, & terebintho magna ex parte veſcitur: vnde ſtomacho accomodatiſſimum reddi ſolet. Pecus depaſcens ſcammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac allio veſcentium, allio caſum olet. Serpentes, quæ balſamo veſcuntur, læthales nõ ſunt quum balſamum venenis medeatur, Aeliani teſtimonio. Pecus purgari ſilphio ſcribit Theophraſtus, pingueſcereq; vehementer, & carnes mirabilem in modum ſuaues eſſe. Apes mel optimum, & venenatum conficiunt ex herbarum floribus, quibus veſcuntur. Heracleoticæ colligentes mel ex flore aegolethri in Ponto mel venenatum efficiũt. Aliud genus mellis in eodem Ponti ſitu manicon, ſiue mœnomenon appellant ab inſania, quam facit, exiſtimatum rhododendri flore contrahi, quo ſcatent ſyluæ. In Sardinia progenitum virus habet, Sardoum, vel Colchium infame traditur amaritudine. Ex buxo ſoluit aluum. Qui auiculas, quæ taxi baccas Italiæ deuorant, ediderint, alui profluuio corripiuntur. Cyrrhei perdices cibi gratia non capiunt, quod allia deuorent, & carnem inſuauẽ habeant. Coturnicibus veratri ſemen gratiſſimus cibus, quamobrẽ eas damnauere mẽſæ. Coruos, qui æſtate capiuntur, cauere oportet, quia eo tempore ſerpentibus veſcuntur. Lepori coagulum optimum ad cogendum lac, quia lactuoſis herbis veſcuntur, vt lactucæ ſylueſtri. Tactis radicibus vitis elaterio, aues non tangunt vuas. Ex his medicorum optimum inuentum, ne nauſeam ijs moueant; qui difficulter medicamenta admittunt, animalia his alunt, quæ volunt ægros ſumere, dein ægro propinant. Exemplum erit. Si quis calculo mederi velit; hircum per hebdomadam lauro ſaturat, cuius ſanguis calculo laborantibus datus cum vini cyatho proficiet, nam & laurus calculoſis medetur. Ad hydropicos valet hircinus ſanguis, qui lentiſco paſcatur; Ad ſplenem ſerum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis ſaginãtur præſtantiſſimũ ſaporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anſer caricis nutritus, tùm ad medicinam, tùm ad gulæ ſaporem optimus, & præſertim iecur. Cuiuſuis quadrupedis caro deterior eſt, quæ paluſtribus, quàm quæ æditioribus locis naſcatur. Nec omittam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono miſſam, quæ ab infantia ſerpentum veneno depaſta fuerit, cuius natura abierat in ſerpentem, vt ijs perindè aleretur, ac conſuetis cibis reliqui, hæc ſolo morſu hominẽ pernecaſſet, vel ſi quis cum ea coiuiſſet. Sed Alexander Ariſtotelis admonitu ab ea abſtinuit. Alia quoq; ſubderem experimenta, ni prolixior exiſtimarer.

VIRES, QVAE POSSIDENT ANIMALIA, PLERASQVE ex alimentis habere. Cap. VIII.

NON ab re fuerit obiter commonere, quas poſſident animalia vires, maiori ex parte ex alimentis prouenire: nam pabuli varietas in cauſa eſt, vt non ſolum diuerſi, ſed eiuſdem generis animalia, carne, ſucco, ſapore, & forma differant; & loca ratione pabuli diuerſa ſunt. Aliqua enim corticibus, folijs, ſpinis, & ſarmentis veſcuntur, & conſtringunt. alia ſpermologa, aliã carniuora, & ſimilia. Nos exempla apponemus aliqua, vt quæ ſcripſimus veriora eſſe demonſtremus, & doctis anſam præbeamus peregrinorum animalium vires coniectandi. Auerroes in Colliget inquit, animalia, quæ

terræ naſcentia comedunt, temperatæ ſunt complexionis, vt pecudes, boues; & volatilia, vt gallinæ & perdices: quorum os paruæ ſciſſuræ eſt: ſolipeda, vel ſciſſis vngulis, cum fine prælijs paſcantur. Aſinus ſpinis adhuc teneris veſcitur, folijs, & perticis ſalignis, vel obiecto faſce ſarmentorum, paleis, hordeo, furfuribusq; hordeaceis. Ad ſanguinem vndequaq; fluentem adhibetur aſininus fimus, cuius cinis dyſentericis, & cœliacis medetur ex Plinio. Eiuſdem pabuli equus, cuius coagulum ex Dioſcoride cœliacis, & dyſentericis conuenit: fimus aridus inſperſus ſanguinem ſiſtit, etiam recens olfactus ex Plinio. Bos commodè paſcitur vbi nemora herbida, virgulta, fruteta, carecta, & fruges ex Columella, dentibus ſummitates tantum herbarum carpit. Si ſanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum ſanguinem modice cum aceto ſumptum, & ad remedia cœliacorum, & dyſentericorum. Camelo pro eſca ſunt ſpinoſa, lignoſa, fœnum, & hordeũ, eius ſanguis frixus dyſenterijs prodeſt, diuturnoq; alui profluuio ex Hali. Stercus alui, & naſi fluxũ ſanguinis ſiſtit ex Plinio. Caprinũ pecus dumeta potius, quàm campeſtrẽ ſitũ deſiderat, aſperis, & ſylueſtribus locis optimè paſcitur; nam nec rubos auerſatur, nec vepribus offenditur, arbuſculis, frutetiſq; maximè gaudet, vt alaterno, & cytiſo agteſti, nec minus ilıgneis, querniſq; fruticibus ex Columella. Virgilius.

Poſt hinc digreſſus iubeo frondentia capris
Arbuta ſufficere: & alibi:
Paſcuntur verò ſyluas; & ſumma Lycæi,
Horrenteſq; rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vſti omnes fluxus ſanguinis, & dyſentericos ſiſtunt, ſic ſanguis, ſeuum, & medulla ex Dioſcoride, & Galeno. Capræ ſylueſtres in ſummis montibus paſcuntur, herbis è ſaxis proſilientibus, & ſaxifragis. Martialis

Pendentem ſumma capream de rupe videbis
Caſuram ſperes, decipit illa canes.

Ob id ſylueſtrium caprarum lotium ad calculos datur, ex Aetio, Alexandro Tralliano, Philagrio, Plinio, & alijs. Idem bubus & ouillo pecori, cuius ſeuũ ſanguinem ſiſtit, lac dyſentericos. Cerui fruticibus, & herbis paſcuntur. Sanguis eorum aluum ſiſtit ex Plinio, dyſentericis, & cœliacis proficit ex Dioſcoride. Elephantes truncos gratiſſimo in cibatu habent, palmas excelſiores fronte proſternunt, ac iacentium aſſumunt fructus ex Plinio & Solino. Cum pabula defecerint, radices effodiunt, quibus paſcuntur, præter alios cibos hordeum comedunt, cicures hordeo, paleis, & folijs ex Aeliano. Ebur vim aſtringendi habet ex Dioſcoride. Herinacei in ſepibus dumoſis, & vineis diuerſantur, & pomis per æſtatem congeſtis, in arboribus hyeme cum latent, veſcuntur, cuius renes dyſenteriam curant. Moſchicapreolus herbis odoratis paſcitur, ſpica nardi, & myrtha, ob id ſanguis eius in vmbilicum collectus, euadit moſchum; confortat cor, labantes ſenſus reficit, cerebrum roborat, & alia operatur, quæ odorata. Vnguis odoratus Græcis ὄνυξ dictus, operculum conchilij eſt, in Indiæ paludibus inuentum, vbi regio nardifera: nardi frondibus veſcitur, ob id odoratus: locoſas mulieres, & vteri ſtrangulatu concidentes, quum ſuffiuntur, exuſcitat, ex Paulo, & cętera, quæ odorata. Sus radicum maximè appetens, glandes ſuauiter edit: iecur aſſum aluum ſiſtit, fimi cinis dyſentericis datur ex Plinio. Sunt & animalia carniuora. Auerroes. Diuerſificantur animalia ſecundum diuerſitatem ciborum, quoniam comedentia carnes temperamento ſunt calido, & ſicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, videlicet hemorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melancholicis morbis in medicamine, at in cibo augent, ex Auicenna. Sciſſura oris ampla ſunt, vnguibus armata, quũ venatione viuãt. Veſcitur leo crudis carnibus, multa deuorat ſolida, ſine vllo diſſectu, eius cato declinat ad ſic-

ad ſiccitatem, bilem atrã in cibo generat, cæteris calidior, prodeſt paralyticis ſanguis, curat cancrum ex Rhaſi, adeps tertianam, caro phantaſticos, cor quantanã, & ſi quis ſuper eius pellem ſederit, recedent ab eo hemorrhoides ex Plinio. Lupus carniuorus, vorat potius, quàm comedit, pilos & oſſa etiam. Atram bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis medetur, confert oculis, vt carnes omnium rapacium, Auicenna laudat ad hemorrhoidas; decoctus in oleo ad podagras, adeps vnguentis articularijs admiſcetur, Sextus ait mederi ijs, qui à dœmonibus & vmbris, quæ per phantaſmata apparent, inquietantur. Vorax canis, eius capitis cinis inſperſus cancroſa vlcera ſanat, ex Plinio, dens alligatus quartanas, coagulum & fimus colicam tollunt. Catus diuerſa murium genera & aues venatur, piſces mirè appetit, veſcitur tandem quibus & canes. Caro hemorrhoïdas curat, occiſi iecur luna creſcente in vino potum ante acceſſionem quartanam abigit, ſic & excrementa ex Plinio, & podagricos curat. Vulpes omniuorum animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit, mures ſpiritu è cauernis extrahit, Galenus ſicci temperamenti eſſe ait. Oleum in quo decocta vulpes, vel hyena ad arthriticos ex Galeno valet, & podagricos, iecur deguſtatum ante acceſſiones quartanas curat, ſtercus putrida vlcera, & lepras. Hyena homines, eorũq; cadauera vorat, ſoli ex animalibus ſepulchra eruuntur inquiſitione corporũ ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, & quartanarios valere, vt etiam cotra nocturnos pauores, vmbrarũq; terrores. Voraces mures ſunt expellunt melancholiã, & phreneticis proſunt, diſſecti & impoſiti podagras leniunt, fibra iecoris pota cum vino auſtero quartanas, Serenus adipe in ſcirrhis vtitur. Panthera ſimias capit, hinnulos, dorcades odore allectas, cuius caro poſt leonem calidiſſima, ſicciſſimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis, & pulſum cordis patientibus, ſi eius odor niter aſſandum recipiatur: ſeuũ feras ſcabies, & impetigines tollit ex Rhaſe. Muſtela muribus paſcitur: ſerpentibus, & auibus, ſanguis podagram ſanat, cinis elephantiam, ex Plinio & Aeſculapio. Vrſus omniuorum animal, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet adeps, fel carcinomata ſerpentia, gangrænas, & lepras curat ex Plinio, hemorrhoidas ex Rhaſi, & conſtringit quoq;. Rapacium volatilium carnes, habentium roſtra & vngues ad idem, & ad oculos valent ex Auicenna. Accipiter è rapaciũ genere, melancholiæ, & menti perturbationi reſiſtit, oculorum hebetudini conducit ex Plinio, & Galeno. Oculi ſuſpenſi tertianam, puluis in quo ſe volutarit quartanam curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anſerum delectantur, quos rapiunt, oculis, felle, & cerebro aquilæ iunctis claritas viſus reſtituitur ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia aſſa ſi edatur in anno ſemel, fugient ab eo podagra, chiragra, arthritis & quæcunq; neruorum paſſiones ex Kirãnide, cinis eius pro collyrijs valet ad oculorum vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedum & piſcium cadaueribus veſcitur, cinis ad podagram, alphos, lepras, & ſimilia valet. Vultur etiã cadauera ſectatur, pedes eius podagris conferunt, ex Tralliano, ſanguis lepris ex Plinio, & nebulis oculorũ ex Aeſculapio, & tandem omnia, quæ aquila poteſt. Carniuora auis bubo, viuit præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præſtant, ex Plinio. Grus ad paralyſim, vlcera, & cancros valet, hirundo ad quartanas: noctuam ad paralyſim, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moſes: ſic veſpertilio ad podagram & omnes arthriticos dolores. Spermologæ ferè cum primis coincidunt. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & ſeminibus victitant, vt lente & ſimilibus, medentur igni ſacro, & quartanis, & inflãmationibus, & tuſſi, & eiuſmodi morbis. Tuſſim ſanant, inquit Plinius, piſciũ modo è iure decoctæ ranæ. Teſtudo aquatica ad equorũ tuſſim laudatur à Ruſio: adipẽ cũ aizoo herba tuſum ad quartanas cõmẽdat Plinius. Anſer herbis riguis, & frigidis, & humidis cibarijs delectatur ex Aeliano, adeps phlegmoni medetur ex Galeno, igni ſacro ex Plinio, ſtercus potũ tuſſes mitigat ex Kirãnide.

QVOD SOLO, COELOQVE MVTATO NON SOLVM PLANTARVM, *& animalium qualitates mutantur, ſed altera in alteram abit. Cap. VIIII.*

TANDEM ignoro quo clariori argumento demonſtrare poſſim, quod plantæ ex ſolo qualitates hauriant, ſi terra, cœlumq; non ſolùm animalium, & plantarum qualitates mutāt, ſed altera in alteram, vt commeet cogūt: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonſtrat Theophraſtus aliquas ſtirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quàm in proximum genus, vt linum in lolium. Ait enim. Tempus, alimentum, & cœlum alterationes efficiunt animalium pariter, & plantarum, & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter ſtatuendum cenſemus. Aquam mutationem afferre aliquam dicitur, ſed omnium maximè, euidentiſſimeq; locorum quorundam, atq; cœli naturam mutationis cauſam habere notantur. Triticum in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quū nullum ex frumentis validius iſtis perſpiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: Id accidit ex imbrium frequētia tempore verno, & ſimul cum ſoles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum ſylueſtre, quum feritate mitigata per temporis tantundem in cereale manſueſcunt, & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auena frumenti fit inſtar, quippe quum Germaniæ populi ſerant eam, nec alia pulte viuant, ſoli maximè, cœliq; humore hoc euenit vitium, diutius enim detentum ſub terra, priuſquam erumpat, vel ſi carioſum fuerit. Robus apud nos non ſuo loco ſatus, abit in ſiliginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore, inde facilè videre eſt diuerſitate terrarum non ſemper tellurē omnia ſimilia referre, ſed euenit vliginoſo, & depreſſo aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idq; quodam paratu contingit ſi pinſita ſeratur, idq; non protinus, ſed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur, abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter ſe plurimum diſtent. Deſciſcit enim ſiligo in zeam, in hordeum rarius, & tandem vel ratione telluris, vel aliā ob cauſam auena in hordeo, aracus in lente, ſecuridica in aphacis, atq; in omnibus ferè eſt, quod naſcatur, intermiſceaturq;. Sed ego puto ſoli vitio, vel anni in hæc genera tranſmutari. Ocimum ſolibus expoſitum tranſit in ſerpillum, quoniam accedente maiori ſiccitate, folium dureſcit inopia alimenti, & odoris acrimonia gliſcit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roſeos, & purpureos mutari, & modo in ſerpillum, modo in ſiſymbrium deſciſcere. Vetula ſemina tantum valent in quibuſdam, authore Varrone, vt naturam commutent, & ex ſemine braſſicæ vetere ſato naſci aiunt rapa, & contra ex raporum braſſica. Siſymbrium nimio cultu effœminatur, tranſitq; in mentam ſui odoris acore. Poeta.

Vidi ego lecta diu, & multo ſpectata labore
Degenerare tamen.

Menta, mentaſtrum, & ſiſymbrium tantopere inter ſe conueniunt, vt quaſi naturæ mutuo ſymbolo alterum in alterum abeat: nempe mentam in mentaſtrum, hoc in ſiſymbrium, & id in mentam. Fit & hæc mutatio in animalibus, & in his magis naturales ſunt; pluresq; cernuntur pro locorum mutatione. Coluber ſtagnis exiccatis marceſcit, & ex tinea, eruca, & ex eruca papilio gignitur, ſic de pſiche, & chryſalide. Sed quid in ſingulis hęreo, præſertim in re non obſcura?

DE AQVATICIS PLANTIS, ET QVAE SINT EARVM INdoles & vires. Cap. X.

IAM videre videor affatim demonſtraſſe, quòd plantæ ex natalibus locis virtutes exugant ſitu, cœlo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, ęquum eſt recenſere. Sed vt noſtra lucidior reddatur oratio, à locorũ diuerſitate exordiemur, ac cum Theophraſto dicimus, omnis plantarũ differentia à locis accipi debet, quippe quoniam fortaſſe aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere poſſe diſtinctionem videntur, aquatilium, & terreſtrium, vt in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ nõ niſi in aquis viuere poſſunt, quæ ſecundum genus humorum diſcernuntur, vt lacubus, paludibus, fluuijs, & quæ in ipſo mari naſcuntur. Nos ita diuidemus. Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ ſunt dulces, vt lacus, palus, & fluuius, ſalſæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, ſaxum, vel arena. Amphibiæ ſunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel aſperginoſis locis, & littoribus naſcũtur.

AQVATICAS plantas appoſita exprimit tabellula. A dextra ſui parte è lacu tribulum delineatum habet pro præſenti capite. In medio paluſtrem nympheam peculiarem pro decimotertio capite. Poſtremo loco marinum muſcum pro quintodecimo deſcribendis.

Nos

Nos ab aquarum incolis incipiemus, tùm quod facilius dignoſcuntur, minuſq; ſuos natales deſerunt: nam facilius montana in paluſtribus viuit, quàm paluſtris in montibus, tùm quia earum indoles minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus, & ab his primo, quæ non niſi in aquis viuere poſſunt. Nunc lacuum incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus, non quod ſingulæ, quæ in aquis viuant, notas omnes, quas collegimus retineant, ſed communiores, & minus fallaces, vt huius cõparatione de aliarũ ſtirpium partibus congeneris facultatis indicium ſumamus: ſic quæ plus huius deſcriptionis retinebit, plus ad aquaticę plantę naturā accedit.

AMPLIORI igitur forma, quàm ſui generis terreſtris, ſucculento, pingui, tenero, & molli aſpectu conuicrix, & aquarum alumna ſtirps è lacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exerit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla in fartum. Denſiſſimo, & numeroſo foliorum ſtipatu. Folio peramplo, circinatę rotunditatis, vel obtuſiore ambitu, læui, craſſo, carnoſo, eneruì, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris, ſed ſiccеſcente, ſaturatioris, atrioriſq;. Flore ex albido palleſcenti. Fructu excolori, inolido, Inſipidoq; & plerunq; ſterili. Radice magna, tuberoſa, fungoſa, numeroſis capillamentis gracilioribus et prolixioribus innixa. Virium effœtarũ. Germinans præproperè. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoſo.

Sed eius Phyſiognomoniæ naturales rationes reddamus; quo certior noſtra reddatur præceptio: ſunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quòd maiora ſint ſemper, quæ in aquis naſcuntur ijs, quæ vtroq; loco, aquis ſcilicet, & terris oriantur, reddemus rationes ex Ariſtotele, quum de animalibus in aquis naſcentibus dicemus: & Theophraſtus libro de cauſis, ea facilius creſcere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraq; ſunt, & adſummum humiditas germina, incrementaq; præſtat. Fœminę ob id facilius, quàm mares augeſcunt. Virgilius de herbis humidis locis naſcentibus dixit.

Humida maiores herbas alit: ipſaq; iuſto
Latior: ah nimium ne ſit mihi fertilis illa,
Neu ſe prævalidam primis oſtentet ariſtis.

Enodes plerunq; ſunt, non quòd nodis omnino careant, talis enim arbor ferè nulla eſt, ſed quæ nullos habere videntur, ſicut iuncus, typha, & gladiolus, ſed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt ſambucus & ficus. Tandem paluſtres, & in vmbroſis locis naſcentes, vbi neq; à ſole, neq; frigoribus, vel flatibus denſitatem recipere poſſunt, minus nodoſæ ſunt, quia humidiores, & ſolutiores ſunt, ex Theophraſto. Peculiarem ſortitur caulem ſine nodo butomus. Medulla ſunt fungoſa, vt quæ præproperè à natura gignantur, & aquea natura conſtent, vt in iuncis, butomis, cyperis, papyris, ſambucis, ſalicibus videre eſt; terreſtres verò, vt quercus, eſculus, & montanæ duriori, corneaq; natura referta ſunt, & Theophraſtus armamentariam harundinem humidiorem nacta cond tionem, pleniorem, carnoſiorem, in totumq; facie laſciuiorem ſpectari; folium amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo ſunt, ratione humiditatis, & ſi anguloſo ſunt, ſaltem vmbone depreſſo, hebetiq;. Quæ enim humidiora ſunt, facile fluunt, & malè proprio termino terminantur, abeſt enim terreſtre ſiccum, & tenax. Vrbana quia humidiora ſunt, rotundiori folio ſunt, ſylueſtria, quia magis ſicca, anguloſa. Præterea plantæ quum primitus germinant, quia humidiora, rotundiora ferunt folia, adultiora ſicceſcunt, & in angulis ſinuantur. Amplius orbicularis figura ſimplicior eſt, & quādo aliquid feſtinantius natura producit, circulari figura vtitur: in anguloſis maiori paratu opus eſt. Pueri in ortu teretioribus membris ſunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox è folio vniangulo diffunduntur oræ in multos angulos. Inquit Theophraſtus in omni generatione primum confuſa eſt moles, dein procedit opus ad articulationem, quod enim ſimplex facilius eſt. Idq; in humidis herbis experimentum

mentum capies. Alterum ſiſymbrij genus in riguis naſcens, folia primum rotunda profert; adulta finduntur. Allearięe folia vidimus primùm erumpentia rotunda, vbi adoleuerint in ambitu laciniosa facta. Serratula folia fert primò betonicæ ſimilia, excandeſcens profundioribus lacinijs inciditur. Legumina quàm frumentacea humidiora, ideo rotundiori folio ſunt. Humidiſſimi fungi ſunt, & rotunda forma conſtant. Cotyledones rotundi, & humidi ſunt. Lens paluſtris rotunda, lenticulæ ſimilis, refrigeratoriæ naturæ eſt. Pyra aquea humiditate abundant, folio inſigniuntur rotundo, & ſic de alijs. Folio ſunt etiam peramplo, ob aqueam humiditatem, qua abundant. Populus alba, quàm nigra humidior, ideo ampliori fronde, idq; in iuuentute, ſed in ſenecta ſucci inopia frondes anguſtiores affert dicit Theophraſtus. Spanachia aquea humiditate abundant, & folio ſunt craſſo, ipſa ſe iure ſuo coquunt. Lata fronde bugloſſum, & lactuca ſunt, quæ aquea humiditate abundant. Plantago aquatica cæteris maiorem gerit frondem. Hippoſelinum, quod in aquis naſcitur, ſuis congeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Coniza aquatica montana grādior. Vaſto folio colocaſia eſt, quæ in aquis ſuos natales habet. Olerum deniq; omniū frondes maiores ſunt arboreis, quia aquationibus adiuuantur, quibus pro eſca vtamur, iam in Agricultura docuimus: vt in atriplice, & blito videre eſt, quæ humida & fronde maiori conſtant. Folijs etiam abundant lacuſtria, vt dixit Theophraſtus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox ſicceſcentia nigreſcant, reddit Ariſtoteles rationem libro de coloribus. Frondes primo vere germinant claro virore, quia tunc humidiores ſunt, ſed æſtatis progreſſu fiunt porraceæ, nigrioresq; ſed cum aquis extrahuntur, & reſicceſcunt, à ſole aduritur humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum reſicceſcens, nigricat, vt in ciſternarum tectorijs videre eſt. Id etiam lapidibus euenit aqua latentibus, & inde ſoli expoſitis. Aqua in nubibus cauſa nigredinis eſt, ſic in terra, & alijs. Et Theophraſtus pronam folij partem ſemper nigricare ſcripſit, propter humorem è terra ſubeuntem, vnde pars ſupina ab altera diſcrepat. Flore albo palleſcenti plerunq; ſunt. In flore nimia humiditas perit, ergo pallidi flores lacuſtres. Plumbum inter metalla humidiſſimum liueſcit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare ſolet, Ariſtotelis & Theophraſti teſtimonio: aquatica imbecillia ſunt, ob id albo flore eſſe oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, vt perſica, chryſomela, pruna, vuæ, mora, cæteriq;, qui in paluſtribus, concauiſq; locis naſcuntur. Color enim ex concoctione fit. Quæ humida ſunt, minus cōcoqui poſſunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum; propterea fructus cum exoriuntur, pallidi ſunt, quia tunc humidiſſimi. Inſipidi ſaporis fructus cauſam aſſignet Theophraſtus. Quæ vliginoſa terra proueniunt, aquā ſapiunt, quæ inſipida eſt. Quæ diluta & inſipida ſunt, hæc ferè omnia inolida ſentimus, & quæ alimento vberiori, vehementioriq; nutriuntur, vt paluſtria. Sapor neq; in ſiccitate, neq; humiditate nimia conſiſtere poteſt. Legumina quæ in aquoſis naſcuntur, incoctilia ſunt ob nimiam humiditatem, frigiditatemq;. Sed ex inſipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticuit in ſari, papyro, & manaſio. Sunt & inolidi, quia odor ſaporis rationem ſequitur. Magna eſt odoris, ſaporiſq; cognatio, nam ambo ex ſiccitate, & minus abſoluta concoctione naſcuntur, & plantæ quę olidum fructum perferre querunt, limoſam, pinguemùe terrā minus deſiderant, calor ſiquidem humore, lentoreq; obſeſſus, minus probè ſuo quit fungi officio. Quæ dilutis, & opacis tractibus degunt, inodora ſentiuntur. In Thracia, cæteriſq; locis vbi humor multus & vehemens, & hyems cocturę repugnantibus, odore penitus carent. Aqua ſuapte natura frigida nil attrahere poteſt, quia tenuis, ſimplex, exilis, odorem tueri ſuſceptum non poteſt, quin elabatur, effuſuſq; euaneſcat, quaſi in ea ſedimentum inſit nullum, quo figi, & cohærere valeat odor. Et plerunq; ſteriles ſunt. Theophraſtus aquarum præauidas, pleraſq; ſteriles dixit, vt ſalix, populus, tamarix. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas vnius elementi, vt aquaticas, ob id

ſteriles

ſteriles dixit, vt lens paluſtris: & homines, vt cętera animalia, nimia humiditate ſteriles fiunt. Ex nimia humiditate effœtarum virium ſunt, & vbiq; apud optimos ſcriptores, Ariſtotelem, Theophraſtum, Dioſcoridem, Galenum, cæteroſq; in montibus, & ſiccis locis enata, validiora & in agendo eſſe, & maximarum virium, contra in humidis enata imbecillia debiliaq;, vt in aloe, eleoſelino, hippolapatho, coniza, angelica, reliquiſq; videre eſt. Et in Telethrio, cum opacus & ſubriguus ſit locus, deteriora naſcuntur omnia, meliora, quæ ferat Aegæ: quum ſicciſſimus eſſet. De magnis & fungoſis radicibus videtur Ariſtoteles in problematis rationem reddidiſſe: nam arbores, quæ loca vento, ſoliq; expoſita tenent, paruæ & ſpiſſæ fiunt, quia ſpiritus & ſol exiccando incrementũ impediunt, molemq; minorem reddunt, at quæ cauis & riguis manent, fiunt magnæ, fungoſæq;, euenit enim aquæ obiectu, ne pabulum areſcat, & euaneſcat. Eadem ratione mulier quæ frigida, humidaq;, crura & fœmora pinguia, laxa, tumidaq; habet: & quę ſtolida magnitudine tument ſemper peiora exiſtimauit Galenus ijs, quę bene munitam & adſtrictam ſubſtãtiam habent. Properãtius germinãt, inquit Theophraſtus, quę in paludibus, quàm quæ in planis. Idemq; aquatilium plantarum vitam breuiorem terreſtribus dixit, vt in animalium genere manifeſtò videtur: Ariſtoteles eius rei rationem addit in problematis. Ocius enim ſeneſcunt quæ in cauis, & paluſtribus degunt, quàm quæ in æditis locis, nam ſenectus quædam putredo eſt, putret autem quod quieſcit. In paludibus aer ſemper impuras, idemq; ſemper emarceſcens, contra autem locis æditis aer vndiq; efflante ſpiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumoſa eſſe non celauit Theophraſtus. Fumoſa quidem in vniuerſum ſunt, quæ humida, vt paluſtria, ſic platanus, populus, & ſalix.

QVAE SINT AQVATILIVM PLANTARVM VIRES.
Cap. XI.

SED aquatilium plantarum qualitates inueſtigemus, ac de ijs quid primo ſenſerint Philoſophi diſcutiamus. Mneſtor Empedoclis opinionem ſecutus, quam ipſe in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora eſſe, argumento iunci odorati, harundinis, & gladioli, & ob id frigoribus obſtare ne gelaſcant. Ad hæc rationem de ignarijs adiecit, nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quæ celeriter ignem concipiant, & ardent, vt res, quæ caloris plus contineat. Cui reſpondet Theophraſtus, quod res contraria, neq; alere, neq; ſeruare apta eſt, ſed reſiſtunt humidis humida non contrarietate, ſed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo, vt alnî lignum, quod ſub aquis incorruptibile. Quod de ignarijs notat, id fortaſſe non caloris, ſed vehementioris conflictus potius indicium eſſe quiſpiam dixerit, vt prætenue humidum attritu attenuatum aereſcat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis ſequuti ſunt, vt alibi diximus. Sed rei veritas eſt, quod corporei exceſſus contrarijs in locis & temporibus conſeruantur, ſimilibus læduntur. Contra naturales corporis habitus, ſimilibus gaudent, & conſeruantur, contrarijs verò lęduntur. Adijcimus quòd aqua vndiq; circumfuſa ſuo humore imbuens, & peruadens, atq; intro alimenti neceſſitate attracta, ſimilem inuehit ſuæ temperaturæ conſtitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum prædominatur elementum, earumq; complexionem frigidam, & humidam eſſe, & ex corporis vaſta magnitudine, humiditas augetur. Theophraſtus frigida eſſe aquatilia dixit. Vnde vires quas poſſident ex his qualitatibus conijci poterunt, ſcilicet frigida, & humida, quibus medeantur, vt igni ſacro, phthiſi, capitis doloribus ex calida cauſa exortis & ſimilibus, ſic hydrophiliam inducere, & præcipue venerem clangueſcentem reddere. Sed lacuſtrium herbarum exempla reddamus.

Paluſtris

Paluſtris lens aquis reſidibus, & nullo lapſu repentibus innatat, muſcus lenticulæ ſimilis, & ſi à recentioribus rerum veſtigatoribus obſeruatum ſit radices exerere, & tandē plantam euadere. Dioſcorides refrigeratorię naturæ dixit. Illinitur igni ſacro, & podagris. Compertum recenter eſt mederi inflammationibus, febribus peſtiferis, oculis rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpentibus vndis ſuperſtat herba, quam ranæ morſum vocant, lenticulæ ſimilis, rotundo folio, intermicantibus lacteis floſculis, crebris radicum ſtaminibus, longius ſe porrigentibus in fundum, vnde ranæ lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & ſtagnantibus vndis familiarius vireſcit tribulo, ex eiſdem comam exerit folijs rotundis ornatam, latis, craſſis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim infundū reptantibus, & merſis. Caule craſſo, pingui, quem refrigerantis naturæ Dioſcorides dixit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonſillis vtilis. Tam lacuſtribus, quàm leui agmine ſe mouentibus vndis ſuperfluitat muſcoſa, ſiue fœniculifolia planta innumeris foliorum capillamentis exilibus, è caule per æqua interualla pinnatim exeuntibus, mollicellis, tenellis, colore ex viridi fuſco, radice euulſu facili, pallidula, ſapore inſulſo, quā ex Aniano propè Neapolim lacu collegimus, eiuſdē facultatis. Lotus ægyptia prouenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, veſpera tota abit in lacum, dein ad ſolis exortum extra aquam emergit, radix cocta editur in paneficium. Serapio articulorum doloribus mederi dixit. Plinius ait. Herba quę cunq; à riuis, aut fluminibus ante ſolis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt æger quid ſit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate naſcuntur, eruti quàm celerrime computreſcunt, rotundo vmbone, caule tenero, frigida & humida planta eſt. Canum morſibus ex aqua illinuntur.

DE ANIMALIVM FORMIS IN AQVIS DEGENTIVM, *& eorum viribus.* Cap. XII.

ANIMALIA eandem ſequuntur rationem. Et ſi animalium loca difficilius cognoſcantur, quum pedibus prædita longè à ſuis abeant locis, quibus viuunt; ſed vbi ſæpius ſtabulantur, conueniunt, verſanturq;, ea ſua dicemus loca. Quorum hęc erit forma. AQVATILIA animalia ampliori conſtant forma, quam ſui generis terreſtria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne flaccida, colore pallida, inolida, ſaporis inſipidi, & breuis vitæ. Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma ſint, quàm ſui generis terreſtia, reddit Ariſtoteles rationem problematum libro. Terreſtrium vi ſolis conſumatur corpus, detrahiturq; copia alimenti, vnde quæ abdita viuunt, vegetiora ſunt, his incommodis quùm aquatile genus immune ſit, adoleſcit corpore ampliori. Et Plinius. Quod aquatilia maiora ſint terreſtibus, cauſa euidens humoris luxuria. Quod rotunda ſint forma. Vidimus in humana Phyſiognomonia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui verè humidiores ſunt, teretibus, læuibus, & molliuſculis eſſe membris. Carne etiam conſtant laxa, quia humida ſunt. humidoq; veſcuntur cibo, aquis, luto, & muco: ſecus autem in ijs, quæ radicibus, herbis, alijsùe durioribus veſcuntur: nam carne duriori, vegetioriq; conſtant. Pallidi coloris cauſas reddit Ariſtoteles in problematis, quum humorem efficere palliditatem dixerit, quando putreſcit, & immobilitatis etiam cauſa euenire, ob id pallidos eſſe, qui paluſtria colunt. Cur verò inſipida, & inolida ſint, cauſam reddidimus in aquatilibus plantis. Sed aquatilium animalium vires veſtigemus, & veterum Philoſophorū ſententias perſcrutemur. Ariſtoteles libro de partibus, & reſpiratione refert Empedoclem non benè cenſere ex animalibus ea calidiſſima eſſe, & ignis plurimum habere, quæ

aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis exceſſum, quum frigido & humido deſtituantur, loco ipſo hæc contraria aſciſcunt, humorem enim aere minus eſſe calidum. Et loci frigiditatem, caliditate naturæ ipſorum penſari. Theophraſtus idem refert. Empedocles piſcium conſtitutionem calidiſſimam putat, ob id in frigidiſſimum ablegatos elementum. Contraria contrarijs locis poſſe perdurare cenſebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generaſſe volunt, & rem à ſuo ſimili per exceſſum perire, conſeruari à contrarijs maxime poſſe, velut medio quodam exultante tẽperamento. Cui ita reſpondet. Quod res contraria neq; alere, neq; ſeruare apta eſt, ſed ſimilis, & inepte Empedoclem aſſeruiſſe naturam ad locum humoris tranſtuliſſe, quæ in arido genuerat, quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido perſiſtere potuiſſent, ſi modo his noſtris temporibus ſimiles ſunt? Item quod noſtris temporibus in generatione euenire ſentimus, rem planè declarant: nam in vniuerſum animalium plantarumq́ genus tùm generari, tùm permanere ſuo tantũ in loco poſſe videmus, quo circa ſuo quoq; loco affici nequeunt, contrario & aduerſo affectionibus patent, vt pote cum diſtractio & permutatio magna ità accedat, ſed vt diximus de plantis, corporei effectus exceſſus contrarijs in locis, & temporibus conſeruãtur, ſimilibus deſtruitur, cõtra naturales corporis habitus ſimilibus gaudent, & cõſeruãtur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, conijcere poſſumus, erunt, quum humida & frigida ſint, ijs, quæ refrigeratione opus habent, iuuant, vt iam diximus, & ebrietati, & canis morſibus. Sicca enim animalia ſuis morſibus rabiem, & hydrophobiam inducunt, vt catus, lupus, vulpes, muſtela & alia, & aquatica medentur eis, quum ſolus cancer putaret Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Cancri fluuialis cinis magnopere prodeſt rabidi canis morſibus, ea ratione, quam diximus, quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni ſoli tribuerint. Prodeſt etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal ei, qui eum deuorauerit aquæ amorem inducit, vt perennes fluuij, iuges fontes, lacus, & littora grata ſint: vires ſalutares contra rabidi canis morſus habet, ex quibus aquæ pauor exoritur, ex Aetiano. Ranæ & ſi extra aquam aliquando viuant, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, hecticis, & phthiſicis apponuntur, dolores capitũ mulcent, ſacro igni, tonſillis, & ſimilibus morbis medentur. Teſtudo aquatica frigido ſucco conſtat, hecticis, & phthiſicis datur ad refrigerandum, valet etiam ad ambuſſa, quartanas, ignem ſacrum, capitis dolorem, & ebrietatem. Anguillæ in aquis, & luto degũt, ad eadem ferè remedia ſolent propinari. Vino ſuffocatæ, & ab ebrio potatę, tollunt temulentiam. Piſcium pleriq; hecticis proſunt, vt ex Medicorum libris habetur. Mullus vino ſuffocatus ad ebrietatem valet. Anſer, aquaticum animal, ſolus animalium non rabit ex Ariſtotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morſus valet, vt illico hydrophobi aquam flagitent ex Aetio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis verſatur.

DE PALVSTRIS PLANTAE PHYSIOGNOMONIA, ET viribus. Cap. XIII.

NVnc paludum, & reſiduum aquarum accolas plantas dicemus, vt quæ aquis partium immerſæ viuant, partim extra innarent, exiccatiſq; æſtu paludibus etiam viuant, & humidis, vdoſiſq; reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & viriũ miſturam referant. Harum indoles hęc erit.

HVIVS iconem require in medio tabellæ decimi capitis.

CAVLE fruticat anguloſo, cauo, medulloſo, fractu contumaci paluſtrium locorũ incola, fronde angulata, vel laciniata, neruoſa, hiſpidiuſcula, flore albo, ex croceo cõmiſto.

miſto. Radice magna acerba, odorataq; , vegetioribus viribus, & tandem iam dictæ ſe rè ſimili, niſi ex terreis partibus aliquantulum villoſa.

Sed effigiaturæ rationes aſſignemus. Anguloſos caules nimia ſiccitas reddit: diximus humida rotundari, ſicca ergo in angulos reſtringi. Syluestria quia ſicciora, vt dicemus, magis anguloſa, ſtriataq;. Caule cauo, & medulloſo aſſurgunt humida ex Theophraſto: nam de viribus ait, ſolutas vires eſſe, quæ plus medullæ, quàm ligni haberent, & his meatus ampli, multiq; ſunt, & alimenti largam copiam deſiderant, ob id pluuio ſolo, humidoq; pangendas eſſe: proinde quæ larga medulla abundant, humida ſunt, quæ pauca, ſolidaq; ſicca, vt quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contumacis fractus ſunt, inquit idem, quę lenta ſunt: humiditas ſiccitate temperata lentitiam, & obſequium præſtat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit ſiccitate miſta humiditati, vt dicemus in florum coloribus. Fronde partim anguloſa: ſiccitas enim frondes anguſtas reddit, acuitq;, & neruos & hirſutiem addit, vt dicemus. Radice veſca, odorataq; aliquantulum, quod ex ſiccitate euenit. Theophraſtus libro de cauſis ſexto ſaporē neq; in nimia ſiccitate, neq; nimia humiditate reſidere poſſe dixit. Caules qui extra aquam nimia ſiccitate inſuaues; dulcedinem nanq; recipere nequeūt, at in radicibus ſiccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris ſaporem ſequitur, vt aliquātulum dulcis, odorataq; ſit. Viribus vegetioribus ſunt, quia vires ex modico alimento proueniunt, modo ſiccitas modicum præſtat alimentum. Syluestria validiora ſunt vrbanis virium robore, quia ſicciora. Vires quas poſſident frigidæ ſunt, & ſiccæ ob aquā, & terreſtrem eſſentiam, non omnino ſiccæ; quia plus aquæ habent, ſed ſicciuſculæ. Quia leuiter & ſine morſu deſiccant, combuſtis, depaſcentibus vlceribus, dyſentericis, cœliacis, alopecijs, fœminarum profluuijs, igni ſacro, inflammationibus, ambuſtis, ſtrumis, & vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt. Secus fluenta in paluſtribus nilotica papyrus fruteſcit iunceo, triquetro caule, tomentacea medulla infarto, nitido, ſuper gurgitum altitudinem attollitur, cui nuſpiam, niſi ad ima folia ſunt, ſemine infœcundo. Ad vſum funium valet, quia obſequioſa. Radicem crudam, coctamq; mandunt: ſucco deuorato mandutamentum expuunt. Frigidam & ſiccam eſſe contendūt Arabes, Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus ſari, quòd vadoſis exurgat, vbi recedens amnis, plana dimiſit, caule triangulo, flore luculenta cæſarie decorato, vt in papyro, radice edula, quam manſam expuunt: ſic etiam Mnaſium ex Theophraſto. Faba Egypria in paludibus, ſtagniſq; naſcitur, calamo molli, folio latitudine, & cauitate ſpectabili, vt intus aquam continere poſſit, radix manditur cruda, toſta, elixaq;, faba exiccata nigreſcit. Dioſcorides aſtringendi poteſtatem obtinere, vtilem ſtomacho, & dyſentericis dixit. E limoſo lacuſtrium, & ſtagnantium aquarum fundo traijcit lymphas nymphea, & ob id ſibi id nomen vendicauit, perampla folia ſummis aquis plurima innatant, plurima etiam ſe porrigentia in imis, circinatę rotunditatis, flore candido in medio crocos habente, caule læui, radice cluuæ ſimili. Galenus reſiccare ſine morſu, & refrigerare dixit. Cœliacis, dyſentericis, alopecijs, venereis inſomnijs medetur ex Dioſcoride. Potamogetoni nomē quod fluuiorum accola ſit, ſed etiam ſegnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirſuto betæ, flore ſpicato, coloris obſoletæ purpuræ, guſtu aſtringente, & reſiccante. Stagnoſis & paluſtribus nil familiarius, aut viuidius iunci s, caule ſurgūt lęui, enodi, fungoſa medulla infarcto, obſequioſæ lentitiæ, ob id à iungendo iuncus, & à funibus & loris ſchœnos, texendis ſtoreis per accomodus, aluū ſiſtit, & crebra fœminarum profluuia. Galeno frigidus & ſiccus. Aquoſorum locorum indigena plantago aquatica. Caule ſurgit procero, folio læui, craſſo, floſculo candido. Procidentia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida cauſa ortum mulcet, cruento ſputo, vrinæq; medetur. Equiſetum ἵππουρις dictum, quod paluſtribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter ſcabros, cauos iuncea ſpecie, folia equinæ ſetas caudæ imitatur, floribus albis. Sanguini è naribus, & vulneribus

erumpenti medetur, ruptis, veſicæ, & inteſtinorum diſſectionibus, & enterocelis. Galenus ſine morſu exiccare dixit, Auicenna frigidã in primo, ſiccam in ſecundo, & herniæ inteſtinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quàm in vdis proueniens, in lacu Orchomeno vbere naſcens, fœmina ſterilis, ad nexus vtilis. Pecori radix gratiſſima eſt, & radici partem proximam teneram pueris excitari. Nonnulli ſtœben dicunt, nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungoſa natura, an ſit Dioſcoridis ſtœbe hariolari non auſim, ſed videtur ſaltim cognata, quum vires eædem, quæ paluſtribus. Auribus purulentis, oculis ab ictu cruentis, dyſentericis, & erumpenti ſanguini prodeſt. Galenus deſiccare ſine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eiſdem natalibus, nempe ſtagnantibus & paluſtribus aquis emergit, caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore papposo, oblongo, cylindrea figura, turbinata effigie. Ambuſtis medetur ex Dioſcoride. Paulus euidentiſſimè refrigerare, & reſiccare dixit, & æſtuantibus lumbis prodeſſe. Iiſdẽ nanque paludoſis, typhæ affinis prouenit butomus Theophraſti, ſparganium Dioſcoridis, & Galeni Xiphion, triquetro folio, dorſo prominulo, & carinato, manũ arripientis vtrinque cæſim ſauciante, radix etiam pecudibus, & puerulis veſca; Galenus deſiccare dixit. Riguis & humentibus conuallibus emicat erinos Dioſcoridis, echinos Galeni, flore luteo, ſemine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens, Galenus deſiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

DE FLVVIATILIVM PLANTARVM EFFIGIE, ET *poteſtate.* *Cap.* XIIII.

NVNC fluentium aquarum incolas plantas proſequamur. Sed nõ quod humentibus alueis, & labentibus aquis viuant, humidam, vel frigidam temperiem ſortiri dicet quiſpiam, ſed in exceſſu calidiſſimas, ſicciſſimaſque, quum ob neceſſitatem iis locis viuant, vt ſemper nouis frigidis, & præterfluentibus vndis abluantur, quaſi refocillationis, & frigidioris egerent alimenti: ſunt enim labentes frigidiores, nec alibi, quàm iis locis viuere poſſunt, quarum forma plerunque Phyſiognomones decipere ſolet, quũ notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis viuant, aliquas verò calidarũ, quod calido, ſiccoque habitu conſtent.

IN EXTREMO tabellæ loco à dextris tui fluuiatilis plantæ effigies viſitur, capitis decimi.

CAVLE igitur fluentium aquarum accolæ ſurriguntur læui, ſed gracili, fronde læui, pinguiſcula, ſed pluribus inciſuris laciniata, flore albo, ſed plerunque luteo, radice tenera, ſed exigua, odorata, acri ſapore linguam exulcerante.

Cauſæ ſunt. Caule læui viuunt, quod aquis naſcantur, ſed gracili, ex caliditate, fronde læui & pingniuſcula, ex humiditate, in qua naſcuntur, inciſuræ ex ſiccitate, caliditateque, radice tenera ex humiditate, ſed exigua odorata, & acri ſapore ex caliditate, floſculo albo ex humore, flauo ex calore plerunque, & tandem calidæ & aquaticæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, vt linguam exulcerent, cutemque: ob id lepras, pſoras, ſcabiem, ſtigmata, ſcabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranunculos ranis cognomines fecerunt, quòd iiſdem fluuiis, & lacuſtribus locis oblectentur, & floribus ſint colore ranatis, ideſt luteis herbido permiſtis; vt potè ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein inciſa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis guſtus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, ſtigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & ſiccas eſſe dixit. Sed ranunculorum plures ſpecies, inter eas flammeus eſt, folia ſunt ei anguſta,

oblonga, carnoſa, ambitu ſerrata, caulis cauus, rubellus, enecat pecora edendo, amarit enim veſcentium exta. Chelidonium minus folijs ſubpinguibus, radice puſilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim ſtellato, naſcitur in aquis. Exulcerat, ſed non vbiq; pro agri conditione. Pſoras, & ſcabros vngues eximit. Galenus calidum, & ſiccum in primo eſſe dixit. Ex ὕδατος, & piperis nominibus conflatum nomen hydropiper, ac ſi aquaticum piper diceres, acre vt piper, naſcitur in aquis pigro lapſu repentibus: Prouenit caule numeroſo, gracili, flore albido, purpuraſcenti, ſemine acri ſaporis, radice parua. Sigillata delet. Calidum, ſiccumq; paulo infra piper eſſe Galenus dixit. Sion ἀπὸ τοῦ σείω, quaſi quatiatur in aquis ex præterfluentibus, & alluentibus vndis: Vnde etiã Latinis laueris nomen, folijs oluſatri ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum ſectator ſiſymbrium aquaticum, vbi etiam ſion prouenit, gracile eſt, & tenellum, folio primùm rotundo, adultum erucę modo finditur, cauliculos nerueos habet, acri guſtus; excalefacit, vtriuſuis vires paris ferè ſunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis: Galenus excalefacientis, & exiccantis virtutis manifeſtauit.

DE PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS IN maritimis aquis naſcentium. Cap. XV.

E DVLCIBVS aquis ad ſalſis deuenimus, de marinis plantis loquemur, ſed priuſquam ad harum formas & vires deſcendamus, videamus nunquid in ſalſis plantæ naſci, & nutriri poſſunt, vt inde colligere poſſimus, quibus præſtent. Claris argumentis probat Theophraſtus in ſtirpium genere ſalſuginem nullam ſentiri, neq; in ſalſis aliquid gigni poſſe, hoc modo, Salſum neq; alit, neq; aptum eſt generationi; argumẽto quod ſalſis tractibus nil prouenit, ſed & ſi videamus in ſalſis quippiam gigni, vt plantæ, piſces, & alia animalia, quæ dulcia ſunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandum eſt: nam id, quod alicuius materia futurum eſt, neceſſario eſſe oportet tranſmutabile, nam generatio tranſmutatio eſt, porrò ſal non eſt tranſmutabilis, ergo neq; perfectum quicquam, neq; aliquid vllo pacto generari ex eo poteſt; nam plantæ calor internus, & ſolis humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus ſit, qui humor purior, leuiorq; eſt, ſed ſalſum omne terreum eſt, & graue hauriri non poteſt, quia ſubſidet. Secunda ratio quod ſal facultates omnes deſiccat, & erodit, vt deſiccetur vis generationis: Vnde id quod in alijs generationem prohibet, ipſum videtur author incommodi etiam ſibi, ideſt quod alijs inutile ad generandum, inutile quoq; ſibi futurum. Præterea quæ nullã mutationem, vel corruptionem ſentiunt, auerſam penitus à plantis qualitatem habere neceſſe eſt, porrò ſal eſt eiuſmodi, nam omnia vindicat à putrilagine. Aliud erit argumentum, Quod non multùm euacuatur, non multo indiget alimento, planta non euacuatur, quia caret excrementis, non ergo multo indiget alimento, non igitur coguntur quicquam ſugere, quod inutile ſit ad alendum. Plantis excrementa non ſunt, quia ſi ineſſent, excernerentur, nec in ſuperficie reſiderent, à ſolis vi eòuſq; eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus videtur diſquirere, quod plantis inſit ſalſugo, nam ſalſuginis ſapor, qui plantis inhæret, vel intrinſecus eſt, vel extrinſecus: ſi intrinſecus erit alimentum, naturæq; conuenit, ſi extrinſecus accidit, vnde ingreditur? & ex quo? vel ab aere ambiente, qui ſe induit in meatus, vel à vaporibus humorum à radice attrahi surſum feruntur, deinde exiguntur à medulla, & tanquam ſordes erumpunt ad cutem? quippe ſalſugo ſuperficiaria videtur, ſed ciceri vernacula, & neceſſaria eſt, ſiquidem imbribus elota, interit eius planta, vnde conſtat naturale ei eſſe, vt ſe tueri, & conſeruare valeat. Eſt & in quarundam folijs, & ramis ſalſugo, quæ in aquis immiſſa & elota, guſtu manifeſto deprehenditur, non in ijs ſolùm, ſed in fructibus quoq;, ſi quis non fru-

ctum mandat, ſed linguã conſulat, quippe non in carne, ſed in tegumentis ſalſugo repoſita eſt, quaſi à natura conſulto factum, vt ſemen incluſum à corruptionis labe vindicetur, ac ſalſugine cuſtodiatur: nam dum viret, in caule & ſiliqua eſt, adulta verò ſicceſcens in putamine reſidet, tanq̃ intrinſecus adueniens. Rem ergo naturalem eſſe ſalſuginem, atq; natiuam latiſſimè patet, nam vbicunq; ſeratur, aut non ſatus aliubi oriatur, ſalſum futurum, etiam ſi ager ſalſus non fuerit: nam ea quæ locis ſalſis proueniunt, haud temere ſalſuginem cœperit, ſicut halimus, kali, & alia pleraq;. Alibi verò de ſalſis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel alumen, vel aliquid aliud eiuſmodi ſapiunt, plantas neq; alere, neq; gignere poſſe dixit, ſed eſſe quaſdam priuatæ naturæ plantas, quibus priuata deberi alimenta par eſt, tantumq; mari genitales facultates tribuit, vt ſuas ibi plantas agnoſcat peculiares, quæ in terra naſci nequeãt, vt ſuas etiam animantes, ideſt piſces. Præterea alias eſſe arbores, quæ in æſtuarijs viuant, hæ non à mari capere alimentum, ſed è venis ſubterraneis. Marinas enim aquas percolatas ſalſitatis virus amittere, & ex interiore terræ ſinu dulce haurire, quo viuant, & mare ipſum circumfuſum nihil nocere; per vices enim accedit, receditq; Poſt æſtuarium aliam littoralium apponit ſpeciem, quaſi mediam, inter dictas, haſce falsò humore ſubterraneo frui, tum ad alimentum, tum ad robur, vt non ſolum inde viuant, ſed bene valeant, vt palma, braſſica, beta, ruta, & erucæ; tantumq; in his abeſt à maleficio, vt etiã afferat emolumentum. Salſis ſi culta fuerit braſſica, vitream acquirit friabilitatem, vt terræ alliſa, diſſillat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed ſi ſalſus humor plantas nutrire poſſit, deterius alit, prohibet enim incrementum exiccando, quod ab humido eſt. Sed Galenus ſalſam aquam aridam, exiccantemq; naturam habere dixit, cum eiuſmodi facultas in amaris inſit, ob id enutriendo corpori prorſus inepta exiſtimãda. In ſtagno bituminoſo Syriæ Paleſtinæ nullum neq; animal, neq; plantam conſpici, cumq; flumen, quod propè Hiericunta fluit Iordanes, piſciumq; copia ſcatens in ſtagnũ ingreditur, nullos omnino fluuij oſtium piſces excedere, & ſi quis captos in ſtagna cõnijciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piſcium genera gigni, ali, & commodiſſimè viuere, vt aliter credere non poſſimus, vt eorum naturæ familiaritate dulce, & iucundum eſſe, quod ſi aliter eſſet, facile vtiq; foret ad fluuiorum oſtia ingredi, & aufugere, ſed ex tam mirabili multitudine paucos conſtat, qui fluuios ſubeant. Sed ſi cui nouum videbitur in mari dulcem aquam contineri, conſulat Ariſtotelem, qui cereo vaſe mari immerſo percolatione dulcem aquam exhauriri dixit, & littoraliũ accolas, qui dulcibus aquis deſtituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effoſſis, dulcem ex ſalſis fecernere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terreſtria animalia, quod ariditate præcipue offendantur arbores, atq; arefacit marina aqua, vel quod oleum quidem infeſtum ſtirpibus abſumit illitum, aut marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara ſit remiſtione exuſtæ terræ, vt dicit Ariſtoteles, potumq; reſpuat. Lixiuium nanq; fit ex dulci aqua in cinerem miſſa, quod ferunt in Rubro mari ſyluoſas materies, ſtirpeſq; fruticari, nullum quidem edũt fructum, grandeſcuntq́, fluminibus multum inferentibus in mari lutum, & proinde nõ longe à terra abſunt. Plutarchus in libro de cauſis negat plantas ſalſis ali poſſe. Auerroes maioris maris aquam ſalſiorem, amarioremq́; cæteris eſſe, ob id nullum animal in eo viuere poſſe, quia amaritudo eſt in vltima contrarietate nutrimenti animalium, quod dulce eſt. Sed id ſubtilius diſquirere noſtra haud magnopere intereſt. Nos hæc recitauimus, vt perſcrutaremur ex his vires maritimarum plantarum. Quæ igitur in mari naſcuntur talem præſeferunt ſpeciem.

SINE caule plerunq; aſſurgunt, vel cauo, inani, & fungoſo. Folijs capillaceis, vel abſq; folijs, fructu viduę, ſine radice, quod ſaxis, lepadum more adhæreant. Totę mollis & ſine ligno, ne maris æſtu collidi, & frangi poſſint. Colore ruffo.

Effigiaturæ cauſæ hæ ſunt. Quod caule, folijs & ſeminibus vacẽt, cauſam diximus ex

Auerroe, quod ſi vnius elementi plantæ omnes imperfectæ ſunt, marinæ imperfectiſſimæ, quod in ſale viuant, qui generationi contrarius exiſtit. Et locis etiam ſiccis, & in ſaxis natæ plantæ flore, fructu, & caule vacant. Colore ruffo ſunt. Ruffi coloris cauſas reddemus in animalibus eiuſdem loci. Vires pronunciamus frigidas & ſiccas, frigidas ob aquam, ſiccas ob ſal, quem apud omnes ſine dubio ſiccare conſtat: ob id morbis illis præſtare poſſunt, qui frigidis, & ſiccis qualitatibus iuuantur; vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & ſanguini profluenti. Marini phuci genera plura ſunt, vnum latum, alterum oblongius, & rubeum, tertium candidum in Creta flores. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; ſed ijs humidis vti oportet. Galenus refrigerare, & reſiccare dixit. Muſcus marinus naſcitur in ſcopulis, teſtaceiſq;, haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei ſpiſſandi vis, collectiones cohibet, & podagris confert, quas refrigetare opus ſit. Galenus ex aquea & terrea eſſentia compoſitum dicit, vtraq; frigida: ſi quidem aſtringit, & calida euidenter refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, ſed lactucæ folijs ſimilis, rugoſa veluti contracta, ſine caule, ab ima radice exeuntibus folijs. Naſcitur in ſcopulis maximè, teſtiſq; terra compræhenſis. Præcipua ſiccandi ei, ſpiſſandiq; vis, collectiones omnes inflammationeſq; cohibendi, præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus ſit. Androſaces in maritimis aquis naſcitur, perpuſilla planta, vmbilicata, cirris glabris, exilibus, crebris, ſurrectis, ſingulis vmbilicum medio fulcientibus, vrinas cit hydropicis, & podagricis illinitur. Galeno humens & acris eſt, deſiccata deſiccat, ſic Aegyneta & Plinius. Sed aliquibus diuretica eſt, & mendum in Galeni textu ſuſpicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus, duratur ſtatim, aſtringit & refrigerat mediocriter, excreſcentia coercet, oculorum cicatrices abſtergit, ſanguinis reiectioni, & vrinæ difficultati auxiliatur. Antipathes coralli ſpecies, vires ſupradicti habet.

SALSARVM AQVARVM EFFIGIES, ET VIRES animalium. Cap. XVI.

ANIMALIA verò quæ in ſalſis aquis degunt, aliam referunt qualitatem, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terreſtribus non ſolùm locorum varietate; ſed etiam alimentorum, quibus veſcuntur. Diuerſa enim maris loca diuerſæ qualitatis piſces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia bizantia, vulpecula rhodia, anguilla bœotica, mus ponticus, thynnus megarenſis, muræna ex freto, & tarteſia, mugil ex Scyatho, hœdus ex Melo, conchæ peloriȩ commendantur. Quorum forma hæc.

MAGNITVDINE parum ſubſident à dulcium aquarum incolis, corio duriori, ſquamoſioriq;, carne conſtantiori, odorariori, ſapidioriq; capillo ruſo, facilioris decoctionis, potentioris virtutis, & vitæ perennioris.

Ratio deſcriptionis talis eſt. Diximus humorem, in quo degunt, magnitudinis cauſam vtriuſq; eſſe, ſal deſiccando ſemper minuit. Eademq; ſiccitas cauſa eſt, vt duriori carne, & ſquamoſiores ſint: Immò multæ ſquamæ, ſpinæ, oſſa, claui, & vngues in piſcibus laudantur, quia in ijs oſtendunt multũ eſſe terreſtris qualitatis, & rem contrariã ſuȩ complexioni, quia ſicciores ſunt, & in petroſis locis naſcuntur, vt ſaxatiles ſubtilioris ſubſtantiæ, & minoris ſuperfluitatis alijs, vt Auerroes in Colliget. Sapidiori etiam ſunt carne. Galenus hanc differentiam diligentiſſimè adnotauit, quippe diuerſum genus pelagici mugilis ab eo facit, quod in fluminibus, ſtagnis, lacubus, aut riuulis vrbiũ cloacas expurgantibus prouenit: nam horum caro excrementitia eſt admodum, & mucoſa, optima autem eorũ qui in puro mari degunt, alijs verò locis non inſuauis modo

ſed

ſed etiam ad coquendum difficilis, maliq; ſucci. Horatius his verſibus de lupo piſce idē ſentire videtur.

Vnde datum terris lupus hic, tyberinus an alto
Captus hiet? pontes ne inter iactatus, an amnis
Oſtia ſub naſci?

Et apud Columellam extat non illepidè dictum de hac re. Philippus quum ad Numidiam hoſpitem deueniſſet, & ſibi è vicino flumine lupum formoſum appoſitum deguſtaſſet, expuiſſetq; dixit. Peream ni piſcem putaui; vſqueadeo à tyberino, vel marino differre putauit, vt illum piſcis nomine indignū iudicauerit. Quòd ruffo colore ſint, Ariſtoteles in problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo ſunt pilo, quia quum mare calidum & ſiccum ſit, tales pilos reddere poteſt, vt lixiuium, & auri pigmentum. Vires hæ ſunt. Piſcium naturam & ſubſtantiam immutat aqua, illos vndequaq; peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis neceſſitate attracta, ſimilem inuehit ſuæ temperaturæ conſtitutionem. Salſa enim aqua per ſal ſicca eſt, & ſiccos ſuos incolas efficit, aqua per ſe frigida: vnde morbis ijs, quibus frigida & ſicca proſunt, opitulantur. Marini cancri ſicci natura ſunt ob ſalis miſtionem, ſecus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobij à fluuiatilibus multum differunt, nam Galenus ægris marinum opponi iubet, ſucci bonitate etiam commendans: ſed fluuiatiles hac dote multum ſuperantur, carne enim molli, & inſipida ſunt, paruis ſquamis, quum aqua & luto veſcantur. Anguillæ marinæ & fluuiatiles ſunt, prę cæteris laudantur, quæ in ſiculo freto intra Rhegium & Meſſanam naſcuntur. Diphilus paluſtribus marinas ſuauiores eſſe dixit.

DE FACIE, ET FACVLTATE TERRESTRIVM STIRPIVM, *& primò de ijs, quæ pingui ſolo naſcuntur.* Cap. XVII.

IAM poſt tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ è terrā ſuas facultates hauriunt, ſed prius terræ varietates perquirere oporteret, quæ cū innumerabiles ſint, ne noſter ſermo longius protrahatur, & tyronum ingenia diuexemus, ſolùm aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant, alia enim pulla, alia cinerea, fuluaq; eſt, ſic etiam ſapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, ſalſa, aſtringens, ſic alijs qualitatibus ſicca, denſa, ſoluta, arenoſa, & calculoſa, quarum noſtri de agricultura libri pleni ſunt, ob id lectores ad eos relegamus: ſolum pinguis, macræ, mediocris, & arenoſæ telluris qualitatem referemus: ex his ingenioſus Phytopta reliquas poterit inueſtigare, & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra eſt, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præſefet, lenteſcitq; quaſi glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam deſcribamus.

QVATVOR terreſtres plantulas tabella hac oculis ſubijcit, à dextro latere pinguis humi accolam malnam oſtendit, pro inſtanti capite, mox ſecundum locum occupat mediocris telluris inquilina lotus vrbana, pro vndenigeſimo capite, tertium in ſiccis naſces terris lithoſpermon, pro ſequenti proximo capite, poſtremo loco arenis fruticans agreſte fœniculum pro vigeſimo capite, ita ad viuum diſtinctè expreſſas, vt reliquas, harum ſimilitudine viſu facile aſſequi poſſis.

ASSVRGIT planta pinguis humi accola perampla corporis ſpecie, & multiplici ramorum ſtipatu, pingui & hilari aſpectu, nec alibi lætior. Trunco tereti, vdo, turgenti. Cortice læui, nitido, ſuccoſo. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridantium, craſſorumq́;, præcocis germinis. Fructu pulpa pingui, ſuccoſa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, ſapore dulci, non multùm odorato. Flores & fructus excreſcentias quaſdam oſtendunt ſupra eos. Radicibus magnis, hinc inde reptantibus.

Hæ ſunt cauſæ effigiaturæ. Peramplo corpore, ingentibus ramis, folio numeroſo, magno, carnoſoq; fruticat pinguium locorum inquilina ex Theophraſto, ob id quod plãtæ radix ſolo altè deſcendat, imaq́; ſubiens ſuccoſa, multum alimenti trahit, quod in exucca & ſtrigoſa terra facere non poteſt, quum eius radix per ſumma adhæreat, minimumq́; alimenti trahat. Arbores nanq; pingui ſolo alimenti copiam adèo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemq; accipere poſſint, ſed fructum parere nequeunt, quoniam non concoquunt quantum abunde ſit. Pingue ſolum, calidũ eſt; caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius, vertitur in frondes & ramos. Frumentum africum & dracontias calamum craſſum gerunt, quod non niſi læto agro naſcantur, & vbi poſſint vberius ſuccum haurire. Columella de pingui terra loquens ait.

Pinguis ager putres glebas, reſolutaq́; terga
Qui gerit, & foſſus graciles imitatur arenas,

Atq; habilis natura ſoli, quæ gramine læto
Parturit, & rutilas ebuli creat vuida baccas,
Tum, quæ ſponte ſua frondoſas educat vlmos,
Palmitibusq; feris lætatur, & aſpera ſyluis
Achrados, aut pruni lapidoſis obruta pomis
Gaudet, & iniuſſi conſternitur vbere mali.

Agricolationis rei periti arbores, quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; ſunt, pinguis ſoli indicia præbere dixerũt. Sic quæ ſcabra cute, & cruſtoſa, ſtrigoſaq; obſita ſunt, exuſti, lapidoſiq; ſoli argumento eſſe. Valdèquam numeroſo folio ſunt, & flore ſtirpes pingui agro conſitæ: nam olitores ſtercore pingui redacto, augent oleribus folia, quæ ad eſcam ſunt. Et coronarij florum mangones pinguedinis, & culturæ lenocinijs flores à priſtina forma deſciſcere, & multiplicem, & folioſam reddunt ſtirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, vt in lilijs, narciſſis, bellidibus, garyophyllis, & cæteris paſſim videre eſt. Ex arui pinguedine vidimus roſam rubram centifoliam redditam, è cuius medio glomeruli aceruatim collecti erumpebant, & in iaſmine vidimus alterum florem ſuper alterum inſidentẽ, & vtrũq; odoratum, & in quercus folijs pilulam rotundam ſuccreſcentem, ſic & in vlmo, alijſq; arboribus, quæ cœli, vel anni clementia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia ſuggeritur, luxuriat, variando, & luculentam fœturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: ſic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis deſideratur. In Theſſalia ne ſegetes luxurient, in frondem (cuius agri frugales ſunt) depaſcere, & detondere agricolæ ſolent. Sed cerealia, quæ ſimplici pubent culmo, ieiuno & gracili ſolo contenta ſunt, quæ verò multiplici, pingui. Typha & ſemẽ in exemplo ſunt. Pingui pabulo oblato ſtirpibus, augetur pulpæ caro & imminuitur os, vel tegumentum, vt in cauſis vrbanæ plantæ latius docebimus. Omne vrbanũ nucleo minori fructificat, quàm incultum, quoniam amplius humeſcunt, & alimentum vberius ad pulpam augendam deducunt, atq; etiam ſuccos pro noſtro vſu congruentes maturant. Pingue enim ſolũ ab vrbano parum differt. Quod citò germinent, ratio eſt, quòd viribus præualent, alimentoq; abundant, vt amygdala, & punica & ad ſummum ſyluestria, quàm vrbana, quia robuſtiora, quum humiditas, & mollities ad emittendum plurimum conferunt, ſiccum enim & ſpiſſum neq; tranſitu facile eſt, neq; copiam habet materiæ. Pingue ſolum vice ſtercoris eſt, & ſtercus ſua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, vt & cito fructificet. Quod parui odoris ſint. Odor ex ſiccitate, vt diximus, proueniebat, ſed non omni ſiccitate, verùm terra pinguis lentæ, glutinoſaq; humoris, lentoriſq; cauſa non æquè calor ſuo fungi officio poteſt, ob id odoratos fructus haud multum afferre poteſt. Et vt diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magnæ & procurrentes ſint. Vires habet calidas, & humidas, quia pinguis terra calida & humida eſt, & planta huius loci inquilina eaſdem retinet facultates. Tritico ſolum pingue, & reſtibile accõmodatum ex Theophraſti ſententia, & reliquorum Galenus è ſecũdo ordine calefacientium dixit, nec refrigerare, nec exiccare poſſe: ergo humectare. Seſamum putre ſolum expoſtulat ex Columella, vel pinguiores arenas. Galenus modicè calefacere dixit. Linum pingue ſolum Varro requirere ſcribit. Calidum, ſed humiditate, & ſiccitate ſymmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quum nil magis terram exurat Theophraſtus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & ſiligo. Malua pingui delectatur loco, & humido gaudet lætamine hortorum, calida, humidaq. Faſeoli pingui, & reſtibili loco naſcuntur ex Columella, calefaciunt & humectant ordine primo ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladij ſententia leue & pingue ſolum deſiderant. Idem de ſorbo dicendum, quorum temperies calida, humidaq; ſunt.

DE

DE FORMA, ET POTESTATE MACRO SOLO naſcentium. *Cap. XVIII.*

DIXIMVS de ijs, quæ pingui & frugali ſolo naſcuntur, nunc quæ ſicco, ſitienti, & aſpero, quorum facies, & vis oppoſita. Diximus in humana Phyſiognomonia calidi & ſicci corporis indicia eſſe carnē macram, & hirſutam, duram, & ſiccam, capillos nigros, neruos & venas apparentes: ſic

IEIVNI ſoli accolam plantam tertio tabellæ loco in proximo iam deſcripto capite demonſtrauimus, quare eam cognoſcendi anxios illuc remittimus, ne iterata eiuſdem figuræ appoſitione faſtidium potius, quàm vtilitatem legentibus pariamus.

QVAE ſquallida & ieiuna ſtirps, vt plurimum obuia fit humo, aſpectu exili & macilento infelicia ſua teſtatur natalia. Caule nanq; ſtrigoſo, rigenti, hirſuto, exucto, gracili & ſurculoſo. Fronde anguſta, vel acuta, vel profundioribus inciſa lacinijs. Flore luteolo, nonnihil interdum rubente, ſæpiſſimè in vmbellis. Fructu paruo, intus oſſoſo, minuſq; ſuccoſo, iucundum halitum eructante, ſapore amaro, vel aſpero. Tardè fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lentè creſcit, vitæ diuturnioris.

Sed deſcriptionis cauſas reddamus. Quòd paruo corpore ſint, diximus in ſuperiori ex Theophraſto, quod quæ vberi humo naſcebantur, peramplo corpore, & alto, ſic quę gracili minus alta tellure, quū radi:es per ſumma adhæreant, & minus alimenti, quàm competat, hauriant, breui corpore creſcunt. Frons altioribus lacinijs proſciſſa eſt. Diximus quod Naturæ ordo poſcebat, quod ſi in riguis naſcentes plantæ rotundiori, vel retuſiori angulo eſſent, contra quæ in ſiccis naſcerentur, profundioribus ſciſſuris, & lacinijs inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frondes anguſtas reddit. Populus alba in iuuenta latiori fronde eſt, ſed eadem in ſenecta alimenti inopia anguſtas frondes, & ſcabrum corticem reddit. Ocymum in humentibus & vmbroſis natum, latiori, & rotundiori folio eſt, at ſoli expoſitum, contrahit frondes adeo, vt in ſerpyllum abire videatur, quia vehementer ſiccatur, vt diximus. Sic de vrbana & ſyluеſtri eruca dicēdum. Syluеſtris lactuca rotundifolia & latifolia, quam hieraciam vocant, quod accipitres ſcalpendo eam, eiuſq; ſucco oculos inungēdo, obſcuritatem quū ſenſere, diſcutiāt, ſiccis locis ſata, breuioribus folijs, diuiſuris profundioribus inciſis naſcetur, ſic etiam euadit, cum ſeneſcendo mutatur ætas. De oſſe & pulpa fructus ſępius loquemur. Plantas, quę culto & pingui ſolo proueniunt, diximus plus pulpæ, minus oſſis habere, ſic quæ exucco, & lapidoſo, plus oſſis, minus pulpæ ex contraria cauſa. Tardè fructificat, germinatq;, quia ex pauco, ſiccoq; alimento lignoſa, ſolida, ſpiſſaq; ſunt, ſed quæ ſicca, ſolida, & ſpiſſa ſunt, nec tranſmeatu facilia, cum copiam materiæ non habeant, tardè germinant, vt diximus. Minus habent virium, cū alimento minimo fruantur. Odorati fructus ſunt, quia quæ ſicca ſunt, parum humoris habent, quod paruum eſt, facilè excoqui poteſt. Suauitas odoris ex concoctione conſiſtit, quæ olfactui congruunt, neq; dulcia, neq; vllam ſaporis gratiam habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenem, cuius ager tenuis, & ſiccus. Quod ſapore aſpero ſint, reddit Ariſtoteles rationem in Problematis. Thymum in terra attica acerrimi ſaporis eſt, quod ille ager tenuis & ſiccus ſit, quamobrem non multum humoris obtinent, quæ in eo naſcuntur. Thymum quòd ſiccum natura, minimeq; dulce, nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum ſuo conuenit generi, quod dulce nequaquam eſt, ſol autem quod dulciſſimum eſt, exigit, vt acerrimum relinquatur. Acria ſunt, quæ quum parum humoris habeant, ſol vehementer excoquens, & dulce & leuiſſimum eximens, rema-

net acerrimum. Dictamnum, quod ſolo aſpero naſcitur, excalefacit & acre eſt, pſeudo dictamnum, quod lætioribus locis naſcitur, ignauum dixit Theophraſtus. Quod tardè creſcat, rationem ex eodem adducemus, & quũ ipſius rationes adducimus, nil maius adducere putamus, quum in plantarum philoſophia eminentiſſimus ſit habitus. Ex humiditate prouenit corporis raritas, & per poros facilè fit percolatio, & ſine vllo impedimento, ſic quæ ſpiſſa natura ſunt, difficilè augeſcere poſſunt, quòd enim ſpiſſum, ſiccũ, amarũq; eſt, natura ignis conſiſtit, & hinc lenta huius acceſſio eſt. Contra quod rarũ, laxum, & humidum eſt, id celeriter creſcit. Vmbellas pro flore adducere, ſiccarum præcipue eſt, calidarumq;, quum oẽs ferè vmbelliferæ ſiccæ qualitatis ſint. Teſtimonia ſunt panax, apium, ſeſeli, liguſticum, aniſum, carum, anethum, cuminum, ammi, elaphoboſcum, daucum, peucedanum, ſphondilium, angelica, myrrhis, imperatoria, thapſia, fœniculum, ſmyrnium, pyrethrum, ferula, achilleon, ageratum, paſtinaca, ſiſer, crithmon, gingidium, caucalis, mentha grҫca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diuturnioris vitæ ſunt, quæ carne ſicca conſtant, & arbores, quæ corticem tenuem, & ſiccum habent intrinſecus, ſanè diuturnæ ſunt. nec facilè putreſcunt. Sic in animalibus teſtudines, & quicquid eiuſmodi eſt, ex Hippocrate libro de humoribus. Calidæ & ſiccæ temperaturæ ſunt, & tenuis eſſentiæ, ciunt vrinam, & menſes, comitialibus, & ſerpentum ictibus valent, partus extrahũt, & quia ſapore acri ſunt, incidunt, ideo expurgant thoracem, & pulmonem, & vermes necant. Eringij marini, & montani depreſſa aſpera, & inculta loca perſequuntur, & quo aſperiora, guſtu plus gratiҫ, & aromaticitatis habent, pluribus aculeis circundantur, inciſuris alte laciniatis, & echinatis capitibus, colore albo viridante, & cҫſio, ex loci calore. Cit vrinam & menſtrua, ſerpentium morſibus, opiſthonicis, & comitialibus medetur. Galenus tenuis eſſentiæ dixit. Cinereus pallor, pallenſq; ſaluiæ, qualis in apricis, exuſtis, & aſperis collibus enatæ nomen [illegible], quaſi ſole rabefacta & ſyderata, fruticat multiplici ſurculo, lignoſo, folio ſcabro, rugoſo, & ſquallente, iucundi odoris, vrinam cit, menſes, & partus, paſtinacæ ictibus auxiliatur, & tetra vlcera purgat, capitis frigidis affectibus, articulorum doloribus, comitialibus, veternoſis, ſtupidis, & pectoris vitijs. Calefacit, ſiccat, & abſtergit. Thymum puſillis fruticat, & lignoſis ſurculis, folijs exiguis, anguſtis, & duris, flore purpureo: petroſo & gracili ſolo prouenit. Orthopnoicis, anhelatoribus prodeſt, tineas ventris exigit, menſes, partus, & vrinas pellit, iſchiadicis ſubuenit. Galenus manifeſtè calefacere dixit. Saturea in aſperis, & ſalebroſis locis naſcitur: herbula eſt virgulis exilibus, ſarmentoſis, lignoſis, crebris foliis, anguſtis, rigidiuſculis, guſtu acri, & odoro: vniuerſa abſoleta purpura albicat, lignoſa radice. Eadem thymi vis, ſed minori acrimonia. Anthemis numeroſis luxuriat ſurculis, in alas diuiſis, quibus ab radice puſilla folia, crebra, minutatim inciſa, peranguſta diuiſura anethi adhærent. Flores candidi, vberes. Naſcitur in aſperis, excalefacit & extenuat. Pellit menſtrua, cit vrinam & partum, ſanat iecoris vitia. Lithoſpermum obuiam fit locis ſtrigoſis, aut quibus coli deſitum ſit, ramis gracilibus, hirſutis, porrectioribus, duris: folia anguſta, tactu rudia, floſculi albent in alis, & ſummo ſecus ſolia vniones prælucidi, rotundi, lapidea duritie & fractu. Siccitatis, abſterſionis, & nonnihil acrimoniæ habet. Vrinas pellit. Dictamnum pulegio ſimile, folia tomento, lanugineq; pubeſcunt, in aſperis locis naſcitur, ſi in lætis pſudodictãnum dicitur. Excalefacit vehementer, ad mulierum partus Theophraſtus valere dixit, lienem imminuit, ſerpentum ictibus, & venenatis morſibus auxiliatur. Lonchitis naſcitur in ſitientibus & aſperis. Cit vrinam. Marrhubium frutex à radice ramoſus, ſubhirſutus, quadrangularibus ramis, flores aſperi. Naſcitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Craſſam è pectore pituitam eijcit, menſtrua, & ſecundas extrahit, venenis & ſerpentum morſibus valet. Galenus calidum & ſiccum dixit.

DE FORMA, ET COMMODIS PLANTARVM IN MEDIOcribus terris naſcentium. *Cap. XVIIII.*

DIXIMVS extremas, huc ſe intruſit & media, ideſt planta mediocri humo naſcens, non pinguibus, neq; aridis, non ſaxoſis, neq; arenoſis, ideſt ſoluto & leui. Theophraſtus optimam deſcribens ſoli quali tatem, dicit eam eſſe, quæ mediam obtinet confuſionem extremorum, ideſt ſoluti & ſpiſſi, leuis & ponderoſi, ſicci & humidi, ſuperiora modicè inferioribus reſpondentia, arboribus, frugibus optimam eſſe, etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, ſic & alimentum in ſe continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimoſeptimo capite, ſecundo tabellæ loco reperies plantam, mediocris humi accolam, ibi eam contemplare.

MEDIOCRIS terræ conuictrix, & familiaris forma vulgatior eſt, quàm ſit opus affabrè delineamentis depingi, nam quas deſcripſimus extremas confuſim imitatur, vt qui ambas nouerit, nempe & mediam ipſam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui ſubſidet, ſic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuctis excellit. Nec ſimplici adoleſcit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec abſoletiore colore. Non læuis, non hirſuta, ſed molli quadam lanugine rigidiuſcula. Spirat odorem non tetrum, non aromaticum, ſed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu conſimilia.

Formæ, & commoda conſimilia ſunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; ſunt, ſed tepida, & noſtræ naturæ familiaria, vt non ad medicamenta, ſed ad alimenta potius veniant. Exempla. Hordeo Theophraſtus ſolum gracile præſtat, quum leui, & pauco egeat alimento. Sic etiam de trimeſtri tritico, quum tepido, vel frigidiuſculo ſint temperamento. Triticum paululum calefacit: non reſiccare, nec refrigerare manifeſtò poteſt, omni ſolo naſcitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, ideſt inter calidum & frigidum. Vrbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, vt quodãmodo temperata. Aſparagus non calidus, non frigidus, Didymus ſimplici gaudere ſolo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

DE VI, ET FORMA IN ARENIS NASCENTIVM plantarum. *Cap. XX.*

EXASPERIS & ſitientibus locis ad arenas deuentum eſt, quaſi ſint maiori ſiccitate donata, quod alimento ſicciori, tenuioriq; veſcantur.

POSTREMO tabellulæ loco, decimoſeptimo capite deſcriptæ, plantam offendes arenaceo ſolo naſcentem, cuius formam diutius ibi poteris reuiſere.

FACIEM ſimilem natalibus habet, quæ quum exucca, ſitiens, & arida ſit arenarũ materia, ſuo aſpectu teſtificatur. Defectuoſa plerunq; eſt, caule, flore, vel ſemine vacãs. Caule lignoſo, exili, aſpero, nodoſo, hirſuto. Folio puſillo, duro, neruoſo. Flore melino, vel ſubpurpureo. Radice dura, ſed vegeta. Deſcriptionis cauſas reddens Theophraſtus, ait, in arenoſis pars ima optime conſtat, ſuperna vitioſa eſt, quod fieri ſolet, quum ſolum arenoſum, vel tophoſum, vel aduſtum quidem ſubditum eſt, vis enim radicis modum excedit: ſed alimentum multum ad ſuperiora tranſmittunt. Reliquas, quia ſæpius adductæ

adducta ſunt, non viſum eſt opportunum repetere: vnde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & ſicco,& quum tenuium ſint partium, vrinam cient. Capparis gaudet locis tenuibus,arenaceis,& iuxta rudera naſci ex Theophraſto. Folium & caulem habet ſubhiſpidum, radice lignoſa. Menſes & vrinas cit,& lienes abſumit ex Dioſcoride. Galenus tenuium partium eſſe, & calefacere, & deſiccare dixit. Braſſica arenoſum, vel ſalebroſum ſolum amat ex Theophraſto. Vrinam,aluum,& menſes cit,morſibus viperarum medetur, & lienoſis. Armoracea agricolarum obſeruatione arenoſis læta viſitur. Calida & ſicca eſt, & vrinā cit. Fœniculum ſylueſtre valenter exiccat, in arenis feliciter naſcitur. Calidum & ſiccum eſt,menſes cit,& vrinam. Halimus in maritimis arenis naſcitur. Calida & ſicca eſt ex Galeno, quia circa mare, ideo aliquantulum humida: & ob id miſtæ facultatis. Pulegium in arenis prouenit: vidimus ipſi, & quorūdam aliorum experimento conſtat. Excalefacit, menſtrua,vrinam, & ſecundas cit, contra ſerpentum morſibus, & lienoſis ſubuenit. Cucumis ſylueſtris in arenis naſcitur, ſabuletis, & ruderibus, Galenus menſes ciere, & lotiū euocare, & calidū eſſe dixit. Thraſi in arenis naſcitur Lybiæ,& Lylibei Siciliæ,calidum eſt. Anchuſa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In ſabuletis maximè gliſcit.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, ET PRIMO DE LACVSTRIS, & terreſtris ſtirpis Phyſiognomonia. Cap. XXI.

DIXIMVS hactenus ſimplicia plantarum natalia, nunc quæ vtrūq; habitum mentiuntur, ſcilicet terreſtris,& aquatici. Græci ἀμφίβια vocant, nos ancipitis vitæ dicimus, ideſt quod vtroq; loco & terris,& aquis viuant. Inter eas quoq;, inquit Theophraſtus, ſi quis arctius inquirere velit, alias communem, & quaſi ancipitem vitā agentes inueniet, vt myrtus,ſalix, & alnus. Et alibi. Vtroq; autē loco, ideſt terra, & aqua ſalix, harundo, (excepta tibiali) gladiolus, typha, phleon, & butomum exeunt. Nos quia compoſitam formam & vires vtroq; loco naſcentium retinent, iam de ijs primitus loquutis, de ijs dicemus.

QVIA vtriuſq; loci incolæ ſunt, vtriuſq; loci miſtum habitum præſeferunt, ex aqua frondes læues, multas & carnoſas, radices magnas & ſinuoſas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuſcula, ſapidiuſcula, odoratulaq;: ſic etiam temperamentum miſtum ex vtroq; habent, & plerunq; ex contrarijs, & contrarias quoq; vires, ideſt duplices, vt vtriuſq; temperamenti remedijs aptàre poſſis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis, & humidis prouenire diximus, ex terris verò, quæ ex calidis, ſiccisùe. Scotdium in montibus & paludibus naſcitur, caule quadrangulo flore, rubro, odore allij. Galenus ex multiformibus ſaporibus, & qualitatibus eſſe dicit, guſtu amaro abſtergit, & calefacit. Ad venenatorum ſerpentum morſus valet,cit vrinas, & menſes dyſenteriæ iuuat, pus è pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum paluſtribus naſci ſcripſit Dioſcorides, ego ſemper ſiccis locis, & tenuibus vidi. Galenus miſtæ facultatis eſſe dixit, digerit, repercutit, & coſtringit, dyſenterias, diarrheas, & profluuium ſanat. Smilax aſpera in paluſtribus & aſperis naſcitur, radice craſſa, & dura, venenoſorum antidotum eſt. Galenus quia acris, ex calefacere dixit.

ANCIPITIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES.
Cap. XXII.

SVNT & animalia quamplurima, quæ aquis & terris viuunt, & ancipitẽ vitam ducunt. Dicimus amphibia, vt quę nunc aquis, nunc terris viuãt, vt vtrum dicas terreſtre, vel aquaticum ignores, & quia ancipitis naturæ, & vis, ſic & ancipitem formam habent, ideſt ex vtroq; compoſitam, vt diximus de herbis. Vnde & teguntur pilis, vt ipſa terreſtria, & dura carne, ſcabra, tegumento & ſquamis, vt ipſa aquatilia, vel læui carne & molli, & tandem ſicut vtriuſq; elementi formam referunt, ſic vtriuſq; elementi vires retinent, ideſt miſtam ex contrarijs, vt calida, frigida, humida, & ſicca: ob id pluribus remedijs valent, & præſertim qui contrarijs his, vel ſimilibus gaudent qualitatibus.

Fiber primos pedes ſimię habet, quos in terris gerit, poſteriores anſeris in aquis, prioribus foueam ſibi eſcauat, poſterioribus innatat, cauda ſquamata, vt piſcis, & proinde ſemper in aqua, ſed corpus vt animal in terris: Sic vtriuſq; vires obtinet, & ob id multiplices & tam varias, vt nos breuitati conſulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus ſcripſerit, in quo, quæ ex aquis & terris vires ſunt, omnes continentur. Anſer circa lacus & amnes verſatur ex Ariſtotele, pedibus latis & membranoſis, quibus innatat, pennis indutus, quibus in terris volat. Ex Galeno caro excrementitia eſt, vt cunctis domeſticis animalibus carnem humidiorem, calidioremq; habeat, ex Simeone Sethi, ex Alberto verò frigidam & ſiccam, & ob id ad varia remedia. Eiuſdem generis formæ & vis anas, cuius caro omnium domeſticarum auium carnium calidiſſima eſt ex Auicenna & Serapione, ſed ex Pſello humida, excrementitiaq;, ex Alberto frigida, & melancholica. Olores circa lacus, & paludes viuunt, in ſtagnis alı Oppianus tradit, eiuſdem vis, & temperamenti anſeris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & ſi terreſtre animal, aquis rigari & madefieri gaudet, cuius caro calida & excrementitia eſt. Sus aquis gaudet, & circa ſtagna verſatur, carnem excremẽtitiã habet, humidam, calidamq;, & quo pinguior, eò humidior. Elephantes alij paluſtres, alij mõtani, alij campeſtres, qui & moribus & ingenio inter ſe differunt; ſed propria eſt eorũ natura roſcida, & paluſtria loca amare, & ſi verè fluuiatiles non ſint, riparios dicemus ex Ariſtotele, & Aeliano. Eius caro frigida eſt ex Rhaſi, ſic teſtudo amphibia, & rubeta in humidis.

DE FACIE, ET VI AMPHIBIAE PLANTAE IN ASPERginoſis locis enatæ. *Cap. XXIII.*

IAM ex aquis & terris ad aſperiora ſaxa ſuperuecti ſumus, de amphibijs etiam nunc ſermo erit, quæ in ſaxis & aquis ſimul viuunt, vel vdis lapidibus, & fontium ſpecubus, nuſquam alioquin aptiorem locum in vniuerſa hac noſtra hiſtoria nacturi, ex vtroq; enim natali miſtam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoſo, fuſco, gracili. Fronde parua, oblonga, venata, neruoſa, glabra, tandè creſcens. Odor immanifeſtus. Plerunq; ſterilis.

Rationes deſcriptionis ſunt. Quia ſicut aqua lentitiam & obſequentiã viminibus dat, ſic terra fragilitatem. Succus, quem haurit è terra, frigidam teneritatem conciliat, adeò fragili caule ſunt. Steriles plerunq;, quia vt Ariſtoteles, & ab eo Theophraſtus tradidit, calida & humida animalia fœcunda ſunt, frigida, & ſicca ex contrarijs cauſis, ſterilia. Reliquas rationes ſuperius aſſignauimus. Frigidæ & ſiccæ temperiei ſunt, ex aquis enim in quibus viuunt, frigiditatem habent, & à ſaxis, quibus adhærent, ſiccitatem. Quod Galenus ſentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ, deſiccat ratione ter-
ræ, na-

ræ, naſcitur enim ex humore in ſaxis. In humana Phyſiognomonia frigidæ & ſiccæ tẽperiei tales prorſus erant notæ, corpus durum, gracile, glabrũ, pinguedo per corpus diſperſa, tardè creſcens, anhelitus immanifeſtus ſterilis. Ob id quia aſtringit, capillorum defluuijs, dyſenterijs, ſerpentum morſibus, cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdiſq; ſaxis naſcitur, caulis floris, & ſeminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibroſa, ſapore acerbo, exiccante, & adſtringente. Multi ad ſplenem vſus. Lichen aſperginoſis petris adhæret. Plinius folio ſubpingui, cartilagineo, lacinio intercepto, capituli tenues, longis folijs, caule vno paruo. Sanguineis profluuijs, inflammationibus, impetigini, oris & linguę defluxiones cohibet. Adiantum puſilla ſtirps, ſaxis, petroſiſq; riguis, rupium, fontium, & puteolorum labris adhærens, cauliculis capilloſis pluſculis nititur, puſillis folijs, caule, flore, & fructu vacat. Aluum ſiſtit, vrinæ difficultati, & ſerpentum morſibus auxiliatur, ſtomachi fluxionibus, ſanguinem, & defluentes capillos cohibet. Trichomanes eiſdem natalibus, & viribus, ſed filici ſimilis: exilibus, & tenuibus folijs in ramulis exilibus, roſeo colore ſplendentibus. Sedum minus parietum aſpergines, fontium ſpecus, & manantia ſequitur ſaxa. Cauliculis exilibus, tenuibus folijs, eius vis refrigerare, & aſtringere. Igni ſacro, ambuſtis igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum ictibus, dyſenterijs, & alui profluuijs. Galenus refrigerare, & deſiccare dixit. Quinquefolium naſcitur in aquarijs ductibus, & riguis, ramulos fert feſtucarum ſimilitudine. Alui profluuia, dyſenterias, igni ſacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus deſiccare vehementer, ſed minimum caliditatis habere.

DE VI, ET POTESTATE AMPHIBIAE STIRpis maris, & terræ. Cap. XXIIII.

SVNT & ſtirpes, quæ propè mare naſcuntur, vt amphibiæ ſint maris & terræ, vt littorales & marinæ dici poſſint, in æſtuarijs enim viuunt, vt neq; maritimas; neq; terreſtres dixeris, nec alibi reperiuntur, niſi ijs locis, velut afflatu orę maritimæ, vt humore ſubterraneo ſalſo fruantur, & ad alimentum trahant, vnde ſalſo ſit ſapore tota planta. Nos primo figuram; poſt naturam dicemus.

FRVTICOSA ſpecie exurgunt littorales plantę, caulibus nõ multum proceris, quaſi lanuginoſis, teretibus, carnoſis, albicantibus, folijs rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpureo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, ſalſi ſaporis, odorato. Præproperè germinantes.

Cuius rationes aſſignabimus. Diximus fruticoſa ſpecie reddi ex Theophraſto, qui dixit, ea quæ ad Meridiem ſpectant, minus alimenti hauriunt, meliuſq; quod hauſerint, coquunt, efficiturq; vt non in longitudinẽ creſcant, ſed fruticoſæ euadant; quippe quæ craſſitudinem capiant, findanturq; multipliciter, eò quod initia multa capeſſunt, feruore ſcilicet percoquente, dirigenteq; quoquo verſus. Et maritima ora, quia omni obiectu orbata ſunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticoſas ſpecie reddunt. Ventoſum locum & inquietum nulla arbos vrbana quærit, paruæ nanq;, & detortæ, exiguæq; proueniunt ex flatuum ictu. Caule ex folijs carnoſis, albicantibus ſunt, quod euenit ex afflatu maris, aere enim ſalſuginoſo reddito, non ſolùm frondes & caules, ſed ſaxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, ſale in earum ſuperficie inſidente, velut effloreſcens videtur. Tenera etiam ſunt, quia ſal, omnia tenera reddit: vidimus enim ſalis beneficio duritiem tolli; braſſicæ exemplo, quæ ſi nitroſis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophraſtus ſal humidum excedere dixit, & deſiccando braſſicæ humidum abolere, quo cohibentur adhærentes partes. Sed dicet quis, cur radicula, vel alia ſeneſcentia ſucco amiſſo fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimũ

aeris reſoluti abit in vaporem, remanet ergo lentor ille terreſtrium partium cum puſillo humido, at in recenti braſſica, nitroſis aquis rigata ineſt humiditas facta vitrea ſalis concretione, eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules teneriores ſunt. Quod guſtu ſalſo ſint, pleriq; dicunt ob alimentum, quod ex ſalſis aquis exugunt, vt vidimus ex Theophraſto. Sed apud me inueriſimile eſt poſſe aliquid ſale ali, ſed ſalſa ſunt ob aerem, qui ex ſalſa aqua ſubit, ſubtilior effectus, omnia, quæ circũ mare ſunt, ſalſuginoſa redduntur, per plantæ poros ſubiens, quod in eius ſuperficiem reſidet: videtur & ſaxis & petris, & arborum truncis effloreſcere. Argumento ſunt etiam ſalnitrarij, qui ex pecudum fimo ſalnitrum conficiunt, quæ ſi in aeris afflatu maritimo ſtabulauerint, ſalnitrum inutile efficiunt, ex multo ſale, quo redundat. Idem Theophraſtus apud Tarentum oleas aduri dixit: ſilens enim ſpiritus, ſenſu conſpicuus eſt, quippe pleraq; aduruntur, & cõflatus ex mari talis occurrerit: vt inuecta ſalſugine corrodantur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno quòd cum ipſe Marſos interrogaſſet, quo diffideret vipera à dipſade, reſpondit Marſus, dipſades eſſe viperas in littoribus degentes, quæ quia veſcantur ſalſis, ſalſa eſſe, & ob id ſitim inducere. Loca maritima, quia calidiora ſunt, citius producunt. Narrat Theophraſtus circa Actam vocatam Peloponeſſi, & in Phaleco agri Megarenſis, vt loca maritima feſtinantiora, tàm ad ſegetem, quàm ad reliquos fructus. Apud nos Puteolanus ager omnia præcocia affert, & Vitruuius loca meridiana & propè mare calidiſſima dixit. Vires, quia littorales plantæ ſalſæ ſunt, ſalis quoddammodo naturam ſapiant neceſſe eſt. Ariſtoteles mare ob ſal calidum, & ſiccum eſſe dixit, Aphodiſeus ſiccum poteſtate mare eſſe, & ſi faciem humidam præſeferat. Theophraſtus ſalem ad trahendum, abſumendumq; humorem aptiſſimum eſſe. Sal ſum ſuccum aluum ſubducere dicunt Medici. Sed videamus vires ſalis. Vetus ſententia eſt nil eſſe vtilius ſale, & ſole. Ex Dioſcoride ſal adſtringit, expurgat, diſſipat, reprimit, extenuat, & cruſtas inducit, à putredine vindicat, pſoras, excreſcentia, & in oculis pterigia tollit, clyſteribus infunditur, hydropicis, pruritui, lichenæ, lepræ, anginæ tonſillis vuæ, vlceribus in ore, gingiuis, phagedænis, aduerſus ſcorpionum ictus, ſerpentum, ceraſtes, ſcolopendræ, & crocodili valet, capitis puſtulis, thymis, turberculis, furunculis, & teſtium tumoribus medetur. Contra opium, & fungos valet, podagricis, aurium doloribus, igni ſacro & vlceribus ſerpentibus. Sed videamus ſi aliæ res è mari enatæ eaſdem vires ſortiantur. Alcyonij valent ad ſmegmata fœminarum, ad lentigenes, lichenas, lepras, vitiligines, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad vrinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & pſilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta ſalſilago eſt, valet ad lepras, lentigines, lichenes & vitia cutis, & in ſumma vis aeris humorẽ euocat, qui in alto cõcreuit, & iſchiadicis prodeſt. Crithamon in maritimis ſaxis naſcitur, fruticoſa herba eſt folijs pinguibus, numeroſis, albicantibus, flore candido, ſemine odorato, ſalſi guſtus, radice graui odoris. Vrinæ difficultati, menſibus, ex regio morbo ſubuenit. Galenus exiccare, & abſtergere dixit. Halimus frutex folijs oleæ, ſed latioribus, naſcitur in maritimis. Radix conuulſa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus ſalſi guſtus eſſe, & aſtringentis & miſtæ facultatis: maior pars ſubſtantia calida cum humiditate inconcocta, leuiter flatuoſa. Kali veteribus Græcis indicta, ſolum recentioribus Arabibus: Fruticat in maritimis, caule carnoſo, rubenti, folijs ſemperuiui, teretibus, longioribus, ſapore ſalſo, ex qua conficitur Kali, vel ſoda dicta, eaq; ad vitrum conflandum vtuntur. Vrit non ſecus, ac cauſticum, abſtergendi vim obtinet, ob id ſmegmata, & maculas faciei delet. Eſt & Kali minus, & alterum genus ſalicornia dictum ad maritimas oras frequentiſſima. Fruticant è radice fibroſiore quamplures cauliculi bicubitales, videnturq; teneri turiones ramulorum, craſſis, pinguibus, teretibus, geniculatis, per crebros geniculos pyxidatim inſertis, quaſi alabaſtriculi, guſtu non inſulſo, nec temperamento, nec vſu à cæteris diſpari. His accenſeri debet ſpecies illa crithmi à multis putata

in maritimis naſcens, pinguibus folijs, pallidis, guſtu ſalſo. Anthyllis folijs mollibus, radice tenui, naſcitur ſalſis terris, guſtu haud inſulſo: Videturq; nomen anthyllidis, quaſi à cana lanugine pubeſcentibus, vel à floſcellorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera altera ſalſior, floſculis ex albo purpuraſcentibus, ſalſo & acidulo guſtu. vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici ſimilis, & ſpanachiæ, folio ſubalbido, ſapore ſalſo, nitroſo: naſcitur propè littora, & ſalinas. Abſtergit & aluum citat. Empetron in maritimis naſcitur, ſalſo guſtu, ſed quò proprius terræ, eò amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ ſubſtantia ſalſa. Inter ſalſas ſtirpes cicer à Theophraſtro recenſetur. Dioſcorides vrinam ciere, menſes ac partus expellere, & ad verrucoſas formicationes, ad ſcabiem, capitis vlcera, impetigines, carcinomata, vlcera maligna, ſiue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Naſturtium marinum forma ſatiui, niſi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & ſalſi ſaporis eſſet. Excalefacit ſatiuum, lieni, partui, & renibus iuuat, lepras, & impetigines abſtergit; ſerpentum venenis, capillorum defluuio, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipuè ad calculos pellendos, vt ſumus experti vſq; ad admirationem. Braſſica nitroſæ facultatis eſt. Cit vrinam, viperarum morſibus, ſordidis vlceribus, & podragris vtilis: cit menſes, igni ſacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert, cutem & lentigines abſtergit, & cit aluum. Marina ſalſioris guſtus, folio carnoſo, pingui. Vehementiſſimè cit aluum.

DE AMPHIBIIS PLANTIS MARIS, ET MONTIVM, ET *animalibus, & eorum viribus:* Cap. XXV.

SVNT & amphibiæ plantæ marinarum aquarum, & montium. Theophraſtrus ex his, quæ terreſtres proculdubio ſunt, mari nonnunquam viuũt; vt palma, ſcilla, albucum. Harum maxima ex parte formas conſimiles ex marina, & terreſtri formatas habent.

ASSVRGIT ergo fronde læui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenui, odorata. Vires etiam ex vtroq; loco commiſtas habet, calidas ſcilicet, & ſiccas: calidas ex terris, ſiccas ex ſale marinis aquis immiſto. Myrtus in montibus naſcitur & littoribus. Virgilius.

Littora myrtetis gratiſſima. &c.

Et veneream vocant, quòd in mari naſcatur, vbi Venus nata eſt. Contrarijs facultatibus prædita eſt: vincit in ea frigidum terreum, habet & calidum terræ, & valenter deſiccat. Valet ſanguini excretioni, veſicæ eroſioni, vrinæ, phalangiorum, & ſcorpionum morſibus, inflammationibus oculorum, ægilopis, & cæteris. Tripolium in maritimis naſcitur locis, quæ allidit vnda, recedensq; dimittit, vt neq; in mari, neq; in ſicco ſit. Folio glaſti, craſſiore, radice alba, odorata, & calidi guſtus. Contra venena, aquam, vrinamq; diſcutiens. Amphibia verò animalia terræ & maris ſunt alcyonij, & vituli marini, quorum etiam vires promiſcuæ.

DE AETHERIS VARIETATE, ET DE HERBARVM PHYSIO- *gnomonia & viribus ſub torrida Zona degentium.* Cap. XXVI.

IAM formas & vires plantarum deſcripſimus, quæ in quibuſcũq; aquis & terris naſcerentur. Decet nunc cœli ſectiones deſcribere, quæ ſcilicet plantæ ſub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab ijs primo, quæ ſub ſudo, & feruido cœli tractu degunt. Sed Trogus, Ariſtoteles, cęteriq; Phyſiognomones ex varijs cœli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinnè coniectarũt. Sed mores quippe hominũ,

ſicuti

ſicuti plantas ad cœlum regionis; habitũ qualitatemuẽ habere reſponſum arbitror, vnde liceat nobis ex eiſdem cœli cardinibus formas, & plantarum facultates veſtigare, ſed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus, eos, qui exuſtas cœli plagas incolũt, eſſe corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo ſanguine, calida, ſiccaq; temperatura, ſic etiã plantæ, quæ cum humanis corporibus non parum habent ſymboli,

HAC tabella tres plantulas tribus cæli ſegmentis reſponſum habentibus finximus, à dextra nanq; ſub æſtuante Zona degentis iunci odorati figuram exhibentes, pro hoc ipſo capite, à ſiniſtra poſtremo loco Septentrionis incolæ aconiti alteram pro duodetrigeſimo capite proponimus. In quarum medio temperati climatis incolæ roſa pro vndequadrageſimo exponimus.

Retorrido, & macilento habitu feruidorum locorum incola virgulis fruticat gracilibus, prædenſis, exuccis, contortis, & rigidis, ſquaroſa cute obſitis. Folijs exiguis, anguſtis, criſpis, laciniosiſq;, colore non multum viridi. Floſculis interdum croceis, odoratiſſimis, Fructu paruo, odorato, ſapore acri. Semine nigro. Radice parua, lignoſa. Vitæ diuturniores.

Sed ad lineaturæ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem exuſtis, & exuctis locis degunt, minus alimenti hauriunt, meliuſq; quod hauſerint coquunt, itaq; efficitur, vt

plantæ non proceræ, ſed fruticoſæ, & craſſiuſculæ euadant, ramoſiores etiam, quia ſuccus magis diffunditur, quàm ſubeat, vt ex Theophraſto habetur libro de cauſis. Robuſtis virgis exurgit, cauſa eſt ſiccitas, nam vt humida mollis, imbecilla eſt, & parum efficax ex aqua, ſic ex terra ſicca validior, inq; ſuo officio ſtabilior. Sic Aethiopes, vt ſicciores, & ſub torrida Zona degentes, criſpi, macilenti, muſculoſi, robuſtiq; conſtant ex Aphrodiſeo. Cur folijs criſpis naſcatur, Ariſtoteles in Problematis reddens rationē, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & ſpiritus exiccando, quæ eis expoſita ſunt, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tùm criſpiorē reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento, ſoliq; expoſitæ ſunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli criſpentur, dicit, vt coria igne vſtulata criſpantur, ſic capilli capitis caliditate ſui, vel cœli feruore criſpari poſſunt: quod ad frondes refecti haud incongruè poteſt. Poteſt etiam criſpus euadere capillus, ſi cutis denſa, & pori arcti fuerint. capillus, ferrum, vel aliud eiuſmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic ſolis feruore cortex denſus, & arcti pori poſſunt frondes criſpas reddere. Syueſtres herbæ criſpioribus folijs ſatiuis ſunt, quibus leues, & extenſæ, quia his illæ ſicciores, Braſſica criſpifolia præſtantior eſt læui ex Theophraſto, quia ſiccior eſt, & ob id ſapidior, diximus enim ſaporem in non abſoluta ſiccitate conſiſtere. Idem de lactucis dicendū, quibus ſapidior criſpa eſt, quia humidis ſiccior eſt, & ſoncho ſeneſcenti criſpantur folia, quia ſiccior euadit. Hedera terreſtris criſpifolia eſt, & calida, ſiccaq;. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod eſt immodicæ ſiccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia à Meridie: nam viror caliditate diluitur, reſoluto humido. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orientem ſpectant, odoratiora naſci dixit Ariſtoteles, quàm quæ ad Aquilonem, & eorum quæ ad ortum, quàm quæ ad Meridiē, quod loca Syriæ, & Arabiæ pleniora ſunt, atq; terrenoſiora, Aphricæ verò arenoſa, ſiticuloſaq;. Nec enim humorem nimium eſſe oportet, (concoqui nanq; nimius non poteſt) nec nullum: ſic enim nullus vapor extringi poteſt. Idemq;. In plantis calidis & ſiccis natura, humor eorum non fœculentus eſt, ſed concoqui expeditius poteſt. Cōſtat hoc etiam plagis terræ, quæ vt feruentiores, ſic odoratiores ſunt, vt Syria, & Arabia, & municipibus earum regionum, quæ ſicca & calida nouimus, hoc idem probari poteſt. Theophraſtus item plantas odoratas naſci in plagis ad exortum, Meridiemq; vergentibus, vt in Arabia, Syria, Indiaq; vt thus, myrrha, caſia, laſer, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia ſunt, & quæ alibi, carent odore: in his locis odorata ſunt, vt calamus, iuncus: in Syria & præſertim in his locis, quæ arida ſunt, vt ea quæ apud Cyrenē proueniūt: nam nō niſi ratione ſiccitatis odoratiora ſunt. Ager enim tenuis, ſiccus, nec nimium feruidus, aer purus, ſerenuſq; ambiens, quæ omnia ad odorem creandū aptiſſima, & quæ in apricis poſita ſunt, odoratiora ſunt, quàm quæ in vmbroſis, & præcipuè quæ ad Meridiem ſpectant; quod minus alimenti hauriant, meliuſq; quod hauſerint coquant, Siccitas odori conuenientior eſt, & omnia odorata eò potius vergunt. Argumento illud eſt, quod tractibus æſtuoſis, pluræ, melioraq; odoratorum genera prodeūt. Quod acris & vehementis saporis ſint, Theophraſtus reddit cauſam de ijs loco prælle gato; quippe acredo, & odor maximè ſe conſequuntur, odor enim ex tenuiori, ſiccioriq;, quiq; facile difflatur humore prouenit, acredo autem ex ſiccitate prouenit, & ob id odor vbi acredo, vel pinguedo, vt in ſerpyllo, ſiſymbrio, ruta, apio & menta. Prætere quæ aduſtionem experiuntur, amara ſunt, ſub zona torrida aduruntur cuncta, ideo ferè amara ſunt. Experimentum lixiuium eſt, quod ex cinere, qui ex combuſtis lignis efficitur, & amarum conſtat. Africana iris amarior eſt, quàm illyrica, vel macedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniæ poſſidet, Pergamo Galeni patria acrior eſt. Sic etiam capparis in Lybia ex mari rubro mirumimmodum acris eſt vt in ore puſtulas excitet, in Apulia edulis eſt. Sic & reliqua. Semine intus nigro, vel croceo colore. Dum enim molitur ſemen aromaticum aliquod, farina nigra, vel fuſca

proue-

prouenit, vt in pipere, cinnamomo, cubebe, cæteriſq; videre eſt, quæ autem noſtra regione proueniunt, plerunq; albam farinam reddunt. Sed priuſquam de ſtirpium viribus loquamur, ſub calida zona degentium, diluendæ ſunt veterum Philoſophorũ opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem ſequutus eſt Mneſtor, Theophraſto referente, ea quæ locis algentibus perdurare valent, plus caloris ſortiri retulit, vt abies, pinus, cedrus, iuniperus, neq; eiuſmodi arbores his locis perdurare poſſent, niſi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur ſequi Ariſtoteles in Problematis, ait enim naturam, contra quàm loca ſe habere, quoniam ſi ſimilẽ ager & cito pœniteret, vt qui loca calida habitent, refrigerentur, qui frigida, calefiant. Theophraſtus id putat ineptè dictum, quũ vnumquodq; in ſimili perdurare poſſit, nec affici queant: ex aduerſo verò affectibus pateant. Auerroes quinto Colliget ait. Quæ naſcuntur in locis calidis, pro maiori parte calida ſunt, ſicut quæ ex India afferuntur, & quæ naſcuntur in frigidis, vt plurimum ſunt frigida. Et poteſt eſſe aliquando per accidens, vt naſcantur calida in terris frigidis, ſicut pinus, quæ naſcitur in Illyria, & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra naſcuntur, & hoc accidit ob duas res. Aut quia eorum cortex foris denſus eſt, aut quod ſub aquis ſubmerſa ſint, quæ res poſſint & frigus, & calorem in omni regione præſtare; quia calor multus exiſtẽs in eis, cõtrahitur intus propter frigiditatem. Ego ſitus ratione euenire dico, poſſunt calida ſub Septentrione ad Meridiem conſita viuere, & frigida in Meridie Aquiloni oppoſita, vt latius dicemus. Aphrodiſeus mirabiles virtutes poſſidere dicit loca Meridiei oppoſita. Theophraſtus multa venenata in Aegypto naſci Homeri authoritate, & hic eius venena Helenam excepiſſe dixit.

Proſpera quã quondam Thonis dulciſsima coniux,
Aegypti Polydamna dedit, quã plurima gignit
Noxia terra ferax, & multa probata venena.

Medentur meridionales ſtirpes veneno: nam anguium morſus per loca differunt, & genera ſerpentum, quæ æſtuoſis locis gignuntur, magis peſtifera ſunt, frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes ferè herbę ſub æquinoctiali naſcentes contra venenoſorũ morſus valent. Ad cordis affectus etiam præſtant aromatica, quorum Græci non meminere, ſed Arabes. Et quia nimio Solis æſtu quaſi torrentur, amaricant, ob id in vtero fœtum interimunt, eijciuntq;, ſic etiam humores: ſunt etiam non nihil acria, ideo incidunt, vnde calculoſis congruunt, vrinam, & menſes cient: & lieni etiam medentur, quũ ſint tenuis eſſentiæ. Myrrha in Arabia Traglodyti naſcitur. Arbor ſpinoſa, caudice duro, & intorto, cortice ſcabro, folio oliuæ criſpiori: naſcitur in argilla, & ſabuloſa terra. Calefacit, exiccat, & aſtringit. Menſes cit, & partus velociter pellit, vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, vt ex eo thurifera dicta ſit. Puſilla arbos folijs lentiſcinis, calefacit, & aſtringit, Galenus ſiccare dixit. Styrax in Piſidia, Sidone, Cypro, Cilicia naſcitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menſes, & aduerſatur venenis. Bdelliũ lachryma ſaracenicæ arboris: naſcitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, vrinam mouet, à ſerpentibus percuſſis iuuat. Cardamum è Comagene, Armenia, Arabia, & India. Guſtu acri & ſubamaro. Calefacit. Ad comitiales, iſchiadicos, meſes, rupta, tormina, latas tineas, renes, vrinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia, Media exiguè fruticat, flore paruo, folijs brioniæ, libro ſubruſo: ſed medum frutice venoſo, odore origani. Calefacit, ſiccat, aſtringit. Medetur morſibus ſcorpionis. Caſia fiſtula calefacit, Galenus exiccare dixit. Vrinam cit & menſes, ſerpentum morſibus, renumq; vitijs valet. Cinnamomum tenerrimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre. Incidens,

dens, calefecit, coquit. Vrinam cit menſes, & partus, & latas tineas expellit. Pſeudocoſtus folijs paſtinacæ, aſperioribus: flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabathea, vel Babylonia, igneæ caliditatis ad linguam, aſtringens & tenuium partium. Vrinam & menſes cit, miſcetur antidotis. Balſamum fert Iudæa & Aegyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menſes, vrinam, & partus mouet, valet ad venena, & iſchiadicos. Nardus in Syria naſcitur: excalefacit, deſiccat. Cit vrinas, ad renum vitia, venenata, & oculorũ remedia valet. Laſerpitium in Syria, Armenia, & Lybia. Acer eſt, & calefacit, Galenus tenuium partium, & eſſentiæ aereæ & igneæ eſſe. Iſchiadicis, venenatis, oculorum aciei, & comitialibus præſtat. Acorum in Colchide. Galatia & Creta: calefacit, & Galenus tenuiſſimæ eſſentię & deſiccare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, ſerpentum ictibus, & oculorum caligini medetur. Agalochum India, & Arabia mittunt. Calidum & ſiccum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades inſulę, calida eſt. Cit vrinam, calculoſis, ſerpentum veneno, & menſibus ciendis auxiliatur.

ANIMALIVM SVB CALIDA ZONA DEGENTIVM FORmæ, & qualitates. Cap. XXVII.

EADEM de animalibus dicemus ſub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aſpectibus, & motibus ſunt animalia feruida loca incolentia, capillo vibrato, pedibus bleſis, & corpore nigro; vitæq; diuturnioris.

Phyſiognomoniæ cauſæ hæ ſunt. Ariſtoteles in Problematis efferis aſpectibus animalia eſſe retulit, quæ ſub nimio vel æſtu, vel frigore naſcuntur: cauſamq; eſſe exceſſum frigoris, caloris, qui dimouet, & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Bleſis pedibus eſſe eodem loco declarat: nam vt ligna, ſic eius corpora à calore deprauari ſolent, quod etiam pili oſtendunt, quos illa criſpiores, quàm cętera gerunt, criſpitudo nanq; veluti pilorum bleſitas eſt. Criſpi capilli ratio ex calore eſt, vt diximus, nam areſactus capillus reflectitur, & incuruatur. Colore & oculis nigris eſſe ſolent, nam calore omnia comburuntur, & quæ combuſta nigra ſunt, & oculorum color reliquo corporis colori aſſimilatur, vnde quia nigra ſunt ipſa, & oculi nigri ſunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura ſicciori conſtant: nam quod ſiccum firmius, & diuturnius eſt. Vel quia frigida loca refrigerare ſolẽt, & ambiente calore magis populatur, abſumiturq;. Sed ad vires deueniamus. Aphrodienſis calida eſſe animalia dixit, quæ ſub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, contrarium ſentiebat: Vires quæ calida & ſicca habent. Leones Oppianus in Lybia gigni dixit, in Africa, & Syria multi ſunt, in Europa ſolùm inter Acheloum & Neſſum amnes longè potentiores ex Ariſtotele, hodie in Europa non naſcuntur, quia maiorem copiam caloris deſiderant. Leonina caro cæteras caliditate ſuperat, ex Iſach. Camelos inter armenta paſcit Oriens, quorum duo genera Bactrianum, & Arabicum. Rhaſes calido & ſicco eſſe temperamento dixit. Dorcades in Lybia ſunt ex Aeliano, vltra Catadupa Nili Philoſtratus inueniri, Plinius non tranſire montes Syriæ dorcades, & hyænas teſtatur. Simeon Sethi eius carnes deſiccare ſcripſit. Moſchi capreolus Africæ regionibus, Aegypti, & Syriæ reperiri. Calidũ & ſiccũ moſchum eſſe ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Aſia & Europa nullę ſunt ex Ariſtotele, quarum carnem calidam aridamq; eſſe retulit Rhaſes. Scincus ex Oriente, & Aegypto ad ad nos aduehitur, Dioſcorides ex Lydia Mauritaniæ, calidus ex Auicenna, ſiccus ex Paulo eſt.

DE FORMA, ET VI PLANTARVM, ET ANIMALIVM IN Septentrione degentium. Cap. XXVIII.

SEQVVNTVR exaduerſo, quæ ad rigentia Septentrionis loca degunt; nam contrarias formas & vires ſortiuntur. Diximus in humana Phyſiognomonia ſub Septentrione degentes immani eſſe corpore, & procero, colore & oculis albicantibus, cruribus craſſeſcentibus, capillis mollibus, & prolixis.

VIGESIMI ſexti capitis fronti præfiximus tabellam, cuius poſtremo loco aconiti plantam expreſſimus roſcidi cæli alumnam, ibi eam contemplator.

PERAMPLO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodi algentium locorum incola ſurgit planta, aſpectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Serò germinat & fructificat. Fructu difficilis, vel praui nutrimenti, & plerunq; viroſi.

Aſſignatæ effigiei rationes ſunt. Quòd procero, enodi, ſimplici, & recto exurgat ſtipite, rationem aſſignat Theophraſtus, inquiens. Vbicunq; autem vniuerſæ ſyluę pars ad Septentrionem ſpectans ligna ſpiſſiora, & pulchriora profert, & ſummatim meliora, atq; omninò robuſtiora in Aquilonijs exeunt, augentur, & proficiunt: denſæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, procerę ſunt, remiq; ex his optimi fiunt. Serò fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor eſt, qui concoquit, nimia etiam frigiditas exiccat, exacerbatq;: ſed media temperies commodiſſimè alit. In cibis cruda, inconcilia q; ſunt, quæ gelidis, pluuioſiſq; locis naſcuntur, quia largius, validiuſq; alimentum trahunt. Bœoticum frumentum graue eſt, cæteriq; fructus illius agri, quia præpinguis, & aer frigidus eſt. Pleraq; venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidiſſimis locis: ſic & cicuta circa Suſam gelidis montibus. Columella optimam hortenſis ſoli deſcribens qualitatem, addit: quod venena non producat, ideſt quod frigidum cœlum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbano ſucco,
Nec patitur taxos, nec ſtrenua toxica ſudat.

Quod non niſi à ſumma Naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tã diſſitis locis amãdauerit: ne ijs imprudenter homines veſcerentur: ſalutares verò herbas nobiſcũ eſſe, & innoxias voluit. Vnde credi par eſt in aere frigido, aperto ſole, atq; etiam modico alimento opus eſſe, vt venena optima ſint, ob id in montibus plura naſci videntur, in ijs maximè, qui altiſſimi ſunt, atq; ampliſſimi, ex Theophraſto. Sed medicamenta quæ aquilonijs, gelidis, ſiccisq; locis naſcuntur, præſtantiora ſunt ijs, quæ in humidis, & ob id meliora, quæ ferebat Euboea, deteriora quæ Telethrium, ibi enim ſicciora, hîc humidiora naſcebantur. Inolidæ ſunt, quia mali odoris cauſa cruditas quędam eſt excrementi: quamobrem ſudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructuſque crudorum fœdius olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores, quia minus concoquere poſſunt, malè olidæ ſunt, vt ex Ariſtotele in Problematis. Sed ſola iris apud Illyrios exit, magisq; ad Septentrionem ſpirat. Vires, ſicut forma, ad regionis habitum reſponſum habent: vnde frigidas, & ſiccas eſſe aquilonares plãtas nemo eſt qui vereatur. Aconita dicũtur, quod montium cacuminibus proueniant; in Ponto, & Italia Iuſtinis montibus, flore luteo, caule & folio ſubhirſuto. Venena omnia eſſe, & certiſſimæ mortis nemo ambigit. Cicuta anguſtifolia, flore albicanti, odore tetro, & frigido necat. Auicenna frigidam & ſiccam in fine tertij gradus dixit: ſed in gelidiſſimis venenoſa eſt, & ideo è Suſis petenda. Taxus abieti ſimilis, venenoſæ facultatis à Theophraſto deſcribitur: naſciq; gelidiſſimis locis. Tam præſentis veneni

eſt,

eſt, vt ſub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus adamat, quare in feruidis min us poteſt prouenire; ob id in Babylonia non vixit, contrariam non ferens regionis co nditionem: cuius cœlum tam graue & æſtuoſum effundi tradunt, vt vtres aqua plenos, quibus indormiſcant negotiatores, exiccans, exhauriat: cum enim Alexander Harpalum iu ſſiſſet, hederam babylonijs hortis inſerere, vt locis his æſtu flagrantibus, vmbra locorum frondoſis hederæ comis incommoda caloris propulſaret, eam non comprehendiſſe tradit, quamuis Harpalus, vt in ea regione pangeretur, laborauerit: ſed intabuit, & prorſus exaruit. Eius natura in medicina anceps, mentem turbat, & capiti & neruis nocet, corpus infirmat, torpidoſq; reddit ſenſus, fœminas ſterilis facit. Tryphon delyrium, quaſi hyoſcyamus facit, & mentem ad inſaniam mouet, & aliæ deleteriæ facultatis. Sed animalium ſub Septentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aſpectu fero, villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus craſſis, ſapore inſipido. Quod effero aſpectu ſint, rationem proximo capite reddidimus, flaui coloris, & albicantis oculorũ, & pilorum rationem diximus in humana Phyſiognomonia, earundem quoq; qualitatum. Vrſos regiones frigidæ gignunt, & in Africa nec vrſos, nec ceruos, nec apes eſſe videntur, ex Plinio. Herodotus in Media vrſos eſſe: animal frigidum, humidum, pituitoſumq;. In Arabia ſuillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ ſi admiſerint, moriuntur illicò ex Solino, nec ferũ, nec cicurem India habet ex Cteſia. Ariſtoteles, Germania ſuibus abudat, Belgici feroces. Caro frigida, humidaq;. Lupi in Aegypto minores, quàm in Græcia: Ariſtoteles multo vulpibus grandiores dixit: Canes in frigida plaga, Africa & Aegyptus gignit. Caro frigida & ſicca ex Rhaſe. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & nemoribus vmbroſis: magis ſunt venenoſę in frigidis, quàm in calidis. Frigidiſſimum animal & humidum. Meles in alpinis regionibus plures reperiuntur.

DE FACIE, ET POTESTATE IN TEMPERATA ZONA naſcentium ſtirpium, & animalium. Cap. XXVIIII.

SEQVITVR inter duo extrema loca medius, ſcilicet temperatus, quem nos incolimus, ad Auſtrum decliuis calidior eſt, ad Aquilonem frigidior, in medio igitur indulgentior ætheris temperies. In extremis venena ſunt, in medio alimenta, & homini conducibilia, & ſi quæ Septentrione, vel Auſtro noſtris regionibus deferantur, earum domita feritate cœli indulgentia miteſcunt, humanæ naturæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN tabella medio vigeſimoſexto capite deſcripta roſam effigiauimus, temperato cœlo naſcentem, ibi eam requirito.

NON ſquallido, retorridoq; Africæ, nec turgenti, ac prolixo Aquilonis habitu, quam temperati noſtri tractus, quaſi totius mundi horti alunt, planta ſe oculis offert, ſed mediam interutramq; faciem hilariorem ementitur, cui tantum ſucci, & ſaginæ affert indulges cœlum, vt poſſit illa habitior, hac ieiunior videri. Folia denſo pullulatu ſummotenus amiciunt ramos, non latiora, floridioraq; borealibus, nec anguſtiora lybicis. Flores verſicolores & odori culmos ſtipant. Multiplæ, & denſæ feracitatis pomorum, è quibus non teter ſpiritus, nec inodorus, vt frigidi cœli alumna, nec aroma olẽs, vt auſtrina, ſed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel Inſipidus, ſed pergratus, vt humanæ vitæ cibo, & emolumento, non detrimento ſit. Radix tumida, nec viribus indonata, & tandem à mediocris terræ amanti ſtirpi facie, & viribus non diſparilis, ſed eam maximè æmulatur, vt ſæpius vnam pro altera accipies.

Huiuſmodi delineationis ſępius è ſuis contrarijs rationes adduximus. Nos ne potius faſtidium,

faſtidium, quàm emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum interutranq; retinent, vt calidum, frigidum, humidum & ſiccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem, & humiditatem vergant, vt concoquere remollire, vel nutrire valeant. Vitis algidioris cœli impatiens, ſub eo fructum vel minimum parit, temperato autem cœlo inſana laſciuia viuum fundit, quaſi vinifunda, fructum facilè omnium principem ſuauitate & valetudine donat, ex qua animaliũ princeps homo potum trahat. Calido & humido manat latice, humanæ naturæ perquàm familiari. Triticum σῖτος Græcis dictũ, quod hominum vniuerſo generi ſit cibo, ex eoq; vitam ducat, vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cœlo ſpicis prouenit ſeminum feraciſſimis: & ſi omnibus regionibus ſeratur ob neceſſitatem. Italum fructu cæteris præſtat: ea ſententia fuere Alexandro Magno regnante, Græcia tunc toto terrarum orbe potentiſſima. Sophocles Poeta.

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & hamectat impoſitum: noſtræ naturæ familiariſſimum. Parum etiam diſcriminis inter triticum & ſiliginem, & zeam: nam prioris grani carentia, veſcimur eis, quorum eadem laus, & commendatio: quippe tritico ſimillima, copioſiſſima, & cũctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticũ. Sic olyra, auena, lolium, ſorgi dictum, & ſimilia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiuſmodi viribus & moribus abſunt. Eſt & glycyrrhiza noſtræ naturæ familiaris. Sic roſa tepidis collibus, ac temperato cœlo lætatur, & facultate parum à medio diſcedit, ſic quoq; lilium, leucoium, & arbores ficus, punica, mala, pyra, & oleæ. Sic etiam mediarum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, ſic etiam formam inter illas mediam ſortiuntur. Vt magnitudo media, pili, neq; longi, neq; criſpi, ſed plani, & molles, colores medij, cuius cauſæ etiã ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi noſtri tractus Galenus bubulas carnes non mediocre, nec diſpar alimentum nobis ſuggerere dixit. Capræ caro noſtro temperamento aſſimilis, multumq; alit: quamobrem Clitarchus Carthaginenſis nouæ academiæ ſectator, Thebanum quendam athletam hac carne victitaſſe, reliquoſq; ſuæ ætatis adoleſcentulos viribus ſuperaſſe ſcripſit: ſed hœdi præferuntur capris. Agni nutrimentũ nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quàm natu maiores ex Oribaſio: lac eius omnium maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præſtant, & facilè concoquuntur, ſic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes niter aues obtinent, neq; tenuem, neq; craſſum ſuccum gignentes, ob laudabile nutrimentum omnibus expetuntur ex Simeone Sethi. Phœnicides apud Athenæũ inquit ſe varias delicias deguſtaſſe, ſed harum nihil conferri poſſe cum attagene. Attagen auis aſiatica, maxime quæ in Ionia naſcitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiam inter cibaria laudantur, neq; tenuem, neq; craſſum ſuccum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita propè alia animalia ſunt.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, QVAE FRIGIDO, ET CALIDO cœlo proueniunt. Cap. XXX.

SVNT & amphibiæ plantæ, quæ vtroq; cœlo feruido & algenti fruuntur, quæ vt vires, ſic & formam commiſtam ex vtraq; habent. Argumento eſt cupreſſus, quam, vt Theophraſtus inquit, feruida loca magis habẽt, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta inſula, Idæis montibus, leuciſq; vocatis, quibus nix vnquam deeſt, cupreſſum comperiri affirmant. In Cyrenenſi etiam reperiuntur. Noſtri etiam tractus copioſiſſimè cupreſſum habent, vt nullus locus ſit, qui eis non abundet, vt verè videatur noſtri cœli inquilina. Vires etiam vtriuſq; retinet loci, frigiditatẽ ex Aquilone, caliditatem ex Auſtro. Ideo Dioſcorides refrigerare, & aſtringere dixit, Galenus non refrigerare, ſed calefacere &

deſiccare, & tantum ei ineſſe caliditatis, quantum ſatis ſit ducendæ in altum, nec vllā caliditatem corporibus afferre. Sed miſtas facultates obtinere vnuſquiſq; iudicabit.

DE SITV, ET DE MONTANARVM STIRPIVM EFFIGIAtura, & viribus. Cap. XXXI.

DIximvs de ſuperſi aſpectibus: nunc de ſitu dicemus, gerit enim ſitus ætheris vices: nam montes, colles, planities, & conualles cœlum commutant, & frigida loca cœlorum ratione ſitus obtundere, & calida efficere poteſt, & contra humida deſiccare, & ſicca humectare, quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigidę ſunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppoſitæ calidæ, & tandem puſillo in vnius villæ ambitu, vel regionis totius mundi compendium habere poterimus, & Meridianos æſtus, Septentrionales algores, & mediæ regionis tepores: Id eſt cœlum cum terra maritare, quod tantoperę deſiderabant maiores noſtri.

ALIQVAS herbas ſitus varietates oſtentantes hac tabella expreſſas huic capiti præfigimus, putantes oſtendendis earum figuris ſuffecturas. A dextris prima montium inquilina hyſſopus pro præſenti interuenit, ſecunda plani domeſtica crithmus, tertia conuallium mandragora, poſtrema collium vitis, pro priuatis capitibus vigeſimoquinto, ſixto, & ſeptimo deſcribendis, ne ſingulas repetere coacti eſſemus.

Eiuſmo

Eiuſmodi ratione plantas è gelido, & aquilonio cœlo, & ex retorrido Africæ allatã noſtris regionibus inquilinas reddimus, illis partes Auſtro obuerſas, his auerſas conſtituendo. Nós vt nuperis gratiam ineamus, neq; dicendorum ordinem intercidamus, vbi de cœli ſegmentis loquuti ſumus, de ſitu dicemus, & primò à montibus incipiemus, & montanæ plantæ vires & formas deſcribemus. Sed prius animalium formas celſis mõtium verticibus degentium videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aſpectus, macilenti, & retorridi, guttura habentes ſtrumoſa, boni coloris, & diutius viuentes. Animalia aſpera, efferatioraq;, robuſtiorum virium, quàm plana incolentes.

SCABRA ergo ſtrigoſa, macilenta, triſtioriq; facie infelicia ſua teſtantur natalia monticolæ plantæ, breui & delicata tota corporis forma aſſurgit. Caule ſpinoſo, vel ſi mauis aſpero, nodóſo, hirſutoq;, contorto, retorrido, ſolido, & rigenti. Folio paruo, criſpo, hirſuto, neruis, vel torulis extantibus radiatim à pediculo in ambitum proiectis. Floſcello decolori, & minus odoro. Fructu ſapido, interdum acri concocto, paruo, nõ minus odorato. Serò germinat, floret, coquitq; fructus. Radice parua, paruulisq; fibris innixa. Sed medicis vſibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ cauſas enarremus. Quod breuis & delicata ſit, facit loci natura arida, exucta, & ſiticuloſa. Ariſtoteles reddens rationẽ in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant, dixit ratione alimenti, ſi exiguum fuerit, & alimenti inopia magna corpore prouenire non poſſunt, ob id puerilibus membris conſtare videntur, ſitq; admodum ſint modica, tamen congruentes omnes ſui corporis partes habent, vt melitenſes catelli. Sunt enim criſpa, nodoſa, ſolidaq;, idq; etiam ex loci habitudine prouenit: nam arbores, quæ vento & Solibus expoſitæ ſunt, eiuſmodi prodeunt, & Ariſtoteles eodem loco rationes adducit: nam Sol, & ſpiritus exiccantes, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tum criſpiorem reddunt, ſic etiam paruæ, ſolidæq; excreſcunt, nullo obice ambiente, quod alimoniã largiorem faciat, vel ne pabulum areſcat, vel euaneſcat. Theophraſtus etiã ſcripſit, quod locis flatibus expoſitis, & apricis, vel raris & ſolutis exeunt plantę breues, nodoſę: nã flatus exaſperant, & nodos faciũt, retorſionis & cõſiſtentię cauſa. Et alibi tradit in ſiccis & ſaxoſis ſcabra naſci, & ob id montanũ ſcabrũ, & fraxini montanæ gratè coloratę, criſpę, ſolidęq;, & ijs ad lautiora opera vti, & ad ſummũ mõtanę plantę ob frigus ſcabriores, ſpinoſiores, nodoſiores, & magnitudine minores, quàm quæ in planis naſcũtur eſſe. Idq; in nobiſmet ipſis experimur. Quotieſcũq; enim frigore, vel flatibus inhorreſcimus, illicò in cute inæqualitas exoritur, detruſo introrſum calore, & humido: ſic caro ſubſidet, & pili tutantur rigore ſuo locum, & caro exaſperatur. Dixit etiam alibi montanas campeſtribus nodoſiores. Et in apricis nodoſæ & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodoſa, ſpinoſaq; proueniunt, in planis verò ampliora, pulchriora, viſu meliora, tàm materie, quàm fructibus, ſed montanæ plantæ materie cõmodiores vſu. Spinoſæ etiam ſunt, quæ montibus naſcuntur, idq; quia ſiccæ, ſpinoſitas enim, & horriditas à ſiccitate: nullibi enim opportunior locus ad ſpinas producendas, quàm mons. Sed de ſpinis loquuturi, videamus cauſam in plãtis ſpinarum, & primò quid Ariſtoteles dixerit libro de plantis. Ait enim. In eiuſmodi plãtis raritatem ineſſe quandam, per quam aſcendat humiditas frigida, quæ Solis vi concreſcat. Quod mihi falſum videtur: nam ſpinoſę omnes ferè plantę cęteris denſiores ſunt in eo genere, & minus humoris commeatus per corporis ſpatia. Exemplo eſt pyrus, quæ feris tranſlata locis, adhibito cultu, deponit agreſtem illum habitum ſimul cũ aculeis, quos adulta tuliſſet, ſimul & laxatur illa denſitas, quæ videtur in eis popularibus, vnde ad meliorem naturam tranſpoſita fuit. Nec aſſentiendum eſt ex humore frigido prouenire: nam ſtirpes multę, quoad frigidiuſculę ſunt, nullam ſpinam gerunt, vbi per ętatem prouectiorem tùm anni, tùm ſuam concaluere, ibi tandem aculeaſcunt. A lactuca petatur exemplum, quæ quum aculeaſcere incipit, amarior, & calidior eſt, ſic cinara, eryngium, aloe, & vrtica: & opinionem hanc ſub ſenſus triumpho captiuam

ducent. Albertus dicit, quod in plantis ſpinoſis eſt raritas tranſuerſorum pororum à capite plantæ ad cutem venientium, & hæc eſt via, per quam creſcit ſpina. Materies autem ſpinæ eſt ſuccus terreſtris, calidus valdè, in qua propter intenſionem materiei ſtatim ab initio formationis plantæ feſtinat decoctio, & ſeruẽs ſicca materies, & acuta educitur in raritate tranſuerſorum pororum, & dum prouenit exterius, à ſole exiccatur, & fortiſſimè dureſcit. Quod ex terreo ſicco proueniant ſpinæ, argumento ſunt oleaſter, pinaſter, malus, & punica ſylueſtris, dum ſyluis neglectæ viuunt, ſpinis induuntur, eędem poſtea cultu hortis cicuratæ, fit cortex læuis, & euaneſcunt ſpinæ: eodem modo vrbanæ in ſyluis neglectę, mitiori habitu exuto, in ſpinas abeunt, vt diximus. Et ideo Theophraſtus. Sylueſtre id peculiare habet præ cæteris, quod omne durius, ſpinoſiuſq; euadit. Lactuca, vt diximus, cum ſicceſcit, ſpinas foras emittit: ſicut etiam de ſoncho videre eſt, nam vt de nodis diximus, plantę, quæ hybernis, apricis, macris & aridis locis degunt, ſpinoſiores fiunt, quum ſpina non niſi acutior nodus ſit: & quæ dilutis, planis, vmbroſiſq; locis naſcuntur, enodes, & minus ſpinoſæ, vel ſi ſpinas habent, rariores, mollicellæ, & minus mucrone validæ: ob id iudicatur, quod ſiccitate eueniant: nec multum à noſtro propoſito abſunt, quæ Theophraſtus dixit de vrbanis, & feris ſylueſtribus: nam terreſtres plantæ ob terreſtre alimentum lignoſiores dant fructus, contra autem vrbanæ ob humidum alimentum, minus lignoſum, & magis carnoſum, vt in amygdalo videre eſt. Succurrit nunc Ariſtotelem libro Problematum dixiſſe, roſas ſuauius olere, quibus vmbilicus aſper, quàm quibus læuis, inquiens. Suauius olent quia, modum conſequuta ſunt ſuę naturę, vt roſa ſpinoſa ſit. Et Theophraſtus roſas odoratas dixit, quibus pars ima ſcabra. Et egò dicerem ſpinas arguere ſiccitatem, & quæ ſicca ſunt, odoratiora ſunt, & odoris vis in ſiccitate conſiſtit, & Ita ſunt ſpinę in plantis, vt in animalibus pili duri, cornua, ſquamę, ſpinæ, & eorum complexionem alijs ſicciorem oſtendũt. Athenæus inquit. Saxatiles vocantur piſces gobiones, ſcorpij, paſſeres, & ijs ſimiles, & corporibus ſiccum miniſtrant alimentum, & faciles ſunt ad concoquendum, neq; excrementa multa, neq; flatus gignunt. Et apri ſylueſtres quia ſicciori alimento viuunt, pilos duros habent, dentes rigidiores, & magis exertos, & ſiccius præbent alimentum, vt cæterà ſylueſtria animalia. Idem ſenſit Auerroes in ſuis Colliget, quod multitudo oſſium in animalibus, vngues, claui, ſquamę & ſimilia his ſignificant, quod in eis eſt multum terreum, & laudantur in piſcibus ſquamæ, & ſpinę, quia ſignificant rem contrariã earum complexionibus. Et quod melioris alimenti, & præſtantioris ſint ſuccus, prohibet Deus in ſacra pagina, ne comedant piſces molles, quos Græci [illegible] vocant, vt ſunt turdi, merulę, & ſimiles. Sed quum ſpinę pyramidalis figurę ſint, ideſt à craſſo prodeuntes atterrantur in mucronem, videamus Ariſtotelem libro de Plantis quid dicat. Aer inquit peculiaris plantæ circumfuſus, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis ipſis euenit, tenuiore nanq; cacumine ſunt. Albertus aliam affert rationem. Aer incluſus in materia illa, quę ſpirituoſam eam facit, quanto magis à planta, in qua ſpirat, elongatus fuerit, tanto magis augetur, & in tenues auras abit; & ideo magis acuitur neceſſario, ſed mihi non videtur Ariſtotelem cauſam planè attigiſſe: ſed figurę cauſa in ſpina, quod baſis alimento propè ſit, atq; iccirco latior, ſic etiam racemorum facies, ſtrobilorum, & omnium ferè quorumcunq;. Sed ſpinis impegimus: jam exoluamus. Solidiores ſunt. Theophraſtus ſcripſit, quod locis apricis naſcuntur in craſſitudinem, & profunditatem diſtenduntur: & propterea obliquiores, nodoſiores, & in totum ſolidiores, ſpiſſioreſq; aſſurgunt: atq; validiora, ſpiſſioraq; ex natura loci redditi, ſicciora, conſtantioraq; ſunt, quum montana loca ſpiratiora. Sunt etiam coloratiora. Theophraſtus de acere loquens ait in montibus naſci flauam, gratè coloratam, in planis verò candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in planis verò decolorem, & ad ſummum in montibus coloratiora naſci. Ariſtoteles etiam in Problematis ait loca commodè aſpirata, coloris hilaritatem præbere, tam qui in nauibus degunt, quàm

montibus hilariore colore viſuntur, quàm campeſtres. Odoratiora ſunt, quæ in apricis, quàm quæ in vmbroſis, & præcipuè quæ ad Meridiem ſpectant, quod quidem minus alimenti hauriunt, meliuſq; quod hauſerint coquunt, locuſq; efficit, quod non in longitudinem creſcant, ſed fruticoſa euadant, quippe quæ craſſitudinem capiant, finduntur q; multipliciter, eo quod initia multa capeſſunt, tepore ſcilicet percoquente, dirigenteq; quaqua verſus. Vina montana odorata. De roſis verò, violis, reliquiſq; floribus loquens dixit. In montibus longè minus odoratiores naſcuntur. Odores fiunt non in nimia, & abſoluta concoctione, ſed in prima: in montibus etiam exuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores & paruiores producit ex alimenti paucitate, quo veſcuntur, redditq; rationem Aphrodiſeus, quod telluris loca excelſa, atq; ſaxoſa parum fructificant, quod humore indigeant, ſubmiſſa verò humectiora eſſe, & ob id fertiliora experiri: ſic etiam ex humoris indigentia pars capitis ſuperior caluet, quia tenuior, infima magis piloſa, quia humilior. Acutioris ſucci Ariſtoteles rationem reddit in Problematis. Euenit enim ex tenui ſolo, exuccoq;, quia non multum humoris poſſident, quæ in eo naſcuntur. Vnde & quæ dulcia ſuopte ingenio conſiſtunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi Sol partem conſumpſerit maximam, facile reliqua concoquuntur; etenim multum concoqui, negotium magnum eſt, mediocre expeditius confici poteſt, vnde fructus, qui lege ſuæ naturæ dulces creantur, dulciores euadũt; qui natura ſicci & non dulces: nam ob inopiam tantum humoris retinent, quantũ ipſo conuenit generi. Sol autem dulciſſimum, & leuiſſimum eximit, itaq; acerrimi relinquũtur, humore ſuperuacuo carent, quem fructus cæteri obtinent. Tenuioris etiã cibi ſunt; vt legumina, quæ in ſicco ſolo, Soliq; expoſito, coctiua naſcuntur, quia plus vis Solis percoquit. Serius germinant, & fructificant, idq; ratione frigoris, quod arbores conſtringit, M. Varro montana loca leniora, ſalubriora, & ſerius producere, quàm campeſtria dixit. Theophraſtus in montibus nouiſſimè germinare dixit. Radices minores ſunt, quàm quæ in planis, ex eodem. Diutiùs viuunt montium indigenæ tùm plantæ, tùm animalia ſuo quoq; in genere, quàm campeſtres. Ariſtoteles in Problematis ait. Qui loca ædita, apertaq; colunt, tardius ſeneſcunt, qui in campeſtribus ocius: nam ſenectus putredo quædam eſt, putret autem quod quieſcit, minus afficitur quod mouetur, vt aqua profluens, locis æditis aſſtante vndiq; ſpiritu aer agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuerſus propter agitationem aer habetur, paluſtribus emarceſcit. Tardè creſcunt. Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tempore pariant, alia diu, dixit, aer ſitiens haud cito ſuas ſtirpes enutrit. Sed quas Medicis dent vires ſpeculemur. Aer in montibus tenuior, & agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Ex agri exilitate ſicci naſcuntur plantę temperamenti, ex Solis apricitate calidi; nam Meridiei oppoſitæ, illicò creſcentibus ſemper Solibus expoſitæ ſunt, ob tenue & exiguum alimentũ, & optimè confectum tenuium ſunt partiũ, & eiuſdem ſpeciei. Quæ ferunt montes medicamenta potiora campeſtribus eſſe periclitati ſunt Medici. Quia acria & amara, ideo interanea occidunt animalia, quia ſicciora, calidioraq; eſſe ſolent, ob id exulceratoria; ad lepras, impetigines, & pſoras valent, & ad fœtum in vtero perimendum. Ex acri odore virulentorum ictibus obluctantur, & nidore ea fugant. Quia acria & calida, digerunt, extenuant, & incidunt humores craſſos, & faciunt ad elephanticorum remedia. Quia tenuium partium, flatus extingunt. Galenus ad venenoſorũ animalium morſus aſſumi, velut cauteria quæcunq; medicamenta calida eſſe & acria, & tenuium partium, quæ facile ex alto ad ſe circumiacentem qualitatem attrahere. Exempla erunt. Ruta in hortis vulgares, ſed montibus vires vegeriores habet, & odorem vehementiorem ex Dioſcoride, ſi copioſior edatur, interimat: anguſtifolia eſt, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exiccat: vrinam & menſtrua cit, partus enecat, contra ſerpentes, & venena valet, tineas pellit, vitiligines, formicationes, verrucas, & impetigines tollit, comitialibus, & coxendicis prodeſt. Plura tithymalorum

genera ſunt, characias in montibus & aſperis naſcitur, myrſinites etiam in aſperis, dendroides in petris, omnium valentiſſimus characias, mox myrſinites, & inde dendroides, poſtremo paralios, qui in maritimis, & helioſcopius qui circa oppida hebetiores habet vires, ex Dioſcoridis & Galeni cenſura. Tollunt impetigines, formicantes verrucas, & penſiles, pterigia, & ſimilia. Oreoſelinon, & hippoſelinon valentiora cæteris, quia in petris naſcuntur, ex Galeno. Elleborus authoritate Theophraſti in Oeta monte natus, oppidoquàm melior parnaſſico eſt, quippe multis in locis & niger elleborus, & aliæ radices hebetiores conſpiciuntur. Dioſcorides menſes ciere, partus necare, ſcabiem, vitiliginē lepram, & impetigines ſanare. Galenus tertio ordiſe calefacere, & deſiccare dixit. Duo polij genera, montanum teucrium dictum, alterum fruticoſius, non vſq; adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticoſū cāpeſtre & maius vocat, ſylueſtre minus, teucrium dictū. Serpentū ictibus, lienoſis, aluum & menſes ciere, ſuffitu ſerpentes abigere. Galenus calidum & ſiccum in tertio pronunciauit. Hyſſopum montanum, & hortenſe eſt, ſed montanum omnia efficacius præſtat ex Meſue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi, tineas necat, lienoſis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium eſſe, & deſiccare, & calefacere in tertio, menſes & vrinam ciere, & viſum acuere dixit. Calamintha triplex, montana, campeſtris, & aquoſa: ſed viribus inefficax. Menſes & vrinas pellunt, venenis reſiſtunt, interanea animalia necant, elephanticos adiuuant, partus extrahunt, accenſæ ſerpentes fugant, iſchiadicis iuuant: ſed ad omnia dicta montana efficacior, guſtata impenſe feruet, & acris eſt. Nardi duo genera Syriacum, & Gangite, ſyriacum dicitur non quod in Syria naſcatur, ſed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur, Gangite à Gange fluuio montem præterfluente: quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breuis, & mutila. Vrinā mouet, ciet aluum. Abſinthij genus præſtantius quod in monte Tauro prouenit. Anchuſarum non eædem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemq; dicendum de Polemonia, ptarmica, thymelæa, vincetoxico, pæonia, lauro alexandrino, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero, quæ omnia in montibus naſcuntur, & ſuis campeſtribus vegetiores virtutes nanciſcuntur.

ANIMALIVM IN MONTIBVS DEGENTIVM FORMA, & vires. Cap. XXXII.

EADEM de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exucta, macilenta, dura, pili duri, & colorati, oculi crocei, vngulæ duræ, carnes ſapidæ, & valentiores in operando. Quorum cauſas ſuperiori capite deſcripſimus. Onagrorū in Phrygia, & Lycaonia ſunt greges multæ ex Varrone. Ferorū greges fert Aſia & Africa ex Plinio: amant loca excelſa, & rupes. Plinius quum domeſticorum aſinorum remedia recenſuiſſet, omnia eadem onagris efficaciora eſſe ſubiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius paſcuntur, quàm planis ex Varrone. Capreæ ſaxa & rupes altiſſimas habitant, ob id ex capreis remedia petenda, inquiunt Medici. Elephantes alij paluſtres, alij montani, alij campeſtres, qui montibus degunt, ab alijs virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campeſtres, & paluſtres, ſed montani à campeſtribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, denſiore pilo, & virtute: In excelſis montibus, & ſolitudinibus verſatur monoceros. Ad venena, peſtem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipuè: eius caro ſicca. Simias in montibus habitare ſcripſit Herodotus. Caucaſus abundat eis ex Philoſtrato: Indiæ montibus tantam eſſe multitudinem, vt Alexandri Magni copias ſæpius perterrefecerint. Oues in montibus agreſtes ſunt, & boues ex Aeliano, quæ omnia ſolidioris & potentioris virtutis ſuis campeſtribus declarantur.

DE

DE CAMPESTRIVM PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, & viribus. Cap. XXXIII.

CONTRARIVS montium ſitus planities, & concaua ſunt loca, & ſicut contrarius ſitus, ſic contraria vis & forma contrarijs ex cauſis oriuntur. Sed campeſtrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores ſunt, craſſiores, & imbecilliores, ſed hilariores decore & forma. Et ſi in montibus alimenti inopia, omnia erant puſilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS planta Crithmi figuram in fronte vigeſimi ſecundi capitis reperies.

PERAMPLA & viſenda magnitudine ſurgunt campeſtres plantæ, craſſo, vdo, & vberi aſpectu. Caule nitido, læuore inſigni; rotundo, crebris folijs ſtipato, in rotundum, vel latum mucronem diſinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odoro, vegetoq́;. Fructus inſana laſciuia profundentes, habitiores, decoros, ſed ſapore, & odore dilutiores, qui celerius, quàm montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla, multiplici crure diuaricata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum diſſidet ab ea, quæ in pingui ſolo naſcitur.

Cauſæ. Quòd illa hilarior coruſcet, dicit Theophraſtus, ex plantis, quæ montibus, & planis naſcuntur, ſemper campeſtres magnitudine maiores, rectas, ſpecie viſendas, & minus nodoſas prouenire. Sic etiam corpore laxiores, læuiores, pallidiores, decoloratioresq́;, fructus quoq; dulciores, carnoſiores, & magnitudine peramplos. Vidimus ſupra ex Ariſtotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plantæ maiorem capere amplitudinem: modo planities & ſubmiſſa loca copioſè ferunt, quia magis humecta ſint, vt tradit Aphrodiſeus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit, quàm quæ in montibus, cauſam habemus ex Ariſtotele in Problematis contrariã, quòd ſerius fructificant in ſitienti agro, ergo in humido & pingui citius. Ex craſſeſcente ſucco & plena concoctione fit dulcis ſapor, ſecus autem odor, qui in prima & non abſoluta concoctione conſiſtit: proinde plantæ, quæ in planis viuunt, quum alimento & humido abundent, & calore, perfectam concoctionem nanciſci poterunt, ob id ſaporis dulcis afferre fructus: ſed ignaui odoris, quum humidum ſe permiſcens, eum habetet. Sed videamus ad facultates nanciſcendas, quid nobis adiumenti afferant natalia. Tria, dicit Mar. Varro, agrorum faſtigia, montanum, collinum, & campeſtre, montanum frigidum, collinum tepidum, & campeſtre calidum. Itaq; vbi lati campi, ibi magis æſtus, & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum, propterea vires mediocriter calidæ, & ſiccæ: proinde ad eas, quibus mediocriter calida proſunt, valent; vt ſerpentum morſibus, vrinis, menſtruis, ſecundis, & ſimilibus. Amomum, quod in Media naſcitur, calefacit, exiccat, & morſibus ſcorpionis valet. Eryngium naſcitur in campeſtribus, menſes & vrinas pellit, tormina & inflationes tollit, ſerpentum morſibus, hauſtis venenis, & comitialibus medetur calidum, & ſiccum. Verbaſcum in campeſtribus naſcitur, contra ſcorpionum ictus. Galenus extra calefacere, ſiccare, & aſtringere dixit. Calamintha campeſtris, quæ longè inferior montana: Venenis, interaneis animalibus, menſtruis, & vrinis iuuat. Calida & ſicca. Leontopetalos in aruis & ſegetibus naſcitur. Serpentum ictibus, & iſchiadicis valet. Calida & ſicca ex Galeno. Mercurialem in campeſtribus naſci dixit Fuchſius & eſt digerentis facultatis.

PLAN-

PLANTAE IN CAVIS LOCIS NASCENTIS VIS, & forma. Cap. XXXIIII.

OPPONITVR vallium cauitas vmbroſa montibus Meridiei oppoſitis: ſic & plantarum forma in cauis vdis degentium opponitur montanæ, concaua enim vmbroſa craſſos vapores continuos habẽt, qui nec diſſipari, nec immutari facilè poſſunt. Sed vniuerſalem plantæ formam deſcribamus, quam retinent, aut retinere debent in vmbroſis oriundæ.

MANDRAGORAM in vmbroſis naſcentem in tertio tabellæ loco offendes, in fronte trigeſimi ſecundi capitis.

PALLENTI, & veluti morboſo quodam aſpectu tumida, luculentaq; forma, & elato ſupercilio viſenda attollitur planta in vmbroſis, depreſſis cauis oriunda. Caule tenero, glabro, enodi, excelſo, vt præ ſua imbecillitate vix ſuo oneri ſufficiat, diti foliorum fœtura in humũ deuexa. Folio amplo, carnoſo, lęui, mollicello, lacinijs obtuſo, colore atrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infœcundo. Fructu amplo, inſipido, inolido, & decolori. Serò fœtat. Radice magna & fungoſa, & breuis vitæ, & tandem conſimilis ferè facultatis, & lineaturæ plantæ aquoſarum natalia ſectantis, vel vdis, & ſubſtillijs naſcenti, vt harum quaſlibet quis nouerit, vtraſq; monſtrabit, & vtramuis quilibet accipiet.

Sed lineaturæ rationes afferamus. Theophraſtus affirmat arbores, quæ opacis locis, & ventis, & Solibus auerſis viuunt, proceras, læues, & excelſiores exurgere, immò quæ ſua natura, neq; rectæ, neq; excelſæ ſurgere aptæ ſint, quum huiuſcemodi locis hoſpitatæ fuerint, eiuſdẽ naturæ habitum accipere, & rectas, excelſaſq; fieri, vt quercus læues & rectas, vt penè abietum vertices æquent, apud Aemum montem fieri dicunt. Sunt enim ſolutiora, humidiora, imbecilli oraq; his locis, quia neq; Solibus, frigoribus, neq; flatibus diuerſitatem accipere poſſunt. Fraxini enim læues excelſęq; in locis potiſſimum concauis, madidisq; fiunt. Sic abies in vmbroſis pulcherrima, vt in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & ſilente à ventis, quam nunquam Sol attingere aiunt, tùm longitudine, tùm craſſitudine cęteris præſtant: ſed non materie pulchra. Quamobrem ad lautiora opera, cæteraq; magnifacienda hiſce minus vtuntur, ſed ad nauigia, domoſq,, & ad antemnas, & malos præſtantiſſima longitudine, ſed non ſimiliter validas, atq; ex ijs quæ Soli oppoſitæ ſunt. Sic Taxus, Padus, & Thraupalus vmbroſiſſimis gaudenr. Ratio eſt, quod quæ loca vmbroſa tenent, impetum naturalem in vnum tantummodo faciunr, quoniam virgæ non in craſſitudinem, ſed in longitudinẽ potius adoleſcunt, & baculis quoq; idoneæ fiunt, vt tùm alibi, tùm circa Ciſthum pateſcit. Sed plantæ præhumidæ, hiſce locis ſitæ, proinde diſtorquẽtur ſe, quia propter vbertatem alimenti nequeunt proceritatis exceſſum ſubſtinere. Quemadmodum Aphrodiſeus ſpadonis pedes deprauari ſolere præ nimio humore membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt, fit enim vt pondere ſuperimpoſito corporis crura parum ad ſubſtinendum valida, peruertantur. Folia vel punicei coloris, vel ad punicum vergentia: nam vt habetur ex Ariſtotele libro de coloribus in locis humidis, & vmbroſis mutatur color ex herbaceo in puniceum colorem, vt in pauimentis videre eſt humidis in locis: fit enim humiditate, quum exiccatur, aere, vel Sole contrahitur in puniceũ. Inolida eſſe diximus ſuperius ex Theophraſto libro de cauſis, quæ humida ſunt, ac odorem in ſiccitate potiſſimum hoſpitari, & quæ dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida eſſe, quia humida, humor enim largius ſe permiſcens, odorem obtundit, hebetatq;. Præterea humida mollia ſunt, & odor & mollities in eadem ſede verſari nequeunt. Flores & coronamẽta in humido cœlo, & craſſo, minus olere poſſunt, etenim in Aegy-

in Aegypto flores & coronamenta deterrima ferè omnino gignuntur, quia cœlum caliginoſum & roſcidum habetur, & locis eiuſmodi nullus pene odor contrahi poteſt, quia abeſt facultas coquendi, ſed in aridis longe melius excoquitur. Et ſi plerunq; videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, vt in iride illyrica videre eſt, vi caloris in terris occluſo referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus cōſtipat. Sed humum neq; limoſam, neq; pinguem glutinoſamq; eſſe oportet, humore ſiquidem lentoreq; obſeſſis, calor nunquā probè ſuo fungi officio poteſt, ſed cauis vmbroſiſq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginoſus ex ſola frigiditate minus odorata progignere poteſt: Flore plerunq; infœcundo ſunt, nam humidæ plantæ floriferæ plerunq; ſunt, ſed non frugiferę: producunt enim florem non ad fructum, ſed ad cœleſtem rorem, & imbrem recipiendum, aſſeruandumq;, vt in his plantis videre poterimus, quæ flores in vaſculi formam, vel alabraſtri effiguratos habent, receptam eius aquam diutius aſſeruare poſſunt ad ſua commoda. Ariſtoteles, percontatur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, vt cucumer, cucurbita, & malus punica? An his fructus non deeſt, ſed ipſa pro fructibus habentur, quibus flos inſidet, fructus enim id eſt, quod florem gerit, cucumeri autem florem inhærere perſpicuum eſt. Humidi enim pepones, cucurbitæ, & cucumeres ſunt. Radices & plantas fungoſas, & magnas fieri in locis concauis, rationem etiam reddit Ariſtoteles in Problematis, & è contrario: nam ſi quæ vento & Soli expoſita ſunt, minora, & denſiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quàm contra efficiantur, contraria euadunt. Breuis vitæ ſunt, vt retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humidas eſſe dicemus, ob ſoli vliginem, & Solis abſentiam, medenturq; iis, quibus frigida & humida proſunt, vt igni ſacro, & aliis, vt diximus. Mandragoras morion naſcitur in opacis, & iuxta ſpecus, odore graui, ſomnifica vi, omnibus inflammationibus, igni ſacro, & ſimilibus. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dixit. Violas in opacis, & aſperis naſci Dioſcorides dixit. Meſues humectare, & refrigerare. Iuuant ſtomacho æſtuanti, ſopori, & oculorum inflammationibus.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS STIRPIVM IN collibus naſcentium. Cap. XXXV.

NVnc de colliculis loquemur, vtpote medium quoddam inter montes, & valles, & plana habentibus, ſic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & eſt complexio, quæ magis humanæ adhæret. Auerroes in Colliget ait. Ex terræ naſcentia perfecta ſunt illa, quę naſcuntur in mōticulis, quia apparet ab eminentia montium, vt debeant generare plura terræ naſcentia, quàm alia loca, dummodo ſint temperati cum bona euaporatione, & cum bona miſtione caloris, cum humiditate, & debet eſſe hoc in eis, quia habent aſcenſum in aere, & ſunt propinquiores influentiæ corporum cœleſtium, & illa terræ naſcentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Phyſiognomoniam accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commiſtus. Capilli decenter craſſi, & decenter habitus carnoſus. Pili neq; molles, neq; duri: neq; hirſuti, neq; glabri.

POSTREMO tabellæ loco vitis conſpicitur in collibus enata, trigeſimo ſecundo capiti affixa, ibi ſuam indolem contemplator.

SIC peramœniorum collium amaſia, vbi indulgentior cœli temperies eblanditur, omnium, quæ hactenus innotuerunt ex natalibus elegantior, & hilarior eſt. Venuſtas hanc illicò intuenti commendat, & notiorem facit. Forma montanis habitior, & campeſtribus ſiccior: non vt hæc florum, foliorum, & fructuum ditiſſima, nec vt illa inops:

neq, hirſuta, neq; glabra, neq; dura, neq; mollis, ſed parilis mediocris humi, & cœli inquilinę, vt hanc non viſam qui cupit noſſe, intueatur eam: ſed ſapore, odore, & colore magis conſpicuo.

Sed formæ deſcriptionis hę ſubeunt cauſę. Ariſtoteles in Problematis ait. Qui loca aprica, æditaq; colunt, tardius ſeneſcunt, contra quæ cauis & paluſtribus: Nam æditis locis aer vndiq;, efflante ſpiritu, agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus propter aſſiduam agitationem habetur, paluſtribus impurus, ac ſemper emarceſcens. Et alibi loca commodè aſpirata coloris hilaritatem præbere poſſunt, pallidos autem humor efficit, cum putreſcit. Theophraſtus locis placidè aſpiratis, & gracilibus quę naſcuntur facillima ſunt, quia minus alimenti trahit planta, ſecus autem in planis, & & gelidis. Vires temperatę ſunt, quia media temperies eſt. Quæ hîc naſcuntur, non in medicamenta, ſed in alimenta potius veniunt. Vites in collibus naſcuntur, Virgilius.

Bacchus amat colles, &c.

Vt ſæpius diximus, calidæ & humidæ tēperiei vinum eſt, & noſtræ naturæ valdequàm familiare. Satirium erithronium in montoſis, apricis naſcitur: ſapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum, & humidum mediocriter dicit. Vulgare buglοſſum, & borago in campeſtribus & collibus naſcuntur: Galenus humidæ, calidæq; temperiei eſſe, & vinis iniectæ, lętitiam & hilaritatem afferre. Idem de phalangio, & de ſyluestri cumino dicendum.

DE CVLTV, ET NEGLECTV STIRPIVM, ET PRIMO QVAE ſit agreſtium Phyſiognomonia, & facultas.

Cap. XXXVI.

IAM ſtirpium facies, & medicatas vires, quæ varijs in terris, ſuperum regionibus, & eorum aſpectibus naſcerentur, recenſuimus. Proximum hunc locum ſibi vendicant æmulationes artis, & naturæ, ſcilicet cultus, & neglectus. Ars enim culturæ lenocinijs & illecebris plantas ſuorum natalium obliuiſci, & noſtris viridarijs inquilinas facit, & naturā ſimul, & effigiem commutat quouis ſolo, ætheris, & regionis tractu, ob id hanc tractationem In poſtremū conſulto adſeruauimus: oportebat eorum prius meminiſſe, quo lucidiori doctrinę & ordini conſuleremus. Nos de ſylueſtrium, & cicurum plantarum Phyſiognomonia locuturi, à ſylueſtri exordiemur. Sunt enim ſylueſtria mitibus natura prius, atq; ad ea primum, quæ in noſtris libris de humana Phyſiognomonia diximus deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium inſignes Phyſiognomones quanti feri, & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuerſis corporis partibus ſermonem habuiſſent, de agreſti, & cicurum forma, & moribus docuerunt, quod hæc maximè mores immutarent. Sed agreſtium indolem aggrediamur.

DVAS hoc loco offerimus tibi raporum imagines, alteram vrbani, & ſatiui, alteram neglecti, & ſylueſtris, ſatiuam pro hoc capite.

Referunt

Referunt ſylueſtres plantæ ornamentum quoddam, omni prorſus vacans ornamento, earumq; indoles neſcio quid rudis, hirſuti, horridi, ruſtici, ac veluti degeneris naturæ præſeferat; ob auia, & gelida loca, in quibus ſtabulantur. Facies exilis & macilenta, ſed vegeta intuenti ſe offert. Caulem attollit lignoſum, nodoſum, anguloſum, liris ſtriatum, rigidum, cute ſcabra, hiſpidaq; obſitum: numeroſa foliorum ſobole: ſed folijs breuibus, multifidis, anguloſis, duris, ſurſum erectis, in ſumma ora erenatis, vel denticellis inciſis, vel laciniatis, compluribus neruis & venis per longitudinem extenſis, carinatisq;, pallido virore languentibus, ſpinis, villis, vel ſetacea lanugine hirtis. Flore puſillo, dilutioris, obſoletioris, vel remiſſioris coloris. Properè germinat, & fructificat, plus fructus præmonſtrat, minus maturat. Fructus acri, & acerbi ſaporis inguſtabiles, pulpæ inopes, ſed lignoſi nuclei locupletes. Odore non ingrato, ſed neſcio quid viroſi, vel vehementis redolente. Radice alta exilioribus cirris, & puſillis capillamentis barbata, lignoſa, vſibus medicis receptiſſima, & tandem ſylueſtris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla ſui parte à montana differt, vt qui vnam viderit, vtramq; nouerit, niſi quod ſumma montium iuga, exuſta, perpetuo niuibus obſita, & ventis perflata ſunt, ob id contorto, retorrido, ſcabroq; ſunt aſpectu: vnde ſi his addes, vel illis demas, cuncta prorſus ſimilia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agreſtium genera ſuis viribus robuſtiora, & lętiora aſſurgant, cauſam perbellè reddit Aphrodiſeus in ſuis Problematis: dicens tellurem eſſe agreſtiũ matrẽ, vrbanorum verò nouercam: Quoniam ſolertia

naturæ non humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ ſatiuas ſtirpes elaxat, atq; effœminat: ſed agreſtes, quæ ſuo ſibi loco natæ ſunt, atq; educatę, non inquilinæ, quaſi ciues proprij ſoli, quibus neceſſe eſt cœlum ipſum conſpiraſſe, & terream miſturam: ſic tot habet priuilegia natale ſolum. Virgilius.

„ *nam læta, & fortia ſurgunt,*

Quippe ſolo natura ſubeſt.

De foliorum & ſtipitis breuitate & paruitate aſſignat rationem Theophraſtus, diſcrimen addens inter vrbanum, & ſyluestre. Ait enim ſylueſtre vrbano ſimile eſſe, breuioribus tum folijs, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe ſcabriora, ſpiſſiora, duriora, contortioraq; tam ipſa fieri ſolent, quàm vniuerſa natura, ſicciora etiam, & tenuiora, atq; etiam ſpinoſiora pręter eneum, quod vrbano mollius, & lęuius. Pręterea Ariſtoteles in Problematis reddit rationem cur nigræ myrtus fronde ſunt frequentiori, quàm albę, aitq; quòd nigræ generis ſunt ſylueſtrioris, cuius indicium, quod locis ruſticis iſtę proueniant, minimèq; ex cultu notatur, humida autem omnia fronde crebriore conduntur, quod enim minus ſuos fructus decoquere poſſunt, iccirco ad frondem alimentũ ſe vertit, & Theophraſtus ab eo. Genus myrti ægyptium pluſquàm cętera ſiccet, quod frondis anguſtia, & fructus exiguitate, coloreq; conſtat. Hæc enim ſiccitate omnia veniunt, ſiccum parum habere humoris certum eſt. Frondes durę ſunt: nam ſicut diximus in humana Phyſiognomonia duripili calidę & ſiccę naturę, & terreſtres ſunt, quia terra ex elementis duritiem præſtat, ex calidis, & fortibus animalibus leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos, & animalia ſylueſtria duros pilos habent, quia ſiccum eſt eorum alimentum. Quercus duriſſimas frondes habet, & terreſtrior eſt cęteris, ob id Theophraſtus roboris carbones deterrimos dicit, ſic & vetuſtarum arborum, quanto ſicciores ſunt, peiores ſunt: & quę dura fronde ſunt, ſicciora ſunt, ob id aſtringentia, quia terreſtria, quercus dura fronde, & aſtringens eſt, ſic caſtanea, ſiliqua, ciſthus, ladanum, ſorbus & meſpila. Sylueſtres nodoſiores vrbanis ſimpliciter ſunt, quæ ſub eodem genere conſtituuntur, vt oleaſter olea, caprificus fico, pyrus pyraſtro, hæ nanq; nodoſiores, & omnes ſpiſſę nodoſiores magna ex parte raris corpore ſunt: mares enim, ſylueſtreſq; ſpiſſiores pręter quàm ſi quæ ob nimiam ſpiſſitatem omnino enodis ſit, aut pauciſſimis nodis, vt buxus, celtis. Sylueſtres natura ſicciores, & ſpiſſiores, conſiſtunt. Florent, ſed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agreſtia ſua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primò quia non ſtringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturq;. Deinde quia non paſtinantur, & ablaqueantur, vt reſoluatur, & abeat naturalis calor, & ita refrigerentur. Præterea in agreſtibus puſilli rami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanēr incolumes: in quibus propter exiguitatem facilè cientur principia genitalia ab aere ambiente. Poſtremò quia ſicciores ſunt, & vbi minus humoris, minus operę. Et cum ſylueſtres validiores, ſiccioreſq; ſint, plus fructus præmonſtrant, minus verò maturant, quod euenit ex nimia fructificatione, ex nimia hac pęnſi ſolutione impeditur operis perfectio, nec fructuum maturatio abſoluitur, ob id agricolationis lege cautũ eſt, vt nimia vbertas ex arbore dematur. Altera cauſa eſt, quia ſylueſtres planię deſiores & ſicciores ſunt, & ſibi ipſis alimēta vendicant, non fructibus miniſtrant: ſolutum, laxum, humidũ, & permeabile oportet eſſe, quod fructum laturum ſit, non ſpiſſum, vt in animalibus etiam apparet. Omnes ſylueſtres vrbanis, & maſculæ fœminis ſpinoſiores, ponderoſiores, duriores, & in totum robuſtiores, quoniam & minus fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes probè fructificantibus, tota quaſi ex parte firmiores. Nec explodenda eſt illa cauſa in frigiditate repoſita, quominus ſylueſtres fructificent. Pręterea ſylueſtre omne, vel incultum fructus producit, quorũ ſemen, ſiue os pinguius, pulpa verò macilentior, nam dum humorem

morem ad fructum impertit,ſubripit,præripitq; pulpæ , vt vberius conſulat ſemini,idq;
ex eo, quod maſculum quodammodo ſit, criſpius, & ſiccius natura conſiſtat. Proferunt
etiam ſua ſemina maxima cruſta munita,quemadmodum & animalium oſſa: ſunt enim
munimenta eá ex lignoſo terrenoq; alimento, nucleus verò ex puriſſima materia.Sapo
re prorſus acriori, vehementioriq; , vt ſatureia,origanum, braſſica, ruta; & ſi rumex ſyl-
ueſtris gratior ori ſit , ſicco tamen acutior eſt . Acerbiori etiam ſapore ſylueſtres fructus
conſtare nemo ibit inficias,fit enim auſterus ſapor ex ſicco, terrenoq;.Ob id in punicis,
vt dulciora,& molliori intus ligno grana fiãt, exhibet Theophraſtus arboribus irrigatio
nes: nã durities & acerbitas, quæ à terrea ſiccitate prouenit,ab humore diluitur, & emol
litur. Amygdalæ putamina , acerba ſunt , quia omnes terræ ſordes , & callum eò vis na-
turæ ſecernit . Sylueſtres, feriq; fructus ſui generis vrbanis odoratiores ſunt,vt mala py
ra, ſorba, & meſpila: ipſorumq; malorum, tam agreſtium, quàm vrbanorum, quæ ſunt
acerbiſſima ſuauiſſimè olent, atq; cum odor coctura quadam contrahatur , quæ plus co
cta fuerint,melius olere putandum eſt.Verùm odoris ratio in coctione minus abſoluta,
quàm temporis verſatur;argumento quod ſorba & pyra ſi ad plenum excocta non ſint,
plus reddunt odoris. Sylueſtre nanq; genus priore coctione contentum, vehementio-
rem concipit odorem . Porrò non parui refert in odoribus , ſi ſiccitas alimenti parſimo
nia, & difflatio commoda proceſſerit , quandoquidem quæ ſiccaneis erumpunt , pau-
ciori contenta nutrimento,itemq; placido perflata ſpiritu, proculdubio naſcũtur odo-
ratiora. Cęterum ſylueſtre genus aridius cernitur,ieiuniore habitu donatum, nec à fla-
tu ſilens , ſed magis , atq; magis aurę patens , hic feruentior natura , quæ proſpirat , te-
nuiorq; ſiccus halitui facilè cedẽs,quoniam nec ſuccum vrbani modo carni permiſtum
gerat: quibus in vnum coeuntibus , non minimè gliſcit intus odor . Duo ſunt quæ odo-
rem ſtatuunt, terra & aer, ſi vtrunq; ſiccum ſit, non quauis ſiccitate, ſed mediocri, quæ
ergo ſiccaneis noctibus oriuntur, in quibus placidior arridet calor , odore pollent : ob
id agreſtia odorata ſunt , ſed non ad plenum , quum acutiori odore conſtent . Sunt &
ſylueſtria ſpinoſa, horridaq; , quod eis ex nimia ſiccitate prouenit , vt diximus in ſpino-
ſis:ſanè horriditas à ſiccitate.Folia diluto virore,& flores remiſſiore colore ſunt in ſylue
ſtribus, idq; facilè ex humoris inopia conijci poteſt, vtpote cœlo, & ſolo ſiccaneo nata.
Folia porracei coloris ex humiditate multa, crocei verò , vel exoleti ex ſiccitate , vt in
oleribus, & cerealibus aduenire author libelli de coloribus probat . Flores qui luculen-
to colore nitent, ex cibo pingui, & humido proueniunt , vt videtur quotidie in penſili-
bus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore garyophyllorum garyophyllos dicũt,
& roſæ ſaturata enitent purpura, quòd lętamine ſaturatis, & riguis eueniant locis, con-
tra verò quæ in feris, neglectisq; languidi coloris eſſe ob earum inopiam. Viſuntur ſum
mo mane dehiſcentes flores coloratiores ob noctis humiditatem, ſerò verò ob nimium
Solis ardorem pallidos , exoletoſq; . Idem etiam in recenter natis floribus videre eſt ,
qui ob natiuum humorem coloratiores ſunt, ætate prouecta verò pallidiores, decolo-
rati, & deformes: nam ſicciores ætate fiunt . Ob id Theophraſtus de leucoijs , roſis ſcri-
bens ait . Violæ ſeneſcentes candidiores flores aſſiduè ferunt,& roſæ deteriores fiunt.
Sylueſtres roſæ florem minus odoratum , nec tantundem magnitudinis ferunt . Acci-
dit, quod foliorum , & florum extrema ora decolorata ſunt , quoniam extrema ocyus
deſiccantur, vtpote aeri, Soliq; magis expoſita, quàm intima, quibus ſuæ coherent ori-
gini. Et in Apulia vidimus garyophyllos flores ſanguineos in colorem album , vel ver-
miculatum degenerare, & buglosſę cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis ca-
lorem . Scribit Ariſtoteles in Problematis , quod tenues radiculæ acriores ſunt , quàm
ampliores: illę nanq; ſpatio temporis longiori plenius concoctę, miteſcunt . Ruſtici ſyl
ueſtres plantas longęuas putant, nullamq; eſſe breuis vitæ volunt . Sed quoad ſimplici-
ter dici poteſt, vita ſylueſtribus longior, quàm vrbanis: atq; omnino ijs, quæ in oppoſi-
tum generatim diſtingui poſſunt, vt oleaſtro, quàm oleæ, pyraſtro, quàm pyro, & capri-
fico,

ficọ, quàm fico: quippe robuſtiores, ſpiſſiores, fructuq; infœcundiores exiſtunt. Quod fructus ferrent lignoſis thecis, ac tegumentis indutos,& ſapore aſtringentes, exemplo erunt pinus,cedrus,cupreſſus,& coniferæ omnes,quercus,quæ glandes, gallas, & alios lignoſos fructus ferat, caſtanea, ſiliqua, amygdalę, nux indica, iuglans,auellana, piſtacea, & ſimilia. Syluestres alta radice eſſe quidam negant, quod ſemina ſummo proueniant,ſed non rectè: nam fieri poteſt, vt quum diutius vixerint, radices procul dimittant. Et lignoſas radices Theophraſtus magna ex parte ſylueſtribus tribuit, vt erucæ, ocymo,& ſimilibus. Tandem ſylueſtris à montana non differt,nam Theophraſtus ait, montana ſylueſtria ſunt, & frigoris cupida. Sed videamus quaſnàm medicæ rei conſultis dent qualitates ſylueſtres plantæ. Ait Theophraſtus. Incultus & neglectus ager,qualis ſylueſter eſt, frigidior eſt, tùm quia craſſior aer eum ambit, tùm quia minus difflabilis: cauſa prouenit ex denſis fruticibus,quibus aeris motus impeditur, tùm quia Solem non admittit, vt areſaceret. Ficuum ſuccus lac contrahit, caprifici minimè, ob id ſylueſtres caprifici frigidiores. Auerroes in Colliget dicebat, Quæ in ſyluis ſunt, plus frigiditatis habent. Sed ſylueſtria maxima conſtant ſiccitate, ſiue calida, ſiue frigida ſint, vt receptū ſit omnibus ſyueſtria ſui generis mitioribus ſicciora, aſtringentioraq; ſint. Quia pleiunq; odorem acriorem cæteris habent, ob id contra beſtiarum morſus valent, & Theophraſtus de coniza loquens, ait, Fœminæ acutior odor,ideoq; contra beſtiarum morſus commodior eſt. Et decebat quippe maieſtati Naturæ, vt poſtquam ſyluas virulentorum animalium vberes feciſſet, eadem acutioris odoris herbas faceret,quò illicò eorum morſibus mederi poſſet. Sylueſtris braſſica ſatiua hirſutior,candidior,& amara: Galenus calidiorem & ſicciorem quodammodo ſatiua eſſe dixit,ceu alia omnia agreſtia ſui generis domeſticis, ſecundum vtranq; facultatem valentiora. Ampeloprаſon pluſquam porrum calefacit. Galenus acrius, & ſiccius domeſtico, ſicut omnia alia agreſtia domeſticis. Iſatis ſylueſtris,quàm ſatiua valentius deſiccat,valentius etiam humidis putredinibus obſiſtit. Lupinus agreſtis amarior eſt, & ad omnia domeſtico valentior ex Galeno. Malua ſatiua ſylueſtri quanto plus habet aqueę humiditatis, tanto facultate imbecillior eſt. Id nanq; diſcriminis eſt inter vtranq;, nempe quod ſicciora ſint ſylueſtria, mitia humidiora, ex Galeno. Agreſtis daucus domeſtico minus eſt eſui idoneus: cęterū in omnibus feruentior, & domeſticus comeſtibilis quidem, ſed imbecillior. Sylueſtris eruca multo ſatiua acrior, vrinas vehementius pellit, ex Dioſcoride. Paſtinaca ſylueſtris miti efficacior,ſed cibo ineptior,quod idem Galenus confirmat. Amarę amygdalæ oleū dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreſte vtroq; ſatiuo valentius, Galenus panacem heracleon vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, ſuperuacua. Smyrniū, quaſi agreſte apium, ſatiuo valentius, & ſic de cæteris.

SYLVESTRIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES.
Cap. XXXVII.

TADEM de ſylueſtribus animalibus dicenda, & prius de feris, quùm natura ſint prius. Quorum aſpectus ſtrigoſus, fœdus, & macilentus, duris, denſis, rigidiſq; pilis hiſpidus. Caro neruoſa, & ſcabra. Oſſa, vngues, ſpinæ magnæ, duræ. Pili colore flaui, oculi crocei, ſtercus minus fœtens, Paucifera ſunt, & plus oſſibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domeſticis. Vires in operando ſtrenuiores.

Sed deſcriptionis cauſas afferamus. Aphrodienſis animalium ſtercus ſylueſtrium minus fœtens domeſticis eſſe dixit, aliquorum enim excrementa pauliſper aroma olent, quia cibo ſicciori, ſimplicioriq; veſcuntur, vehementiuſq, laborant: ſtercora verò domeſticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus ſatis, quàm egeant, cibo indulgeant, minus exerceantur, ac minus calore abundant; vnde cum

cibus

cibus minus concoqui, ac ſatis diſſlari per copiam non queat, putreſcit aliquantulum, itaq; grauius fœtet. Plus oſſoſa, ob terreſtre alimentum, quo vtantur, vt diximus in plãtis. Oculis croceis ſunt ob bilioſum temperamentum. Sed præcipuè ſylueſtria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata ſunt, vnde maxima conſtringendi vi prædita, nam hæc ex terrea miſtura proueniunt, ex qua cõſtant, & quanto magis ijs prædita fuerint, maiorem ſiccitatem oſtendunt, & terræ miſtionem, vt diximus in plantis: & quanto magis longioribus ſpinis, fructibus lignoſis, & corticibus cooperti ſunt. Poſſunt idem oſtendere pili denſi, duriſſimiq;. Auerroes in Colliget. Vngues, claui, & ſpinæ ſimpliciter ſignificant, quod multum eſt in eis terræ, & multæ ſquamæ laudantur in piſcibus, & magis ſquamoſi, & duriori carne intecti ſylueſtriores ſunt. Vires, vt diximus, ſylueſtrium ſemper ſui generis domeſticorum valentiores ſunt in operando. Amplior potentia feris eiuſdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hiſce exemplis manifeſtius fiet. Onager ferus aſinus, durioribus pedibus, ſtrigoſo corpore, & velociſſimus eſt ex Oppiano, capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex aſinino lacte, & oſſibus remedium contra venena quædam recenſuiſſet, omnia eadem onagris efficaciora eſſe ſubiũgit. Bubali ex genere ſylueſtrium bouũ ſunt, robuſtiores, cute duriſſima, membris macilentis, pilis nigris, fronte aſpera, & criſpa, cornua intorta nigra, carne dura, caſeus ſolidus, & terreſtris. Capreis, ſiue dorcadibus rubet corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altæ, piloſæq;. Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius ſylueſtrium, cuius carnes frigidæ & ſiccæ. Catus ſylueſtris denſiore, & oblongiore pilo, colore fuſco, ſcilicet ſubflauo, cuius pinguedo, ſicut cętera membra, omnia ſunt efficaciora domeſticis ex Rhaſi. Apri ſunt ſues ſylueſtres, colore ſpadiceo, nigricanti, pilo duriſſimo brutum & terribile animal, iratum dentibus pilos canum adurit. Cuius caro calloſa ſiccat, & corroborat, authoribus Hippocrate, & Celſo: effectus in remedijs vtrorumq; ſimiles, ſolùm tantùm differentes, quod animantium ferarũ partes minus humidæ, minuſq; frigidę ijſdem ex mãſuetis animalibus. Nullus animalium magis cornutus quàm Ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramoſorũ omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vſtus ad dyſenterias valet. Arietes cornuti ſunt, ad ſiſtendos menſes valent. Cornutus & taurus, & ſanguinem cohibet ex Galeno. Elephanto dentes exerti, cuius vſus ad ſanguinis ſputum ex Dioſcoride. Sus exertis dentibus, & duris ſetis riget: cinis ad ſanguinem inhibendum fluentem valet ex Sexto, & ad procidentem ſedem ex Aetio. Melis dentibus armatus, ad ſanguinis deiectionẽ præſtat. Teſtudo maximè cruſtata eſt, cuius ambuſta teſta ſanat fiſtulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus, & roſtro armatus, triti vngues ad dyſenteriam valent. Gallus vnguibus, roſtro, & calcaribus valet, ad ſanguinis, & vulnerum fluxiones valet. Anſer roſtro maximè lato, eius ſanguis ſanguinem ſiſtit ex Plinio. Anas ad eadem. Cycnus eius loco ſupponitur. Hyſtrix aculeis horret, quos habet pilorum vice: ſtomachũ roborat, hydropem mitigat ſua ſiccitate. Idem de alijs ſuſpicandũ.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS DOMESTICARVM plantarum, & animalium. Cap. XXXVIII.

CICVRVM formæ & vires contrariæ ſunt feris, & ſi ex oppoſitis facilè ſuæ oppoſitæ cognoſci poſſit forma, vberioris doctrinæ gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter ſe collatione, faciliùs cognoſcatur, perdiſcaturq;. Vrbanæ ſunt, quæ induſtriæ & artis mangonio iuuæ, quòd indulgentiori cœlo, quod lautiori, habitioriq; cibo fruantur, alãtur; maieſtatem quandam præſeferentes, peramœno aſpectu laſciuiunt, hilari coruſcant colore; & fructus ſapidiores largiuntur, eædem poſtea ſi artis præſidio deſtituantur, prioribus opibus exutæ, ad priſtinam ſortem deſciſcunt. Ob id Hipponi

optimè videbatur vrbanum, & ſylueſtre non eſſe in plantarum familia, ſed feras eſſe, quæ feris, neglectiſq; locis naſcerentur, cicures verò, quæ ab olitorijs in hortis alerentur: ſed de his fuſius in noſtris libris de Agricultura pertractauimus.

A DEXTRIS tabellæ trigeſimoſeptimo capiti affixę, ſatiui rapi iconem ſpectabis, nam ſi ſingulis capitibus eaſdem appinxiſſemus, negotium operoſius redderetur.

Viſenda ſpecie, & peramœna elegantia plauſibilior ſpectantibus ſe offert vrbanæ plãtæ hilaris aſpectus, ac velut fœminea mollitie laſciuiens. Aſſurgit enim caule habitiori, rotundiori, læuore, & craſſitie inſigni, ac ſummotenus multo foliorum ſtipatu. Folia exerit mollicella, deorſum repanda, deuexaq;, & quaſi ſuo oneri deficientia, latiora, craſſiora, rotunda, vel ſi mauis, obtuſo mucrone in latius ſe pandẽtia. Luculenta in ambitu foliorum cęſarie, ſaturatè virentia, multiflora. Flore hilari, ſpecioſo, vel lacteo cãdente, vel ſuaui rubore, vel ſanguinea purpura maxima venuſtate micanti, qui hebetiorem halitum eructat. Fructus, quos oſtendit maturat, & ſæpius verna & autumnali fœtura biferos, nullo, vel tenello intus ligno, dulces & ſapidos: tota planta dulcis & veſca. Radicibus prolixis, longè, lateq; reptantibus, ſed medicę rei conſultis ignauioribus. Et tãdem vrbanæ plantę forma planorum accolę adeò ſimilis, vt niſi propinquius ſpectes, eandem putes. Solùm quod hæc viridarijs multis blanditijs, artis mangonio conquiſitis, delicatius quid, & habitius præmonſtrat.

Sed vrbanæ effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, molliores ùe vrbanæ ſint, diximus ſuperiùs ex Aphrodiſeo, vrbanis tellurem nouetcam eſſe, & culturæ blanditijs, & humidiori cibo plantæ elaxantur, effœminanturq;. Ex contrarijs etiam cauſis Theophraſtus maiora folia, ramos cortices, totamq; formam vrbanis tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraq; afferunt in læuiori caule. Multifloræ ſunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit penſilibus hortis excultis, qui multis folijs, & floribus cumulantur. Mollibus folijs ſunt, quod indicat Ariſtoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Concocta enim quęcunq; molliora inconcoctis ſunt, & copia excrementi mollitiem pili gignit, vrbana ex lætamine concoctiora, & ex rigatione vberius miniſtratur alimentum. Solanum hortenſe ſylueſtri molliore folio, ſic helxine, & ocymum, platanus humida eſt, & lato folio inſignitur, ſic & ficus. Præueniuntur à ſylueſtribus vrbanæ germinatione, & fructificatione, quia ex paſtione, & ablaqueatione, vt diximus, abit ex arboribus genitalis calor, reſoluitur, & frigeſcit: calor enim eſt, qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vulneribus fauciæ conſtringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abſcinduntur ab arte, demum quum humidiora ſint culta, vt abſoluatur ſuccus, diutiùs immotari neceſſe eſt. Sed quanto exculta arbor germinandi, & fructificandi celeritate incultæ arbori cedit, tanto etiam fructus ſpecie, & bonitate, & copiarum collectione illam vincit. Agreſtes enim feſtinant, haud perinde habẽt in pœnu materiæ apparatum, in cultis verò cunctatio ſubſtinet fructificationem: nam vbi vis illa ſe colligit, expeditã, & exprompta m operam habet, & fructificationem, facitq; ſuccus in ijs, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impeditæ, impetu demum erumpunt magno, deinde iniqua penſi ſolutione, ex robuſtitate maturitas impeditur: in mitibus verò, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea agricolationis ars ſuperuacua tollit omnia, ſic arbores fiunt ſpiratiores, & rariores: faciliusq; admittitur aer: & ſtercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores, ob id ſuccos ſuos non ad compactam eorum denſitatem abſorbent, vt feræ; ſed amotis interceptoribus ad exactam fructificationem impertiunt. Hæc Theophraſtus: ſed ego adderem, quod in agreſtium partu eſt etiãnum tempeſtas acerbiuſcula, mitiũ verò clementiori tempore aerem habent fautorem, & coadminiſtrum. In feris arboribus ſemen & lignum exactum erat ad ſpeciei propagationem, in mitibus

verò

verò Agriculturæ opera: ſcilicet foſſione, ſtercoratione, & irrigatione pulpa ad hominum eſum fit eſculentior. Vindicatur ſuccus ab arbore ob proprium alimentũ, & à pulpa, & ſemine intus; ſed primum ab arbore exugitur, & ob id vbi arbor ſucculenta, fructus pauciores ſunt, tantum ſubtrahitur, ſubripiturq; fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, ſcilicet ſemen, & fructus aduerſantur inter ſe, ſi luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior, vbere pulpa, ſemen fit ſtrigoſius, & caſtigatur excreſcentis oſſis magnitudo: Mutuus eſt reſponſus damni & acceſſionis. Alia ratio eſt. Arbores cultu effœminari, & fœmellas fœcundiores eſſe: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus ſuccus vberius hauritur, modificaturq; eiuſmodi ſuccus ab ipſo plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. Culturæ officij eſt, inquit Ariſtoteles Problematum libro, vt concoquat, reddatq; efficax alimentum, quo genus mite, vrbanumq; fructuum conſiſtit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiuſmodi creãtur, hæc vrbani vocabulo ſignificamus, eo quod quaſi ſolertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Conſtant & vrbana ſucco minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & ſapidiores cultura fiunt, & mutantur ſapore, odore, colore, & magnitudine, idq; ex alimento, abeuntq; cultu ex ſylueſtribus in vrbana. Lignum acinorum punicæ adimitur fimo ſuillo, & aquatio eas dulcorat. Sic vrina, pellium ſtrigmentis, & ſordibus myrto congeſtis, quum germina proſiliunt, fructus ſine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Salè excitur, & educitur plantæ aſperitas. Et feruentis aquæ aſperſu melioreſcunt malus verna, & myrtus. Cucumerum ſemina lacte, vel melicrato macerata, ſucci dulcedinem conciliãt. Olera detonſis ſuperuacuis melioreſcunt, dulceſcunt, & tenereſcunt: quia radices robuſtiores hauſtu alimenti vegetantur, & tollitur acredo. Calida aqua ſi rigetur ocymum, lætius proſilit: ſalſis quoq; aquis exhibitis braſſicæ & palmæ, tollitur innata braſſicæ amaritudo & aſperitas palmæ, & pro vtraq; dulcedo ſubit. Conciliatur ex foſſione fructus magnitudo, ſapor, & ſuauitas: nam iuglandi, & amygdalo cortices, coria, & teſtæ, quæ ſunt extima munimenta, minora, & faciliora fiunt, & nuclei maiores, quippè alimenti copia humeſcunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirit arbor robur, & fructus bonitatẽ. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eò minus, quò dulciores ſentiuntur. Mala dulcia odorem minimè remittunt: nam ſuccus dulcis craſſior, & terreſtrior eſt, quum fructibus fuerit admiſtus, odor autem humore tenuiori, ſicciori, proſpiratuq; facili conflatur: ſic dulce pertinacius eſſe cenſetur, quàm vt tenuem poſſit auram in nares expirare. Saporis dulcedo ex craſſeſcente fit ſucco: nam ſeneſcente fructu, & Sole feruefaciente dulcior efficitur: craſſantur fructus exempta aquoſa parte, & ſaporis excoctio non conſummatur, niſi ad plenum excoctum ſit. Sed odor, vt diximus, non niſi prima coctione fit, vt ad plenum coctum non ſit: ob id excoctus iam ſuccus pauciorem halitum, & auram poteſt eructare, tunc enim minus odoris eiectabitur, quumq́ coctu craſſior exulrat, dulcedinem ſenſui gratam vſurpabit, vrbanum, quod perfectiorem adipiſcatur concoctionem, alimentoq; ſaturetur, ſuccos ad dulcedinem vertit, ſed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor ſe largius admittens, odorem obtũdit, & eius habetat acrimoniam, quum enim ſiccum carni permiſtum gerat. Præterea quæ largũ exhibent odorem, mollitiem nullam guſtui repræſentãt, vrbana omnia quũ mollia ſint, validius odorare non poſſunt. Sed vires videamus. Excultus ager ſiccior & tenuior redditur, quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndiq; perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris, ex ficus ſucco lac contrahitur, caprifici verò minimè, aut prauè, maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in ſuis Colliget ait. Quæ naſcuntur in viridarijs plus habent humiditatis, vt ſiclæ naſcentes in hortis. Vnde vt ſylueſtria erant mitibus ſui generis frigidiora, ſiccioraq;, ſic erunt mitia feris calidiora, humidioraq; ſui generis. Hebetioris virtutis ſunt, quia maiora ſunt, blitcũ virum vocabat coniux ſuum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in

Phyſiognomonic is, magnos viros minus robuſtos eſſe, & contrariā cauſam in præcedē ti habuimus. Rapū lętū agrū, & craſsū oprare ſcribit Cato, Columella putre, ſolutū, plūribus arationibus ſubactū, & riguū: & ſi tali ſolo non ſeratur, mutari in braſſicā, ex Galeno calidū & humidū eſt. Napus pingui, & ſoluto, nec duro naſcitur, alio loco degenerat in rapū, vnde pluribus arationibus ſubactū, & largiore ſtercore ſatiatū deſiderat ex Columella. Galenus caliditate, & multa excremētitia humiditate pollere dixit. Bugloſsū pingui, ſoluto, humido, & ſubacto ſolo naſcitur; ex Galeno calidū & humidū. Aſparagū locū ſubactū, craſſum, & humidū expoſtulare Cato ſcripſit, & Palladius: Auicēna calidū, & humidū dicit. Malua pingui ſolo, & humido gaudet lętamine ex Palladio, ſolū, in quo ſeritur, pingue facit, ex Plinio: calidā, aqueāq; eſſe ſcribunt. Cępa terrā pinguem, vehementer ſubactā, irriguam, & ſtercoratā quærit ex Columella: Auicenna calidā cum ſuperficiaria humiditate dixit. Carduus eandē terrā ex Palladio poſtulat: calidus inclinās ad humiditatē eſt ex Auicenna. Sequuntur animalia domeſtica, quorū formā, & vires ex contrarijs iudicamus, vt de plantis fecimus. Vrbanorū animaliū aſpectus nobilior, hilariorq;, mollibus pilis, extenſis, ſericeis, veluti lanugineis. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ appareant. Vngues & oſſa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopi. Multipara ſunt. Caro dulcis & ſapida. Vis in operādo effœta. Sui generis calidiora, humidioraq;. Sus domeſticū animal, carnes optimas omniū carnium habet, pręſtant quæ non multum pingues ſunt, facillimę concoctu, & ſuauiſſimę. Calidę ſunt, humidę, excrementitięq;. Capræ carnes ſolidæ ſunt, dulces, & temperatæ æſtatis tempore ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clariſſima ſunt.

PLANTAS, QVAE ALIARVM PLANTARVM SIMILITVDInes frondium retinent, ſimiles virtutes poſsidere.

Cap. XXXVIIII.

EX plantarum partium facie vires nanciſci docuimus, ſequitur ergo ex his, vt quæ alterius effigiei ſimilis fuerit, & viribus quoq; par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici vicarias, vel ſuccedaneas vocant. Ex his magis veritas eluceſcit eorum, quæ diximus. Nec ſolum ex partium ſimilitudine compares virtutes cognoſcuntur, ſed odoris, coloris, fructificandi modi, floreſcendi, creſcendiq;. Sapores omittimus, quum ſatis, ſuperq; ab alijs tractatum ſit. Diximus in humana Phyſiognomonia, qui alteri ſimilis erit, & in moribus ſimilem eſſe, idem de herbis pronuntiamus, quod in eiuſdem generis herbis facilè eſt videre, quod eiuſdem ſunt virtutis, & quanto magis inter ſe aſſimilantur, tanto plus virtutes conſimiles, & quanto minus, plus longè diſtabunt. A folijs incipiemus. Rubia aſperos habet caules, per interualla orbiculato foliorum ambitu, aſperitate veſtium tenaci, aperinę in totum ſimilis. Aduerſus ſerpentum morſus foliorum ſuccus auxiliatur. Hypericum, aſcyrum, androſæmum, & coris, adeò inter ſe ſimiles ſunt, vt diſcriminis parū, aut nil interſit, vt vna nota, cæteræ latere nequeant, digitis contrectatę ſanguineum ſuccum fundunt. Ad eadem ferè præſtant, ad iſchiadicos, ambuſtos, vulnera, & bilioſa excrementa pellendo. Meo, & anetho neutiquam diſpar facies, vt ex frequenti in eas intuendi conſuetudine vix internoſcas. Vrinę difficultati, & torminibus medentur, & inflationes diſcutiunt. Anethum adeò fœniculum æmalatur, vt ſæpius colligentes fallat, niſi guſtum, & odoratum conſulant. Lacte replent vbera, menſes ſedant, & vrinam cient. Acoro, & iridi eadem facies: ambo excalefaciunt, torminibus, conuulſis, lienoſis medentur, ſerpentum ictibus, & muliebribus affectibus inuicem apponuntur. Odoratus iuncus inodoro perſimilis. Vim ciendę vrinæ vterq; retinet, menſes pellit, caput aggrauat, antidotis admiſcetur, & ſanguinem reijcientibus ſubuenit. Dictamno tanta pulegij effigies eſt, vt aliquibus ſylueſtre pulegium dicatur. Præſtat ad omnia, ad quæ ſatiuum pulegium. Saturcia thymo ſimilis: vti

litate,

litate, & facultate non diuerſa: ſi conſimili modo ſumptitetur. Abundè exprimit foliū, flores, & faciem teucrium triſſaginis, vt qui minus eas norint, vernaculè omne quaſi eo nomine chamedris vocent: lienoſis & aduerſus venena valent. Naſturtium ſinapi, & erucæ facie & viribus affine: alopecijs medentur, lieni, lepræ impetigini & alijs. Inter filicem, filiculam, & dryopterim multiplex, & concors parilitas, quaſi ex eadem familia: latas tineas excutit folijs, & recentia folia in oleribus cocta manducitur, vt ventrem emolliant: mulomedici equis dryopterim deuoradam dant aduerſus inteſtinorum vermes, & præcipuè filiculæ vis ad ſoluendam aluum. Abrotoni fœminæ facies omnino ſeriphio quadrare videtur, mutua collatione Dioſcoridis: iiſdem ferè pollent viribus: ſeriphium interaneorum animalia, tineasq; enecat, & Galenus eadem præſtare poſſe abrotonum ſcribit, quum ſua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ, ex ficu & moro miſta arbor, vtriuſq; retinens arboris facultates. Sycomori fructus ſtomacho aduerſantur, ſuccus illinitur contra ſerpentum morſus, diſcutit collectiones coctioni repugnantes. Morus ſtomacho inutilis, valet ad phalangiorum morſus, tubercula diſcutit. Sycomori ſuccus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus ſtomacum lædunt, lac illitum duritias diſcutit, parotidas & furunculos emollit, venenatorū ictibus, conglutinat vulnera & carne replet, oras committit, non ſecus atq; emplaſtra, quę vulneribus cruētis inijciuntur: ſic de ſcorodropaſo, zeopiro & alijs dicendum. Et ex confuſis quercus & ilicis naturis Theophraſtus φελλόδρυν, quaſi ſuberiquercum dixit, Pino, pinaſtro, piceæ, larici, abieti, non alia facies & natura, tàm ipſę, quàm earū reſinæ. Inter lentiſcos & terebinthos arcta ſimilitudo, vt non facie abſimiles plantæ, ſic ſimilibus pollent viribus ex Dioſcoride, idemq; earum reſinæ eodem paratę modo, & ſumptæ operantur. Sabina multam cum cupreſſo ſimilitudinem ſortita eſt: carbūculis, & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri non diſpar forma, & præcipue in baccis: ad amolienda venenorum animalium nocumenta, tuſſi, leproſis, ruptis, & conuulſis auxiliantur. Fraxinus & dictamnum album folia ſimilia ferunt: pollent aduerſus ſerpentum ictus, & læthalia venena. Quærcus, Græcorum fagus, eſculus, & ilex non ſolum conſimiles, ſed cognatos fructus proferunt, & conſimile munus obeunt. Ledum & ciſthus ſimiles, & iiſdē effectibus pollentes. Siliqua, & caſia cognatæ: alium ſoluunt, & vrinam mouent. Smilax aſpera valdèquam imitatur aſpectu & loris longius ſubter humum excurentibus ſalſaparillam, vt ferè à multis eadē opinata, & vires neutiquā diſpares. Aronis nil omnino reclamant à dragontij folijs, radix, ſemen, & folia eiuſdem commodi comperta. Phylirea folijs oleæ: ad ea vtilis, ad quæ oleaſter, vt altera alterius vicaria ſuccedat, cum aduſtione eſt opus. Idem de alijs dicendū, ne longius ſermo protrahatur.

PLANTAE SIMILITER ODORATAE EARVNDEM VIrium compotes ſunt. Cap. XXXX.

SIC etiam ſi eundem odorem referunt, & eaſdem vires retinebunt. Vnde ſi qui ſunt, qui ex odoribus vires nanciſci negent, apertè mentiātur. Exempla aliqua afferemus, vt ijs edoctus Phytopra, ex ſe alia conijciat. Zedoaria citri odorem refert, eiuſdem fructus facultatum cōpos, ſubuenit cordi & contra venena valet ex Auicenna. Meliſſa citrago dicta ex citrij odore: ſerpentum & ſcorpionum venenis reſiſtit, peſtilentes febres, bilim ſanat, & confert cordi. Ocymum citratū dictū, quod corticē citrij mali redoleat, ab eo nullatenus diſtat & odore eximiæ fragrantiæ, & cordi amabiliore, vnde datur vtiliter deuorādis, vt languidos ſpiritus reuocēt animo lapſis. Garyophylli flores omniū ſpecioſiſsimi, ſic vocati, quod cū garyophyllis exoticis habeāt odoris cognationē, ac nonnullam caliculorum cum antophyllis ſimilitudinem, aduerſus peſtiferos affectus eos miſcent in antidotis, mirificè etiam commendatur comitialibus

& alijs, quibus antophylli valent. Ocymi genus eſt, quod garyophylli fragrantiam halat, garyophyllatum ocymum vocãt. Eſt & aliud apud nos, cuius folia, plantaq; odore garyophylli cum citrio confuſa iucunditate: olfactu cor, & caput roborat, cardiacis affectibus ſuccurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem conuertit. Eſt herba, cuius radix eximij garyophyllorum odoris neminem latet: quippe garyophylli ſuauitatem halat, vulgò garyophyllata dicta: eiuſdem facultates aſſecutas nulli dubium eſt, ſic & alia eius genera. Schœnanthos manibus confricatus roſea prærogatiua, fragrantiaq; cuiq; notus: ſanguini reijcientibus prodeſt. Caſia quoq;, quæ Zizi vocatur, roſæ odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præſtat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti, ob odoris gratiam non inſalubres fabricant, alabraſtros, pyxides, & cætera id genus. Santalum album roſarum odore fragrat: ad capitis dolorem, cordis lætitiam & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantiæ gratia cinnamomeæ radicis: vrinam cit, menſtrua pellit, contra ſerpentum morſus vtiliſſimè datur, partus extrahit, vnguentis præcioſis inſeritur, oculorum vitijs præſtat. Cyperus nardum odore æmulatur: vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miſcetur, vuluæ vitijs, & aquæ intercuti valet. Aſarum nardi odore, quod & alij ſylueſtre nardũ appellant: vrinæ & hydropicis auxiliatur. A' Meſue ad iocinoris infartus; ſubeuntibus cutem aquis, & felleis ſuffuſionibus exhibetur. Phu aliqui ſylueſtre nardum vacarunt, quòd cum quadam grauitate nardeæ ſuauitatis ſpiret: antidotis admiſcetur, & vrinam mouet. Lauendulæ noſtræ aromaticæ gratiæ, & ſpicæ fragrantiæ pluſculum ineſt: à nardi viribus non longè recedit, ventriculum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter ſuaueolentiam quandam myrrhæ reſipientem, cit mẽſtrua, & partus. Ab equapio fluit lachryma myrrhæ ſimilis, Theophraſtus in totum myrrham eſſe exiſtimauit, Dioſcorides ſmyrnion vocat, odore medicato cum quadam ſuauitate iucundo, acri, myrrhæ ſapore, vt alterum alterius loco cedat: tuſſi, orthopnoicis medetur, partus extrahit, vulnera glutinat, menſes & ſecundas pellit, & contra febres valet. Onotheræ radix, cum ſiccata eſt, vinum olet: in potu data, feras mitigat, & cicures reddit, illitu quoq; tetra vlcera mulcet. Ambroſia racemunculos profert, odore vinoſo, ſuaui: illitu homores reprimit, qui in aliqua parte incumbnerint, & aſtringit, vt vinum. Botris ſuauem odorem ſpirat, Cappadoces ambroſiam vocant, etiam ab odore vini: orthopnœas mulcet. Amomum odore origani eſt: à venenoſis animalibus demorſis conuenit. Dictamnum olet pulegium, quare ab aliquibus ſylueſtre pulegium dicitur, pulegio ſimile: præſtat omnia, quæ ſatiuum pulegium, ſed efficacius multò. Alterum eſt dictamnum folijs ſiſymbrij, odor foliorũ inter ſiſymbrium & ſaluiam iucundiſſimus: defunctos partus eijcit, venenatorum ictibus auxiliatur, vt ſaluia. Scordion folijs pullulat tetrum allij odorem ſubolentibus: vrinas cit, contra viperarum ictus, ad veterem tuſſim & ad menſes valet. Alliaria tædioſo odore & ſapore allium refert, vnde indeptum nomen: vires vt allio, ſed non adeo vehementes. Naſtrutium ſinapi, & erucæ aſſimile: alopecijs medetur, lieni, lepræ, & impetigini, & alijs medetur. Iberis folia, & radices naſturtio ſimiles, & odore: coxendicibus vtiliſſimè illinuntur. Xanthium odore naſturtiũ imitatur: aptiſſimè tumoribus imponitur: nam naſturtium tumores, & collectiones diſcutit. Chamępithys odore pinum imitatur: vrinæ difficultati, iocinoris, renũ vitijs, ſtomachi, & ſerpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum ſemine reſinę odorem imitatur, ob id aliqui, chamæpithyn appellarũt: vrinam mouet, ambuſta ſanat. Aſcyrum fructu reſinoſũ, hyperico non abſimili: iſchiadibus, & ambuſtis medetur. Androſæmi comæ tritæ reſinoſum odorem reddunt: ambuſtis etiam, & iſchiadicis proſunt. Trifolium aſphaltion folia recentia habet: quorũ odor rutæ, adulta bituminis: comitialibus pleuriticis, vuluę vitijs, & ſerpẽtum morſibus fert opem, & purgationes cit: vt ruta vrinam mouet, lęthaliũ medicamentorum antidotũ, laterum doloribus, vuluæ ſtrangulatu, comitialibus, mẽſtrua mouet, inefficaces ſerpentum virus reddit. Pimpinella commendatur melonis, & cucumeris odore, reuocat olfactus,

factus, quem animus deliquerit. Alſine cum teritur odorem cucumeris reddit: vim refrigerandi habet, oculorum inflammationibus ſubuenit. Sic nepeta gratũ pulegij odorẽ æmulatur. Dictamni tertij generis foliis ineſt odor inter ſiſymbriũ & ſaluã iucundiſſimus, thymũ, ſerpyllon, thymbra, & lõgè ſuauiſſimũ ſampſucus odorẽ expirat eũdẽ, artemiſia minor odorẽ ſampſuci refert, trifoliũ erucã ſubolet, & aliaq; quæ piget referre.

QVOMODO VERA PLANTARVM NATALIA VESTIGANda, perdiſcendaq; fuerint. Cap. XXXXI.

IAM affatim demonſtraſſe opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifeſtas qualitates hauriant, & animalia, & quomodo itidem ex earum effigiatura pernoſci poſſent. Idemq; in humana Phyſiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores ſortiri. Sed difficultas, quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur: nam ſi homo vbi naſcitur, ibi ſemper permaneret, facilè mores & qualitates illius illicò pernoſcerentur, ſed quia nunc huc, nunc illuc peruagatur & per varias regiones, cum aliis gentibus permiſcetur, ex corrupto, & permiſto ſemine, variæ & miſtæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam ſi plantæ, vbi à cœli, & terræ miſtura oriuntur, ibi ſemper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur, facilè manifeſtæ earum proprietates dignoſcerentur, Sed quia diuerſis in locis & plantæ, & ſemina deferuntur, ex his figurarum, & qualitatum confuſio, & adulteratio naſcitur. Hæc equidem clariſſimè declarat Theophraſtus. Loca ſibi quæq; accommoda vendicant arbores, non ſolùm illæ, quas operoſo, & peculiari habitu natura creauit; ſed quæ communi, vulgariq; diſcrimine habentur, quippe quum aliæ ſitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hybernos cupiant, aliæ Soli expoſitos, & aliæ opacis à vento ocioſis, aliæ apertis gaudeanr, & aliæ paluſtribus, aliæ montoſis lætentur, vt diuidere authores conſueuerunt. Sed fortè non ſemper eadem appetunt loca; nec vna de cauſa: ſed varia quadam ratione, quãquã naturæ cognatione quoq; ad locum proprium ducitur, quemadmodum ea, quæ ſua ſponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expreſſius naturam oſtendit: ſiquidem ex eiſdem generationes, & nutritiones, & ſingulorum diuiſiones agantur, neceſſe ſit: videlicet caliditate, frigiditate, ſiccitate, humiditate. Quærunt etenim omnia, quæ ſibi pro ſuo temperamento commoda forent. Addo quod & ſimiles locum exigant ſimilem, & diſſimiles diſſimilem, quũ ſcilicet naturæ aliqua diuerſitas adeſt, & cętera. Harũ optimè plantarũ Phytoptam conſultum eſſe debere: vera plantarum natalia callere iubemus, nam non illico, quum intuebitur plantam ſecus aquã, aut fluenta natam, aquæ alumnam, aut paluſtrem plantam illam iudicare debet, & ex inde humidam eſſe: nec quaſcunq; ſuper montis vertices viderit, ſiccas dicat, nam facilè montana planta caſu, vel arte iuxta aquas ſita & concipere, & viuere, & fructificare poterit, & ſic paluſtreis in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam, blanditiis, aliiſq; illecebris etiam apud nos viuere poſſe cogimus. Multa ſunt Romę ſata, & delata peregrina, ſed ſemper paulatim defecerunt, & ad ſua loca reuerſa ſunt. Sed frequenti inſpectione attendere debet, obſeruareq; quali ſolo, cœlo, ſitu, & cultu naſci ſolita ſit, & viuere, & cum id diutius obſeruauerit, tunc ſine dubio pronunciare poterit qualis loci ſit inquilina. Multum ad id conferre poſſunt hiſtoriæ Theophraſti, principis in deſcribenda plantarum hiſtoria, deinde Dioſcoridis, qui ferè omnia ab eo tranſcripſit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit, inde alios Agriculturæ, & plantarum ſcriptores: idq; potius in ſylueſtribus herbis, & ſponte naſcentibus attendendum, quàm domeſticis, nam illę minus fallunt, & ſimpliciores. Vrbanæ ſæpè habitum, & formam mentiuntur: vbi hæc omnia conſiderauerit, tunc poterit ſententiam proferre.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

IAM plantarum formas, earumq́; manifeſtas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc ſe ingerunt ſimilitudines, quas rerum parens Natura edit, vt nobis argumento, & emolumento eſſe poßint ad intimos eius receſſus penetrãdros, & ſecretiores vires dignoſcẽdas. Modus nullidum cognitus, reſpondetq; illi, quo in humana Phyſiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perſcrutabamur. Exempla, quæ prius ſpoponderamus, in peculiaribus eorum memorationibus afferemus multa, quibus admonitus, edoctusq; Phytopta ex ſe multa, & mirabilia poterit coniectari. Sed vt negotiũ auſpicemur, operæprecium erit, quæ ſcripturi ſumus ſummatim ordine diuidamus, diuiſa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, cõplectamur. Nos plantarum ſimilitudines hoc libro attentius expẽdemus, quæ noſtri corporis partes facie, & figurâ mentiuntur, ſatagens Natura eas illis membris poſſe mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eiſdem mẽ-

bris

bris accidere ſolent. Sed quia vniuerſæ corporis partes ſimilares, vel diſſimilares ſunt: ſimilares vocamus humores, neruos, carnem, oſſa, & ſimilia: diſsimilares os, oculos, naſum, manus, et eiuſmodi, & has in externas, internasq; ſubdiuidimus; externæ, quæ oculis ſubijciuntur, teſticuli, dentes, manus, internæ epar, cor, lien, & pulmo. His veluti ſummis dicendorum faſtigijs conſtitutis, ab humoribus incipiemus.

PLANTAS HVMORIBVS, VT HOMINES CONSTARE, eoſq; noſtri corporis humores augere & purgare poſſe. Cap. I.

DIXIMVS in huius operis veſtibulo, vt in hominum, reliquorũq; animalium, ita in arborum corporibus oſſa inſunt, medullæ, venæ, & ſanguis. Humor enim qui corpori ſubeſt, earum ſanguis intelligi debet, qui atra, fuluaq; bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis ſuperabundat, ex illius humoris prædominio ſortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholericas, pituitoſas & ſanguineas vocare ſolemus. Et quemadmodũ in humana Phyſiognomonia varios mores perſcrutabamur ex humorum coloribus, qui ſcilicet ſanguinei, biliosi, cholerici, vel pituitoſi fuerint, ita liceat ex plantarũ humorum coloribus, quis humorum eis prædominetur cognoſcere, & quibus morbis mederi poſſit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, alijs ater, alijs ſanguineus, candidus, lacteus, ſeroſus, aut viridis, & alijs in radicibus, alijs in fructibus, alijs frondibus, ſed cunctis præcipuè in floribus conſpiciuntur. Sed quum perpaucæ ſint plantæ, quæ peculiarem ſibi colorem vſurpent, alius in radicibus, alius in fructo, fronde, & flore inſit, ita vt ſimplex prædominatio, ita miſta iudicabitur. Nos plantis, & animalibus vtimur pro alimento, vel medicamento, vel vtroq;. Si aliquæ continuo nobis vſu, & eſu fuerint, quum earum ſubſtantia in noſtram naturam conuertatur, noſtris corporibus eas qualitates imprimunt, quas poſſident, vt ſi ſupra modum biliosæ fuerint, noſtra corpora biliosa reddunt, ſi eædem cholericæ, cholerica reddunt, nobiſq; morbos inducũt atræ bilis alumnos: vt pſoras, ſcabies, impetigines, elephantiaſes, & atrore ſuo oculorum obſcuritates. Mithridates hauſtis quotidie venenis, illi ex conſuetudine innoxia fuerunt, vt captus à Pompeio, ſe in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno miſſa diximus, cuius corpus in venenum conuerſum erat. Contra verò ſi eiſdem rarò, vel pro medicamento vtemur, noſtris morbis medentur, vt quæ biliosæ fuerint, modo, quo à rei medices conſultis propinantur, eoſdem humores purgabunt, morbiſq; illis medentur, eiſdem famulantibus. Humores enim in corpus aſſumpti, ſympathia illice, humores illos conſimiles trahent, ac ſecum foras ducunt. Hinc quæſtio dirimitur à Medicis exagitata, quanam ratione ſimplicia medicamenta noſtri corporis humores purgent, quod non niſi ſimilitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis ſimpliciore modo ingenua obſequioſæ Naturæ ſedulitas, nullis ſimilitudinibus parſura, mortalibus plantæ dotes poterat demonſtrare, purgandi, clarificandiq; noſtri corporis humores, & morbos, quàm ſuis florum, & aliarum partium coloribus, in quibus tanta varietas, vt ijs depingendis in tam magno ſuæ fertilitatis gaudio laſciuiat, vt ne vis humana quidem tam diuerſis concipiendis ſufficiat. Sed quia rarò ſimplices colores ſunt, vt diximus, ideo rarò humor ſimplex curatur, ſed bini, terniùe ſæpius ſimul: ob id flaua bilis ſæpius cum pituita eijcitur, plerunq; & cum phlegmate

phlegmate ſanguis. Nos primo de ſimplicibus, mox de miſtis loquemur, qui ſimplices adeo facilè cognitu, vt ne mulierculæ quidẽ in ijs dignoſcendis, & ignauiores errare poſſint. Sed hoc opus, vt magnum & vtiliſſimum, ita difficultate plenum, tùm quia non ſtabiles in floribus colores ſunt: nam aliquæ ſunt, quæ per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem vnum oſtendunt, adultiores verò vendicato ſibi robore, alium, tùm ætheris, ſitus, cultus, & ſoli diſſidijs variantur plantæ colores. Agreſtior enim facta planta biliosa redditur ob ſiccitatem, cultu blandior facta, humidior, vt in animalibus videm⁹, & affatim de his in noſtris Phyſiognomonicis loquuti ſumus. Præterea antiquiores, qui de plantis ſcripſerunt, earum colores deſcribendo, tám variè & perplexè loquuti ſunt, vt non ſolùm inter eos, ſed nec idem author ſatis ſibi conſtet. Rubrum enim colorem, ruffum, ſanguineum, puniceum, & phœniceum vocare ſolẽt, & cęruleum, purpureum, rubrum, flauum, nigrumq́; : ſi croceum flauum, rubrũ, & hyacinthinum. Expedit igitur Phytoptæ, vt diligenti examine, & ἀυτοψίᾳ expendat colores ipſos, & præſertim vernaculi loci, ac pro confeſſo habeat nullo decentius modo quouis cœlo, terra, & ſitu Naturam herbarum colores demonſtrare, quàm optaremus, quibus illius loci morbis opem ferre poſſimus. Mundi enim tractus, qui longiori diuortio ſeiuncti ſunt, alios morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc noſtram Phytognomonicã augurando, dixit. Pinxerat Natura ipſa remedia in floribus, viſuq́. ipſo animos inuitauerat, etiam delicijs auxilia permiſcens. Inde excogitauit aliquas aſpectu hiſpidas, tactu truces, vt tantum non vocem ipſius fingentis illás, rationemq́; reddentis exaudire videamur, ne ſe depaſcat auida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectu veſtigia obterant, ne inſidens ales infringat; his muniendo aculeis, teliſq; armando, remedijs, vt tuta, & ſalua ſint. Ita hoc quoq; quod in his odimus, hominum cauſa excogitatum eſt.

HERBAS ET ANIMALIA, QVAE DAMNA, EADEM REmedia praſtare. *Cap. 11.*

SED quia pleroſq; video anxios torqueri, nec admittere poſſe, vt eadem quæ ſint alimenta, poſſint quoq; eadem eſſe medicamenta, & quæ damna, eadem remedia afferre, & ſi de his alibi longius diſputauimus, lubet nunc aliquibus exẽplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, vbi malum, ibi remedium. Vinum largius ingeſtum, inebriat; arcemq́; mentis turbat: Democritus vini deſideria ſanie tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanat, inſcio temulento potui oblata; & ſic quam vitis attulit noxam, ſua ſanie luat. Eritius ebrios ad ſanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitem laurus offendit odore ſuo, & corrumpere vinum facit, ſed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dum cœlũ tonitru concutitur. Beta & braſſica ſimul naſcũtur: ſi à braſſica vini ſapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demerſis folijs reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ caſu vinum in acetum conuerſum fuerit, braſſicæ radice indita, in priſtinum ſtatum redibit. Mira differentia candidis betis aluum ſolui, nigris reſtitui. Braſſica aluum non percocta emollit, eadem bis cocta cohibet. Lens aluum adſtringit; in cibo eadem minus percocta ſubducit. Pruna aluum fluidam reddunt: è radice cortex in vino auſtero decoctus, fluores reprimit. Ceraſa aluum citãt: eadem ſiccata ſiſtunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facilè tamen iuuatur. Lapathi radix cum vino compeſcit aluum: folia adiecto ſale, fluxam reddunt; herba etiam cit: ſemen conſtipat. Vuæ ſuccus aluum laxat, acerbæ conſtringit. Morus matura mouet aluum, immatura ſiſtit. Tingunt manus ſucci maturæ, eluunt acerba. Maculas veſtium menſtruatæ mulieris non niſi eiuſdem vrina elui Plinius dixit. Vua paſſa ſtomachum & interanea tentat, nuclei, qui in ipſis acinis ſunt, remedium afferũt.

Menthæ

Menthæ & rutæ viridis vſus Venerẽ concitat, mulieribus ſiccæ ante coitum vuluis inditæ, conceptui reſiſtũt, ex Dioſcoride. Melonum crebrior vſus genitale ſemen minuit & in Venerem impetum aufert: ſemen autem deſiccatum, contrariam his actionem efficit, ex Simeone. Teſticuli duplici ordine inferiore, & ſuperiore, alterum alterius potu reſolui: nam ſuperior ad ſtimulandos coitus, inferior ad inhibendos valet. Xiphiũ geminis radicibus naſcitur, vna ſuper alteram inſidente, ſuperior ex vino pota Veneris concitatrix: inferior reſiſtit. Aſparagus proniorem ad Venerem facit ex Plinio, data maribus genituram abſumit, & adligata fœminæ abortitur, ex Dioſcoride. Veratrũ terribiliter vomitiones mouet: medulla in nimia purgatione data, vomitiones compeſcit, ex Plinio. Siccæ ficus ſitim ſtimulant, recentes ſedant. Sal in cibis editus ſitim proritat, ſub lingua detentus, & volutatus ſitim, & famem propulſat, vt per biduum non fameſcat. Napelli vis adeò fera & immanis, vt in perimendis hominibus nullis ferè remedijs occurri poſſit; cum eo, vel propè naſcitur antitora, aduerſus eiuſdem pernecabile venenum antidotum, ex Auicenna. Alter napellus *murinus* vulgo dictus prioris peſſimus, in floribus fert muſcas; vel ei perpetuò inſident, eius veneni antipharmacum. Eaſdem fert oleander, quæ ſuo veneno reſiſtunt, ex recentiorum inuentu. Cãtharides tritico, & frugibus naſcuntur, halicæ, tragi, aut orizæ cremor ad epotas valet, ex Dioſcoride. Legumenta ſæpiſſimè incoctilia naſcuntur, propè ea naſcitur orobanche, quibus addita, cocturam accelerat, ex Dioſcoride. Iuniperi, & fraxini ſcobs pota necat, valent tamen ipſę contra venena. Ferulæ ictus liuorem inducit, ex Ariſtotele in Problematum libro, cuius ſuccus ſigillata delet. Idem thapſia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquifolio immiſſum in quoduis animal, etiam ſi citra deciderit defectu mittentis, ipſum per ſeſe recubitu proprius adlabi, ex Pythagora: ex ſua natura oſſa fracta ferruminat. Spinoſæ plantæ, quia ſæpius incautos ſauciant, remanentq; in vulnere aculei, ſpinas è corpore extrahunt, & vulneribus, quæ fecerint, medentur: Oxyacantha, quaſi acutam ſpinam dicas, tacta manus rigidioribus aculeis ferit, radix illita aculeos, & ſpinas extrahit. Paliurus ſpinæ genus, attociter manus trafigit, illius decocta radix, & illita trahit infixa corpori, ex Plinio. Idem de eryngio dicendum. Ex harundine fiunt ſagittæ: ſagittaria dicta naſton, quaſi ſarcta: ſua radice contrita & impoſita ſtirpem è corpore extrahit, ex Dioſcotide. Holcus in ſaxis naſcitur, & ſiccis, ariſtas habet in cacumine tenues: hæc circa caput ad alligata, vel circa lacertum, adimit ariſtas è corpore, quare nonnulli ariſtidam vocãt, ex Plinio. Cæpa inciſa lachrymas mouet, olfactu ipſo delacrhymationi, & caligini medetur, ex Plinio. Naſturtium ignei effectus, ob id caput tentat ex Nicãdri interprete, ſed ex aceto ſumptum, commotas mentes ſedat. Mandragoras morion dicta deuorata, vſum rationis intercipit, ſenſuſq; inopem reddit, ea vtuntur Medici, quum ſcindendi, aut incidendi neceſſitas adeſt: eius radix cum manico ſolano pota antidotum eſt, ex Dioſcoride. Anacardia noxia ſunt, & deleteria non vacant facultate: quibus remedium eſt oleum ex eorum nucleis expreſſum, ex Serapione. E cucumere ſylueſtri ſuccus, niſi maturius incidatur, exilit cum oculorum periculo, ipſe tamen oculorũ vitia, & obſcuritates ſanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceũ florem ædit, ſedem euocat, quæ cœruleum procidentem reprimit, ex Dioſcoride. Lac ficus lac contrahit coaguli modo, coactũ idem denuò reſoluit, ex Dioſcoride. Vrtica extima ſuperficie prurit, vrit, & calefacit: internus ſuccus febriles cordis æſtus mulcet: ipſaq; leui tactu pruritũ, puſtulaſq; confeſtim aduſto ſimiles gignit, remedium in ſuo oleo. Roſarum virtus, & violarum purgatrix in ſupernis partibus conſiſtit, aſtrictoria verò, & roboris altrix in internis deliteſcit. Lupini crudi coctioni non rectè parent: madefacti auiditatem cibi moliuntur, & ſtomacho faſtidium detrahunt. Mneſitheus Athenienſis euboicas nuces coctu difficiles tradit; ſed torrefactæ ſtomacho negotiũ non faceſſunt. Mala, vtraq; dorſuarijs iumentis geſtatu tàm mirè grauia ſunt, vel pauca, vt operi quoq; viribus alioqui non impari, ſuccumbant; remedio ſunt ſi prius edenda dentur eis aliqua, aut vtiq; oſtendantur,

dantur, ex Plutarcho, & Luciano in Aſino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum eſt animal, quod veneni ſui antipharmacum in ſe non contineat. Canis morſus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauores eo dente canis vtuntur, qui caninus dicitur, hunc à cane, qui momorderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioſcoride. Pili impoſiti inflictum morſum canis ſanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & ſanguis eius contra pauores, ex Auicenna: ſaliua in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui ſub lingua rabidi canis inuenitur ex Plinio, vel hepar toſtum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, ſi aqua potuſq; formidetur à morſu canis, ſuppoſita tantum calici lacinia tali, ſtatim metum eum diſcuti: videlicet præualente ſtatim ſympathia illa, cum rabiem canum eius ſanguis menſtruus guſtatum incipere diximus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam ſudoris inducit, quod obijciebatur Thebano athletæ: hirci maturioris cornu raſo, vel exuctum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboletur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epilepſiam inducunt continuo eſu, cuius caro in hominis rogo toſta, comitialibus prodeſt ex Plinio. Qui carnes alces ederit, eodem morbo corripietur, ſed dextri pedis poſterioris vngula amuletum eſt, quam cum auriculæ ſiniſtræ immiſerit, ſanatur. Ceruorũ caudæ extremo venenum continetur, quod potum in ſyncopem, & mortem adducit, ex Auicenna: cuius antidotum eſt ipſius oculus, ex Ponzetto. Chalces ſuo morſu, aut mortem, aut vehementem dolorem infert: in vino pota, ſuos morſus ſanat, ex Dioſcoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini ſcorpionis, eiuſdem ſcorpionis impoſito hepate curatur. Marinus draco venenoſa ſpina pungit, cuius ictui ipſe diſſectus, atq; impoſitus medetur, ex Dioſcoride, Plinio, & Galeno. Scorpius terreſtris ipſe, qui ictum vibrauit, tritus percuſſo loco impoſitus, ſuæ plagæ remedio eſt: Mus ipſe araneus qui morſum intulit diſſectus ſi imponatur ictui, ſui veneficiũ luit, ex Stratone apud Aetium. Viperæ caput, vel ipſa tota contuſa, & vulneri impoſita, medetur ex Dioſcoride, & ſic omnium ſerpentum. Cantharides proprio ſunt veneno antidotum, ſi earum pedes, & alæ cum melle aſſeruentur, ex Galeno Aſclepiadis authoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum; lien cõtra venena, quæ fiunt ex ipſis, auxiliatur, ex Nicandro. Apibus cuſpides venenatæ, remedio aduerſus eas non differt, percuſſos eas bibere: mirum tamen eſt, venena portantes ore, figenteſq; ipſas non mori: vel propolis alucorum aculeos infixa corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata ſalamandræ ſcelus maximum eſt, cætera ſingulos feriunt, nec plures interimunt, ſalamandra ſola populos necare improuidos poteſt: carnes earum ſuperimponi conuenit. Vermis exiccatus, & in puluerem redactus, propinatus ei, qui vermes patitur, omnes interficit, eijcitq; è corpore. Lapillus eiectus è calculoſo, alligatus ſuper pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combuſtorum animalium ſui generis animalia fugat. Cremati ſcorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophane authore. Formicæ vnius crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Si locuſtas capias, & aliquas combuſſeris, offenſæ nidore reliquæ, obducta caligine cæcutiunt. Erucas cõburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & ſic de cæteris. Hebetata aſpectu menſtruatæ mulieris ſpecula nitorem recipere tradit Bythus Dyrrachius, iiſdem auerſa rurſus contuẽtibus. Stellio ſiniſtra manu detentus Venerem concitat, ſi transferatur in dextram, inhibet. Apocino è ſiniſtro rubetæ latere oſſe proniores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiberi. Squamæ è ſumma parte teſtudinis deraſæ in potu datæ coitum cohibent, eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enſes, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnera inferre ſolent, ſecum & vulnerum medelam afferunt. Taurus animal rubuſtiſſimum, capitis, & colli robore valet, frontem validam, & pugnæ idoneam habet, cornua infeſta ei Natura dedit, vnde & maxima vulnera infligit; Præſtantiſſimum fit glutinum ex armis

& geni-

& genitalibus taurorum, vt recentes plagas ſanet liquefactum, & tertio die ſolutum ex Plinio. Hirci cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incenſi cinis, vulnera glutinat, & ſanguinem ſiſtit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet, à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tātopere ignitur, vt ſi eo dente canes inſectantes attigerit, ſtatim ignita veſtigia pelli ipſorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri fimum ad rupta, & conuulſa bibitur ex aceto, à Dioſcoride. Canis dentibus acerbos infert ictus, cerebrum canis fractis oſſibus medetur, linteolo illis ſuperpoſito, quæ ſubinde aſſiduè ferè quindecim diebus ſolidat ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius ſanguis alijs medicamentis admiſcetur, & illinitur ad fracta, & luxata ex Theomneſto. Alia exempla addere poteramus, ni tædioſos eſſe vereremur, putantes hæc ſuffectura omnino refragantibus, à maioribus deſcripta, his maiora omittentes, à nobis, & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quaſi à nobis conficta.

QVOD NATVRALITER INTERNI ALIQVID EX COLORIBUS VENARI POSSIMVS. Cap. III.

SED num ex coloribus interni aliquid, vel manifeſtarum qualitatum venari poſſimus ex naturalibus cauſis demonſtremus, & quid de eis ſenſerint maiores noſtri. Galenus, & ab eo Auerroes in ſuis Colliget dixerunt colorum ſigna futilia eſſe, propterea quod colores non niſi in colorati ſuperficie inſideant, & ſæpiſſime fieri, vt partis qualitas, in qua eſt color, diuerſa admodum ſit à totius qualitate colorati, quapropter in calidis, frigidiſq; rebus eundem colorem conſpici. Albedo inquiunt in niue, calce, caphura, & ſale videtur: ſecus in ſaporibus contingere, qui internarum rerum qualitates oſtendunt. Sed iſti neutiquā videntur ſeueriores veri exactores, quia id non iuſta lāce trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid ſal cum caphura? quum nos non de omni albo loquamur, ſed vnius generis, vel ſpeciei florū, & in animalibus albus, aterùe color ex ſubſtantiæ diuerſitate proficiſcitur, vt de plantarum coloribus iudicandum cenſemus. Nec nos de colore in ſuperficie ſparſo loquimur, ſed qui in toto: nam foliorum, vel florum ſimul interni, externiq; colores digitorum preſſu, attrituùe permiſceri debent, diſcernereq; ex miſcella prædominantem colorē, vt in ſaporibus accidit, qui dum res dentibus atterimus, ſapores in ſuperficie, & in profundo miſti ſentiuntur. Eſt & in lilij floris cuticula immaculata candiditas, ſi illam digitis preſſeris, miſcella fit crocea; idemq; accidit in moſchatulis roſis. Hyperici flores aurei ſunt: folia viridia crocea, ſi manibus triueris, atri cruoris manus inficiuntur, idem & in ſaporibus accidere poſſe, nemo ibi inficias. Et vt omnis ambiguitatis faceſſit ſuſpicio, mutantur ſapores, vt colores ex alimenti mutatione, cœli, ſitus, & cultus, vt ſuperioribus libris diſputatum eſt, mutaturq; qualitas cum ſapore, & colore. Chamæleon herba, ex ſoli mutatione variatur, authore Dioſcoride, vt hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cœrulei coloris oriatur. Per ætatum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion ſenectam ſentiens, degenerat, & ſi in principio purpurei erat, incanos ſenio profert flores. Garyophylli, & roſæ dum iuueneſcūt, ardenti flagrant colore, quum ſeneſcunt, albeſcunt, & priorem gratiā exuunt, ſic os leonis, centaurium minus, violæ marianæ, & ceteræ. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius.

„ *Et patulis Clitumnus in aruis.*

Candentes gelido profundit flumine tauros;

Congruit ergo calor cum ſapore, & æquè vtriq; qualitates demonſtrant, aliter harmonica, & conſona mundi ratio, quæ ſibi ipſi omnia congruere cogit; non conſtaret.

PLANTAE BILIOSAE IN ALIMENTVM ASSVMPTAE *bilem augent. Cap. IIII.*

NVNC ad humores accedamus. Humorum maſſa, quę ſanguis dicitur, vel ſuperabundat, vel putreſcit; humores in ſanguine qui ſuperabundant, & putreſiunt, ſunt pituita, flaua, vel atra bilis, vel ſuperabundant, & nō putreſiunt, vt lac, ſperma, menſtruū. Si non ſuperabundāt, Sed excernuntur, & ſunt ſuperflua, in excrementum abeunt, vt ex ſanguine ſir icor, ſiue ſerum, vrina, & ſudor: ex pituita mucus, ſputus, & lachryma. Nunc plantarum varij colores conſiderandi quales humores generent, excernantq;. Inter Philoſophiæ proceres ſunt, qui ſanciant aquæ colorem eſſe album, & ſaporem eſſe dulcem, ego malim inſipidum dixiſſe, terræ fuſcum colorem, & ſaporem amarum, ego fuſcum interpretor cœruleum, viridem, atrumq;; ſed ſaporem non amarum, ſed ſtipticum; nam ſi terræ ſapor amarus eſſet, ex ea nil germinaturum ſperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorē, ego ſtipticū, amarūq;; aeris verò croceum: ſed ſuo loco de plantarum coloribus, quid ſentiam dicam. Flaui igitur coloris plantas in alimentum aſſumptas, flauum bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonſtrabo. Hæ enim continuo eſu, & vſu flauam bilem augent, ictericum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt: vnde qui formæ ſtudent, hæc omnia vitare debent. Atriplicum genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruſcant, vel ex croco purpuraſcunt: accuſatum à Pythagora, quod morbos regios faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta ſe naſci quicquā niſi languidum culpauit. Addidere Dionyſius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet bilioſos ex Plinio. Nec ingenij ſegnitie inobſcurum olus ſpinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitū. Flauo, obſoletoq; colore cuminum liueſcit, pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferūt Portij Latronis clari inter magiſtros dicēdi adſectatores, ſimilitudinem coloris ſtudijs contracti imitatos. & paulò ante Iulium Vindicem adſertorem illum à Nerone libertatis, captatione teſtamenti ſic lenocinatum. Eadem quoq; facies, & pallor ammi, & colorem quoq; bibentium mutat in pallorem ex eodem Plinio. Croco flammeus croci color, & plus aureo eſt, immoderato eius florum vſu, & pallor, & faſtidium contrahitur. Moſchus colore ſubflauido eſt, membra vtentium pallore decolorat, ex Aetio. Quia Ceres non nimium flaua, ideo minimum flauæ bilis panis generat. Napi, & rapi radices croceo madent ſucco, ob id bilem augent; Betæ folia, & flores ex viridi langueſcunt in luteolum: Galenus bilem eius cibum generare dixit. Melopepones flaui ſunt, ex Galeno choleram gignunt, flauamq; bilem: is enim cibus per quàm facilè in flauam bilem degenerat, quadere bilioſos offendit, & magis offenſæ patent, qui vinum poſt ebibunt. Indica nux ex rubro flaueſcit; ſic & eius ſuccus, cuius eſus bilioſis interdicitur. Ficus maturescentes ſiccæ, & flauæ ſunt, Nicophon ait. Si quis comeſis ficubus meridietur, ſtatim accelerans inuadit febris, quæ vomitum flauæ bibis eliciat. Verna mala crocei coloris matureſcentia fiunt: bilem pariunt ex Dioſcoride. Eiuſdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & crocei in fructu intus nuclei: bilioſæ ſunt. Mel coloris flaui, cuius vſus bilem auget. Eiuſmodi generis ſaccharum, quod in bilem tranſire compertum eſt. Vinum flauum bilioſum eſt, præſertim dulce: nam rubrum plerunq; auſterum, vt dicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter veſcuntur,

coloro plumbeo inficiuntur, quamobrem non cibi, ſed medicamenti ratione ſummi di bere iubent Medici, quum corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli quia plerunq; flaui ſunt, Galenus ictericis eos vetant, in libello de cura icteri. Phaſiani, eiuſdem coloris, & qualitatis. Nec ſolùm eſus, ſed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata eſt, ait Philes. Si quis eam diutius aſpexerit, quanquàm optimè coloratus, pallidus, & lentiginoſus tanquam ictericus efficitur. Stellio ſubluteus, & lentiginoſus, ſi quis cum mortuus fuerit in vino, illud biberis, eius faciem crocea lentigine obducet. Arnabo, ſiue zedoaria, arbor in Oriente naſcens, cuius folia ex viridi in luteum langueſcunt, crebro eius vſu, flauam in calidis corporibus bilem creat.

CROCEI PLANTARVM COLORES BILEM EXPVRGANT.

Cap. V.

IDEM plantarum, radicum, & florũ flaui ſucci in medicamenta aſſumpti, flauam bilem expurgant, flauos enim noſtri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt. Aloe ſucco, & flore croceis: Meſues bilem expurgare dixit. Idem nil ſena laudatius & probatius ad bilẽ expurgandã dixit, cuius flores ex pallido lutei ſunt. Abſinthium bilem, quæ ſtomacho, aut ventri cohæſerit, abducit, aureo comatum flore. Centaurij minoris ſpecies altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemq; trahunt. Aſcyron, & androſæmon floribus luteis bilem deijciunt. Colocynthis, cucumis ſylueſtris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quum maturari cœperint, bilem educunt. Thapſia vmbellas affert & ſuper eas luteos flores, vſus eius in medicina vtrinq; bilem purgandi. Ricinus flaueſcenti flore; ſemine bilis per aluum deijcitur. Chamelææ folijs potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaſpis altera flore croceo, bilem vtrinq; trahit. Caſſutha citris, capillamentisq; lyrarum fidibus craſſitudine paribus, flaueſcentibus, ſe vicinis aduoluitur arboribus; ventrẽ, & venas bilioſis exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbaceo colore flaueſcẽtes, accenſam bilem è corpore deijciunt, ſic qui atri ſunt, ad atram bilem deturbandam efficaciſſimi. Genus empelicum albicans, pituitam trahit: cepula verò ex fuſco rufeſcentia, ſanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à ſumma Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Meſue habemus. Empetron Græcorum, ſiue calcifraga Latinorum floſculo gaudet luteolo; pota bilem trahit. Caſia ſyringodes prælongis fiſtulis, colore rubro, vel atro flaueſcentibus, incandeſcentem bilem aluo exigit, præcipuè quæ in atram degenerauit, ex Actuario, quod flauum ſuccum in atrum degenerare videatur. Flaui corticis & ſucci citria, & arantia ſunt, flauam bilem reſtingunt. Mel aureum diximus, apomeli bilioſum humorem excernit. Roſcidum mel, ſiue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in mellitos grumos coit mellis coloris: flauam bilem ex ſimplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca eſt, lignum, & humor, qui ex eius trunco ad lachrymæ modum deſudat, calorisq; officio coit in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur ſtomachum in bilioſos vomitus effuſum ſanat. Rhaponticum rubri & flaui coloris eſt, commanducatũ crocei; ex Meſue bilem expurgat. Fragula ligno eſt adeò flaueſcenti, quod commanducatum croceo colore inficiat, inſtar rhabarbari: cortex niger, glaucis maculis aſperſus: eodem modo aluum deijcit, & bilem expurgat. Ariſtolochiæ radix glauca, & eadẽ operatur. Sic lapathi, & filicis radices, & Mercurialis. Eadem præſtant flaui coloris animalia.

IIDEM PLANTARVM COLORES AD ICTERVM VALENT. Cap. VI.

ICTERITIAS morbus totum corpus infeſto bilis pallore decolorat, cuius incommodo nunquam ſatis laudata Natura apertiſſimo documento mortales docet occurri poſſe croceis plantis, animalibus, lapidibus, & omnibus deniq; terra naſcentibus, quæ non ſolùm hauſta humorem illum cauſantem purgant; ſed ſuſpenſa, & conſpecta etiam eiuſmodi morbum profligant, excutiunt, obſeſſumq; corpus liberant. Rerum lutearum conſpectu bilem flauam regij morbi parentem cieri docemus, & ad ſummam cutem elici, euocatam exterius facilè diſcuti, quare ſuffuſis bile lutea intueri præcipimus, ſic rubra ad ſanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me ſomniaſſe aliquis, aut ſine authoritate loqui cauilletur. Atriplici luteoli floſculi, numeroſiq;, cui quum folia marceſcunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tũ Dioſcorides, tum antiquiores chryſolachanon vocarunt: herba hæc adalligata morbum regium habentibus, ita vt ſpectari ab his poſſit, ſanari id malũ, ex Plinio. Erytrhodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum langueſcit: ex aqua mulſa potum regium morbum ſanat, Dioſcorides etiam ſanari tradit, ſi alligatus frutex ſpectetur tantum, ob id aureum poculum antiquis dictum. Abſinthij genera ponticum, ſantonicum, ſeriphium, omnia aureo flore donata: in regio morbo eius dilutum, vel decoctum per ſingulos dies cyathis tribus ſalubriter bibitur. Pecora in Ponto pingueſcunt illis, ob id ſine ſelle inueniuntur ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratũ etiam croceum ſuccum remittit. Radix cum albo vino pota regio morbo medetur. Buphtalmon aureos flores producit, vt Alcman Poeta aureum torquẽ ex eius floribus conſtare demonſtret: Arquatis, qui ſubinde biberint, bonum colorem ad tempus reddi prædicant. Chryſanthemon dictum, quod aureo quodam ſplendore collucere cernatur; Arquatis coloris hilaritatẽ reddit, vtique ad tempus, ſi à balnearum egreſſu poſt longiorem moram ebibatur. E ſylueſtri cucumere fit elaterium, quod eiuſmodi morbo prodeſt. Anthemis intus flores aureos, foris melinos affert, bilem ſuffuſam tollit, ſic celtica nardus, & ſyriaca. Inter oſyridis genera eſt, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, coniza, hippomarathum, & ſenecio ex Plinio, lactuca, pentaphylon, aſparagus, aloe, roſmarinus cachrys, chamæpitis, ruſcus, eryſimum, ambubeia, folia tuſſilaginis ex Plinio, braſſica, mercurialis folijs & floribus flaueſcentibus, & verbena ex Plinio, fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilinæ genera floribus aureis, caltha, herba vulgò dicta *turcha*, ſena, cuminum, aſarina quorundam recentiorum experimento; eruca ſylueſtris, lupulus, laſerpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent, ſunt & floſculi ſtellati luteoli, aſplenium folio ſubflaueſcẽti, tamaricis folia, & rami, ſic & ſabina. Sunt & flaueſcentes radices, lapathi radix lutea, icterico valet, ſic etiam rhabarbari, centaurij maioris radix ex rubro flaueſcit, & regio morbo medetur ex Meſue. Paſtinaca lutea etiam ictericis datur, aſphodeli ex Galeno, curcuma ſeplaſiarijs croceum ſuccum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & ſemina quorundam arborum citrij ex Auicenna ictericis ſubueniunt, ſolani heliacacabi; tamarindi, qui fului ſunt ad idem præſtant. Sic & legumina quædam vt piſum, cicer, cicercula, & lupini commanducati frequentiores hominis colorem emendant ex Plinio. Caſiæ ſolutiuæ arbor cortice tenus buxeo colore eſt, & ex Meſue ictericis confert. Cuſcuta ſubflaueſcentibus cirris, & eandem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immò & ſenſibilius, quum viua ſint, & facilius bilem cient, & attrahant, argumentũ quod ipſa protinus moriantur. Galgulus, ſiue icterus auis colorẽ pallidum, & luridum refert ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait. Icterias gemma aliti lurido ſimilis, ideo exiſtimatur ſalutaris contra regios morbos. Grammatici luridũ

dicunt,

dicunt; quaſi loridum, & loro percuſſum, quod ſupramodum eſt pallidum. Lucretius

Lurida præterea fiunt quæcunq; tuentur
Arquati.

Auis icterus vocatur à colore, quæ ſi ſpectetur, idem malum ſanari tradunt, & auem mo
ri, hanc puto latinè vocari galgulum, ex Plinio. Icterus auis quædam à colore nomina
tur, quam ſi quis huius nominis morbo detentus inſpexerit, mox integrè à morbo libe-
rabitur, ex Oppiano. Charadrium auem Gherardus Cremonenſis ex Kirannide regiam
auem vocat, nimirum quod à regibus ad icteri morbi curationem requiratur, Ariſtote
les eam nominat: & videtur ſanè morbus arquatus ei conuenire, quum crura, roſtrum,
& iris oculorum flauo, luteoùe colore ſplendeſcant: ſola pars corporis ſupina ruffo co-
lore palleſcit. Sulphure hanc auem interimi memorat Aelianus (fortaſſe quod ſulphur
regium morbum propulſet.) Charadrius auis regio morbo medetur; ſi ab ægro dumta-
xat reſpiciatur, quo circa qui auem vendunt, abſcondunt eam, ne ab ægro prius videa
tur, quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur; authore Euphronio. Sed Andreas nõ
viſu, ſed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec to
lerat, ſed oculos concludens, genaſq; committens, auerſatur, non inuidens, (vt non
nulli credunt) hominum ſaluti, ſed perinde quaſi ictum accipiens, vulneratur, & con-
tagione ſe affici ſentit, transferentem in ſe ipſum per obtutum alterius affectionem, ceu
fluxu quodam, vt Heliodorus tertio ſuæ hiſtoriæ Aethiopicæ memorat, & Aelianus. Sed
Philes addit. Rubetam ſi quis aſpexerit, vtcunq; optimè coloratus, pallore, tanquam
ictericus afficietur; & rurſus charadrium intuens, liberabitur. Idemq; refert Suidas ex
Hipponacte. Eſt pici genus, quod nidum è ramis ſuſpendit, dicit Plinius, cyathi modo,
vt nulla auis poſſit accedere, chlorionem aliqui vocant à flauo colore, vel aureo, quo
coruſcat, præter alas, quas magis ſubuirides habet, à noſtris *horiolo* dici audio ab aureo
colore. Recentiores icterum curare dicunt, niſi cum ſuperioribus confundant. Paro
aui pectus luteũ eſt, rufeſcẽs inferius, ſunt qui ei eandẽ facultatẽ tribuant, quàm galgu
lo, eandemq; videtur hæc ales ſortita naturã, vt alliciat ad ſe vitiũ, atq; rapiat, ipſumq;
oculis effuſum, tanquam effluuium adſciſcat. Pſitaco viredo in toto corpore lutea, præ
ter collum miniato diſtinctum torque in cibo quoſuis ictericos iuuare memorant. Per-
dix teſtacei coloris, in dorſo, & cauda ex nigro, ruffo, & flauo videtur ornata: cuius ce
rebrum cũ vini cyathis tribus potum, morbo regio reſiſtit ex Plinio. Aquila flaua tota
eſt, oculi non glauci, ſed charopi, vt leoni: eadem poteſt, quæ perdicis cerebrum. La-
certi virides toti ſunt, cum quodam pallore, ideo Græcis χλωροσαύρα dicitur. Hippocra-
tes regius morbus, ait, cum virore pallidus eſt, quales lacerti virore pallentes: tertio
de morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in ſacculum indatur, ac ligetur ſuper
ictericum, quouſq; moriatur lacertus, contrahit ad ſe icterici colorem; certiſſimo noſtro
experimento. Varij coloris gallinæ ſunt, & præſertim totæ croceæ, vel ſubflauæ, ſed ge-
nera earum permulta ſunt, quæ croceos pedes habẽt, vt icterici, de quibus Plinius. Mor
bo regio reſiſtit gallina, ſi luteis pedibus, prius aqua purificans, dein colutis vino, quod
bibatur. Sic de leone, vrſo, cæteriſq; animalibus croceis, ne longius peruagemur. Hæc
eadem oculorum icteritiam ſanant, & glaucomata. Plinius. Viridem lacertam longo
collo in ſabuletis naſcentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter poteſt quæ
aquila, & ſi infirmius: accipitris fimum cum attico melle ad eadem valet, quibus etiam
crocati pedes ſunt ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam,
& claritatem inducit. Perdicis oua decocta cum melle in vaſe æreo glaucomata tollunt
ex Plinio: ſic eius fel ad glaucedinem ex Galeno. Milui oculi pallidi, ſiue crocei ſunt, ſi-
cut ictericorum oculi ex Suida: ex genere accipitrum eſt, magnitudine ſola differẽs, po
teſt quæ accipiter, qui arquatis ſubuenit. Sunt & aliæ res croceæ, vt reſinæ pinus, & la-
ricis, ſulphur, & oui vitellum ex Dioſcoride, vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec

melius

melius regio morbo, quàm ſuccino occurri poſſe habemus ex Diocle & Theophraſto, ſi ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem icterum à croceo colore ſic dictum, ad idẽ valere, referunt lapidarij. Quæ ſuffectura putamus, ne per omnia rerum genera, quę crocea ſunt, ad eadem valere inſolenter euagemur.

POSSE OCVLORVM INTVITV ETIAM HVMOREM purgari. Cap. VII.

POSTQVAM in colorum narrationẽ incidimus, alia obiter aperiemus, fortaſſe naturæ miracula ſcrupuloſius peruestigantibus non iniucunda futura, neq; ad medicam rem inutilia, nam plures morbi etiam coloribus perſanantur: & ſi vſus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti ſumus, multa coniecimus, rerumq; euentus coniecturæ, & ſpei noſtræ ſæpiſſimè fauit, ſuffragatusq; eſt: nam à reliquis coloribus, reliqui humores ſolo intuitu perſanati ſunt, purgatiq;, vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum ſanguineo ſucco ſæpis ſanguinem purgauimus, elicimus, ſiſtimus: ſic melancholiæ & pituitæ ſubuenimus, floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, viſumq; noſtrum vellicant, & laceſſunt, ſenſusq; occurſantibus coloribus afficiuntur, & ſpiritus à colore excitati conturbatiq; vel digeruntur, vel per inania pororum ora eructantur, quod ex adductis vtiq;, adducendisq; exemplis magis explebimus ex animalibus. Conſtat rubrũ colorem boues, tauros, & bubalos, efferare, vt qui rubra veſte induti ſunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi ſummo eorum malo cauſa colorati habitus pleraq; damna perplexi ſunt. Cauſa eſt eorum ſanguis qui fibris refertior eſt, cæteris animalibus, & ob id celerrimè coit, & dureſcit, vt ex Ariſtotele habetur, obiectuq; ſanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium ſanguine obſeruatum eſt videri quædam corpuſcula, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terreſtris exuberantiæ vim indicat: inde incaleſcens ſanguis eiuſmodi perſeuerat diu, atq; ita effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentiſſimum, audaciſſimumq;. Fila nanq; id genus veluti prunæ inardeſcunt, quod & in ſue agnoſcitur. Sic accipitres abundant ſanguine, argumento quod animoſi ſunt, & animo magis, quàm viribus armati in ſublimi euolant, longè, lateq; aere prædam inuadere non dubitant, neq; id tã cibi auiditate, quàm gloriæ teſtantur, eſſe enim auis maximè iracunda ex ſanguine, ob id ſolitaria volat. Miluus ex accipitrum genere eſt, & maximè rubrum colorem horret: nam punico malo non inſidet, neq; eius aſpectum ſufferre poteſt. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amiſſa vxore, ex qua Sidem filiam ſuſceperat, (ſide enim malum punicum ſignificat) libidinis effectu in filiam arſiſſe, Side ne à parente contaminaretur, ſuper materno ſepulchro ſe iugulat. Dijs hunc caſum miſeratis, de ſanguine punicum produxerunt, & patrem mutatum in miluum calamitatis ſuę monimenta refugere. Sus animal maximè pituitoſum, & humidum omnium ferè terreſtrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidiſſima eſt carne, conſpecto colore albo efferatur. Fœminas ſubantes in tantum efferari aiunt, vt hominem lacerent, candida maximè veſte indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ aſperſo. Vrſi maximè pituitoſi ſunt, humidiq;, eos maximè candida mappa excitat, proritatq; ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici ſunt. Auſonius rubræ pennæ conſpectu terreri dixit, his verſibus.

An cum fratre vagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ

Virgilius eiuſdem rei commeminit in Georgicis, vbi de ceruis agit.

Puni-

Puniceæue agitant pauidos formidine pennæ.

Xenophon in Geoponicis ait. Maximè timent cerui funem aliquem, ex quo pennæ ſuſpenſæ ſint; imaginantes nimirum ipſam pennæ agitationem. Leo calidiſſimus eſt animalium, & maximè ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus.

Ardenteſq; faces, quas, quamuis ſæuiat, horret.

Ariſtoteles & Aelianus id euenire referunt ex nimio calore, quo conſtat, cõtinua æſtuat febre, ac percuſſis eius oſſibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita ſit, ab Aegyptijs Vulcano ſacer cenſetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrimè exteriorem intuetur. Aelianus, & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, vtpote feruidum animal, terrent leones rotarum orbes circumacti, & gallinaceorum criſtæ, cantuſq; etiam magis, ſed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur à venatoribus in eorũ aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum ſint oculorum acie acuta; & ignem interdiu ijdem ob eandem cauſam fugiunt, ex Aphrodiſeo. Lupi etiam calidi, oculis igneis præditi, vt noctu inſtar flammæ reluceant, ignibus exterrentur, præſertim ſilicibus excuſſis. Sic elephantes ſplendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum ſuis locis aſſiduè meminerimus.

QVID CROCEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. VIII.

DIXIMVS in humana Phyſiognomonia quod citrinus color in capillis ſignificabat temperamentum inter caliditatem, & frigiditatem, & Auicenna dicebat diminutã frigiditatẽ, in qua plus caloris, quàm frigiditatis eſſet. Sed ſi citrinitas declinat ad rubeũ colorem, ſignificare intentionẽ caloris, vt qui tali corpore præditi eſſent, vt Ariſtoteles dicebat, maniaci eſſent, ob multam caliditatẽ. At in libello de coloribus dicit fieri croceum colorẽ ex deficienti nutrimento: nam fructus caduci flaui fiunt, & ſi eorum poſtremus color non ſit flauus. Frondes autumno caducæ flauæ fiunt, quia nutrimentũ omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliqantulũ repræſentat. Nos aliquas adducemus herbas flaui florum coloris, vel ſucci, & calidas eſſe, vt raræ, vel nullæ ſint, ſine aliqua cauſa potiſſima frigidę. Anagyris croceo flore eſt, & ex Galeno calida, ſiccaq; eſt, ſic ſtœchas citrina, hypericum, androſæmon, aſcyrũ, cori, aiuga, thapſia, tithymalorũ omnes ſpecies, cucumis agreſtis, heleniũ, fœniculũ ſatiuũ, ſylueſtre, & cachrys, artemiſia, abies, abſinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus celtica, aſarina, coſtus, balſamũ, aſpalathus croceus, crocũ, reſinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, fœnum græcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax heraclium, ſeſeli, ſmyrnium, anethum, crithamũ, cuminum, eruca ſylueſtris, ammi, aſphodelus luteus, pyrethrũ, chelidonium maius, & minus, ferula, ononis, peucedanum, geniſta, mentha græca, anthemis, ruta, coniza, verbaſcum, chryſocome, heliochryſos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omittimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in pręſens alia non ſuccurrant.

QVOD HERBACEI COLORIS FLORES PRASSINAM BILEM purgent, & pallidi pallidam, & quid eiuſmodi color naturaliter ſignificet. Cap. VIIII.

BILIS ſpecies eſt praſſina, eruginoſa, pallida, & citrina. Dicemus de praſſina, quam expellunt plantæ viridis, vel herbacei coloris, & quia hæc bilis ſpecies plerunq; per vomitum euacuatur, liquidoq; cernitur, ob id plãtę eiuſmodi per vomitũ plerũq; talẽ purgant. Narciſſi flos à Plinio herbaceus deſcribitur: Dioſcorides eum vomitoriũ dicit eſſe, vt hanc bilis ſpeciem euacuet. Blitum herbaceo eſt flore, & ſi à Dioſcoride

deſcribatur nullius in medicina vſus, Plinius adèo mentem turbare dixit, vt choleram faceret aliquibus. Eſt huius ſpecies, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis ſpecies repræſentat, flauam, praſſinam, eruginoſam, rubram, & vitulinam; vomitiones mouet, & omnes bilis ſpecies euacuat. Atriplex herbaceo flore eſt, cuius ſemen prouocat vomitus. Galenus thlaſpi ſpeciem è Creta aduectam dicit, colore inter luteum, & flauum, Dioſcorides è Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vſq; ad ſanguinem. Sed verè vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Eſt & geniſtæ ſpecies ſenticoſa, rutæ folijs viridibus, croceiſq;: florem ad viridem icterum vtuntur aliqui magno ſucceſſu. Sed color viridis naturaliter ex Alberto non reperitur in floribus, quod cenſetur naſci ex craſſo illo aqueo humore, indigeſto, ſupernatanti, terreſtri, fœculento, qui humor florum materia eſſe non poteſt, quum flos è tenuioribus, & ſimplicioribus plantæ partibus proueniat, & ſi verè is colos in floribus non reperiatur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis diſtincti videntur, ex quibus etiam præſagire poterimus ex humiditate, & frigiditate conſtare. Inter gemmas ſmaragdus viridi coloris eſt, & frigidæ qualitatis, quum authores ad venereos incentiuos, & ardores ſedandos valere teſtentur. Et iaſpis ex glauco viridi conſtat, tantæq; frigiditatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illicò tepefacere, & cordis excandeſcentias refrigerare poſſe dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigidæ & humidæ qualitatis ſunt. Eſt & altera bilis ſpecies pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex ſimilitudine. Bryoniæ flores pallidi ſunt, & pituitam trahere dixit Dioſcorides. Mandragora fœmina fructu pallido inſignita, ac vomitione bilem, & pituitam trahit: quæ pituita pallida ſemper eſt, ex atræ bilis commiſtione. Hemerocallis flos quum dehiſcere cœperit, colore perquàm pallido eſt, pota aquam educit à ſanguine. Sed videamus quid calidi, frigidiùe ſignificare poterit. Ad huiuſmodi cauſam indagandam multi, multa dicunt. Ariſtoteles libro Problematum ait, quod commoda ſpiratio colorem iucundum facit, ſic ſtrangulatio, & conſtipatio contra efficere neceſſe eſt. Ob id curſores, qui nudo corpore currunt, hilariore ſunt colore, qui veſte induti, ac ſub veſtem oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ ſubſiſtunt, aer refrigerat, corpuſq; ità difflat, euaporaturq; commodius. Sed qui oleo peruncti ſunt, oleum quia tenue, & humidum ſubter perunctum, meatuſq; corporis interſepiens, neq; humorem ac ſpiritũ à corpore profluere ſinit, neq; ſpiritum exteriorẽ admitti patitur: quapropter materia vacans in corpore, humida putreſcens, pallorem inducere poteſt. Et alibi, eos qui in mõtibus ſtant, coloratiores eſſe, quàm qui in paluſtribus, quia loca aſpirata colorem præbent amœniorem. Pallorem humor efficit, quum putreſit, qui euenire imbecillitatis cauſa ſolet, & ob id qui paluſtria colunt, ſunt pallidi. Et libello de coloribus ait. Flores illos colorem nanciſci idoneum, qui calorem, & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æſtate apparent, coloratiores ſunt ijs, qui hyeme, quod ab æſtu meatus aperiuntur, & humor euaporat, ſed qui hyeme apparent, quia à frigore conſtringuntur, & condenſantur pallidiores fiunt. Sed Auerroes cauſari dixit ex admiſtione partium aquearum cum terreſtribus, quando eſt in rebus humidis, ſignificat complexionem frigidam, & humidam, & alius eſt ab illo candore pulchro, qui fit ex admiſtione partium terreſtrium cum aereis, qui calorem, aut temperaturam ſignificat. Nos verò in humana Phyſiognomonia probauimus eiuſmodi colorem improbandum, nihilq; boni ſignificare, & pallidos homines proditores, & reprobos diximus: ob id plantis illis minimè fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & ſemina ferãt. Exempla erunt. Napellus colore ſubpallido eſt, & Galenus putrefacientem facultatẽ habere dixit. & lethalem. Stramonium colore herbaceo pallido eſt, & flore circa calicẽ pallidè albo, lethargiam, & mortẽ inducit. Cicuta albicanti flore eſt, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioſcorides, & ad mille talia malefica valet, vt experti ſumus. Mandragora pallida mala producit, cuius ſuccum qui biberit, veterno quidem preſſi

torpe-

torpeſcunt, vt combuſti, diſſecatiq; nec dolore afficiantur, nec ſenciant: cuius largiore potu vita adimitur. Eius ſpecies *molengiana* eſt vulgò dicta, flore ſubcandido, vel ſubpallido, cuius frequens viſus lienis, & veſicæ obſtructus, elephantiaſes, capitis dolores, triſtitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. Hyoſcyamus ſubpallido flore eſt, à quo inſania, & ſopor infertur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris ſunt, & pallidiores peſſimi, & tabifici ſunt, albidi innocentiores.

ATRI PLANTARVM COLORES, ET NIGRA ANIMALIA *atram bilem generare, peſsimos morbos, & mortem denuntiare.*

Cap. X.

NVnc de nigris plantarum coloribus loquemur, qui ſcilicet atram bilem augent, vnde peſſimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores Theophraſtus reperiri negat, ſunt tamen purpurei obſoleti, ferruginei, atris maculis, punctisq; interſtincti, qui idem oſtendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obſcuris notis ſignificari digna eſſet. Niger color, ex Pythagoræ opinione, infamis eſt, qui dicere ſolitus erat, quæ atri coloris eſſent, ad mortem pertinere. Macrobius Veranij teſtimonium afferens libro de verbis pontificalibus, dixit nigras arbores infelices, felices verò eſſe albos fructus ferentes. Tarquinius Priſcus in oſtentario arboreo dicit, quæ inferiorum Deorum, auertendorumq; in tutela ſunt, infelices arbores nominat, vt ſanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigroſq; fructus ferunt: Vnde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, viſus tenebras, obitates oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipſa atra ſomnia oſtendendo, mortem nunciat microcoſmo, vt Hippocrates habet libro de ſomnio. Exempla adſunt. Faba flore eſt verſicolore, partim purpureo, partim atris quibuſdam maculis notato, quas M. Varro lucubres literas appellat. Feſtus Pompeius mortuorum animas in illis habitare teſtatur. Hebetare comedentium ſenſus exiſtimata, terribilia ſomnia facere. Ob id à fabis abſtinendũ Amphiaraus præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ ſomno colliguntur, obeſſe non parum crediderit, quum ſuo flatu placidam quietem interpellarent, & mentem in ſomnis commouerent. Orpheus fabarum cibum interdixit.

A fabulo miſeri, miſeri ſubducite dextras,
Par fuit hoc fabulum, caput ac exeſſe parentis.

Quoniam vt Magi tradidere mortuorum animæ eſſent in eis, Callimachus Poeta eiuſdem opinionis fuit, vt ſcriptum reliquit.

A cyamo dextram triſtantem mouit edentes.
Hoc, vt Pythagoras iuſſerat, ipſe loquar.

Cicero in ea opinione eſt, interdixiſſe Pythgaoreis, ne fabis veſcerentur, quod errorẽ animis, perturbationemque tranquillam mentis quærentibus auferat, quibus is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius eſſe conſtaret. Præterea efflorescentes fabæ, & ſi ſuauem exhalant odorem, per nares hauſtus etiam ſatis longè, ità cerebrum perturbat, præcipuè ſi malancholicus is fuerit, vt etiam à ſana mante diuertat, & ferè inſanum reddat, ita ſpiritum peſſimum halant, vt prouerbio abierit in eos, qui non ſatis ſana mente conſtarent. Hic inter efflorescentes fabas ambulauit. Fabas, vt refert Theon Grammaticus, Aegyptij, & Flamines Diales apud Romanos,

inter funeſta habebant, neq; comedebant, neq; aſpiciebant. His vtebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proijciebant, iccirco non tutum eſſe inter illas verſari, quieſcere, dormire, noctuq;, quàm interdiu periculoſius id fieri veteres putabant. Eius generis ægyptia faba: veſparia fert in ſcapo, in quibus fabæ atræ, odore, & ſapore amaræ, operculo ſuo exertæ extuberant. Galenus non longè diſſimilis naturæ à prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem ſolet excitare; continuo viſu pallore corpus decolorat. Eiuſdem ſunt facultatis & multa leguminum genera, quę proferunt florem purpureum obſcurũ, vt lens, cuius cibus, ſi modus abeſt, cancros mouet, elephantiaſim creat, quod facilè in atram bilem horum vitiorum parentem degenerat, aciem viſus hebetat, ſanguinem parit hęrentem & tardifluum, iocinoris obſtructiones gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuoſa ſomnia, capitis dolorem, & neruis omnibus noxam. Hortenſis ſmilax, ſiue hortenſis phaſelus florem creat ex purpureo verſicolorem, fructum nigerrimum, & rubrum, flatuoſam habet naturam, ægrè perficitur, brutaq; inſomnia parit. Vicia florem purpureum obſcurum parit: legumen concoctu contumax, infeſtum ſtomacho, noxium, craſſumq; ſuccum creans, atræ bili generandæ ſatis idoneum. Apij plura genera, nigris folijs, nigriori ſemine. Nullũ admittebant in cibis maiores, nefaſtum exiſtimantes, quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, vt Plinius refert ex Chryſippo. Coronabantur apio ſepulchra: Vnde natum adagium. Indiget apio, de ijs, qui profligata valetudine vtebantur, ex Plutarcho. Vermiculos in eorũ caulibus naſci dicunt, eosq; ſterileſcere, qui ediderint in vtroq; ſexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauſerint: innocentius eſſe album, eaq; de cauſa inter nefaſtos frutices non damnatum. ὑοσκύαμος dictus Græcis, quaſi ſuilla faba, quod, vt Aelianus dixit, huius fabæ hauſtu conuellantur apri. Genus eſt vnum nigrum à nigro flore, purpureoq; atro ſemine, & triſti aſpectu. Xenophon ſtuporem inſaniamq; ex eo gigni prodidit, capitiſq; vertigines. Scribonius altercum nominari dicit, quod qui eo veſcantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione, deliriũ quoq; fieri affirmant, ſi colis inteſtinum vlcus ſentiens, eodem ſubter proluatur. Genus papaueris, nigri ſeminis phthiſin vocant, lethargum facit, & iugulat. Diagoras, vt Eraſiſtratus memoriæ prodidit, vſum eius damnauit, oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod viſui noceret, oculorum aciem hebetans, & ſoporem creans. Addit Andreas, illitos eo prorſus excęcari, ſi non adulteretur. Mneſidemus olfactu tenus vſum conceſſit, ad ſomnum odore quærendum, cętera velut noxio nobis interdixit. Mortiferum per ſomnium eſt, pleriq; cum valetudo impatibilis odium feciſſet vitæ, hoc ſucco ſibi mortem conſciuerunt. Sic ſcribit Plinius interemptum Licinij Cecinnæ prætorij viri patrem. Multa & nobis vtiliſſima de albo ſoncho recenſentur, ſecus autem de nigro, quo, vt morbos faciente Cleomporus veſci prohibet, de albo conſentiẽs. Duo Thymi genera, candidum vnum, alterum nigriore folio, ne dum flore, de albo multa præclara in medicina proferuntur, nigrum Aetius nobis damnauit, quod intus receptum facilè computreat, & bilioſos humores creet. Caſtor marrubij duo genera tradit nigrum, & candidum, quod magis probat. Cardui florem purpureum obſcurum proferunt, eorumq; ſuccus ater manus & dentes inficit. Galenus atram bilem creare dixit, vt ex eius dura parte bilis atra, ex ſucco bilioſus humor enaſcatur. Blitum nigro folio eſt, ventrẽ adeò turbat, vt choleram faciat. Album ſemine nigro oculos hebetat, ſic & porrum ſtomachum malè habet, ægrè à ventriculo conficitur, ob fibroſum neſcio quid, quod in illo eſt, crudorum ſuccus largius ſumptus inter deleteria recenſetur: nã fama eſt Melam equeſtris ordinis, reum ex procuratione à Tiberio Principe accerſitum, in ſumma deſperatione ſucco porri ad trium denariorum argenteorum pōdus hauſto, confeſtim expiraſſe abſq; cruciatu, ex Plinio. Cępam Hippocrates aſpectu magis, quàm eſu commendauit, viſu bonam, eſu malam dicens: lucubrationibus, & literarum ſtudijs addictis ſummè cauendã, nam oculos vitiat, & viſum obtenebrat, bilemq; exacuit,

ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus læthifera ſuis baccis linas nigras reddit. Braſſica ſemine, caule, & folio nigro, cæſioue: crimina ſunt apud Eraſiſtratum, Galenum, & alios animæ grauitatem facere, dentibus & gingiuis nocere; viſus aciem obtundere, & melancolicum ſuccum gignere. Tubera foris nigra ſunt, craſſos humores gignunt ex Auicenna, vſu frequenti epilepſiam, & apoplexiam gigni anthor eſt Simeon Sethi. Molengianę vulgò dictæ: poma ex purpureo cœrulea, vel ex fuſco violacea, vulgus eſu læthalia, & noxia expertus, mala inſana vocauit; bilioſos humores generat, iocinoris & lienis infarctus, ex quibus diuturnę febres, ex Auicenna. Demōſtrabimus nigri coloris animalia etiā oculis tenebras offundere. Ideq; in lapidibus, alijſq; rebus obſeruatum, & largo eſu melancholiā inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiuſdē familiæ vlcera, & morbos. Almanſor de animalium carnibus loquens ait, rubeā, vel nigram carnem melancholiam gignere. Bubalus nigra cute, & pilo eſt, eius carnes vt nimium melancholicæ reſpuuntur à Medicis. Cati verſicolores, & maximè nigerrimi, cerebrum eſum dementat, meatus cerebri obſtruens, vt impediat ſpiritus animales. Pili eius venenoſi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponenſis ſtolidos homines reddere, & quaſi præſtigijs obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios ſola præſentia. Aſini atræ bili obnoxij, cameli, equiue, omnes colore fuſci, eorum carnes peſſimi ſucci, concoctu difficillimæ, melancholiam gignunt, & ſtomachum lædunt, quibus aſinini, & camelini veſcentes fiunt, ex Galeno. Ferinæ carnes, quia nigriores, ſiccioreſq; vt diximus, ferinum ſanguinem, & melancholicū procreare ſcribunt Medici. Ceruina caro fuſca, bubalæ aſſimilis, bilem atram auget, ex Simeone Sethi, febres quartanas huius carnis eſu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, cæterorumq; rapacium facilè in corporibus bilē atram generat, ex Rhaſe. Leporina caro ſanguinem gignit melancholicum ex eodem. Vulpinas carnes peſſimi alimenti eſſe tradit Aetius, Bœotus quidam apud Ariſtophanem in Acharnenſibus videtur irridere Bœotos tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quàm lepores in delicijs haberent. Hirundo nigræ carnis, & nigerrimæ pennæ, Simonidi apud Athenæum cyana, Ariſtophani varia, quod dorſo, & alis nigra, ventre alba, gutture rubra. Medici noxij, & feruidi alimenti eſſe dicunt: cuius ſtercus calidum oculos excęcat ex Alberto, vt contigit fatigato Tobię à ſepultura domū venienti, & obdormienti iuxta parietē, quū ex nido hirundinis ſtercus calidū in oculos incideret, vnde excæcatus eſt. Veſpertilio cuteis alis nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius ſtercus obcæcare dixit: & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infauſti erat augurij, ob id contra ea domibus ſuſpendebatur. Columella.

Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres ſuſpendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.

Vpupa verſicolor, albis, & pennis nigris diſtincta, alæ alternis maculis variæ. Tereum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra, & turpi ſua facie calamitatem ſuam inſpiceret, ſemper in ſepulchris, & humano ſtercore commorans; deſerta querit nemorum, & inuias plagas, lucubris, & nocturna auis. Cuius ſanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantaſmata. Pauones nigri ſunt, mali ſucci eſſe dixit Simeon Sethi, atram bilem generare, hepaticis, & ſpleneticis nocere. Teſtudines terreſtres tergore nigro ex luteo colore diſtinctis ſpatijs inter ſe variant, inſtar pellis ſalamandræ. Puluis teſtudinis in collyrijs adhibitus, cæcitatem inducit. Quod ſi in lebetem balnei proijciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur ex Rhaſi.

ATRAS PLANTAS, ET ANIMALIA ATRAE BILI, ET eius morbis mederi. Cap. XI.

IDEM colores, ſcilicet niger, cœruleus, purpureus, & fuſcus in medicamentum adhibiti, contrariam vim operantur, melancholiam ipſam, & eiuſdē morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus nō reperiri, ſed eius vice cœruleū, purpureū, halurgūue. Id quoq; præmonendum duximus, eiuſmodi colores ſplendentes, hilares, amœnos, iucundosq; medicam vim retinere, ac animum exhilarare, ſic pallidos, exoletosq; inducere. Exempla erunt. Violæ flos ſaturatiore purpura relucet; Meſues bilem expurgare dicit, ego atrā expellere vidi. Bugloſſi flores, ſiue vulgaris *boraginis* eximia purpura, cœruleoùe renitent omnes: eis ad cordis effectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tertianas, quartanaſq;. Animi voluptates auget, ex quo Græci εὐφρόσυνον dicunt, & etiam νηπενθές, ideſt triſtitiam diſcutiens. Vulgaris verſiculus eſt,

Dicit borago gaudia ſemper ago.

Altera eſt ſpecies ſemper virentis, ad cordis, & melancholicos effectus præſtans. Sena cœruleo flore eſt, retorridam, atramq; bilem, earumq; ſuffuſiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicercula purpureo flore: emendant lichenes, formicas, & pſoras: illinuntur gangrenis, & ijs, quæ cacoethes nominantur, horrores quartanæ febris minuunt. Origanum atros humores per aluum excernit, ſic heraclion, & onitis, quæ floribus ſunt purpuraſcentibus. Pulegium atram bilem per aluum exigit. Dictamnum alterum Dioſcoridis florem fert atriorem, ad eadem valet. Thymum capitulos purpuraſcentes affert: Dioſcorides humores euacuare ſcripſit, & melancholicis dari. Epithymū per inferna atram bilem excernit. Palmæ Chriſti vocatæ flore purpuraſcente ſunt: Auicenna melancholicis dari iuſſit. Alypum qui depingunt, purpureo flore teſtantur: ſemen ex Dioſcoride atram bilem deijcit. Mentha choleras, in aceto pota ſupprimit. Calamintha cognatū genus, eſtur ad elephantiaſim. Galeopſis ad carcinomata valet. Capnos Meſues dixit ſanguinem expurgare ab exuſtis humoribus, carcinomatibus, & elephantiaſi prodeſſe. Ocymum, vt Martialis affirmat, modo roſeos, modo purpureos fert flores: valet contra quartanas. Betonica quartanas, tertianaſq;. Aron flore conſtat purpureo atro: vlcera omnium generum, ſiue phagædenas, ſiue carcinomata, ſiue ſerpat, ſiue polypos in naribus ſuccus mirè ſanat. Satureia floſculos ex purpura candicantes habet; eadem quæ thymum præſtat, hebeteſq; oculos exacuit. Saluia flore cæſio, purpureoq;: tetra vlcera purgat. Subpurpureo floſculo ſerpyllum eſt: phreneticis datur. Veratrum nigrum folio & radice nigris: melancholicis & inſanientibus prodeſſe dixit Dioſcorides, ſed atram bilem expellere Actuarius dixit. Peucedanum radice foris nigra: phreneticis iuuat. Braſſica cœruleo folio, nigreſcenti: ad gangrænas, phagædenica vlcera, atræ bili famulantia valet. Mandragora fœmina radice atra; per vomitionē atrā bilem expurgat. Vrtica ſylueſtris folio & ſemine nigris: ad gangrænas & carcinomata valet. *Scorzonera* vulgaris, radice foris nigra: cardiacis datur, cordis pulſu, & tremori obnoxijs: triſtitiam diſcutit, hilaritatemq; conciliat. Meliſſophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicant: propriumq; eius eſt hominem exhilarare, animi ſollicitudines fugare, & ſollicitas imaginationes tollere ab atra bilē obortas: folio eſt nigro. Myrobalani nigri, nigram bilem trahunt, & mœrorē auferunt. Nigra etiam animalia pro remedijs melancholiam purgant, & ex conſequenti comitiali morbo proſunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo ſæpius corripiuntur, & epileptici fiunt melancholici. Coruus nigerrimi coloris: ad lepras & alphos Alchindus valere dixit. Hirundo nigra eſt: confortat cor, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris: contra melancholiam valet. Pauo ad nigredinem vergit: oſſa aduſta lepram emendant. Accipi-

tris dorſum nigricat: animum corroborat, & melancholiæ medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigreſcunt: ad elephantiaſim, & carcinomata propinatur. Aquila eiuſdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & ſenecta nigreſcit: ad cancros valet, ex Arnaldo. Merula nigra eſt: Rhaſes pro cibo eis commendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hemorroidas. Mus nigris coloris: Rhaſes virtutẽ habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fuſci coloris, ad quartanas. Lepus fuſci coloris: aduerſus quartanam datur. Leo fuliginoſi coloris: ſanguis contra phantaſmata valet, ex Aeſculapio, Sexto, & Sereno, cor quartanas, ex Plinio. Ceruus fuſcus: contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris: ad elephantiaſin. Hyæna fuſci coloris maculis, nigris varia, remedium ex ea ad quartanas. Simia eiuſdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam cauſam à Leone voratur. Stibium atri coloris: purgatum verò purpurei, halurgi obſcuri, morbis omnibus in vniuerſum opitulatur, quos atra bilis excitat, dementias, faſcinaciones, epilepſias, & infinita alia, copioſeq; per aluum, & per os, & per poros etiam expurgat per inſenſibilem tranſpirationem, multipici experimento à nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientiæ iam tibi ſæpius manifeſtæ fuere Ill. Marine Bobali, vſq; ad admirationẽ, vt hæc, & alia quæ reticemus hoc methodo inuẽta clarè non celauimus. Gagates niger eſt lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamq; is vim teſtatur. Sapphirus cœrulei coloris: atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum geſtant, contritus cum lacte, tetra vlcera ſanat, anthraces ſolo tactu fugat, & iucundum colorem largitur. Hyacinthi ſpecies altera eſt cœrulea, ex ſimilitudine flores ſui nominis ſic vocata. Martialis in ſecundo.

Coccina famoſa donas, & hyanthina mœcha.

Ideſt veſtimenta purpurea, violacea: triſtitiam fugat, & vanas ſuſpiciones, ſi collo ſuſpendas, aut digitis geſtes, & ſecuritatem præſtat. Auicenna maximè omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dixit. Excitant & ijdem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, viſus caligines amoliuntur: vt Hippocrates de porro dixit. Allium nigro ſemine eſt, eſu continuo oculos hebetat: at pro medicamento allium oculis commodum, nam cum abundè alui deiectionem moueat, viſum caligine liberat. Braſſica nigro folio, crudæ ſucco angulis vel tantum tactis, claritati oculorum conferre ex Plinio. Lactuca flore cœruleo, lac claritati eorundem vtiliſſimum, dum capiti inungitur, ex Dioſcoride. Anagallis flore purpureo: ſuccus oculorum caligines diſcutit. Myoſotis cœruleo itidem flore: tradunt Aegyptij ſiquis in Auguſto menſe incurrẽte, huius herbæ ſucco inungatur mane priuſquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægylopas ſanat, ſuccus exprimitur ad cohibendas quartanæ febris horrores.

ATRI COLORIS FLORES HILAREM CVTIS COLOREM conciliare. Cap. XII.

COERVLEI florum colores, purpureiq; ijdem hilares, amœnos, & pulchros humanę cutis colores reddunt, tùm ijs, qui à longa valetudine decolorantur, tùm quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus conijciendum: hæ nanq; plantæ ſollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deijciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaq; cutis occulunt, vel ſummam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & ſupra omnes venuſti coloris vinum eſt: vino alitur ſanguis, & color hominis, ideo minus ruboris eſt in corporibus illis, & plus palloris, minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt ex Plinio. Cicer cœruleo eſt flore

cuti

cuti coloris hilaritatem præſtat. Vettonica cœruleo, vel purpureo eſt flore prædita, po ra plumbeum corporis colorem priuatim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum ſuccum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, vt etiam borago. Allium ſemine nigro, rubicundiora facit corpora, ex Plinio. Crethmon, ſiue batis folio eſt obſcuro cœruleo: colorem corporis gratiorem facit. Caſia nigra vt diximus, retorridam bilem purgando, maximè prodeſt ijs, qui naturaliter pallore dehoneſtantur. Sonchi genus eſt nigrum, quod horridioribus etiam ſpinarum aculeis riget: cuius ſi caulis nutricibus detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum ſi quis ieiunus quotidie biberit, vniuerſo corpori meliorem fieri colorem tradunt: flore leguminum, ſemine nigro rufeſcenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo diſcolores homines exhilarant. Croci immoderatus vſus pallorem, & faſtidium inducit, ſed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus & præſertim caricæ bilis colorem habent, immoderato vſu bilem augent; eſitatæ autem pro medicamento profunt ijs, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum eſt, dragma vna propinata ijs, quibus pallor membra decolorat, amœniorem colorem conciliat. Ceraſus atro cruore madet, ſanguinem ab atra bile expurgat, gratioremq; cutis nitorem reddit.

IN ATRUM COLOREM VERGENTES FLORES, VEL SIMplicia etiam contra dæmoniacos valere.

Cap. XIII.

NVnc de malancholicis loquemur, quos dæmoniacos vocant, quibus cœrulei, halurgi, nigreſcentes flores, vel lapides, aut animalia facilè medentur. Primo dicemus duo eſſe dæmoniacorum genera, vnū quod verè dæmoniacum dici poteſt, quum dæmones in humana corpora introducti ſunt ad impia eorum opera punienda, Deo permittente, & ij Sanctæ Romanæ Eccleſiæ exorciſmis, orationibus, & ieiunijs eijciuntur, de quibus non loquemur. Alterum genus eſt atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Eſt & melancholia ſtrenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, adèo mentem commouet, vt ex eo mirabiles conſpiciantur effectus; vt enim ex colliſu ſilicis, & chalybis excitantur ſcintillæ, ita ex acutorum humorum colliſu, vt in ardentiſſimis febribus videtur, excutitur, vt varijs linguis loquantur, & de ijs rebus diſputent, quæ nunquam audierint. Eſt humanus intellectus maximarum diſciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quàm corpori iungatur, omnium ſcientiarum plenus, qui corpore oppreſſus, latet, vt ignis ſub cinere ſopitus, ſed ab humoribus iam dictis excitatus, & commotus ſplendet, & quæ ſuis theſauris delituerant, oſtendit opes. Multa ſunt, quæ non niſi excitata & commota ſuam virtutem oſtendant. Succinum niſi fricatum quiſquilias non attrahit, neq; pyrites ignem elicit, niſi concuſſus, & quamplures herbæ niſi manibus attritæ, odorem ſuum non iaculantur. Qui morti pro ximior eſt anima iam corpori ſeparata, de excelſis loquitur, vaticinatur, & quaſi diuinitatis particeps, de cœleſtibus loquitur admirandis. Sed vt de eiuſmodi ſpeciebus loquamur; Eſt melancholiæ ſpecies, quæ ob effectu, quo homines afficit, lycantrophiā & cynantrophiam vocant, ex Aetio, & Paulo. Menſe Februario noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & vſq; ad diluculum circa ſepulchra præcipuè verſantur. Affectos his notis dignoſcunt. Pallidi ſunt, ignauè aſpiciunt, oculi eorum ſpectantur caui, & aridi, ſcabra lingua, neq; expuunt, neq; lachrymantur, ſemperq; ſiticuloſi. Malum hoc lycaona vocant Græci, ab Arcadiæ Rege Lycaone, quem à Ioue in lupum mutatum ob ſua ſcelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationē, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius.

Territus ipſe fugit, nactusq́ſilentia ruris.
Exululat, fruſtraq́ loqui conatur, &c.

Eſt & aliud morbi genus ex eadẽ atræ bilis ſpecie, quem dæmonium leoninum vocant, à leone dictum, quod eo morbo detenti, in alios homines inſtar leonũ ſæuiant. Lycantrophiam etiam nominauit Auicenna de curabuto loquens: hanc diuinam paſſionem Græci dicunt, eaque detenti, maioribus quibuſdam poteſtatibus detenti videntur, ac propterea enthuſiaſtici vocantur, quaſi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illę, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atri, cœrulei, purpureiq; ſunt coloris, & atram bilem exilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam pandem recentiores ad id præferunt, miriſq; laudibus extollunt. Conſtat enim folio nigro, & virgæ ſanguineæ ſimili, flore ex luteo herbaceo, in cuius medio purpureus, vinoſusque extat globulus, acino vuæ ſimilis, & radice pallida: cuius ſemen ſi ad vigeſimum vſq; diem in puluerem dragmæ pondere hauriatur, priſtinæ ſanitati reſtituitur, hoc præſtantiſſimum medicamentum ex Pandectario deſumptum eſt. Betonica folio nigro, ſemine & flore purpureis. Tantum gloriæ habet, vt domus in qua ſata ſit, tuta exiſtimetur à piaculis omnibus: betonicæ ſemen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mulſo, aut paſſo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor, ſed ad vomitum cogendi, vel ad iterum bibendum: his qui quotidie guſtẽt, nulla nocitura mala medicamenta putant. Verbena floſculis ex purpura pallentibus. Nulla plus romanæ nobilitatis habet, quam hierobotane, quaſi ſacra & luſtralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & luſtrationes cõmendabatur, ac ad dęmonum exploſiones. Immò ſi aqua conſpergatur triclinium, in qua ipſa maduerit, lętiores conuictus fieri, quod non niſi melancholiam atram illam expurgando hæc aſſequebatur. Orchidis ſpecies, *palmachriſti* vocata, flore ſpecioſo purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiuſq; radicem geſtatã amuletum eſſe. Et Plinius, ſatyrios fœmina, orchis cognominata, diſtinguitur internodijs, & ramoſiore frutice, radice faſcinis vtili. Aliſſum flore purpureo: in domo ſuſpenſum, ſalutare habetur, amuletũq; contra faſcinantium maleficia creditur hominum, & quadrupedũ generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excuriat, ſuo cæſio, atroq; frõdium virore contra faſcinationes valere, & melancholię ſuſpiciones tradidit Ariſtoteles in Problematis. Præſtãt idem & animalia, quę fuſca; ſicca, & melancholica ſunt. Roſtrum lupi inueteratum veneficijs reſiſtere dicunt, ob idq; villarum portis prę figunt: hoc idem præſtare pellis è ceruice ſolida exiſtimatur. Maſſurius palmam lupino adipi antiquos dediſſe tradit: ideo nouas nuptas illo perungere poſtes ſolitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctã qui ederit, à dęmonibus & vmbris, & phantaſmatibus non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo ſumpta, phantaſticos curat, ex Aeſculapio. De cane eadem, quę de lupo, dicendum, quum eiuſdem generis ſint, & qualitatis. Genitale canis ſub limine ianuæ defoſſum, amuletum dicunt totius domus, contraq; mala medicamenta. Sanguis canis nigri reſperſus omnibus parietibus domus, in qua eſt maleficium, tollit: fel canis nigri maris amuletum eſſe totius domus ſuffitum, purificareq; eam contra mala medicamenta; & fortaſſe ad hãc domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præſides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides tranſeamus. Gagates lapis nigerrimus eſt: contra dęmona valere dixit Marbodeus, & per dęmones phantaſmata melancholica intelligit, quæ ab Euace dęmones vocantur. Tradit etiam Meſues oleum gagatis valere contra dęmoniacos, & Proclus aqua & aſphalato ſuffumigato fugari dęmones dixit. Nõ eſt igitur à ratione alienum, in numerãdis ſacris precibus vtantur gagatis baculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ ſimilis reperitur, quo viſo canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thraſyllus in Aegyptiacis, vt Stobœus citat. Antiphanes corallium eſt, ab eo colore nigro diſtans; & Marbodeus contra dæmonicas vmbras valere dixit. Lapis armenus ad atrabilares morbos valet colore cæ-

ruleo, ſic lapis azuli atram bilem deijcit, & ad eadem valet, ex Dioſcoride. Iaſpidis plures ſpecies, in India ſmaragdo ſimilis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodeus contra malencholicas illuſiones, & ad noxia phantaſmata valere dixit. Nigra chalcedonij ſpecies collo appenſa, valet cõtra illuſiones & phantaſmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctiſſimus priſcos exorciſtas antequam exorciſmos eccleſiæ adorjrentur, corpora obſeſſorum ab atra bile expurgaſſe: quum plerumq; geminis morbis obſiderentur, animi & corporis. Sed verè dæmoniaci quomodo liberentur, non tractamus, quum ſacris exorciſmis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infeſtant, & excruciant, etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianuæ limine ſuſpenſa, mali medicamenti noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum ferunt. Cauſam auguror, quod ſola inter plantas ter floreat, ſanctiſſimũ trinitatis myſterium oſtentans. Prima ramni ſpecies, quam *ſpinam cerualem* dicunt, rectis circa ramos aculeis, rigidiſſimis, & omnium acutiſſimis, robuſtiſſimiſq;, diroq; mucrone ſæuientibus horret, fama eſt apud antiquos ramos huius valuis, feneſtriſue impoſitos, veneficia depellere, auguror ex hac concinnatam coronam Ieſu Chriſto domino noſtro in crudeliſſima ſua paſſione, & ob id vulgo *ſpina ſanta* vocata. Ruta vt diximus, contra maleficiatos valet, fortaſſe à crucis ſigno ſemini impreſſo, hypericon vehementiſſime dæmonas eijcit, ob id vulgo *fuga dæmonum* nuncupata, vt obſeſſi, nec odorare, nec ſupra ferre valeant, auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum ſoli Deo thus donaretur. His in balneis, aut ſuffitibus, aut geſtationibus vſi ſumus ſæpiſſime à dæmonibus obſeſſos liberandos.

ATRI COLORIS FLORES, ET ANIMALIA CONTRA VEneris impotentiam valere. Cap. XIIII.

ID[illegible] malincholiæ morbus ex vehemẽti imaginatione coitum impedit, vnde ſæpiſſime melancholici ſe maleficiatos putant, & ligatos dicunt, conſtat enim coitus motu & imaginatione, vt qui ſe maleficiatũ imaginatus fuerit, illicò vim amittit coitus, cũ præſertim hac imaginatione melancholici laborant, & quum earũ complexio frigida & ſicca ſit, Veneri inimica eſt. Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fuſca, vel purpurea, lapides, herbæq; vim eandem habẽt ad huiuſmodi infirmitatem auerruncandam. Picus Martius, vel eius generis auis, nobis dictus vulgo *turzolopico*, quàmq; depingit Ouidius Metamorphoſeos quartodecimo

,, duro fera robora roſtro
Figit, et iratus longis dat vulnera ramis,
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula quod fuerat, veſtemq; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Pollet vi maxima aduerſus ligationes coitus, & clauſuras. Adacto enim à paſtoribus cuneo, admota quadã herba, ab his elabitur. Plinius ex Trebio. Herba enim cõtraria lapidi eſt, eamq; cõtra lapidẽ ponit, lapis velut offenſus, & nõ ferens vim herbæ, exilit, atq; rurſus foramẽ reſoluit, Aelianus & Oppianus. Auis hæc aſſata, vel elixa comeſta, ſanitatem ægris celeriter reddit, & incãtatione ligatos ſoluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldũ. Coruus niger eſt, & cõtra malancholiam valet. Fel miſtũ oleo corpori illitum, hominem ne coeat ſoluit, Rhaſes ex Cleopatra: Pœonia grana fert ex nigro ruſeſcẽtia, alijs nigris medio, & purpureis ſatiſcẽtibus enim folliculis ſemina alterno coloris contextu mirabili naturæ decreto viſuntur:

magna cum hac pico ſympathia: nam fructũ, radicemùe legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdiu facere impetũ in oculos dicatur, alioqui effodientibus radicem pœoniæ ſedes procidit, ſi Theophraſto credimus. Medetur pœonia faunorum in quiete ludibrijs: eſtur contra malum mentis: hanc & ephialtion vocabant antiqui, vtpote cum aduerſus ſuppreſſiones incumborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus ſi ſubijciatur puluinari, Venerem ſtimulare dixit Plinius, habebaturq; eſſe efficaciſſimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

QVID COERVLEVS, NIGERVE COLOR NATVRALITER ſignificare poterit. Cap. XV.

NIGREDINEM, & viriditatem Auerroes in ſuis Colliget ex neceſſitate fieri ex ſiccis partibus, & terreſtribus, & quandoq; fieri ex multo calore, ſicut nigredo in Aethiopibus: quandoq; per frigiditatem, ſicut vinum nigrum, & hæc differentia indicatur ex eo, quod proceſſit. Albertus cœruleum, nigrum, aut purpureum colorem cauſari ex terreſtri, fumoſo, aduſto, obſcuro fumo. Auicenna fuſcum dominium choleræ nigræ in corpore ſignificare, & ex aduſtis humoribus nigricantem vaporem conſurgere. Ariſtoteles libro de coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem nigrum cauſat, & in Problematis. Omne, quod vritur nigrum effici ſolitum eſt. Ego dicerem colorem nigrum aduſta indicare, & aduſta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem conſumit, quæ remanent ergo ſicca ſunt. Exemplum erit hyacinthus coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & ſiccus eſt. Cyanus flos refrigerat, & aſtringit: Viola purpurea, & huiuſmodi.

ALBIFLORAE PLANTAE, ET ANIMALIA PITVITAM augent. Cap. XVI.

PLANTAE verò, & animalia albicolora, quæ adèo mitis acrimoniæ & ſaporis ſunt, vt in alimentum veniant, hæc ipſa pituitam augent. Ocymum albo flore eſt: Galenus, Pauluſq; ob humorem excrementitium internis partibus vt officientem, cibis abdicarunt, ob id eſu immodico nobis interdixit: nam ſi quis proinde ac cæteris oleribus eo affatim vteretur, læderet interanea, excrementitio humore, quo imbuitur: malè concoctus, calore natiuo herbæ, quaſi ſuperuacuus, citam noſcir putrilaginem. Cucurbitæ candicant flores, & caro interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo eſu, & vt inſanum & concoctu contumacem à cibis prohibet Galenus, nauſeabunda & moleſto pondere ventriculũ aggrauat. Cæpa rufa acrior, quàm candida. Fungi albi ſunt, ex terra, vel radicum arborum pituita naſcuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitã gelidam, noxio ſucco inuictam parere dixit, argumento eorum, qui vomitu reijciunt, nõ niſi concretam, algẽtemq; cum inconfectis emittunt. Lactuca alba eſt: & pituitoſis cauendam monent Medici. Et ad animalia tranſeundo. Omnium terreſtrium animalium ſus carne albiſſima eſt, & humidiſſima, & præſertim nuper in lucem æditus, plurimamq; pituitã gignit, & ſuperfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maximè eſt pituitoſa. Anſeres & ſtruthiocameli albi, carne alba: ex omnibus volucribus caro excrementitia, & humidiſſima, & ob id ex ea putridæ febres gignuntur, ex Galeno libro de alimentorum facultatibus. Sunt & ranæ ſubliuidæ, atq; ſubcinereæ, caro albida decorticata: eius ſubſtantia adèo laxa eſt, & humida, quod citæ putredini parata eſt; vnde qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpuſq; putrefactioni aptum redditur.

ALBIFLORAE PLANTAE AD PITVITAM VALENT. Cap. XVII.

ALBICANTES fructu, flore, vel radice plantæ in medicamenta aſſumptæ, pituitam, vel phlegma expurgant. Exempla hæc erunt. Daphnoidi flos albet, pituitoſa folio recenti, vel ſicco exigit per aluum. Camælæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ; nam & chamęlęę alteræ ſpeciei pallent flores è lagenulis argenteis: phlegma vim deijciendi retinent. Marrubium incanis floribus & folijs, craſſam pectoris pituitam eijcit. Hippophaes candidis foliis, & floribus, radice lacte madente: pituitas per inferna trahit. Caucalidi in ſummo vmbella candida, renum pituitas extenuat ex Plinio. Veratrum album humores omnes maxima vi deturbat, & præcipuè pituitam. Heliotropion maius albicantibus floribus in ſummo capite pituitam per aluum deturbat. Sambuco & ebulo floſculi in vmbellis elegantibus candicant congeſti; quarum folia molliſſima eduntur ad pituitam detrahendam. Pyrethri cacumen opacat anethi muſcarium, Romani ſaliuarem vocant, quòd ad ſaliuam, pituitamq; oris ſiccandam commanducatum ore teneatur. Sphondylion flore candicante pallido: pituitas aluo deijcit. Emicat è cappari flos candidus; capitis pituitas elicit, & quæ in ventre coierint. Anemonis genus vnum eſt, in cuius cacumine flores exeunt albi, nonnunquam tenui quadam purpura reſperſi: omnium commanducata radix pituitam trahit. Angelicę flores albi in vmbella cohærentes, per ſe pituitoſos, lentosque humores digerit; ex his albiflora eſt, craſſam pituitam potu detrahit, lentitiamque humorum digerit. Vitis alba, ſiue *vitabula* vulgò, quam ſecundam clematidem putant, bibitur ad exigẽdam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albeſcentes flores affert; grana cuius pituitam per aluum deijciunt. Liguſtrum gallinaceorum pituitas. Lauri flos albus: pituitam excoquit, extrahitque. Beta & candida eſt, ſicula cognominata Theophraſto; caput purgat indita naribus. Braſſicę ſpecies etiam flore albo; ſuccus naribus inditus pituitam elicit, cęteriſq; humoribus exonerat. Sinapi flore albicante, contra pituitam in ore tenetur, donec liqueſcat, commanducaturque. Porrũ extenuat craſſos humores, lentoſq; digerit, ob id Aetius Amidenus ijs non interdixit, qui lentam, craſſamq; colligerunt pituitam. Idemq; de ampelopraſo dicendum. Eſt & genus candidę lactucę, criſpiſſimi folij, quę pituitę lentitiam digerit. Sunt quę carne quidem modica, ſed multa ſanie conſtant, quibus ſemina videntur innatare, vt baccis ſolani veſicarię, bryonię, & cyclamino ſecundæ: nam ſi digitis maturæ præmantur, copioſa profluit pituita, quæ lenta, tenaxq; ſentitur, vt alteri cyclamino, cęteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cum melle emendat. Bryonia ex pallido albeſcentes flores habet, ad idem valens. Iaſminon flore albo, lentitiam pituitæ digerit frigidis ſenibus. Naſturtium abſiſtit candicantem pituitam, capitiſq; vitia euacuat. Iſos albus eſt ex Theophraſto vnus, Actio ilion (ſi idem ſit) in cibo pituitam detrahit. Lamium flore albo: medetur ſtrumis ex pituita generatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo: pituitæ lentitiam per aluum expellunt. Cæpa corpore albiſſima: lentitiam pituitæ item digerit. Maſtiche alba eſt; auxiliatur ijs, quibus lenta coit pituita, pituitoſumq; exigit humorem.

QVID ALBVS COLOR IN PLANTIS ET ANIMALIBVS *naturaliter ſignificare poterit.* Cap. XVIII.

DIXIMVS album plantarum colorẽ ex ſimilitudine pituitæ mederi poſſe, nunc videamus ecquid aliorum philoſophorum cauſis euariet. Ariſtoteles libro de generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in puerorum ocolis conſpicitur; partes enim nuper natæ imbecilles ſunt, poſtea verò in ſuos colores, in quos futuræ ſunt, mutátur. & nos in noſtris Phyſiognomonicis probauimus

albos oculos

albos oculos imbecillitatem,& humiditatem notare. Idemq; ait. Animantes cunctæ, quæ ſiue imbecillitatis cauſa, ſiue cæco naturæ vitio præcoci, paruoq; victu ſubſtentantur, candidę proueniunt, ſic lepus candidus inuenitur, ceruus, & vrſus, & in auibus coturnix, hirundo, & perdix, præſertim quum ſtatim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophraſtus in libro cauſarum ait, infirmiora, fragilioraq; alba ſunt omnia, quàm nigra, tùm in animalibus, tùm in plantis. Ariſtoteles etiam libello de coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit, argumento quod roſę folia, & fructus punicæ initio alba ſunt, poſtremo ex ſuccus concoctione mutantur in puniceũ, & halurgum colorem. Frondium vngues ſemper albeſcunt, vbi ſuæ cohærent origini, quia ibi humiditas ex alimenti ſugeſtione abundat, minusq; ibi ſol concoquit, ſed extrema foliorũ coloratiora, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis, quia magis Soli, ambientiq; aeri expoſita ſunt. Debilis calor albã reddit vrinam, & indigeſtã. Auerroes in Colliget albedinem fieri dicit ex admiſtione aquearum partium cum terreſtribus, quando eſt in rebus humidis ſignificat complexionem humidam, & frigidam: ſed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admiſtione terreſtrium partiũ cum aere, & ſignificat coloris temperantiã, vt diximus. Albertus addit, quando cum albedine perſpicuitas adeſt in aqueo humido, parum terræ eſt, niſi quantum ad terminationem humidi perſpicui ſufficiat, vbi verò diuerſitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo eſt, & frigida & humida ex Galeno eſt. Alſines eſſentię aqueę refrigerans, humectanſq;. Fungi albi toti maxima frigiditate, humiditateq; deleteriæ facultatis. In Poligono aquea frigiditas, nympheam humectare, & refrigerare diximus. Ceraſa flore albo frigida, humidaq;, ſic pyra, malaq;. Roſæ albæ minus quam rubeę calidæ, ob in eis ad oculorum inflammationes vtimur. Ocymum & coriannum frigida dixit. Dioſcorides Gramen ex Simeone Setis humectans, refrigeranſq; & ſimilia. Animalia alba diximus humida, frigidaq;, excrementiſq; plena: vt de anſere, cycno, ſtruthiocamelo, & ſimilibus.

QVAE RVBRI COLORIS SVNT, CONTINVO ESV SANguinem augent. Cap. XVIIII.

SVCCEDVNT rubra, & quæ de alijs diximus, de ijs dicemus, continuo eſu augent ſanguinem. Exempla Rubeſcit aliquantulum ſoris lactuca cõmunis, dum adoleſcit: ſed cyprij generis ex albo rubicunda eſt: vidimus quæ tota ſanguineo ſucco madebat, cæciliana fuſci, veluti purpurei coloris ex Columella. Clamant Medicorum ſcholæ continuo viu, eſu hoc olus copioſum gignere ſanguinem, quod nulli olerum Natura cõparatũ eſt: & ſunt qui vitio vertant eius vſum, eoq; nomine damnent, contra quos Galenus inuehitur, quod à veritate planè deficiant, nam aliqua olera pauciſſimum ſanguinem & eũ quidem vitioſum parere, lactuca ſola multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilẽ progignere. Vinum ſanguinei coloris eſt, merum ac ſincerum modetare potũ ſanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileq; in membra diſtribuitur. Alia exempla non ſuppetunt.

QVAE SANGVINEO SVCCO MADENT, AD SANGVINIS purgationem valere. Cap. XX.

ET ſi ſanguinis non purgetur, quum ipſe ſit, qui ab alijs humoribus expurgetur, quæ tamen ſanguineo ſucco prædita ſunt, ad quaſdam purgationes valere multis experimentis comprobabimus, & ad alia quoq; ſanguinis medicamenta: qui color tùm in floribus, tùm radicibus, ſucco, vel alijs partibus. Roſę flos flagrantiſſimi, & flagrantiſſimi coloris, odoriſue à ſe initium ſumi poſcit, eius ſuccus adeò verè, & merè ſanguinem

guinem ementitur, vt Græci finxerint ante candidam fuiſſe, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito ſandalio, dum per roſæ frutices praepropere ferretur, ex profuſo cruore adrubuiſſe: ſanguinem à bili expurgare Meſues dixit, quod eius ſtamina ſint crocea. Colos eius chymiſtico magiſterio elicitur, qui verè ſanguinem repræſentat, mirè ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus ſubrubentes partes conſpiciuntur: Meſues etiam ſanguinem clarificare, atq; omni ex parte cohibere occulta ratione dixit. Vinum rubrum putridum ſanguinē expurgat potum, exhilarato q; ſanguine rubrum faciei colorem conciliat. Ineſt & ceraſis ſanguineus ſuccus, ſanguinem is expurgat, ob id qui eis veſcuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis ſponte naſcens in ſummo proceri caulis purpureos flores oſtentat, colore & forma conſpicuos, ac membrana ambiens ſpicas rubeſcit: corpus in meliorem colorem mutat, ſanguinem emaculando. Tilia fructu lentiſci ſanguineo. Folia pota ſanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato: infuſo eius decocto trahit ſanguinem. Crocodilion ſanguineo ſcapo, feruefacto & poto ſanguinem copioſum per nares pellit. Sunt & rubra lilia, quarum radices cum mulſo potæ, inutilem ſanguinem ex aluo trahunt.

RVBRAS PLANTARVM PARTES, ET LAPIDEVM ESSE etiam vulnerarias. Cap. XXI.

ADEM rubra, vel ſanguinei coloris, ad compeſcendum ſanguinem valent, & ob id à chyrurgis vulnerariæ dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc. Mori fructus ſanguineus eſt, veſcentiū labra & manus cruentant, & veluti ſanguinea tabe polluunt: immaturus ruſeſcit, & tunc præcipue ſanguinem aſtringit, maturus nigreſcit, & tunc ſoluit aluum: tunc præcipuè ſanguinem reprimit, quum illius præcipuè ſimilitudinem gerat. Mira produnt de eo: ſi priuſquàm in folia exeat, ſiniſtra decerpi iubētur ſutura poma, (ricinos Græci vocant) hi terram ſi non attigere, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſiue ex vulnere fluat, ſiuè ore, ſiue naribus, hęmorrhoidis: ad hoc ſeruantur repoſiti. Idem præſtare & ramus dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam menſium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, fœminarum profluuia cohibet. Galenus vulnera glutinare, dyſenterias, ventris profluuia, ſanguinis expuitiones ſanare dixit. Sic & rubus idæus. Malum granatum punicei coloris eſt, fructus & flos ſanguinem excreantibus, fœmineis vuluæ fluxionibus laborantibus ſubuenire. Cythiniq; ſanguinolēta glutinant ex Dioſcoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quiùe rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præſtantiores ſunt. Ciſthus flore roſaceo, colore mali punicæ, ſic & hippociſthus ſubruffa, ſanguinem excreantibus, fœminarumq; profluuijs illitu potuùe prodeſt. Polygonōs ſiue ſanguinaria cruentis exulcerationibus, & fœminarū menſibus valet, ex Dioſcoride. Galenus cruentorum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem ſanguinem ſiſtere, & mas qui flore puniceo, valentior eſt fœmina, quæ alterius coloris flore inſignitur. Lyſimachia altera flore ruſi coloris nitet, vulneraria eſt, & ad ſanguineos fluxus, & excretiones valet. Biſtorta rubro flore, vel ſubpurpureo, radice ſubruſeſcente, itemq; folio inſerna parte. Si fœminæ decocto inſideant, aut pubi illinatur, menſtruas reiectiones compeſcit, & in iecta glutinat. Stillatitia minoris aqua epota ad ſanguineam reſudationem heparicam pollet. Amaranthus purpurea ſpica verius quàm flore, ſed qua nihil aſpectu gratius, aut iucundius conſpici queat, nam tyrias purpuras flammeo ſuo nitore vincit: vſu menſium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones neotericorum experimento cōſtat. Sydcritis tertia purpureo flore eſt; recenti vulneri appoſita ſanguinem ſupprimit. Rhus, quæ erythros appellatur: nomen huic fecit coccineus acinulorū color: fœmina-

rum abundantiam ſiſtit, ex Plinio. Fraga puniceo ſucco turgent, vulnera ſanant, & dyſenterias cohibent. Corni baccæ per maturitatem rubeſcunt, dyſenterijs valent, & muliebrium menſium excreſcentijs, & albæ baccæ ad alba profluuia. Ceraſa, quæ *amarendulas* dicimus, diluto ſanguinis rubore prædita, ſanguini profluenti medentur. Oxyacantha rubras fert baccas; ad menſtrua. Eiuſdem ſpeciei aronia, ſiue *azarolus* dicta, etiã ad dyſenterias valet: Myrti fructus & liber rubei: ſanguineis excretionibus & menſibus opitulantur, & præcipuè punicei coloris ſpecies illa, & non atra. Lentiſci bacculæ rubeſcunt: aduerſus ſanguinis reiectiones, & dyſenterias. Terebinthi fructus eiuſdem coloris: & facultatis. Infectoriũ granum, quod ex coccifera ilice naſcitur, miniato cruore rutilat: Dioſcorides ad vulnera commendauit. Tragium ſemine ruſo: fœminarum profluuijs medetur. Balſamina vulgaris fructu interius purpureæ phoeniceæ, ad glutinanda vulnera, ad ſiſtendum hæmorroidas, & ſedis ſanguinem præcipuę dotis. Pœoniç grana rubra: cum vino auſtero potã menſes ſiſtunt. Xyris ſemine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones, Centaurium minus ſubrufeſcenti radice: ad ſanguinis eruptiones, & menſes: vis in vulneribus tanta, vt cohæreſcere etiam carnes tradant, ſi coquantur ſimul. Hac Chiron curatus dicitur, quum Herculis excepti hoſpicio pertractanti arma, ſagitta excidiſſet in pedem, ex Plinio. Symphitum petreum radice ſubruffa, ad dyſenterias, & rubra fœminarum profluuia, & recentia vulnera conglutinanda. Anchuſæ radices manus ſanguineo colore inficiunt: profluuijs mederi Galenus ait: Lycopſis eiuſdem ſpeciei & radicis: vulneraria eſt, ex Dioſcoride. Potentilla radice nititur exterius perpuraſcente: dyſenterijs, & vuluarum profluuijs pota; illita ſic auxiliatur. *Pirola* vocata radice exigua, ſubruffa: vulnerarijs potionibus, & vulneribus ferruminandis pręſtat. Virga aurea radice ſupernè rubella, caule etiam leniter rubeſcente; ſiſtendi ſanguini, & cogẽdis vulneribus laudatur. Tormẽtilla radice rubei coloris, cauliculis ſubrubentibus: comprimit menſes, & ſanguinem è vulneribus manantem, dyſenterias tollit, & vulnera glutinat potu hauſta. Symphonam, quam alij cromphenam, Plinius repręſentat alternis viridibus, roſeiſq; per caulem folijs; eamq; in poſca ſanguinem reijcientibus mederi. Milium indicum florem rubris paniculis inuolutum habet, radicem etiam rubram: fœminarũ profluuia ſiſtit. Bliti folia adeò rubeſcunt, vt coccineo rubore infecta videantur: Hippocrates meſtrua ſiſti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, ſiue *perſicaria* in folijs ſanguineis atras maculas habet: vulneribus ſanandis miręvirtutis. Pratenſe triſolium variatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum ope vnum ad rubra, alterum ad alba fœminarum profluuia experti ſumus. Hypericum, aſcyrum, androſemum, & coris folia habent, & flores, qui digitis preſſi, manus atro cruore inficiunt: ad vulnerum balſama valent. Eſt & beta tota rubra, folijs & radice, eo aſtringentem facultatem habet; vndè non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ ſpecies ſanguiſorba dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluuijs efficaciſſimè prodeſt, dyſenterijs, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi, & frondes adrubeſcunt; fœminarum menſes ſiſtunt. Rubello caule conſurgit *ſolidago ſaracenica* dicta, ſolidaginis nomen indepta; quod claudere, & ſolidare vulnerum labra queat, & vulnerarijs medicamentis admiſceatur. Equiſeti cauliculi rubẽtes ſunt: ſanguinem è naribus erumpentẽ ſtringit ſuccus, prodeſt dyſenterijs, & vulneribus conglutinandis. Aſpalathus, ſiue ſantalum rubeum; ſanguinis fluxiones cohibet ex Auicenna. Agallochum, ſiue lignum aloes, rubeſcens; adſtingens eſt. Quercus lignum rubris per totum venis diſtinguitur, ob id robuſteum nomen inditum, pro rubore ex Feſto, quod vbiq; rubras venas habeat: ad vulnerum profluuia, ſanguinis excrementa, & dyſenterias valet; eius folia glutinant vſq; adeò, vt Galenus vulneri inflicto appoſuiſſet, quum non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia ſuper petra, & vulneri apponendo. Capliura ex arboris corticibus mudans, maculis inter initia rubentibus; poſtmodum vi caloris excocta, vel ignium vi candeſcit: erumpentem ſanguinem compeſcit, eumq; cogit. Tun-

cus

cus odoratus rubente ſcapo, fragmenta eius in purpuram vergunt: cuius flos ſanguinis reiectiones ſupprimit. Hęmatites ſanguinei coloris: mulierum fluxiones, & ſanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioſcorides hæmatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica ſinopica ad iocinoris imaginem vergit: vulnerarijs emplaſtris admiſceri ſolet, daturq; iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Corallium cõtra ſanguinis reiectiones magnopere efficax. Coroneolus lapis ſanguinem quocunq; mẽbro fluentem ſiſtit, & fœminarum præcipuè fluxus. Heliotropio nomen inditum, quod Soli ſubiecta ſub aqua, ſanguineum Solem reddat: ſanguinis fluxum aſtringit. Sarda rubei coloris: ad ſiſtendum ſanguinem valet. Stibium, & chalcanthum ſi comburantur, ſanguinei coloris euadunt, erumpentem ſanguinem è cerebri vena, & è pectore mirabiliter cohibere nouimus; ſic & de alijs, ne longiores ſimus.

QVID RVBEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. XXII.

NVNC perſcrutandum ecquid naturaliter ex manifeſtis qualitatibus rubeus color poterit demonſtrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonſtrare dixit, propter ignem, qui in eo conſpicitur. Albertus non infelix Philoſophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra ſubtili incenſa fumoſa ſupernatante cauſari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri, eſt enim candidus color inter colores pellucidiſſimus, & rubeus tenebroſus valdè, ob terreas partes, ob id colores rubri omnes ſtiptici ſunt, vt in rubeo vino videre eſt: fructus qui nigri futuri ſunt, matureſcentes rubeſcunt, & acerbi ſunt, vltimam verò maturitatẽ conſequuti, & maximè concocti nigreſcunt, vt in ceraſis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, cęteriſq; videre eſt. Roſæ, leucoia, & garyophylli flores neglecti, vel in aridis locis conſiti, rubeſcunt: nimia ſiccitate, in cultis verò rigatione, & ſtercoratione humeſcentes nigreſcunt. Roſa rubea, & humida calidaq; ex Galeno. Lychnis calida ſiccaq; ſic nerium ex Auicenna, Aſpalathus, ſiue ſantalum calidum, ſiccumq; papaueris ſylueſtris flores etiam calidi ſunt, & ſi Medici omnes frigidos dicant: dilatis rationibus in ſua loca.

QVOD MISTI PLANTARVM COLORES MISTOS HVMORES TRAHANT. Cap. XXIII.

DIXIMVS emaculatos plantarum colores, qui ſimplices noſtri corporis humores trahebant, nunc multorũ colorum petulãtiam experiamur. Theophraſtus dicit flores alios vnicolores, alios bicolores, alios verſicolores eſſe. Ariſtoteles libro de coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores ſpecie verſicolores notari. Cuius ratio eſt, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuerſis in partibus humor talis, vel varius exiſtat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quàm in folijs, vel fructibus, docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens, quòd tot in ea colores omnes conſpiciũtur, quot in cute, quod prætenui cuticula cõtegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi poſſit: quum ſubtiliſſimæ plantarum partes, & maximè perſpicuæ in floribus perſpiciantur. Sed colores, qui alijs coloribus inficiuntur in floribus, vel folijs, varias virtutes, & vitia oſtendant, & priorum rationem ſequũtur. Flos bicolor vtriuſq; virtutis compos eſt, & ſic verſicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter ſe pugnantes qualitates habeat; quod ex varijs &

aduer.

aduerſantibus humoribus conſtet. Maſtiche abſtergit, digerit, & firmat. acetum frigefacit & calefacit, & contrariæ illis vires ſunt, quoniam eorum indiuiduæ particulæ per appoſitionem, non per confuſionem coeunt, vt arena ſi lento conglutinetur humore, indeque vnum corpus coagmentetur, non per confuſionem corpuſculorum ſuorum in corpus, quod vnum videtur, concreſcit, ſed per coniunctionem, contactumq́; conſiſtit: ergo ſi ita eſt, contrarias qualitates diuerſis particulis maſtichæ, aut aceti inditas, confundiq; inuicem recuſantes exiſtimaſſe abſurdum non eſt. Vt Alexander notat. In humana Phyſiognomonia dicebamus homines, qui varijs coloribus conſpicuos oculos habent, varijs moribus conſtare, & plerunq; doloſos & reprobos eſſe, quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: ſic plantas variorum colorum commiſtu inſignitas, varia & plerunq; inter ſe aduerſantes qualitates habere, nec ijs fidendum: ſed maxima per ſcrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem cauſa & natura: ob id non ſimplices humores purgant, quum non ſimplices colores plantis inſint, ſed variorum diſcrimina promiſcuè coniuncta. Et queadmodum noſtri corporis humores in alios concoctione tranſeunt, vt bilis in choleram, ſic & lutei flores vetuſtate, vel cultu in croceos, ruffos, vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores ſunt albi, luteiq;, hi pituitam ſimul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes: ex Galeno pituitoſis & bilioſis febribus medentur. Parthenium flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus vmbellas gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum vmbilico flaueſcunt: vterq; pituitam & bilem euacuat, quia vtriſq; inter ſe florum cognatio. Arbor vulgò *frangula* dicta, flores edit albos, ſed lignum interius croceo colore flaueſcit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræq. quum ater in floribus difficilè reperiatur, quæ pituitam & melancholiam expurgant, vt mandragora fœmina, quę radice nititur foris nigra, intus alba: per vomitum pituitā, atrāq; bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum, extra corticem nigrum: vomitione bilem, & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem, & ſanguinem expurgāt, vtpote rhabarbarum: radix foris nigra, rufeſcens intus, & glauceſcens cum aliqua albedine: Meſues dicit deijcere modo bilem, ſed pituitam, & ſanguinem clarificare. Caſia crocea rubraq; eſt: à bili expurgat, bilem ſecum trahens. Iris ex multiplici colorum miſtura non inuenuſta conſtat, vt qui in diuerſis plantis conſpiciuntur, in vnius flore ſpectanda venit: nam amœno flauo, purpureo conſtat & albo: & præcipuè pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & ſexcentis alijs medicamentis valet. Dioſcorides magni ad omnia vſus dixit. Sic etiam roſa, lilium, aſter atticus, & capparis flores ex multis conſtantibus habent, & diuerſis qualitatibus conſtant, etiam inter ſe pugnantibus. Supperit admirabile quodam de coloribus dicere, ſubinde ſe mutantibus, quos indulgens Natura hominum ſaluti ſatagens, clementiſſimè demonſtrat. Noxij enim fungi ſi diſcerpantur, paruo temporis momento colores variant: nam primo albi, ſubinde vireſcunt diluto virore, rancido aſpectu, liuido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro, vt verè horrorem incutiāt, qui colores omnes conſpiciuntur in eorum faciebus, qui veneno ſungorum, vel laqueo ſtrangulati ſunt, quæ colorum varietas in innoxijs non conſpicitur. Monſtrat nunquam ſatis laudata Natura idē in tripolio, quippe ter in die colores mutat, manè candidos, meridiè purpureos, ſerò puniceos oſtentat, & præcipuè contra venena valet: nam qui veneno necātur, ex pallido purpurei, puniceiùe cōſpiciuntur. Eadem in animalibus videre eſt, vt in teſtudine aquatica verſicolori, gallinis, & alijs. In animalibus & lapidibus quot colores, tot virtutes, & ſpecies nocendi. Serpens multis & varijs diſtinctus maculis, tot habet nocendi ſpecies, quot colores diſtinctos, ex Arnaldo. Et Salamandræ morſus tot Medicis opus habet, quot diſtinguitur maculis. O opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

LACTVOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD LAC valent. Cap. XXIIII.

AT ſi ſanguis ſuperabundat, & non putrefit, vt in ſuperioribus, lac, ſperma, & menſtruum generat, quorum alterum generationi, alterum generatis inſeruit. Dicemus primò de lacte. Plantæ enim lactuoſæ, vel quæ lactis ſimilitudinem gerunt lac generant, facilior enim fit tranſitus in ſimile, quàm in diſſimile. Lactucæ nomenclatio à lacte eſt, quod plus ei lactis, quam multis in ſit: Veſcẽtibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulnere collachrymat, lactucæ ſimilis, niſi ſpinoſus eſſet: caulis decoctus lactis abundantiam nutricibus ſubminiſtrat: vtiliſſimus ijs, quæ lac ſibi coire ſentiant, ex Plinio. Eſt iaſone olus ſylueſtre cum lacte multo: cruda ex aceto in cibo ſumpta, mulieribus lactis vbertatem pręſtat, Inquit Plinius. Altheæ radici aqua addita, addẽſari ſub dio, atq; lacteſcere dicit Plinius & mammarum vitijs occurrere. Aequè nota lanaria, *lactoris* vulgò, eſt plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat: lactis abundantiam faciunt cauliculi cocti cum tritico, potiq;. Tragium habet quid lacteum, gummi ſimile: in lactis defectu mammas replet, eiſq; vnicè medetur. Sunt & herbæ, quæ ſupra folia maculas habent, hoc inſigne à Natura donatæ, vt lacti valere demonſtrentur. Carduus lacteus, folijs prægrandibus: lacteas inciſuras in folio habet, & quaſi lacteas maculas: plebecula muliercularum copiam lactis illius eſu prouocat. Eſt & cerinthe, lycopſis, borago, & ſimiles, quæ lacteas ſtillas habent, ſed adhuc inexpertæ virtutis. Sunt & quæ trita, commanducataq; lacteum ſuccum oſtendunt, vt cytiſus lactem præſtat omnibus animantibus, & ſi à ſcriptoribus rei medicæ non ſcribatur, à ſtudioſis agricolationis, & paſtoribus non ignoratur, vt à Columella, & alijs habetur. Glaux eiuſdem ſpeciei: ad reuocandam valet exhauſti lactis vbertatem: ob id Græci eugalacton vocant, ex Plinio. Eiuſdẽ ſpeciei poligala, cuius nomen à lacte. Nigellæ ſemen commanducatum, lactis ſpeciem prębet: quo mulieres albidam, & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus ſumptum lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lacteſcunt, vt ex amylo, & ptiſana lac abundè ſuppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, vt fabæ ex Auicenna lac generant, quæ commanducata lacteſcentia ſunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, ſcilicet quæ multipara, & multas mammas habent, ad prouocandum, & multiplicandum lac valent. Quęrit Ariſtoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum ſit lactis, proportione ſui corporis? inquiens, quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus abſumitur, cæteris in excrementum ſe confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excreſcit, omne in lac tranſit, vel quod plura gignunt, quàm quę magno ſunt corpore, itaq; plus attrahunt excrementi propter corporis imbecillitatem redundãt, lac autem excremento conſiſtere certum eſt. Auicenna inquit. Quidam dixerunt, quod comedere vbera propriè ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valdè eſt vtile ad hoc, propter illud, quod in eis exiſtit, ex ſimilitudine, aut propter proprietatem, quòd eſt in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caſeus maximè lac auget. Multipara eſt ſus, & ſuos partus perfectè ædit, & alit: numerus fœcunditatis ad vicenos, qua nil Natura fœcundius genuit. Sus Aeneæ triginta porcos pepererat. Lacte ſuis poto cum mulſo, adiuuatur partus mulierum, pro ſe verò potum, deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caſeus datus nutricibus auget earum lac, ſic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis inſigniti, qui lac nutricibus adaugent, vt galactites, ex Dioſcoride, & alijs.

LACTVOSAS PLANTAS, ET SPERMATICA ANIMAlia ſperma genenare. Cap. XXV.

DIximus etiam ſperma vtile excrementum ſanguinis eſſe, lac in plantis quia etiam ſpermatis ſimilitudinem gerit, ſperma etiam generat. Exēpla dabimus. Nomen commune tithymalis factum à lacteo ſucco, quo turgent, & tithymalis proniores ad Venerem fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuoſum eſt, & ſperma auget, ex Auicenna. Dens leonis iјs confert, quibus Venus effluit. Iaſone emarceſcentes coitus ſtimular, ex Plinio, ſic & lactuoſa dracunculi radix. Fructus commanducati, qui lac monſtrant, ad lacteum ſperma generandum valent. Amigdalæ ad reſipiendas vires, & ad Venerem roborandā pręſtāt, ex Galeno. Pinei nuclei lactuoſi; & ad ſperma augendum plurimum commendantur. Piſtacea commanducata ad eadem. Thraſi radiculæ Veneris incentiuæ. Legumina eundē præſtant vſum. Cicer copioſum ſemē generat, cuius grana admiſſarijs equis exhibent, vt & cytiſus. Ficus lactuoſa, & ad Venerem valet. Ex oriza lactuoſus cremor elicitur ſperma generans. Phaſioli, & lac omne hauſtum ad idem valent.

SEROSOS PLANTAE HVMORES SERVM PVRGARE. Cap. XXVI.

AT ſi ſanguis in venis non ſuperabundat, ſed ab eis excernitur, vt in excremētum abeat, naſcitur icor, ſiue ſerum, vrina, & ſudor. Lac, inquit Dioſcorides, ſerum continet, quod vbi diſceſſerit à lacte, multò potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuoſæ ſunt etiam ſeroſæ, lac poſtquam extractum eſt, ſi remorabitur pauliſper, ſeperabitur ſerum: ob id valdè ſeroſos corporis humores excernit. Auicenna ait. Serum, ſine aquoſitas eſt ſolutiua, lauatiua, & ſubtiliatiua. Tithymali omnes lactuoſi ſunt, vt diximus: Meſues aquam intercutem validiſſimè extrahere dixit. Lathyris frutex copia lactis tuget: grana in aqua pota, hydropicos ſanant, aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiuſdem ſpeciei, & vis Pityuſa, peplus, & peplis. Ficum lac ſoluit aluum: hydropicis proſunt illitu. Mori radicis cortex lactat, ſoluit, purgatq; aluum. Sycomorus vtriuſq; naturæ particeps, & formæ, vtriuſque vires habet: ſcalpitur vnguibus ferreis, aliter non matureſcit, per ſingulas æſtates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media. Cucurbitæ ſuccus lactuoſus, Græci volunt earum cibo vētrem læuigari. Marina braſſica vulnerata candidum liquorem dimittit: in cibo decocta vehementiſſimè cit aluum. Lactucæ nomen à lacte, quo manat, ſi eius lac potui detur, extrahit ex aluo chimum aquoſum, ex Auicenna: eadem ſatiua & ſylueſtris hydropicis à Crateua commendantur. Hieracio candidus, ſiue lacteus ſuccus, carpitur per meſſes inciſo caule. Succus in poſca potus aluum purgat, hydropicis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo ſucco ſcatentem, qui aquam deijcit. Chamelęa lacte manat, aquas per aluum detrahit.

PLANTAE LAC COGENTES, ET HVMANVM SEMEN coagulant, & lac diſſoluentes, conceptum diſperdunt & contra venena valent. Cap. XXVII.

POſtquam in lactis mentionem incidimus, non ab re fuerit eas plantas, & animalia enumerate, quę lac cogendi vim habent, non quod nobis lac coagulare curæ ſit, ſed quæ id efficiunt, & humanum ſemē coagulare poſſunt, quod lactis ſimilitudinem gerit, vt generationi nobis prodeſſe poſſint: ſic quæ lac eliquant, eiſdem lac non coagulari: Vnde à nobis fugiendæ, vt ſemen diſſoluentes, & geniturā irritam reddētes.

Multis enim modis diuina phronea ad generationem propagandam vias reſerauit, ſimilitudines oſtendendo. Ad exempla hæc venient. Carduus ſpinoſus eſt, radicem habet, quæ dureſcens lacteum ſuccum emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum ſemen auget. Eiuſdem ſpeciei cnicus, cuius ſemen lac cogit. Spinæ albæ flore rura, & paſtores vtuntur in cogendo lacte, & in caſeum ſpiſſando. Ficus, & multò valentiùs caprificus ſuo lacte lac in caſeum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi ſpiſſandi, lac coagulet, valetq; idem ad Venerem proritandam, & ad conceptum. Balſami vis coagulandi lac eſt, vnde eius probatio eſt, ſi lac coaguler, quod quidem adulteratum non facit, immò & in aqua proiectum lacteſcit; ob id vuluis inditum, vel ſubditum ijs mulieribus, quæ conci pere deſierant, reſtibilem adferre fœcunditatem dicunt. Lepus ſolus ex ijs, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitq; ex eo coagulum, quoniam herbam lactei ſucci paſcitur: ſuo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis poſt mẽſtruas purgationes appoſitum vuluæ (peſſi inſtar) cum butyro, prꝫſtat mulieribus, vt concipiant, ex Dioſcoride: & leporis coagulum ad dragmas quatuor in potione datum vini, fœminæ de fœmineo, & maſculo de maſculino, & mox faciat coitum, poſt abſtineat ſe, ſtatim concipit, ex Sexto. Contra verò, quæ lac diſſoluunt, coactumq; fluidum reddunt; ſperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in vtero vbi ſemen à calore naturali, aut virtute formatiua, veluti in coagulum denſari oportet, ſi id, vel externa aliqua vi citiùs, aut aliter quàm oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & fœtus formatio impeditur, quod ſi ex ſubditis peſſis, vel illita viri glande ex medicamentoſa quapiam vi, ſeminis natura perturbatur, illud, vt par erat, coagulari non poterit, ſed fluidum, aut denſum, vel malè diſpoſitum reddetur. Menthæ folia in lac demerſa coire, denſariq; illud prohibent, Dioſcoride teſte, & mammillis etiam applicata, in quibus lac denſatur in grumos, diſſoluit illud ex Aetio. Vnde muliebribus ante coitum genitalibus, peſſi modo, appoſita, concipiendi vim adimit, ex Dioſcoride, quorũ multa apud authores videre poteris. Sed id duximus præmonendum, quod eadem, quæ lac condenſant, illamet diſſoluunt, vbi coagulatum fuerit: ob id tempus animaduertendũ, in quo propinentur, nam poſt immiſſum ſemen, & coagulatum, ſi vuluæ admiſeris, diſſoluit, ante verò coagulat. Hinnuli coagulum laudatiſſimum eſt, ex Ariſtotele, ad lac cogẽdum, idem ad coactũ diſſoluendum. Idq; priuatim triduo à purgationibus admotum vtero, partus ſpem intercipit, ex Dioſcoride, ita coagulatum ſemen diſpendit. Canabino ſemini tanta vis coagulandi ineſt, vt aqua infuſa eam coagulet, ſed largius ſumptũ à viro, genituram illius extinguit: at ſi modus adſit, vt diximus, conceptui opem afferre poteſt. Sal modice comeſtus, conceptionem adiuuat, ſed multùm coagulari ſemen prohibet, vt lac. Sal etiam ouibus ſparſus, ſed mediocriter, lac auget, Venerem proritat, & fœcunditatem adiuuat, multùm verò ſteriles redidit, quod coagulatum diſſoluat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri ſanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent Vt calaminthæ folia, laſer, ſal, acetum, lixiuium braſſicæ ſemen, groſſi lacteo ſucco turgentes, piper & reliqua. Ob id braſſicæ flos in peſſu ſubditus vuluæ poſt conceptionem, conceptum vitiat, & ſic de reliquis imaginandum: ſat ſit hæc attigiſſe. Nec ab re fuerit aliqua addere, que nunc in mentem ſubeunt, quòd animalia venenoſa, quæ virus in lactis formam eiaculantur, vel lac reſudant, eiſdem lactuoſis herbis morſus ſanari poſſe, vel virulentum lac diſſoluendo, vel coagulando. Salamandra percuſſa, lactea ſanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio ſunt nuclei pinei, ex Dioſcoride & Aegineta, lac recens, & præcipuè bubulũ, ex Dioſcoride; ſcammonium, cuius ſuccus non vacat lacte, nam lingua tactum lacteſcit. Rubeta è compreſſis tuberculis, quibus dorſum exaſperatur, lac exudat: valet ad eius venenum leporis coagulũ, lac humanũ, balſamũ, laſer, papauer, & ea, quibus lac cogi diximus. Lacertæ aquaticæ è vulneribus lactea viroſa ſanies defluit, vt in ſalamanda, eodem modo venenoſa,

noſa, eiſdemq; remedijs occurritur. Quum cauda ferit ſcorpio, venenum ab eo lacteũ fundi Appollodorus author eſt, ex Plinio, cuius morſui lactuoſa omnia auxiliantur: lac ſyluestris lactucæ, & ſatiuæ, opiũ ex lacteſcentibus papaueribus. Cnico coagulari lac diximus, conſtat à ſcorpione percuſſos, quandiu teneant eam herbam, non ſentire cruciatũ. Sonchus, laſer, alica ex lacteſcente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera.

SANGVINEAE PLANTAE ETIAM MENSTRVA MOVENT. *Cap. XXVIII.*

EST & ſanguis menſtruus ex superexcreſcenti humore, ſed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & ſanguinea alio modo menſium ſanguinem mouent, alliciuntq;. Rubia radice & ſemine rubris, ab infectoribus colitur, quòd ea lanæ, & pelles inficiantur: radix, ſemenq; trahũt mẽſtrua. Eſt & cicer rufum, candido validius, mẽſes trahit. Ruſcus baccas rubras, vel ſanguineas affert: mulierum purgationi valet. Caſia coralli æmula, cinnamomum ruffum, menſes trahunt. Lauri fructus ſanguineus, & oleæ: lachryma ethiopicæ cit menſes. Hæderæ corybi rubri; triti, & ſubditi menſes mouent. Cyclaminus purpureis, vel coloſſinis floribus, menſes potu, appoſitudue ciet. Anemones phœniceo flore: menſtrua mouet. Radix centaurij maioris rubeſcit: menſes extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menſes. Paſtinacæ radix adèo rufa, vt ſanguineo ſucco madeat: menſtrua mouet. Leucoium vnum purpurei floris, menſtrua expellit. Pœoniæ grana rubra, ciet menſes. Hyperici flos digitis tritus ſanguineum ſuccũ remittit, qua ratione androſæmum dictum, mẽſtrua appoſitum pellit. Hæc omnia ex Dioſcoride. Iuniperi baccæ rufæ, quarum oleum ciet menſes. Semen ari coccineum, vt coralli modo rufeſcat, ſeminis dragmæ duæ ad menſes ducendos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus, quæ menſtruis abundant, & ad euocanda menſtrua valent, & quæ careant, ſiſtant. Vaccæ purgantur menſtruis, menſura quidem amplius, quàm oues, & capræ, in regionibus calidis quinto quoq; menſe apparent, ex Ariſtotele: ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana ſuccida appoſitum. Olympias Thebana addit œſypum, nitrum, ex Plinio. Oui, & capræ menſes indicantur tempore coitus, quod idem poſt coitum, etiam fit ad tempus, mox deſiſtit, donec parturiant, tum denuo indicantur, à partu purgatio abundè ſequitur, ex Ariſtotele: œſypum menſes euocat, ex Dioſcoride. Ceruæ à partu pituitoſo quodam humore purgantur: peſſum ex medulla ceruina menſibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa menſtruoſa non eſt, immò minimum inter quadrupedes emittere ſolet: vacat ad modum purgamentis in partu, minimumq; emittit ſanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Ariſtotele: equini pili cinere ſanguis ſiſtitur, ad omne profluuium impoſito, ex Plinio.

GLAVCI SVCCI PLANTAE VRINAM CIENT. *Cap. XXVIIII.*

VRINA, & ſudor excernũtur è ſanguine, de vrina nunc dicendum, quã educunt glauci ſucci ſtirpes. Horum exempla erunt. Ageratum flore crocco eſt: vſti nidor vrinam mouet. Abrotano aurei coloris ſplendeſcunt corymbi: vrinæ anguſtijs medetur: Hypericum & coris aurei floris ſunt, & vrinas pellunt. Celtica nardus non flore ſolùm, ſed folio flaueſcit: vehementer veſicam exonerat. Aſarina aſaro cognata, melinis floribus: copioſè cit vrinam. Crocum & lotium ſubducit. Idem & crocomagma ope

ratur. Sic cucumis ſatiuus, ſylueſtris, aſparagus, crithamon, eruca ſylueſtris, aſphodelus luteus, ononis, abſinthium, mentha græca, ruta, panax heraclium, & chironium, ſeſeli, anethum, cuminum ſylueſtre, fœniculum ſatiuum, & ſylueſtre, roſmarinum, cuius ſemen cachrys vocatur, abies, artemiſia, coniza, anthemis, althea, aiuga, heliochryſon, corydalis, cytiſus, bunium, ſtœchas citrina, geniſta ex Meſue, & ruſcus, omnes croceo flore inſigniuntur, & inſigniter vrinam mouent. Sunt & quarundam fructus, vt cotonea, punica, cicer, lupinus, ſmilax hortenſis, & ammi ex Syria delatum, ſolanum ſomnificum fructu in folliculis croceo, cotyledon, acetabulo, vt plurimum glauco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna vrinam pellit: phu, nardus, coſtus, & vitis nigra: Aſpalathum flauo intus ligno. Faueſcunt & gummi, vt lentiſci, terebinthi, iuniperi, cupreſſi, & amygdali, lachryma oleæ ethiopicæ, bdellium, ſuccinum, mel & reliqua, quæ piget deſcribere.

ARBORVM LACHRYMAE, ET SVDORES AD LACRYMAS *& ſudores noſtros valent.* Cap. XXX.

SVNT & in plantis lachrymæ, & ſudores, ad lachrymas & ſudores noſtros defluentes valere compertum eſt. Thus arboris lachryma eſt, quæ flagrantiſſimis æſtibus è prægnanti corporis cortice ſtillat, cuius fuligo oculorum fluxiones ſuſpendit, hoc exemplo è myrrha, reſina, ſtyrace omni demum lachryma colligitur ad eaſdem vtilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore deſtillat Aethiopicæ oleæ, ſtillicidijs minutis mammoſa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in ijs, & albugines exterit, eandem guttam noſtrates fundunt oleæ, & etiam in oleaſtro quærendam. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Eſt etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vſus ad oculorum medicamenta, ad tuſſes voces, cæteraſq; diſtillationes. Eadem de ſudore dicenda. Gummi ex corticis ſpiraculis prodeunt, ſicut ex poris ſudores: vt rectè dici poſſint arborũ ſudores. Ferula imo caule vulnerata ſagapenum emittit, idq; ſudores ciet. Myrrha lachryma arboris in Arabia naſcentis: aduerſus alarum ſudores, & tædia cum liquido alumine illinitur: diuturnas diſtillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinũ vt ſudor, fluit, & ſudores mouet. Smyrnium nomen indeptũ, quòd ſucci myrrhæ ſaporis, & odoris exudet, vt alterum alterius loco cedat: vt myrrha ſudores mouet. Anus ficus diſtillat gummi modo lachrymam, ſiccaturq;. Ficus ſudores mouent: ob id autumno inſalubres putantur, quoniam deſudantia, huius cibi opera, corpora refrigeſcunt: caprificus etiam ſudores elicit, oleum vetus corpora excalefaciendo ſudores diſcutit. Panax, ferula ſui generis, radix autumno, caules meſſibus inciduntur, in Macedonia ſuccus erumpit ſponte, opoponax dicitur, excipitur cum recens erũpit lachryma, ſiue ſudor, cit ſudores. Et ferula oleo perunctis ſudores mouet.

SALIVOSAS PLANTAS, ET ANIMALIA AD CIENDAM *ſaliuam valere.* Cap. XXXI.

FIT in ore ſaliua, qua plurimum indigemus in febribus, ad ſitim extinguendam, atq; animo voluntanti, quæ plantæ, vel animalia ſaliuã oſtendunt, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiuſcula ſunt, & glutinoſo conſtant ſucco, & ſaliuari lentore, ob id, Leontio authore, portulacæ folia linguæ ſubdita ijs, qui ſiti excruciantur, bibendi deſiderium reſtingunt. Ledo folia pinguia in cacumine linguæ ſimilia, largo ſucco abundantia, ſemperq; virẽtia: ſub lingua ore detenta, refrigerãt, & ſaliuam

& ſaliuam gignũt: ſic cucumeres & eiuſmodi ſimilia, inter animalia limax eſt, quæ in ſubterraneis & humidis locis viuit, etiã ſine teſtis: ſi tãgatur, ſaliua vel ſaliuari lentore madida fit: veſtigia inceſſus argenteo colore ſplendeſcunt: noctu potius, quàm interdiu vagans: gerit in capite lapidem, limacium dictum, qui linguæ ſubditus, miram vim obtinet ad ciendam ſaliuam: quapropter aridis & ſiticuloſis, necnon febrientibus in ore volutari debet.

CARNOSAS PLANTAS CARNOSOS HOMINES REDDERE, & tabidis mederi. Cap. XXXII.

DIximus de humoribus, & excrementis, nunc ad partes accedamus, & primo ſimilares, & inter eas à carne. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut ſtripium elementa habentur. Caro venam, & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia conſtituit. Theophraſtus radices alias carnoſas dixit, quòd carne conſtent, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, haſtulæ regię, bulbi, ſcillæ, cępę, gethyj. Diſtenditurq; caro in latitudinem in betarum folijs, & braſſicarum, & tandem oleracea, quæ hortis ſeruntur, coluntturq; maiori ex parte carnoſa folia habent, arte & cultu ſaginantur, vt homini alendo per accommoda ſint. Ex aqua carnes generantur, lacte oſſa, ex Plinio. Carnoſa hæc quia magni ſunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur, ad carnoſos homines reddendos valent, & Medici phthiſicis, tabidiſq;, quibus caro eliquata, & tabefacta eſt propinant ea, ſicut pinguia ad macilentos, vt dicemus. Braſſica folio carnoſo, & caule extumeſcenti velut rapum, percocta tabidis remedio eſt. Porrum è bulbaceis, ſuccu, vel ipſo in cibo phthiſicis prodeſt, ex Plinio. Melopepones carnoſi: datur tabidis cremor eius lacteus ex hordeacea ptiſana. Ficus fructus carnoſa conſtat pulpa: vlcera carne replet. Plantagini carnoſa folia, phthiſin ſanant, ſi bibantur E radice conſtat albucus, modicis rapis ſimili: nec alia numeroſior, octoginta ſimul aceruatis ſæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere toſtus, ſale & oleo addito, cum ficis quoq; tuſa radix præcipua voluptate. Ariſtarchus eius radicem quoq; prodit exculentam, & odore grato placentẽm: Deiectis corporibus, & tabidis conſtat bulbos eius cum ptiſana decoctos apertiſſimè mederi, panem ex iis cum farina ſubactum ſaluberrimum eſſe. Bulbi omnes carnoſi ſunt, multum alimenti afferunt, & carnem creant. Faba carnoſo eſt admodum folio, & carnem gignit. Fungus non niſi caro eſt, multumq; prębet alimentum, ex Auicenna. Eſculus, & quercus fructu & folio carnoſo, glandes multum alunt, & carnem porcis ſolidam creant, earumq; fructibus primæ ætatis homines veſcebantur, & eſculus nomen ab eſca traxit; ante enim cerealem frugẽ, mortalibus è glandibus victus ſubminiſtrabatur. Inter animalia teſtudo & cancer demptis corticibus carnoſi ſunt, & humidi, quum in aquis viuant, & phthiſicis medentur. His exemplis alia exquirito.

OSSOSAS PLANTAS OSSIBVS MEDERI. Cap. XXXIII.

NVnc de oſſoſis ſtirpibus loquemur, ſcilicet lignoſis, nam lignoſa pars ſtirpis oſſibus reſpondet. Eſt enim lignum in planta, ſicut os in carne, illiuſq; officio fungitur, vt diximus, quum de ſimilitudine plantæ cum homine loqueremur: Vnde oſſoſas plantas dicemus, quæ plurimo abũdant ligno, contrarium in ſuperiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophraſtus radices multas lignoſas, & ſiccas eſſe dixit coronarijs ſtirpibus, & longè magis abrotoni, erucę, ſed ſylueſtribus magna

ex parte

ex parte. Lignoſa & atriplicis radix, bliti, anheti, rumicis, corianni, & omnium lignoſiſſima ocymi, atq; in ſummam omnium multicaulium. Indigent oſſa ſiccitate in eorum morbis, & ſylueſtria vrbanis ſicciora diximus, quæ in earum aſpectu liquido cognoſcũtur, quum retorrida ſint. Ad oſſa carne tegenda optima ſunt, dicunt Medici, quæ exiccant, & nonnullam habent abſtergendi facultatem: nam ad nuda oſſa carne ſuperueſtienda, vtuntur eis, quæ abſtergant ſimul, & deſiccent, nec magnopere calefaciant. Myrrha contorto arbore, duro, & ſcabro aſſurgit, vt inquit Theophraſtus: nudatis oſſibus ipſa medetur. Lignoſa arbor vlmus: cuius cortex contuſus ad oſſa fracta valet, ex Auicẽna. Myrtus lignoſa arbor, ſubtili cortice intecta, etiam fracta oſſa fouet. Eodem modo lentiſcus, cuius foliorum decoctum ad oſſa fracta ferruminanda valere teſtatus eſt Auicenna. Balſamum fruticoſa albor, cytiſo, & terebintho perſimilis, ex Strabone, oſſium ſquamas detrahere dixit Dioſcorides. Aquifolium ſylueſtris arbor, lignoſiſq; virgis fruticans, cuius ope infracta oſſa ferruminantur. Verbaſcum lignoſis virgis: fractis & luxatis oſſibus auxiliatur. Exiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & ſimilia, quæ ſylueſtria ſunt, ſed ad huc iamdudum inexplorata.

NERVOSAS, ET CARTILAGINEAS PLANTAS, ET ANIMALIA neruis prodeſſe, & cartilaginibus. Cap. XXXIIII.

NERVVM in plantis dicimus, quod continuum, fiſſile, prælongũq; ſpectatur, ſed inſociabile, germiniſq; infœcundum. Theophraſtus neruicaules, & neruoſas plantas vocauit ferulam, ferulaginem, fœniculum. Eſſe & neruoſas plantas, quarum caulibus vtimur ad reſtes, funesùe, ſcilicet flexiles, vimineas, & ſequaces, vt linum, canabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ neruos habent in prona parte, vt manus: alimentum enim per venas, & neruos ijs partibus defertur. Vnde frondium aliæ ex neruo, cortice & carne conſtant, vt ficus, vitis, alię quaſi ex neruo tantum, vt harundinis & frumenti. Duriſſimę arbores, quibus nerui duriſſimi. Nerui ex ligno & carne temperati videntur, carne quidem tenſiores, aridioresùe, ligno molliores; ijs tota planta peruincitur & roboratur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Iones neurada vocant, quia neruoſa planta: radices dimittit binum, ternumùe cubitorum, neruoſas, & firmas: tuſę pręciſis neruis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum quoq; decoctum neruorum affectibus prodeſt, ex Dioſcoride. Maluę radix neruoſiſſima eſt, vt rumpi, extirpariq; nequeat: decoctam neruis prodeſſe dixit Plinius. Huius ſpecies althea radice neruoſa, duriſſimaq;: ad neruorum rigores Dioſcorides optimam prædicauit. Peucedanũ ferula caulem mittit fœniculo ſimilem: omnibus in vniuerſum neruorum vitijs illitum prodeſt, & conuulſis. Laſerpitium in Syria naſcitur, caule ferulaceo, neruorum conuulſionibus opitulatur. Sagapenum ferulaceę herbę ſuccus: datur contra neruorum reſolutiones, & conuulſis. Euforbium ferula in Lybia: Meſues neruorum infarctus expurgare, & conuulſis prodeſſe ſcripſit. Triticum harundinaceo folio, eius farina ad neruorum fluxiones valet. Plinius lactis copiam oſſa alere ſcripſit, frugum neruos, aquæ carnes. Ficus frondes habet neruis conſpicuas, quarũ cinis neruorum vitijs, & conuulſionibus illinitur ex oleo. Vitis neruos ſuper folia extantes habet: vinum neruis prodeſt, & nocet: nam vino vetere lęduntur: & foris adhibito fouentur, & ſarmentitius cinis ad neruorum craſſitiem valet. Iris harundinaceo folio, & neruoſo conſtat: ad conuulſos valet. Acorum eiuſdem ſpeciei & virtutis Lauandula cauliculo conſtat quatuor neruis per longitudinem præcincto: conuulſis prodeſt: eodemq; modo iuncus odoratus, galbanum, xyris, libanotis conuulſis proſunt. Canabis neruoſus: contractos articulos emollit, ex Plinio. Anethum neruorum doloribus, ex Auicenna. Equiſetum conſolidat vulnera etiam in neruis, ex

Auicenna, ſic & turbit, & albucus valet ad neruos, ex Plinio, qui neruoſus, & inextirpabilis. Idem & de animalibus opinandum. Serpentes, & vermes noruoſi ſunt, vt ſolùm nerui videantur: ſerpentes neruorum vitijs auxiliari Dioſcorides dixit. Lumbrici contuſi & neruis applicari, etiam obtruncatos ferruminare poſſunt. Taurus neruoſum ãnimal, cuius neruis ad glutinum vtuntur: valet ad ſpaſmũ. Et Plinius ſerpentum ſenectus in pelle taurina adalligata, ſpaſmos fieri prohibet, & medulla eorum neruorum contractiones ſoluit. Nec obfuerit hæc commonere, quæ neruoſa, etiam neruos intendunt in venereis congreſſibus, vt linum, vrtica, ferula, cephiliones, cardui, gladiolus, & galanga. Eodem modo & cartilaginoſæ plantę cartilagini medentur. Cartilago eſt flexilis mollities Naturæ prouidentia; ne aliquæ corporis partes frangerentur: rupta nõ ſolideſcit. Plinius cartilagineum herbarum genus vocat, quod tunicis carnoſis cõſtat, vt cucumis, cucurbita, raphanus, rapa, napus, & paſtinaca. Paſtinacæ ſimilis hibiſcus, quem aliqui molochen agriam vocant, aliqui piſtolochiam: vlceribus cartilagineis, & oſſibus fractis medetur ex Plinio.

PLANTAS, ET ANIMALIA VILLOS, VEL CAPILLOS referentia, alopecijs mederi. Cap. XXXV.

SIMILARIVM vltima capillus erit. Eſt enim in plantis coma, quæ ab humanæ ſimilitudine nomen emendicauit. Comam vocamus quicquid hilari venuſtate crinium modo ſumma ramorum, vel coliculorum exornat. Sæpe flores, vel florum ſtamina, corymbi & vmbellæ, quum foliatum eſt cacumen, ſua venere comant. Nos capillorum vitijs mederi poſſe dicimus. Exempla haec erunt.

Politrichon, ſiue adianton cauliculos affert nigro colore nitentes, exiles, capillorum inſtar, nomen ab effectu obtinuit, polytrichon, quod multitudinem capillorum faciat, dicitur & callitrichon, quod nigros & pulchros capillos reddat: dicitur etiam vulgò *capillus veneris*, quod decoros & venereos reddat: ad defluuia etiam comarum facit. Polytrichon Apuleio herbula eſt, quæ tenues, exileſq; capillos pro caulibus affert, quorũ defectum radices explent. Trichomanes ramulis etiam tenuibus & capillaceis: ad eadẽ, vt adianton, valet. Thapſiam folio fœniculaceo, ſiue capillaceo, cuius ſuccus affrictu alopecias explet. Auicenna teſtatur par non habere in operiendo capillis capite. Abrotano folia minutim inciſa: Galenus vſti cinis ad alopecias accomodari. Fert quercus excreſcentiam quandam, quam pilum appellant: hæc pilula eſt, comam gerens lanaceam, mollem. Fert & alteram comigeram pilulam, verno tempore melligeno ſucco manus inficientem, ex Theophraſto: ſed Plinius has pilulas ex adipe vrſino alopecias capillo replere dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanugine compacti ſunt, & effloreſcentibus floribus in pappos abeunt. Carduus fructum affert celerius caneſcentem, & abeuntem cum aura: antequam floreat, contuſus & expreſſus illito ſucco alopecias emendat. Harundini faſtigio ſeneſcente, denſius excreſcit tomentũ, vt in paluſtribus per autumnum viſitur, paniculum multi vocant: arundinum corticũ cinis ex aceto inunctus, ad alopeciam illinitur. Sunt & flores, qui ſummis vmbellarum radijs emicant, rotunda quadam effigie cæſariem effigiantes, vt ferulaceæ plantæ. Laſerpitium ferula eſt: perunctus aceto, pipere, & vino alopecias implet, ex Dioſcoride. Euforbium item ferulacea planta, & circinatæ rotunditatis vmbellam gerit: & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES plantæ capillorum formam exprimentes hac tabella curauimus, vt in conſpectum venirent. In extremis ſedibus adiantum appinximus, in media polytrichon Apulei, infra quercus excreſcentiam quandam.

Smyrnium ſylueſtre vmbelliferum: ex eodem ad alopeciam capillo replendam ingeritur. Sic ammoniacum, ſagapenum, & opoponacum vmbelliferæ ferulæ, ex eodem in hyera Logodion ad idem propinantur. Cępæ ſuccus alopeciæ afficatur, quia celeriter pilos auocat, ſic & allium. Statuminoſi flores idem demonſtrant, ſcilicet quibus intus capillacea ſtamina inſunt. Myrti flores vt intus ſtamina continent, ſic & capillos augēt. Olea myrteos flores affert: ad eadem præſtans. *Marsagon* defluentes capillos replicat, & lilium, ex Plinio, & nymphea liliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea ſtamina, in capilli exilitatem efformata, quæ detracta è medio flore, capillis conferunt. Inſunt & duriori thymo capreoli, cincinni, quaſi crines, epythymum dicti, & capreolorum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum caput copioſis crinibus comant, ex Auicenna. Villoſiſſima animalia hirſuta pilo criſpo, denſo, ſpinoſo, vel quæ ſpinas capillorū vice gerant, demonſtrant, quòd maximā præſtāt opem ad capillos generandos. Animalia villoſiſſima frigidiſſimis locis inhabitāt, vt villis frigoribus tueātur. Villoſiſſimus animaliū lepus, ſoli enim in bucca & ſub pedibus pili ex Ariſtotele, & Plinio: Ex leporino crure, vel lana exúcta, ex Dioſcoride fit medicamentum ad alopeciam. Vrſi pellis villoſiſſima, & Numidicis prolixiores pili, ex Solino: eius adeps alopecijs ſubuenit, ex Dioſcoride, & Auicenna. Suum pili craſſiores, quā bouum, & elephantorum: nec hybernum amittere ſolent, vt cęteræ quadrupedes: eius axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Aegineta. Vulpi pellis villoſa, in Germania villoſior: cuius caput vſtum, & inunctum alopecia emendabitur. Erinacens & hiſtrix

aculeos,

aculeos, pilorum vice habent: nam & pili in ſpinas degenerant: cinis exuſti echini valet ad capillorum defluuia, ex Galeno. Capræ ſpirillum habent dependentem ex mento: ſunt enim pili craſſi, & hirſuti: quorum cinis mirè fluentem capillum cohibet, ex Dioſcoride & Plinio. Hippocampo criſta duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis ſuſpicandum.

FLAVAE, ET NIGRAE PLANTARVM PARTES, ET ANImalia ad flauos nigroſq; capillos reddendos præſtant. Cap. XXXVI.

POSTQVAM in crinium ſermonem incidimus, docebimus etiam ex apparenti indole, quomodo mulieres placeant viris ſuis, & viri mulieribus, ſcilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inſpiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, ſiue fructus, ſi eos optimè flauo colore coloratos intuebimur, ad capillorum decorationẽ valere cognoſcemus, demonſtrante Natura. Lyſimachia flore aureo eſt, lytron, tàm Dioſcorides, quàm Plinius alio nomine appellari tradunt, quod putatur pro luteo depra uatum. Vitruuius ait, qui non poſſuntur chryſocolla, herba, quæ luteum appellatur, vtantur, cœruleum inficiunt, & conficiunt viridiſſimum colorem. Talis eſt lyſimachiæ apud noſtros infectores vſus: nam cœruleo colore, quo glaſtum tingit, eam ſuperinducentes, viridem efficiunt colorem: nam ſi per ſe ſola adhibeatur, flauum colorem reddit: quia flauum facit capillum, pictores enim ex luteo, & cœruleo contritis, viridem efficiunt colorem: à luteo colore, quo micant flores, capillum flauum facere con iecerunt. Xanthij ſemen, quod in echinata platani pilula inuenitur, ruſeſcit antequam marceſcat, collectum & tuſum in fictile, capillum reddit flauum: ſi cum vſus exigit, heminæ vnius inſtar in aqua tepida capiti collinatur, vtiq; ſi præparatũ ante nitro ſit caput. Ex quo vſu Xanthum flumen dictum putant. Liguſtrum, ſiue cyprum Dioſcoridis, quod è Turcica nobis adfertur, vulgò *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, ſiue rufa: ruffum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem liguſtrum vulgare *Matthioli*, ſi folia in radiculæ ſucco maduerint, quum coſtet radicula, ſi germana eſt, quam afferunt, cro ceo folio. Erythrodanum Latinis rubea dicitur, quia ſemen & radix rubea eſt, quibus lanæ, & pelles inficiuntur, ob id ab infectoribus ſtudioſè colitur: folia capillum tingũt. Chryſolachanon ex colore nomen inuenit, in luteum langueſcente, auri æmulo, nec aptiori vocabulo, à re ipſa dicto, appellari potuiſſet: & æmulum auri colorem ſatis confeſſus videtur Plinius, quum capillos infici ſylueſtri præſertim atriplice commemoret. Ac cipitrinus pes colore ſubluteo eſt, quo capillus ruſo colore inficitur. Lycij lignum in tus ruſeſcit, & radix: tuſum & maceratum croceum ſuccum redit: flauos capillos facit ex eo dem. Lotus radice & fructu croceis eſt: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere di xit, ſed Dioſcorides capillos rufare. Siue vulgaris lotus fuerit, ſiue aphricana, quã nos iuiubam appellamus, mulieres noſtræ etiam ſuum fructũ crocatũ, puniceũue incoquũt, ad deaurandos capillos. Thapſos in Theocrito Poeta legitur herbæ genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus ruſeſcit, quod non à thapſia diuerſum iudico, quũ & thapſia in cacumine vmbellas ferat anetho ſimiles, & ſuper eas luteos flores. Mel aurei coloris eſt: ſupra omnia flauos, rufos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chym iſti cis vaſis & oleum, vt docebimus, hoc rufos, illa aureos capillos tingit mirè, colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo ſucco eſt, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mirè ad capillos aureo colore tin gendos vtile. Ex Plinio. Arbos, quæ vocatur euonymos, noſtri, quia ad fuſos netu muliebri celebres vſurpant, *fuſanum* vocant, flore eſt luteo, ſiliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauſo, ligno intus buxeo; noſtræ mulieres eo vnguentum parant, quo

ad pulchros, & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes ferè croceæ, croceos capillos reddunt. Nos eiuſmodi decocto ſæpiſſimè vſi ſumus. Sumito rhabarbari fabæ magnitudinem, fœni græci manipulum, croci ſylueſtris, liquiritiæ, *tabacci* vocati, corticum aranciorum, ac triticeæ paleæ tantundem: his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis deſcendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigræ plantarum partes, ſiue ſemina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primũ corymbis, mox atris: capillum denigrat, ex Dioſcoride. Myrtus baccis nigris: ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus: eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubeſcit rubro, vbi maturuerit atro, vt nigræ vitis fructus ſanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillum vitium, & ficus nigræ folijs ſimul coctis in aqua cœleſti. Rhois fructus rubeſcit, vbi maturuerit nigreſcit, tunc eius decoctum capillos denigrat. Adianto iuncei ſunt cauliculi, capillares, fuſco, ſericeoùe colore nigricantes, capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine apij, ex Plinio, alij callitrichon, alij polytrichon vocant, vtrunq; ab effectu. Eruo ſemen nigrum, ſiliquæ eius virides, priuſquam indureſcant cum ſuo caule, folijſq; contritæ, capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupreſſi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ ſeminis ſuccus maturus niger, acerbus rufeſcit, probatur nigra, flore ſubobſcuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis ſemine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum ſemine nigro, ſucco ſanguineo: capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris: iligneæ radicis cortex coctus, dum mollitus inrabeſcat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatos. Gallæ combuſtæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, vſq; dum iniecta alba lana, eam perfectè tingat, mirè barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folia: capilli nigritiam cuſtodit: & caniriem arcet. Nos hac miſtura vti ſolemus pro barba & capillis. Sumito lixiuij communis quantum voles, decoque in eo ſaluiæ, & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium: mox laua: aut ablue madefacta ſpongia, & lætaberis effectu: plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primùm prodeuntibus id compertum, infectis tractatu manibus. Ouidius.

Noſtra notat fuſco digitos iniuria ſucco,
Cortice contactus inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant ſanguiſugæ, quæ nigerrimæ ſunt, quæq; nigro vino ſexaginta diebus computruere. Alij in aceti ſextarijs duobus, ſanguiſugarum ſextarium, in vaſe plumbeo iubent putreſcere totidem diebus, mox illini in Sole. Sornatius tantã vim habere tradit, vt niſi oleum in ore contineant, qui tingunt, dentes quoq; eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in æreo vaſe permiſtum, & diu exagitatum, illitum deraſo capiti, donec ouum conſumetur, nigrum capillum efficit, ſed donec inareſcat, oleum ore habendum eſt, ne nigreſcant dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quę nigerrimę ſunt, idem efficiunt.

GLABRI, ET CRISPI PLANTARVM CAVLES, FOLIA, ET *animalia ad pſilothra, & criſpos capillos valent.*

Cap. XXXVII.

SVNT pleriq; herbarum coliculi glabri, læueſq;, quibus ſubſtolluntur, ſunt & depiles plerçq; animalium cutes, quæ ad pilorum nuditatem valent, & ad pſilothra. Hyacinthi caulis nulla horret aſperitate: huius radix mangonicis venalitijs pulchrè nota, quæ in vino dulci illita, pubertatem coheret, & non patitur erumpe-

erumpere. Hoc medicamen comitatur fabula pueri Hyacinthi, quem Apollo dilexerat. quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrem puerorum illinunt, quò tardius pubes erũpat. Cypero læuis caulis & glaber, vis ei pſilothri tribuitur, quod confeſtim pilos detrahat. Dryopteris læuibus cauliculis, filici ſimilibus: radix tuſa pſilothrum eſt. Animalia glabræ cutis pro pſilothris valent. Thumnus ab omnibus ſquamis omnino nudus, ſed cute planè læui, ex Ariſtotele. Pulmo marinus, ſi idem ſit, pellucidus, chriſtalli inſtar, læuis, ex pituitoſa ſubſtantia, quæ in aquam ſoluitur. Lepus marinus læuis etiam, loligini ſimilis. Plinius. Pſilothrum eſt thinni ſanguis, fel, iecur, ſiue recentia, ſiue ſeruata, iecur etiam tritum, miſtũq; cedria, plumbea pyxide aſſeruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obſtetrix. Eadem vis eſt pulmonis marini. Leporis marini ſanguine & felle, cancri ſcolopendræ marini cinis cum oleo, torpedinis cerebrum cũ alumine illitum ſextadecima luna. Ranæ paruæ ſanies efficaciſſimè pſilothrum eſt, ſi recens illinatur, & ipſa areſacta ac tuſa, mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sanguiſugæ quoq; toſtæ in vaſe fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Salamandra liquefacta in olio pilos euellit, ex eiſdem. Sic & rubeta glabros facit ex Catone, balneando & lauando. Lacerta viridis oleo decocta, poſt exemptos pilos facit ne naſcantur, ex Galeno. Chamelæo valet ad depellendos pilos è palbebris, ex Galeno, & Archigene. Sed felle vtitur Plinius. Magnum accedit capiti decus ex criſpo capillo, idq; à mulieribus maximè expetitur, & quomodo id fieri poſſit, Natura docente, ex foliorũ ſimilitudine, aliarumùe plantarum partium edocemur. Adianto criſpum veluti folium eſt, cuius decoctum ex ſemine apij, adiecto oleo copioſè, criſpum denſumq; capillum facit, ex Plinio. Apium folijs inſignitur læuiter criſpis, diſſectis, & oris leniuſculè laciniatis, ad eadem valet, ob id à Plinio cum adianto adiunctum eſt Sphondilij frondes quadãtenus in extremitatibus criſpæ: capillamenta criſpa reddunt perungcto capite, ex Dioſcoride. Sic caſtanearum echini ſuis aculeis criſpum capitis capillitium imitari vidētur: faciunt etiam criſpos capillos. Cameli pilus ferè criſpus: fimi cinere capillum criſpari cum oleo dixit Plinius, vt etiam ex ſanguine pulli bubonis.

DE PLANTARVM PARTIBVS, QVAE HVMANAS REPRAEſentant, & primo quæ caput, item animalia magni capitis. Cap. XXXVIII.

DIXIMVS ſimilares partes, nunc inſtrumentarias, & diſſimilares, & has in duas partes diuidemus, externas, internaſq;. Primò externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana ſimilitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: vnde partes, quæ globoſo tubere concreſcunt, illicò capitis appellationem ſibi arrogant. Radices nonnullæ ſunt, quæ in capitis magnitudinem extuberant, vt ſcillis, ſic & fructus, vt cucurbitæ, malapunica. Scillæ intantum creſcũt, vt ad humani capitis magnitudinem accedant: eius vſus eſt ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipuè ex frigiditate ortas. Pancratij eiuſdem generis; eiuſdemq; formæ, & virtutis. Inter apij genera capitatum eſt, quod inſtar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & ſemina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem ex Simeone Sethi. Nux indica fructum producit prægrandem circinatæ rotunditatis melonis modò, oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea ſtruthea, quæ magnitudine ſua caput æmulantur, capiti, & cerebro conferunt. Cucurbita, & melones: cæteris fructibus vaſtiores, contra capitis dolores, quam ægritudinem Syriaſim vocant, ſuis ramentis occurrunt. Papauer ſariuum capitatum eſt, iis datur, quibus accerſendus ſomnus. Illud tandem Plinij nõ omittemus ex ſimilitudine deſumptum. Herbam in capite ſtatuæ natam, collectamq; alicuius in ve-

ſtis panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confeſtim ſedare tradunt. Magni capitis animalia pauló ſupra menſum, robuſta ſunt, cerebriq; perfectionem oſtendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad noſtri capitis vitia valere demonſtrãtur. Aſino grande caput, tauro ad ſui proportionem paulo maius: ob id Plinius, Ex eadem aqua, de qua aut bos, aut aſinus biberit paululum ſumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, aſiniq; cerebrũ ad comitiales valet. Elephanto prægrande caput, ex Oppiani deſcriptione: credidit Aetius non parum iuuari memoria ſcobe dentis elephanti ex mulſa pota, & proboſcidis tactu capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo ſunt in eius capite officula perforata à deſtris & ſiniſtris, quæ licio ſuſpenſa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Caſtoreo grandiuſculum caput: idipſum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: ſuffitum & reſpiratione hauſtum, vtilem dixit Galenus capiti, cum aceto mulſo datum comitialibus, ex Plinio, inũctum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiſcentes excitat infuſum, ex Dioſcoride, Plinio, & Auicenna. Noctuæ ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis, eius cerebrum in cibo ſumptum capitis dolori remedio eſt, ex Plinio. Vpupæ magnum habet caput: eius pennæ poſitæ ſupra caput hominis ſedant ſodam, ideſt capitis dolorem, lingua ſuſpenſa præſtat obliuioni, ex Rhaſe. Eiuſdem generis vlula, cuius oſſa capiti alligata, capitis dolorem ſanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo ſumptum comitiales curat, ex Aetio. Aquilis paulo ſupra iuſtum caput, eius os capitis alligatum remedium eſt ad cephalalgiam. Struthiocamelo, caput minimum, ideo ad capitis vitia de eo nulla extant remedia.

FLORES, QVI OCVLORVM SPECIEM REPRAESENtant, & animalia, eorum vitiјs mederi. Cap. XXXVIIII.

FLores ſunt, qui oculorum ſimilitudinem mõnſtrant, in medio vmbilicum habentes, qui pupillam repræſentant, folia cirumambientia, quę bullatum illud glomerulum cingunt, radios oſtendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modũ oſtendemus. Anthemis, ſiue chamęmelon vmbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, ægilopi medetur. Aſter atticus florem in cacumine profert, per ambitum diuiſum anthemidis modo, foliolis ſtellæ modo radiantibus: oculorum inflammationibus medetur. Semperuiuum maius, ſiue aizoon, Romani Iouis oculũ vocant, alij buphthalmon, vel zoophthalmon, & oculum, ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioſcorides oculorum inflammationibus mederi dixit. Nardi celticę ſpecies viſitur, flore radiato albo, buphthalmi æmulo: ad ocolorum medicamenta, vt celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circinatum refert, vmbone in centro exeunte cõſpicuo in ſpeciem oculi, ſiue luminis. A Columella videtur buphthalmum dici.

,, *& flauentia lumina caltha.*

Ad huius vſus acuitur in dies oculorum acies: & huius flore ſtillatitia aqua, oculorum rubor, & inflammatio arcetur, ſi oculis inſtilletur, aut ſi lintea in eo madefacta ſupponantur. Hieracium flores in ambitu circinatum habet: hanc dicit Plinius accipitres ſcalpendo, ſuccoq; oculos perungendo, obſcuritatem, cum ſenſere, diſcutiant: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgò *ſcorzonera* vocata florem promit in orbem circinatum ex pluribus foliolis coronatum, vt oculi radios imitetur. Lacteus è radice ſuccus, oculorum aciem acuit.

OCVLA.

OCVLARIVM florum ſpectandas delineationes peculiaris hæc tabella exhibet, quæ hoc capite pertractantur. primam ſedem à dextris ſibi vendicat aſteris attici plantæ, ſecundam pardalianchis aconiti, ſubſequentem aizoi, poſtremam anthemidis. In calce in proſpectum, & in obliquum oculos expreſſimus.

Aconitum pardalianches oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur: florem in medio bullatum habet, circumradiantibus foliolis. Heleniū pro floribus ocellos habet, vt anthemis: vinum ex helenij radicibus paratum, mane viſum acuit. Seris pluribus foliolis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert: oculorū inflammationi auxilio eſt. Abrotonum fœmina floribus referta, comantibus in ſummo auri fulgore corymbis, & oculorū inflāmationibus cōmodè illinitur. Anemones: refert florem papaueris, in medio capitula nigra: medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos ſimilis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabioſa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum, raro Naturæ artificio: oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam χοροειδῆ dicunt: ciet lachrymas. Acaciæ ſemen lupino ſimile, ſiue chriſtalloidi oculi: ſuccus oculorum medicamentis valet, & procidentes reprimit. Nunc ad animalia noſter ſe conuertat ſermo, num aliquod inſigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta: Chamælęonti oculi in receſſu caui, & prægrandes, & maio

res quã m corporis proportio poſcat: ad glaucomata, ſuffuſiones & alia oculorum vitia præſtat. Rana in oculis ſolùm ſanguinem, non alibi habet: ad viſus claritatem valere va rijs experimentis clara eſt. Nulli auium maiores oculi, quàm buboni: valet ad idem. No ctuæ magni oculi: ad optimè videndum valet. Idem de vlula ſentiendum. Pauo oculos in cauda multos habet depictos: ad lippitudinem valet ſuffumigium è ſuis pennis factũ. Oculi teſtudinis marinæ lumen longè lateq; iaculantur, morienti alter oculus clauditur, alter apertus remanet, ex Aeliano: Valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgò dictus *belloculus*, quod in albo orbiculo circinata nigra pupilla conſpiciatur: vnde nomen adeptum: manibus geſtatus claritatem viſus conciliat.

MAGNARVM AVRIVM ANIMALIA AD AVDITVS GRAuitatem valere. Cap. XXXX.

PLANTAS, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus poſtea, quum animalium partibus ſimiles plantarum partes demõſtrabimus, nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus inſtrumenta ad percipiendos ſonos parata, animalibus ad defenſionem data, vt ſonitu territa pericula aufugiant, ob id quibus maiora & magis anfractuoſa, melior auditus. Piſces vix conſtat qua parte audiant, ob id obtuſior audiendi ſenſus, vtpote minus eius neceſſarius, ſed ad exempla accedamus. Lepus magnis præditus eſt auribus, quia timidum animal, & inerme: quibus in periculis ſibi conſuleret, decebat benè auritum eſſe, vt pericula & inſidias longiùs perciperet, & maturè ſibi prouideret. Feſtus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Sympoſiacis ſenſus acrimonia leporẽ excellere dixit, & auditu acerrimo præditum: quare Aegyptij in ſacris literis auditum deſignaturi, leporem pingũt. Apud Græcos nomen λαγῶς ab audiendi facultate, ὦς, auris eſt, λα, ſignificatum auget: valet ad auditum, ſi grauitas ſit audiendi, laudant coagulum leporis tertia denarij parte, dimidiaq; ſagapeni in aminæo vino, ex Plinio: fel cæpręcorio tepefactum, in aurem immiſſum, ei, qui nihil audiat, auditum reſtituit, ex Galeno. Aſino aures longæ, lataq; ſunt, nullum animal aſino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: fimum aſini recens cũ roſaceo ad grauitatem auditus tepidum inſtillatur, à Plinio. Vacca à triginta ſtadijs maris mugitum, amatoriam ſignificationem, quaſi teſſeram Veneris dantis exaudit: ob id Aegyptij vaccam venerantur, & Iſim bubulis cornibus fingunt: Aelianus. ſi grauitas ſit aurium, Plinius fel bubulum cum vrina capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantùm vrina vetus calefacta medetur per langenæ collum ſubeunte. Senſu acerimo audiendi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras eſſe putant, ex Aeliano, & hominem acuti auditus Aegyptij ſignificantes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus inſtillatus auribus ſurdos ſanat, ex Aeſculapio: vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies inhumatum, ex Plinio. Vulpes animal ſolerti auditus, amnes, gelatoſq; lacus ad paſtus itura, redituraq; non tranſit, niſi aure ad glaciem appoſita, coniectare craſſitudinem gelu, ex Plutarcho & Aeliano: adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optimè audit. Vulgaris verſus.

Nos aper auditu, lynx viſu, ſimia guſtu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ad aures minus audientes lotium in vino repoſitum tepefactum auribus inſtillant, ex Plinio. Canis, præcipuè ſagax, magnas habet aures: nil cane ſagacius prouerbio fertur: canis adeps cum abſinthio & oleo vetere aurium grauitatem ſedat, ex Plinio. Anſer ad ſtrepitus ales acuta. Virgilius

,, canibuſue ſagacior anſer.

Galli, victis Romanis, in vrbem irruperunt, Romamq;, præter arcem capitolinam, ad quam difficilis erat aſcenſus, cæperunt nocte intempeſta; quæ non cuſtodiebatur, inuadunt, ac arx capta fuiſſet, niſi anſeres interfuiſſent, qui cum eorum natura ſit minimè ab ſtrepitu compeſcere, ad eius clangorem circumfuſas excubias excitarũt, ex Aeliano, Lucretius ad id.

Romulidis arcis ſeruator candidus anſer.

Ad aurium grauitatem valet ſeuum ex anſere auribus inſtillatum, ex Apollonio apud Galenum. Grus ſenſus acrimonia valet, ex Ariſtotele, quicquid ſenſerit, voce ſignificat, ex Oppiano. Pingue illud dum igni coquitur, quod ſuperfluit, auribus inſtillatũ grauitatem auditus tollit, ex Simeone Sethi.

PLANTAE, ET DENTATA ANIMALIA DENTIBVS, ET dentationi præſtant. Cap. XXXXI.

SVNT fructus, & arborum radices, quæ adèo affabrè hominum dentes demonſtrant, vt non aliò Naturam has ſimilitudines oſtendiſſe certo ſciamus, quàm ad hominẽ commonefaciendum ad dentium dolores, & dẽtitiones valere. Ad id oſtendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici verè dentes repræſentant: ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum teſtantur authores. Pinei nuclei inciſorios optimè dentes mentiuntur: pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro Naturæ artificio cõpactili ſquamarum ſerie conſtat, vt verè dentes demonſtret, dentibus prodeſſe audio: quod facilè eſſe poteſt: quum maxima acerbitate prædita ſit. Quæ animalium dentes repreſentent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validiſſimis, & magnis dentibus armantur, ſitu, numero, exceſſuq; inſignes: valent etiam nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robuſtis canibus ſerrati, & pectinatim coeuntes dentes ſunt, ne contrario occurſu hebetentur, & validi, vt facillimè frangãt oſſa. Dentiũ canis cinis cum melle tardè dentientes adiuuat: & canino dente ſiniſtro maximo circumſcarificando eum, qui doleat, adiuuatur ex Plinio. Lupis ſerrati dentes, & robuſti, quare eius morſus vehementiſſimè obeſt: lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nam infantium gingiuas exterit, quò dentes leuius proueniant, ex Plinio. Leo dentes ſerratos habet, & inter ea, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Ariſtotele: ſi dens leonis caninus collo pueri ſuſpendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium ſecundorum, ſecurum ab eorundem dolore reddet, ex Rhaſe. Mures in Paro inſula ferrum exedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica ſcribit eodem cibo vſi, ex Aeliano. Gyaros vna Sporadum inſula eſt, vbi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cypro idem accidere ſcribit Ariſtoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidenſibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corroſiſſe in cella Iouis ſcripſit: Plinius bis in menſe mures iubet mandi, vt caueantur dentium dolores. Hyæna lupi ſpecies, dentes ſerratos habet: cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodeſſe ordine ſcribunt. Lamia piſcis dentibus eſt acutiſſimis, denſis, triangulari forma vtrinq; ſerratis, quorum ſex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriorẽ partem vergunt; ſecundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres ſuſpẽdunt, vt dentitiones adiuuent. Delphini dentes pectinatim coeuntes habent: infantiũ quoq; gingiuis, dentitionibuſq; multùm confert delphini cum melle dentium cinis, & ſi ipſo dente gingiuæ tangantur.

EVVLSOS à maxilla dentes tabellula oculis ſubiecta exprimit, à dextris è dentarijs ſpeciem vnam deſignauimus, putantes ad dentium ſimilitudinem efficiendam ſuffecturam, à ſiniſtris pineum conum deſquamatum, vt è ſuis loculis iacentes, & exempti pytides, ſiue pineoli, & in medio mali punici cortices, & membranulam diſſecuimus, vt acini eoſdem ſimulantes in conſpectum venirent.

Canis galeus piſcis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, ſic & glaucus: infantiũ gingiuis, dentitionibusq; multum conferunt vtriuſq; piſcis dentium cineres: horum etiam dentibus gingiuas tangi prodeſt, & è collo ſuſpenſi. Sus, elephas, & hippopotamus exertos habent dentes, eiſq; ad auxilium, & robur datos: quibus non decidunt, ex Ariſtotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt & robuſti animalium roſtri, validorum dentium vice, ad molendum cibum, & defenſionem dati à Natura. Pici roſtro quaſuis arbores, & quercus tundunt, vt Græcis dricolaphi dicatur, ex Aeliano, paſcuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excauãt, vt eas ſternent, perduras amygdalas etiam tertio ictu pertundant, & nucleum erodant ex Ariſtotele: quorum roſtrum ad collum ſuſpenſum, omnem tollit dentium dolorem. Coruini generis auibus prædurum roſtrum datum eſt, ex Ariſtotele: dentium dolorem ſtatim eo alligato abire tradit Plinius. Galli pugnaces, & valido ſunt roſtro, vt etiam lapillos rumpant: oſſiculo gallinarum ſi quis gingiuas ſcarificet, proiecto oſſiculo, ſtatim dolor abit, ex Plinio, & ſic de cæteris.

ALAE IN PLANTIS AD HOMINIS ALARVM TAEDIA valent. Cap. XXXXII.

INTER caulem & ramos anfractus quidam innaſci ſolent, vnde noua proles egreditur, alæ dici ſolent, facta ob humanis alis tranſlatione, velut ſinus, vel angulus, in quem in vtroq; complexus coierunt, vnde alarum caua, ſinuſq; idem ſunt: ſi quando in herbis, arboribuſq; plus iuſto conſpicuos conſpicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad viroſos hominum alarum odores præualere: nam & homines, qui cauas habent, eiuſmodi vitio obnoxij eſſe ſolent. Id aliquibus exemplis demonſtrare ſat erit. Latis ſurgit ſcolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graueolentiã alarum emendat, ſi emedullatæ radicis vncia in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item poſt cibum cyathis ſingulis pota. Dioſcorides vrinam trahere copioſam, fœtentemq; inde ſcripſit. Genicula dipſacus habet, binis folijs amplectentibus, carinato alarum ſinu, in quo fideliæ, aut labri modo pluuius humor ſubſiſtit, vnde nomen herbã duxiſſe videtur. Quidam alis ſuccum illinunt ad idem, exiccantem, abſtergentemq;. Smyrnium caulem habet per medium folium tranſeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambiant, velut alarum caua oſtendentẽ, idq; deſcribentes ſcriptores, aloſum dicunt. Theophraſtus myrrhæ naturæ dixit ſimile, nihilq; à myrrha differre, item myrrha ſata natum: myrrha ſi alumine liquido perungantur alæ, virus extingunt tædioſum. Sed ſmyrnium, ijs, quibus anima fœtet, grauis halitus tædium emendat: ob id meritorias mulieres apiũ comeſſe, vt graue virtus odoris abigant, oraq; carũ iucundiorem expirẽt auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, ſed inexpertæ adhuc vires. Albucus aloſa planta: ob id ad alarum tædia valere Dioſcorides & Plinius dixerunt. Hirci valdè cauas habent alas & peſſimè olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu deraſum, vel exuctum cum felle hirci miſcetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atq; inde alæ, demptis pilis aſſiduè perfricentur, ex Marcello.

DIGITATAS, ET ARTICVLATAS PLANTAS AD DIGItos, & podagras valere. Cap. XXXXIII.

DE manibus dicemus, & articulis manũ, pedumùe: vnde plantæ, quæ eiuſmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodoſæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quoſdam nodos extumeſcunt, quod verò inter artus, & genicula nodium intercidit, internodium dicimus, partes craſſiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, vertebræ dicuntur. Hermodactyli radices digiti ſpeciẽ referunt, in quibus etiam vnguium imago ſpectari poteſt in ſummitate, quæ diuaricantur in quatuor, ſiue quinq; radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorum defluxum præcipuum. Sunt è teſticulorum genere *digiti citrini* appellati ab Auicenna, qui humanæ manus ſimilitudinem oſtendunt, ob id vulgus *Chriſti palmam* vocat. Eius radix ima ſui parte inæquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum obfractu, & pituitoſa ſaburra oppreſſis opitulatur.

HVC potiſſimùm ſpectant palma chriſti vocata, hermodactyli, & vulgaris iſchæmi, ſiue dactyli Pliniani plantæ, digitatas manus notantes, vt in ſuperiore ſede videntur, in ima verò manus cum ſuis digitis ſpectatur.

Eſt in parietibus naſcens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos ſurculos diuidatur, vt apertæ manus ſimilitudinem oſtendant, iſchæmon aliqui dicunt, alij Plinij aculeatum gramen, inquiens: Aculeatum gramen trium generum, nam in ca cumine aculei ſunt, plurimum quini; dactylon vocant; hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntq; ſanguinẽ ciendi gratia, alterũ, quod eſt aizoo ſimile, ad parony chia, & pterigia vnguium; vt cum caro vnguibus increuit; vtuntur cum axungia, ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Ricinus folia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Chriſti manus* dicitur: Meſues ea excrementa purgare dixit, quæ ad articulorum compages defluit: confert & articulorum doloribus, nempè podagricis. Ficus etiam tale folium habet: articulorum cataplaſmati imponitur. Nodoſa vitis ſarmenta: vinum ad articulos fouendos valet, & ſic de alijs, & ſi vulgò iactetur.

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.

Demonſtrabimus tamen aliquibus herbis ei poſſe occurri, ſcilicet nodoſis. Sed quę herbę nodoſæ fuerint, quęramus ex magiſtro. Theophraſtus dixit, arbores alias nodoſas, alias enodes, vt paluſtres: nodoſæ ſunt, oleaſter, pinaſter, & quæ apricis, aridis, vel gelidis locis naſcuntur, vt montanæ. Syluestres nodoſiores vrbanis, & genicula in harundinaceis, & gramineis proueniuut. Et ſi ad naturales cauſas reducere libet, & nodoſæ, ſyueſtres, & ſiccæ ſunt: ſed quia articuli plerunq; pituitoſis excrementis infarciuntur, ob id ſiccis reſoluuntur. Harundo crebris intercepta geniculis: Auicenna ad inſtru-

menta

menta iuncturarum valere dixit. *Salſapariglia* nodoſa, frequentibus intercepta articulis, prorſus ad neruorum dolores valet. Radix *china* arundinacea eſt, valet cōtra podagras. Iridis radices, vt harundinis, geniculatæ ad podagras, & articulorum duritiam. Sagapenum è geniculato ferulaceo caule: ex Meſue articulorum compaginibus quamtumlibet admotum valet, & dolores ſedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. Ammoniacum, thapſia, meum, ſambucus, ebulus, ijs, qui podagra tentantur, eodem modo proſunt. Hordeum podagricis inflammationibus valet. Cucurbita geniculatis flagellis eas refrigerat, cucumis, colocynthis, ex Meſue. Ariſtolochia nodoſis flagellis repens: ex Galeno podagricis affert auxilium. Braſſicæ folia, vbi cauli adhærent, maximum oſtendunt nodum, & imus caulis in rapi modum intumeſcit: podagris, & articularibus morbis illinitur.

PLANTAE GENERATIONIS INSTRVMENTA DEMONſtrantes, & animalia, ad generationem valent. *Cap. XXXXIIII.*

NATVRA procreationi, generationiq; ſatagens, multas & varias demōſtrat in herbis, & animalibus ſimilitudines, quibus homines proli conſulere poſſint. Generationis inſtrumenta vocamus ſcrotum, teſtes, & vuluas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excreſcentijs, alijſue modis hæc demonſtrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monſtrant fabæ colis grandis ſimilitudinem veram, & vulgò *fabam* vocare ſolemus. Præterea Theophraſtus demonſtrans fabæ germinationem, inquit, Faba eadem parte radicem fundit, & caulem; qua etiam nexus ſiliquarum conſiſtit, inq; ea veluti principiū quoddam germinandi haudquaquam obſcurum: in quibuſdam ad mentulæ formam effigiatum ſanè inſpicere poſſit, vt etiam in cicere, & maximè in lupino: ad venereas vires roborandas cognouimus fabam valere, cum ſit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei venereæ proluuium deteſtaret. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus alijs creſcentibus accedit genituræ copia, vt protinus in Venerem ruant, & libidini alachrius indulgeant. Glandes præterea ſummā coli partem oſtēdunt, quam præputium veſtit, præputium enim eſt pellis, qua glans tegitur, coles, ipſe, penis: magna eſt igitur inter glandem & penis caput ſimilitudo: ſat ſcilicet calice, ſumma glans aperitur, vt dempto præputio ſumma colis apparet pars, non abre igitur multa quis ad penis remedia ex glande ſumptitare poterit: Glans in cibis multum flatum parit; ex Dioſcoride, multum alimoniæ. Simeon Sethi præſtare dixit, quod flatuoſam, & alimentum habet, facile virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abſtinendum præcepiſſe. Nunc è bulbaceo genere radices ſe offerunt, & plures, quàm priſcis memoratæ, quæ omnes ab effigie ὄρχιν idest teſticulum vocant & ab effectu ſatyrion, quod Veneris incentiuæ ſint: ſed Plinio, & Apuleio vnicus bulbus ſatyriū eſt. Genera orchidum plura ſunt: quæ geminis conſtant bulbis, teſticulorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quamplurimæ fibrillæ, & capillaceę inſunt, ex quibus poſſint alimentum capere, vt pili in pube laneſcunt: intus pleni ſunt liquidi ſucci, viſcidi, vt aluminis oui, quaſi foret ſemen genitale: ſyluoſis locis, & opacis, vdiſq; multiplices ſunt, & varij, quàm vt poſſint enumerari. Sole Geminos ingreſſuro florent omnes. In Theſſalia mulieres in lacte caprino bibere ad ſtimulandos coitus dixit Dioſcorides, quæ omnia è Theophraſto excepit, inquiens.

ORCHIDVM ſpecies tres finximus, duas didymi, tertiam triorchis, ſimplicis bulbi, cum pleraq; ſint, omiſimus. Confer cum humanis & in nihilo diſcrepabunt.

Humanis

Humanis corporibus vltra illa, quæ ſanitatẽ, morbos, mortemq; ſpectant, alias quoq; herbas afferre ſuis viribus poſſe affirmant, vt puta generandi ſeminis facultatem, ſicut qui teſticulus appellatus eſt, & magnũ ad coitum datum è lacte caprino efficacem eſſe. Affert & ſatyrium radicem mali magnitudine, fuluam, intus vt oui candidam, vtendũ ea, quum concubendi inceſſit cupiditas; ſi quidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud eſt ſatyrium erythroniũ, ideſt rubrum, cortice radicis gracili, ruffo, intus albo: non ſecus atq; ſcincus libidinem excitat, etiam ſi manu teneatur, & magis ſi bibatur ex vino. His ſuccedit Serapias peculiari virtute ſua, & mirifica Aegyptijs venerandæ Deæ Serapidis auguſto nomine dictus. A ſimilitudine teſticulorum bulbi omnes Venerem ſtimulant, ex Dioſcoride. Martialis ad hæc.

Cum ſit anus coniux, cum ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm ſatur eſſe potes.

Dracunculus maior radice bulboſa donatus, ſingulari, & rotunda, vt teſticulus: in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis conſtat, bulborum modo alterum ſuper alterũ inſidente, quarum inferior gracilis, ſuperior vberiorẽ: ſuperior in vino potá Venerem ſtimulare tradidit Dioſcorides. Haſtula regia bulboſa, multis radicibus teſticulos imitantibus conſtat, quibus Venerem excitari ſæpius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cæpa, ampelopraſo, & cæteris dicendum eſt. Sic & quæ oblõ

go cor-

go corpore ſcroti oſtendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, adèo ſcroto ſimile, vt prouerbio abierit. Eadem forma adoleſcens cæpa. Plinius. Auiditas coitus putatur & cibis fieri viro eruca, pecori cæpa. Apuleius amatorium eſſe ſtaphylinum dixit, fortaſſe quòd Venerem ſtimulari hoc cibo ſit creditum, & ideo conceptus adiuuari etiam prodiderũt, ex Plinio. Raphano Venerẽ ſtimulari putauit Plinius. Siſer eiuſdem formæ, & vt Opion, & Diocles tradidere, ad eadẽ valet, ſic de napo, rapo, paſtinaca & alijs dicendũ. Sunt & quædã plantæ & animalia pubẽ referentia: quæ ad eadem valere iudicarem; nam radices quædam in earum ſummitate lanuginem habent, vt pubis lanuginem exprimant. Eryngij lanuginoſa folia circa radices habent: quorum radices ſaccharo, vel melle aſſeruatæ, valent, vt qui eas ederint, ſalaciores euadant. Leontopodion circa radices lanoſiore flocco caneſcit: ad amatoria valere tradit Dioſcorides. Concha eſt pectẽ vocata, quod fœmineam pubem referat, valet ad venerea, vt oſtea, quorum ſpecies eſt. Demonſtrant & animalia, quæ eiuſdem ſint virtutis, aliquod inſigne in luxuriæ inſtrumentis. Buteoni, ex accipitrum genere, teſtes terni, Græci τριόρχην vocant: eis, qui in Venerem infirmiores ſunt, buteonis teſticulos cum melle decoctos recentes donant, & ſtatim coibunt. Archelaus lepores androginos dicit, vno, eodemq; tempore alios implere, & ex ſe parere, quod non niſi ex ſuperflua ſeminis abundantia & fœcunditate euenit, quod eius hirſutie ſignificatur, ex Ariſtotele libro de animalium generatione, & Problematum: Leporum vuluas & teſticulos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharne ceruis quaterni renes ſunt, ex Plinio, quod idem Aelianus ex Apione refert: ſed eius genitale valdè neruoſum eſt, ex Ariſtotele: Ceruini teſticuli ſicci aliquam partem potato, & concubitum excitabunt cum voluptate. Heſychius, & Varinus. Gallis in coitu teſtes grãdiores fiunt, ex Ariſtotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum valent. Genitale oſſeum in aliquibus demonſtratur, & ad idem præſtant, vt in lupo, vulpe, cane, & muſtela videre eſt. Sic & animalia, quæ nimia copia ſeminis cito coitum abſoluunt, & præcipuè ea, quæ non foris teſtes, ſed intus in lumbis habent, ob amplexuũ incommoditatem citius coitum complere oportebat, ob id ſemper præparatam ſeminis copiam habẽt, & è lumbis ad teſtes breuis eſt tractus, vt in ouiparis videre eſt, ob id ouipara ſalaciora, & in ouis ſubſtantia maxima ad luxuriã eſt. Heraclides apud Athenæũ, apud quẽ Alexis Poeta quoq; oua inter cibos Venerẽ incitantes numerat, & Auicẽna. Prodigioſæ libidinis perdix: ſi contra mares ſteterint fœminæ, vt in animaliũ hiſtoria ſcripſit Ariſtoteles, aura ab eo flante fiũt prægnãtes: hiantes exerta lingua per id tempus æſtuant, cõcipiuntq; ſuperuolantium afflatu, ſæpe voce tantum audita maſculi, ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter ſe mares deſiderio fœminarum, victus in pugna victoris Venerem patiutur. Proditum à Mythicis eſt, Perdicem fuiſſe venatorem, qui matris infando amore correptus ſit, dum verò vtrinq; immodeſta libido feruet, conſumptus, & ad extremam labem perductus eſt: caro perdicis Venerem promouet, ex Auicenna, oua in cibo ſumpta vocat Kirannides amatorium poculum, quia Venerem concitant. Galli teſtes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athenæum, Veneris concitatores eſſe. Eadem coturnici cõueniunt, quæ de perdice diximus. Keſnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit: teſtes ſub iecore habet, vt ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant, viris adalligatæ guis pelle, ex Plinio, Aquilæ renũculi, & teſticuli ſicci in cibo, vel potu dati, ſiue viro, ſiue mulieri concupiſcentiã excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparæ, quæ teſtes in renibus habet. Crocodilo teſtes intus adhærent lumbis, ex Ariſtotele: crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus ſtimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, ſi detractis interaneis, & pedibus in melle ſeruetur, tradit Sextius ex Plinio. Mirum & de ſtellio

nis ci-

nis cinere, linimento inuolutum in ſiniſtra manu Venerem ſtimulare, ſi tranſferatur in dextram, inhibere. Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribaſius apud Aetium, ſtellionem vſtum quàm tenuiſſimè conterito, deinde oleum affundito, atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, vbi verò à coitu ceſſare velis, digitum ipſum abluito, & idem apud Nicolaum Myrepſum, Paulum Aeginetam, & Marcellum. Scincus ſemen auget, & libidinem ſtimulat, ex Auicenna: Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano, Plinius latera dicit, & eadem apud cæteros Medicos. Teſtudo ſola ex corticatis renes habet: tegumenti farina accendit coitum. Caſtor teſtes ad lumbos habet: fabuloſa perſuaſio eſt, & antiquitus exploſa, quod genitales partes ſibi ipſi, vrgēte periculo, amputēt, ob id ſe peti gnari, vt Solinus ſcripſit, & Andromachus in theriaca, & Aegyptij hominem ipſum ſibi nocentem deſcribentes, caſtorem pingunt. Cicero caſtorem ſe ea parte corporis redimi dixit, propter quam maxime expeteretur. Idem Aelianus, & Iuuenalis.

Eunucum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticuli: quoniam medicatum intelligit inguem.

Contra ſentit Dioſcorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

IN MARIBVS, VEL FOEMINIS GENERANDIS QVID IN plantis, & animalibus animaduertendum. *Cap. XXXXV.*

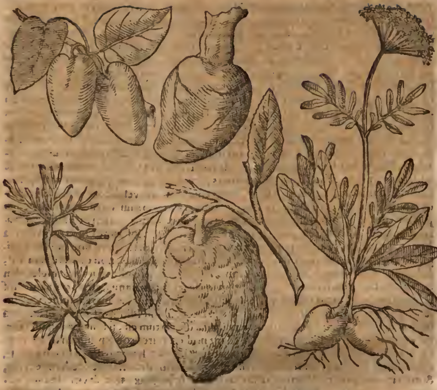
PRIVS quàm ad nobiliora viſcera deſcendamus, genitales particulas explicabimus, ſiue orchides: oſtendunt enim & plantæ maris & fœminæ figuram, vt certum mariū, & fœminarum concipiendarum præſagium indicent. In maribus enim ex ilium regione in oblongam, atq; rotundam figuram propendent teſtes, vt Arabibus aliquando vocētur oua. At fœminis intus in lateribus vuluæ vtriq; accumbūt, ſinguli iuxtà cornua, magnitudine, quàm viris longè minores: figura lati & compreſſi, glanduloſiq;, ſcilicet extera eorum ſuperficies inæqualis, haud ſecus, quàm ſi plures eiuſdem figuræ colligarentur glandulæ, veluti turberculis oppleti molles, inaneſq;. Natura tùm fructibus, tùm radicibus, alijsùe partibus inſinuat ad mares, & fœminas generandas aliquid præſtare auxilij. Cynoſorchis radice conſtat bulboſa, oblonga, in modum oliuæ gemina, ſuperior quidem durior, & calloſior eſt inferiore, quæ mollior, & rugoſior. Ex his radicibus, ſi maiorem edant mares, mares generari, ſi minorem fœminæ, alterum ſexum, videmus enim in geminis teſtibus maiorem radicem ad formam teſtium hominis intumeſcere, mares gignere, altera exigua vieta, nec orbiculari, ſed compreſſa, & inani fœminas, ex Theophraſto, Dioſcoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem ſexum producere. Cotyledon, ſiue Veneris vmbilicus, radicem habet oliuę modo rotundè oblongam: eſt & alterum genus, cuius radix grandiuſcula, & informis tuberculis quibuſdam intumeſcit; huius vſu Hippocrates fœmineum ſexum concipi, ſicut priore maſculinum prodidit. Theophraſtus quaſdam herbas ad procreandum marem, vel fœminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram fœminificam vocat: ambo inter ſe ſimiles, ocymi ſpeciem ferentes. Fructus fœminificę modo muſci oleaginei, verū pallidior. marificę verò ſicut oliua, quum primum è muſco emergit, geminus modo teſticuli hominis. Dioſcorides de arrhenogono, & thelygono phyllo eadem præſert, non à Theophraſto, ſed à Crateua, mox ſui oblitus, vel hanc ignorans, eſſe mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi ſemen, vt fœmina copioſū, vuæ modo acinis dependentibus, mari iuxta folia exiguum, rotundum, ſemper geminum,

num, teſticulorum modo connexum; Mirum eſt quod de vtroq; eorum genere proditur: vt mares gignantur hunc facere, vt fœminæ, illam: hoc cõtingere, ſi à conceptu ſuccus ſtatim bibatur in paſſo, edanturq; folia decocta ex oleo, & ſale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus, aut tribus ſpicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipſam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vſu prædicauit has, adhũc modum Medicorũ nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel roſaceo, vel irino, vel lirino admouit, item ad ciendos menſes, ſecundasq;: hoc idem præſtare potu, ſotuq; dixit. Herbam hermupoam vocant Græci, nos mercurialem, ex Mercurio fortaſſe, ex fœtu, propter binos, veluti teſticulos coeuntes mari, & fœminę quãdam racemorum ſpeciem præbente, in maſculam & fœminam diuiſa, & ad vtriuſq; ſexus partus generandos inuenta ſit, & ob id folia genitalibus locis adhiberi. Plinius hæc habet, qui ab vtroq; deficiens, bis errat. Sed id tanquam coronidẽ addere non piget, eſſe maſculas & fœmineas plantas, & ad concipiendum mares, maſculas, & fœmineas ad eundem ſexum, ſiquis eſu continuo, vel decocto à balneis, alioue modo vſus fuerit, vt longius ſuo loco diximus. Carduorum duo genera, mas compactum conum & concluſum affert, fœmina apertum. Vuluis conferre traditur, vt mares gignantur, ita enim Cherias Athenienſis, & Glaucias ſcripſerunt. Quędam in animalibus obſeruanda, quæ maris idæam quandam gerunt, ſcilicet quod non niſi mares gignuntur, ad mares valere, & quæ non niſi fœminæ, ad fœminas, non quod re vera ſint, ſed quod ità eſſe vulgus exiſtimauit. Lepus vno, eodemq; tẽpore tùm alios implet, tùm ex ſe parit. Leporem ſemimortuum captum fuiſſe ſcribit Aelianus, atq; prægnantẽ fuiſſe repertum, vt in vtero diſſectum tres lepuſculos inuenerint, ac marem fuiſſe. Coagulum leporis in cibo ſumptum, marem concipi facere ſcribit Plinius. Taurus vbi iuuencã ſuperuenerit, ſi à dextra deſilierit, marem ſeminaſſe certum eſt, ſi læua fœminam: carnẽ vituli ſi cum ariſtolochia inaſſatam edant mulieres circa conceptum, mares parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram oſtendit, nam ſeptimo die, à quo natus eſt, coit: ſi libeat marem generare, duos teſticulos capri aſſos deuorato, & coeas eodem die, & marem concipies, ex Alberto. Gallus luxurioſus & pugnax valdè, & viri idæam maximè tuetur, ad mares figurandos valet: Galli teſtes ſi ſubinde à conceptu edant mulieres, mares in vtero fieri dicit Plinius.

QVAE CORDIS SPECIMEN REFERVNT PLANTAE, CORdi ſubueniunt, & magni cordis animalia ad febres valent.
Cap. XXXXVI.

NVnc ad interna viſcera transeamus, & à viſcerum principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alij radicem, alij medullam dixerunt, quæ cum corde noſtro aut nullam, aut paruam habent ſimilitudinem: at ſunt radices, folia & fructus, quæ cordis ſpecimen referunt, & ad cordis vitia, ſiue febres valere poſſunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex ſe perquirat in plantis.

QVATVOR hac pictura occurrunt plantarum partes, ac harum primæ in extremis partibus duæ antoræ, & montanæ nardi radices apparent, habentes in medio citrij fructum. Inſuperiori omnium ſede appoſuimus perſeæ fructum, omnes cordis imaginem, quantum picturis aſſequi datum eſt, proximè exprimentes: ac iuxta eum è pulmone euulſum cor, quàm fieri licuit, appinximus, vt mutua ſimilitudo exactius contemplari valeat.

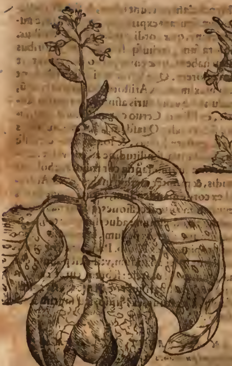
Citrium ſui fructus effigie cor repræſentat: Auicenna libro de cordis viribus, præci-
puè ad cor valere dixit: recentiores Medici ad peſtilentes febres vtuntur. Anacardi fru-
ctus cordi ſimiles figura & colore: vel ſaltem auicularum cordi non diſſimiles, & ob id
ſic vocati: labantes reuocant ſenſus. Antoræ radices duos, quaſi corculos oſtendunnau
xiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præſtare dicunt febribus peſtilentia
libus. Montana nardus radiculas ſimiliter corculo ſimiles profert: poteſt, vt indica:
quæ cardiacam ſanat, & ad animi deliquia valet, non ſolum pota, ſed naribus illita. Per
ſea arbor in Aegypto celebrata, Plutarchus author grauiſſimus hanc inter omnas Iſidi
gratiſſimam, & in Aegypto celebrari tradit, quia fructum ferat cordi ſimilem, folium
verò linguæ: in Perſide tam præſentis eſt veneni, vt veſcentes interimat, quia illicò cor
inuadebat, at in Aegyptum tranſlata, poma fert cibis idonea. Veſicariæ genus, apud
nos topiario opere feneſtras opacans, veſiculas profert, & intus ſemina nigra, in quo
alba humani cordis effigies viſitur: ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres, Na-
tura duce, *concordiam* vulgò dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Tri-
phyllon vulgare *alleluya* dictum, in cauliculorum ſummo profert folia cordis figura: cor
roborat: eius ſtillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt:
viridis pinus aciculæ contritæ, ac vino potui datæ, cordis dolorem abolent. Meliſſo-
phyllon cordis ſpecie fert folium: Mauritani miris laudibus ad cordis effectus, & animi
hilaritates extollunt. Cardiaca, ſiue *moluca* folia meliſſæ profert: eximiæ dotis ad cor. Al
tera ſpecies eiuſdem folij, ad idem valet. Nux ben cordi aſſimilatur: Auicenna ex pro-
prietate

proprietate occulta, cordi conferre dixit. Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirificè auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita ſunt, frigidiora ſunt, meliuſq; ſe à febrium caloribus tuentur, quia cor frigidius, quàm quæ paruum habent, quæ enim paruo corde ſunt, vt leo, continua febre laborant, ob ſuperfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis ſunt ad febres, & ad cordis vires valent. Aſino cor maximum, ex Ariſtotele: eſt genus febriũ, quod amphimerinon vocãt, hoc liberari tradunt, ſi è vena auris aſininę tres guttas ſanguinis in duabus heminis aquę quis hauſerit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, vt omnibus timidis, ex Ariſtotele: Caro eius contra febres valet. Quaſdam principes fœminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerui guſtare ſolitas, & longo æuo caruiſſe febribus. Os in eius corde repertum, totius ſubſtantiæ ſimilitudine ad cor valet. Elephans duplici corde præditus ex Aeliano: ebur tota ſua ſubſtantia cor roborare Solinus dixit. Hyęnę cor maximum, vt omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Ariſtotele, & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita vt reliquę partis cinis cum cerebro hyęnæ illinatur. Iecur deguſtatum ante acceſſiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, vt animal omnium timidiſſimum: aduerſus quartanas, fimi bubuli cinere conſperſo puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibúſq; leporis cor adligant: coagulum ante acceſſionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Ariſtotele: ſi pinguedinis odor recipiatur inter aſſandum, vtilis eſt pulſum cordis patientibus, ex Rhaſe. Muſtelæ cor maximum ex Ariſtotele: febrem curat ex Vrſino. Muribus cor maximum: aduerſus quartanas adalligari iubent Magi muris roſtellum, auriculaſq; ſummas roſeo panno, ipſumq; dimittunt, ex Plinio: ſed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino auſtero.

PLANTAE, QVAE PVLMONEM REFERVNT, ET ANIMAlia magno pulmone prædita, ad pulmones valent. *Cap.* XXXXVII.

POST cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat, referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, ſed quæ pulmonis maculas referant ſubalbicantes. Exempla hæc erunt. Naſcitur in quærcuũ, aliarumùe ſylueſtrium arborum caudicibus, & in opacis præſertim ſyluis herba quædam, ſuperiori ſui parte vireſcens, inferiore palleſcens, maculis quibuſdam referta, vt pulmonem referat, ob id pleriſq; pulmonaria dicta: ea vtuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta ſputa, ſuſpirioſos, anhelatores, & aſthmaticos. Eſt & altera herba pulmonaria dicta, folio bugloſſi aſpero, hiſuto, albis maculis circumaſperſo, flores purpureos afferrens, vt in vulgari *cynogloſſo*, non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera ſananda, detergendaq;. Eſt & altera ſpecies intubaceo generi annumerãda, quę & albidis maculis varia eſt, quę pulmonibus conferre vi prædita eſt.

ET ſi cuicunq; capiti tabellã peculiarem interijcere conſtituiſſemus: compendio tamen conſulentes, pro præſenti, & ſubſequenti hanc concinnauimus, à dextra ſui parte pulmonariam promit, ſubalbidis maculis variam, pro pulmone, à ſiniſtra capnos phragnitis viſitur pro iecore.

Sed animalium pulmonibus noſtris adiuuabimus: & ſi omnia animaliũ membra humanis iuuent, illud præſertim iuuabit, quod magnũ, vel quod eo careat, tãquã hoc inſigne magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura in eis vires ſubeſſe. Chamæleonti pulmo proportione maximus, vt nil aliud intus habeat, vt parum abeſſe ſcribat Plinius, quin corpus totum pulmone conſtaret: cuius lingua, cum radice herbæ chamæleonis, & cynogloſſę, obmuteſcere facit, ex Kirannide. Teſtudo quidem pulmonem & ſub toto tegmento habet, ex Plinio: phthiſi valet, & hecticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, vt ranæ careant: Ranæ in cibis laudantur phthiſi. Ranunculus viridis ad tuſſim valet, ex Plinio, ſquillę pulmonibus, & hecticis: cancri ad idem valent.

PLANTAE IECVR OSTENDENTES, ET ANIMALIA MAgno iecore prædita, iecori proſunt. Cap. XXXXVIII.

IECVR συκωτὸν Galenus vocat, quaſi ficatũ, ita vt vulgò *fegado* dicatur, quòd ficus ſimilitudinem gerat, quæ Græcis σῦκα dicitur. vnde iecur anſeris ficubus ſaginatum, principalis cibus in conuiuijs erat; conſtat igitur ficus iecur petere.

Iecoraria planta huc ſpectat, quam in tabella præcedentis capitis præmiſimus.

Eſt inter capnos ſpecies, quam cauam radicem Herbarij vocant, ſiue Plinij bulboſam fuma-

fumariam: falsò putat Fuchſius piſtolochiam. Cordo capnos phragmitis putatur, alijs chelidonia phragmitis, vel melius capnium Aetij. Cuius radix ingenti Naturæ miraculo rotunda, quaſi hemichylindros eſt, adulta verò excauatur. Diu, multumq; mihi animum anxit, torſitq; cogitatio, quidnam hoc paradoxo indulgens Natura demonſtrare voluerit: tandem Aetij locus in mentem venit, vbi de hepate in ſcirrhum indurato loquebatur, capnij herbæ meminit. Conſideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quaſi in fibrillas, vel lobos diuiſam æſtate, ad hepatis cauitates, vel ſcirrhos valere occurrit: illicò experiendum curaui; fauitq; rei euentus voto. Vtitur idem quoq; ficubus aridis ad eiuſdem inflammationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare: iocinoris vitio laborantibus Dioſcorides propinat. Sed ad animalia tranſeamus. Animalium alicui ſimplex iecur, alicui duplex, non quod duplici iecore prædia eſſe putemus, ſed in duos lobos diuiſum, velut geminatum videtur, alicui adeò pingue, vt in oleum abeat, nobis Natura datum, vt ſciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Philoſophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rhaſes ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte verum, & in parte falſum eſt. Dicimus igitur quod in animalibus iecur, quod cæteris maius, vel aliquod inſigne habet, à Natura factum, vt hominum iecoribus prodeſſe poſſit. Nos ex moribus animalia, quæ hæc viſcera inſigniora habebunt, cognoſcemus. Placidiora quæq; animalium minus fellis, timidiora plus cordis, ſalaciora plus iecoris, alachriora plus ſplenis, magis vocalia plus pulmonis habent; vnde vulgatum carmen:

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commouet iras,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo eſt, ex Ariſtotele: extremitate hepatis comeſta cum aqua ſumach, & folijs citri, hepati dolenti medetur, Rhaſis. Equus iecur habet in tres lobos diuiſum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repoſitum, deinde chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratum eſt, ne amplius exedatur, efficitur; ex Galeno libro de paratu facilibus. Lupi hepar alijs diſſimile tradit Plinius: ſed equi vngulæ ſimile: Galenus lupi hepar tota ſubſtantia hepaticos iuuare ſcribit abundè ſe expertum: iecinoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulſo, ex Plinio. Ranæ iecur geminũ ex Plinio: cuius decoctum ad ſcabiem valet, ex Auicenna. Anſer magnum iecur habet: iecur anſeris valet ad iecur. Vultur hepatis dolore afficitur: affectus venatur aues magnas, quarum epar vorat, ex Rhaſe. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Paſtinacę piſcis iecur in duos lobos diuiſum: in oleo decoctum pruritum, ſcabiemq; nõ homini modo, ſed quadrupedum efficaciſſimè ſedat. Sic & ſquatina. Ex eius epate fit oleum, quod ad epatis duritiem valet, addita ſpica caltica, vel ſtyrace, vel abſinthio. Galeus anthias hepar geminum habet, quod abit in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinæ iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; ſubſtantiæ ſimilitudine corroborat. Idem de galeo glauco euenit.

PLANTAS LIENEM, ET RENES EFFIGIANTES, ANIMAliaq; magno liene prædita, ad lienes, & renes valere. *Cap. XXXXVIIII.*

VENIMVS inde ad lienẽ, viſcus fęculenti ſanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatorium, magnitudine manus, figura cauus, gibboſus, ac veluti lunatus eſt: plantæ ergo, quæ folijs, vel alijs partibus eius figuram oſtendũt, ad eius vitia valere cõijcimus. Aſplenum folium infima parte giboſum habet ad lienis formam, alij hemionion vocant; aſplenon vocatum, quod animalibus lienem abſumat, hoc modo inuentum, ę-

ſtante

ſtante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod eſt Cretæ inter duas ciuitates Gnoſon, & Gortinam, dextra enim & ſiniſtra eius fluminis paſcebantur pecora, ſed ex ijs, quæ paſcebantur proximè Gnoſon ſplenem habebant, quæ autem ex altera parte non habebant, illud Medicorum ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci herbam locis, deniq; comperitum prodidere, qua veſcentia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, vel gibboſa fert folia, ex aceto cocta, vel cruda deuorata, lienes ſanat. Damegeron eſt author, ſi hederæ nigræ tres taleolæ in mundo linteo ligatæ, filo in amuleti modum lienoſis adpendantur, geſtantes intra triduum hoc vitio liberabunt. Lonchitis flores affert ceu galericulos, paruam exerentes linguam, ſiquidem minutulis his biantibus albugo quædam inferiore labro prominens, ſpeciem linguæ repræſentat: quaſi lienis ſpeciem oſtendit: lonchitidos radix decocta, priuſquàm ſemen emittat, lieni medetur: eadem in aqua eidem illinitur. Lupinus ſua effigie lienem demonſtrat, eius decoctum lienoſis prodeſt. Extuberantem lienem ariſtolochia imitatur, ob id ad extuberantes lienes, cum aqua potata valet. Cyclaminus eodem modo. Ad animalia transeamus. Splenẽ non omnia animalia diſſectum habent, is nonnullis magnus, & oblongus; alijs minimus, varijq; coloris: alijs poſitus iuxta hepar, alijs ſub ventriculo. Bobus pro ſua magnitudine auctior lien eſt, cæteris omnibus biſulcis cornigeris rotundus, ex Ariſtotele; lienem bubulum in melle edunt, & illinunt ad lienum dolorem. Ad lienem ſanandum, emi lienem vituli quanti indicatus ſit, nulla pretij cunctatione, quoniam hoc quoq; religioſè pertineat, diuiſumq; per longitudinem annecti tunicæ vtrinq; & induentem pati decidere ad pedes, dein collectum in vmbra areſacere, quum hoc fiat ſimul reſidere lienem ægri vitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis vino affectum Aegyptij ſacerdotes per canis hieroglyphicum exprimebant, nam gracillimum habet, quòd ſi vel mors, vel rabies eum inuaſerit, à ſplenè eſt, vt qui canem eo morbo laborantem diſſecuerit, contagione vim experitur. Caninus lien ſi viuenti eximatur, & in cibo ſumatur, lienis dolores liberat: Quidam recentem ſuper adligant, ex Plinio. Sic animalia, quæ liene carere videntur, præſtant homini, vt eius lien aſſumatur. Aſiæ regio Sceptis appellatur, in qua lienes minimos pecori ineſſe tradit Plinius, & inde ad lienem inuenta remedia. Pecudis lien recens ſuper lienẽ dolentis extenditur, dicente eo, qui medeatur, lieni ſe remedium facere, liberabitur, ex Plinio. Rhombo aculeato ſplen inter inteſtinorum ſpiras latitat: lieni medetur impoſitus, dein remiſſus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus: lieni medetur impoſitus. Teſtudo aquatica paruo liene conſtat, in cibo ſumpta lienes tollit, ex Plinio. Pica liene caret: valet ad lienes. Id non omittemus dolichi, ſiue lobi, & lobia, ſiue phaſioli non illi triuiales, ſed rubentes ex ſmilace hortenſiana, adoleſcentes eò vſq; in hortis, vt rami ſufficiant operi topiario, ſiliqua fœnigræci, in qua continentur ſemina renunculis ſimilia. Paulus in quadam compoſitione, quæ diatettigon inſcribitur, phaſiolos requirit ad renum vitia.

CAVOS PLANTARVM CAVLES AD TRACHEAM, ET ALIOS cauos corporis meatus valere. Cap. L.

DVM mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem ſatis mirari: oſtendit enim valdè noſtræ Naturæ proficuo præſidio cauos plantarũ caules, ad cauos tracheæ meatus, & aqueductus, & cuniculos noſtri corporis valere, veluti vrinarios, aurium, flatuum & ſimilium. Sed ſi qui fuerint intellectus malacia laborantes, vel moroſi palatus, quibus hæc noſtra minus arrideant, ſed naturalium cauſarum aucupio probata velint. Scito Ariſtotelem libro Problematum dixiſſe, ijs plantis à Natura cauos caules donatos, quarum Natura imbecillis; & Theophraſtus id etiam innuens, ait, arma-

mentariam harundinem à cæteris diſtare, probæ nutritionis cauſa: vtpote pleniorem, carnoſioremq́; , quod ex aquarum abundantia prouenire dixit. Et alibi: infarcta fiſtula naſci triticum ob calloſius alimentum, & nos in Apulia vidimus, & Laborinis noſtræ Campaniæ campis, ob denſum ſolum denſo calamo prodire: ſed noſtri corporis imbecilliores partes è robuſtioribus eiectos influxus recipiunt humores, eijciuntq́;, ob id cuniculi. Conijcimus prætcrea cauos caules & inanes in plantis à Natura factos ad expellendos flatus in plantę corpore conceptos, vt & noſtris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primò. Caſia ſolutiua, & purgatrix eſt, ſiliquam fert longam, intus tranſuerſis membraneis alueolis diſſepitur, vt aſpera noſtri corporis arteria, quam alij guttur, vel ſpiritalem fiſtulam nominant, & cartilagineis anulis compacta, compoſitaq́; ad imaginem caſiæ fiſtulæ: ad pectus, & fauces valere Arabum experimento conſtat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membraneis, vt harundo: ad exaſperatam arteriam datur, & farina cruentis excretionibus, ex Dioſcoride. Hordeũ ad gutturis ſcabrities, exulcerationesq́; . Malua inani caule naſcitur: eius radicum & foliorum decoctum gargarizatũ exaſperatas fauces lenit, & ferueſacta in cibum appoſita raucedines tollit. Porrum inanem caulem efficit: voci ſplendorem affert, ex Plinio: ſectiuo authoritatem dedit Princeps Nero vocis gratia, ex oleo ſtatis menſium omnium diebus, nihilq́; aliud, ac ne pane quidem veſcendo. Allium eodem modo vocem clarificat, ex Dioſcoride, & Plinio. Lingua bouis & inani caule: Auicenna ad exaſperatas fauces valere dixit. Eædem quoq́; tuſſi, & anheloſis medentur. Calamus odoratus nil à cæteris ſui generis differt forma: tuſſi medetur, hauſto per harundinem ſucco. Quartum cinnamomi genus fiſtuloſum, contra tuſſes valet. Smyrnium orthopnoicos mitigat. Hieracium admiſto hyſſopo ad tuſſim valet, ex Plinio. Equiſetum ad orthopneam, & tuſſim. Borago ad idem, ex Auicenna, malua ex Plinio. Cæpa tuſſientibus, anheloſis, & aſmaticis, ſpina alba ijs, qui cruenta extuſſiunt, allium, auena, & phu tuſſientibus & anheloſis: ſic fabæ, cucumeres, melones, & ſonchus: Flatus excitant hordeum, triticum, faba, cæpa, allium, ſcorodropaſum, & auena. Ad ciendam vrinam valent ſpina alba, hordeum, cæpa, porrum, allium, ſcorodropaſum, phu, hieracium, ſmyrnium, equiſetum, gentiana, pepo, caſia fiſtula, cinnamomum, calamum odoratum, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

FRVCTVS VTERVM REFERENTES, ET FRVCTVVM INuolucra, ad vterum, & puerorum inuolucra, ſiue ſecundinas valere. Cap. LI.

SVNT & ſtirpium fructus, ſiue radices, mulierum vterùm referentes, quæ ad partus valent. Ariſtolochia verè fœminei vteri formam imitatur, & optimè puerperijs opitulatur, appellationemque ei puerperæ tribuerunt, quoniam ἀρίστη λοχευούσας, ideſt puerperis egregiè ſalutaris, vt pote, quæ remoratos menſes, hærentes ſecundas, & reliquias omnes à partu pellat. Cyclaminus etiam vteri ſimilitudinem exprimit: ſi prægnans radicem eius ſupergradiatur, abortum fit; partum appenſa accelerat. Diximus herbarum radices vterum referentes, proximum ſanè erit de fœtum inuoluentibus tunicis, inuolucriſque oculis aliqua ſubijcere, quæ in partu vnà prodeunt, ipſumq́; ſubſequuntur, quam membranarum molem Latini ſecundas, & ſecundinas nuncupant. Multæ ſunt membranæ, quæ exterius fœtum ambiunt, & inuoluunt. Non ſecus in plantarum fructibus ſpectare eſt quaſdam membranas, quę fructum multis inuolucris inuoluunt, calloſo primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & compactili tunica. In humanum fœtum complectentibus membranis molliculæ quædam adnatæ carnes circumplectuntur, vt inſtar, puluini molliter in ſinu foueant, excipiantq́;, & per vmbili-

cum creſcenti fœtui alimentum miniſtrant. In fructibus præter hanc inuolucrum compagem multiplices venulæ, & nunquam errabundi ductus ſuccum exporrigunt, quo augeri poſſint per vmbilicum, quod in pomis, ſcilicet in eius medio pendet, & arbori adhæret. Suis puluinatis toris iacent, adèo Natura ſtudioſa molliter ſemina collocare ſtuduit. Et quẽadmodum aduentante partus tempore adābientes fœtus membranæ diſrumpuntur, fœtuſq; in lucem egreditur, haud ſecus in maturationis tempore abruptis putaminibus circumſepientibus, loculiſq; ex arbore, tanquam matris vtero, recedunt, deciduntq;. Eſt & in floribus, quaſi naſcentibus fœtibus ſimile quodam, quum adhuc conuolutis foliorum paniculis non dum dehiſcunt, ſed capitula quædam in mucronẽ leuiter faſtigiata primùm à caule proſiliant: iiſq; paulatim intumeſcentibus prægnantia florum inuolucra fatiſcunt, vt in roſis ſe explicant. Vnde hinc facilè auguramur inuolucra illa, & loculamenta, quæ veluti capſulæ, & pecuniarij ſacculi formam referunt, & vulgæ ſibi nomen aſciuerunt, ad matrum partum, & ſecundinas foris educendas præſtare, quum taliter & ipſæ in amplectentis matris ſinu foueant.

PECVLIARES effigies in hac tabula iuglandis, nucis indicæ, allij, & ari fructus è
19. *varijs, multiplicibuſq; tunicis, & nexibus ambientibus euulſis conſpiciuntur. Infra humanus fœtus in vtero inuolucris oblonga, & tranſuerſa ſectura diſſectis, apertus in conſpectum venit, vt vtriuſq; ſimilitudo concinnè poſſit comprehendi.*

Iuglans huius rei maximum exhibet ſpecimen, calloſo primum, herbaceoq; occulitur inuolucro, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica, nuclei intus quadripartito digeruntur, lignoſa intercedente membrana, ob id Plinius. Duplici nux protecta operimento, puluinato primum calice, mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parente, hoc eſt vtriculo, ventreq;, quæ cauſa eas fecit (vt eſt veriſimilius) nuptijs religioſas, partu tot modis munito, quàm quod cadendo tripudium, ſonitumùe faciat elidendo virginum puellarum clamore: ad vuluarum vitia, & puerperia multis, varijſq; modis præſtant. Magna & inuolucrorum mole obtegitur nux indica, cortex exterius carnoſus, intus villoſa materie compactus, tenui tunica exterius veſtiente, qua extrita, ſolutus in capillamenta fatiſcit, capaci ſubtus orbe, duro, lignoſoq;, intus dulcis nucleus candidus, & carnoſus. Pinus lignoſos conos frequenti nucamento compactiles profert, in quibus nucleos ſingulis cameratis totis, ferruginea tunica veſtitos, contegunt: pinus ſecundas ſuffitu eijcit. In aro ſagacis Naturę artificio, multiplici membrana munitus fœtus oſtenditur. Is primum promit inuolucrum palmari longitudine, quod mucronata in turbinem vaginula piſtillo complectitur, & ſuo fouet ſinu, tam eſt diligẽs ſeruandis rerum ſeminibus Natura, ſed vbi fructu prægnans fatiſcit in hiatum, ſolida piſtilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus patente, crocea ſemina ſpectantur, quæ in coronæ modum contexta, imam eius partẽ ambiunt: partus omnium animalium extrahit, naturæ hoſtio circumlitum, & ſeminis, vel radicis dragmæ duæ in vini cyathis duobus ſufficiunt, ſi à partu non purgatur, ad ſecundas trahendas. Dracunculus è foliorum ſcapi faſtigio vagina quædam foris herbacea proſilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem ſenſim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiſcit ſeſe pandit, purpureum cornu in acumen faſtigiatum demonſtrat, ea ſeminum incremento diſtenta, diſſilit in rimam, tandem elangueſcens flaueſcit, ſubareſcenſq; perit, relicto cornu, cuius imam partem racemoſus fructus ambit. Tantum ei vires ineſſe, vt olfactum grauidis abortum inferat, & eliciat partus, & quæ abortum inducunt, eadem ſecundinas trahere dicunt Medici. Allium quamplurimis velatur membranis, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut fœdere quodam iuncti, confertim cohærent, & prætenuibus cinguntur membranis, grandiore folliculo omnes ſimul ambiente: radix vbi ſuccreuit in nucleos, fiunt mox ſpicarum diuortia, ac tunicas diſrumpentes, vnumquodq; per ſe iterum in bulbulos exiumet: ferueſactæ eius comæ ius menſes: & ſecundos partus euocat, fœminarum diſſeſſionibus inditum: ad quæ ſuffitu quoq; proficit. Latent & ſemina ariſtolochiæ in ſuis turgentibus lagenulis, velut in loculis, non ſecus ac in vtero parentis infantes: quæ peſſario admota, eliciunt fœtum iam fruſtra erumpere conatum, fœtusq; lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus cruciatibus ferè enectam, integræ reddit ſanitati, vnde ſibi nomen aſciuit. Sed videamus in animalibus nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus peculiariter oſtendat. Ceruæ ſtatim à partu edunt inuolucrum, nec fieri poteſt, vt id accipias, prius enim quàm in terram demittant, ipſæ arripiunt: vis in eo medica eſſe creditur, ex Ariſtotele. Si cornu ſuperferatur cerui à patiente, iuuamento eſſe, ex Simeone Sethi. Cum equa peperit, ſtatim ſecundas deuorat: cuius axungia ſuffumigata, partum mortuum, & ſecundas eijcit, ex Sexto: ſed Plinius vngulam dicit. Canes, & cati ſecundas à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum ſecundis, ſi terram non attigerit: fimus cati ſuffitus, & fel fœtum ex vtero mortuum extrahunt, ex Rhaſe. Sic membrana caprarum, in qua partus æditus, inueterata, potuiq; data in vino ſecundas pellit ex Plinio. Eſt & lapis ætites dictus, qui ſonantem in vtero alium lapidẽ gerit (quod non niſi ſumma Dei benignitate nobis oſtenſum eſt) nam vt in vtero aliũ lapillum habet, ſic in fœminarum vtero fœtum continere facit, ob id mulieribus ſiniſtro brachio alligatur, vſq; donec partus hora aduenerit, qua aduentante illicò à brachio religari, & ſiniſtræ coxæ imponi, vt illicò & ſine labore & periculo enitatur, iam

enixa, tollatur è coxa, ne vterus ſequatur: nobis frequenti, & notiſſimo experimento cognitum, ex hoc audiuimus arboribus adligatus, quibus caduci fructus, efficere, vt vſq; ad maturitatem in ramis adſeruentur.

VESICARIAS PLANTAS, ET ANIMALIA MAGNIS veſicis prædita, ad veſicæ commoda valere.

Cap. LII.

PLANTAS: quæ veſiculas proferunt, non ſine munifico Dei luxu, hominis veſicis prodeſſe oſtendemus: poſſunt & flatus diſcutere, quum flatus plenæ ſint; nam compreſſæ diſſilientes, flatus in ſibilum abit. Poſſunt & calculos è veſica eijcere: nam ſemina in veſica ſonant. Oſtẽdunt & fœtum in vtero, vt ætites lapis. Exempla apponemus aliqua.

VESICARIAS plantas, primò haliacacabum, mox veſicariam repentem, poſt coluteam præſens icon inſinuat, ac veſica eſui muſculis nudata è regione ſpectatur, conduxerit itaq; ſpectanti, mutuo ſimul eas conferre ſimilitudines, quum ad viuum delineatæ ſint.

Solanus

Solanus haliacacabus ideſt veſiculas ferens, humanis ſimiles habet, quæ intus acinum incluſum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumq; ciendum vſus: medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophraſto traditur. Arbor magnitudine præſtans, fructum ferens in ſiliqua, magnitudine lentis, qui oues mirum in modum ſaginet. Naſcitur ſemine, & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mandatur ſolo præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Folium mittit fœnugræco non abſimile. Arbor primum vnicaulis emicat, trima concidendis ſcipionibus, & baculis idonea. Siquis nimis decurtauerit, mox emoritur, quippe quæ lateribus haudquaquam fruticet, ſpargitur deinde in ramos, quadrima prorſus arboreſcit. Apud nos frutex naſcitur, ramis exilibus, folio fœnugræci, quadriennio in arborem ſe efferens, veſica membranea, pellucente, prætumida, veluti quodam ſpiritu diſtendente turgida, pueri eam digitis comprimendo increpitum diſſilire faciũt ludibundi, in quo ſemen atrum, durum, lentis magnitudine, piſi guſtu, ſemine naſcitur, & fimo præcipuè ouillo. Mauritani vernaculo ſermone *ſene* vocant, duoq; genera faciunt, ſuæ ſpontis, & hortẽſis, ſiliquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones ſaginandis ouibus per quam vtiles. Actuarius interaneorum obſtructiones explicare dixit pulueris dragmam, vt facilè veſicam expediat. Sunt & aliæ veſicariæ plantæ, vt repens, ſtaphylodendros, quarum ſi opes ad deturbandos calculos, aliaq; veſicæ vitia manifeſtaremus putarent ſcioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quàm veras eſſe, cum à vetuſtioribus Medicis experimento ſint incognitæ. Sed ad animalia tranſeamus. Ea veſicas habent, quæ renes & pulmones. Piſces veſica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & teſtudine. Lyncis vrinam coire in lapidem dicunt, eius vrina ad veſicę ſtillicidia peroptima eſt: veſica verò in vino pota contra vrinæ incontinentiam valet.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVARTVS.

PROOEMIVM.

P*LANTARVM partium ſimilitudines, quæ humana membra mētiebantur, abundè explicauimus, ſequitur, vt earundem partium & actionū ſimilitudines agnoſcamus, quæ animalium partes & actiones imitantur, vt promiſcuas inde vires inueſtigemus, altera enim alterius collatione inuicem ſibi produnt proprietates: vnde ijs præcognitis, facilior erit præſentis tractatus inſinuatio. Hæc vt diffi ciliora, ita vtiliora, certioraq; Naturæ interpretibus perſcrutanda propo nuntur: nam meminiſſe debemus, quæ in humana Phyſiognomonia dicebamus, ea ſigna in delectu præcipua, quæ ex animalium partibus, & actio nibus colligebantur, his inſiſtendum, his ſtrenuam nauandam operam ad monemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quæ animalium partes & actiones æmulantur, inſinuant nobis eaſdem vires retinere, quibus ea præſtant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri?) vt officioſæ nuperorū expectationi ſatisfaceremus. Sed ne quis vellicando, nobis vitio vertere peterit plantarum ſimilitudines à nobis confictas, & coactè rebus accommodatas, nos ſolum eas plantarum ſimilitudines propoſuimus, ex quibus quum propria deficerent appellationes,*

nes, variorum populorum, et gentium communi calculo, & ſententijs ab animalium ſimilitudine nomen emendicarunt, unde quiuis peritus arbitrer rei perpenſione non maligna, nil à me confictum, nil uiolenter conquiſitum fatebitur, hæc enim ueritas neſcit fucos, doctrina ex ſola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primò, mox actiones, & ex animalium partibus primò quæ integra, poſt quæ partes inſinuabunt.

PLANTARVM PARTES SCORPIONEM INTEGRVM REpræſentantes, ad eius morſus valere. Cap. I.

A PLANTIS igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæùe partes integrum animal repræſentant, & primo à ſcorpionibus & ſerpẽtibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quę ferè nobiſcũ victitãt, vel vbiq; obuia, exitialia maximè, & perniciosa, in quibus nõ tumultuaria, ſed adèo exquiſita imagine in eorũ effigiatura delectata eſt Natura, vt nõ niſi cęcus in ijs decipi poſſit. Maxima Dei benignitate conſultũ, ita affabrè figuram ſimulantis, vt hominibus conſuleret, earundem virtutũ compotes eſſe, & contra eorum ictus non ignauas, ſed ſtrenuas, & medicamentoſas vires poſſidere, cæteroquin ſueto Medicorum dogmate, aliaùe humana methodo nõſſe non poterant. Quod ſi quis fortè ab homine excogiri hæc poſſe credet, ingrata Deorum munera intelliget, vt Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primò maximum Teophraſtum audiamus. Non deſunt, inquit, quæ forma quadam peculiari ſpectentur, vt ſcorpij vocata radix, quæ ſcorpionis ſpeciem repræſentat, valetq; ad eius ictum, vbi videtur methodum hanc noſtram, ſcilicet ex ſimilitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alij thelyphonon, alij ſcorpionem appellarunt à radicis ſimilitudine, quæ ſcorpioni eſt aſſimilis, cuius tactu ſcorpiones torpeſcunt, ſtupẽtq; pallentes, & vinci ſe confitentur, auxiliatur eis elleborum album, tactu reſoluente. Tactis quoq; genitalibus fœminei ſexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum ſcorpionum ictibus aduerſatur. Eſt altera ſpecies Dioſcoridis à priori diſtans, quę radices in modum ſquillæ marinæ cirrorum nigreſcunt, quam cynoctonon, & lycoctonon appellant, eaq; vtuntur venatores ad luporum necem, quaſi lupicida, Plinius marino cammaro ſimilem facit. Sed ego & ſquillæ, & marino hippocampo aſſimilari dico, cuius forma ſpectanti cuiq; plurimùm par erit, nam vt ſquillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibuſdam internodiorum diuortijs ſeiuncta, à ſummo ſenſim ſe extenuante. Et certè vires ſquillæ, & hippocampo cognatæ ſunt.

TRES aconitum icones ex viuis plantis expreſſimus, prima pliniani pardalianchis, quam cammaro ſimilem facit, ſecunda Dioſcoridis, tertia Theophraſti integrum referens ſcorpionem. Infra cammari & ſcorpij effigies ſubiecimus, vt arcta, quam mutuò habent, ſimilitudo contempletur.

Hippocampi vim ſolus ſcripſit Aelianus, cuius ventrem in vino decoctum; alteri potui datum, primò acerrimò ſingultu afficitur, tuſſi, & vehementi vomendi cupiditate, quod ſi Natura euicerit, in obliuionem, & dementiam incurrere, ſin minus, vita excedere, qui euadunt mente capti ſummo aquæ ſtudio tenentur: nam aquam ſemper appetunt, tum ſtillantem, tum fluentem, ſic & abluere, & natare. Huius, vt aconiti in vſum vertere Medici, & ad morſum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet coeundi appetentiam lycoctonon, ſic ſquillæ, & cammari. Eſt inter doronicos ſpecies vna, ſiue aconitus, cuius radix etiam integrum ſcorpionem demonſtrat, quæ cum primis eaſdem facultates poſſidet, radix teres, obiculata, infernè in anguſtum ſenſim obducitur, tranſuerſis, quaſi ſquamularum torulis articulata, aſtabrè ſcorpionis caudicellam, vel potius cadauerulum exprimit, paulominus ſcorpionis corpus effigiat. Cyperi radices, oleis oblongis ſimiles, nigræ, rotundæ, inuicem commiſſæ, fibras, vel caudicellas, quaſi ſcorpionis brachia demonſtrantes, quarum eſt vſus aduerſus ſcorpionis morſus.

PLANTAE, QVAE SERPENTVM, ET VERMIVM FORMAM effigiant, ad eorum morſus valent. *Cap. II.*

SEQVITVR ſerpentum peſtis, quæ non minus acri, & virulento ictu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum ſimulauit effigies, vt ſuo quiſq; malo caueri poſſit. Quorum exempla hæc erunt. Non alicubi ἔχιος ſerpens,

quàm

quàm in quercuũ, vel fagorum radicibus latibula parat. Sic dictus Galeno, quod in imo quercuũ ceſpite ſuum ſternat cubile. Quercui radices albæ ſunt, inflexæ, circumuolutæ, à ſummo ad imum ſenſim deficientes, vt incedentis drini corpus imitentur: quercus eadẽ illi origo, & remediũ eſt, vt vnde profectũ malum, inde emanet remediũ. Fructus ex omnis glãdiferarum arborũ genere, & tuſæ radices illitæ, ictæ parti auxiliantur, ex Dioſcoride. Herbariorũ *biſtorta*, ſeu maius britannica, etiã *ſerpentaria*, & *colubrina* vulgò Germanis dicta, quod contortis ſuis radicibus, & in ſe reflexis, implexis, & conuolutis, iacentis, & conuoluti anguis figuram oſtentat: ad viperarum & ſerpentũ morſus vulgaris & peruagatæ neotericorum notitiæ, & multæ commendationis. Sic *bonus henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod eius radix inſtar conuoluti anguis contorqueatur, cuius vis aduerſus anguium morſus explorata. Eſt & Plinio dracunculus, cuius radix draconis conuoluti modo effingitur, vnde ei nomen: quem omnino habentes, angues fugiunt. Herbula, quam holoſtium, aut ſylueſtrem coronopum vocant aliqui, radicibus conſtat tenuioribus, contortis in anguis formam: ſerpentum morſibus mirè præſtat, ab effectu, & figura vulgò *ſerpentina* vocatur. Eſt herba vulgò etiam *ſcorzonera* dicta, quod ad morſum valet cuiuſdam ſerpentis, *ſcorzone* dicti, & ad eiuſdem anguis formam effigiata eſt, longitudo radici ſeſquipedalis, à ſummo craſſa, ſenſim in acutum turbinem deficiens, fuſci coloris, & eiuſdem ſerpentis. Nullo antidoto illius veneno occurri poteſt, quàm huius radicis ſucco: eoq; perlitæ manus impunè ſerpentem tractare poſſunt, quin & qui eam præſumpſerint, fruſtra à ſerpente iciuntur. Africa ſerpenti & herbæ natalia præbet, vbi ſpontè, & perennis prouentus, & ſi apud nos ſata viuat. Apud occidentales Indos alia eſt etiam herba, quæ ad ſerpentis conuoluti modũ radicem ſortita eſt: cuius vis mira ad ſerpentum venena, recentiorum exploratu. Sunt & aliæ ſtirpes, quæ radicibus & fibrillis vermes ſimulare videntur, vnde nos ad tineas & vermes valere iudicamus. Gentiana minor radicibus conſtat numeroſis, albicantibus, rotundis, vti vermibus: tuſæ & emplaſtri modo ventri impoſitæ, vermes, ſi qui inteſtino fuerint, proculdubio necant. Sic vulgare dictamnum. Filix latas radices, longè vagantes habet: latas tineas ſuccus pellit, ſic coſti, & chamæleonis radices. Sunt & quædam ſublonga paniculárum modo nucamenta, quæ ſquamatim compacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumeſcunt, germina parere geſtientes, veluti prælongus vermis, vt indicet Natura ad vermes, tineas, & ſerpentes valere. Exempla. Corylum florere negant, ſed floris vice quoſdam in eo peculiares iulos erumpere, ſiquidem fructu iam caduco, callus vuæ modo magnitudine grandiuſculi vermis pinguis emergit, ſingulari pediculo, quem vocant iulum. dehiſcit ineunte vere, ac defluit, quum folia proſiliunt. Simplex obſeruauit ruſticitas ſerpentes obtorpeſcere, quæ coryli caudice, vel ſurculo fuerint icta, & tandem emori. Nux iuglans verni temporis initio, veluti quodam geſtiente foliorum conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiſcitq; flauens, ſtatim quàm frondem facere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur: præſumptæ nuces venena hebetant, quas qui plures ederit, eò facilius latas ventris tineas pellit. E caſtaneæ, ſiue nucis euboicæ arbore propendent etiam nucamenta, & ſi nuces aliqui appellitent, accommodatiores glandium generi, ſuarum arborum generis vires retinere arbitror: & ſi tritæ cum melle venenoſis rabioſorum canum morſibus opitulentur. Negant aliqui florere pinum, & piceã, ſed floris vice eſſe nucamenta illa, quę cittaros Græci vocant: aduerſus tineas firmiſſima materies, & pix priuatim ceraſtę morſibus, & ſerpentũ cũ ſale illinitur ex Dioſcoride.

FLORES,

FLORES, QVI MVSCAS, ET PAPILIONES OSTENTANT, *ad fœcunditatem valent.* Cap. III.

SAEPISSIME in quarundàm plantarum floribus fucos, apes, muſcas, & papiliones quam ſimillimè ementitos videre occurrit, vt non modica laſciuia Naturam in ijs depingendis luſiſſe videatur. Sunt enim eiuſmodi animalia tàm importuni, quàm fœcundiſſimi prouentus: vnde virium & effigiei coniectura conſentiente, ad fœcunditatem valere & eximijs viribus iudicamus. Pro exemplis afferemus flores cynoſorchi, in quibus dependent quædam veluti animalia quadrupeda diſtenſis, & diuaricatis cruribus, quod non niſi ad fœcunditatem valere diximus. In alterius ſpeciei floribus apes videntur colore ſubnigro, candido & purpureo aſilonem, vel fucum æmulantibus.

TERTIA ſmilacis hortenſis figura ſuis floribus papilionem oſtentantis, ſecunda & ſequens orchidum apes & muſcas ſimulantium delineantur, infra illa eademmet animalia exhibentur.

In tertia illorum ſpecie flores effigiati ſunt ex tribus exiguis ſuperioribus foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura triſti, ſubnigro, nonnihil variegato,

cuiuſdam muſcæ corpora ſimilia, vnde omnes inſecta hæc referunt fœcunda, laſciuaq; ob id orchides, homines ad fœcunditatem & laſciuiam inuitantes, Serapidis nomine donarũt, Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & laſciuijs apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muſcæ, & papilionis effigie, Venerem, & fœcunditatem etiam conciliantes. Piſum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longè à iam dicto fabæ flos abit, criſtatus, purpureus, varijſq; punctulis variegatus. Smilaces hortenſes, ſiue phaſeli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiuſdem effigiei, vt ſuperiores affert, quæ omnia Venerem irritant, & augent.

PLANTARVM PARTES, QVAE VARIA ANIMALIA DEMONſtrant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipſa. Cap. IIII.

SVBNECTEMVS & quaſdam plantarum partes, quæ etiam integra demonſtrant animalia, & vt ad exempla deueniamus. Ex Theophraſto habemus. Non deſunt quæ forma quadam peculiari ſpectentur, vt radix polypodij hirſuta, & acetabulis cauernoſa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contingerit; polypum naſci affirmant, & inferius purgare aptaeſt. His verbis videtur Theophraſtus Phytognomonicam docere: ſed quid vltima verba illa ſonent, nemo eſt opinor, qui ſe id ſcire audeat, ſed autumo ad polypum morbum ſanandum optimum eſſe remedium: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima ſede polypo morbo vocato obſeſſos, polypi decoctione vſas, mirabili remedio, voti compotes extitiſſe. Vidimuſq; apud Plinum, arida farina naribus indita polypum morbum conſumare, loquens de eiuſmodi polypodio. Quod & polypũ aluum ſubducat, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus ſi abundè eſtur elixus, humefacit ventrem: ſæpiuſq; mihi comedenti ſubduxit aluum. Quicquid numeroſa congerie aculeorum ſtipatur, echinus dicitur, ſic dictus, quod globoſo ſpinarum agmine marinum herinaceum mentiatur. Armatum caſtaneis echinato calice vallum eſt, dipſaci caput echinatum traditur, carduis muricata ſunt cacumina, & multa herbarum genera ſæuis minantur aculeis. Caſtaneæ vehementer ventris, & ſtomachi fluxiones ſiſtunt, & ſanguinem excreantibus proſunt, menſes ſupprimunt, & rabioſorum canum morſibus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viſcerum herinacei animalis carneſ vtiles dicit, Albertus ad dyſenterias: ſic ad alopecias, lepras, lordida vlcera, & ſimilia. Hiſtrix eodem aculeorum vallo armatur, genus pilorum quodam putatur Ariſtoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conſpici poteſt, ac hiſtrix, ab aliquibus montanus herinaceus dicitur, & montanus melior domeſtico eſt, magiſq; iuuat, & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valebũnt in hyſtrice. Dioſcorides terreſtris, & marini echini eaſdem facultates putat. Sed longum eſſet recenſere echinata capitula, marini, & terreſtris herinacei mutuas facultates ad venenatos iſtus, lepras & eiuſmodi ſimilia. Pſyllium in cacumine fert capitulum, in quo ſemen nigrum, nitidum, & durum, verè pulicem ementiens, ob id concinna nomenclatura ei à pulice adaptata eſt. Fama eſt apud Dioſcoridẽ, ſi virens in domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à ſeminis effigie, ſemen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tàm proximè repræſentat, vt ſi vita adeſſe, planè ricinus videretur. Animal eſt liuidum & fœdũ, quod canibus, bobus, capris, alijſq; quadrupedibus adhæret, nec prius decidit, quàm ſanguine ſaturatum. Huius plantæ ſemen ignes ſacros reſtinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax eſt, & pruriginoſis aculeis tangentes vexat, vrtica verò marina contacta etiam vredinem concitat, terreſtris vrticæ modo, & qui eam venantur, niſi manum præuxerint, reuera dolore afficiuntur, pruritum tactis pudendis & manibus excitat, ſopitamq; Venerem vellicat acrimonia ſua, & præſertim quæ pilei

forma eſt, & ſicut diximus terreſtris vrtica etiam torpentem excitat Venerem. Marina ſcolopendra terrenæ ſimilis eſt, ex Ariſtotele, animalia ſunt, quæ numeroſis incedunt pedibus: Dioſcorides in oleo decoctam, & illitam capillos euellere dixit. Hedera per parietes reptat, arboreſq; radicoſis pediculis, quaſi ſcolopendra numeroſis: cuius lachryma pſilothrum eſt. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium eſt, quum teſtudinis formam radix ipſa referat. Hippocrates libro de morbis muliebribus ſubdititiam glandem inſtituit, quæ inter cætera teſtudinis marinæ cerebrum recipit, vt aperiat vterum, & mortuum fœtum extrahat, arido ſanguine ad vipereos morſus vtuntur Paulus Aegineta, & Aetius. Pes eius dexter ſuper pedem podagrici dextrum, & ſiniſter ſupra ſiniſtrum; expellit podagrã, & ſimiliter manus ex Rhaſi, & Cõſtantino. Cyclaminus, ſi mortui ſint in vtero infantes, protinus reddit ſine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagræ morbo, & contra ſerpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, ſiue rapulus dicitur, quod paruum rapum præſeferat, eſt enim pollicis craſſitie, & longitudine, rapi in morem in medio nonnihil ventricoſus: ab Auicenna locuſta, vel pes locuſtæ dicitur, quod videlicet ad locuſtę animalis formam ſit cum ſuis appendiculis: Locuſtæ vrinæ difficultati adiuuant, & ſerpentum morſibus, rapulus verò ad ſerpentum ictus, ex Plinio, & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Eſt & in mari quædam planta, vno pediculo dependens, extrema ſui parte vuæ flores optimè expreſſos refert, ob id vulgò dicta *vua marina*, cuius vis eſt, vt in vino putrefacta, ijs, qui inde biberint, tædium vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitibus emanans aqua, ex Democrito, vini tędium affert. Apud Tartaros plantam reperiri audio, cuius fructus agnum per omnia refert, obducitur is tenui pelle, qua vtuntur incolæ ad capitum tegmina, interna pulpa cammari carnem refert, & è vulnere ſuccus manat dulcis, & ſanguini ſimilis, radix humo eruta ſubrigitur vſq; ad vmbilicum. Illud inſuper additur, quandiu obſeditur herbis, viuere illum, quaſi agnum in lęto paſculo, euulſis verò paulatim macreſcere. Accedit quoq; id mirabile à lupis appeti, & vorari, quod nõ vereor ad id valere, ad quod agnus.

PLANTAE, QVAE MACVLOSAS SERPENTVM PELLES oſtendunt, contra eorum morſus valent. Cap. V.

DIXIMVS quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes, & primò extimas, ſiue pelles: nam alijs maculoſæ, villoſæ, glabræ, ſquamoſæ, & eiuſmodi ſimiles. A maculoſis exordiemur, & quę ſerpentum effigiem ex omni ſui parte conſpicuam reddunt, vnde coniecturæ indulgendo, iſtud Naturæ ſpecimen fuit, vt doceamur, deterrimo ſerpentum detrimento maximo hoc emolumento ocurri poſſe. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, ſiue dracontium recto ſurgit caule, glabro, & polito, extima ſui parte maculis fuſcis, pullis, puniceis, giluis, tranſuerſis, oblongis, & fortuitis vipereis, adèo ſerpentum exuuium exprimens, vt eminus repéte intuenti, terrorem incutiat: Dioſcorides folia manibus affricta, aut radicem nunquã à vipera feriri poſſe inficiatur. Partum etiam abortu vitiat, quod etiam ſuo occurſu vipera facere ſolet. Eſt & Draco marinus, qui dorſo varij coloris eſt, ex fuſco, & albo, & aculeos in branchijs habet lætales, lęditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eorum impoſitis ſanantur.

PRAESENTI figura ad maculoſas ſerpentum pelles indicandas, allium anguinum, arum, ariſarum, & dracunculum ſolùm depinximus, ab re enim fuiſſet, maculoſas omnes herbas horum gratia delineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculoſum ita expreſſimus, vt ad manus viui occurrere.

Et Athenæus, libro de ijs, quorum venenatus eſt morſus, ait, murænas, quæ ex mare
vipera genitę ſunt, morſu interficere, ipſas verò eſſe minores, rotundas, & maculis va-
rias. Alter etiam dracunculus lęui caule, baculi craſſitudine, verſicoloribus angulũ ma-
culis variegato, purpureis intercurſantibus lineis, vt planè ſerpentis habitum, coloréq;
mentiri videatur, admirabilis Naturæ miraculũ, nos admonentis, vt qui radice ſua ma-
nus linirent, à vipera feriri poſſe negent, & triginta eius grana, ſi in poſca bibantur, ab
ortum inſerunt, odor enim poſtquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc tene
ros enecant. Quin & aliam plantam in Luſitania ſe cognouiſſe ſatetur Plinius, in hoſpi
tis agro, nuper ibi repertam, eiuſdem nomenclaturæ, caule pollicati craſſitudine, bipe-
dali altitudine, verſicoloribus viperarum maculis inſigni, quem ferebant ad primas ſer
pentum vernationes exire, ſpectabilis hiantis draconis ore, & concauo, ſtamina, quaſi
ſerpentis linguā exerit, capite cruentato, eiuſdem cum primis virtutis: nos ſepè in Pau-
ſilypi colle obſeruauimus. Aron etiam ſubpurpureum caulem mittit, varijs quoq. inſi-
gnitum ſerpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occurſu vitians. Ophiu-
ſam, tradit Plinius, Elephantine Aethiopiæ, liuidam, difficilemq; aſpectu, qua pota ter-
rorem, minaſq; ſerpentum obuerſari, ita vt mortem ſibi eo metu conſciſcant, ob id co-
gi ſacrilegos illam bibere. Inter allij genera ophioſcorodō dictũ à caule, folijſq; ſerpen-
tariæ modo maculoſis, quod tam proximè vrſinum delineat, & redolet, vt qui non vi-
ſum iam noſſe cupit, hoc ſpectet. Galenus ſatiuo validius eſſe dixit: ſerpentes abigit odo
re, beſtiarum omnium ictibus medetur, potu, cibo, vel illitu, priuatim hemorrhois.

Sunt & in fructibus viperarum maculę, in ſylueſtris enim lupini ſemine guttatim, & fortuitò aſperſæ maculæ pullæ, & cinereæ, verè ſerpentum deſignationi ſatisfaciunt: contra aſpidas valet.

MACVLOSAS PLANTARVM PARTES, QVAE ANIMALIVM *maculoſas pelles oſtendunt, eorum vires indicare. Cap. VI.*

SVNT & aliæ plantę, quæ frondium & caulium maculis, maculoſas animalium pelles oſtendunt, & ſimul virium cognationes nobis indicant, muta ſcilicet pictura internas proprietates indicando: vt hiſce exemplis manifeſtabimus. Eſt & perſicariæ folium litura maculæ modo conſcriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à ſcriptoribus omitti non debuerat. Maculoſa pelle panthera eſt, traditq; Plinius in eius armo dextro ſimilem Lunæ maculam, creſcentem in orbes, & cauantem pari modo cornua: cuius ſeuum, ex Alberto, ad impetigines valet, & hydro piper perſicariæ congener ſugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculoſis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius.

Succinctam pharetra, & maculoſæ tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficaciſſimè in Carpatho inſula tradunt, cuius aſperſu fœminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teſte Venerem reprimi. Dracunculum herbam hieracium vocat Dioſcorides à maculis, quibus caulis inſignitur, accipitrem repræſentando, qui in pectore tali modo maculoſus eſt. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi ſuccus, ex Dioſcoride ad oculorum medicamenta accerſitur. Cyclaminus varia habet folia, intra, ſupraq; albicant maculæ, Scincus tenias albas, fuſcas, latiuſculas, vel albis punctis depictas, collum fuſcum, caput, & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere, quod etiam de cyclamino tradit Theophraſtus, & vterq; ad cutis vitia valet. Bliti genera verſicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore diſtincta habet folia, vt verè pſittaci pennas imitentur, qui ad idem valet, ad quod anſer, qui contra venena, & præſertim ſcorpionis præſtat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præſtantiſſimè exequitur blitum. Rubeta etiam ex ſubpallido, viridi, & croceo colore eſt: ſiſtit naturæ dote cruorem, quod præſtat & blitum. Sunt & piſcium turdorum genera, colorum varietate diſtincta, vt in ijs Natura luſiſſe videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi aluo faciles, & abſtergentes. Mētiuntur etiam & teſtuginis corticem, flauo, nigroq; interlitum: valet teſtudo ad compeſcendos ſanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro diſtincta ſunt, inter picarum genera multa ſunt, quæ rubris maculis inſigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratenſe trifolium vnum, & alterum guttatis, & falcatis in ſuperficie foliorum maculis, videntur ſtellionis maculas imitari, terga enim depicta habent circulis in modum ſtellarum pullis. Ouidius quinto.

Combibit os maculas, &c. aptumq; colori
Nomen habet, varijs ſtellatus copora guttis.

Si ablatis inteſtinis & capite, & pedibus aſſatus edatur, valet dyſentericis, & hydrocœlicis, ex Plinio: trifolium muliebribus profluuijs valere diximus. Ardea ἀστερίας, ſiue ſtellaris dicitur, quod punctis, tanquam ſtellis eleganter picta diſtinctaq; ſit, eſt & rana etiā ſtellaris, & ad oculorum vitia valet. Ari folia diſtincta ſunt maculis, valent ad albugines oculorum & caligines. Betulæ cortex albis interlitus maculis, vt videatur ſturnum imitari: impetigines, & faciei maculas vterq; abſtergit.

SQVAMOSAS PLANTAS SERPENTVM SQVAMAS OSTENdentes, contra eorum ictus remedia afferre.

Cap. VII.

SVNT & plantæ, quæ radicibus, fructibus, caulibus, alijſq; partibus ſquamoſis, ſquamoſa ſerpentum dorſa oſtendunt, eorumq; venenis aduerſantur, præſtant quoq; contra virulentos quamoſorum piſcium ictus, nam & piſces, vt diximus, aduerſus ſuos ictus valent. Cedrus arbor vaſta, conos affert ſquamatim compactos: cedria cũ ſale impoſita ceraſtæ morſibus ſubuenit, & antidotis additur. Pinus lignoſos conos affert, in turbinatam effigiem compactilibus, ſquamis effictos, eademq; ſquamarum ſerie nouellorũ ramorum cortices veſtiuntur: ſerpẽtibus aduerſatur, & priuatim ad ceraſtæ morſus pix cum polenta valet, ex Plinio. Picea eiuſdem generis, faciei, & virtutis, idemq; de larice, cupreſſo & alijs ſimilibus exiſtimandum. Iuli, qui compactili ſquamarum callo propendent è corylis, iuglandibus, caſtaneis, & ſimilibus ad eadem valent. Erice ſquaroſo folio eſt: folium aduerſari ſerpentibus ſcripſit idem. Myrice eodem folio, confert vipereis morſibus. Plinius omnium ſerpentum ictibus, præterquam aſpidum dixit. Eryngium capitula muricatim ſquamoſa profert: clara eryngeeſt, contra ſerpentes, & venenata omnia naſcens. Vterq; chamæleo capitulum affert, foris ſquamulis ſibi imbricatim incumbentibus compactum: hauſtum in vino ſerpentium venenis reſiſtit. Semperuiui genera numeroſa folia gerunt, ſquamatim digeſta: aduerſantur phalangiorum ictibus, & ſcorpionum. Scabioſa capitula affert compactili ſquamarum ordine contecta: ad venenoſorum ſerpentum morſus præſtat herba ipſa contuſa, & recens impoſita. Cyanus flores affert è ſquaroſo calice: à ſcorpione, phalangioùe ictis, omnibuſq; venenatis auxiliatur. Origanum onitis ſpicam affert, in quo ſemen ſquaroſum: cum vino potum demorſis à ſerpente conuenit. Eodem modo ſuam triticum affert ſpicam: furfures pollent ad viperarum morſus. Radix celticæ nardi ſquaroſa, vel tuniceis ſquamulis obſita, & ſpicatim digeſta: ad venenoſos ictus valet, ex Dioſcoride, ſic allij, & lilij. Piſces qui ſquamoſi ſunt, ad ſerpentnm, & venenoſorum vulnera valent, vt gobius, thymnus, mullus, ſmarus, coracinus, & cæteri.

VILLOSAE PLANTAE VILLOSAS ANIMALIVM PELLES oſtentantes, eorum virtutum compotes ſunt.

Cap. VIII.

VARIA pilorum genera in plantarum folijs, varia animalium oſtendunt indumenta, Vnde argumento nobis eſſe poſſunt ad eorum virtutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgò *piloſella* dicta, quæ denſiori, molliorique pilo veſtitur, videturq; leporis pellem ementiri, qui piloſiſſimus eſt, & ſolus animalium pronam, ſupinamq; pedum partem hirſutam habet: vnde daſipodis nomen: leporis ſanguis dyſentericis, cœliacis, menſtruorumq; profluuijs prodeſt, ex Dioſcoride, & lien ad lienis tumores, ex Galeno: *piloſella* dyſentericis, alui profluuijs, cœliacis, & lienis tumoribus valet. Verbaſci frondes bombaceo tomento veſtiuntur, cana, denſaq; lanugine, vulgò vocant *taxum barbatum*, quod taxo animali aſſimiletur, cuius dorſum villis obducitur albis, nigris, & duris: vnde & duæ priores ſpecies à Dioſcoride deſcriptæ, quia ſcabrioribus folijs veſtiuntur, nec tactu mollibus, taxi pellem referunt. Taxum ad ſanguinis proiectiones valere, ex Sereno videmus, adeps ad compoſitiones arthriticas miſcetur, ex Leonello, verbaſcum propinatur ruptis, & fractis, ex Dioſcoride, eius decoctum aduerſus neruorum morbos, & tremorem. Inter verbaſci nomenclaturas eſt *lupina cauda* à

pilorum

pilorum molli lanugine, quam imitatur. Iecur lupi tuſſim ſanare ex vino tepido tradit Plinius. Præterea ſi eius corio conſtringatur venter colica laborantis, egerq; ſæpius corio inſideat, prodeſſe multum ſcribunt Rhaſes, & Albertus: verbaſci decoctum & tuſſim ſedat, & flores in puluerem triti contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia candida, craſſa, tomentoſaq; ſunt, vt æthiopidi, murium pilos exprimere videtur: mures domeſticos conciſos ſcorpionum plagis vtiliſſimè imponi inconfeſſo eſt Dioſcoridi, Galeno, & Auicennæ, ſic lychnis à ſcorpione ictis ſubuenit, immò huius herbæ aſpectu ſcorpiones torpeſcere, & inertes prorſus reddi. Adiantum aliqui nõ venereum, ſed *porcinum capillum* vocant, vel *caudam porcinam*, nimirum quod coliculi inſtar ſetarum ſuis rigeant, vt vetus Auicennæ gloſſographus notat: diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere, quod idẽ exequitur ſuilla axungia ex Plinio, & Aegineta. Anethum Magi *cynocephali geniturum*, vel capillos vocant, vt inter nothas Dioſcoridis nomẽclaturas habetur, quod inſtar capillorũ canis foliola diſtenſa habeat. Aetius anetho ſicco vſto morſum canis explet, ſi cauus, & anguſtus ſit. Herba traditur à Plinio lanaria dicta: ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus folijs, & cute ſpinoſis eſt, & ad oculorum vitia valet. Raiæ ſpinoſo dorſo ſunt, cauda, roſtro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & ſuffuſiones valet earum fel. Multæ ſunt plantæ, quæ criſpis folijs oriuntur, vt ſthrutiocameli pennæ, & columbarum. Myrrha criſpo eſt folio, ex Theophraſto: ad oculorum vitia valet, nam tollit albugines, & caligines, ex Dioſcoride, in ſthrutionis ventre inciſo inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos ſalutares ſunt, ex Aeliano. Euphragia criſpis item folijs, & ad viſus claritatem valet. Coſtus item, & neruorum reſolutionibus illinitur: ſthrutionis adeps, ex Aeliano, hominum neruis ſalutare remedium affert. Apij genus criſpifolium Theophraſtus facit, præſertim macedonium, cuius decoctum calculos exturbat, ſemen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum, ſthrutionis interior ventriculi cortex calculos diſſoluit, ex Rhabi Moſe.

PLANTAE LIGNOSIS FRVCTVVM TEGMINIBVS, LIGNOſas, & lapidoſas animalium pelles indicant. Cap. VIIII.

SVNT & inter plantarum fructus, qui lapidoſis, vel lignoſis conis clauduntur, oſtendentes animaliũ pelles, ſiue coria lapidoſa, duraq;, quæ videntur contra ſerpentũ venena valere: nam crocodilo cutis corticoſa, præduris ſquamis oſtrearum modo obducitur, adèo firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuicto tergore repercutiant, cuius partes contra ſerpentes valent. Sic teſtudo teſtatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Oſtrea, vel ὄστρακόδερμα dicta omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignoſis metis frequẽti nucamento compactis, ſuos fructus obducit, ſic pinaſter, picea, & ceraſtæ morſibus opitulantur. Iuglans lignoſo protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo putamine claudit fructus: contra ſcorpiones, & ſerpentes noto experimento valet. Amygdalus nuces ſuas duriſſimo protegit operimento, & operitur callo. Piſtaceis ſub corio oſſei fructus, eoſdẽ effectus habere Dioſcorides dixit, quos pinei fructus. Cedrelates fructus, ſiue eius coni lignoſi, ceraſtæ morſibus, & marini leporis veneno occurrunt, ſic & cupreſſi pilulæ lignoſæ, venenatis proſunt, ſic de caſtaneis, glandibus, & alijs dicere poſſumus. Punici malũ glabrum eſt, & membrana tegitur, malicorium dictum: ſoli hiat cortex, aperiturq; leuiſſima vel aeris iniuria. Elephanto nullo ſetarum tegumento, glabra cutis, cancellata vel hians, muſcas odore alliciens, & arctans repentè, in rugis comprahenſas enecat, adeps ad ſerpentum venena valet, idemq; illi conuenit.

FRVCTVS, ET FLORES ANIMALIVM CAPITA INDIcantes. Cap. X.

DIXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorum omnium principe incipiemus, ſcilicet flores & fructus aliquos connumerãdo, qui quorundam animalium ora, & capita indicant. Exempla. Echio inter folia flos purpurat, & in eo clauditur ſemen viperæ capitulo ſimile, exilia ora, & luminum veſtigia effigians: Dioſcorides contra ſerpẽtes folia iniijci vulneribus, & commanducari quoq; pręcipit, vel qui antea ſumpſerint, feriri non patitur, contemplari quippe licet ſemen paulatim à ceruice in roſtellum extenuatum, tumidiore ſuperna parte, vt quædam prominula, quaſi oculorum lumina appareant, quod oculis quiuis inſpiciens, contineri non poterit, quin ſummam Dei prouidentiam laudet, eiuſmodi herbam viperina forma effigiaſſe, quod ad ſuos morſus præſtantiſſimam afferret opem. Nicander refert alcibiacam nominatam, quia quum Alcibius ſecus areas obdormiret, à vipera extremo inguine ictus, ex hac herba ſuccum extorquendo & manſit, & reliquum vulneri ſuperimpoſuit, quo medicamento liber euaſit. Non paruæ authoritatis Numenius aliud echij genus reperiri ſcriptum reliquit, ocymoides appellatũ, quod ocymo ſimilia habeat folia, quod ſanè idem ſcripſerat Nicander, quibus Dioſcorides & Plinius aſcribere videntur, qui & ſemina proferre ſcripſerunt, quorum capitula viperinis capitulis ſimilia eſſent: vimq; habere in vino potum, quo viperarum, cæterarumq; ſerpentum morſibus mederetur. Sylueſtre antirrhinon capitula profert in ſummo perforata, quaſi in ſumma humanæ caluariæ parte foramina oculorum loca oſtendant, videturq; à Dioſcoride memoratum in phyteumatis deſcriptione, inquiens: Phyteuma habet fructum perforatum, & cætera, quæ ſylueſtri antirrhino perfectiſſimè quadrant, & quod hominis figuram repreſentet, ad philtra accomodatum perhibet. Inter ciceris genera κριὸς eſt Græcis dictum, Latinis arietinum, quod arietino capiti ſimile ſit, frontata effigie, & angulo aliquantulum mucronem æmulante: Venerem ſtimulat, & genituræ copiã ſubminiſtrat, quare admiſſarij equi, quo tempore vocantur à fœminis, cicere ſaginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri ſuperſint. Arietes, vt diximus, maximè luxurioſi, vt per libidinem efferentur, & Veneri ſuffragantur. Alterum ciceris genus columbinum appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti ſimile, & venerium quoq; vocatur, quod fortaſſe Veneri, vt alterum opitulentur, & columbæ ſalatiſſimæ ſunt. Pſyllium cynomiam, & cynocephalon dictum à cane inter Dioſcoridis nomenclaturas, à quo Plinius, pſyllium alij cynoides, alij cynomiam appellãt, folijs canino capiti non diſſimilibus, Sed puto mendum in textu, quippe flores, non folia canino capiti ſimiles ſunt: Canis ſtercus potum hydropico vtile, ex Sexto, nam ventri illitum aquam trahit, fel lenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: pſyllium hydropicos in vino ſanat, & podagras refrigerat ex eodem. Napelli planta flores in ſpica purpureos oſtendit, qui antequam dehiſcant, defuncti hominis caluariam oſtentant, benignitate Naturæ, vt huius cadaueris ſimilitudine homines ab illius plãtæ eſu, & vſu auertat, adèo pernecabilis, & acrioris veneni vis eſt, vt vix antidoto aliquo ſuccurri poſſit, nec ſolum eſu, ſed manibus attrectata, quoad coaleſcat, mortem afferat. Dictum putãt ἄρκειον, quod ſemen rotundum, villoſis, hirtis, echinoſiſq; pilis, vrſini capitis ſimilitudinem habeat, & ſic veriſimilem nomenclationem accepit: Dioſcorides ambuſta, & perniones eo ſanari ſcripſit; vrſinus adeps ambuſtis prodeſt, & pernionibus addito alumine, ex Plinio. Quum roſtrati gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ plantulę, geranij nomen obtinuerunt, flores enim proferunt, qui defluentes, roſtratos mucrones, aut acus è latiore baſi in rectum deſinentes, relinquunt. Pes columbinus eius ſpecies ad inteſtinorum tormina experti ſumus. Quæ malue folio cernitur, ex Plinio reficientibus

cientibus ab imbecillitate vtiliſſima, opiſthotonicis etiam medetur. Grues torminoſis in cibo proſunt, rigor ceruicis gruina adipe mollitur velociſſimè, ex Marcello, negantq; illos vllo labore laceſſere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeāt. Multæ ſunt huius familiæ herbæ roſtrum in pericarpio habentes.

ANIMALIVM CORNVA EMENTIENTES HERBAE, ET quibus præſtent. Cap. XI.

POST caput, de cornibus dicemus & de criſtis, nō deſunt enim plantis ſiliquæ, vel vaginulæ, quæ nonnunquam ſinuentur in cornua: contingit idem floribus, fructibuſq;. Cornua quidem multis aquatilium, marinorum & ſerpentium varijs data ſunt modis: ſed quæ iurè cornua intelligantur, quadrupedum generi tantùm. Nec alibi maior Naturæ laſciuia luſit animalium cornibus. Sparſit hæc in ramos, vt ceruorum, & ijs etiam ſimplicia, vt ſubulonibus ex argumento dictis, aliorum finxit in palmas, digitoſq; emiſit ex ijs, vnde platycerotas vocant. Dedit ramoſa capreis, conuoluta in anfractum arietū generi, infeſta tauris, rupicapris in dorſum adunca, damis in aduerſum, erecta autē, rugarumq; ambitu contorta, & in leue faſtigium exacuta ſterpſiceroti, alijs ſingula, & hæc medio capite, aut naribus, vt rhinoceroti, alijs adunca, alijs reducta omnia in mucronē migrantia. Cochleis ad prætentandū iter; corporea hæc, ſicut ceraſtis, cochleis ſemper bina, vt prætendātur & reſiliant. Nec minor varijs ſiliquarum generibus in ſeminibus cuſtodiendis, procreandiſq; Naturæ laſciuia, quæ ſicut cornua rigēt, vel intorquentur ſingulis, ac falcatæ corniculantur, nam alijs latæ, intortæ, longæ, incuruatæq; ſunt, vt videbimus. Exempla erūt. Cytiſo intortæ ſunt ſiliquæ iſtar caprarum cornu, Columella ſcribit lactis plurimum præbere ouibus, & mulieres ſi lactis copia premantur, vino eis potandum datum, lactis abundantia confirmari, & ſuper omnia pecori medicinā à morbis omni vſu præſtare. Capras & oues plurimum lacte abundare dixit Ariſtoteles libro Problematum, proportione ſui corporis, & eius caſeum commanducātibus lac præbere demonſtrauimus ſupra. Alterum tragum τραγόκερως dicitur, ideſt capræ cornu, quod eis aſſimiletur: valet crudum, coctumq; contra ſerpentes, hircinuſq; ſanguis ex Dioſcoride, & alijs idem præſtat. Medica trifolium ſiliquas, corniculorum modo, intortas habet, qua pro gramine vtuntur, qui pecora alunt, ex Dioſcoride, & Columella præſtantiſſimum ait pecoribus ad lac, caſeum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis ſimilitudinem concaua, vt vlmus, quibus beſtiolæ tanquam culices naſcuntur ex Theophraſto, ſed quæ ipſe concaua vocat, cornicula ſunt capris ſimillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hirco, capraûe præferuet. Piſtaceorum arbor, quæ terebinthus domeſtica eſt, ad idem valet. Lentiſcus eodem modo, eadem fert cornua, & eiuſdem facultatis. Et ſena folliculos ſuos lunatos habet inſtar caprarū cornu: & Meſue ſena per inferna bilem atram expurgat, cerebrum & viſcera extergit, auget virtutem, ſenium retardat, animiq; hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbiſq; omnibus valet melancholicis; epilepſiæ etiam prodeſt. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus ex Plinio, & luſcioſis confert.

SVPERIORES plantarum figuræ ad ſubiecta animalium cornua ſpectant, anterior coronopi, ceruorum, poſterior fœnigræci, bouis, ſequens ari, monocerotis, poſtrema cytiſi, capræ cornua ſimulantes, ſingula ſingulis è regione reſpondentes, vt diligens intuitor eas promptè & mutuò conferat, & perpendat.

Caſſia

Caſia ſolutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo rugoſa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino ſero, propter ſimiles proprietates, & renes à calculis expurgat. Conſimilis facultatis ſiliqua priori congener, quum nigras & falcatas ferat ſiliquas. Anagyris ſimili modo contortas habet ſiliquas: ſi partus mortuus hæret, & ſecundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt à partu ſtatim auferantur: quod quidem capræ ſecunda efficit ex Plinio. Hedyſaron ſemen affert in ſiliquis, corniculorum modo aduncis, additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *ſferracauallo*, etiam ad eiuſdem ſimilitudinẽ cornua exerit, & eaſdem facultates habet. Verùm non capræ, ſed rupicapræ ſimilitudinem exprimit, ideſt ſyluestris capræ. Sertulæ campanæ fœminæ adunca eſt ſiliqua, præcipuè oculis medetur: ſyluestris capræ fel ad oculorum vitia valet. Cuminum ſyluestre cornicula fert adunca: ſemen contra venenatas beſtias, & calculoſos valet: caprarũ fimum ad calculos, & ſyluestrium ad morſus venenatos. Geniſta lunatis ſiliquis calculos exturbat: calculos etiam ſyluestris fel capræ. Smilax hortenſis ad vrinam valet: caprinus ſanguis ad vrinæ excretionẽ, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morſus valet. Vicia eadem ſiliqua, & virtute. Phaſioli Venerem ſtimulant, faba, & piſum iiſdem vaginulis, & facultatibus. Fœnum græcum cornicula affert oblonga, rotunda, in curua, acuminata inſtar bouum, in quibus ſemen concluditur, Græcis κερατώδες, veluti cornuta herba, & βούκερος, bouis cornua, Hebræi etiam bubulum cornu vocant à ſimilitudine bouini: è ſummis partibus bubuli cornu cinis tuſſim frenat, ex Plinio: fœnigræci

farina ad diuturnam tuſſim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret, puluis ſplenetico ſalutem affert, Marcellus, fœnum græcum decoctum ex vino impoſitum, eidem medetur, ſic podagris, & ſexcentis alijs morbis mutuò ferunt opē. Papauer κερατώδης cornicula exigua inflexione fœnigræci modo intorta habet, vnde nomen mutuatur, vt bouis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorum abſtergit perunctum, ex Dioſcoride & Galeno: fel, & ſubſtantia quædam fellea lapidea, quæ in bubulo felle reperitur, ad oculorum aciē valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgat ex Galeno, ad idem taurinum fel valet ex Dioſcoride. Leucoion ceratici papaueri & fœnugræco ſiliquas teretes, & obtortas ſimiles affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, & fel menſes trahit ex Hippocrate: leucoij flores menſtrua cient, radices podagricos iuuant ex Dioſcoride. Fructus chelidonij maioris inſtar cornuti papaueris, lōgus & teres, qui ad viſum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentiū valet ex Plinio; ſcobs tali bouis ad dentes ex Galeno, fel ad regium morbum ex Hippocrate, & reliqua vt in ſuperioribus. Dicitur & tribulus tauroceros, & bucephalon, ideſt bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus eſt inter nomina Dioſcoridis: vaccina medulla ad oris vlcera, & quercus cortex decoctus lacte vaccino ſerpētum morſibus valet, ex Plinio, & ſtercus ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum viſum, ad quæ omnia tribulus valet ex Dioſcoride. Coronopus, ſeu *herba ſtellaria*, à multis cornu ceruinum dicta, quia inciſiones inſtar ceruini cornu habet: cerui ſanguis inaſſatus cœliacorum profluuia ſiſtit; coronopus pro cœliacis facit, ex Dioſcoride, ſic & cornu ceruinum vſtum, & lotum ad idem ex Galeno. Cerui cornu ferulacea omnia mentiuntur, & contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, ſi Philes, & Aelianus vera produnt, fera eſt, è cuius frontis medio cornu protenditur, non incuruum, ſed planè rectum; fera, & ſolitaria eſt, ſed coitus tempore manſueſcit, & fit gregalis, virginū odore allectus, in earum ſinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis reſiſtit, & comitialibus prodeſt. Sinapi rectam ſiliquā profert: prodeſt comitialibus, venenatis morſibus, & Veneri. Eruca Veneri, & venenatis item morſibus, ex Plinio. Braſſica, napi, rapum ſyluestre, & ſatiuum. Dracunculus ex flore punicante mucronatum corniculum exerit: Arum etiam mucronata in turbinem vaginula ſemina complectitur, eiuſdem cum prædictis facultatis. Sic & flos grani indici, ſiue *maiz* antequam ſemina proferat. Alleluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad ſerpentum morſus, & comitiales, & ad venenum, ex Plinio, valet. Geranij roſtra etiam contra venena valere alibi diximus. Rhinoceros ſupra imum naſuni habet cornu; recentiorum experimento contra venena valere fertur. Piperaſtrum piperis vires habere diximus, oblonga ſiliqua, pyramidali, acuta: & piper ſerpentum morſibus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependent paruulæ veluti bipedes locuſtæ, vtilis ad cataplaſmata, vt hordeum: pulte eius ſiſtitur aluus, prodeſt tuſſientibus: cochleæ addūtur emplaſtris, Plinius & dyſentericis vtiles ait. Frumenti genera ferè omnia granos ferunt ariſtis horrentes, imitanturq; cornua cancrorum, & præcipuè, quæ ante oculos habent: rabioſis canis morſibus, & viperarum præſtant, vt etiam frumenta. Aſtacus longiora, tenuiora, quàm locuſta habet, leones vtiq; duo longiſſima, ſquillæ è medio bifida, vt ex duobus quatuor fiant. Cancelli, vt frumenta venenatis ictibus medentur: cruſtata etiam prædicta ad Venerem valent, vt ceres, oryza, ſecale, zea, hordeum & reliqua. Et ſi inter ſcillas ſint aſtaci, cancelli, & cammari, qui quatuor habent cornua. Sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos verſus ariſtas diſpoſitas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pomponius prætorij viri pater, Hiſpaniæ citerioris Princeps, quum horreis ſuis ventilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in triticum ſeſe ſuper genua; leuatuſq; ſiccatis pedibus, hoc poſtea remedio vſus eſt, ex Plinio.

FLORES ET FOLIA, QVAE ANIMALIVM CRISTAS effigiant. Cap. XII.

IN capite paucis animalium, nec niſi volucribus, apices dati ſunt, diuerſi quidem generis, pauonibus crinitis arbuſculis, ſtymphalide cirro, phaſianæ corniculis: præterea paruæ, quæ ab illo appellata galerita quondam, poſtea gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alauda. Fulicarum generi cirros, pico martio, & grui balearicæ, ſed ſpectatiſſimum inſigne gallinaceis, corporeum, ſerratum, nec carnem id eſſe, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verùm peculiare.

HIC corydalem, borminum, & fœniculum offendes, è regione alaudæ, galli, & pauonis, criſtas effigiantes, vt mutuas ſimilitudines mutuò contempleris.

Inter nothas Dioſcoridis nomenclaturas fumariæ generum corydalion eſt, & Galenus libro medicamentorum vndecimo, eiuſdem corydalis capni meminit, cuius flores criſtati, turbinatiq;, qui alaudæ auiculæ capitis galericulatum veuicem æmulantur. Inquit igitur Galenus. Adieci hæc ſermoni, quod vellem clarè hoc animal nempè galeritam manifeſtare, quod ferat in capite pilos erectos, quādoquidem expertus ſum eius aduerſus colicos vtilitatem, velimq; ijs, qui ipſam non norint, demōſtrare, nam & ipſa

corydalis appellata herba colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus κορυδαλοὺς vocāt Græci, quod Latini alaudā, Plinius ab apice galeritam vocat, nomen ἀπὸ τῆς κόρυθος, ideſt à galea, vel potius à galero: nomen alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur alaudæ. Ex criſtæ in capite ortæ occaſione orta eſt fabula, vt apud Ariſtophanem comicum, alaudam priorem terra enatam, vnde mortuo padre, quum vbi ſepeliretur non extaret, illum in capite contumularit, & ad huc ſpectari in ea ſurrectum capitis apicem, Alauda criſtata aſſa, & in cibo ſumpta, colicos adiuuat ex Dioſcoride, ſed Galenus elixam in iure id præſtare, ſic Plinius, Aetius, & Aegineta. Sed Alexander Trallianus viuē te adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt fœmori ſiniſtro ipſius circundantes. Capnon aliquibus corydalion dici à coriandro ſatis ineptè putatum, quum à corydali aue à criſtę florū ſimilitudine dicatur, & mirificè ad colum auxiliarem vim præſtat. Nec dubium quin vtilis eſſe poſſit ijs preſertim qui propter excrementa alui indurata, & flatus hac ipſa de cauſa collectos in hunc affectum inciderint: ſoluit enim aluum ſuccus fumariæ, qua ſoluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. ἀλεκτορόλοφος folia habet ſimilia gallinacei criſtæ ex Plinio, ſolia affert aſpera, hirta, verrucis, & rugis nonnihil aſpera, verbaſci pube, aliquibus dicitur *ſclarea*: cit Venerem. Diximus gallis ſpectatiſſimum inſigne criſtam, nec carnem id eſſe, nec cartilaginem, ſolus inter aues peculiarem ſibi criſtam ſortitus eſt, ex Ariſtotele. Et inter animalium mores eſt gallinaceus gallus luxurioſiſſimus inter aues, ex Oppiano. Et criſtæ luxuriem deſignant, nam dempta gallo criſta, demitur & luxuria. Et ſus ad luxuriam inflammatiſſimus, ceruicis ſetas ſic inhorreſcit, vt galearum criſtæ eſſe videantur. Ad venena etiam valere conijcerem; ſola enim inter ſerpentes baſiliſcus, quæ criſtam in capite habet, & venenoſiſſima eſt. Horminum aliquibus vulgò *centrum galli* dicitur, quòd folium gallorum criſtæ ſimilitudinis ſit: duplex genus, ſatiuum, & ſyluestre, plurimumq; Veneri conducit. ὁρμάν eſt impetus, inſtinctumq; ferri in Venerē ingenti libidine, & alectorolophos lapis in ventre galli repertus; ad luxuriam valet. Verbenaca à Dioſcoride criſta gallinacea, à ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra ſerpentum morſus valere monet Plinius, & contra toxica Aetius, & Agineta: cerebrum theriacæ munus explere, Dioſcorides, & Aeſculapius. Præterea docet Rhaſes felle galli illito virgæ, ſi quis coeat cum vxore ſua, non diligere alium præter eum. Alectorius lapis vxores viris conciliat, ex Syluatico. Lapidarij.

Hic circa Veneris facit incentiua vigentes,
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.

Valet ad eadem verbenaca: folia cum radice pota illitaue, aduerſus ſerpentes pollere, ſacram vocari herbam, & multùm ad amuleta, & expiationes commendari tradit Dioſcorides. In ſacris, & incantamentis pharmaceutriæ vtebantur, & philtrodes eam dicebāt, quod amorem hac ſagæ conciliarent: datur potandum tertium à terra geniculum cum folijs circundantibus, tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorum crematis, tritiſq; cum oleo perungi ad febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantū etiam galli criſtam imitari videtur: datumq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Satyrij genus alterum, quod fœminam dicunt, ſpicatos flores, cucullatos, ſeu criſtatos erigit, nam patentis modo galeę floſculus hiat, & foliola, quæ à lateribus ſurgunt, auriculas, quæ verò à medio attolluntur criſtam referunt: diximus horum radices ad concubitum valere, ſi cui deſit facultas, ſic & aliæ orchidum ſpecies. Pauo in capite pennas, quaſi comam floribus ornatam gerit: ob id Plinius pauonis apicem crinitæ arbuſculę cōſtituunt, videntur vmbellas florū ementiri. Vmbella cauliculis ſummatim inſidet, quæ eſt floris pedamentum, in plures longiores pediculos digeſtum, qui ex eodem ſimul faſtigio ortiſim latius radiantur, quod quoniam vmbellæ, cuius vmbra mulieres vultum vindicant à ſole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum σκιάδιον, mox Græcos imitati,

Latini

Latini vmbellam dixerunt. Pauo ad viſum valet, vt iam dictum eſt: eius oſſa aduſta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys vmbellam gerit, & ad viſum valet, & ad eadem. Poſſunt & vmbelliferæ plantæ ſerpentes referre, quæ floſculos, & cornua aliquę habent, vt ceraſtæ, & baſiliſcus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus celtica vmbellifera eſt, & ad venenatos morſus valet, ſic montana, coſtus, praſon, ampelopraſon, allium, panax, heraclium, liguſticum, paſtinaca, aniſum, carui, cuminum ſylueſtre, ammi, apium, leuiſticum, ſmyrnium, imperatoria, elaphoboſcon, fœniculum satiuum, & erraticum, daucum, roſmarinum cachrys, ferula, peucedanum, laſerpitium, ſagapenum, euphorbium, galbanum, heliochryſos, angelica, ſambucus, & cætera.

PLANTAE, QVAE FLORVM, FRONDIVMQVE SIMILItudine animalium aures indicant, Cap. XIII.

ANIMALIVM aures alijs maiores, alijs minores. Ceruis tantùm ſciſſæ, ac velut diuiſæ, ſoricibus piloſæ, vitulo marino, ac delphino cartilagineę, & viperæ cauernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumę velut aures, cęteris cauernę ad auditum, ſimili modo ſquamigeris, atq; ſerpentibus. Nos flores, frondeſq. ordine recenſemus, quę animalium aures oſtentabunt, ex quibus eadem virium præſagia concipiemus. *μυὸς ὦτα* anguſtis folijs, non ſine dorſi prominentia, elatis, nigricantibus pullulat, nomen apud Dioſcoridē inuenit, quod folia quum prorepunt, muſculorum aures exprimerent: ægilopas ſanare dixit, ſed murium, eorundemq; capitum cinere ex melle inunctis viſus reſtituitur ex Plinio, & multò magis muris ſylueſtris, aut gliris. Alſine aliqui *μυὸς ὦτα* vocant, quoniā muſculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium doloribus medetur: muris cinis cum melle inſtillatus, aut roſaceo decoctus, aurium dolorem ſedat ex Plinio, delinitæq; murium carnes cum crudo oui luteo, præſentiſſimè oculorum inflammationi medentur ex Galeno. Vulgatiſſimam herbam, quam ab hirſutie, & piloſa foliorum ſuperficie *piloſellam* vocant, aliquantulum concauam, murinam auriculam effigiantem, myoſotida quidam dixere: recentiorum experimento ad calculum valet, ſed muris fimum cum mulſo, & thure potum, calculos expellit, ex Dioſcoride, Galeno, Plinio, & Auicenna, mutuaſq; alias quamplures virtutes, apud eoſdem reperies. Eſt inter cicerculę ſpecies, quam aliqui Dioſcoridis phaſelum opinantur, cuius folia venoſa, tenuiaq;, auriculis leporum ſimilia. & nomen apud aliquos præualet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnum Syluaticus leporis auriculam vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirſutie & forma indiderit: neoterici pingue leporinum adhibere ſolent, vbi quid corpori infixum eſt, & eximendum cupiunt. Si clauus pedis plantæ infixus inhæret, pingue leporis cum crudo cancro impones loco ſaucio, parti verò ex aduerſo reſpondenti, tres, aut quatuor fabaceos flores ſuperalligato, & ſanabitur ex Plinio: quod eſt peculiare dictamno herbæ, nam capræ in Creta ſagittis confoſſæ, huius herbæ paſtu eas excutiunt. Anagallidem aliqui nycteridem vocant; & Aetius in eo vnguento, quod Helenes appellat, in iſchiadis curatione nominat, idemq; ad oculorum cruciatus valere dicit, nam inter Dioſcoridis nomçnclaturas nycteridem anagallidem, quaſi veſpertilionem vocat, tanquam ita à Magis appellaretur: vrina veſpertilionis albuginem curat, ex Auicenna, & ſanguis ad ſerpentis ictus ex Plinio, argema & nubeculas expurgat anagallis, bibiturq; cœrulea contra anguium morſus ex vino. Multi ſunt, vt Galli, qui aſini auriculam alterum ſymphytum vocant, quod magna folia faciat, & inſtar aſini auricularum incutuentur; lac aſini potum cœliacis, & dyſentericis prodeſt, & fimū cohibet

ex naſo ſanguinem erumpentem, ex Plinio, ad quæ valet & ſymphyton. Saniculæ genus vulgò *auricula vrſi* dicitur, folia craſſiuſcula, carnoſa, læuia, nonnihil repanda, & limbo craſſiore fimbriata, circinataq;: peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus: adeps vrſinus ad articulorum morbos, & podagricos valet, ex Plinio.

ANIMALIVM OCVLOS OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XIIII.

POST aures de oculis dicemus, ne partium aliqua animaliũ omittatur, quas herbarum partes demõſtrent. Buphtalmon, vt Galenus libro ſeptimo ſimplicium medicamentorum teſtatur, appellatum eſſe à floribus, qui figuram quandam bouum oculis adſimilem habere videntur, Romani boariam appellauere, ruſtici vulgò *oculum bouis*: flores cum cerato tumores & duritias diſcutiunt & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, faſcia linea bubulo felle inuncta, corpori ſub coſtis cincta pet triduum, quotidie renouata, & Hippocrate. Sanguis taurinus diſcutit, mollitq; tumores cum polenta illitus. ex Dioſcoride. Galeopſis à γαλῆ muſtela, ὤψ lumen, quaſi muſtelę, vel felis oculum dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiante: muſtela in cibo ſumpta, vel ſanguis illius, ad ſtrumas valet, ex Plinio, & Marcello, parotidas muſtelæ ſanguis illini meminit Archigenes: galeopſis herbæ folia, ſemen, & ſuccus ad parotidas valent, ex Dioſcoride. Vocatur quoq; pulegium galeopſion inter ſpuria Dioſcoridis nomina: bibitur idem ex vino contra ſerpentum morſus, ſubuenitq; per ſe podagris: muſtelæ virga ſiccata & pota, morſis à ſerpente medetur, ex Hali, & acopon ad podagras mirabile facit Aetius ex muſtela. Lycopſis à luporũ oculis nomen, quod fortaſſe paruo floris orbe purpuraſcente lupi oculos imitetur: medetur igni ſacro. Iuuat igni ſacro anchuſa, cuius & lycopſis ſpecies. Elaphoboſcon vulgus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini ſimilitudine: valet cõtra ſerpentes, quibus & ceruus valet, cui hoſtes Natura dedit, & ob id ophioctonos vocatur. Aſter atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioſcoridis nomina, quaſi ſuillum oculum dicas, quia cum ſuillis oculis ſimilitudinem habet: contra comitialem morbum dantur ſuum teſticuli inueterati in lacte, ex Plinio, lotioq; ſuillo inguinum loco illito, aut cum eo lana ſuccida appoſita, medebitur, ex Marcello: flores aſteris attici comitialem morbum ſentientibus pueris opitulari dixit Dioſcorides, & ſi aridus flos ſiniſtra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari, ſed Galenus non ſolùm illitum, ſed ſuſpenſum bubones ſanare ſcripſit, ob id bubonium etiam dici. Cynopſis quaſi caninus oculus à Theophraſto memoratur, Theodorus caninum oculum vertit: hoc olus ſtatim primis imbribus poſt æquinoctium emicar, & inter ſpicatas herbas illud ponit. Mihi omnino pſyllium videtur, nam Dioſcorides cynoma, & cynocephalos vocare ſolet, pſyllium ſpicatum eſt, & flos canino oculo ſimilis, capillis ſubrectis, ſemen pulicis effigie, & pſyllium, authore Plinio, cynoides, & cynomium appellatur: vomitum canis hydropico ſuper ventrem pone, & ſtatim incipiet per ſeceſſum aquã emittere: fel podagras lenit, vt ne terrã attingat, ex Plinio; pſyllium hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

OS, ET ROSTRVM ANIMALIVM REFERENTES planta. Cap. XV.

NVNC eas plantas referemus, quæ floribus, & folijs os, vel roſtrum animalium referunt. Cornea & acuta volucribus roſtra, eadem rapto viuentibus adunca, collecta, recta, herbas ruentibus, limumq; lata, vt ſuum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabula ora, apertiora laniatu viuentibus.

EN

EN tibi tres plantulas offerimus ſuis floribus animalium rictus oſtentantes, antirrhinon leonis os referentem, dracunculum draconis rictum ſimulantem, & acantum biantis os ranæ mentientem, ex his reliqua tuo marte conijcies.

Antirrhinum inſignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roſeis oblongis, ſupernè flaccidis, buccas, rictumùe vitulini, vel leonini oris æmulantibus, & conniuentibus, nunc patulis, nunc verò quaſi valuulis occluſis, vt potius leonthoſtomos nominari debuiſſet. Traditur (quaſi ab hac leonina forma) perunctos eos cum oleo lilino venuſiores fieri, (vt venuſtius inter plantas lilium) nec vllo medicamento lædi poſſe, ſi quis appenſum geſtet: & leonis adeps amuletum eſſe aduerſus inſidiantes, & Plinius ex Magis perũctos eos adipe faciliorẽ gratiã apud Reges, populoſq; promittit, præcipuè tamen eo perungi, quod ſit inter ſupercilia. Helianten vocat Democritus herbam in Themiſcyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Perſarum Reges, vt fiat corpus aſpectu iucundum, ideo eandem heliocallidem nominari. Meminit eiuſdem herbæ Columella in hortulo ſuo.

„ *et biantis ſæua leonis*

ora feri.

& alibi.

Oſcitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera ſeri, vt cādida leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narciſſi, & lilij comas, & violas & roſas. Apparet quippe nomen à floris figura inditum, quæ leonis inſtar oſcitet. Alij purpureo flore eſſe ſcribunt, ſed qualis herba fuerit, fatentur omnes ſe neſcire, ego hortenſe antirrhinon, quod magis purpureum eſt, & primo vere emicat, & verè ſpectabilis coloris flos eſt, leonisq; os oſtendit, vel iridem eſſe dicerem: nam memini me legiſſe inter ſpuria iridis nomina, eā leonem eſſe appellatam, ab alijs lycoſtomos, ſcilicet lupi os: purpureo flore eſt, à Theophraſto inter vernos flores, & hortenſis eſt, & inter roſas, lilia, & calthas ſeritur, & leonis os oſtentat. Fel leonis ictericis iuuat ex Plinio, iris in potu data, ictericos ſanar, ex Dioſcoride. Iris etiam lycos dicitur in ſcholijs apud Nicandrū, quia reſupinata foliorū labra, lupi oris ſpeciem referunt: valet mirificè ad partus feſtinandos & pellendos flos inditus: & carnes lupi ediſſe parturientibus prodeſt, vel ſi ſit iuxta, qui edat. Eſt & orobanche herba, quę inter nothas Dioſcoridis nomēclaturas leo dicitur, in ſummis enim caulibus flores fert leonis rictum oſtendentes, ex Sotione græco in Geoponicis. Legúminum leo, oſprioleon dicitur, quod ſi quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinq; teſtas accipiat, & in ipſis pingat Herculem colore albo leonem ſtrangulantē, atq; teſtas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Eſt & alia cura à Democrito tradita huiuſmodi. Quia leo animal gallo viſo expaueſcit, & contrahitur, ſi quis gallum manibus ſtrenuè comprehenſum cica agrum geſtet, λεόντειος πόα mox abolebitur, tanquam & ipſa leonem timente. Alij experientia docti, ſemina terræ mandanda, gallinaceo ſanguine irrigant, tanquam tuta ſit à leonina herba futura. Nicander veneno aduerſari orobachen tradidit, vt leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, vel rubetę os refert: hecticis conferunt ranæ, & acantus tabem ſentientibus, ex Dioſcoride. Dracunculus in hortis ſtudioſè ſeritur ad ludentis Naturæ miraculum: ſingulari caule attollitur, è foliato ſcapi faſtigio vaginula quædam in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quę cum dehiſces ſe pandit, ſpectabilis hians draconis forma ſolido cornu, perinde qua ſi lingua, concauo vaginæ ſinu, ceu rictu ſerpentis emicante, vt qui eam ignorauerit, non poterit inficiari, ſe non cognoſcere draconem, vt *ſerpentalis* nominis vſus, quibus increbuerit, non poterit aptiùs vſurpari: valet ad ſerpentis ictus, vt diximus. In ariſaro planta prodit flos è radice oblongus, quaſi ex vno folio conuoluto, ſupra hians ſerpentitos oſtendit, ex ore ſtamina, vt linguam imitentur, exeunt, adeò affabre effictum, vt ſi anguem ſpectes, os exerere illud iudicabis: diximus ad ſerpentum morſus valere. In calaminthæ floribus apertum ſerpentis os oſtenditur cum lingua exerta; ad eius morſus valet. Eadem effigies videtur in alijs floribus, & eiuſdem effectus, quos tuo marte inueſtigabis, ſat ſit his exemplis rem indicaſſe. Inter fungorum genera ſuilli ſunt, ab Aprili vſq; ad Maium menſem eos reperies, colore ex pallido fuſco, pileo oblongo, & in conū ſe colligente, forma in medio protuberante, videnturq; ſuilli roſtri formam quadamtenus referre, ob id ſuillos vocatos conijcio, apud Græcos, Latinos, omnesq; gentes: ijdē ad morſus ſerpentis ex aqua illinuntur: ad venenatos morſus ſuillum recrementū aceto coctum laudat Aetius. Hyoſirim vulgus *ſuillum cardum* appellat ex Plinio: genus eſt ſonchi ſpinoſi, quod Itali cicerbitam vocant, referunt florum calyces antequàm aperiātur, quandam roſtri porcini figuram, ob id ὑὸς ῥίς, hoc eſt ſuis naſus, Ruellius roſtrū porcinum eandem herbam ab aliquibus nominari ait, & ab alijs leonis dentem. Plinius, intubo ſimilis, ſed minor, & tactu aſperior: vulneribus contuſa præclarè medetur, lac elicit ex Dioſcoride, quæ omnia ſus præſtat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte cornicula ſurſum reflexa, vt aquilæ roſtrum videantur æmulari, & inde aquilę nomen inditum: ſemē dragmæ

pondere

pondere potum in vino cretico, addito croci momento icteritiam ſanare dicunt, dum modo egri in lecto ſudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo reſiſtit, ex Plinio. Medelę rationem alibi diximus.

QVAE ANIMALIVM LINGVAS EFFIGIENT PLANTAE. Cap. XVI.

LINGVAE omnibus animalibus non eodem modo. Tenuiſſima ſerpentibus, triſulca, & atri coloris, & ſi extrahas prælonga, lacertis bifida & piloſa, vitulis quoq; marinis duplex, ſed ſupradictis tenuitate capillamentis. Piſcibus paulominus quàm tota adhærens, crocodilis tota, leonibus, pardis, felibuſq; imbricatæ aſperitatis, ac limæ ſimilis, attenuanſq; lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima abſoluta à gutture, quà vocem mittunt, apibus prælonga, eminens cicadis. Quibus aculeus in ore fiſtuloſus, ijs nec lingua, nec dentes, lata elephanto præcipuè.

HASCE plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes, cynogloſſum canis linguam exprimit, in mox ſubſequenti bugloſſum bouinam, poſt elaphogloſſon ceruinam, poſtremo ophiogloſſon ſerpentinam, inſuper apparentibus vnà è regione animalium nominatorum linguis: propoſitum ſpectaculum intuitor, & contemplator.

Nunc plantas memorabimus, quarum flores, vel folia animalium linguas demonſtrent. Κυνόγλωσσον, quaſi caninam linguam dicas, folia plantaginis arctiora habet, minora, lanuginoſa, mollicella, ad tactum omnino aſpera, mollicie, & effigie, vulgato conſenſu, caninæ linguę aſſimilatur, vnde id nomen adeptũ eſt: ad canis morſum valere tradidit Dioſcorides, corium linguæ caninę, vt tota caro, ad ſuos morſus valet, vt diximus. Βούγλωσσον verbaſco ſimile, folium aſperum habet, bubulas imitans linguas: Dioſcorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quaſi *bouaginem*, quòd bouum linguis ſimile ſit. Ego ſimilitudinem hanc ad figuram pariter, & aſperitatem refero, & boragini noſtræ, & bugloſſo vtriq; conuenit, omnes ijſdem viribus præditæ; aduerſus quartanas ex vino, & lacte bouino confuſus liquor valet per aliquot dies. Symphytum oblonga folia habet, lanuginoſa aſpera, exemplo linguæ bouinæ: valet ex Dioſcoride ad agglutinanda vulnera: diximus glutinum ex tauri collo, & corio ad agglutinanda valere. Ἀρνόγλωσσον, quaſi agninam linguam dicas, ex Theophraſto, *plantaginem* vulgus vocat, peruagatæ notitiæ, feracitatis, & vtilitatis vbiq; gentium herba, vt agni, & oues: magna vis in pecudum fimi cinere ad carcinomata, pellis recens ad quartanas, & ad dyſenterias ex Aetio, lana ſuccida inculcata poſt ſeptimũ diem ad rabidi canis morſus valet, fel præcipuè agninum cum melle comitialibus laudatur, ex Plinio, vrina prodeſt hydropicis, ex Rhaſe, quæ omnia præſtat plantago. Humiliorem fraxinum ornum vocauere, & ab ipſius fructus figura ὀρνιθόγλωσσον, quòd auis linguæ imaginem referat, ex Plinio. Orneogloſſum Ruellius arborem dicit vlmi ſpecie, amygdalæ folijs, prælongis ſiliquis in ſurculorum cacumine pendentibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla ineſt, linguæ auis ſimilis, vnde nomen: Venerem ſtimulat & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua paſſerina oblongis folijs, & teretibus, à paſſeris lingua, quam imitatur, omnium hominum conſenſu inditum eſt nomen, στρουθιόγλωσσον dici poſſet, Dioſcorides paſſerum linguas maximè imitari dixit, alij polygonum vocant, vel polycarpon ex ſeminis abundantia, nam ad Venerem & conceptionem valere diximus. Quintilij aiunt, polyſpermon, ſiue polygonos herba animalia reddit multis numeris fœcundiora; quod idem de paſſere diximus. Phyllis Dioſcoridis, vulgò *lingua ceruina* dicitur, in oblõgæ linguæ ſimilitudinẽ deficit, vnde officinis lingua ceruina quoq; dicitur, ſeſquipalmaris, recta, læuore ſemper virenti: Dioſcorides in vino potam ſerpentibus maximè aduerſari dixit, quod idem cerui carnes facere diximus: præterea eadem caro ad febres valet, & diximus fœminas principes illas, continuo ceruorum carnium eſu ſemper febrę caruiſſe. Ex hoc nobis excogitatum, & multis periculis confirmatum, aquam chymiſticis organis ex phyllitidis folijs extractam, ad peſtilentes febres maximã opem ferre. Nomen *ophiogloſſon* vulgus herbariorum impertitur à forma, & figura ſerpentum linguę, quas refert, nomenclatura aptiſſimè quadrat, quum floris argutula culpis ſerpentem linguam exerentem imitatur, quæ tenero cauliculo promitur; non paruæ ad ſerpentum morſus commendationis. Echio folia oblonga, hirſuta & ſubalbida, officinæ, & rura *linguam hircinam* vocant, ab hircorum linguæ ſimilitudine, & quod earum pabulo maximè delectentur hirci, & capellæ: Dioſcorides contra ſerpentes valere, & lac mulieribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipuè caſeum ex eius lacte, ex Hippocrate libro de morbis muliebribus: aduerſus ſerpentum ictus ex caprarum cornu, vel pilis cinere poto remedium ex Plinio. Sunt & quamplurimi flores, qui ſtamina quædam in medio habent, in ſummo diuiſa, vt bifidas ſerpentum linguas præclarè oſtentent, ex qua horum animalium ingluuies conijcitur, ab Ariſtotele, & quaſi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra ſerpentum virus præſtare iudicarem, vt ex phalangio videre eſt, anchuſa, pſeudacoro, *garyophyllis* vocatis, nam aduerſus venena, & peſtis contagia commendantur.

ANIMALIVM DENTES OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XXVII.

DENTIVM tria genera, ſerrati, continui, & exerti: ſerrati pectinatim coeuntes, ne contratio occurſu atterantur, vt ſerpentibus, piſcibus, canibus, Continui, vt homini, equo. Exerti vt apro, hippopotamo, elephanto. Piſcium multis ſerrati, & eorum in lingua, & toto ore, vt turba vulnerum molliant, præterea in os vergentes, ne excidãt cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aſpidi, & ſerpentibus, ſed duo in ſupera parte, deſtra, læuaq. longiſſimi, tenui fiſtula perforati (vt ſcorpionum aculei) venenum infundentes. Quidam vnum eſſe eũ, & quia ſit aduncus, reſupinari, cum momorderit. Scorpionis caudæ ineſſe eum, & pleriſq; ternos. Viperæ dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes præter veſpertilionem. Dentium vice aculeus inſectis, elephanto intus ad mandendum quatuor, præterquam eos, qui prominent, maſculis reflexi, fœminis recti, atq; proni. Muſculus marinus, qui balenam antecedit nullos habet, ſed pro ijs, ſetis intus os hirtum, & linguã etiam, ac palatum. Hactenus Ariſtoteles. Sed videamus cur ſpinæ à Natura productæ. Alexander Aphrodiſeus dicit Naturam ſpinis plantas, tanquam ſpiculis contra animalium morſus armaſſe, quæ dixerat Plinius iam adduximus. Nos verò dicimus plantis aliquibus eſſe datas, vt ſe obuijs caudicibus adrepere poſſint, vt omnes amplexicaules ſunt, nec per ſeſe ſine fulchro ſubſtineri valent, & ob id ad radices ſpinas ſpectantes habent, & hamatas, alijs, veluti ſpicis ariſtas dicit, vt ſe ab auibus tueantur, alijs in ſtipite, vt ne dum ſe ſcabant animalia, dorſo, fructus ab arbore decutiant, nec ad iuſtam perueniant maturitatem, vel quod poſtremum arbitror, vt ad cortices terreſtres, & fæculentas partes tranſmitterent, vt fructibus pinguius, & purius alimentum ſubminiſtrare poſſint. In humanis corporibus Natura ad cutim ſcabiẽ, puſtulas, & ſimilia in pleriſq; morbis demandat, humores deſœcando. Sed quid ex earum Phyſiognomonia conijciẽdũ, diſcutiamus. Quia multi ſunt animaliũ dentes, ſiue aculei, ſiue ſpinæ, quæ magnopere generi humano infeſtæ, ob id prouidens, & ſagax Natura multas, & innumeras produxit ſpinoſas plãtas, è quarũ effigie pernicioſiſſimo malo ſuccuratur, vt vbiq; nobis obuię forent, nõ ſolùm in viridarijs, ſed etiã ſepibus, ſyluis, nemoribus, cæteriſq, locis, vbi frequentius eiuſmodi animalia ſtabulantur. Nec clarius, aut manifeſtius demonſtrare ipſa medicinam homini potuit: propterea ſummopere adnitendum, ſedulaq; inueſtigatione imaginandum ſpinarum ſimilitudinem, quibus dentibus animalium magis aſſimilabuntur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt paſtinaca, ſcorpius, draco, & porcus marinus, quæ porrectos aculeos infigunt, ſunt & ſerpentium innumera genera, tùm hamatis, tum ſerratis dentibus, rigido mucrone infeſtis, ſunt & quadrupedum dentes venenoſi, vt rabioſi canis, ob id non mirum videri debet, ſi tantas, & innumerabiles natura produxerit ſpinoſas plantas, & diuerſimodè efformatas, hamatas pro viperis, rectas pro canibus, exiles, & quaſi lanuginoſas, pro aranearum, veſparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortaſſe hæc per ſimilitudinẽ medendi ratio minus arrideat, ad naturales cauſas confugiemus, & ad quæ alia valeant. Spinoſæ herbæ ſiccitatem oſtendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida cauſa, vt iam diximus, & ob id aſtringentes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornutis animalibus hyſtrice, herinaceo, raijs, xiphijs, & alijs animalibus, quod cæteris eſſent ſicciora, ob id ſtomachum adiuuant, lepram & ſcabiem dirimunt, hydropiſim ſanant, gingiuis tumidis & dentibus medentur, alui profluuijs, nimium fluentibus menſtruis, & venenatis, ſiue tota ſubſtantia id agant, ſiue corporis partes roborando, promptius venenum expellãt, vel clauſis meatibus, minus eis afficiantur. Sed vt magis ordinatè procedat præceptio noſtra, videamus quæ fuerint ſpinoſæ plantæ. Theophraſtus aculeatarum aliæ ex toto

aculei, vt corruda, nepa aliæ partibus aculeatis, vt in arboribus, fruticibus,& herbis, at bores, quæ ramos aculeigeros habent, ſunt pyrus ſylueſtris, malus punica, & paliurus, frutices, vt rubus, roſa, & capparis, herbæ vel folijs aculeatis, vt acanthium, eryngium, cnecum, acuta ſpina. A quo Plinius. Ergo quædam herbarum ſpinoſa ſunt, quædam ſine ſpinis: ſpinoſarum multæ ſpecies. In totū ſpina eſt aſparagus, ſcorpio nullum enim folium habet. Quædam ſpinoſa foliata ſunt, vt carduus, eryngion, glycirrhyzon, vrtica, ijs omnibus folijs ineſt aculeata mordacitas. Aliquę & ſecundum ſpinam habent folium, vt tribulus, & ononis. Quædā in ſolio habent & in caule, vt phleos. Hyppophyes ſpinis geniculatum, tributa proprietas, quòd & fructum ſpinoſum habet. Exempla adſunt.

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, addo ſolertiori & viua picture delineauimus, vt hæc ſpinoſa, illas dentatas confitearis. Primò rubum, & aſperam ſmilacem viperos dentes imitantes, mox lycium caninos referentem, poſtremò ſpinaceum olus phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus, ex his alia aſſimilare diſcas.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas, folia in dorſo, & ſubtus armantur aduncis,& minutulis ſpinis, peſtiferis ſerpentum morſibus accōmodatiſſima, Peculiare eſt tribulo terreſtri ſemen habere ſpinoſum,& ſecundum folia ſpinas rigidas, & præduras, cuius ſuccus potus, illitulq; ictos à vipera recreat. Spina alba fert folia hiſpida,

ſpida, & aculeata, capitulum ſpinoſum, echini marini æmulum; non ſolùm potum à ſer
pente demorſis auxiliatur, ſed geſtatum pro amuleto, ſerpentes abigere creditur. Paliu
rus frutex aculeatus eſt, & citria rigidis armantur aculeis: ſemẽ potum venenatis beſtijs
reſiſtit, vt ex Athenæo habetur. Chamæleon albus folia aſperiora, & acutiora ſylibo ha-
bet, exinde ſpinas echini marini erigit. Erigeron ex aculeatarum genere. Carduus be-
nedictus hirſutis folijs, & cum adoleuerit acuieatis, capitulis acutioribus aculeis rigen-
tibus. Smilax aſpera ſarmenta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non ſolùm vene
noſorum antidotum eſt, ſed ſi infantibus nuper in lucem editis ex hac vinum propine
tur, nulla poſtmodum nocitura venena; truditurq; ad medicamenta, quibus venena
arcentur. Lycium arbos ſpinoſa, valet ad rabioſorum canum vulnera. Ribes ſpinis cir-
ca ramos robuſtis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudibus extulit. Scorpio-
num aculeis medentur plantæ, quæ minutioribus ſpinulis rigent, vt aſperæ videantur,
vt non ſpinæ, neq; dentes, aut aculei ſint, eædemq; veſparum, & phalangiorum pun-
cturis medētur. Peculiare ſpinaceis eſt habere ſemen ſpinoſum: bibitur eius ſuccus ad
ſcorpionum & phalangiorum inflictus. Sonchus aſpera, lactuca ſylueſtris, atractylis fo-
lio ſpinoſo, & capitulis in ſummo ſpinis rigentibus, paliurus ex Plinio ſcorpionum mor
ſibus fert opem. Duo ſcorpij genera aculeata aduerſus ſui generis animal. Aſparagus,
quibus phalangium icerit auxiliatur, lactuca ſylueſtris, vrticæ vrida lanugine punctio
nis dolorem incutiunt, cuiuſmodi veſparũ, & apum aculei, & ſi per quàm exili, & mol
licella, nec penetrare poſſe iſthæc lanugo videatur. Lupus ſalictarius ſarmenta aſpera
habet, hirſutaq;, & quadamtenus aculeata: ad eadem valere poteſt, cùm ad hauſta vene-
na ſuam ferat opem.

PLANTAE COLLVM, MAMILLAS, LIENES, ET CORDA *animalium exprimentes.* Cap. XVIII.

SEQVITVR, vt plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, ma-
millas, & corda animalium repræſentant. Inter ſmilacis aſperæ no-
menclaturas, nomen merginæ eſt, ſic apud Romanos dicta, fortaſſe à
collo deductum nomen. Ouidius de Aeſaco loquens in mergum cõ-
uerſo.

„ longa internodia crurum
Longa manet ceruix; caput eſt à corpore longè.

Habet enim, & longum & incuruum collum mergus, & ſmilax per dumeta reptando in
curuatur, & inſtar mergi colli flectitur: mergi ſanguis amphictoton eſt, & venenatis fe-
ris reſiſtit, & præſertim rabido cani, ex Aetio: aſperæ ſmilacis folia, & acini antea, & poſt
epoti, venenoſorum antidota ſunt. Inter notha fumariæ nomina Dioſcoridis periſte-
reon eſt, ideſt columba, à foliorum ſcilicet ſpecie, quæ columbinam quodammodo in-
gluuiem repræſentet: Aretæus elephanticos perdicibus, & columbis veſci iubet: Meſues
quia bilem, & aduſtos humores fumaria deijcit, elephantiaſi, & carcinomatibus mede
ri dixit. Fructus *ſebeſten* vulgò dictus perſica voce, Syluaticus mamillam canis dicit, & ſi
[illegible] vox græca ſit: qui diſtillationibus auxiliatur, quibus præſtat canina cutis cuili-
bet digito circundata. Aſphodeli radices vaccarum mammis ſimiles dicunt: cuncta ve-
nena expugnari eis tradunt Græci, maximè quæ roſiones, vſtionesq; referunt, vt ſi cã-
tharides datæ, vomitione omnia egeri, ex Dioſcoride & Plinio. Sed contra ſerpentes &
ſcorpiones Nicander commendauit, ſubſtrauitq; ſomno contra metus. Anacardia fru-
ctus cuiuſdam arboris auicularum corculis non diſſimiles, vnde & nomen, colore ruſe-
ſcente, vt cor; labantes reuocant ſenſus, memoriæ iacturam reſarciunt, & cerebri affe-
ctibus opem ferunt, ex Arabibus: multarum auium, vt accipitris caro, animum corro-
borant,

borant, melancholiæ, & perturbationi mentis reſiſtunt, & morbum ſacrum curant, ex R. Moſe in aphoriſmis. Maluę folia Magi lien capræ vocant, ab ea, quæ cum lienę ſimili-tudinem habet: Sextius torminoſis capræ lien bibendum præbet: Plinius maluam vtiliter torminibus illini, præterea ad venena, & venenatas puncturas, ad fœminarum purgationes, voluptates, conceptus, comitiales, calculoſos præſtare, vt etiam capra, & alia promiſcue habere.

PLANTAE ANIMALIVM TESTES REPRAESENTANTES. *Cap. XVIIII.*

VARII ſunt plantarum bulbi, qui animalium teſtes mentiuntur, præſertim luxurioſorum, & ita affabrè eos mentiuntur, vt nemo ſit, qui videat, qui ſe eos cognoſcere non fateatur. Natura hominum generationi ſatagens, hac teſticulorũ imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere ſignificauit. Teſtes pecori, arměto q; ad crura decidui, ſubus adnexi, delphino prælongi vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocyſſima in Venere, buteonibus terni.

ORCHIDVM ſpecies denuo ſub aſpectu in veniunt, contemplator in prima facie hircinos teſtes cum ſua planta, caninos, & tandem triorchidem, ex accipitrum genere.

Cynoſorchis, ideſt canis teſticulis ab omnibus vocatur bulbulus, qui verè canis teſticulum ementitur, ſolijs oleæ mollioribus, terniſq;, per ſemipedem longitudinis in terra ſtratis, radice bulboſa, oblonga, duplici ordine, ſuperior, quæ plenior eſt, inferior, quæ mollior, ac rugoſior. In Theſſalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitus: aridam adhibendum, alterum alterius potu reſolui. Dioſcorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduerſus canis morſus præcipit: Qui ſuam vrinam in canis vrinam ingeſſerit, ad Venerem fit impotens. *Palma Chriſti* teſticulos canũ refert, demptis digitis. Tragorchis, ſeu hircinus teſticulus hircum olet, & ſpirillis aruncis caprillam barbam ementiens: ad Venerem inflammat, quod maximè præſtat hircus; bulborum omnium valentiſſimus, vt hircus animalium luxurioſiſſimus. Sunt & vulpini teſticuli etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id triorchis appellata, ſerapida Aegineta vocat ab Aegyptijs, Serapidæ Deæ Auguſti cognomine. Hæc omniũ facultates longè ſuperiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore elumbes. Triorchem accipitrem dictum inuenimus à numero teſtiũ, buteonem hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venerem infirmior erit, teſticulos miluionis ex aqua fontana (quæ perennis ſit) cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & ſtatim roborabitur. Triorchis miluo ſimilis eſt, quibus maximè teſticulati teſtes, ad prouocandam Veneream facultatem tribuunt. Colchicon multi ſunt, qui teſticulum canis nominent, propter ſimilitudinem gemelli ſeminis; venenoſa herba eſt, & incautos veſcentes perimit: venenoſa item ſaliua canis, nam rabiem, & mortẽ inducit.

ANIMALIVM VERETRVM OSTENTANTES STIRPES. Cap. XX.

POST teſtes de pene loquemur, plantarum partes illas enumerãdo, quę animalium veretrum oſtendere poſſunt, & ad coitum, prolemq; valẽt. Orobanche eſt herba, quam cynomorion appellauit antiquitas [illegible] ni genitalis ſimilitudine, nõ mala, neq; inconcinna ſimilitudine, [illegible] plãtam contempletur aliquis, quæ à radice ſurgens, nudo, glabro, ſingularíq; caule, in ſummo foliorum conferto, & inter ea emergentes habet flores ſimul, & quaſi in glomum collectos. Cyprij therſitem appellant, quòd ferè tota thyrſus ſit, ideſt planè ſcapus rectus, qua forma caninum genitale in ſummo galericulo tectum quis confitebitur. Sunt qui hanc *toram* vocent, quoniam certo conſtat, quum primùm vaccæ hanc herbã guſtauerint, tauros ab eis requiri. Theophraſtus enumerans ea, quæ quercus, præter glandem, producat, inquit. Ad hæc aliud effigiem colis repræſentans, quùm verò perficitur, durum quid parte æmulãte perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans, profert, quod præruptum nuclei oleæ ſpeciem oſtendit. Diximus iam ſupra ad fœcunditatem valere. E medio lilij flore quædã ſtamina educuntur, quibus excuſſis, emicat quædam colus, relicto capitulo in cacumine, quaſi aſinini ſcroti effigiem demonſtrans. Nicander deſcribens lilium contra pharicum venenum antidotum eſſe, ait. Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuiſa eſt, eo quod ſecũ de colore, & forma certaret, huic medijs eius ſolijs fœda probra obiecit, deformemq; illic rudentis aſini clauam creſcere fecit: ſcilicet hac periphraſi aſini clauam, ideſt genitalia, lilijs, ideſt flori medio impoſuit: vteros emollit, menſeſq; prouocat, vnde vterum conceptui præparat: contra ſerpentum ictus valet. Valent ad coitum aſinini teſticuli; & aſinino lacte poto reſtinguntur venena contra hyoſcyamum, leporem marinum, & pharicon præcipuè.

PLANTAE SCORPIONVM CANDAS FLORE, VAGINVLIS, & ſemine effigiantes. Cap. XXI.

QVAMPLVRIMAE ſunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, ſeminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, vt illorum virtutum compotes ſe eſſe oſtendant, vel virulentis eorum ictibus aduerſari. Ex multis aliquas recenſebimus, & primò à ſcorpionibus.

TRIVM plantarum icones huic capitl communes præfiximus, quæ non particulares, ſed ſolius ſcorpionis caudæ ſibi vendicarent imagines, primò heliotropij ſummis florum ſpicarum retortis apicibus, ſecundo ſylueſtris cumini alterius corniculatis vaginulis, tertio ſcorpioidis ſiliqunlis eas imitantibus, in calce ſcorpionem ipſum affiximus, vt arctam ſimilitudinem intuearis.

Scorpioides herbula eſt, caudæ ſcorpionis effigie, profert ſiquidem quædam ſiliquoſa cornicula, ſcorpionis caudæ inſtar inflexa, & ſic apud omnes ſcorpioides nomen obtinuit: illita ſcorpionum ictibus præſentaneo eſt auxilio, ex Dioſcoride. Telephium eandem radicem habere videmus, quæ ſcorpionis caudam æmulentur, & ad eius morſus valere

valere iam traditum eſt. Eſt & alia herbula ſegetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalibus, vel ſeſquipedalibus in ſummo producit incuruis mucronibus adūca cornicula, retroflexa ſcorpionum caudicellas, tranſuerſis articulis imitata, flores etiā luteos, puſillos, foliola in neruulis vtrinq; ordine digeſta tribuli, ſed exiliora, inexpertis dotibus, ſed ex tantis eandem poſſumus vim augurari. Inſunt heliotropij magni coliculorum ſummo elegantes florum ſeries, faſtigiaue racemoſa, caudicellas ſcorpionū inflexas imitatæ; nutant nobis ad ſcorpionum puncturas magni eſſe experimenti, vnde ab effectu ſcorpioctonos, vel ſcorpij interfector dici poſſet, ob id Dioſcorides. Heliotropio maiori flos eſt effigie ſcorpionis caudæ, vnde ſcorpiuro ei nomen, flos incuruus, vt ſcorpionis cauda, contra ictum ſcorpionum potum, & illitum prodeſt. Ocimaſtrū σκορπίουρος, ideſt ſcorpij cauda à figura vocatur, inter nothas Dioſcoridis nomēclaturas, quod nomen aptius echio conuenit, quippe florum ſeries in cauliculo digeſta & inflexa, rectiùs ſcorpionum caudam imitatur, quod etiam & in anchuſis viſitur: vis earum contra ſerpentum virus, nec incredibile eſt etiam ad virulentos ſcorpionum ictus valere. Tragos, ex Theophraſto, in aculeatarum cenſu eſt, aliæ ex toto aculei ſunt, vt ſcorpius, quæ nullum, præter aculeum, folium gerit. Dioſcorides ſcorpionem tragum vocari dixit. Ab his Plinius. Spinoſarum multæ ſpecies, in totum ſpinoſa tragus, hanc ſcorpion vocant: maxima aſtringendi facultate prædita eſt, ob id fortaſſe venenis opitulari coniectamus, Et alibi. Ex argumento nomen accepit ſcorpius herba, ſemen enim habet ad ſimilitudinem caudæ ſcorpionis, folia pauca: valet & aduerſus animal ſui nominis. Eſt & alia eiuſdem nominis, effectuſq; ſine folijs, aſparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Eſt quodam cumini ſylueſtris genus, quod corniculata producit ſemina, ſcorpionis caudæ æmula, intermedijs conſepta; quod potum ſerpentum morſibus remedio eſt; quod ad ſcorpionū etiam conijcio. Quum conſtet apud authores ſcorpionum, ſcolopendriarum, omniumq; animalium venenis eorum naturā aduerſari. Caltha ſemen affert, cuius vaginulæ ſcorpionum caudas imitantur; neuterici eius veneno reſiſtere dicunt. Affert inſuper caudas, vel brachia cancro ſimillima, ob id à Fuchſio, & alijs herba cancri dicta. Sed ego herbam cancri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt enim ſcorpionum caudæ, & cancroſum brachia ſimilia, & cancrum cancris mederi docuit Dioſcorides. Cancri in ſcorpiones mutantur ob quandam ſympathiam. Ouidius.

Concaua littoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta.
Scorpius exibit, caudaq; minabitur vnca.

Cucumim ipſum quoq; qui magnificant, naſci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alij in Arcadiam tradunt, ſimilem heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis ſemen, eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliqui etiam ab eo ſcorpionium cucumim vocant: efficaciſſimū contra ſcorpionum ictus ſemine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurimè plantarum vaginulæ, quarum loculis turgentia ſemina interſepta ſcorpionum caudam imitata mentiuntur, quæ ad ſcorpionum, & venenoſorum morſus valent, vt raphani, napi, rapi, erui, lupini, erucæ, viciæ, geniſtæ, & aliarum, quæ in antidotis ponuntur aduerſus aſpidas, & ſcorpionum venena.

ANIMALIVM CAVDAS DELINEANTES PLANTAE.
Cap. XXII.

NE ceptum ab initio ordinem interturbemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalium caudas oſtendunt. Caudæ præter homines, ac ſimias omnibus ferè animalibus, nudæ hirtis, vt apris, paruæ villoſis, vt vrſis, prælongis ſetoſæ, vt equis, amputatæ lacertis & ſerpentibus renaſcuntur, boum caudis longiſſimus caulis, atq; in vna parte hirtus, idem aſinis longior, quàm equis, leoni, infima parte, vt bubus, & ſorici, vuldibus & lupis villoſus, vt ouibus, quibus procerior, ſues retorquent, canum degeneres ſub aluum reflectunt.

Paſtinaca, alopecuros, & equiſetum accuratiſſimè ſculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi caudarum ſimilitudinem ſibi vendicantes, quæ omnia abſte attentiſſimè ſpectari velim, vt horum exemplis, alia Naturæ pernoſcenda, veſtigandaq; perſcruteris.

Τρυγὼν Græcè, Latinè paſtinaca piſcis, Plinio interprete, ſed Latinis paſtinaca dicitur à caudę colore, & rotunditate paſtinacæ radici ſimili. Trigono in cauda radius adnaſcitur, quo nil in mari execrabilius naſci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi pernecabili cedunt Perſarum venenata, nam etiam mortua ſeruat ſuas

vires,

vires, quæ non ſolum in animantes, ſed etiam in ſaxa, herbas: arboreſq; exerit, illius enim contactu exareſcunt, & contabeſcunt. Hunc tradunt Circem Theligono dediſſe, vt eo aduerſus hoſtes vteretur, quo tamen incautus patrem necauit. Aelianus hunc radium periculoſiſſimum, infeſtiſſimumq; dixit, vt non ſolùm homines, & animalia, ſed arbores interimat, quippe ſi ad maximam arborem, & vegetam, & ſummè virentem aculeum admoueas, non multò poſt amittit folia, quæ poſtquàm defluxerint, totus truncus ſimilis eſt arboribus, Solis ardoribus exiccatis, quod idem confirmat Nicander. Paſtinaca herba ſerpentum morſibus, ictibusùe prodeſt, præſumentes nulla iniuria affici à ſerpentibus traditur, & Dioſcorides ipſe inquit, ei, qui paſtinaca marina icitur, omnia, quæ de viperarum morſibus diximus, ſimili modo conuenire. Celſus etiam erraticam paſtinacam ad eiuſmodi plagam prodeſſe ſcribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioſcorides paſtinacam herbam partum eijcere appoſitam dixit: & paſtinacæ piſcis radius adalligatus vmbilico, faciles partus facere, vt viuenti ablatus ſit, ipſaq; denuo in mari dimiſſa. Equiſetum iuncea profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia, dependent ex eo comæ multæ, nigræq;, in ambitu per intercapedines radiatim cingunt multiplices exilium foliorum, quaſi ſetæ aſperiuſculæ, prolixiores, equinam caudam ſatis ementientes: ſanguinem è naribus erumpentem ſiſtit, & ſemen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur: ſanguinem item ſiſtit, ex equino capite pilorum cinis illitus. Alopecuros nec in acus, aut ariſtam exit. Sed horret ſpiſſa lanugine, & aſperitate, plantaginis in modum ſpicatur, florem tamen nõ quemadmodum illa particulariter edit, ſed per totam ſpicam frumenti modo ſpargitur, & vtrinq; lanugineus prodit floſculus, vt Theophraſtus depingit, inde nomen auſpicatur, quod vulpium caudis ſimilis exiſtat. Plinius ab eo. Alopecuros ſpicam habet mollem, & lanugine denſam, non diſſimilem vulpium caudis, vnde ei nomen, nullis aceribus, aut ariſtis armata. Quia ex triticeis, vt triticum tuſſientibus prodeſſe poteſt, quod non abhorret à viribus vulpis, quæ medetur tuſſientibus. Peucedanum Sylvaticus *caudam porcinam* vocat, quòd radicis caput multis, ceu ſetis rigeat, quòd etiam in omnibus ſeſeli generibus apparet. Vrina verris, vel apri areſacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno, talus ſuis vſtus cephalalgiam diſſoluit ex Aetio, neruis vulneratis axungia cum terræ lumbricis, prodeſt, ex Sereno, contra ſerpentes adeps cum melle, reſinaq;, vel iecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio, quæ omnia operatur peucedanum ex Dioſcoride.

PLANTARVM PARTES ANIMALIVM PEDES INDIcantes. Cap. XXIII.

SVNT & plantarum partes, quæ poſtremas animalium partes, ſcilicet pedes oſtendant. Solidas habent vngulas, quæ non ſunt cornigera, nec talos habent eadem, at quæ biſulca ſunt, habẽt, lynx ſimile quid, dam talo habet, leo etiamnum tortuoſius, talus autem rectus eſt in articulo pedis, ventre eminens. Auium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ interutrunq;, diuiſis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus à calce. Auium quibuſdam grauioribus, in cruribus additi radij.

IN præparalo tuſſilaginem, mox hederam, paulo poſt eryngium marinum, ſiue aquaticum; & poſtremo ficum adduximus, ac animalia, quorum pedes effinxerint, in conſpectu ſint, nam prima equinæ vngulæ, ſecunda marinæ ſcolopendræ multiplices pedes, tertia aquaticarum auium, ſiue anſerum, poſtremo corui pedes expreſſimus.

Dicunt λεοντοπόδιον, quaſi leoninum pedem, propter villoſam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impreſſa, quaſi leonis veſtigium, vel ſoleam imitata: Dioſcorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud Reges, populosùe obtinere; idemq; ad hemorrhoidas, & tonſilla. λεοντοπέταλον dicunt, ac ſi aliquam in folijs cum leone, vel leonis pedibus ſimilitudinem habeat, & ſi authores non exprimant: habet enim braſſicæ folium, diuiſum papaueris forma. Dioſcorides dicit in vino potam ſerpentum ictibus auxiliari, nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ ineſt carni, ab omnibus beſtijs tutum hominē reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi ſimilem dicit, & nomen ei à ſimilitudine leporini pedis inditum: nam in piloſa ſpica glumas, villoſaſq; quaſi ariſtas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirſutiem æmulantes: profluuio laborantibus præſidium præſtat, cauis vlceribus prouentum carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate, tumoribus inguinis, & laxis hernijs cohibendis peroptima. Leporis coagulum alui profluuijs valet, dyſentericis, & cœliacis fimum, & ſanguis: tuſum cum melle enterocelis illinitur, & fimum rupta inteſtina ſanare poteſt, ex Plinio. Lycopoda Græci nominant herbam, lupi pedi aſſimilem, quod folium ad lupi pedis modū effictum, diſſectumq; habeat, marrubio ſylueſtri par, grati odoris, caule anguloſo, geniculato, fungoſa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata; folia tuſa præſentaneo ſunt remedio ſtomacho diſſoluto, nunc *cardiacam* nominamus, quod cardiæ (ſic enim veteres ventriculi os nuncupa-

cupabant) impoſita medeatur: laudat Auicenna leporis carnes ſtomacho frigido, humido, & debili. Lupus robuſti ſtomachi eſt, vorax, & concoquit omnia: & ſtomacho valet. Tuſſilago, vel *vngula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat rotunda, lateribus ſenis, ſeptenisùe, angulis acutis claudentibus, *caballinam vngulam* effigiantibus, vnde nomen: Dioſcorides arida ſuffita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiatur, hos ſanat, qui ſicca tuſſi laborant, atq; orthopnoicos, & potu mortuos partus eijcit. Equinæ vngulæ ſuffitu mortui partus eijciuntur, ſaliua equi triduó pota, tuſſim ſanat, & equũ mori tradit Plinius, vngula mortuos partus eijcit. Allearia *pes aſini* etiam dicitur in Pandectario, fortaſſe quòd à tuſſilaginis forma folij non multum abſit, tuſſientibus prodeſſe dicitur, quod idem præſtat pulmo aſini tritus ſi bibatur, ex Hali. Veterum acanthum eſt *branca vrſina* Italiæ, & Gallis vocata, quòd hirſutie vrſina quodammodo referat manum vrſi, vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram: Dioſcorides ambuſtis prodeſſe dixit, & vrſi adeps ex Plinio ambuſtis prodeſt: *κορωνόπους*, ſiue pes coruinus, aut cornicis, vulgò dicitur *herba ſtella*; folijs eſt craſſis, pinguibus, hirſutis, vtrinq; fiſſis, & laciniatis coruinos vngues præſeferentibus, vnde ſuam fœneratur nomenclaturam. Alij coronopoda vocant, ideſt cornicis pedem, coronopodion à Tarentino dicitur ad ineſcationem piſcium. Dioſcorides cœliacis prodeſſe dixit: Ad idem conferre poſt cornicis fimum, quum dyſenterijs iuuet. Pes miluinus à Columella dicitur eademmet herba, & ſi nullis delineamentis deſignarit, cum extremum folij in auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cum aceto, & ſale. Nec edendi quoq; nobis ratio exoleuit, nam portulacæ modo condita, ſeruatur. Fico ſunt folia lacinioſa, & cruciformia Theophraſto [illegible], niſi quis [illegible] magis legendum putet, nam fico Hippocrates donat folia cornicis pedibus ſimilia: Ficus ſiccæ valent ex Dioſcoride ijs, quos longa valetudo decolorauit, & cornicis carnes eſſe in longiſſimis morbis vtiliſſimum putat Plinius. Atriplex vulgò *pes anſerinus* dicitur, quòd inſtar anſerini pedis laciniata ſint folia; ſylueſtris atriplicis ſpecies eſt: ad omnia, quæ anſerinus adeps valet: igni ſacro medetur, tubera, & quæcunq; emolliri opus eſt, efficaciſſimè anſerino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia, & mollitorijs vteri medicamentis crebrò Hippocrates admiſcet, & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admiſto anſeris adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitijs infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini putat, ignem ſacrum cum melle, & aceto, nitroq; ſimiliter & podagras. Anſerinum etiam pedem refert eryngium, contra ſerpentes, & venenata omnia naſcens: omnibus verò contra toxica & aconita efficaciorem Heraclides Medicus in iure anſeris decoctam arbitratur, ex Plinio, qui etiam viſas ſerpentes dicit pedibus anſerinis: quæ eadem operatur anſer. Capnos duplex, alia hortenſis: alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & ſepibus naſcens, teſte Plinio, nam gallinacei pedis ſimilitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorum ius expertus eſt Galenus vẽtrem ſoluere; herbæ ſuccus oculis claritatem facit, & aluum ſoluit ex Meſue. Inter thlaſpeas nomenclaturas etiam pes gallinaceus legitur ob ſimulacrũ frondium cum illius pedibus. Ius gallinaceum ſi æſtate cum vuis immaturis decoquatur, bilem vtrinq; extinguit ex Nicolao Maſſa, & bilioſo febricitanti iuueni propinatur capo à Mundella: thlaſpi potum acetabuli menſura, bilem vtrinq; extrahit ex Dioſcoride. Iſchœmonem Thracia inuenit, qua ferunt ſanguinem ſiſti, non aperta modo vena, ſed etiam præciſa. Setpit è terra milio ſimilis, folijs aſperis, & lanuginoſis, farcitur in nares, quæ naſcitur in Italia, & ſanguinem eadem adalligata ſiſtit, ex Plinio. Exiguum eſt gramen apud nos, ſurgens calamulis geniculatis, ſurrectis, ſingulis in quinas, ternasùe exiles florum ſpicatas caudicellas, digitatim ſparſis, ſapore aſtringenti, & exiccante, vnde nõ vana coniectura Plinianum iſchœmonem poſſumus exiſtimare, vulgò *pes galli* dicitur, quod in ſummo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dyſente-

ſentericis medetur, ſed veteris vehementiùs ex Plinio: ad membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe dicũt ſanguinem galli, ex Galeno: ad ſanguinis reiectiones ore & naribus valere aſſa oua ſuadent Medici. Hedera ſuis radiculis ſcolopendræ animalis, quum arborem ſcandit, imitatur, millepeda dicta, ſcolopendra ad pſilothrum valet, ex Dioſcoride, idem hedera præſtans. Conſolidam regalem, ſiue alterum cumini ſylueſtris genus, recentioribus *ſpron di cauagliero* vocatum, ſed melius gallinaceorum calcar, quod ab altera floris parte cornicula ſurſum ſpectantia promat, inſtar galli, vocetur galli calcar: Dioſcorides potum ſerpentum morſibus præſidio eſſe dixit, & calculoſis auxiliari: ius è gallinaceis potum preclarè medetur ſerpentum morſibus, ex Plinio, ſic & lapilli, qui in gallinaceorum ventre reperiri ſolent. *καυκαλις* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dioſcoridis nothas nomenclaturas, quod nomen Ruellio adnotatur, nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem conformetur: nam folia quæ propè imum ſcapum ſunt, apium quadantenus effigiant: Dioſcorides vrinam mouere dicit, Nicander aduerſus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus ex Dioſcoride, quippe venenorum acrimonias hebetat, & contra ſerpentum morſus, ex Plinio, præterea ad calculos deturbandos validam affert opem, quod præſtat & caucalis, multaq; alia communia habent. *Cimbalaria* folio tenus anguloſo, hederaceo, in muris naſcens, lactis nonnihil habens, floſculo calatiformi, ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci; vt ſylueſtri rapulo congener videatur: creditur oculis vtilis. Foliorum ſpecies per ætatem mutatur, ex rotundiori in longũ: ſed qua verò parte pedem gallinaceum referat, non facilè dixerim, niſi forte mucrones illi, in quos diuiditur calix, qui florem ſubſtinet, eum repræſentare dicantur, præſertim cum flos deciderit, aut aruerit, tunc enim in diuerſa tenſi, rigenteſq; magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca Macro pes pulli dicitur, item & Syluatico. Aretæus in curatione cephaleæ, carnes galli laudat contra ſerpentes, dyſentericos, ad oculorum remedia, & ſtomachum; quæ omnia præſtat portulaca, ex Dioſcoride. Seſamoides minor coronion dicitur inter ſpuria nomina, quod à cornicibus mutuatur, quum huius folia coronopodi, ideſt coruino pedi herbæ adæquentur, quippe ſi lineamenta perpendantur, folia inciſura, & ortũ coronopi ſunt. Plinius, Seſamoides minus panos diſcutit, & cornicis fimus alphos. Lychnis ſylueſtris hieracopodion dicitur, ideſt pes accipitris, nimirum à figura folij inter Dioſcoridis nothas nomenclaturas, & lychnis ſylueſtris à noſtris *accipitrinus pes* dicitur, & contra ſcorpiones valere pronunciauit, & recrementum accipitris contra morſus ſtellionis. Poteſt etiam accipiter, qua miluus, cuius iecur, vel cor geſtatum aduerſus ſerpentum morſus prophilacticon eſt, ex Plinio. Inter lychnidis coronariæ nomina apud Dioſcoridẽ, geranopodion legere memini, diximus ex Dioſcoride valere ad ſerpentum ictus, idem grus contra animalia venenoſa: nam qui ſibi noctu metuunt dormientes à venenoſis animalibus, nutriant ſecum grues; docet Auicenna & Rhaſes.

PERPETVIFOLIAE ARBORIS RATIO CVM ANIMAlibus. Cap. XXIIII.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonſtrabant, nunc de earundem actionibus agemus, quæ animalium actiones imitantur, eaſq; in plures partes diuidemus, ſcilicet de modo viuendi, coeundi, generandi, ſuperfœtandi, ambulandiq;, & primò de ijs, quæ ſine cibo hyeme viuunt, vt perpetuifoliæ. Inueſtigabimus rei rationem, mox Phyſiognomoniam. Sunt enim arbores, frutices, cremia, & herbæ, quibus folia non decidunt, ex Græcis, Latiniſq; aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaſter, myrtus, pinus, pinaſter, picea, abies,

abies, cedrus, iuniperus, ceratia, phillyrea, ſuber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifoliũ celaſtrum, alaternus, paliurus, ſpina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hedera, roſmarinus, lentiſcus, & cæteræ. Theophraſtus omnes anguſtifolias pingues, & odoratas dicit. Sed perennis comæ rationem ſcrutemur, quod arduum iudicamus, quum variæ & multiplices ſint noſtrorum maiorum ſententiæ. Theophraſtus ait, quòd arbores, quæ perpetuã coma frondent, tùm germen, tùm fructus ſerò proferunt, ſcilicet ſpiſſitatis, & ſiccitatis cauſa, paulatim enim in his profluit alimentum, quod folijs quoq; venit, & ſi è genere ſemper virentium aliqua germine, fructuq; præueniant, vt hedera, & rhamnus, vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatiſq;, vel omnibus his de cauſis euenire. Et hiſtoriarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphiq; prouenientes plantæ folia nunquam dimittunt, & in inſula Delta, parumq; intercipit temporis, quin perpetuò vireant plantæ. In Creta inſula platanum ſtare, quæ nunquam folia deperdat, & quercum in agro Thurio, quum regio, ſolumq; madidum plurimum ad perdurandum præſtent, nam quæ in ſiccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciãt, & veteres prius, quàm nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hederæ comæ, ait non caliditatis, frigoriſue ex hoc argumentum nanciſci, quum myrtus, quæ in frigidiorum claſſem aſſeritur, perpetuò vireat. Empedocles ſpiraculorum, meatuumq; quandam mediocritatem cauſari, quæ nutrimentum æqualiter eliciant, & humidi iacturam reſarciant. Plinius quorundam opiniones referendo ait. Quæ non decidant eſſe callo craſſa & anguſta: ſed falſa diffinitio eſt; nõ decidere his, quibus ſuccus pinguior ſit. Quis enim poteſt in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus Sole ſcorpionem tranſeunre, ſyderis vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem cauſa aduerſum omnes polleat iurè miremur. Ariſtoteles in Problematibus cauſam afferẽs, cur ſues hyeme pilum amittere non ſolent, ait, quod omnes calidi ſunt, & pili parti calenti adhærent: nam pingue calidum neceſſe eſt eſſe. Ecce apparet ratio quod in calidis, & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodiſeus aliam affert rationem, cur pars prima capitis calueſcat, poſterior minus? an quod anterior pars capitis mollis, & laxa ſit, & cum pilus alimento vacat, vt qui non ita ſolide parti innitatur priori, facilè defluit, poſtera verò ſiccior, & ſpiſſior, eſt ob id etiam denſis, ſpiſſiſq; plantis frondes non cadunt. Quærit item Ariſtoteles in Ploblematis, cur alia animalia mutantur, alia non vtiq;? an quorum natura vincere, perdominareq; humorem non poteſt, hæc incommutabilia ſunt. Et alibi Theophraſtus aſſignans cauſam, cur aliquibus locis ficus, & vitis frondes non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum ſufficit, deeſt, & aliæ plantæ propter ſuam naturam, aliæ propter locum id ſortiantur. Sed Ariſtoteles, & Theophraſtus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire poſſe dixerunt, vt propriam cauſam ignorantes. Meam proferã opinionem. Dico ſuccum eſſe in cauſam, qui ſuo lentore facit, vi planta ſibi ipſi ſufficiat, quemadmodum animalia, quæ ſine cibo hyeme viuunt, ſic etiam in ipſis arboribus æterna coma virentibus intelligendum, latiùs retinere hyeme frõdes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & ſatis habẽt, ſuo calore, & lentore ſeruare ſuccum in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura, vt ſæpius diximus, elicit ex neceſſitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus locis, & frigidis naſcuntur, oportebat eſſe denſas, & ſpiſſas, nec comis orbari, quæ enim egregio robore valent, plus frigoribus reſiſtere poſſunt, minuſq; vim frigoris admittunt, vt agreſtes ſunt arbores. Alia ſuppetit ratio, quod omnes hæ plantæ non germinent frigoris ſuperuentu, nec folia deperdant. Sed ſciſcitemur quid ſecretarum virium ex hac Phyſiognomonia nanciſci poterimus. Plantæ; quæ hyeme comis non orbantur, demonſtrant animalia illa, quæ ſine cibo hyeme viuunt in cauernis, ex eorum ſubſtantia viuentia, vt ſerpentes, glires, herinacei, hyſtrices, teſtudines, lacerti, crocodili, & hirundines, mutuoq; alopecijs, ſtrangurijs, purulentis auribus, & excreationibus,

oculorum claritati, ſordidis vlceribus mederi, & obſtare ne pili renaſcantur, & ex manifeſtis qualitatibus excalefacere, reficere, digerere, & ſimilia, quæ quiſq; parum diligens inquiſitor ex ſe poterit conijcere.

PLANTAE, QVAE ANIMALIVM CONCEPTVS IMItantur. Cap. XXV.

NVNC plantas, quæ animalium conceptus imitantur, proſequamur. Theophraſtus notabile in aparine euenire dixit. Naſcitur enim flos in eo ipſo hirſuto, & aſpero, non exiens, neq; euidens, ſed intus matureſcens, & ſemen pariens, vt illis ſimile ſit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim, vbi intra ſe oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in ſe continens, concoquensq; fructum deinde parit. Hippocrates philiſtion, & philetærion appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, ſed occultus in ea flos matureſcat, & intra ſe germinet ſemen, velut animalia, quæ in ſe pariunt, vt viperæ. Philantropos etiam dicta, quia velut amici ſolent, commeantiũ lacinijs obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam ſemine veſtibus adhæreſcit, & in ipſa flos naſcitur non euidens, ſed intus occultus, & intra ſe, quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit, non autem aparine Dioſcoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus, ſemen vmbilici forma protuberat canaliculatum, & omnibus conſpicuum, huius frondis tenacitas veſtibus adhæreſcit, illius lapparum tã tum, non foliorum tenacitas. Ariſtoteles animalium libro de vipera hæc habet. Vipera è ſerpentibus animal ædit, quum intra ſe primum oua pepererit, ouum hoc molli cute contectum, vt piſcium eſt, fœtus ſupernè gignitur, nec duro cortice continetur, parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur, euenit interdum, vt qui in vtero ſunt, abroſis membranis prorumpant. Ad viperarum morſum valere pri mò demonſtrat Natura: ſed Dioſcorides ſuæ aparinæ ſuccus potus, & folia contra viperarum, & phalangiorum morſus valere dixit, auriũ dolori, & ſtrumis: medetur & auriũ doloribus ipſa anguis ſenecta in vino decocta, & infuſa, vipera ſtrumis, & ſuo ipſius veneno, quod Dioſcoridis culpa eueniſſe reor, quum aparinem Theophraſti ignorauerit. Aliud floris genus eſt, quod in Parthis naſci tradit Apollodorus, philadelphum appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo ſpontè coeant, ceu animantes, poſt digrediantur, concipiant, & pariant.

QVAE ANIMALIVM SVPERFOETATIONES OSTENdant plantæ. Cap. XXVI.

EST & in plantis ſuperfœtatio, vt in animalibus, inter animalia lepus, & cuniculus ſuperfœtant, inter plantas citrius, pinus, ficus indica, ſiliqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs ſubnaſcentibus, alijs matureſcẽtibus, ex Theophraſto, à quo Plinius. Arbor citrij omnibus horis pomifera eſt, alijs cadentibus, alijs matureſcentibus, alijs ſubnaſcentibus. Daſypodes, inquit Plinius, omni menſe pariunt, & ſuperfœtant, ſicut lepores, à partu ſtatim implentur: concipiunt quamuis vbera ſiccante fœtu. Et alibi. Lepus ſolus præter daſypodem ſuperfœtat, alium educans, alium in vtero pilis veſtitum, aliũ inchoatum gerens pariter: ſic Herodotus, Xenophon, Aelianus & Philes. Leporis capitis cinis, adiecto nardo, graueolentiam oris mulcet, ex Plinio, cerebrum contra venena valere docuit Platina, in Theriacis Nicander leporem contra venena extollit ſerpentum, ſcorpionum, & araneorum muriũ, & paſtina.

paſtinacæ. Citrij grana Parthorum proceres incoquere eſculentis ſolent, commendandi halitus gratia, potaq; venenis reſiſtunt, cuius hiſtoria apud Athenæum. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabeſcentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus eſt, habet fructum matureſcentem, habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio, nec vlla arborum auidiùs ſe promittit, quo menſe ex ea nux decerpitur, eodem matureſcit alia, & ſic diſpenſatur, vt nullo non menſe matureſcant. Quæ ſe in arbore ipſa diuiſere, zamiæ vocantur, læduntq; cæteras, niſi detrahantur. Valent leporis teſticuli ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiuſdem fimi cinis in vino veſperi potus, nocturnas tuſſes ſanat, ex Plinio. Pinei nuclei Veneri, & conceptui proſunt, vt diximus, & tuſſi, & tabi auxiliantur, ex Dioſcoride. Arbutus fructum integro anno matureſcit, vt ſimul hûc haberi, atq; alium florere propediem contingat, ex Theophraſto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam diſtillatione, comitialibus prodeſſe, quod idem leporis pulmones ſale conditi, & per dies triginta dati præſtant, ex Plinio. Iuniperus, & ilex aniferæ habentur, nouuſq; fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus ſpecies, ad ſerpentum morſus ſimul cum iunipero valent, idemq; præſtant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret ſerò, & diu, mirumq; quod ſine interuallo tota æſtate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere notum fecimus.

PLANTAE SVPER ALIAS VIVENTES, ANIMALIA *ſuper alia viuentia demonſtrantes.* Cap. XXVII.

SVNT & plantæ ſuper alias viuentes, vt cadytes, viſcus, dryopteris, filicula, fungi, hypociſthis, & eiuſmodi talia, quæ animalia referũt ſuper alia viuentia, vt cochleę, pediculi, & cætera. Ariſtoteles animalia eſſe inquit, quæ non niſi in alijs animalibus, nec alibi, nec aliter oriantur, & ab eo Theophraſtus. Multis datum à Natura eſt, vt non niſi in alijs valeât prouenire, ſicut & animalia quædam, non niſi in animalibus poſſunt creari, ceu quæ in conchis naſcuntur; neq; in cæteris aptis præſtare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis teſtis viuunt, ex Ariſtotele. Pediculi marini alij delphinis, alij alijs piſcibus inhærent, vt abigi non poſſint, nec prius abſcedunt, quàm tabidum, & exuccum piſcem reddiderint, reperiunturq; in mugilum, luporum, & ſaxatilium piſcium corticibus affixi. Valent pediculi inſtillati ex aceto auribus. Et alibi. Emolliturq; rigor ceruicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio: valentq; ad vlcera capitis manantia. Viſcum emollit tubercula, cæteraſq; collectiones ad maturitatem perducit, vetera vlcera, abſceſſusq; emollit.

VARIORVM ANIMALIVM ACTIONES REFERENTES *plantæ.* Cap. XXVIII.

PLANTAS illas in præſenti referemus, quæ varias animalium actiones repræſentant. Trifolium inhorreſcit contra tempeſtates, vt vituli marini pellis. Adeps vituli marini miſcetur intermortuæ vuluæ vitio, coagulum verò comitialibus. Aſphaltites trifolium & fœminarum quoq; vitijs opportunum. Chamæleon herba vocatur à variatione foliorũ, mutatur enim cum terræ colore, hîc viridia, illic albicantia, alibi cærulea nonnunquam inueniuntur, ex Dioſcoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, ſed cum hæret alicui colorato, ob id non rectè impoſitum nomen, nec cũ ipſo animali aliquid commune habet, ſed viperæ ſunt, quæ colorem dorſi,

& totius pellis mutatur ſoli mutatione, vel regionis, in qua viuunt, quo circa aliæ virides, rubræ, ruffæ, albæ, & nigræ reperiuntur, vt ſæpius obſeruauimus: valet chamæleō herba contra viperarum, & ſerpentum morſus, tetra vlcera, & phagedænica purgat, vt vipera ipſa contra elephantiaſin. Sed chamæleon animal omni, quo hæret, colore tingitur, exceptis candido & rubro, repræſentat polypum marinum, qui colorem omniū ſcopulorum recipit, dum piſcibus inſidiatur, quod etiam & in metu facit, vt ipſe chamæleon. Delectantur polypi arbore olea, vt ſæpe reperiantur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamæleonte deuorato, occurrit huic ſuo veneno oleaſtro herba, vel olea, & deuoratis chamæleontis ouis, ſubuenitur oleo. Tarando animal etiam colores mutat.

ANIMALIVM ODORES EMENTIENTES STIRPES. Cap. XXVIIII.

MVLTAE ſunt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifeſtandas, & primò eas oſtendemus, quæ hircum olent, ad luxuriam ſe valere indicantes, eſt enim hircinus odor luxuriantium. Crebrò enim veneream rem peragentes, aut qui in ætate ſunt, quæ ſufficiat Veneri, malè olent, hoc eſt hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleuerint fœminas, ſeperantur per ſe ipſi propter libidinis graueolentiam, & quiſq; ſolitarius ſcrobes fodit, fœtetq; vt hirci. Hæc ceruo accidunt, quia ſalax animal ſuapte natura eſt, ex Ariſtotele. Et quia prædicta quoq; animalia contra ſerpentes valent, & eædem ſtirpes olentes hircum, ad ſerpentū morſus. Nardus celtica adulteratur hirculo herba vocata ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Eſt genus nardi, cui Sāpharitico nomen, hircorum virus ſupramodum redolens, miſceturq; antidotis. Tragorchis, ſeu teſticulus hircinus dictus, quòd hircum redoleat, odore graui, & viroſo, Venerem proritat. Pimpinellarum notiſſima hircina, quod hircum ſpiret: venenoſorum animaliū morſibus obſtat: deturbandis etiam calculis peroptima, vt hircinus ſanguis. Multi ſunt fructus, radices, & herbæ, quæ moſchum olent. In ſylueſtribus capreis, quæ montibus oberrant, vaganturq;, paſcuntur odoratis herbis, & nardo præcipuè, ſanguis putreſcit intra cutē, & carnē, concepta ſanies, antequā vomica rumpatur, ſuapte natura ad maturationem ſpectat, ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio laceſſita, ſaxis, & cotibus, longo inſolatu candentibus ſeſe affricat magno oblectamento, donec facto vomicæ emiſſario, tota ſaniei vis à folliculo ſupra lapides effundatur, non aliter, quàm abſceſſus pure cocto fractus diſſilit, vlcus poſtmodum cicatricem ducit, rurſumq; ruens ſanguinis impetus eò ſe recipit, impletq; vmbilicum, dum abſcedens in conſimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex ſaxis, quibus fuſa colluuies candenti Sole reſiccata cohæſit, colligunt, ex Smeone, & Serapione. Theriaca eſt venenorum & propriè napelli, ex Auicenna, odore ſuo ſpiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento propter partium tenuitatem, vtilis eſt lipothymiæ, ex Simeone, vertiginem emendat, ſomnum inuitat, & Venerem ſtimulat, cerebrum roborat, ex Auicenna, & Meſue, timorem melancholicum pellit, abſtergit albuginem, & roborat viſum, appetitum reſtituit, flatus deſtruit ad matricis ſuffocationem, ex Plateario, & oris halitum commendat, & alia quæ piget referre: moſchatuli polypi Venerem excitant, roſæ *moſchatulæ* dictæ lipothymiæ proſunt. Geranij genus, *acus muſcata* dicta, iucudum moſchi odorem reddit, fortaſſe Plinio geranij genus Latinorum: vua apiana, pyra myrapia, & reliqua, quę odorem moſchi ſpirant, & ad eadem valent. Bryon, ſiue ſplacnon, muſcus arboreus odore preſtans eſt, comburiturq; odoris oblectamento

ſomnum inducit, ventriculum, & cerebrun roborat, inter cordis medicamenta vtiliter inſeritur, quod ſua odoris fragrantia animi defectus iuuet, ex Auicenna. Hyoſcyamum Latini canicularem vocant, vt Macer, & Syluaticus, qui canicularem quoq; vocat, nominis cauſa odor, qualis catulorum lactētium, quòd in cynogloſſo quoq; percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidoti vicem obtinet, Dioſcorides: & canino ſanguine nil præſtantius contra toxica puratur, ex Plinio. Caluaria canis trita teſticulorum tumores mirè ſanat, Sextus: cynogloſſi folia cum ſuillo adipe veteri canis morſui medetur, ex Dioſcoride. Mirè contra venenum valet hyoſcyamos, ex Plinio, tumoribus teſtium illinitur, & alia quę omittimus. Coriannon à cimicum viroſo putore: ſeminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante acceſſionem, vel plura illini fronti, ex Plinio, & cimices cauis fabarum incluſi, ſi ante febrium ſignificationes ſepteni deuorentur, quartanis auxilio ſunt, ex Dioſcoride. Nos ſeptem melle & cinnamomo obuolutos quartanario dedimus ex vino aminæo, & multos ſanitati teſtituimus.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVINTVS.

PROOEMIVM.

SImilitvdines plantarum abſoluimus, quæ animalium membra demonſtrabant, nunc eæ ſe ingerunt, quarum munus eſt morbos, et in commoda ea indicare, quæ humanũ corpus graſſantur. Aperuimus iam in humana Phyſiognomonia methodum, qua ex apparentibus facie extimis moribus ad internos profligãdos deſcendere poteramus; nunc plantarum partes, ſimilitudine indice, eos morbos oſtendunt, quorum vitijs & cruciatibus ſuis dotibus occurrere poterunt, feruntq; ſecum ſuæ virtutis argumenta, adeo nil eſſe occultum Natura voluit, vt quæ prius ad cæciores cauſas nos relegabant, & in earum diſquiſitione noſtros ſenſus conſopiebant, in præſentiarum ad ſuas diuitias contemplandas, abſtruſiore pœnu reſeratas commonet, et excitat. Sed morbos, quos plantæ oſtendunt, alios in ſemetipſas, alios ſuis partibus effigiando; ab ijs incipiemus, quos in ſuis membris patiuntur, mox, qui ſuis

partibus

partibus indicantur, et hi vel vniuerſales, ſcilicet totum corpus peruadentes, particulares alij, vnde de vniuerſalibus dicemus primò, mox de particularibus, externis, internisq;.

ARBORVM MORBI QVI FVERINT, ET EOS AD HVMANOS morbos valere; & primò longæuas arbores ad vita noſtra longæuitatem valere. Cap. I.

INFESTANTVR nanq; & arbores morbis, aduſtione, algore, ſideratione, vermiculatione, dolore membrorum, & alijs, vnde partium debilitas ſocietate nominum quoq; cum hominum miſerijs. In his maxima Naturæ ſubtilitas aperienda eſt, iure quidem eam execraremur, ſi arbores morbis obnoxias generaſſet, quum nec motu, nec manibus fruerentur, quibus ſibi mederi, opitulariq; poſſint, niſi hoc ſpectaculo mortalium oculos euocaret, vt contemplarentur omnia ad noſtram medicinã, & ſalutem confecta eſſe, vt ijs admoneremur noſtris morbis ſubueniri poſſe. Nec ſibi ſatis officio functa videri poterat, niſi tot, tãtiſq; modis etiam arborum morborum oſtentatione debitum munus abſoluiſſet. Sed ne pro his morbis dignoſcendis lectores ad noſtros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atq; capitulatim attingemus. Plantarum interitus aut eſt naturalis, aut præter Naturam: præter Naturam duobus modis euenit, aut enim extrinſecus habet cauſas, aut intus, externæ violentiæ non vniuſmodi, quædam enim violentiores, ſcilicet quę exciduntur, minus violentæ, quæ ab aeris qualitatibus proficiſcuntur. Internarum triplex partitio eſt, aut dyſcraſia, aut inanitione, quæ duplex, vel quia non accedit alimentum, vt in ſqualloribus, aut quia abſumitur nimia fœcunditate, tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu incipiemus, is enim eſt, qui euenit ſenectute. Senectus enim naturalis eſt morbus, cuius terminus eſt mors: vnde à Natura arbores conſtitutę ſunt, vt alię breuiore, aliæ longiore vita fruantur, ex earum corporis habitudine, & qualitate, ab his loquendi anſam ſumemus de noſtrę vitæ longiditudine, & breuitate, ſcilicet quomodo breui, & longo tẽpore viuere poſſimus, his innixi principijs, ſatis ab illis Medicorum diuerſis. Veluti falſa reijcientes, quæ Genethliaci dicunt, qui vitæ metam pręfigunt, dicimus enim, qui infirmitates cauent, & noxia vitant, longiorem vitam ducere poſſunt. Quia verò vita cũctis ferè cara eſt, ideo cariores iudico noſtras præceptiones futuras. Fatemur igitur plantas illas, animalia, omniaq; terræ naſcentia, quæ longius viuunt, ac ſe renouant, aut quæ putrefactioni obnoxia ſunt, nobis ſuas qualitates imprimendo, efficere, vt nos diutiùs viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. Ijs vti poterimus pro eſca, balneo, inunctione, ſuffumigio, alijſq; modis. Incipiemus à plantis, quę fuerint, diuturniores, inde ad cętera deueniemus, & ex earum Phyſiognomonia, & auctorum hiſtorijs vitam inueſtigabimus. Hippocrates libro de humoribus, arbores quę corticem tenuem, & ſiccum habent, intrinſecus autem carne ſicca conſtant, ſanę, diuturnæq; ſunt, nec facilè putreſcunt, vt teſtudines, & quicquid eiuſmodi eſt. Democritus arborum radicem vitæ authorem ſtatuit, cenſuit enim rectas arbores longiores, ac vegetiores radices habere, & ſibi plurimùm alimenti, tùm parare, tùm retinere quo fruerentur, quoniam lentè, ac minutim intercipit, ac ſurſum tranſmittit ſtipiti, quippe talium ſtipes denſior, & compactior eſt, rectarum meatus porrectiores ſunt, ſine anfractibus, atq; ideo breuiores, quo circa citius ab radice ſubmittitur alimonię commeatus, non igitur radices harum tam bona conſtant habitudine, atq; illatum: & cum à radicibus vitæ primordia conſtituantur, in quibus eę fuerint robuſtiores, futuras item arbores habitiores, ac vitę productioris.

ductoris. Radices enim rectas imbecilles affirmat, quæ ſe ab incõmodis tueri nequeũt, ob conſeruationem. Concutiuntur enim arbores à frigore, & calore, quorum vtrunq; de partibus ſuperioribus per rectos meatus ad radices demiſſum, eas corrumpere. Atq; præter noxas frigoris, & caloris, ventorum vi, atq; reciprocis fluctuationum flexibus, agitantur ſtipites, eaq; concuſſione, & iactatione commouentur, & mutilantur radices. Sed Ariſtoteles, & Theophraſtus ſecus ſentiunt, nec eſſe verum longæuarum arborum radices longas & craſſas eſſe, & pro exemplo ficus adducunt, quæ prolixa, craſſaq; nitũtur radice, neq; perennis vitæ ſunt, neq; directæ, erectæq; vitam habent breuẽ, vt abies, palma, & cupreſſus, nec celeri auctu proficiunt, ſed denſitatem, ſiccitatem, ſoliditatem, atq; pinguedinem vitæ cauſas dixerunt, iiſq; vitæ longitudo aſſignari debet. Sed Theophraſtus alibi dixit aquatilibus plãtis breuiorem vitam, quàm terreſtribus eſſe: ſicut & in animalium genere manifeſtò ſentimus, & terreſtrium ſylueſtres omnes ruſtici dicũt, & quippè ſylueſtribus ſimpliciter dici poteſt vita lõgior, quàm vrbanis, atq; omnino iis, quæ in oppoſito genere diſtinguntur, vt oleaſter, quàm olea, caprificus, quàm fico, quippe robuſtiores, ſpiſſiores, ac fructu infœcundiores. Sed nos ex authorum ſcriptis arborum vetuſtatem inueſtigabimus. Plinius ex Theophraſto. Cariem, vetuſtatemq; non ſentiunt cupreſſus, cedrus, hebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaſter, & olea. Cedrum maximè æternum putant, claro de omnibus materiis iudicio in templo Dianæ Epheſiæ, vtpote cum tota Aſia extruente quadringentis annis peractum ſit. Conuenit tectum eius eſſe è cedrinis trabibus. Memorabile & Vticæ tẽplum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt poſitæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octogintaocto. Quia eius materia æterna erat, ſimulachra Deorum ex ea factitauerunt. Cedrinus eſt Romæ in delubro Apollo Soſianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Olybani montis ſita, in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfundũtur, à tineis nõ attinguntur. Numæ libros repertos poſt DXXXV. annos cedratos fuiſſe memorant, propterea arbitrarier tineas non attigiſſe, in quibus ſcripta erant philoſophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monebat Deos honorandos cedro, lauro, cupreſſo quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblico. Cedriæ vim tradit Dioſcorides, quæ defuncta corpora conſeruet, ex qua cauſa mortuorum vitam aliqui eam appellauere. Iunipero eadem virtus, quę cedro, & eius medulla ſolidior, quàm cedrus. In Hiſpania Sagunti aiunt templum Dianæ à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducẽtis ante excidium Troiæ, vt author eſt Bochus, infraq; oppidum ipſum id haberi, cui pepercit religione inductus Annibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetuſtatemq; non ſentit cupreſſus, valuas è cupreſſo fuiſſe in templo Dianæ Epheſię cõſtat, & iam quadringentis propè annis durare materiam omnẽ nouæ ſimilem. Id quoq; notandum, valuas in glutinis compage quadriennio fuiſſe. Nonne ſimulacrũ Veionis in arce è cupreſſo durat, à condita vrbe quingenteſimo quinquageſimo primo anno dicatum? Narrat Thucidides arcas fuiſſe è cupreſſo, quibus eorum oſſeruantur oſſa, qui in bello fuiſſent cæſi, quod ſolitum fieri aſtruunt, quod putredinem arbitror, neſciat. Plato leges publicas, atq; inſtituta in ſacris ponenda cenſebat tabulis cupreſſinis, quod futuras putabat æterniores, quàm æreas. Nec vetuſtatem ſentiunt oleaſter, & olea, vt diximus. Durant in Literno Africani prioris manu ſatæ oliuæ. Argis olea Plinii tempore etiam durare dicebatur, ad quam Io in vaccam muratam Argus alligauerit, Olympiæ oleaſter, ex quo primus Hercules coronatus eſt, & tũc cuſtodiebatur religioſè. Athenis quoq; olea durare traditur in certamine ædita à Minerua. Firmiſſimæ ergo ad viuẽdum oleæ, àc quaſi durare annis CC inter authores conuenit. Adeo moroſè creſcit, vt negauerit Heſiodus oleæ ſatorem fructum ex ea percepiſſe quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutiùs viuit, nec ligno vlli æternior natura, quam viti, & præcipuè ſylueſtri. Theophraſtrus de eius vita à poſito caudice pro principio temporis

annis

annis maximè ducentis conſummari. Iouis ſimilacrũ in vrbe Populonia ex vna conſpexit Plinius, tot æuis incorruptum, Item Maſſiliæ pateram, Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis ſtetit. Etiam nunc ſcalis tectum Epheſiæ Dianæ ſcanditur vite vna cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, verùm iſta ex ſyluestribus facta credit. Dianæ Epheſiæ ſimulacrum Mutianus ter conſul ex his, qui proximè viſo eo ſcripſere, vitigineum, & nunquam mutatum, ſepties reſtituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporibus gratiſſimos contribuit, oleum, & vinũ. Mulſum ex vetere vino vtiliſſimum, & melle. Et multi longam ſenectam tolerauere mulſi tantum nutritu, neq; vllo alio cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centeſimum annum excedentis; cum Diuus Auguſtus hoſpes interrogauit, quanam ratione maximè vigorem illũ animi, corporiſq; cuſtodiſſet, at ille reſpondit. Intus mulſo, foris oleo. Olei poteſtas tepefacere, & contra algores munire. Semina caloris vinum habere teſtatur Homerus, quum dixit, αἴθοπα οἶνον, nec minorem oleum habere inquiunt vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant triſtitiam, eiuſq; præcellens antiphatmacum eſt ſuaue, clarumq; vinum, cui tantum attribuiſſe dicitur Aeſculapius, vt æqua cum numinibus lance ſtatuerit. Suffragatur huic Platonis ſententia: ingenio, ac viribus temperato vini calore, fomentum ſuſcipi mirificum. Vini odor ſpiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tùm voluptate ſenſus delinit, venenis reluctans, ac naturæ ſalutare cenſetur, nec id guſtu modo, ſed odoratu, ſicut homini venenum cicuta, conſimiliter cicutæ vinum. Summi Medices artis authores vinum miris extulere laudibus. Homerus conciliandæ beneuolentiæ, dulce vinum prædicat, vehemens verò ſtupefactiuum, quod Cyclopi appoſuit Vlyſſes. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magni equi vice eſſe. Democritus abſtemios acrioris naturæ arbitratur. Vinum ergo ſit ſuaue, clarum, & odoriferum, ſed aquoſum, frigidum fugiendum; quia intra venas putreſcit, & fit cito acidum; eſt enim aquoſum putrefactioni obnoxium, temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit ſiccam, & humidiorem deſiccat, & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; frigida nanq; ſenectus eſt, inquit Plato; Senectus mero feruet, atq; mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iam expiraturo, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, ſpiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuũ; vt obſequeretur amicis. Sed nec ſolùm è vitibus vinum, ſed ex alijs fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymiſtę *quintam eſſentiã* dicunt, quibus maximè vti debemus. Oleum vetuſtate fit potentius, purum tranſit in alimentum, & robur addit, impinguat, bonum habitum reſtituit, colorem bonum præſtat; oleo perungimus, quæ incolumia ſeruari volumus, plantæ oleo cõſtant, adipe animalia; ob id plantæ animalibus viuaciores, oleum minus reſoluitur, quàm pingue, & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleoſę arbores ſunt, quæ oleoſum refundunt humorem, ſplendeſcitq; intus pinguendo. Tardiſſimè vetuſtatem ſentire laricem tradit Theophraſtus, & iuglans, picea, pinus, aduerſus cariem & tineas firmiſſimas, & obruta terris plurimis durat annis. Ob id Plinius. Syluas eas duntaxat, quæ picis, reſinæq; gratia radantur, vtiliſſimas eſſe phthiſicis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires; ſatis conſtat & illum cœli aera plus ita, quàm nauigationem ægyptiam proficere, pluſquam lactis herbidos per montium æſtiua potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos ſenibus aptiſſimos indicant, habent enim familiare nutrimentum, calidum, humidùm, & pinque, vt omnẽ leniat aſperitatem, atq; dum naturalem humorem auget, ſuperfluum deſiccat, & putridum expurgat. Vnde qui nucleorum eiuſmodi dragmam vnam quotidie poſt cibum exhibent ſenibus, iecori, & ſtomacho multùm adferunt adiumenti. Idem etiam de piſtaceis dicendũ. Ab interitu & ſenio immunis palma eſt, quod etiam Orphica teſtantur carmina.

Animal æquale longicomis palmæ ramis.

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conſpicitur. Gloriæ & victoriæ ſymbolum palmâ dicunt Græci, quod inter arbores cunctas ſit macrobia maximè, quod gloriâ addeceat eſſe perpetuam, nec vnquam conſeneſcere. Præterea epitheta illa palmæ ἰσηγῦ ἔφυλλον, & ἀείφυλλον, quod firmis, & perperuò virentibus folijs inſigniatur, congruunt maximè, quũ inter ceteras arbores nullam planè videmus eadem cuſtodientem folia, ſed decuſſis prioribus, ſuccreſcunt alia. Dactyli amici ſunt ſenectutis, eamq; prorogant. Dos his præcipua ſucco pingui lactentibus, quodamq; vini ſapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetuſtior autem vrbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruſcis, religione arborem iam tunc dignam fuiſſe ſignificat. Tiburtes quoq; originem multò ante vrbem Romam habent. Apud eós extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum vetuſtiores, apud quas inauguratus traditur. Fuiſſe autem eum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit vna ætate ante iliacum bellum. Iuxta vrbem quercus in Ilio tumulo tunc ſatæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ ſunt Iouis Stratij cognomine, ibiq; quercus duæ ab Hercule ſatæ. In Septentrionali plaga Herciniæ ſyluæ roborum vaſtitas intacta æuis, & congenita mundo propè immortali ſorte miracula excedit. Conſtat attolli colles occurſantium inter ſe radicum repercuſſu, aut vbi tellus ſequuta non ſit, arcos ad ramos vſq; & ipſos inter ſe rixantes curuari portarum parentium modo, vt turmas equitum tranſmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, vt Arcades balanophagi dicerentur, ex Plutarcho, & Plinius glandes multarum gentium opes fuiſſe dixit, pace gaudentium, & longæui, incorruptiq; perdurabant, vt ex authoribus patet. Nec ſolùm glandiferæ arbores, ſed ſylueſtres omnes longè vrbanis perenniores ſunt, vt ex Theophraſto patuit, & longè vrbanorum animalium ſylueſtrium vita longior eſt, ob id ſylueſtres arbores longè vrbanis præſtant ad vitæ longitudinem. Vrbanæ enim lætamine, irrigationeq; corruptibiliores fiunt, ideo Heſiodus vates ſterquilinium in ſuis de Agricultura præceptis omiſit, qui ſalubritati potius, quàm fertilitati conſuluit, quum & lupinorum, fabarumq; tempeſtiuè ſubactis ſtirpibus pingueſcere agrum poſſe putauit. Sunt authores Delphicam plantanum Agamemnonis manu ſatam, & alteram in Caphys Arcadiæ luco. Regio eſt Aulocrenes, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, vbi platanus oſtenditur, ex qua pependit Marſias victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa eſt. Aranciorum arbor longo viuit tempore, vtpote ad ducentos vita, cuius facultas eſt ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortali virore donata, à terra eruta viuit, vt penè immarceſcibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non ſolùm viuorum, ſed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Meſue. Scilla immortali coma viret, & appenſa extra terram diu viuit, in domo ſata mali medicamenti noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta appoſita, immortales reddit, & tutas à vermibus, & earum putrefactionibus, in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transferamus, inter quæ nullum tritico melius ſurgit, dein milium, quod diu ſeruatur, propè ad centum annos, ſi optimè conditur. Sarmatum gentes hac maximè pulte aluntur. Aethiopes non aliam frugem, quàm milij nouere, vnde oportet optimũ eligatur, quo veſcamur, ſaltem quod vſq; ad triennium ſeruatur incorruptum, natumq; ex agro minimè paludoſo, ſtercoratoq;, ſed ex ſiccis collibus. Eſt graminis æterna natura, perennis prouentus, reſtibiliſq; fœcunditatis, quouis anni cardine, cœlo, ſolo, & ſydere luxuriat, vt totum orbem amœno ornet virore, & gradatim ſe propagando grato amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulneratũ huius herbæ cibo immortalitatem conſecutum fabulata eſt antiquitas, vt ex Aeſchionis verſibus Athenæus refert, & manifeſtiori ſigno docebimus. Graminis ſpecies eſt,

quam

quam Græci vocant coronopon, quaſi cornicis pedem, ſignum quod è medijs folijs ſtylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris efficiem. De ceruo dicemus paulo poſt inter longæua animalia. Ex harundinibus ſaccharum extrahimus, non ſolùm id incorruptibile, ſed alijs præſtat, ne corrumpatur: vulneribus iniectum à putrefactione liberat, ex eo ſolo ingentia vulnera ſanari vidimus. Sit igitur familiare ſaccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec humores, nec cibum in ventre putreſieri permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, æternæ comæ ſunt, odorati, pingues, & perpetui, vt apud Agriculturę ſtudioſos legitur. Pręcipua mella reddunt thymus, thymo deinde proxima thymbra, ſerpillumq; , & origanum. Tertiæ notæ, ſed adhuc generoſæ, marinus ros, ſatureia, ſed deterrimæ notæ mel ruſticum eſt, quod ſumitur ex oleribus marceſcentibus, & ſtercoratis herbis, quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores ſunt. Nullo magis gaudent flore apes, quàm meliphyllo, ſic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hedera, glandiferis, terebintho, lentiſco cedro, amello, & caſia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam, quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certum eſt, ex Plinio, & ſi aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longe à cloacæ, ſterquilinij, & balnei odoribus abſunt, cauas rupes, & valles odio habent; ſed optimis viuunt regionibus, ſalubribus, & repurgatis, vt in Inſulis Sicula, Hymetto, & Hybla; ab locis, mox Calydna inſula & alijs. Et ideo in melle cœleſtis vis, & Naturæ potentia inenarrabilis, cum à putrefactione exanima corpora, & viua mirè cuſtodiat, & in æternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam oſtenderent, Nympham Meliſſam nomine adinueniſſe dicunt, vt grata Nympharum memoria illuſtraretur. Scribit Plinius Claudio Cæſari allatum in melle ex Aegypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium perſeueraſſe prodidit. Inquit Poeta.

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger vrbis
Conditor, hybleo perfuſus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicandi ratione compertum eſt, vt mulſi tantum in tinctu multi longam ſenectutem experti ſint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exẽplo. Pythagorei ad integra, & illibata corpora reddenda, veſcebantur melle, fauo, & pane, vt ex Iamblico habetur. Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Theſmophoria Cereris ſacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longiſſima, & ſunt qui mortuas, ſi intra tectum hyeme ſeruentur, donec Sole verno torreantur, ac ficulneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiſcere. Mellis odor plurimùm alit, & ſpiritus & cerebrum roborat: vnde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant, nam ſelectiſſima loca, nitida, odorata, puri aeris, & & innoxij eligunt, vbi optimi frutices, & flores naſcuntur. Ibiq; ſæpius mel deguſtandũ, niſi bilis timeatur incendium: nam ad vitæ incolumitatem plurimùm iuuat. His, quæ diximus, non ſolùm ad eſum, ſed ad odoratum vti debemus, iuuatur enim humana Natura odoribus, iuuanturq; ſpiritus; odor enim naribus hauſtus, ad cor, & cerebrum trahitur. Immò ſunt & regiones in calidis, vbi homines ſolis odoribus viuant, vt ex Plinio habetur. Odor ſpiritum compreſſum, ſuffocatumq; excitat; exhalantem retinet. Videmus matricis os, deorſum, ſurſumq; ſe verti, vbi ſuauis odor ſpiret, exiguus ſpiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti ſumus. Odore *Elixiris vitæ* nuncupati, ex varijs aromatibus compoſiti, multorum exhalantem animam retinuimus. Myrrha & thus ad conſeruanda corpora valent, ne putreſcant, & incorruptibiles ſunt arbores. Poſſumus etiam ijs in balneis, & inunctionibus vti, aquã extrahendo, vel vnguenta componendo, & mirè corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & infrictionibus vtendo poſt lauacra. Præterea loca incolant ſaluberrima, vbi longæui homines viuant, & animalia, & arbores vetuſtæ, nã ibi ſaluberrimus aer, & minimè putreſcens, temperati So-

CC les,

les, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperiri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ venti temperari ſerenant, ſuaues Solis radij ſoueant, vbi aquæ nullæ ſtagnent, culta ſici quilinijs non pingueſcant, ſed humore natiuo, vbi quæcunq; naſcuntur, diu perſeruantur incorrupta, hic duntaxat habitandum, In his regionibus ambulare debemus, inter plataneta, oliueta, pineta, cupreſſeta, myrteta, citretaq;. Sic & inter longæuas herbas, & ſuaueolentes, roſmarinum, ſatureiam, ſerpillum, ſaluiam, & ſimiles: eas manibus contrectando, fricando, odorando, quæ cum à putrefactione immunes ſint, à corde, cerebro, ſanguine, humoribus, & ſpiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæuitatem conciliant.

LONGAEVA ANIMALIA AD VITAE PROROGATIONEM valere. Cap. 11.

IDEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant æuo, eorum ſanguis, caro, lac, medulla, & cęterę partes vitæ perennitati conferre poſſunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ animalia dicit ſicca, & quæ corticem ſiccum habent, vt teſtudines. Diximus plantas animalibus vitæ diuturnitate pręcedere, quia minus putrefactioni obnoxię; ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum authoritate tretus, animalium eſum deteſtatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus quæ ſint longæua animalia. Ceruus viuendi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia felle caret, ex Ariſtotele, vt etiam delphinus. Heſiodi conſtat carmen de vita quorundam animalium longæuorum.

Ter binos, decieſq; nouem ſuperexit in annos,
Iuſta ſeneſcentum quos implet vita virorum,
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur, cornicis ſecula ceruus;
Alipedem ceruum ter vincit coruus: at illum
Multiplicat nouies phœnix, reparabilis ales.

Ceruis vita in confeſſo longa eſt. Ad dignoſcendum eorum viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innexuit, qui poſt centeſimum annum capti, nondum ſenij indicium præferebant, Solinus. Arcades aiunt Arceſilaum quendam in Lycoſura habitantem vidiſſe ceruam ſacram Dominę appellatæ, ſenio grauatam, cui torques circa collum fuerit, hoc verſu inſcripta. Hinnulus fui captus, cum in Ilio eſſet Agapenor; quo quidem teſtimonio confirmari poteſt, ceruum etiam elephanto longè viuacius animal eſſe, ex Pauſania in Arcadicis. Ceruus eſu ſerpentum renouatur, quum ſentit ſe grauari ſenectute, ſpiritu per nares è cauernis ſerpentes extrahit, ac ſuperata veneni pernicie, illorum pabulo reparatur. Quaſdam nouit Plinius principes fœminas, omnibus diebus cerui carnes depaſtas, & longo æuo febribus caruiſſe. Vnde & cerui carnes præcipuè iuuenis ad longitudinem vitæ valent. Ariſtoteles animal nullum homine viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Aſachæ (Africæ populi) montes inhabitant, viuuntq; elephantorum venatu, ſic Nomades Aethiopes, & Ethiopiæ contermini Troglodita elephantis veſcuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macrobios ſint ex Plinio. Serpentes longo tempore viuunt, quod renouentur quotannis; Dioſcorides dicit longam ſenectutem agere, qui viperarum carnibus veſcantur. Plinius Cyrnos Indorum genus, Iſigonus annis centenis quadringenis viuere; nam Aethiopas Macro-

bios, & Seras exiſtimat, at qui Calon montem incolunt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neq; veſtibus noxia eſſe animalia. Renouantur, & ceruis præſtant, vt renouentur, & ad noſtri corporis renouationem valent, & ſenectutem retardandam. Sed ſi eius eſum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus veſcemur, & ſic de alijs animalibus faciendum. Cornicis vita longiſſima, vtpote cui nouem noſtras ætates dederit Heſiodus, vnde Iuuenalis de Neſtoris polychronia.

Exemplum vitæ fuit à cornice ſecundæ.

Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes eſſe in longiſſimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuit, quod diuturnitate nidi eiuſdem declaratur, ex Ariſtotele, ſenectam quoq; deponit, & iuuentutẽ recuperat, vt aliàs diximus. Oppetunt non ſenio, vel ægritudine, ſed fame, intantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aduncitas aperiri non queat; poteſt quæ vultur, & accipiter, qui animum corroborant, vt ad vitæ diuturnitatẽ valent. Anſeres longæui ſunt, Albertus anſerem domeſticum vidit, qui annos ſexaginta exceſſiſſet. Celſus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anſeres Medici ſpleta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum aſſeruatur aſſa, propter duritatem putredinem vix ſentit; plurimi eſt alimenti, ex Celſo, præſertim domi nutriti. Diximus teſtudines ex Hippocrate ſiccas, & diutiùs viuere. Antiqui Agriculturæ ſtudioſi ſerenda ſemina in teſtudinis operculo ſeruant, & ſic immarceſcibilia manent, ex Anatolio. Dicunt Medici ad reficiendum humanum ſanguinem, vti poſſe ſanguine animalium, præſertim longæuorum. Stryges, quia infantum ſanguinem ſugere dicuntur, iuueneſcunt ſemper, & longæuæ fiunt. Et ſi crudus ſtomachoſus ſit, vt qui minimè concoqui poſſit, coqui poteſt cum melle, ſaccharo, ſale, aromatibus, & eiuſmodi non putreſcentibus. Idem de lacte dicendum. Poſſumus & eiuſmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumq; lacte, ſanguine, & carnibus vti. Et quia oua nutritioni multùm conferunt; poſſumus aues eiuſmodi cibis enutrire, earumq; ouis veſci.

SALE, ET AVRO, QVIA NVNQVAM PVTRESCVNT, POSſumus contra putrefactionem vti. Cap. III.

NEC omittetur ſal, qui quum putredinem neſciat, maximè omnia à putredine vindicat, & naturali corpori ſalutaris, cum eo enim per annũ ſeruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt ſine eo viuenere neſciamus. Corporibus inditus, quicquid adeſt humidi, abſumit, & quod reliquum eſt ſolidæ ſubſtantiæ adſtrictione, contrahit, vnde corpora condita ſiccat, & à putredine vindicat. Cum omnibus coniũcto veſci poteſt, velut omnium condimentorum condimentum, immò omne ſtomacho inſuaue, inſuetumq;, facilè fit ſuaue, & aptum nutritioni, eo addito. Poteſt ſal ex rebus omnibus extrahi, & præcipuè ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, ſed cũ virtute ſua. Hoc opus, hic labor, quod Deo dante in diſtillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatiſſimum, & imputreſcibile, diutiuſq; in igne detentum ſuam immortalitatem tueatur, & ſub terra depoſitum per multa annorum ſecula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirificè humano calori iuuare poſſe credimus, & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi ſua latentes corpis ſedes penetrat, & id maximè exhilarare poteſt: Vnde ſi potabile fieri poſſet, humanæ naturæ conducibile foret, ſed adhunc non inuentum, vt puto, falsò enim putarunt veteres Medici cum alijs rebus commiſtum, & in foliolis redactum ſuam virtutem communicare, vt oſtendemus libro peculiari huic operi dicato, oſtendemuſq; modum quo id præſtare poſſimus.

BREVIORIS VITAE PLANTAE, ANIMALIAQVE AD VITAE breuitatem valere. Cap. IIII.

ETSI ex contrarijs, quæ diximus, contrarium patere poſſet, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & ſibi conſulant homines. Breuiores vitæ plantæ, & animalia, quæ maturiùs ſenectute conficiuntur, & quæ putrefactione naſcuntur, & putreſcentes ſunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere poſſunt. Fungi imbre proueniunt, cito naſcuntur, & putreſiunt, intra ſeptem dies eorum ortus, & interitus, immò ex putreſcentibus lignis, alijſq; rebus naſcuntur, & quanto citius putreſiunt, ac marcore vitiantur, peiores ſunt, & pernicioſiores. Eſi nocent, ægrius concocti ſtrangulant, & choleram, morbum citant. Tuberibus putreſcendi ratio communis cum ligno, naſcuntur omnes, quum imbres autumnales fuerint, & quibuſdam locis feruntur riguis, guſtu aquoſo, nulla inſigni qualitate; vnde craſſos humores, & atrabilares, vt frequenter deuorati, apoplexiam, & paralyſim inducant. Fructus quoq; qui cito creſcunt, cito etiam marceſcunt; ſicut cucurbitæ, pepones, mora, ceraſia, & eiuſmodi, & qui in humidis naſcuntur, & putreſcentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus piſces breuioris vitæ, ex qui cito ſenectute conficiantur, citiſſimè putreſcunt, & membris alienum humorem imbibendo, & ſi quem neceſſarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni ſubiectum donant, vnde cita canities, pallor, & ſenilis rugoſitas. Eiſdem vitijs obnoxiæ cochleæ, anguillæ, & ſimiles, quæ ex luto & putreſcentibus aquis gignantur, ſic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præſertim quæ ex putrefactione ſuos natales habent, quia maximè humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxę, & humidæ ſunt, putrefactioni obnoxiæ. Vnde tutiùs, & longè laudabilius exiſtimandum hos cibos interdici, aut parcius ſumi, quàm vitam tali periculo committere, præſertim ij, qui vitæ perennitati ſtudent.

PINGVES ARBORES, ET ANIMALIA AD IMPINGVAtionem valere. Cap. V.

NATVRALEM morbum iam diximus, ſi morbus eſt, qui humido naturali deficienté, tabeſcit, vt ſenio, non morbo interijſſe videatur. Nūc dicemus morbos præter naturam, & primò de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinſecè. Morbi enim plantis, vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Eſt enim genus arborum, cui intrinſecus ſponte euenit ex nimia pinguedine, quum radices ſucci copia in tædā abeunt, vt quędam animalia, quæ pinguedine ſuffocantur. Theophraſtus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi afferunt, quum Naturam ſe pandentem, & prodentem contemplabimur ad noſtram pinguedinem, & decorationem valere poſſe. Quæ enim tam ſatis pingueſcunt, & nos pinguefacere poſſunt. Oleoſæ arbores pingues ſunt, & corpora noſtra dulcibus, & pinguibus, cibo, & potu augeſcunt, pingueſcuntq;: & iam vulgatum eſt Medicorum dogma, minui aridis, ſiccis, & ſiti, pingueſcere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit ſponte ex nimietate, & exceſſu nutritionis, quùm enim per tædam pabulū transmittere nequit, perit, & ruſtici ſtrangulari aiunt obeſitate, atq; pinguedine, quippe omnia ſpiritum aliquem deſiderant, vel ſolutionem, vel meatuum libertatem. Auicenna pini granum eſſe impinguatiuum docet. Et de picea eadem prodit, quum eiuſdē generis, & etiam nimia pinguedine tędeſcat. Amygdalus arbor pingui ſucco turget, ex Theophraſto: adèo virium ſoliditate valet, vt eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Ruſtici caſtigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori

adigen-

adigendo, vel confoſſas radices oſtendunt imbribus, & frigoribus. Auicenna dicit, quòd qui dulces amygdalas vorant, pingueſcunt. Piſtaceorũ arbor in nucum genere nota, eſt enim domeſtica terebinthus: obeſitate perit, vt diximus, nam reſinifera eſt, & reſiniferæ ex Plinio pereunt obeſitate: eoſdem vſus piſtacea habent, quos pinei nuclei, ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & indicæ nuces ex oleoſa arbore, & pingui, earumq; ſubſtantia pinguis, vt butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare eſt. Auellana ex nucum genere, oleo copioſa, niſi retonſa, & reſecata fuerit, adeò pingueſcit, vt in corpulentiam omne alimentum abſumat, & ob id ſterileſcat. Pinguedini adeò confert, vt fidem ſuperet, & pluſquam veriſimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum reſudant, vt alibi diximus, & copioſius, quàm par ſit, quorum eſu mirè pingueſcunt ſues, immò ex fracibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoq; ſaginat, & ideo animalis vna eius prouentus, & mirè ſaginati capiuntur. Plurimum olei ex lini ſeminibus exprimitur, cuius fraces & retrimenta reponuntur ſaginando iumentorum generi, præcipuè bubus, obeſitate ſola futuris inſignibus, quales interdum coronati ad oſtentandam altilis ſaginæ molem per vrbium compita circumferuntur. Oleoſa & iuglans, cuius fraces ſaginando pecori valdè accõmodas experti ſumus. Laſer, pinguis lachryma, deſudans è plantis, veſci pecora ſolita, quo pingueſcant: ex Cyrenaica prouincia non defertur, quoniam publicani, qui paſcua conducunt, maius ita lucrum ſentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hypear, ſiue viſcum, quod in larice, & abiete naſcitur, oleoſum, & pingue eſt. Ad saginanda pecora vtilius, quia & alimenti plus, & pinguitudinis in larice, & abiete ſit. Vitia purgat primùm, deinde pinguefacit, quæ ſuffecere purgationi. Irio recentiorum, ſagineæ gladis conſimile nucleo granum facit, cuius eſu boues, iumenta, & pecudes vehementer ſagina gliſcunt. Sed pinguedines aliæ in noſtris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur, ex tardè creſcentibus arboribus, tardeq; matureſcentibus pinguedo diutius permanet, ex cito creſcentibus verò, & matureſcentibus citò abit. Ficus citò creſcunt, maturanturq;, quantocius ſaginant, ſed extemplo abit eorum pinguedo, quod Galenus ex vinearum cuſtodibus probat, qui per duos menſes quum ficubus veſcantur, obeſi, & pingues fiunt, ac caro, quæ ex ipſis gignitur, haud firma, ſed celeriter, cum eis veſci deſierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athletę hoc cibo vtebantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes tranſtulit. Citrijs fructus pinguis, & cortex oleoſus, extrahitur ex eo multũ, & odoratiſſimum oleum, ob id eius decoctum impinguat, ex Auicenna. Sic etiam pinguibus animalibus veſcendo, ſaginari homines ſolent, pinguia dicimus animalia, quæ nimia pinguedine ſtrangulari ſolent, vel ſupramodum pingueſcunt, & turgida ſunt. Inter animalia ſus maximè pingueſcit, & adèo ad ſummum pinguedinis peruenit, vt ſe ipſa ſtans ſubſtineri non poſſit. Varro narrat in Arcadia ſuem ſpectatam, quæ prę pinguedine non modo ſurgere non poſſet, ſed eiam in eius corpore ſorex, exeſa carne, nidum feciſſet, & peperiſſet mures. Creſcit pingue ad pedem & tres digitos, & ſexaginta diebus pingueſcit ex Ariſtotele, & Plinio. Animam illi Chryſippus pro ſale datam dixit, ſcilicet, vt interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putreſceret, animam datam pro ſale, qui ſeruat eam. Nos eius pinguedine vtimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimã, & ſuauiſſimam dixit, præſertim media ætate, ſanguinem quoq; probum generare, omniumq; ciborum potentiſſimè nutrire, propter ſimilitudinem, quam cum humana carne habet, & qui in famis neceſſitate humanam carnem guſtauere, ſimilem fuiſſe prodidere, ex Simeone Sethi. Caſtrati citius pingueſcunt. Albertus, ſi rapacem auem obeſam vis habere, paſce eam carne porci. Alij fictili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcinam, quam aui bis in die propinant. Poſt ſuillam carnem hœdina eſt, ex Galeno, teneri, pinguiſſimi ſunt, & grati ſaporis: ſolis hœdis in macie vtare, dixit idem; nam facilè eius caro coquitur, benè alit, ſanguinem bonum generat, & præ

ſertim

ſertim lactantes eſui optimi ſunt, caprina caro adèo alit, vt Clitomachus Carthaginenſis Thebanum quendam athletam hac carne veſcentem reliquos ſuæ ætatis athletas viribus ſuperaſſe ſcribit. Capræ adèo pingueſcunt, vt pinguedine ſterileſcant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciem, veruecum carne paſcito paruis buccellis, & reſtaurabis. Vitulorum carnes hœdinis meliores ſunt, & commodiùs concoquũtur, poſt hœdinas præſtare dixit Galenus. Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maximè pingueſcunt, & vt pinguiores fiant, vſum Veneris prohibet, vel lumbis aduſtis candende ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obeſant, ex Platina. Si pingui lacertes halinitro, cuminoq; farinam tritici miſcueris, gallinæ hoc cibo ſaginatæ, adèo pingueſaciunt homines, vt diſrumpantur. Lacerti maximè pingueſcunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & propriè mulieres, ex Auicenna. Scinci ſupra modum pingueſcunt: ſcinci caro impinguat corpus, ex Rhaſi. Anates ſupra modum obeſantur, multumq; nutriunt, craſſiores ſunt, quàm reliquorum domeſticorum animalium carnes, ex Seraplone. Auicenna homines obeſare ſcripſit, plurimumq; conferre nutrimento, ſed non admodum laudabili. Anatis adeps maximè impinguat, ob id Albertus, cum accipitrem pingueſacere quærit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguiſſimum eſt, linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua caſei impinguat, ob id paſtorum canes pinguiſſimi, ex Auicenna. Caſeus pinguem reddit corpus, & comeditur poſt cum mel. Lac eadem operatur. Teſtudo turget, & pinguem reddit: vnde qui obeſare querũt equos, teſtudine cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, ſed falſa pinguedo accedit, ex Alberto.

MACILENTAE PLANTAE, ET ANIMALIA MACILENTIAM inducunt. Cap. VI.

SI contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantas, animalia, cæteraq; macra, macilentiam inducunt. Exempla erunt. Fraxinus ſicca arbor eſt, & ſiccum profert ſemen, vt muſcarum alæ: cuius ſemẽ obeſum corpus leuat onere, ſenſim ad maciem reducens. Idem efficit cãcamum; lachryma arboris, pinguedinis omnis expers, ex Dioſcoride. Animalia, quæ ſemper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnoſus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui maceſcere, vel extenuari cupiunt, ex Elondo. Durities leporinæ carnis facit, vt ſerò, parumq; nutriat, quod dura omnia faciunt, eademq; durities euidentis ſiccitatis indicium eſt, ex Galeno, cui Pſellus, & Paulus ſubſcribunt, & recolligens Simeon Sethi quicquid ab antiquis ſcriptum, inquit. Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valdè conducunt. Perdix non pingueſcit. Volateranus ex Aeliano dicit, perdicem allia deguſtantem, macreſcere, vt ab aucupe negligatur propter maciem, & virus odoris, Plinius perdices pingueſcere negat: præſtare videtur, vt elixẽtur potius, quàm aſſentur, quum aſſati plus ſicceſcant, & torreantur. Iſach Medicus ſubtilis alimenti eſſe dixit. Lupus piſcis quùm nunquam pingueſcat, Galeno, & Celſo ſignificatur non multi alimenti, ſanguinemq; gignere tenuiorem. Syluestria animalia quia minus pinguia, quàm domeſtica, magiſq; ſicca, ideo demacrant, & ijs veſcenda præcipimus, qui demacrari cupiunt. Sal quia ſiccum, & durum, & ſitim inducit, maciem affert, ideo auceps ad demacrandũ falconem, dat ei ſalſum cibum, vel de perna ſalſa. Sal, vel oleum omnium vehementiſſimum ex calcantho, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo facto vidimus, quàm oleum vitrioli, ſi quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum eſt omni pinguedine orbatum, maximè demacrat.

PLANTAE, QVAE SPHACELISMVM PATIVNTVR, AD ſphacelum valent. Cap. VII.

EXTRINSECVS euenientes morbi, aut ſecundum Naturam, aut præter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam cenſendi, ardore ſcilicet, & algore. Dicemus poſtea de extrinſecis præter naturam venientibus. Extrinſecus euenientes ſecundum naturam, erunt aut publici, omnibus communes, vt ſyderatio, ſphaceliſmus, & vermiculatio: aut particulares. Loquemur nunc de ſphaceliſmo, tranſlatum nomen ab effectu ſimili; quod etiam in animalibus reperiatur, eſt verò quum radicibus ex vulnere, aut vlcere propter putrefactionem calor extinguitur, quaſi mortificatio. Cicer non ex vulnere, ſed eſota ſalſugine interit, ſyderatio ex vulnere, totaq; cœlo conſtat, & præcipuè moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophraſto. Cicer, qui perit ſphacelifmo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ cacoethia vocatur cum melle, & hordeo, ex Dioſcoride. Saluiç foliorum ſqualor cinereus, pallenſq; facies, arenti, & marceſcenti ſimilis, qualis in torridis collibus enatæ, occaſio fuit [illegible] nominandi, quaſi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur ſphacelo demortuis partibus, quibus calorem natiuum, roburq; inſitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuium, quo ſpongia aſſiduè imbuta, & ſuperpoſita gangrænis prodeſt, na expurgat, & conſumit quæ exareſcunt. Sic vua paſſa ſine nucleis trita, & cum ruta impoſita, gangrænas, & chatas in articulis putredines ſanat. Per ſæpe ſyderatas punicarum radices nimio æſtu vidimus, cũ tenerrimæ fuerint: expreſſus nucleorum ſuccus mali punici, ad virilitatis, & ſedis vlcera, & raduuias valet, & ad ea, quæ in corpore exuberant.

ARBORES, ET FRVCTVS, QVI VERMICVLANTVR, IN corporibus noſtris vermes generant; & vermes non producentes, contra eos valent. Cap. VIII.

EST & altera arborum exitiales lues, vermiculorum, pediculorum, aliorumq; animalium generatio, nã ab eis roduntur, voranturq;, demonſtrante Natura, eatundem fructus in noſtris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare poſſimus. Duplex eſt vermiũ generatio ex Theophraſto, alia in ligno, alia in fructibus, vt fit communis omnium ferè arborum mors vermiculorum generatio, & quibuſdam plus, minusùe accidere ſolet. Peculiaris malo, pyro, ficui, & viti, immò & vermes, qui in fico naſcuntur, alios vermes pariunt, qui in ceraſtem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, meſpili, punicæ, ſed punicæ, & malo dulcibus magis, quam alijs accidit. Leguminibus etiam vermiculi innaſcuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro ſuo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atq; hordeum curculionem, faba animal, quod aliqui midam vocant, ſimili modo & lens, lenticula, piſum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructu creant, humidiores eſſe dicit, vt mala, pyra, ficus, vitis, & eis ſimiles, & legumina quæ in ventriculo vermes creant, ſunt phaſeli, fabæ, triticum, & ſimilia. Ficus non admodum probum generat ſuccum, quapropter pediculorum agmen ſemper eos comitatur, qui continuò eis veſcuntur, inquit Galenus & ab eo Simeon Sethi. Ocimum commanducatum, & Soli expoſitum, vermes generat, & pediculi ſemper in eo generantur. Diodorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur, ob id eius eſus copioſior declinandus, idq; exceptum ferunt excrementitio humori, quo imbuitur, qui malè conco-

ctus natiuo herbæ calore, quaſi ſuperuacuum citam noſcit putrilaginem, facilè in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adijcit, ſi tritũ operiatur lapide, ſcorpionem gignere, & multis, qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum ſcorpionem inuenere. Sunt & arbores, quæ vermiculationem non patiuntur, obid neq; in noſtris corporibus naſci, & uiuere patiuntur, & ſi qui nati fuerint, cito deijciant. Theophraſtus omnes arbores, quæ acres, & lacteo ſucco turgentes ſunt, vermibus non infeſtari tradidit, minimè etiam vermiculari, quæ acerbæ, & vehementes ſunt, non modo quia minus putteſcunt, verùm etiã quia acerbitas partũ animaliũ prohibet. Argumento laurus eſt, quæ quũ breui putteſcat, non breui vermiculetur, eaq; de cauſa nec caprificus, nec ficus, lac eius omnino acerbius eſt. Omnia quæ ſcillę inſerta terræ mãdantur, minus vermiculationẽ ſentiunt, odoris, feruorisq; cauſa. Optimè ſeruantur lupinus & cicer, quia amaritudinem quandam, & acerbitatẽ habent, quę quidem qualitates ſeruare impunè poſſunt, quamobtem & corrupta hæc nullas beſtias creant, nec quæcunq; ſicca, & acria. Auicenna contra vermes recenſet grana lauri, cortices punici acidi, ex leguminibus lupini, ciceres. Et olera, quæ non vermiculantur, valent contra vermes, vt cuminum, ſinapi, mentha, fœniculum, apium, ſemen caulium, naſturtium, abrotonum, abſinthium, & ſimilia, ſic rapi, raphani, erucæ, porri, origani, ſatureia, & corianni, hęc enim poſtrema ſemina ad durandum firmiora, contumacioraq; ex Theophraſto ſunt, & ad ſummum quæ acri ſaporis. Et ſi omnibus oleribus culices, aut vermiculi innaſcuntur, his minimè. Vt olera infeſta animalia non generent, mentham pluribus locis, maximè inter caules ſetas, hoc præſtare fertur eruum aliquantulum ſatum, præcipuè vbi radices & rapa naſcuntur; valet ad ſerpentũ ictus, & mentha aſperſa in potionem, ventris animalia pellit, & ſerpentes fugat. Olea & oleaſtrum, nec vermes, nec tineas ſentiunt, amaritudinis enim cauſa non rodunt lignum, ex Theophraſto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & præcipuè omphacinum propter ſuam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam ſentit, fructum enim producit præ nimia acerbitate inguſtabilem; corpora à corruptionis labe vendicat, vermiculoſis auribus inſtillatur ex aceto, peruncta lendes & pediculos perdit, contra vermes, & tineas ſubter in aluum fuſa præſidio eſt. Citrium nec vermes, nec tineas ſentit ſuccus ſerpentes interficit, vermes in aluo, veſtiarijs conditum vermiculorum erotionum noxas prohibet. Cupreſſi materies nec cariem ſentit: foliorum ſuccus rem à vermiculis quibuſcunq; neq; tangi, neq; erodi ſinit.

SINGVLARES ARBORVM MORBI EISDEM NOSTRIS medentur. Cap. VIIII.

DIXIMVS vniuerſales arborũ morbos, nunc ad particulares accedamus, in quibus magno Naturæ ſpectaculo admonemur ad eoſdem humanos ſpectare. Cicer radicibus inareſcens interit, quùm in flore imber ſalſuginem eluerit, iactura ſalſuginis velut ſphacelismus eſt; ad ſcabiem, impetiginem, & ad alios ſalſi humoris morbos valet, ex Dioſcoride. Accidit oleę impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophraſto: ſudor ligni iuuenis oleæ accenſi manans illitus, ſanat lichenes, furfures, & ſcabiem. Muſcum rubrum, & ſi oleam Cato infeſtare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, vt etiam lichen. Muſcum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioſcorides dixit, Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, larice, & abiete, ego in fraxinis, & fagis potiſſimùm inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quorum cortices eiuſmodi morbo dehoneſtantur, ad lepras, lichenes, & ſcabiem valere nemini dubium eſſe debet: codria in elephantiaſi linctu proficit, ſcabiemq; quadrupedũ ſanat, ex Dioſcoride. Aqua, quæ in marceſcentium quercuum reperitur cauitatibus,

ſcabiem omnem vlceroſam ſanat. E pinus, & piceæ ramis dependere canos muſci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines ſanant. Larigna reſina alphos abſtergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentiſſimè obſeruauimus in quamplurimis arboribus, petriſue ſæpiſſimè muſcum, impetigines & lichenes gigni, cum humore labant, apparet foris viriditas quædam, paulatim capeſſit incrementum, & ſe induit in frondes, vt pyro, ficu, olea, vite, iunipero, & alijs: & lichene ipſa ex arboribus deraſa, decocta, illitaq;, impetigines emendauimus: lacteus fici ſuccus lichenes, vitiligenes, & pſoras expurgat, lachryma vitium illita, lichenes & pſoras vino perfricatas ſanat, lichen ipſa aſperginoſis locis adhærens, impetigini medetur, ex Dioſcoride. Pulmonaria, quæ, veluti lichen, arboribus adhæret: ad pudendorum vlcera, & ſcabrities corporis valet. Ficus glabrationem patitur: ſi enim imbres nimij fuere, radix deglubitur, quod vitium aulam appellant: morbus hic radicibus paulò ſuperius, iſq; ex humorum nimietate accidere ſolet: ficus cum atramento ſutorio deploratis ferè tibiarum fluxionibus, & cacoeticis vlceribus medetur. Vitibus morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempeſtatis ablatis, vel cultutæ imperitia læſis, quarum iniuria in articulis ſentitur: enatas in articulis putredines impoſita vua paſſa ſanat, & podagris illinitur. Ficus ſcabiem patitur humore nimio, accidit quùm Virgiliarum exortu acciderint minutiores pluuiæ, quæ vbi inſiderint hærent, & feruent: ſuccus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares pſoras expurgat. Viti etiam accidit roratio, quùm flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant, & ſi plus æquo inualuerit, alimentum auertit: hac cauſa acini partim labuntur, partim remanent, vt non attingant debitam magnitudinem: vinum temperatè hauſtum, concoctionem in quauis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficaciſſimum. Olea clauum patitur, quidam fungum appellant, alij ollam, hoc eſt Solis exuſtio: ſyluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & cruſtas emarginat. Quibuſdam arboribus excreſcentiæ quædam innaſcuntur, quæ ad noſtri corporis excreſcentias valent. Agaricum excreſcentia eſt laricis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excremēta, quæ ſpinali medullæ, neruis & muſculis adhæſerint. Fungus caudicum, vel terræ excreſcentia eſt: Plinius excreſcentibus in carne mederi dixit: nam ea extempore abſumit. Theophraſtus quercum multa adferre excrementa ſuis ramulis dixit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adhærentes Fert & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt dicemus. Dioſcorides gallas omphacites tritas excreſcentias in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera excreſcentias in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eſchara, ſcopulorū excrementum, ad excreſcentia, valet.

PECVLIARES ANIMALIVM MORBOS EISDEM HVMAnis mederi. Cap. X.

SVNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines inuadunt, his noſtris mederi poſſe oſtendemus. Caliginem oculorum caprinum pecus patitur, eamq. optimè curare noſcit, quùm enim conturbatum oculum, & non probè affectum ſentit, eum ad rubi ſpinam & admouet, & reſerandum permittit, oculum vt pupugit, pituita ſtatim euocatur, & nulla pupillæ læſione facta, videndi vſum recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidiciſſe exiſtimatur ab Aeliano, Medici παρακέντησιν in ſuffuſione vocant eam, quæ acu fit, puncturam: collyrium ex felle caprarum telam oculorum ſanat, ex Rhaſe. Eædem crebro lippirent, niſi quaſdam herbas ederent, ſic & dorcades: ob id earum fimum cera noua Luna circundatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci ſunt, vt videantur cōtinuo glaucomata pati: Dioſcorides

ſed ſylueſtris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianum morbum ingrue re dicunt, à quo non prius leuatur, quàm poſterioris pedis vngulā auriculæ ſiniſtræ im miſerint: vngulam, aut partē eius, aut anulū inde factū, qui habet, eiuſdē morbi amuletū geſtat. Aſinus vno maximè morbo laborat, quem malida vocant. Vitium à capite oritur, facitq; vt pituita multa rufa effluat, ſi ad pulmonem deſcenderit, moritur: aſininum lac commendant ad tuſſim: ſanguis, vel pulmo ſi tritus bibatur, ad anhelitum, & tuſſim, ex Hali Arabe. Aſinus alces ſpecies eſt, & ipſe comitiali morbo laborat: ex eo ad comitialem morbum remedia multa: aſini cerebrum ex aqua mulſa, infumatum prius in folijs, ſemuncia per dies potum, ex Plinio, ad id valet, ſed non pauciores, quàm triginta: ſic teſtes, medulla, vel ſeuum, vngularum cinis, caro, ſanguis & lac, aliæq; eius partes. Boues duobus morbis tentantur, ſtruma & podagra, ex Ariſtotele: bouis vngulæ cinis ex aqua illitus: ſtrumas diſcutit, ex Plinio, ſic fimus illitus cum aceto ex Dioſcoride: fimum recens calidum podagram lenit, ex Marcello. Taurorum ſanguis fibris refertior eſt, ob id celerrimè coit, & denſatur ex Ariſtotele, ob id potu peſtifer, ex Galeno: ſi ſanguis eijciatur, efficacem tradunt bubulū ſanguinem modicè & cū aceto ſumptum, nam ex taurino credere temerarium eſt, inquit Plinius: cornua tauri vſta ſanguinem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, & podagra, ex Ariſtotele, Plinio, & Polluce: Necantur catuli ſtatim in aqua ad ſexum eius, qui momorderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorſi è cane rabido, vt à pauo re aquæ tuerentur; vermem è cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter collo circundatam remedio eſſe ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex Aeſculapio. Scabie infeſtantur etiā canes: ſcabiem curat ante omnes ſanguis caninus, ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus eſt author, ideoq; fortaſſis, quod anima his, quàm ouibus, ardentior, calidioreſq; concubitus, Plinius: capræ ſtercus aridum, tritum, cribratum, coclearij menſura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & lo to exhibe febrienti, ex Galeno libro parabilium. Fimi hirundinum dragmam vnam in lactis caprini, vel ouilli, vel paſſi cyathis tribus aduerſus quartanas ante acceſſiones dat Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera animalia comitiali morbo tentari refert, propterea veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe, quoniam guſtantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affriceretur. Cuius cauſam affert pororum anguſtiam, quibus obſeptis, ſæpiſſimè includatur ſpiritus. Cognouerit autem hoc ipſum quis maximè ex ouibus, & præſertim capris, hæ enim frequentiſſimè corripiuntur, quod ſi caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum, ſudore refertum, & malè olens: vt Hippocrates libro de morbo ſacro habet. Comitialibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ, Plinius & Sextus. Cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, piuſquàm lac detur infantibus inſtillant, contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum fœtor, ob id dictus hircinus odor: hirci maturioris cornu raſum, vel exuſtum cum felle eiuſdem miſcetur, & pondere æquo myrrha adijciatur, deinde alis, demptis prius pilis, aſſiduè perfricantur, ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui naſci ſolent ſub lingua in concauo, circiter vertebrā, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud minores iis vermibus, quos maximos putres canes ædunt. Gigni vniuerſi, atq; contigui ſolēt numero adeò circiter viginti, ex Ariſtotele, & ab eo Plinius. Alij inuolucris inteſtinorum coaceruari dicūt, & ſerpentium eſu necari, quos ſpiritu narium è cauernis eliciūt. Cornu cerui combuſtum, cum melle potum, educit lubricum rotundum, ex Galeno libro de theriaca ad Piſonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhaſes. Elephantes alui fluore tentantur, nec alia morborum genera ſentiunt, ex Ariſtotele, ex oſſibus elephanti puluis cum ſucco plantaginis ad dyſenteriam datur, ex Plateario. Equo tres acutiſſimi morbi, veſica, ileos, & cardiacus, fit & aſthmaticus, & rabioſus. Caſeus equinus ventrem reprimit, & torſiones tollit, ex Aeſculapio: tuſſim ſanat ſaliua equi triduo pota, & equum

& equum mori tradit Plinius. Equi ſaliuam ſi biberint phthiſici, & qui malè tuſſiunt, ſani efficiuntur, Sextus & Marcellus. Leo febri quartana affligitur: etiam quum ſanitate frui videtur, perpetuò, niſi enim hic morbus vim, & impetum eius cohiberet, longè nobis hæc fera pernicioſior eſſet. Philes; adeps leoninus cum roſacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, ſed Serenus hemitritæis dicit: ſed cor in cibo ſumptum quartanis medetur ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, ſynanche, & podagra, Albertus ex Ariſtotele, ſed Ariſtoteles eo loco de canibus tantùm ſcribit, fieri tamen poteſt, vt iiſdem morbis lupus, tanquam ſylueſtris canis tentetur: Ad podagram magnificant lupum viuum incoctum cerati modo, donec oſſa tantùm reſtent, ex Plinio: Qui per lupi guttur biberit, certiſſima ſalute euadet, Agricola. Pellis lupi ſi geſtetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in metum aquæ, ex Hali. Oues comitiali morbo ſæpiſſimè corripi, Strabo author eſt, quia humidum eorum cerebrum eſt; cognouerit autem hoc ipſum maximè, qui ipſum diſſecuerit, quia humidum, & malè olens inueniet, ex Hippocrate: ad comitiales ſanguis pecudū potus valet, Plinius fel laudat. Suillum genus maximè obnoxium anginę, & ſtrumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel axungia ſanantur ſtrumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum anginam ſuillum ſtercus propinat Herocles, melle illitum. Viſo oculi hebetantur crebrò, qua maximè cauſa fauos expetit, vt conuulneratus ab apibus os, leuet ſanguine grauedinem illam: omniū oculorum obſcuritatem, incipientemq; ſuffuſionē curat fel vrſinum cum aquæ duplo, ex Galeni Euporiſto. Vulpes æſtate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluuio conſtat, vnde captarum pelles non ſolùm inutiles, ſed noxiæ eſſe ſolet, Aetius. Adeps vulpinus alopecias ſanat: in alopecia, vbi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, alcyonium, anchuſæq; nigræ folia contrita ſuper inunctioni inducito, vt caput pilis contegatur, ex Aegineta. Muſtelis morbus accidit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, ſiue gibbum tumidiores, & dicta γαλιάγκωνες. Hippocrates libro de articulis, qui paruum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere muſtelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Aelianus: cuius ſanguis inunctus viſus claritatem donat. Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba diſcutit eam Plinius: accipiter decoctus in roſaceo, efficaciſſimè omnium remedium oculorum vitijs putatur à Plinio, oculorum hebetudini à Galeno. Accipiter patitur febrim: ergo alis à collo ſuſpenſis ſalutare remediū. Coturnices morbum comitialem patiuntur, & propter eum morbum deſpiciunt eas, quæ ſolæ animalium ſentiunt, præter hominem. ex Plinio, & Solino. Ad comitiales, coturnicum cerebrum, ex vnguento myrteo tritum ſtanneo vaſe reponitur, eoq; faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam ſtatim æger exurget, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

PLANTAE SVPER PLANTAS NASCENTES, EASQVE EXtenuantes, ad extenuandum valere. *Cap. XI.*

SVNT & alij extrinſecus euenientes morbi, qui plantis ipſis innaſcuntur, vel irrepunt; alimentiq; rapina exitium, & perniciem afferunt, nam amplexu ſuo alimoniam auferunt, ſuccumq; extrahunt: vnde extenuant, & ſtrangulant. Veſtigandum nobis erit, quid hoc portentó, mirabilitate pleno Natura demonſtrare voluerit, vt in viſco, cuſcuta, hedera & ſimilibus videtur, quæ non niſi ad extenuandum interna viſcera, extrahendumq; pus valere conijciemus. Hedera è germinibus radiculas emittit inter folia, quibus arboribus adhæret, quaſi de induſtria à Natura exhibitis, ſucci è trunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaq; in vino

decocta omnium vlcerum generi illinuntur; pediculus vuluæ inditus, partus extrahit lachryma pilos. Viſcum impoſitum lienem abſumit; cum auripigmento vngues extrahit. Epithymum bilem extrahit facilè & ſine moleſtia, lieniq; medetur. Caſſutha infartos lienes extenuat: & bilioſos humores extrahit.

PLANTAE, ET ANIMALIA, QVAE CAVDICIS FISSIONEM *& vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent.*

Cap. XII.

SVNT & violentæ ablationes, extrinſecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, tæq; ſunt partiū ablationes, & vulnera. Aliquę enim ſunt arbores, quæ ſi vulnus accipient, intereunt, ſuæ ſiccitatis & imbecillitatis cauſa, vt palma, vulnerato cerebro perit: ſunt & arbores, quæ non ſolum inflictum vulnus, ſed partium caudicis exceptionem tolerant, vt quæ humida ſint, & perbellè germinent, vt vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ melioreſcant, vt vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fiſſionē tolerant. Theophraſtus docet modū cōficiendi reſinā. Vulneratur pinus, & detrahitur tæda, in vulnus iniectum humor copioſior cōfluit, ſic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Reſiniferæ plātæ omnes ad vulnerū cōglutinationes valent. Vtūtur enim chirurgi paſſim ad vulnera cōſolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit cōglutinatoriū. Terebinthina reſina cauis vlceribus inditur, generat carnes, & ſanat oſſa fracta, & ſic de cæteris. Syluestris olea vulnera cōglutinat. Vlmus nō ſolùm vulnera, ſed fracta oſſa ferruminat, ſic platani cinis, ex Auicenna. Vitis œnanthe, & vinum ſanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex ficus cinere fit lixiuium, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non ſecus atq; emplaſtra. Punicę cythini ſanguinolenta glutinant. Mali folia & cortices conſolidant, vel ſuccus ex eis expreſſus, ex Auicenna. Idem de pyro ſentiendum. Inciditur & myrrha bis à caudice vſq; ad ramos, ex Plinio: capitis vulnera glutinat, & oſſibus nudatis medetur. Balſami frutex vitreis, aut oſſeis cultellis, ſed in ſolo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua ſuauitatis eximiæ gutta manet: capitis vulneribus conuenit, nihilq; efficacius opobalſamo ad glutinanda citra cicatricem vulnera, & ſic de reliquis, nam alia tædet referre, ſuſpicantes iam dictas ſuffecturas. Animalia etiam, quæ diſſecta inciſaq; iterū coaleſci, & conglutinati poſſunt, facultatem poſſident nobis poſſe vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuitò lacertum, ſeu conſultò in caluariam percutiat, & virga medium diſcindat, huius partium neutra moritur, ſed ab altera ſeorſum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit, deinde ſic coitio vtriuſq; cum altera fiat, conſenſione quadam tacita, & naturali colligatione veluti conſeruntur, contexunturq;, atq; ex ſeperatis duabus partibus, vnus, atq; idem rurſus efficitur lacertus, & tametſi loci prius affecti veſtigium cicatrix indicat, tamen & vitam priſtinam retinet, & ei perſimilis eſt, qui talia nunquā perpeſſus ſit. Aelianus, & ab eo Philes. Lacertus diſſectus iterum coit. Sanguis eius ad rupturam valet infantium, cum inſident in eius decoctione. In piſce acu Ariſtotelis, Natura ſagax rimam poſt podicem dilatat, donec pepererit, quia poſt partum ita coit, vt coaleſcere videatur, quanquam fieri poſſit, vt coaleſcat, ex Ariſtotele & Plinio. In Anglia ichthyopolæ lucios cultro diſſecāt, vt pingues eſſe empturis oſtendant, quos non emptos in viuaria conijciunt, in quibus vulnus coit, & coaleſcit. Quod Naturæ rerum periti tincis aſcribunt, quia ijs lucij ſe adfricant, vt illarum mucore viſcido vulnus illinant, & ſic rimæ ora committuntur, vt propriùs etiam inſpicienti, coaluiſſe videri poſſint: hoc ad conglutinanda vulnera conijcimus. Audiuimus lumbricos diſſectos iterū coaleſcere, ſic & ſerpentes, ob id ad vulnera, & inciſos valent neruos.

PLANTAS, ET ANIMALIA QVAE CORTICEM FACILE *abijciunt, ad mundandam hominis cutem valere.*

Cap. XIII.

CORTICIS circumalbatio communis arborum mors, aut plurimarum, quùm principalis maximè pars ſit, adrachne excepta, ſed veriùs ſubere, cortice enim in orbem detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: craſſeſcentes enim perſtringit, & ſtrangulat. Ceraſus etiã delibrari ſolet, alioquin præſcinditur potius, quàm filo eodem detrahi poſſit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet, nec iactura corticis arbor ipſa emoritur: nam dempta exteriore tunica, eius vice ſecundo anno tenuior ſubnaſcitur, prioriſq; damnum reſarcit. Inter corticem & lignum tileæ tenues tunicæ, multiplici membrana, è quibus vincula tileæ vocãtur, tenuiſſimum earum philyrę, coronarũ lemniſcis celebres, cortices pro funibus expetuntur. Viti rimoſus cortex, ſponteq; rumpitur, adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices è fago, abiete, tilea & picea in magno ſunt vſu agreſtium, qui vaſa, corbeſq;, ac patentioris oris quædam meſſibus, & vindemijs conuehendis factitant, atq; prætexta tuguriorum. Quercus cortex, ſuberi cõgeneris, ad malefica vlcera, & ad duritias, quas cacoetas vocant, valet. Vitis lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coaleſcit, illita, lepras, pſoras, nitro prius perfricato, ſanat. Sic etiam lambruſca eaſdem poſſidet vires. Reſinæ pinus, laricis, & piceæ ad lepras, pſoras, & eiuſmodi cutaneos morbos valent. Si allio tuniculas demas, nil læſeris, nam multiplicibus tunicis tegitur, ſic ſcillis, cæpis, & ſimilibus bulbis, ſemper his aliquid eximi poteſt, ex Theophraſto: ad lichenes, lepras, furfures valent cum melle. Frumentacea ferè omnia follicellis conſtant, granũ ſepientibus glumis & aceribus: tritici furſures acri aceto elixi, calẽtes illiti, lepras pellunt, & vetuſtas impetigines ſanãt. Hordei cataplaſma ex acri aceto impoſitũ, lepris medetur, auena eiſdẽ vtilis, quibus & hordeũ, alica, quę fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium ſcabrities extricat. Oſtendit etiam prouida Natura quamplurima eſſe animalia, quæ ſenectam exuunt, hominem admonendo, vt quam ipſa poſſident qualitatem, eidem profuturam, ſcilicet ad cutis decorticationem, vel innouationem valere, elephantiaſin, lepram, alphos, pſoras, impetigines, & ſquamas. Sed quæ fuerint animalia docet Ariſtoteles inquiens. Nonnulla ex ijs ſenectam exuunt (eſt autem ſenectus cortex, qui velut operculo ineſt cuti) vt ex ſanguineis ea, quæ cortice molli intecta ſunt, ſcilicet ſerpentes, & lacerti. Inſecta autem quædam ſenectã exuunt, ſilpha, culex, & ea, quorum pennæ vagina continentur, vt ſcarabei, & omnia quidem, vbi iam factum eſt, quod gigni debuerit, exuunt. Quædam inter marina ſenectutem exuunt, vt locuſtæ, gambari & cancri, ſerpentes vere & autumno ſenectam exuunt. Viperarum carnes totum corpos per cutem purgant. Galenus de ijs hæc habet. In Aſia homo quidam elephantiaſi laborabat, amici conſtructo illi tugurio, tantùm illi cibum ferebant, quantùm victui ſuppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, meſſores cum id animaduertiſſent, veriti ne ſi ipſi bibiſſent, aliquid mali eueniret, præ miſericordia elephantiaco propinant, rati expedire illi potius mori, quàm in illa miſeria viuere, & cum ille bibiſſet, tuberoſum omne illud cutis non aliter, quàm animalium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem etiam in Myſia accidit. Elephanticus quidam profectus ad balnea, ſperans inde commodum, erat illi ancilla, quę miniſtrabat, incidit in vrceum vini vipera, & extincta eſt, ancilla in lucrum id reputãs, quòd fors eueniſſet, hero id vini propinat, ſed quùum ille bibiſſet, eodem modo ſanatus eſt, quem diximus. Antonius Muſa Auguſti Cæſaris Medicus, quibus inſanabilia viſcera erant, viperas edendas dabat, miraq; celeritate perſanabat, ex Plinio. Ceruus ſentiens ſe grauatum ſenectute, ſpiritu ſuo è cauernis ſerpentes extractos, & pedibus conculcans, ita enectos vorat, & iuueneſcit. Vt aues mutent ſuas pẽnas, ſerpentibus vtitur

auceps, ab Oppiano edoctus. Refert enim, quòd ſerpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat, & quùm ſequentis anni iterum fœturam perdidiſſet, ciconia tertio anno reuerſa, nouam auem, nec prius viſam ſecum adduxit, quæ roſtrum magnum enſis inſtar acutum habebat. Cum ciconia longius ad victum volaret, ſerpens aggreditur nidum, quæ pluribus ictibus confoſſa iacuit, ſed auis venenatis dentibus læſa, omnes ei pennæ defluxerunt; vnde quando accipitres cito pennas non proijciunt, ſerpentem natiuum accipiunt, (vt qui minimum habeat veneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinam paſcunt, & aquam decoctionis ei dant in potum, ſic gallinæ carnibus paſtus accipiter, pennas reijcit, & morbo, ſi quem patitur, liberabitur, nouiſq; pennis decoratus, longo tempore ſanus erit, & hilaris. Stelliones ſenectam exuunt, vere & autumno, exutam mox deuorant, præripientes comitiali morbo remedia, ex Ariſtotele, Theophraſto, Aeliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit, vt citò pennas mutet. Sic etiam lacerti ad eadem valent. Virides cremati, & carni alicui aſperſi mutationes pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat. Demetrius Conſtantinopolitanus libro de cura accipitrum, in cibo ei offert lacertam viridem minutatim conciſam. Antipater dat edendam in Sole ſiccatam, vtunturq; ea ad capitis ſcabritias. Salamandra etiam exuit ſenectam, ex Aeliano: Quacũq; corporis parte eius ſaliua ceciderit, vel imo pede reſperſa, omnis in toto corpore defluit pilus, ex Plinio. Quamobrem Medici quidam ea ad pſilothrum vtuntur. Nicandri ſcholiaſtes inteſtinis vtitur ad euellendos pilos. Dioſcorides exenterata in melle ad eundem vſum, vel oleo liquefacta. Paulus Aegineta crematæ Salamandræ cinerem tantum ad hos vſus adhibet. Martialis mulieri imprecans caluitiem ait.

Hoc ſalamandra caput, aut ſæua nouacula nudet.

Dioſcorides addi dicit ad medicamẽta, quorum vis eſt exeſſe lepras, Galenus ab eo eius cinere vtitur pro ſepticis, aut pſoricis medicamentis. Scincus eiuſdem ſpeciei iudicatur, quod etiam ſenectutem exuat, ob id etiam ad eaſdem infirmitates valere, vt pro elephantiaſi Aetius in regione Indorum elephantiaſi affectos aſſiduè per ſedem eluere, per aſininæ vrinę infuſionem heminæ menſura calefactæ conſueuerunt. Item crocodilum terreſtrem accipiunt, eiuſq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, dein fermẽto obuolutum aſſant cum ablato fermento, & ſcabricie eius deraſa, carnis ipſius dragmam vnum quotidie præbent. Aegineta ad alphos vtitur. Teſtudo ſenectam non exuit, ſed terrenæ teſtudines apud Indos gignuntur, quæ in altis arationibus terræ non difficilè excitantur. Eiuſmodi teſtudinum genus aiunt teſtam exuere, ex Aeliano. Vt accipiter mutet pennas, Demetrius teſtudines in cibo præbet, & falconibus malè affectis dat. Aquila longæua eſt, quia hoc remedio renouatur iuuentus ſua, iuxta illud pſalmi, renouabitur, vt aquila iuuentus ſua. Micheas Propheta meminit abiectionis pennarũ eius, renouatur deponendo ſenectutem, ſcilicet mandendo teſtudinem, vt habetur ex Oppiano. Nec ſenio, aut ægritudine perit, ſed ſolùm fame, in tantum ſuperiore creſcente roſtri aduncitate, vt aperiri non queat. Sic ſerpentes renouari dicuntur, quum leberidẽ quotannis deponunt. Aquilæ pedibus teſtudines in altum rapiunt, & lapide cõſpicato, ad libellam eijciunt ſuper illum, vt frangatur & mandi poſſit. Plinius. Mos eſt aquilæ teſtudines ruptas frangere, è ſublimi iaciendo, quæ ſors interemit Poetam Aeſchilum. Sic etiam in mari locuſtæ, paguri, & cancri cruſtam annuam deponunt vere, quando angues membranam vernationis, & aliam renaſci. Ob id cochlearum teſtæ lepras purgant, & vitiligines, ex Dioſcoride. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt cauſticam vim habentem, quo vtuntur ad lepras, lentigines & maculas.

PLANTAE QVAE GVMMI, ET RESINAS RESVDANT, AD gummi, & pus corporum valent. Cap. XIII.

EST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & reſinæ, nec vlla ſimiliori via poterat, quàm gummi & reſinę defluxu, gummi & puri & callis noſtri corporis mederi, vt in lue gallica, & alijs morbis perſpicere licet, & quū id nos ipſi cõijceremus, fauit euentus ſpei, quod & authorū teſtimonio comprobabimus. Gummi quod è ceraſo deſudet aceto diſſolutū, gummi, quod noſtris membris innaſcitur, medetur, & quando eſt appoſitum diſſoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præſtantius medicamentum ſit adhuc inuentum. Laſer gummi eſt, ex ferula Syrię naſcente exceptum: ad callos, & clauos pedum primò circumraſos valet, vel illitum, ex Dioſcoride. Ammoniacum aceto diſſolutum callos pedum tollit ex eodem. Idem eſt opoponacum, & earundem virium. *Tacamacha* Occidentalium gummi eſt, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiaco ligno, aloe, aliſq; chymiſtico artificio, quod gūmi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento à nobis cognitū, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, ſic & calculi in renibus generantur ex materiæ viſcida, putrida, indigeſta, quæ ex indigeſtione oritur, calore coagulatur, addenſaturq;. Gummi in arboribus ex nimia putredine oritur, vel indigeſtione, Solis calore condenſatum: valet ad calculos diſſoluendos. Quod ex ceraſo deſudat, ex vino poto calculos expellit, ex Dioſcoride, prunorum, amygdalarum, perſicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coaleſcit in caudicibus vitium, bdellij, laricis, ſic & aliarum arborum ex eodem, quod nil obtuit adnotaſſe. Sic & arborum ſanies reſina eſt, quæ per rimas exudat, ex Theophraſto, verè pus imitatur ex vlceribus fluens, vnde hanc illi etiam mederi argutamur. Terebinthina reſina cicatricibus ſaniem eructantibus prodeſt, ſuccinum purulenta ex pectore expuenti confert, maſtiche ſcabiei pōdum, & apoſtematibus hepatis, larigna ad gonhorream, tabidos, & ſinuoſa vlcera, pini & piceæ ad purulentas excretiones, thus ad vlcera è capite manantia, myrrha purulentis auribus, & quæ cedro exudat cedria ad ſcabiem, & pulmonum vlcera.

PLANTAE, QVAE IN ALIAM SPECIEM ABEVNT, AD eos morbos, qui in alios degenerant, valent. Cap. XV.

MAXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longè diſtantes abeuntes, aut cœlo repugnante, aut inuidente ſolo, iis morbis mederi, qui in alios degenerant, tranſeuntq;. Demonſtrat Theophraſtus albā populum in nigrā tranſire, & triticū in lolium, & triticum, & hordeum ſylueſtre, domita feritate, in domeſticū triticum, idem in auenam, & typham, & zeam, & vice verſa zea & typha in triticum. Hordeum in auenam mutatur, zea in auenam, ſiligo in zeam, & hordeum rariùs. Ocimum ſolibus tranſit in ſerpillum, & ſiſymbrium, & mentha in ſiſymbrium, & calamintham, & neglectam ſampſuchum, in origanum, ex ſemine braſſicæ naſci aiunt rapam, & ex rapi braſſicam, ex Varrone. Sunt & morbi pleriq;, qui in alios tranſeunt. Febres in ſe inuicem abeunt, ſcabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepſiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrheam, inflammationes in ſcirrhos. Triticum tubercula, & furunculos cō coquit, & aperit, recens panis vetuſtas impetigines ſanat, pollen omnem diſcutit inflammationem: Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum ſulphure viuo. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones,

nes, & inflammationes mitigat, præſertim podagricas. Linum ſerpere vlcus non patitur, gangrænas ſanat ex aqua, articulorum duritias concoquit, cœliacis imponitur ex aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus auxilio eſt. Populi nigræ folia podagricis doloribus illinũtur: ſemen comitialibus vtile. Aduertimus etiã alterius noxam alterũ emendare. Ocimum ſi tritum cooperiatur, ſcorpionem generat, manſum, Soliq; expoſitum, vermes efficit. Afri verò ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione, in quo ederit ocimum, ſeruari non poſſe, quinimmo tradũt alij manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id ſcorpiones à proximo omnes. Ocimum Chryſippus valdè increpuit; inutile ſtomacho, vrinæ, & oculorum claritati officere: prætere a inſaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ex Plinio. Serpillum verò aduerſus ſcorpiones valere, decoctis in vino ramis, folijſq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis, contra tormina, & vrinæ difficultatem, ex aqua bibitur ad iocinorum deſiderium. Sic de alijs opinandum.

MACVLOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA CORPORVM noſtrorum maculas abſtergunt. Cap. XVI.

DIXIMVS arborum morbos, nũc eos demonſtrabimus, quos ſuis partibus oſtendunt plantæ & vniuerſales, & primò quomodo corporis maculæ, extimam ſuperficiem dehoneſtantes, abolebimus. Eſt maxima decorationis pars maculas à corporibus abſtergere: vnde maculoſi flores, folia, & caules plantarum, & maculoſæ animalum pelles ad abſtergendas noſtri corporis maculas valent. Rectè quidem, & ſine vlla ambage rerum Natura parens corticibus caulium, radicibus, fructibus, alijſue partibus maculas ſerpigines, fœdaſq; cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculoſus, maculis depictus, purpureis tamen euincentibus, ad viriligines efficaciter illinitur, ex Dioſcoride. Nos eius radicibus cõtuſis, melle, & ſapone ceruino optimè maculas è manibus, & toto corpore abſtergimus. Minor dracunculus eodem modo variegatus, vitiligines quoq; emaculat. Arum frondes varijs punctulis diſtinctas habet, eaſdem poſſidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculoſum: crematum vitiligini, lentigini, & ſugillationibus valet. Cyclaminus maculoſis folijs, in quibus ſupra, intraq; albicant maculæ: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Perſicariæ infra folia pullo, vel ſanguineo colore emaculata ſunt: Impoſita ſugillata delet, & maculas, recentiorum experimento. Chamæleoni nigro folia nigra, rubro diſtincta videntur, impetigines abſtergit, vitiligines, & vitia in facie emendat. Ranunculi ſpecies, quam ſylueſtre alliũ appellant, folia habet maculoſa, ſtigmata delet. Teſticuli ſpecies maculoſis folijs: faciem abſtergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Lilium rubrum, ſiue Poetarum Hyacinthus, qui veluti lẽtiginoſus, ferrugineis pũctulis, vel lineis interſtinctus eſt. Ouidius:

Flos oritur, formamq; capit, quàm lilia, ſi non
Purpureus colos his, argenteus eſſet in illis.
Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & ai, ai,
Flos habet inſcriptum, funeſtaq; litera ducta eſt.

Lilij ſpecies eſt, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculæ ſunt, & lentigines, vt diximus. Galenus manifeſtè conſpici dixit fabaceam farinam cutis ſordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his vtuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

OBEX oculis tabella tùm, plantas, tùm animalia maculoſa affert, anguinum allium, arum, ariſarum, & dracontium oſtendit, infra ſcorpium piſcem, & viperam, maculas in eorum corticibus contemplator.

Ricini ſemen verſicolor, vitia cutis in facie, nareſq; emaculãt. Semina ſylueſtris lupini maculoſa ſunt: ſatiui faciem expurgat, & maculas delent: ſylueſtris ergo operando valentior. Melopepones cortices virides maculoſos habent, abſtergunt maximè faciẽ, ex Galeno: contuſo ſemine abſterſorij vice vtuntur. Betulæ arboris cortex verſicolor eſt ex Theophraſto, huius radix terebro perforata, aquam è corpore eijcit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendũ. Eadem in animalibus experimur: nam quæcunq; verſicoloribus maculis in pellibus interſtincta ſunt, poteſtas eadem. Sed aliqua ex genere ſunt, vt lynx, panthera, aliqua caſu, vt oues, & capræ. Salamandra verſicolor eſt, Dioſcorides variam dixit. Nicandri Scholiaſtes, & Aetius ſtellioni ſimilem, vel ardeæ ſtellatæ, Plinius ſtellatam, quod cutis interrupta his, veluti oculis, videretur: Galenus lentigines & maculas delere dixit. Stellio ſtellatus eſt, ſic dictus quod punctos, ſiue ſtellas in dorſo habeat, vel lentiginoſus ſit. Ouidius.

,, aptumq; colori
Nomen habet, varijs ſtellatus corpora guttis.

Eius ſtercus ad impetigines, ephelidas, & alphos valet. Sunt & lacerti varijs macu-
lis diſtincti, ex quo Virgilius.

Abſit & picti ſqualentia terga lacerti.

In lateribus enim vtrinq; aliquot puncta ſunt ſplendentia aſteriſci: virtute ſimilis ſtel-
lioni: cuius ſtercus lentigini mederi dixit Auicenna. Crocodilus orbiculis & ſquamis
croceis ſubpictus, cuius fimus ad lentigines valet, ex Sorone & Archigene apud Gale-
num. Scinco color niger, dorſo & lateribus ſunt multa puncta alba, & minuta, ſunt &
inter latera & ventrem, alijſq; partibus ſupinis, reliquumq; corpus, & ipſum nigrū eſt,
& cum coloribus etiam punctis exaſperatur: ad eadem valet. Scinci ſanguis ſi miſceatur
cum baurach, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutiſſimè delet, ex Galeno,
Aegineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis, corpus totū
per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculiſq; nigrioribus interſtinctus, ob
id percnō dictus, ex eiſdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Ariſtoteli percnō
dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, vt lentiginoſus videatur. Perunctus eius ſan-
guis lentigines, & fucos pellit, panos & ſigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus va-
rius eſt, niger, albis diſtinctus maculis, ex Ariſtotele, vel croceis; ſtercus ad faciem or-
nandam, ex Dioſcoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphos, panos impetigi
nem, & morpheam, ex Galeno, Aegineta & Serapione. Lynx maculoſa eſt. Virgilius.

Succinctam pharetra, et maculoſa tegmine lyncis.

Eius vſus ad ſphragida, & ſugillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculoſus, nigris,
albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas ſuffuſiones, & hebetudines oculorum va
let. Paſſeres mares guttatim albis, & nigris punctulis diſtinguntur: fimum eius à lenti-
ginibus purgat faciem, ex Hali. Varij in pauone colores viſuntur, in caudæ pennis ocu-
li, & gemmantes colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam ſelectis
etiam colorum generibus, vt nil pulchrius ſpectari poſſis: oſſa eius aduſta ex vrina, le-
pras, & vitiligines emendant, ex Sethi. Merularum genus pectore ruſo, maculoſo, & ni
gro, vel varius color ex nigro, cinereoq; miſtus: fimum ex aceto miſtus lentigines extir
pat, ex Hali. Hyæna maculoſa eſt, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines
& glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculoſa, partim ſuo colore maculata,
non ex toto genere, vt diximus. Canis maculoſus reperitur, variuſq;: Oeſypus cum mel
le tritus, appoſituſq; abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ: caprino ſanguine abolē-
tur maculæ, ex Marcello. Cati ad nebulas valent; arietis fimus maculas delet.

MACVLOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD OCVLO-rum maculas valent. Cap. XVII.

ACCIDVNT & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculoſa
animalia obliterant, ſunt oculorum maculæ, nubecula, argema,
albugo, glaucoma, & alij morbi, nam vt flores variorum colo-
rum, ita & oculi ceſij, albeſcētes, charopi, flaui, nigriq;. Exem-
pla erunt. Dracunculi caulis varijs diſtinctus maculis, oculorū
nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum eaſdem delet. Cy-
clamino albicant in fronde maculæ: ſuffuſioni, ac retuſæ aciei
cum melle oblitus prodeſt. Teſticulo rubent, & nigricant ma-
culæ, eaſdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omitremus propter mira
culum ſcobem eius oculis vnicè mederi, lignoq; ad cotem trito, cum paſſo caliginem
diſcutit: & ex aqua oculorum albugines ſanat. Crocomagma probatur, quod nigra ſit,
vires habet ad delenda ea, quæ caliginem oculis obuerſant. Maculæ, quæ in plantis la-
ctei coloris ſunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca ſylueſtris reſudat lac, oculo-

rum argema reprimit, hieraciũ omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, contra albugines effectum habet. Chamæſice hebetudines tollit, lac ſanat argema & albuginem, ex Auicenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, vt citrium, ad oculorũ icterũ valet, ex eodẽ. Succedunt his maculoſa animalia. Viperæ maculoſa pelle: cinis earũ albugines tollit, & comeſtæ claritatem oculis afferunt. Hirundines maculoſæ, ex albo, nigroq;: viſus aciei claritatem afferunt. Aquaticæ teſtudines, quæ nigris maculis dorſum interſtinctũ habent: fel illitum omnem oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipiter ad caligines accipitur, ſtellio ad hebetudines, lacerta ad caligines, ex eodem. Glauca animalia glaucomati auxiliantur. Teſtudo ad glaucomata. Glauca lacerta in ſabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, ſiue aſilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollunt alba animalia. Ouis, gallus, & lac albugini propinantur. Sanguis nigrarum gallinarum ad maculas, & lentigines, ex Rhaſi. Sunt & animalia, quæ ſanguinem in oculis habent, & ad delendum oculorum ſanguinem præſtant. Turtures circa oculos ruborem habẽt: earum ſanguis oculis ſuffuſis eximiè prodeſſe dicit Plinius. Columbarum circa oculos rubor: ſuffuſionibus inungi Dioſcorides dixit. Palumbi eodem modo. Perdici pars ſupra oculos, & prona capitis cum initio colli ruffo colore inſigniũtur, oculos ſuffuſos liberat. Rana non niſi in oculis ſanguinem habet: eruitur ranæ oculus ſpina, & in panno coccineo ligatus, oculis ſuperponitur, vt ſanguinem deleat. Chamæleon non alibi ſanguinẽ, quàm in corde & oculis, nec in his vlla copia, ſed pauſillũ: eius felle ſuffuſiones ſanantur. Hirũdo rubras maculas in pectore habet, ad oculos quæritur cruore ſuffuſos.

SQVAROSAE PLATAE, ET ANIMALIA CORPORIS SQVAMAS delent. Cap. XVIII.

MONSTRAT etiam non inconcinna ſimilitudine Natura ſquaroſos ſtirpium ramos, cortices, florum calices, & ſemina, ſic & animaliũ pelles ad ſquamoſos morbos valere, qui cutim obſident, ſcilicet lepram, pſoram, ſcabiem, & ſcabros vngues. Exempla erunt. Scabioſa in ſummis caulium capitulis florum calices promit, compactili ſquamarum ordine ſtructos: præſtat aduerſus ſcabiem, vnde id nominis ſibi vendicauit: alphos, impetigines, næuos, & cæteras cutis affectiones delet, vt conſtat recentiorum experimento. Eadem facie, & facultate eſt *morſus diaboli* dicta, adeò ei ſimili, vt plerunq; pro eiſdem accipiantur, flores habet in ventricoſis poculis, ſquamulis compactis. Scolymi fructus ferunt in coni formam, ſquamis ſibi imbricatim incumbentibus. Plinius lepras, lichenes ſanare ex aceto dixit. Sunt & flores chamæleontis ſquamis etiã compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedum folijs prodit ſquamatim conſertis, elephantiaſim hauſtu tollit. Origanum flores promit compactili ſquamarum ſerie in ſpicis: decocti ius pſoris iuuare poteſt. Plantago florem affert ſpicatum, ſcilicet in ſummo cauliculo ſpicam è floribus ſibi in vnum incumbentibus, quaſi imbricatim decuſſantibus: elephantiaſi illita prodeſt. Sunt & arbores quæ flores, quaſi vermiculos proferũt, collo ſquamatim compactili, è ramis propendentes, vt iuglans: cuius oleum ſcabiem fugat. Pinus, pinaſter, picea, larix, & aliæ conos proferunt ſquamatim compactiles, è quibus reſina fluit, quæ lepras, impetigines, & ſcabros vngues eximit. Cupreſſus frondes, & conos, ramosq; ſquamulis loricatos affert, reſinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina ſquamoſis ramulis, & folijs conſtat, eadem poteſt duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinnamomum lentigines, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Lilium radices ſquamoſas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenes, lepras, & furfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

PINASTRVM, ſcabioſam, iuglandem, & lilium repræſentamus, quæ conos, capitula, iulos, & radices ſquamoſas, & ſcabritie inſignes explicant. Squamoſa præterea animalia, ſerpentes & piſces, vt ex voto ſquamas contempleris.

Ad animalia trãſeundo. Crocodilus corpus aſperum habet, ſquamis præduris, oſtreorum modo obducitur: eius fimum ad impetigines, & ſimiles valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars ſupina, pectus, & venter ſquamarum ſerie nitet, cuius ſanguis lentigines: & crocodilea alphos tollit, & faciem emundat, ex Aegineta. Ad id Horatius.

,, colorq́;
Stercore fucatus crocodili.

Ouidius de arte amandi præcipiens honeſta facie eſſe, quæ nigra ſit, ad Pharium piſcem relegat.

Nigrior ad Pharij confuge piſcis opem.

Salamandra ſcabra eſt, & aſperæ cutis in dorſo, præſertim propter quædam puncta, & fortaſſe Nicandro, ob id dicta [illegible], quod intercepta cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & ploricis medicamẽtis Galenus vtitur. Viperæ & ſerpẽtes ſquamoſa cũ te ſunt à capite ad caudam: ad elephantiaſim valere ſæpius ex Galeno retulimus. Elephas

phas ſquaroſa cute, vbi id lepra morbus elephantiaſis dictus, ob eam, quæ cū elephanti cute ſimilitudinem habet: cuius ſanguis illitus elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc vſum probat Aetius. Si verò ſquamoſis in cibum vtemur, ſquamoſos nos redent, quum in alimentum aſſumantur. Piſces, omniaq; acida lacti admiſta & vino profuſa, ſcabiem & lepram conciliant, ex Medicorum ſcholis.

PERFORATAE PLANTAE, ET FISTVLOSAE AD CORPORIS perforationes, ſiue vulnera, & fiſtulas valent. *Cap.* XVIIII.

COMMOSTRANT plantæ perforatis folijs, ſiue radicibus, fructibuſq; ad perforationes, ſiue vulnera corporis valere. His vti poſſunt Chirurgi in vulnerarijs potionibus. Eſt gentianę ſpecies, quam *gentianellam* Herbarij vocant à paruitate, quòd ferè facultatibus maiori gentianæ reſpondeat, cuius radix ſecundum longitudinum tripartito, aut quadripartito fiſſa eſt, vnde *cruciata* nomen vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam diſpoſita quatuor confodiant; impoſita vulneraria eſt. Hypericonis folia perforata ſunt, & perforatæ nomen indepta, quod folia Soli obuerſa, innumeris ferè foraminulis, quaſi acu traiectis, & noſtram aciem, & Solis lucem tranſmittant, quaſi millefora dicta: vſu medico, & chirurgo notiſſima: folium & ſemen ad vulneraria balſama nulli ſecunda, multiplici peritiſſimorum chirurgorum experimento. Haud diſparis vſus aſcyrum, quum ſit quoq; vulnerum glutinatrix herba, folijs etiam pertuſos poros habentibus. Vlmus, vt hypericum, perforata folia habet: Dioſcorides ad vulnera glutinanda valere dixit, ſi cortex faſciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti poteſt: eius etiam decocto fracta oſſa ſolidecunt. Sed fiſtuloſi plantarum caules, & inanes, non ſolùm ad vulnera, ſed ad fiſtulas valent, nec ſubtiliori conſilio Naturam potuiſſe aquæductus, cuniculos anfractuosè incedentes humani corporis demonſtrare, quàm fiſtuloſis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauus, & fiſtuloſus, olera ferè omnia frumentacea, & harundinacea concauo culmo faſtigiantur, continuoq; foramine hiant. Gentianæ caulis cauus: impoſita vulneraria eſt, & cuniculatim depaſcentium medela, ſuccus præcipuo effectu ad eadem prodeſt. Symphitum caule peruio, & vt ſonchus inani: vulneribus præſtat opem. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum ſi in fiſtulam collo induratam demiſſum fuerit, duobus, tribuſue diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocatur vlcera in capite manantia, ſanat. Tandem nulla res nec magis manifeſtè, nec magis affabrè demonſtrar fiſtuloſis ductibus ſuis noſtri corporis ſerpentibus vlceribus poſſe mederi, quàm ligni marcor, ſiue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inſpicitur, & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus impoſita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel ſerpentia vlcera cohibet, ex Dioſcoride, & alijs: & eò efficaciùs effectum præſtat, ſi caries illa ex illis lignis ſit, quæ ſimilem facultatem habent: vnde *guaiaci* ligni caries præſtantiſſima eſt, vlcera omnia ſanat, etiam illa, quæ cacoeta dicuntur, quæq; ex morbo gallico proueniunt. Sed aliud occurrit ingens exemplum, quo certiùs hæc noſtra methodus comprobetur, quippe Plinius. Vermis, ait, in carioſis lignis naſcentes, ſanat vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitus. Galenus eas caries laudat, quæ ex vlmo, vel alijs aſtringentibus lignis eruitur.

ANGVLOSOS CAVLES AD VVLNERA VALERE. Cap. XX.

VIDENTVR etiam ſtirpes anguloſis caulibus, frondibus, aut ſeminibus nobis oſtendere infixis vulneribus mederi poſſe, quippe telo, ſpiculis, alijſq; anguloſis, & mucronatis cuſpidibus vulnera infigi ſolẽt. Euenit id quoq; , & poſſumus naturalibus cauſis demonſtrare. Diximus nempe ſecundo libro anguloſos caules in ſtirpibus ex ſiccitate euenire, quæ ſine morſu deſiccat, & has Galenus ad vulnera glutinãda valere dixit. Sic & ſpinoſæ plantæ, quæ vulnera ſuis aculeis minantur, oſtenduntq; ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua ſufficient. Sideritis heraclea quadratũ caulem edit, cuius folia illita ſuapte vi vulnera ſine inflammationis periculo ferruminat. Centaurium minus anguloſo caule; ſuo illitu vulnera conglutinat, vetera purgat, & cicatrices obducit. Chamædris quadrato caule, Theophraſtus eius folia ad rupta, & vulnera valere dixit. Scordium quadrato caule, vulnera iungit. Betonica quadrato caule: Antonius Muſa Auguſti Medicus corporis vulnera tuſa, & illita, mira celeritate perſanabat. Alterum ſymphitum caulem anguloſum mittit: recentia vulnera illitum conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant. Clymenum caule fabæ: tuſa folia vulneribus impoſita ad cicatricem producunt. Plantago quædam quadrato caule: ſinus conglutinat. Pygnocomon quadrato caule: illitũ, cum polenta adacta ſpicula, & aculeos è corpore extrahit. Sparganium naſcitur folijs, & dorſo prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis cæſim ſauciat: deſiccantis eſt facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodeſſe poteſt. Iris, ex ijs, quæ gladioli formam habẽt, vulnerarijs medicamentis inuncta, ſarcotica eſt. Xyris folia habet in cacumine mucronata: ex corpore ſpicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladij ſpeciem gerat: ſpicula è corpore tollit. Spinoſæ plantæ vulneribus propinantur, vt rubus, tribulus, aquifolium, dipſacus, poterium, aloe, licium, pecten Veneris, & aliæ, vt alibi dicemus.

SPINOSAE, ET ACVTIFOLIAE PLANTAE, IN OPERANdo acuta, tenueſq;. Cap. XXI.

NEC ſine vtilitate demonſtrat Natura acutifolia, ſpinoſaq; in operando acuta, & tenuia eſſe, nec ſolùm, quæ acutũ folium habent, ſed quæ caulem, ſemen & omnia, vel ſpinulis, & capillaribus foliolis tenuiſſima. Naturalis cauſa eſſe poteſt, quod quæ ſpinoſis, acutis folijs, & tenuibus fuerint, ſiccæ ſint qualitatis, quodq; è ſiccis locis naſcantur, vt ſuperius diximus, & ſicca, calidaq; valenter operantur. Sylueſtria, quia ſicciora fortius agunt, & ſylueſtribus anguſtioribus folijs ſui generis vrbanis. Peucedanum capillaceo folio: tenuium partium eſſe, vt ſequentia omnia Galenus dixit, vnde validè & celeriter operantur, ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum ferulaceum eſt: tenuium partium, comitialibus valet, & olfactu vuluæ ſtrangulatus excitat. Euſorbium tenuifoliæ ferulæ ſpecies, tenuium partium, & vrentis facultatis, iſchiadicis prodeſt, ſquamas extrahit oſſium, ſed neceſſe eſt linimentis communire corpus, quo oſſa conueſtiantur: ſternutamenta cit, occipiti confricatum veternoſos iuuat. Pyretrum folia fert, vt daucum ſylueſtre, & fœniculum: guſtu feruidiſſimo vrentis facultatis eſt, & ad dentium dolorem valet. Roſmarinum frugiferum, cui cachryas nomen, folio fœniculi; incidentis facultatis eſt Galbanum cyrenaicæ ferulæ ſuccus, vrit, vertiginoſos olfactu ſuſcitat, nidore ſerpentes fugat. Melanthion folijs tenuibus, tenuium partium & ſubtilis eſſentiæ. lepras & lentigines tollit. Achanthium foliolis ſpinoſis, cum

acutis inciſuris, tenuium partium. Spina alba folio hiſpido, & aculeato eſt, in cacumine echinum ſpinoſum habet, eius ſemen tenuis eſſentiæ eſt, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium eſt. Anthemis tenuibus foliolis paruis, & tenuibus partibus conſtat; calefacit & extenuat. Artemiſia tenuifolia Dioſcoridis, tenuiū eſt partium. Aſplenum acutifolio, oblongoq; , & ſi non calidū, ſiccū tamen, & tenuium partium. Gingiber harundinaceo, vel gramineo folio, ſubtilium partium, ſed minus quàm piper. Eryngium ſpinoſum ſiccū in tenui eſſentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: cit vrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acutifolio, ineſt ei quædam partium tenuitas. Milium harundineo folio: tenuis eſſentiæ. Myrtus tenuifolia, tenuis, calida eſt. Ferula attenuat, oxyacantha ſpinoſa, tenuium partium, ſic reſina lentiſcina, & picea.

ARBORES, ET ANIMALIA QVAE GLVTINVM OSTENdunt, ad glutinanda vulnera valere. Cap. XXII.

COMMOSTRAT & maximo hominum commodo Natura glutinum in plantis, radicibus ſuis, folijs, ſuccisúe, quo diuiſæ corporis partes poſſint conglutinari, ferruminari, ſolidariúe, tàm foris, quàm intra viſcera, & ad laxos naturæ hoſtij hiatus. Quorum exempla erūt. Theophraſtus hibiſci radicem aquam poſſe condenſari ſcribit, ſi tritam inieceris, ſub dioq; humorem poſueris; tota viſco & mucagine prægnat: ſi carnibus concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmāt: vſus ad rupta & vulnera, Hippocrates vulnerarijs medicamentis impoſuit, ſic Dioſcorides & Plinius: conſolida maior radices viſcoſas habet, carnes quoq; ſi coquantur, cogunt addere: tritæ & poræ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illitæ conglutinant, radice omniū, quæ nonminus, maximè viſcida, quæ carnium fruſtra ſi illi incoquantur, ferruminare, glutinareq; creduntur: folio & radice vulneraria eſt. Aquifolium flore aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinum aucupatoriū apto: fracta oſſa ferruminat. Huius cortices detrahunt, & facta humi ſcrobe locis vliginoſis maximè obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putreſcere patiuntur, quod duodenis diebus euenit, tum marcidos eruunt, & tantiſper pila tūdunt, dum in viſcum lenteſcant, demum in profluente, vt obhærentes corticum reliquiæ, ſordeſq; fluitent, proluunt. Viſco nil glutinoſius, pennis maximè volucrum tactu ligandi. Colliguntur acini virides meſſium tempore, ſiccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putreſcunt duodenis diebus, in profluente rurſus malleo tuſi, corticibus amiſſis interiore carne lenteſcunt; quidā galbanum adijciunt, pari pondere ſingulorum, eoq; modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus ixia aliquibus vocatur, quod viſcum circa radices eius inueniatur. Plinius viſcum gignere ſub alis foliorū dixit, ſub Canis ortu: fert viſcum vulneribus vtiliſſimum. Sarcocolla lachryma eſt arboris in Perſide naſcentis, pollini thuri ſimilis, à conglutinādis vulneribus nomen inditum. Ex corticibus radicum vlmi optimum glutinum paramus ad vaſa vinaria, quæ reſtagnāt: fracta ferruminat. Aloe folium pingue, craſſum, glutinoſumq; habet: ad iungenda vulnera ſanè quàm vtile. Myrrha glutinoſa eſt: vulneribus capitis inſperſa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & reſinoſæ plantæ, quæ glutinum oſtendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorum præcipuus vſus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues exceperunt ex tonſura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant elemi, vulnerarijs medicamentis præcipuè vtūtur. Gummi oleæ æthiopicæ ad vlcera valet. Lentiſcus reſinoſus eſt, ad fracta oſſa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum oſtendunt. Glycyrrhiza glutinoſa fert folia, & gummoſa: illitus ſuccus vtiliſſimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue reſudans, quo veſcente capræ, pinguedinem conſpicuam barbis carpunt,

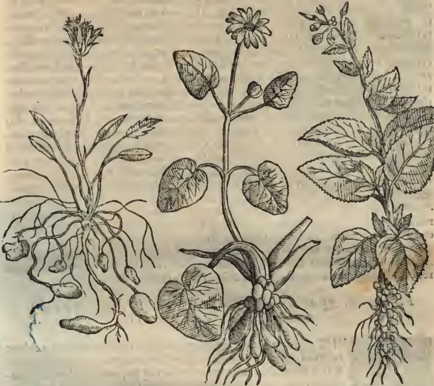
& ſuo

& ſuo lentore villoſis cruribus adhærentem reponunt: eaſdes, quas ciſthus, vires poſſidet, ex Dioſcoride: ciſthi folia vulnera conſolidant, ex Galeno. Hypericum ſemen reſinoſum, odorem, & lentorem habet, aſcyrum fructu reſinoſo, & androſæmum: diximus ad vulnera valere. Animalia ſunt, quæ circa colla pellem habent, ex quo optimum conficiunt glutinum, alij taurocollam vocant, alij xilocollam, quod ex bubalis corijs conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalibus fieri dicit. Ineſt etiam corijs omnibus mucoſus lentor, alijs minor, alijs copioſior, vt in bubus, ex quo fit glutinum: vulneribus prodeſt melle, aut reſina. ἰχθυοκόλλα, vel piſcium gluten fit ex ventre cetacei piſcis: vtile emplaſtris capitis. Tincæ muco obducuntur, his lucios vulneratos ſe adfricare ſcribunt, vt muco illo vlnera conglutinentur. Purpurarum ſaliua admodum lenta, ob id ſumitur ad recentia vulnera glutinanda.

STIRPIVM TVMENTES PARTES, ET TVMIDA ANIMAlia noſtri corporis partibus tumentibus prodeſſe. Cap. XXIII.

IN viſceribus terræ, & ſtirpium partibus humores in ſe collogi ſolent, & collectiones globoſas quaſdam, abſceſſuſq; fungoſos excitare, quemadmodum in corporibus calor & ſanguis ſæpe ſtrumoſa & glanduloſa tubercula creant. Nobis hęc Natura demonſtrat ad tubercula valere, ſic & animalia, quæ non niſi tumidam quandam ſpeciem oſtendunt. Sunt quercuum glandes, glandibus illis ſimiles, quæ in peſte, & alijs peſtis temporibus varijs hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fœmoribus, & eiuſmodi locis, caro glanduloſa in ſue vocata: quibus occurri facilè poteſt ſtillatitia aqua ex nouellis quercuum folijs extracta, & inde venenatis quoq; febribus opitulatur. Dioſcorides ad duritias quoq; prodeſſe ſcribit, quas cacoetes vocant. Sylueſtris cucumeris fructus glandulis adſimiles ſcribit Dioſcorides; & tubercula rumpi, & tumores ex eis, Meſues induratos abſceſſus, & ſtrumas delere. Lenticulæ in peſtilentibus febribus corporibus noſtris veniunt, quæ lenticularum effigiem propriè mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla re vtilius occurritur, quàm lenticularum decocto. Ariſtoteles ſuem grandinem concipere dixit, & hinc verbum χαλαζᾶν factum, ideſt grandine laborare, reperiuntur in carne ſuis grandinoſæ grana rotunda, grandini ſimilia, vel lenti, & eiuſdẽ ſimilitudinis: aduerſus hunc morbum nonnihil admiſcent lentis in eorum colluuiem. Boa appellatur morbus papularum, quum rubent corpora: ſambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiuſdem ſimilitudinis affert. Braſſicæ caulis circa radicem tumet maximè; præcipuè tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes ſunt, ex Dioſcoridis præcepto tumoribus conueniunt. Cæpa tubercula rumpit. Teſticuli tumores diſcutiunt. Allium tumores ſanat, ex Plinio. Ephemerum bulboſa radice; diſceſſus, tumores & tubercula delet. Hemerocallis radix ex collectis bulbulis conſtat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Naſcitur & in oculis tuberculus, quem hordeolum Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani ſimilitudinem gerit, vulgus *orgiolum* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, diſcutiunt. Eueniunt oculis tubercula, conſimilia vnioni, quæ etiã vulgus ab eorum ſimilitudine *perlas* vocat: vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & clatam aciem reſtituit, quod frequenti experimento nobis patuit. Gladiolus radice geniculata conſtat, paruorum bulborum modo, ſuper alium inſidente, inferior gracilis, ſuperior vegetior: ſtrumis medetur, innumeris periculis factis. Ficus ſtrumæ modo tumẽt; valẽt ad eaſdem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem habet tuberculis aſperam, & papilloſis capitulis donatam, ſtrumoſo ſubtus porrecto ceſpite: vulceribus ſtrumoſis, cauernoſis, carcinomati, aut depaſcentibus ſyderatis ſatis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis ęmolliendo opitulatur.

SONCHI ſpeciem, chelidonium minus, & ſcrophulariam attulimus, quarum radicum innumeri ferè globuli imam partem ambiunt, ad tubercula ſtrumarum, & hemorrhoidum oſtendenda.

EST & *ſcrophularia* minor dicta, herbula folijs hederæ, cuius radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protenduntur: hac recentiores in eximendis ſtrumis, ficubus, & mariſcis, magna vi, & experimento vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, ſtrumoſis cõpacta tuberculis. Meſues ſtrumis mederi dixit. Dracunculus radices ſtrumoſas habet, illita folia reſoluunt ſtrumas. Mandragora eodem modo ſtrumas & tubercula diſcutit. Iridis radix, velut ſtrumoſa: delet ſtrumas. Eryngij ſpecies ſtrumoſa eſt radice: tubercula diſcutit, & decocto ſanat ſtrumas, ſic & vitis nigra. Ari ſpecies altera, è cuius medijs radicibus diffundentibus numeroſis tenuibus bulbulis, & globulis fibris dependentibus: commodè illinitur tonſillis & hemorrhoidibus. Ad eoſdem & arum minus. Chelidonium minus contra mariſcas. Oenanthes, ſiue filipendula compar multiplici experimento: quod ſola ſuſpenſione diſcutit hemorrhoidas. Sonchi ſpecies quædam globulos habet, ad collectiones valere ſcribunt. Rapum appenſum, inguini medetur, ex Simeone Sethi. In vlmo folliculi quidam innaſcuntur aquæ pleni: ad enterocœla valent. Naſcuntur in podice veluti fructus mori, cruenti, molles, & in ſcroto, qui ab alijs Medicis dilaniati, combuſti, & detruncati repullularunt. Nos autem ex fructuum mori, frondiumq; puluere ſanitati reſtituimus. Erini ſpecies medetur ficubus in podice na-

ſcentibus, ex Dioſcoride, & Plinio. Fungos in ano naſcentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delẽt heliotropij minoris ſemina, achrocordonas vocatas grçcè. Cicer in verrucarũ formicantium, penſiliumq; genere prima Luna ſingulis granis, ſingulas tãgunt, eaq; grana linteolo deligata abijci poſt ſe præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio: cicer enim verrucæ ſpecimen refert. Thymum verrucas thymi colorem habentes, penſileſq; tollit. Ad animalia tranſeuntes. Solent bubus faſtidia cibo afferre venoſa incrementa linguæ, quæ ranas veterinarij vocant, Columella nona die necare dixit, niſi curentur, tumorem in lingua cum inflammatione præcipuè partis, batrachion Græci vocant: curatur cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa ſit, melius verò ſi in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Ruſſio. Solent ex venenoſa materia oboriri abſceſſus peſtilentiales, qui conueniunt cum peſtilentiali tuberculo, plerunq; ſub lingua naſcente, cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni peſtilẽtiali impoſuerint, venenum mirè extrahi docentes. Alij ranam viuam eidem imponunt, & ſi interit aliam ſupponunt, idq; toties repetunt donec ſuperſtes vna remaneat, felici remedio. Cancris tumet corpus, perniunculos, & carcinomata cum decocto melle lenit. Tumida teſtudo tumidum hydropicorum ventrem refert, hydropicis teſtudo medetur, pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra faſtidiũ ſumi poſſit, ex Plinio, facilè impinguat equos, & eis magna, ſed falſa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quæ galericulis, & criſtis, tuberoſiſq; eminentijs, tuberculis mederi poſſe oſtendunt. Picus martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinſecas & extrinſecas ani picus martius torrefactus in ſale applicatur, ex Aetio. Gallina criſtato capite eſt: albugine oui ad curationẽ ſedis vtitur Plinius, infantibus quidem etiam, ſi quid ibi procidat. Columbæ etiam galericulum in capite habent. Celſus de condilomate tuberculo, dicit rectè ouis tuberculũ foueri, ſed deſidere ante homo in aqua debet, in quo verbenæ ſint decoctæ.

PLANTAE, QVAE FLAMMEO SVNT FLORE, AD INFLAMmationes valent, Cap. XXIIII.

SVNT quædam plantæ, quæ flammeo flore ſunt, ignemq; ſuo colore referunt, ego ad ſacros ignes, & inflammationes valere conijcerem, & ſi ad naturales cauſas referre poſſim ex ijs, quæ de coloribus naturaliter retuli, placet ad ſimilitudinem referre. Exempla, quę ſuppetũt, hæc erunt. Roſa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad eaſdem, & ad ſacros ignes vergentes. Malum ſacris ignibus, & ambuſtis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & ſacros ignes. Anemone ei per omnia ſimilis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus ſaturato, inflammationes cõpeſcit. Anagallis, quæ flore rubro, malum punicum flore phœniceo refert, ad idem valet, ex Auicenna. Anchuſæ radices ad ambuſta, & ſacros ignes. Lycopſis eadem radice & facultate. Ciſthus flore roſaceo: etiam ambuſtis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo ſacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus, beta rubra igni ſacro: ambuſtiſq;. Hedera rubro corymbo; ambuſtis medetur, rubus ſacris ignibus, fragra iocinoris inflãmationibus, mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes, ſic & rhabarbarum. Tãdem carbunculorum genus rubrum, quo conſulares abſortos nouit Plinius, querneus carbo tritus cum melle ſanat, adeo in rebus damnatis, quoq; etiam nullis, ſunt aliqua remedia. Ligna quæ ſimul attrita ignẽ excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophraſtus commemorat arbores, quibus antiquitus fieri ignatia ſolebant, hederam, laurum, & tileam, Mneſtor & morum addit. Ad ignem excipiendũ aptiſſima ficus, oleaq;. Fomites tametſi ex multis fieri poſſunt, optimi ex nuce, ex Mneſtoris ſententia; fomites ex

tes ex attagena vocata, ex qua conceptaculum, terebrum ex lauro faciunt, non enim ex eiſdem quod agat, quodq; patiatur, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniunt, olea & rhamnus ignem ſacrum. Ficus tonſillarum, ex Plinio, & iuglans mammarum inflammationibus valent. Sunt & herbæ, quibus pro ellychnijs veteres vtebantur, (ne quid omittatur, in quo Naturæ ſignum aliquod relucear) quæ villoſa afferunt folia, & oleo delinita, accenſam ſeruant flammam. Poſſumus & ad naturales cauſas referre. Diximus in humana Phyſiognomonia villoſos homines, calidos eſſe, & villoſas plantas calidas, ſiccaſq;. Sunt tamen qui villos in folijs ex humiditate prouenire dicant: nam alimentum parti ſupinæ per pronam deferri exiſtimant, quia madida ſemper, lanuginoſaq; eſt, ſed eos non rectè exiſtimaſſe dicit Theophraſtus, nec id abſq; propria natura euenire. Alimentum per venas & neruos equè ambabus defertur partibus, ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio eſt, quùm meatus non habeat, neq; ima, quæ ſubeat. Ego potius ad cœleſtem imbrem, & rorem ſuſcipiendum dicerem, vt ſiccitas, vel feruor plantæ humectetur, quo ſe poſſit ſubſtentari. Theophraſtus quercum quandam pilulam ferre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur, flagrat enim probè, vt galla nigra: Plinius ambuſta ſanare dixit. Verbaſci genera romentoſa: inter ea duę ſunt herbæ phlomides dictæ, ellychnijs aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althea lanuginoſa: ad vuluæ, & ſedis inflammationes præſtat, ſic pulegium, dictamnum, & vrtica vrida lanugine donata, ad eaſdem valet. Chryſocome, ſeu ſtachis citrina mollicello vellere incana, pulmonum inflammationes ſedat.

VINOSI NITIDI COLORES EBRIETATES SEDANT, ET qui caput temulentia oppleant. Cap. XXV.

PRIVS quàm à coloribus diſcedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam ſedandam valent, & ſi morbos diximus, qui torum corpus occupabant, nunc eos, qui partes, & à capite occurrit vultus, què vini rubor occupat. Arbuti ſi uctus crocato rubore infectus, vulgò *imbriagola* dictus, quod facie ebrioſos repræſentet: eſus capiti noxius eſt, ex Galeni teſtimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonſtrant, vt qui propriè amethyſtinum colorem referant, non ſecus ac amethyſtus crapulam ſedat, arcetq; ebrietatem, dum ſeſe igitur homines largiùs inuitant, ne fortè longiùs proueantur, vt nec pes, nec manus ſatis officio fungantur, adhibere debent quædam ebrietatem prohibentia, quæ amethyſta dicuntur. Amethiſtynus color eſt, qui ad vini colorem accedit, prius quàm eum deguſtet, in violam deſinit, fulgorq; quidam in eo purpuræ, non ex toto igneus, ſed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leniter roſeus nitor. Inoleuit mos antiquis, vt poſt cœnam circumferrentur conuiuis corollæ, quę ſtruebantur ex verſicolore florum commiſtu, nō quod ijs illecebris viſus, olfactuſq; capiatur, vtpote quùm flores miros efflent odores, inenarrabilemq; colorum varietatem repræſentent, ſed ſapientum curioſa ſolertia ſciēs in rerum natura antipathiam, nihilq; eſſe ſine pari, flores capiti circumponendo, cum hauſti liberius meri vapor arcem ſenſum obſederit, mitis aura florū naribus hauſta ſuccurrat, caputq; ab ebrietate propugnaculi vice tutatur: nam ſi calida præditi ſunt natura, ſpiracula, quibus vinoſus euadat vapor, laxat, ſi verò frigidis floribus, violis, roſiſq; ſertæ ſtruantur, craniū refrigerant nimio plus vino iam calens, noxioſq; halitus repellunt, quippe & ſua vi aſtringunt, & odore capitis grauitatem corrigant. Quod ad compotantium commoditates inuentæ ſint corollæ, nemo eſt qui neſciat. Ouidius.

Ebrius incinctis phylira conuiua capillis
Saltat, & imprudens vtitur arte meri.

Sed florum exempla adducamus, quibus data eſt ebrietatem propulſandi proprietas. Viola ſua fulgenti purpura vini colorem oſtentat, ſua dote crapulam; & capitis grauedines, impoſitis corollis, olfactuùe diſcutit, ex Plinio. Roſa etiam purpuræ colore rutilat, roſeum vini colorem repræſentans, cuius vſus in corollis nimius, vt roſalia dicerēt veteres.

Pingueſcat nimio madidus mihi canus amomo,
Laſſenturq; roſis tempora ſutilibus.

Hedera purpureis corymbis vinum æmulantibus, ſuis acinis præſcriptis, à crapula tutos pręſtat. Tertulliano authore, caput ab heluco, hoc eſt pridiani cibi oſcitantia, & ſemiſomno defenſat. Liber vini repertor, quùm medicamentum ſuauiſſimum ſimul, & vehementiſſimum adinueniſſet, fertur hederam ſuis viribus huic repugnantem in honorem, ac prætium adduxiſſe, eaq; coronari bacchantes edocuiſſe, quo minus vini noxam ſentirent: hedera ſua vi frigorifica temulentiam reſtinguente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plutarchum in Sympoſiacis hūc fruticem in corollis torqueri, quum ſuo frigore merum reſtinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, cyſſibium dictum in conuiuijs duplici ratione circumferebatur, & quod, vt diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miſcent, eo vaſe deprehenderentur. Iridis flos peramœno purpuræ colore nitet, non ſolum vinolentiam diſcutit, ſed dum eſtur, vt Africanus ſcribit, os vinum non obolet, quamuis copioſiùs hauſtum fuerit. Braſſica, quæ plus cæteris rubeſcit, expugnandæ ebrietati accommodatiſſima eſt, ſi ex illius cauliculis ſuccus expreſſus deglutiatur. Amygdala purpureo flore eſt, viniq; colorem imitatur: tribus, vel quatuor amygdalis amaris præſumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Chæroneus apud Druſum Tiberi; Cæſaris filium quendam Medicum commeſſari ſolitum fuiſſe, qui omnes bibendi certamine prouocaret, neminiq; cedebat in vini potu, is tādem depræhenſus eſt, antequam biberet, quina, ſenaùe comeſſe amara amygdala, quo minus temulentia tentaretur, qui verò ea deuorare vetuiſſent, ne pauxillum quidem eiuſmodi potu reſiſtebat, quod idem Athenæus retulit ſecundo Diphnoſophiſtarum volumine, ſic de ceraſo, perſico, & cornu, putandum. Cœruleum eryngium Apuliæ nitidiſſimo purpuræ colore vidimus: præſumptum crapulam arcet. Myrthi baccæ purpureæ ſunt, & vinoſæ: genus vnum inter cætera præſumptum; vinum, & crapulam arcet, quod feruefactum aliquantum, eius ſemine exprimitur, alias enim acorem contraheret. Granati vinum verè vinum imitatur, ebrietati confert ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non ſentiunt, ebrietati reſiſtit: coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatem, ex Plinio. Santalum rubrum vini colorem imitatur, immò ſcamnidici, qui vinum mentiuntur, ex illius raſura conficiunt, Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marinam vuam, quæ colorem, & vuæ ſimilitudinem ſatis perbellè mentitur, & botryones, in vino putrefacta, vini tædium afferri iis, qui inſcij biberint, ex Plinio. Amethyſti herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur, hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Sympoſiacorum tertio demonſtrat baccharem ſomnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere, cauſariq; leuem auram, blandumq; odoris effluuium, quo in temulentorū corporibus inęqualitates obortæ diſſipentur, conciliataq; tranquillitate, crapula retundatur, excoquiturq; cuius flos in purpura candicat.

ANIMA-

ANIMALIA, QVAE NOCTV VIDENT, AD NYCTALOPIAM valere. Cap. XXVI.

SVMMA Dei bonitas oſtendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad luſcioſos, & nyctalopas valere. Celſus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit, qui interdiu optimè, noctu nil cernunt, quod in fœminis benè reſpondentibus menſtruis non euenit, eos, qui eiuſmodi morbo patiuntur, à Græcis nyctalopas vocari, à Latinis luſcioſos. Nos animalia, quæ interdiu ferè nihil, noctu clariſſimè cernunt, ad luſcioſos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia, faciunt, vt noctu videamus. Sed quæ animalia ſint, quæ interdiu parùm, noctu ſatis cernant, cognoſcamus. Scitote animalia, quæ cęca naſcuntur, noctu vident, & quæ cæcis oculis naſcuntur, ea ſunt, quæ acutis vnguibus ſunt. Sola inter quadrupedes aduncis vnguibus catulos videntes parit leæna, ex Democrito, quia imperfecti naſcuntur, quod vterum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falſam Philoſophorum coniecturam pronuncio: nam ſi cæcos pareret animal filios, imperfectos æderet, ſed in Natura nil, niſi perfectiſſimum naſcitur, ſed cæcos hos partus oſtendit nobis Natura, ea animalia ad nyctalopas valere. Capras non minus noctu cernere, quàm interdiu tradit Plinius, immò oculi eorum in tenebris ſplendent, lucemq; iaculantur: ideo ſi caprinũ iecur comedant, reſtitui veſpertinam aciem his, qui nyctalopas vocant. Dioſcorides & Galenus caprini iecoris inaſſati ſanies decidens inuncta, luſcioſis prodeſt, & dum coquitur, apertos oculos habeant, & eos vaporari iis præcipiunt, prodeſt & in cibo toſtũ. Celſus ait. Laborantes inungi oportet ſanguine iocinoris, maximè hircini, ſin minus caprini, vbi adaſſum coquitur, excepto, atq; edi quoq; ipſum ieiuno debet. Eiuſdem generis, oues ſunt, noctuq; vident, ob id ouium iecur nyctalopas ſanat. Decocto quoq; eius oculos abluere ſuadent, ex Plinio: efficaciùs quidem fuluæ ouis. Ouis candidæ etiam iecur diſcoctum cum aqua madefactum, contritumq; & ſuperpoſitum nyctalopas curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent noctu melius vident, ob id candidæ dixit Marcellus, non fuluæ, vt Plinius. Lupus naſcitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini ſplendent, lucemq; iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerrimi, & acutiſſimi viſus, vt nocte intempeſta, vel Luna ipſa ſilente lucis vſura fruitur, hinc λυκόφως crepuſculũ appellatur, quum lucem iis ſolis Naturæ munere perceptum habeât. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodeſt, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini ſuffuſos prodeſt, cinere eorum cum attico melle inungi. Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, ſi hominis dexter laborat, ſiniſter, ſi ſiniſter, glaucomata extenuat, & tollit ſigna, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habẽs, graſſatur noctu, noctuq; inſidias tendit, quùm acrius tũc cernat, interdiu hallucinetur, ex Oppiano. Cauſam tradit Aphrodiſeus cur hyęna noctu videat, interdiu ferè nihil: glaucomata iocinoris recentis aſſari ſanies, cum diſpumato melle inuncta, ſanari dicit Dioſcorides. Hyęnæ fel aciem oculorum exacuit, & caligines diſcutit, claritatem excitati melius inueterato medicamento, eiuſdem ſanari argemas, & ſubcruentas excreſcentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdiu latitat: murium capitum, caudarumq; cinere ex melle inuncto, claritatem viſui reſtitui dicunt, multumq; magis gliris, aut muris ſylueſtris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrſus cæcos parit catulos, noctuq; vagatur. Horatius.

,, *veſpertinuſq; circumagier vrſus ouile.*

Obſcuritatem oculorum fel inunctum cum hyænæ, & diu exagitatum eximit, ex Marcello. Vulpes cęcos parit filios, noctuq; vagatur: vulpinam linguã habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergendæ efficax remedium, ſi viuam capies, eiuſq;

linguam

linguam præcides, ipſamq; viuam dimittes, linguam areſactam phœnicio ligabis, & collo ſuſpendes, ex Marcello. Noctua inter aues vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis inſita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam ſilente videt: noctua dicta, quòd noctu videat. Varinus & Euſtrathius ob nimis ſiccũ & tenuẽ oculi humorem, interdiu obcæcari, in tenebris viſu valere dicunt. Noctuę maris cerebrũ in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhaſe. Vlula eiuſdem ſpeciei; vlulæ fel prædicatur ad albugines, ſuffuſiones & caligines: & adeps ad claritatem, ex Plinio. Veſpertilio nomen à veſpere habet, qua videt. Ouidius.

Tectaq; non ſyluas celebrant, noctemq; peroſa,
Nocte volant, ſeroq; tenent à veſpere nomen.

Cinis veſpertilionis acuit viſum, ex Auicenna, & cum melle medetur ſuffuſioni. Bubo hebes, vt cæteræ nocturnæ aues, deſerta colit, dira & inaceſſa, noctis monſtrum: bubonis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Cato cæcos parit filios, oculi in tenebris effulgent, radiantq;, & tàm acutè cernunt, vt in cauernis etiam tenebroſis, tanquam in luce, omne conſpiciant: oculorum vitia ſanat, reſtituitq; viſum etiam poſt anni cæcitatem. Capite cati nigri in olla vſto, eiuſq; cinere per canalẽ pennæ in oculos ſufflato: remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus, quibus numeroſus partus, ex Plinio, noctu vigilat, & dimidium ſomnum perficit, ex Aeliano: obtalmiam ſanat, & oculorum vitia eius cerebrum ex Plinio, & Galeno. Auium nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, ſcilicet quæ paruæ corpore, multos filios progenerant, vt pici; eſus aſſiduus ſuorum pullorum, viſum auget ex Plinio, ſic vt nyctalopię medeatur, ſpiritus reparat viſiuos, & obſcuritatẽ tollit, ex Gordonio & alijs. Caſtor noctu progreditur è latibulo: caſtoreum claritati oculorum plurimùm valet cum melle attico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum inuitant, quos vbi allexere, noctu in continuum expectant coire, quippe in aquis non poſſunt, & noctu cum magna ſecuritate complexibus indulgent, cum interdiu ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantiſper oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, raniſq; & cinere aſpergi potioni iubent Magi Pliniani claritatem viſus promittentes. Cancri noctu vagantur, marinæ teſtudines etiam noctu egrediuntur, quùm in aqua nunquam dormiant, oculi longè, lateq; fulgorem iaculantur, quarum pupillæ candidiſſimæ & lucidiſſimæ quum exiſtant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Aeliano: fel teſtudinum oculorũ claritatem facit, cum melle innũctum ſuffuſiones, & omnia oculorum vitia ſanat, ex Plinio, Galeno, & Aſclepiade. Vranoſcopus piſcis à Græcis καλλιώνυμον, quaſi pulchri nominis piſcis, Oppianus ἡμεροκοίτην appellat, quod noctu vigil. interdiu dormiat prædæ quærendæ cauſa, ob id etiam νυκτερὶς vocetur. Oppianus de eo canens.

Stultitia inſignem memorabimus hemerocœtem,
Segnitieq; omnes ſuperantem, quos creat æquor.
,, dies totos fulua proſtratus arena
Dormit, noctu autem vigilat, ſolusq́; vagatur:
Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam ſingulariter bilis à Medicis laudatur, tanquam aciem exacuãt oculorum, & ſuffuſionum initia digerant, veluti piſcis, quem vocant callyonimum, hyęnæ, & ſcorpij marini, Dioſcorides, Galenus, cæteriq;.

ACVTI VISVS ANIMALIA AD OCVLORVM CLARITAtem valere. Cap. XXVII.

SIC acuti viſus animalia, oculorum vitijs medentur, valentq; nobis ad retuſam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos parlebant filios, nunc quæ apertis oculis naſcuntur, vt demonſtret nobis Natura ad claritatem, & oculorum vitia valere. Exempla hæc ad comprobandum noſtrū propoſitum aduocabimus. Leæna ſolùm parit animal oculis apertis. Plutarchus in Sympoſiacis inter quadrupeda, quæ vncos vngues habent, ſic etiam Democritus dixit, diu venatur, non noctu, acutiſſimi viſus eſt, dicta παρὰ τὸ λεύσσειν ob excellentē viſum, Porphyrio authore, & Homerus σμερδαλέος δὲ λάοντι, quod ſplendere ſignificat, λάω Græcis video, vnde leoni nomen, quod acie oculorum præ cæteris animalibus valeat, vt ſcribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipſe ſomnos vnquam admittit, ſed patentibus oculis ſomno frui videtur: fel eius aqua addit claritatem oculis inunctum, ex Plinio, Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus, non vt magna fidipedum pars, partū cæcum ædit. Plutarchus ſenſoriorū excellentia, vt viſus, maximè præſtare dixit. Aelianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi acie minimè eſſe acuta, Pollux lepori oculos eſſe indefeſſos, nam dormit apertis oculis, vigilat clauſis, immò cum cætera membra ſomnum capiunt, interea tantum oculi vident: leporis fel melle inunctum clarificat viſum. Aquila apertis oculis pullos excludit, immò excluſos contra Solis radios opponit, maxima videndi acie valet, inter aues oculorum acie acutiſſima principatum ſibi vendicat, ex Aphrodiſeo, eſt enim tanti obtutus, vtcunq; ſuper maria immobili penna feratur, nec hominū pateat obtutibus, de tāta ſublimitate piſciculos natare videt, & inſtar tormenti deſcendens, raptam prædam pedibus ad littus trahit. Contra Solis radios ſuum obtutum non flectit, & pullos ſuos vngue ſuſpenſos Solis radijs obijcit, non conniuentem pro genuino agnoſcit, qui verò flexerit obtutum, tanquam degener, proijcit è nido, Ariſtoteles, Aelianus, & Oppianus: Fel aquilæ admiſceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquilarum fel ſi vnà cum attico melle inungatur cui hebeſcunt oculi, planè viſum recuperabit, redditq; oculos acutiſſimos: idē de cerebro produnt. Accipiter quaſi minor aquila, apertis oculis naſcitur. Aegyptij Apollini ſacrum habent, quia cum Apolline in multis conuenit, quod de auibus ſoli accipitres ſemper nullo negotio Solis radios intuentur, neq; intentis oculis ſurſum, neq; iter ſuſcipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur, ἱέραξ ἱερὸς ἡλίῳ ἀπόλλωνι. id eſt accipiter ſacer eſt Soli Apollini: quapropter ob oculorum ſplendorem Soli etiam ſacer videri poteſt. Apollinem quidem ipſum in accipitrem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum innuunt Varinus, & Euſtrathius in Homerum. Refert Porphyrius veteres appellaſſe Solem lacertam, leonem, draconem, & accipitrem. Aegyptij Oſyridem ſæpè accipitris forma exprimunt, quòd excellat hæc auis acie videndi, ex Plutarcho libro de Iſide, & Oſyride: accipiter decoctus in roſaceo efficaciſſimus eſt ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, ex Plinio. Miluus, vt accipiter, naſcitur ex accipitrum genere, magnitudine ſola differt, Politianus miluinos oculos pro acutiſſimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vitiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vultures medij ſunt inter miluos, & aquilas: ex omnibus animalibus miluus perſpicaciſſimi viſus eſt, vt qui oriente quidem Sole in Occidentem, ex Occidente verò in Orientem proſpiciat, atq; è longiſſimo interuallo quæ ſibi vſui ſunt, comparat edulia: quamobrem Aegyptij aſpectus ſignificantes vulturem pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Aeſculapio: luſcioſus veſcatur milui iecore aſſato, eoq; illinatur, ex Archigene apud Galenum, & ad omnia oculorum vitia, ex Sereno, Marcello, & alijs. Serpens apertis naſcitur oculis: nam illicò ex ouo excluſus ambulat, & videt ſicut lacerta, acuti viſus eſt, & dracones græco verbo dicuntur à

tur à ἵημα, id eſt aſpicio: & diximus Apollinem draconem vocari à viſus acutie. Horatius ad id in Sermonibus.

Cur in amicorum vitijs tàm cernis acutum?
Quàm vt aquila, aut ſerpens Epidauricus.

Vipereæ carnes ſi coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, ex Dioſcoride. Crocodili in terra excludunt, ſimul ac primùm niti poſſunt, aquam proſequuntur, licet in aquis cæcus, extra perſpicaciſſimus, ex Herodoto, & Ariſtotele. Ante omne reliquum corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt, ob id Aegyptij Solis ortum ſignificantes, gemi num oculum crocodili, & occaſum ſignificantes, capite inclinato pingunt: eius ſanguis claritatem viſus inunctis donat, & hebetudines ſanat, ex Plinio. Ranæ ex ouis excluſæ oculis inſignes ſunt: cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Piſces ſine palpebris naſcuntur: ad oculorum vitia valere monſtrantur: ob id omnium fel ad oculos valet, vt coracis, ſcorpij, hirundinis, vranoſcopij, mulli, raiæ, galei, & in aphijs non niſi oculi conſpiciuntur.

ANIMALIA, QVIBVS OCVLI EXCAECANTVR, ET DEnuò renaſcuntur, ad vlcera, & oculorum cicatrices valere. Cap. XXVIII.

EST quorundam animalium proprietas, vt confoſſis oculis, denuò renaſcantur, id nobis prouida rerum Natura demonſtrauit, vt ad noſtrorum oculorum cicatrices, ictus, & vlcera eorũ ſanguis opem præſtare poſſe non ignoremus. Id Celſus ſuo Medicinæ libro indicauit inquiens. Si extrinſecus interdum ictus oculorum læſerit, aut ſanguis in eo ſuffundatur, nil commodius eſt, quàm ſanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere, neq; id ſine cauſa fit, cum earum acies extrinſecus læſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeq; hirundinis: vnde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit, eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis primus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ illi, & ipſi, & nobis. Pullorum hirundinum ad huc recentium oculos, ſi quis ſtimulo eos vexarit, renaſcere, & cernendi vim poſtea recipere, ex Ariſtotele ſexto hiſtoriarum habemus. Falſum eſt ergo pullis oculis captis chelidonia herba per matres adlata claritatẽ viſus reſtitui poſſe: Dioſcorides hirundines, vt ficedulæ in cibo acuti viſus medicamentum præbent, Aelianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excæcantur, reſtitutaq; earum acie, capita comburuntur, horum cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines, & ictus. Sed Ariſtoteles quarto de generatione animalium volumine, ſtatim quùm de quibuſdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos, ſubiecit. Quamobrem ſi quis nuper in lucem æditarum hirundinum oculos pungat, viſus incolumes reddantur, negatq; per matrem oculis pullorũ reſtitui viſum, quùm hæc Naturæ decretis aduerſentur, quæ ſanxit, orbos in priorem habitum non regredi, ſed perfectis tantùm. Ijs verò quæ fiunt, ſi læſum fuerit aliquid, id oriri denuò poteſt, iactutaq; partium alicuius poteſt reſarciri, quùm genitalis facultas lege Naturæ inchoatum opus adhuc abſoluens non euanuerit, ſed delineationis fungens munere, nacta materiam, denuò reſtaurare poteſt, nam excluſi hirundinũ pulli non vident, imperfectiq; æduntur in lucem, quæ dum oculis non dum abſolutis ad huc inſideat genitalis aura, punctos, erutoſq; poteſt reparare. Sed hoc mihi falſum videtur, quod ſolis aliquibus animalibus data eſt facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalibus demonſtraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas conferre poſſint.

poſſint. Palumbus poſt hirundinem ex Celſo ſequitur: ad ictus oculi palumbi ſanguis, & oculis cruore ſuffuſis, luſcioſis ex Dioſcoride, illinitur. Columba oculorum ſuffuſionibus, luſcioſis, recentibuſq; vulneribus ſuo ſanguine præualet, ex eodem: nam ſub ala ad hunc vſum inciditur, quoniam ſuo calore vtilior eſt, ſuperimponi oportet ſplenium è melle decoctum, lanamq; ſuccidam ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, ſed Galenus hypoſphagmata. Quùm enim oculis illatæ ſunt plagę, oboriuntur ex eis cruentæ ſuffuſiones ſtatìm in principio, tunc ad dolorem compeſcendum facit ſanguis columbinus inſtillatus, præſertim ijs, qui extremis plumis exprimitur. Turtur & ſi à quopiam non deſcribatur, quùm ex eodem genere ſit, facilè ei confoſſi oculi reſanari poſſunt: & eius ſanguis ad eadem valet. Plinius turturis ſanguis oculis cruore ſuffuſis eximiè prodeſſe ſcribit, & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia ex ijs, quæ Celſus ſcribit, cognouimus experimenta, & fortaſſe potiora ad eoſdem effectus: nam lacertæ oculi etiam reſanantur. Legimus quippe in Aeliano hanc hiſtoriam. Non hic antiquorum multis teſtimonijs opus eſt. Quùm quidam laceriam magnam, & optimam comprehendiſſet, atq; ſtilo excęcaſſet, eàdemq; in fictilem ollam tecentem vtrinq; eatenus exiguis foraminibus pertuſam poſuiſſet, vt ne ſpirare fera prohiberetur. Idem ferreum anulum, quũ eſſet gagatis lapidis, & nouem ſigna impreſſa poſuiſſet, quorum quotidie vnum deleret, poſt vbi non ſigno ſublato, ollam recluſiſſet, lacertam vidimus oculorũ viſum recepiſſe, quod nòno ex amici ſupſtitione, ſed ex ſua proprietate euenire cognouimus, quippe quum lacertę ſenectute oculi excæcantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortum Solis intendentes, & illuminantur. Ex Iſiodoro etiam id affertur, cuius cinerẽ ad caligines cum melle acriter valere dixit Plinius: ſanguis eius ad viſum, ex Auicenna, & cerebrum ad ſuffuſiones valet. Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorum medicamenta venit. Aliqui enim viridem indunt nouo fictili, ac lapillos, quos vocant cinœdia, qui inguinum tumoribus alligari ſolent, nouem ſignaculis ſignantes, & ſingulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos ſeruant ad oculorum dolores. Alij terram ſubſternunt lacertæ viridi excæcatæ, & viuam vitreo vaſe includunt ex ferro ſolido, vel auro, quùm recepiſſe viſum lacertam apparuerit, per vitrum emiſſa, & anulis contra lippitudinem vtuntur. Quidam viridem longo collo in ſabuletis naſcentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excæcatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis anulis, argenteis, ferreis, electrinis, ſi fuerint, aut etiam cupreis, demum gypſabis, aut claudes diligenter, atq; ſignabis, & poſt quintam, aut ſeptimam diem aperies, lacertamq; ſanis luminibus inuenies, quam viuam dimittes, anulis ad lippitudinem ita vteris, vt non ſolum digitis geſtentur, ſed etiam oculis crebriùs applicentur, vt per foramen anuli viſus tranſmittatur, obſeruando in loco nitido, & herbido deponatur ampulla, & cum lacerta diſceſſerit, tunc anuli colligantur. Obſeruandum etiam cum Luna vetere, ideſt nonadecima in vigeſimam quintã, Septembri menſe, quod remedium quandiu tecum habueris, oculi non dolebunt. Reſtituitur etiã crocodilo viſus. In aqua enim hebes eſt, extra perſpicaciſſimi viſus, Ariſtoteles, & Plinius ex eo, & Ariſtoteles ab Herodoto. Qui crocodilum intra aquam cæcum dicunt. Faba eſt in Aegypto ſpinoſo caule, qua de cauſa crocodili oculos ferit, quum ſæpius fabæ ſpinoſæ occurrat, niſi ex propria oculi natura reſanarentur, imperfectum eſſet à Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili ſanguis claritatem viſus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriuſq; crocodili terreſtris, & aquatici ſanguis viſum ſanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem deſcribitur; & fimum crocodili ad oculorum vitia, ſuffuſiones, & caligines & collyria valere à Tralliano deſcribitur. Lacerti ſpecies ſtellio eſt, cuius ſanguis, vel ſtercus ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & ſerpentes è lacertorum genere, & ſi illis oculi eruerentur, fortaſſe hoc modo reſtituerentur, in extrema ſenecta hebeſcunt, fœniculo reſtituunt: ad oculorum

aciem valent, ex Dioſcoride, & alijs vt diximus. Viperæ totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, additis fœniculi vncijs duabus, & thuris grano, deinde cooperto argilla circumlita teſta, & fornace combuſta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyrijs, aut per ſe tantum. Anguiũ adeps ſanguini miſtus ruptas tunicularum partes ſanat, & membrana ſuæ ſenectæ cum earum terra, ſi adſuerit, claritatem facit. Muſtelæ oculis punctim erutis, excæcatiſq;, eadem quæ in lacertis, anulis faciunt: eiuſdemq; cinere ad ſuffuſiones vtuntur.

PLANTAE, QVAE ALIORVM VISCERVM SIMILITVDInes referunt, is medentur. Cap. XXVIIII.

SVNT & plantarum aliæ partes, quę internos partium morbos oſtendũt, & ad eoſdem valent. Papauer ſpumeum herbula eſt tota alba, & ſpumea tota, demonſtrat ſpumas ex ore flentes comitialem morbum pacientiũ: Dioſcorides mederi comitialibus dixit. Saponaria manibus agitata, multam affert ſpumam, fortaſsè ad idem valet, ſed nondum exploratæ virtutis. Hippoglоſſum alterum folium gerit maximè acutum, non ſine maximo aſpicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neutericorum conſtat experimento. Quercus inter alia excreſcentia fert gallam, quæ lienis fibras ſua ſimilitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem conſumit, ex Plinio. Cancer ſua forma pectus oſtendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & eſitatus ei prodeſt, qui tabe conficitur, ex Dioſcoride. Teſtudo idem oſtendit: Leonellus Fauentinus ad phthiſicorum remedia carnem teſtudinis admiſcet.

PLANTARVM, VEL ANIMALIVM PARTES, QVAE LAPIdum durities, vel ipſos oſtendunt, ad calculos valere. Cap. XXX.

MVLTIFARIAM, multiſq; modis oſtendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurri poſſit, duritiem demonſtrãdo in ſeminibus, vel ſimilitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel eorũ imagines oboriuntur. Ad exempla conuocabimus lithoſpermon, ex ſemine nomen accepit, illud proferens lapidea duritiẽ, quod calculos frangit. Plinius nequicquam inter herbas maiori miraculo aſpexit, tantus eſt decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcentis: ijs lapillis dragmæ pondere potis in vino albo, calculos frãgi, pelliq; conſtat. Lachryma ioppea ſemen ſiliceum affert, lithoſpermo affabrè quidem conſimile, immò pertinacius, medio pertuſis, & filo traiectis præces computamus: eſt quoq; ad calculos renum, & veſicæ ſaburram polline, & decocto vulgatum præſidium. Naſcuntur & in medio frondiumruſci baccæ, oſſeo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili vrinæ valet ſemen in vino potum, aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophraſtus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit, argumento nobis eſſe poſſunt, quod ad eximendos calculos clarè valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependenteſq;, quæ ad calculos etiam valere demonſtrat ſimilitudo ipſarum. Cypri radices oleis ſimiles ad calculos valent. Thraſi eius ſpecies. Canini graminis ſpecies ſubtus bulboſa, pluribus globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtiles. Pœonia fœmina ſuis granis calculos eiicit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenantes ad renum calculos neutericorum experimento. Meſpili oſſa duriſſima, præſtant ad idem. In capite multorum piſcium lapilli ſunt, qui

ad frun-

ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, lari, mœnæ, ſcorpionis, & ſi Plinius in cauda dicat, cephali, ceſtri, muſtelæ, tincæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellẽdos, ſic etiam cancri, aſtaci, & etiam lapides, qui in ſpongijs reperiuntur. Tradunt onagrũ calculum facere, quem, quùm interficiatur, reddere vrinã liquidiorem initio, ſed in terram ſpiſſantem ſe, eſt autem rarum inuentu, nec ex omni onagro, ſed celebri remedio ex Plinio: cuius vrina lapidem in veſica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, ſicut in vulgari ſue, duritie lapillis ſimiles, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio. Lynx occultat in terram vrinam ſuã, quod vbi concreuit, at conglutinatur, lapis efficitur, ad muliebre mundum expetitus, ex Theophraſto, Diocle, Aeliano, & Plinio veſicæ calculos eo poto elidi. Ouidius.

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,
E quibus (vt memorant) quicquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Cuius vrina, ſiue ſuccinum præſtat ad calculos. Alectorius gemma in ventriculis gallinaceorum inuenitur, fabæ magnitudine, chriſtallina ſpecie, ex Plinio, & inter remedia calculi lapillorum meminit, qui in gallorum veſica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quùm aues veſica careant. Recentiores quidam in gallo caſtraro. Gallus caſtratus quinto, vel ſeptimo anno lapidem creat alectorium nomine, Dioſcorides in ventre dixit, Albertus in capite, ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiri lapillum, quem eximi panno puniceo: dicuntq; ad calculos valere. Ego nunquã inuenire potui, ſed quos dicunt rubetæ eſſe, & crapodinos dici, in mineris naſci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie inſignis, calculos in veſica comminuit ex Dioſcoride. Lapides in ſpongijs reperiuntur, qui veſicæ calculos, in vino poti, rumpũt. In iecore apri inueniuntur lapilli, ſicuti in vulgari ſue, aut duritie lapillis ſimiles, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio.

LOQVACIA ANIMALIA COLO MEDENTVR.
Cap. XXXI.

LOQVACIA animalia colicę paſſioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrulitate flatus, ex quo ſæpe morbus exoritur, eximitur, nobis igitur eorum imprimentes qualitatẽ, eiuſmodi morbũ tollunt. Turtur loquaciſſima eſt, nec ſolum ore, ſed poſterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius eſt aluit crepitus, & prouerbio fertur in eos, qui loquaces ſunt. Hic turture loquacior. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia, quę inſcribitur Plotius, atq; eiuſdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod Siciliam inſcripſit, meminit poſtica corporis parte clamare, ex Aeliano. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hyeme multis diebus, & ſolſtitij tempore. Cicada obſtrepera, & aſſiduè vocalis, clamando diſrumpitur: Dioſcorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multùm canit: aſſã, vel in cibo ſumpta, iliacos, & colicos perfectè curat. Alauda vocis modulatione mirificè delectat, caueis incluſa, captiuitatis oblita, vix diei horam ſine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioſcoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula eſt, colicis fert opem, ex Marcello. Merula noctu, diuq; madulatur, in cibo torminoſis prodeſt, & ſic de cæteris.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEXTVS.

PROOEMIVM.

EXPLICATIS iam plantarũ ſimilitudinibus, quæ arguto Naturæ opere hominum, & animalium partes exprimebant, ſupereſt eas ſimilitudines explicare, quæ ab actionibus oriuntur, mox ad mores progrediemur, vt partitionem, quam ab initio propoſuimus, examuſsim exequamur. Sed actiones, non vt Medici, aut Philoſophi vocamus nam, Theophraſto authore, ſcimus plantas actionibus carere, ſed vocamus actiones naſcendi, generandi, creſcendi, pariendiq́ modum, & quo amore ſe proſequantur, horreant, & ſe inuicem alliciāt, tempora obſeruando, quibus naſcuntur, aliaſq́ ſimiles actiones, ex quibus ſedulus Phytopta multa poterit augurari Naturæ ſecreta. Nil enim temerè, aut fruſtrà in plantarum familia confictum eſt, ſed rato modo, ordinatis cauſis, accurato numero, tempore, et loco opportunis. Ab initio igitur ortum, incrementum, & fructificandi modum intuebimur, vt ſuis meris, veriſq́ ſimilitudinibus, quibus operantur, ſuarum facultatum admoneamur. Et primò à ſemine incipiemus.

STERILES PLANTAS STERILES HOMINES REDDERE. *Cap. I.*

PLANTAE omnes certis anni temporibus ſilent, certis deinde in caules inoleſcunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen eſt finis, & poſtremum illud, ad quod deſtinatur planta: ad ſui generis propagationem. Theophraſtus appellat ſemen perfectiſſimum Naturæ munus: non prius oſtendit flores, quàm caules eliciat, nec prius in flores exit, quàm ſuo fœtu prægnans partus geſtiat. Quùm ſemen proritat, riget humana virga, ſemen latura planta, caulem erigit, vtpote quæ non niſi ſeminis cauſa caulẽ promat. Flos mulierũ menſtruis reſpondet, nõ concipiet mulier, niſi menſtruum apparuerit, fœcũditatis argumentũ, ſic nec ſemẽ oſtendit planta, niſi florũ præludia apparuerint, quibus futurus partus præſagitur. Ariſtoteles in Problematis ſtirpes ad ſemẽ tantũmodo viuũt, & cũ ſemen tulerint, exareſcunt. Omne olerum genus poſt fœturam areſcit; cætera & ſi primo anno ſemen ferre nõ poſſint, poſt latũ ſemen intereunt. Ob id Natura ſemina tantis munimẽtis, & inuolucris tegit ab animaliũ morſibus, & à tempeſtatibus, ne putreſcerent. Ait Alexander Aphrodiſeus. Natura cum ſeminum ortum, viceſq: ſuccedendi perpetuas molitur, protegenda, occultandaq; ſemina, quæ ortum præſtarent, cenſuit. Ad ſummam propria plantarum munia ſunt, ſementigera eſſe. Sed permultæ ſunt herbæ, quæ nullo ſeminio fruuntur, ſed à fertilium choro exploduntur. Theophraſtus ait, aliæ frugiferæ ſunt, aliæ ſteriles, alię ad folia vſq; tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt, ſed fructum nullum pollicentur, niſi aliquid ſine flore frugiferum ſit. Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices, quæ nõ ferunt. Plinius infelices exiſtimari, damnataſq; religione, quæ neq; ſeruntur vnquã, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium eſt, ſed hoc negatum pleriſq;, namq; nec omnes florent, ſed ſunt & triſtes quædam, quæ non ſentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, nataleſùe pomorum recurſus annuos verſicolori nuntio promittunt. Sed Dij boni vnde hoc eſt, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, vt multis arboribus ſors, natiuaq; conditio ſine caule, & flore ſit, & ſemine? Hæc aduerſantur ijs, quæ ſupra à nobis dicta ſunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandoſq; fructus productas eſſe. Eſt igitur imperfecta Natura, vt fruſtratæ operæ arguatur? vel à ſuo deſiſtit munere? Sed ſcitote, nil rerum ipſa mater, eademq; parens Natura ſine maxima ratione facit, immò vbi manca, & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior exiſtit; portento hoc, & paradoxo ad ſua opera contemplanda, veſtigandaq; mortales admonet; nam plantas illas ſpadonias, ſiue eunuchias fecit, vt conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad ſterilitatem valere, vt turpi illo de honeſtamẽto homines ab eorum vſu, & eſu auerteret. Diximus iam in humana Phyſiognomonia gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendiſq; moribus obnoxios, & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia, eò inhoneſtiores mores denunciare: ſic & in ijs partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data eſt facultas, inter cęteras maximè neceſſarias, peſſima nobis ſpondet, vtpote ſterilitates, & abortus. Sed ſi naſutulo aliquo minus ſatis hæc noſtra Phytognomonica facient, ſed ad decantatas qualitatum cauſas reducere concupierit, ſciat plantas propria, vel loci genio ſiccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus ſylueſtres plantas, vrbanis ſicciores, minus fœcundas eſſe, & parciùs fructificare. Et lapidoſa, & exucca loca, vel ſteriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimenti paucitate producere, quia humoris indigna, & concaua loca ex humoris vbertate fructuoſiora, at quæ natura ſicca ſunt, deſiccare ſemen, & ſterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibicus Pythagoricæ familiæ Philoſophus author eſt, lactucam ex caulem, quæ in latum diffunditur, eunuchion dici, quaſi ſpadoniam,

& à mulieribus aſtylida, quod hæc maximè non modo fœcunditatem minuat, ſed ſi quos ſubſtulerit filios: ineptos, & amentes, & progenitorum ingenio degenerantes, progignet, & qui hoc olere continuò veſcantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarceſcat Veneris alacritas. Nicander Colophonius ſcriptum reliquit, Adonidē Myrrhæ filium, quùm eam deuoraſſet, ab apro fuiſſe interemptum. Addit Callimachus Venerem eum ſub lactuca condidiſſe: quibus verborum inuolucris innuunt Poetæ, quod eius vſus maximè refragetur Veneri. Adijcit Cratinus Phaona inter lactucas abſconditum ab amante Venere. Quare Eubolus graui conuicio coniugē inceſſebat, quæ mēſis lactucā obtuliſſet, ideoq; feralibus epulis dicata. Filices, mas & fœmina, florē, ſemine, & colibus deficiūtur, & veluti triſtes mero folio cōtentæ ſunt: neutra danda grauidis: illā abortum inferunt, ſi cæteris, in totum ſteriles redduntur: earum vires Natura ſterilitati addidiſſe putatur, Theophraſti authoritate, immò quæ eas ſupergradiuntur, abortiuntur. Hemionidem, ſiue dicas, mulariam, quod ea plurimùm delectentur mulæ, malim tamen dictam à ſterilitate, caulis, floris, & ſeminis expers: fœminas ſteriliſcere, dixit idem, quæ hanc in cibum adſumpſerint, admiſtis mulæ vngula, & ſemine. Onoſma ſine caule, ſemine, & flore. Folia in vino pota partus extrahunt, prægnans ſi ſuper eam gradiatur, abortum facere dixit Dioſcorides. Aſplenum, ſiue ſcolopendrium, neq; caulem, neq; frondem, neq; ſemen habet, conceptum adimere creditur perſe, aut cum liene mulæ appenſa, ex eodem, ad quem vſum illuni nocte effodiendam præcipit, vtpote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnum ſine ſemine, & flore, nō potum modò, ſed appoſitum defunctos partus eijcit, ex eodem, & adeò præclarè operatur, vt ne in cubiculum quidem prægnantium afferatur: nam & ſuffitu valet. Sabina altera flore, & fructu vacat, viuentem fœtum trucidat, & mortuum eijcit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata eſt. Idem appoſita, & ſuffitu partus extrahere dixit. Epimetron flore penitus carere Theophraſtus credidit, neq; florem, neq; fructum ferre Dioſcorides tradidit, cuius radix conceptum perdit, potaq; concipiendi vim intercidit, cauenda fœminis. Adianton ſemine, flore, & caule vacat, tricomanes cum eadem effectu pari, nec digna commentatione: ſecundas eit, & calculos conterit, paulominus, quàm partum interimat. Cedri duo genera, quæ floret, ſterilis eſt, quæ fructifera, non floret, ex Theophraſto: perunctо ante coitum genitali, concipiendi vim adimit, ex Dioſcoride. Nec Iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alterum florere, nec ferre. Sed falſum, omnibus ijs dura facies ſemper, ſic & hominum fortuna ſine flore eſt: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamariscem* vocat Lenæus, vulgus infelicem arborem appellat, quoniam nil ferat, nec ſeratur vnquam: ſi bouis caſtrati vrinæ admiſceatur, vel in potu, vel in cibo Venerem finiri, carboq; ex eo genere vrina ea reſtinctus, in vmbra conditur, eadem, cum libeat accendere reſoluitur. Magi & id ſpadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter ſe contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice Braſſicæ, vel tamaricis, in mēſtruali ſanguine extincto. Struthios, ſiue radicula ſemen non affert, ex Plinio: partus in vtero perimit, ex Dioſcoride. Hederæ ſpecies vna infrugifera eſt, ex Theopraſto, helix dicta Dioſcoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit. Mandragoræ caulibus orbatæ ſunt, flores namq; in gracilibus pediculis dependent: ſubditæ partus expellunt, ex eodem. Cyclaminus etiam flores in cauliculis affert ſine caule: appenſa partum accelerat, medicamentis abortum inferentibus admiſcetur, fœtus eijcit: ſi prægnantes radices tranſgrediantur, adeò conceptui perimendo valida iudicatur. Ociſſimè ſalix amittit ſemen, antequam omninò maturitatem ſentiat, ob id ab Homero dicta ὠλεσίκαρπος, ideſt frugiperda, vel ſeminiperda, nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur, ſequuta ætas interpretam ſcelere ſuo hanc ſententiam, quando ſemen ſalicis mulieris ſterilitati medicamentum eſſe conſtat: nam ex aqua ſumpta, concipiendi ſpem aufert, & intemperantiam

tiam

tiam libidinis coercet, atq; ſæpius ſumpta, in totum aufert vſum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit, & ſi vuas proferat, Theophraſtus vtramq; florere dixit: Dioſcorides ſterilitatem inducere tradidit, ſi cum mulino rene bibatur. Sed verè in oblongis pediculis racematim hærent acinuli, qui vbi maturuerint, in pappos abeunt. Cupreſſus fœmina eſt ſterilis, meta in faſtigium conuoluta, Theophraſtus obſcurum ſemen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia παρθένον vocant, ideſt virginem, quod ſteriles reddat: ſucco eſt amatiſſimo, vt cedrus, & ſabina, & eiuſdem ferè generis. Eſt inter ſpecies lauri triumphalis dicta, Plinio ſterilis: ob id à quibuſdam mas dicta, hac legimus triumphantes vſos, à Ceſare Auguſto reiecta Delphica, hanc ſterilem perhibent, quæ miſſa ſit à cœlo eidem Cæſari, ab alijs ſpadonia dicta, mira opacitatis patientia: grandis radices cauendas monet Dioſcorides, quòd enecent partus. Semen thymi fallit, nec poteſt deprehendi, ſe floribus quodammodo permiſcens, ſcribit Theophraſtus florem ſeri, & thymum naſci: Dioſcorides enectos partus, ſecundaſq; pellere dixit. Mentham ſemine carere putat Theophraſtus, nam exiccata, tritaq; nunquam ſemen apparuit, ſed flores ferunt: Ariſtoteles genituram abſumere dixit Problematum libro; lac coire, denſariq; non patitur. Mintham nympham fuiſſe Cocyti filiam dicunt, quæ vbi inaudiuiſſet amari à Plutone Proſerpinam, indignata eo nomine, conſtanter illi ſe præponere auſa eſt, dicens, ſi inferos peteret, inimiciter infeſtaturã, quo puellæ tumore commotior Ceres, Perſephones mater, Mintham exculcans, in mentham; ideſt malam herbam deformauit. Strabo eius commeminit, hoc nomine innuentes: ante coitum vuluæ appoſitam inhibere cõceptionẽ. Neq; ſiſymbri ſemen conſpicuum inquit Theophraſtus: Plinius non edendum grauidis monet, niſi mortuo conceptu, quippe impoſitum eijcit. Sed ne per omnes herbas vagetur inſolenter oratio, quæ mancæ ſunt, eis fœtus necandi data eſt poteſtas, finem imponemus, hæc ad exempla ſufficere putamus, ad alia feſtinante animo.

CONTRA ANTIQVORVM OPINIONEM PLANTAS OMNES ſemine donatas eſſe. Cap. II.

IAM patefactum eſt, cur ſterilium plantarum imagine artifex natura luſerit, ſupereſt oſtentare quibus in loculis præcludantur ſemina, vt reſtibili earum fœcunditati, & perennitati conſultum eſſet. Nec ab his abhortet ratio Philoſophorum, calidi, & frigidi, quùm non conſentiente loci genio, caloribus ambuſtæ regiones, vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas mancas, & imperfectas generent, ſic vnà omnibus ſatisfactũ eſt, plantis, nobis, & qualitatibus. Hæc eſt immenſa harmoniæ mundi ratio, quà omnia in vniuerſum ſibi congruũt, & correſpõdent. Sed profectò pudet credere, pudet etiam referre, ſummum Philoſophiæ principem, eiuſq; alumnum Theophraſtum, Dioſcoridem, Plinium, cæteroſq; antiquiores, tùm Græcos, & Latinos, tùm Arabas poſteritati impoſuiſſe, plantas eſſe ſuo ſemine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ, aut non animaduerſa, & ita apud nos rumor iſte inualuit, vt difficillimum ſit in hominum mentibus aliquid innouare, quùm ſingula ſingulis inſint loca, in quibus ſua concipiant, perficiant, foueantq; ſemina. Aduertæ filicum frondes pubeſcunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant, & niteut ſemina nigra, lucidaq; filicum, æſtiuo ſolſtitio matureſcentia, vt ſi quis ea curioſiùs excipere queat, è radicibus reciſis ramis, & in tectum allatis, candidis ſubſtratis linteolis, poſt diem decuſſis, ſimul cum villis cadent ſemina. Sic ſæpè nobis, Naturæ ſubtilitatem immenſam admirantibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, aſplenum, dryopteris, & filicula in auerſa dorſi parte ſeſſiles quoſdam vermiculos, obliquos, liratim vtrinq; digeſtos, nequaquam propendentes, villoſos præferunt, in quibus ſemina deliteſcunt.

Trićtimnum

Dictamnum olim fortaſſe ex nouerca regione ferebatur ſemine, & floribus orbatum, ideo ſemine & floribus carere antiquitus creditum eſt, nunc autem ſemine donatum aſfertur. Adiantum ſuper frondes ſemen affert, viſenda quidem & admirāda ſpecie, quippè ſummæ foliorum fimbriæ plicantur, vbi terna ſemina conſpiciuntur, ſubtili nobis animaduerſione comprahenſa, vt ſæpius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cementorum molibus Romæ colligimus. Radicula apud nos ſemine & flore pubeſcit. Salix proditur ad maturitatem ſolita proferre ſemen in Creta inſula, ipſo deſcenſu Iouis ſpeluncæ, toruum, ligneum, magnitudine ciceris. Menthæ ſemē, vt thymi in florum ſpicis implicatur, cum æſtate perfectum eſt, ſi manibus proterantur floſculi, cadit exiguum, & ruſeſcens, ſed ſatum abit in calamintham, vt latius in noſtris libris Agriculturæ. E fungis ſemen perbellè collegimus exiguum, & nigrum, in oblongis præſepiolis, vel liris latens, è pediculo ad pilei circumferentiam protenſis, & præcipuè ex illis, qui in ſaxis proueniunt, vbi decidente ſemine perenni feracitate feritur, & pullulat. Falsè igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod ſine ſemine prouenirent. Sic in tuberum corticibus, vt in cupreſſi pilulis nigrum etiam latet ſemen: ob id in ſyluis, vbi ſæpius prodierint, & computruerint, ſemper proueniunt. Et locis, vbi corticum loturæ, vel cortices proijciuntur, ſæpè nata vidimus. Nec deſunt ex antiquis, qui ſementica origine naſci crediderint. Sed non operæprecium duximus omnia proſequi, quapropter conſultò omittimus, cum præſertim in memoria nunc alia non habeamus.

STERILIA ANIMALIA HOMINES STERILES REDDERE. Cap. III.

NOSTRAM hanc narrationem, quod ſteriles plantæ viris ſterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quæ ſterilia ſunt, vel quæ ſine ſemine illegitimo Naturæ ordine, veluti ex putrefactione, ſuos natales habent, eandem vim retinere ſterilitatem inducendi, aduerſandiq; conceptioni. Plinius ait. Quædam gignuntur ex non genitis, & ſine vlla ſimili origine, vt ſalamandræ, neq; eſt ijs genus maſculinum, fœmininumq;, ſicut nec in anguillis, omnibuſq;, quæ nec animal, nec ouum ex ſe generant. Neutrum eſt & oſtreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel ſaxo, quæ autem per ſe generantur, ſi in mares; & fœminas deſcripta ſunt, generant quidem aliquid coitu, ſed imperfectum, ex quo nihil aliud gignatur, vt vermiculos muſcæ. Id magis declarant natutæ eorum, quæ inſecta dicuntur. Mula quidem ſterilis eſt, ob id ex diuerſis eius partibus medicamenta tùm intra corpus ſumenda, tùm foris applicanda ad conceptum impediendum, ſterilitatemq; inducendam excipiuntur. Muli renes à Dioſcoride, ſplen ab Auicenna, iecur à Sexto, aurium ſordes & teſticuli ab Aeſculapio, matrix, & ſudor à Rhaſi, & Alberto, ſic variæ eius partes à varijs Medicis ad hunc vſum ſeliguntur. Sextus ſterilia multa collegit. Muli teſticuli, ſuper ſterilem arborem ambuſti, extincti in lotio ſpadonis, illigati pelli mulæ, poſt menſtrua brachio ſuſpenſa, conceptum impediunt. Salamandras ſteriles Plinius credidit, nec vnquam niſi magnis imbribus prouenire, & ſerenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua geſtatum, conceptum impedit, & menſtrua, ita vt extinguantur, ex Kirannide. Ranæ quædam ſunt, quæ per ſe naſcuntur, conſperſis tantùm æſtiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis. Quum ex Italiæ Neapoli Puteolos iter faceret Aelianus, ranas perſpexit, quarum pars, quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretioni limoſi humoris trahebatur. Ouidius Metamorphoſeon libro.

Altera pars viuit, rudis pars altera tellus,

Semina

Semina limus habet, virides generantia ranas.

Ranæ natura transfixa arundine per os, ſi ſurculus in mēſtruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri: & baculus, quo anguis, rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat, ex Plinio. Si mulier ranam accipiet, & eius os aperiet, terq; ibi ſpuerit, non concipiet eo anno, ex Conſtātino. Mures de terra, & imbre naſcuntur in Aegypto. Macrobius iuxta Thebaidem, quùm Nili ceſſauit inundatio, calefaciente Sole limum, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Qua ex re ſtupent homines, quùm videant quorundam anteriorem vſq; ad pectus, & priores pedes murium partem animatam moueri, poſteriori non dum inchoata, ſed informi, Aelianus. Deturgente Nilo muſculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræq;, iam parte corporis viuentes, nouiſſima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuenti muri cor exemptum, & brachio mulieris ſuſpenſum, efficit, vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium ſtercus ſubditum, fœtum ex vtero mortuum expellere tradit, Hippocrates. Rubetæ, ranæ ſpecies ex putredine & corruptione aliquæ naſcuntur, immò ex cremati buffonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene prouincia noui orbis, ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illicò gignuntur buffones, ex Petro Martyre. Anas ſepulta & putrefacta rubetas gignit: oſſiculum eſt in dextro eius latere, quo Venus inhibetur, Macrobius ſerpentes in aliquibus locis etiam generari dixit ex terra & imbre; quorum occurſu abortum patiuntur mulieres: ſi prægnans mulier viperam tranſcenderit, abortum faciet. Anguium ſenecta faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus ter in vita parit, reliquo tempore ſterilis eſt, quòd in eius vtero vermiculi naſcantur, qui ſemen deuorant, Athenæus. Ob id mullus ſi viuus in vino ſuffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpſicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex menſtruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alij Philoſophi, ſed ſatis incōſideratè, quùm coruorum coitus rarò cernatur: genus eorum libidinoſum non eſt, quippe quod parum ſit fœcundum, ex Ariſtotele: ouum corui grauidis cauendum præcipitur, quoniā tranſgreſſus abortus aſperos facit. Vermiculi in apij fœminæ caulibus innaſcuntur, propterea eos ſterileſcere, qui ediderint in vtroq; ſexu. Lampyrus vermiculus, qui æſtate ex rore naſcitur, in matrice mulæ alligatus, mulieri ſterilitatem facit. Memini me legiſſe pediculos, qui humanæ virgæ foramini indantur in coitu, præſtare, ne concipiat mulier ex eo congreſſu.

VBERES SEMINVM PLANTAE HVMANVM SEMEN adaugent. Cap. IIII.

CONTRARIA prædictis plantarum ſors & conditio, contrariam demonſtrat vtilitatem, nam quæ vberi ſemine fœcundantur, eaſdem Naturæ præceptione ad ſemen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inficias: nam vt & ipſæ ſemine valent, ſic præſtant, vt homo genitura proficiat. Theophraſtus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferū dixit, & vites biferas, triferaſq;, & ſemina quò minora, eò numeroſioræ fertilitatis, ceu milium, eriſimum, papauer, & cuminum, cauſamq; adiungit. Quia ob exiguitatem ſuum finem conſequuntur, & quod facilè fit, ſæpè fieri poteſt ob frequentiam, paratiora enim ad opus ſunt, & ad obtemperationem ambientis aeris, propriores'q; inter ſe ſunt partes horum, quoniam vno caule cohærent, vt diffundi queat in multa ſemina, vnde tot adiutæ, tùm præſentibus, tùm paratis cauſis, facilè opus expediunt, & perficiunt, ideo hæc ſemina fœcundiora, quàm arborū fructus ſunt,

& legumina, quàm frumentacea. Verannius libro de verbis pontificalibus, felices arbores vocat quercum, eſculum, ilicem, fagum, corylum, ſorbum, ficum albam, punicũ malum, vitem, pyrum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vbertatem fundant. Vitis adèo portentuoſæ eſt fœcunditatis, vt niſi annua putatione coerceatur, tota ſe inaniat partu, & pereat pariendo, & ſi non præpinguis ſoli vbertas laſſeſcentẽ ſubſtineat, ſua fertilitate abſumitur: vinum ad Venerem valet, abſq; eo Venus friget. Olea fertiliſſima eſt, & plus ea oleaſter. Largitur & alijs arboribus fœcunditatem, per truncos perforatos traiecti oleaſtri ramuli ſterilibus arboribus conciliant fœtus. Palladius.

Fœcundat ſterilis pingues oleaſter oliuas,
Et quæ non nouit munera, ferre docet.

Dauci, ſiſaris, & paſtinacæ genera copioſum ſemen & denſum in ſuis magnis vmbellis commoſtrant: cognatæ omnibus vires Veneris incentiuas eſſe. Diocles, & Opion crediderunt ſiſaron Veneri prodeſſe, ex Plinio. Tantæ feracitatis inter olera cuminum eſt, vt Theophraſtus referat maledictis & imprecationibus ſatum vberiùs prouenire, à κύω, quaſi prægnans nomen manaſſe puto: præſtat ad fœminarum conceptum, ſi vuluis indatur. Ammi, cumino ſimillimum, quidam æthiopicum cuminum exiſtimant: tradit Plinius faciliùs concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Polygonum mas ſemina fert ſub omnibus foliis turgeſcentia, ac adèo copioſa, vt tota plãta ſemine referta videatur, Græcis polyſpermos, nobis millegrana dicitur: hæc, vt Quintilij tradunt, animalia ipſa multis numeris fœcundiora reddit. Cratægon γόνον κρατεῖν, quaſi ſemen viribus roborare dictum: Theophraſtus prolificum tradit ex aqua. In corianno copioſum ſemen racematim dependens, multiplicibus in ramis conſpicuum: genituram auget, Dioſcoridis authoritate. Nil ocimo fœcundius, cum maledictis & probris ſerendum præcipiunt, lætius proueniet, vt prouerbio abierit, qui malè imprecantur, dici poſſunt ocimum ſerere, id enim qui ſerunt, precantur ne exeat, quo prouerbio vſus eſt Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerẽ ſtimulat, ideoq; & equis & aſinis admiſſuræ tempore ingeritur, ex Plinio. Erucæ præcipuè ſyluestri innumeri caules, & cornicula in vniuerſis caulibus copioſa: cuius largiore cibo genitale ſemen augetur, & Venerem multiplici experimento roborat. Eiuſdem virtutis ſinapi: vnde ſemina roſæ, cum ſeminibus ſinapi, & pede muſtelæ ſuſpenſa inter ramos infœcundæ arboris & parùm feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Naſturtium brumæ rigoribus, & Syrij caloribus perenni ſobole fruticat, multiplici in thyrſulis ſemine: Venerem ſtimulat. Vrticæ in racemoſis filamentis, villoſiſq; pilulis ſemen fundunt copioſum, importuno prouentu vbiq; luxuriãtes: Venerem proritant. Galion in racemoſis cacuminibus copioſum affert ſemen, confertim aggeſtum: eius radice Venus excitatur. Vberi fœtura lapathum fœcundatur, & præſertim ſylueſtre: ob id Africanus appenſum ſiniſtro brachio, ademptam pariendi ſpem reſtituere, reſtibilemq; adferre fœcunditatem. Satureiæ ramuli luculenta fœtura decorantur: marceſcentes coitus ſtimulat, quare à Satyris nomen traxiſſe eam commiſcuntur, & alia quæ tædet referre.

ANIMALIA MVLTI SEMINIS AD VENEREM CONferre. Cap. V.

ID etiam in animalibus experiemur, quę enim ſemine abundant, multumq; in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent, vel cum proritant genitalia membra, foris profluat, vel fœminarum voce exaudita ſemen emittant, vel ſi fœminis careant, ſeminis abundantia inter ſe Venere abutantur: pręſtant ad ſemen genitale in viris augendum. Exempla erunt, Equus animalium omnium ſalaciſſimus; equa

eni.. & mulier grauidæ ſolùm coitum patiuntur, ex Ariſtotele: coitus tempore è ſuis genitalibus humorem emittunt ſimilem geniturę, quem hippomanes multi appellant: expetitum venereis veneficijs: equini teſticuli aridi, vt potioni interi poſſint, coitus ſti mulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatiſſimus eſt aper, ceruicis ſetas inhor reſcit, ſpumas fundit ore, efferuentem ſpiritum anhelat, coeundi furore ardet, quòd ſi fœmina coitum refugit, feruidis ſtimulis incitatus, aut vi ipſam expugnatam init, aut mortuam in terram dentibus abijcit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod apriam vocant, vt equi hippomanes: Fel aprinum coitum ſtimulat, ſic medullæ ſuum hauſtæ ex Plinio. Procliuis in Venerem paſſer auicula eſt, vt prouerbio abierit, paſſare ſalacior; genituram emittit non ſolùm conſpecta fœmina, ſed eius voce etiam exaudita, ex Athenęo & Euſtrathio: adèo ſeminis copia valet, vt ſepties in hora fœminã ineat, copioſum, confertumq; ſemen emittens, ex Oro. In hora vigeſies coit, alij in die trecenties. Terpſicles eos, qui paſſeribus in cibo vtantur, ad res venereas ait procliuiores fieri: Oua paſſerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Aelianus & Marcellus: cibarium ex capitibus paſſerum, & maximè maſculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Moſe. Coturnices non modò aſtantibus fœminis, ſed audita voce, ſemen emittere, & ſi contra eos ſpeculum poſueris, ad imaginem ſuam, quæ inaniter ſpeculo repræſentatur, ſemen profluere, cauſamq; eſſe in animo paſſionem coitus, ex Athenæo & Euſtrathio habetur. Dum fœminæ incubant, mares cœlibes inter ſe pugnant, victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Ariſtotele, Keſnerus medicus adipe coturnicis cũ pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit, & oua teſtibus inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent. Salaciſſimæ perdices ſunt, dum incubat fœmina marem non admittit, ob id mares, oua, quæ conceperint, proruunt, ne fœmina incubet, ex Ariſtotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnamq; inter ſe conferunt, victus in pugna, poſteriorem Venerem patitur, ex Ariſto tele, & Alexandro Myndio: perdicis caro Venerem promouet, ſic & oua in cibo ſumpta; Aetius, & Auicenna eos, qui re venerea vti non poſſunt, inter cætera perdicum ouis ve ſcantur conſulit. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus ſcripſit gallinaceos non modo quùm viderint fœminas ſemen emittere, ſed etiam quum earum vo cem exaudierint, alteri mari coitum ſine pugna non permittit, nec finis pugnæ ſæpe commorientibus. Dimicant inter ſe deſiderio fœminarum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem. Plinius ex Trogo. Sed Theophraſtus agreſtes libidinoſiores eſſe, & ſtatim à cubili velle coire: galli caro ſubſtantiam auget, & genitali ſemini adijcit, ex Simeone Sethi, & gallorum teſtes ad rem veneream robuſtiores reddunt, ſi equa ma rem non patitur, gallinaceo fimo cum reſina terebinthina trito, naturalia eius linãtur, ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum teſtem arietina pelle alligatum Venerẽ concitare ſcripſit Plinius. Struthiocameli multùm coeunt, multumq; ſemen excernũt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quàm ouibus ardentior, calidioreſq; concubitus, ſemperq; hircus ad coitum feruens propter ſeminis copiam, ſepti mo die poſtquam editus eſt, coire incipit, & quamuis ſemem ſterile emittat, omnium maturiſſimè quadrupedum aggreditur coitum, ex Aeliano. Immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem ſtupro ſuperuenit, celeriter ſeneſcit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporibus exhauſtus ſit; herbæ, quam orchim vocant; radi cem in lacte caprino viri in Theſſalia bibunt ad ſtimulandos coitus, ex Dioſcoride. Cerui tentiginis rabie efferati ſæuiunt, certant pro fœminis, ſeq; mutuis vulneribus, vel mortis periculo, conficiunt, fœminę flagrantis admiſſarij contentiſſimum impetum vix ſuſtinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitũ incumbunt: ſi tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pu dendum tauri, atq; teſticulos inungunt, confeſtim, vel ad inſaniam vſq; pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintilijs; quod quidem haud in tauris duntaxat, ſed etiam

in animalibus cæteris, ipſoq; hominum genere ſimiliter poſſit vſuuenire: teſticuli ceruini ſicci, & potati concubitum excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbæ, ſeminis vbertate crebrò in Venerem ruunt, ſemeſtres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quòd in coitu, niſi prius oſculentur, mas non aſcendit, & Veneri ſacræ ſunt: Venerem concitant lutea ex ouis quinq; columbarum, ſi admiſto adipis ſuilli denarij pondere cũ melle ſorbeantur, ex Plinio, ex eorum eſu ſemini genitali, & ſanguini adijci crediderunt Simeõ Sethi, & R. Moſes: cerebella coitũ promouentibus admiſcent recentiores nõnulli, ſed ego puto copioſiùs ſumpta magis ad rem conſerre, quàm in medicamentis parciùs admiſta. Hirundo fœmina etiam libidinis imagine concipere ſcribit author de Naturæ rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi ſe complexi longo tempore coitum abſoluũt; Oppianus ſcribit longo coitu ita debilitari, frangiq;, vt vires omnino deficiant, eamq; ob cauſam in arena iacens, præda fit reliquis piſcibus, quos antea nullo negotio deuoraſſent: Venerem irritare dicuntur, & præſertim moſchatuli.

PLANTARVM RADICES PROLE CARENTES HOMINIbus prolem denegare. Cap. VI.

SVNT & plantæ non vniuſmodi, ſed multiplicis generationis, aliquarum ſubſtantiæ radix inepta eſt ad generationem. Theophraſtus plantarum quædam nullam ſurſum proferre ſobolem poſſunr, vt cupreſſi, pini. Et aliæ, quæ natura ſiccæ ſunt, & meatu conduntur rectiſſimo, vnicaq; radice inhęrent, ipſaq; altè deſcẽdente: humiditas enim, quæ pauca eſt, abſumitur in arboris proceritatem, ob meatuum inſignem rectitudinem, & radix quia recta, in profundum acta eſt, tàm exiguo donata eſt alimento, vt vix ſibi excubet, ob id non ſoboleſcit, neq; prodigat in ſtolones, vt abies, pinus, larix, palma. Quidam his cedrum & cupreſſum adnumerant. Sunt & oleoſæ arbores, quæ cæterarum inſitiones reſpuunt, & reliquarum conſortium aſpernantur, quæ pinguem reſinã, aut picem collachrymant: nam & quercus bona pyra afferre viſa eſt, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu inſitus termes comprehendiſſe negatur, quia pingue quippiam cauato vulnere, & oleaginum plorent: faces quoq; indidem oleoſum refundunt humorem, ſplendeſcitq; in ijs pinguedo, ſicut etiam præpingues hominum, corpulentioreſq; filijs progignendis inhabiles, ineptiq;, alimentum enim in vniuerſum corpus abit, nec ſeminaria ſubſiſtit vlla ſuperfluitas. Id ipſum non latuit Phytoptæ, vnde quæ vnica radice ¦nituntur, corpore benè habito egregiè augeſcentes, pingueſq;, nec fruticant in ſtolones, nec fructus ferunt, vel ingeneroſos, neque alienos partus alunt, vt cupreſſus, picea, pinus, ſtrobilus, & ſimiles. Cupreſſus detracta coma, reſciſſoq; cacumine demoritur, nec ex ea quicquam, proinde quaſi eſſet combuſta, repullulat, ſobolem nullam profert, ob id Diti ſacra, & ſunebri ſigno ante domos poni ſolita, ex Plinio: ſucco eſt amariſſimo, eiuſdem generis cum cedro, & ſabina, quæ atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, vt diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum. Pinus & picea ſuffitu partus eijciunt, ex Dioſcoride. Sabina caret ſobole, ob id Plinius ſola propagine, & ſurculo naſci poſſe dixit: hauſto ſucco, & ſuffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Braſſica ex radicibus non repullulat in ſobolem, & falſum eſt, quod Theophraſtus dixerit, ſoboleſcere: ſuppoſito peſſu, partum vitiat, flos à conceptu in vellere ſubditus, idem facit.

PAVCIFE-

PAVCIFERA ANIMALIA PROLI INIMICA. Cap. VII.

NON ſalacia, pauciferaq; animalia & concubendi vim hebetant, & conceptum impediunt. Hæc tranſacto veris tepore, nulla tentigine moleſtantur, parciùs coitu vtuntur, caſtiuſq; viuunt. Taurus decurſo breuiter laſciui ardoris ſpatio, ratione quadam à coitu abſtinet, ſalax non eſt, ex Ariſtotele, poſt vaccæ conceptum, nunquã cum illa coit, quamobrem virum fortem, eundemq; temperatum Aegyptij ſignificaruri, taurum pingunt, ex Oro: genitale rubri tauri aridum, tritum, & præſumptum mulieri aurei pondere, faſtidium coitus affert, ex Rhaſe. Teſtudines fœminæ incredibiliter odio habent maritos, quòd haudquaquam eis ſimiliter, vt cæteris beſtijs iucundus ſit coitus, tàm maximum dolorem eis affert, quùm maris os aculeatum, & inflexibile fœminam intollerabilis doloris ſenſu afficit: quamobrem dentibus inter ſe pugnant, quod hæc infeſtum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victã ſubegerit: ſquamæ è ſumma parte deraſæ, & in potu datę, Venerem cohibent. Palumbi ex auibus caſtiſſimi ſunt, mas & fœmina tanquam nuptijs alligati mutua conſenſione adèo ſtabile, certum connubium per ſummam caſtimoniã adhæreſcunt, vt neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam vxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumſedentes mares diſcerpunt, & fœminæ fœminas, ex Aeliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id.

Inguina torquati tardant, hebetantq́, palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit eſſe ſalax.

FOECVNDAE PLANTARVM RADICES FOECVNDITATI *ſubminiſtrant.* Cap. VIII.

POSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo ceſpite, vel radicibus longè, lateq; ſubtus tellurem reptãtibus creberrimo & numeroſo reptatu multiplices ſtolones, vel culmos felicius fruticant, vt ex Naturæ ſatagentia credere fas eſt, ijs homines commonere, humanæ proli cauiſſe, vt ſuæ conſulat propagationi. Commoſtrant idem bulbi omnes ferè, è quorum radicibus vndiq; ambeuntes bulbuli ſquamatim compacti in numeroſam ſobolem prodeunt, ſe propagant enim alijs, atq; alijs bulbis, noua prole ſuccreſcente. Plantæ ſolitudo, vel ſobolis circa radices viduatio, ex ſiccitate eſt, Theophraſtus inquit, quæ inepta eſt ad generationem, ſed ſtolonum feracitas ex humiditate. Præterea radicis flexuoſitas, & ſuſpenſio proportionem multarũ radicum habet, quia ex dorſo ipſarum ſinuationum ſe proferunt germina, ſuccus in contortis partibus diutiùs immoratur, concoquiturq; magis, immoraturq; ob operoſiorem motum. In ſuperficiarijs radicibus eſt naturæ facilitas, tùm quia coquuntur aere, & ſole, tùm quia tenuis ſoli cruſta facilè cedit, & cum confluxerit eò ſuccus, coit faciliùs vi Solis, atq; habilitatem recipit ad ſtipitis formam induendam. Laurus flexuoſa radice eſt, longa, & ſuſpenſa pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atq; per ſumma ceſpitum apricantur. Vitis ergo & olea numeroſam ſtirpium molem circa caudicem procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & fœcunditas, ex vtraq; tam multa proficiſcuntur remedia ad Venerem, vuluas, & conceptus, quòd mirari poſſis, vel per ſe ſola, vel cum alijs miſta, & neminem enumerari poſſe exiſtimo. Theophraſtus palmas eſſe dixit, quæ humiles vocantur, hæ à radicibus ſuccisæ repullulant, ſuccreſcente quotannis nona aſparagorũ ſimilium turionum propagine, & in Sicilia

tales

tales proueniunt, cephiliones incolæ vocant, circa radicem maximè fruticoſæ: Venerē comeſtæ valdè conciliant. Aſparagi fœcunda pullulatione è ceſpite ſuo turiones emittunt: Plinius Venerem ſtimulare dixit. Vegetiorum carduum radicibus quamplurimæ inoleſcunt ſoboles, vt ex vna ſtirpe ingentia carducta fiant, plurimæq; hortorum areæ ea ſtirpe pubeſcant: venereis deſiderijs obſonantur, vt ex Heſiodo & Alcæo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, vt arundinum & graminum, quæ ex geniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & ſupra terram pullulant. Harundinis geniculata radix, multis articulis, fœcunda ſtirpe, vt quæ etiam vel adusta, vel reciſa lætius, numeroſiuſq; reuireſcant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodijs quibuſdam reflexa: Venerem mouet. Thraſi bulboſæ radices cyperi modo, crebra pullulatione ſyluoſum circa ceſpitem efficiunt: venereis potionibus admiſcentur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantū triticū ſoboleſcit ab radice, vt ex vno grano in multiplicem ſtipulā, & ſpicas excreſcat, ex quo nobile alimentum ad corpus roborandum, alendumq;, vt ſine Cerere, & Baccho frigeat Venus. Poſt triticum ſoboleſcit lolium: ſi cum polenta, thure, & myrrha ſuffiatur, aut croco, conceptionem adiuuare dixit Dioſcorides. Cæparum genus ex adgerminatione procreatur, vt Ariſtoteles dixit ἐν τῷ παραβλαστάνειν, tertio generationis animalium. Circa radices in complures radiculas, ſiue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem ſobolem excreſcit. Theophraſtus ait. Radices ſuo latere germinat, pluresq; reddūtur, vt in bulbis, gethyis, ſcillis, & alijs quibuſdam: ob id Dioſcorides bulbos omnes Venerem ſtimulare dixit, & Martialis.

Cum ſit anus coniux, cùm ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm ſatur eſſe potes.

Cæpa genitale ſemen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem ſtimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioſcoride habemus, ſic ſcorodropaſon vtriuſq; vires allij, & porri, ex eodem, & crocum. Aſphodelo ſubiacent numeroſę radices bulboſæ, vt quæ octoginta ſimul coaceruatis ſæpè bulbis reperiantur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, vt bibentibus, ex Plinio. Ari minoris radix quamplurimis ſtipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promſit: dracunculi vires habet, ex Dioſcoride, qui appetentiam coeundi concitat.

FOECVNDA, ET MVLTIPARA ANIMALIA AD FOECVNDITATEM, & conceptum valere. Cap. VIIII.

EADEM Naturæ ſimilitudine ex fœcundiſſimis animalibus oritur ſpes nobis, & plauſibilis perſuaſio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam, conceptionemq;, vuluam, matricem, coagulum, vel cerebrum accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoſcemus. Ariſtoteles animalium libro dicit, multipara animalia ſunt, ſus, canis, & lepus, paucifera leo, & equus. Ratio eſt, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quibus impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiuſmodi. Sus numeroſo partu notatur, quùm Ariſtoteles ad duodenos vſq; proueniat, dixerit, alijs, atq; alijs partibus anni fœtæ & coeunt, & luxurioſæ ſunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrij modo ſubdita, ex Dioſcoride. Multipara canis eſt, vſq; ad duodenos, vt ſus, ſæpius coit, & ſæpius parit, impletur vno initu, quod in furtiuis maximè conſtat initibus, ex Ariſtotele: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel è partus ſecunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, vt canis multipara, aliquando vſq; ad decē procreat: carnes lupi ediſſe parituris prodeſt

prodeſt, aut ſi incipientibus parturire, ſit iuxta, qui ederit, ex Plinio. Oues fœcundæ ſunt, & coeunt quandiu viuunt, multiparæq; ſunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos ædunt. Eiuſdem generis dorcas: mulier, vt concipiat dorcadis, hœdi, & leonis coagulum, & fel cum agnino ſanguine, & adipe & medulla canina, nardino, & roſaceo oleo commiſce, & poſt purgationem ſubdito, ex Aetio. Facilè concipiunt, & pariunt anſeres, prohibenturq; ſuos partus excludere, quod ipſæ ſuos partus alant, nã à gallinis melius excluduntur, & nutriuntur, ob id oua ſurripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipſæq; pariunt, donec rumpantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintilijs: teſtes anſerum ſi comedantur, ad mulierum ſobolem procreandam facere ſcripſit Simeon Sethi. Et Hippocrates libro de ſterilibus, medicamenta quædam cum adipe anſerino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxijs præcipit. Lepores dum vtero ferunt, ſuperfœtant, habent lac prius, quàm pariant, & à partu repetit coitum, & à partu adhuc concipit fœtum, vt diximus: matricem leporis ſicca, tere, & da potandã, quando mulier fuerit à menſtruis purgata, & concipiet: vel leporis vterum frige, tritumq; aſſiduè propina, habet eandem vim leporis ſanguis, Galenus in Euporiſto: conceptum leporis vtero exemptum his, quæ parere deſierint, reſtibilem fœcunditatem afferre putant, ſed pro conceptu leporis ſaniem viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facilè concipiunt, ad conceptus valent, idem & de polypo dicendum.

PLANTAS ALIQVIBVS PARTIBVS CARENTES, MEMBRIS noſtris ipſis reſpondentibus maximè obeſſe. Cap. X.

HIS proximè accedunt ſtirpium aliquot deficientium vel folio, vel radice, vel alijs partibus, eademq; ratione membris illis noſtri corporis reſpondentibus infeſta, noxiaq; ſunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommodis ſciunt elicere commoda, & vtilitates, ijs pro varijs dotibus vtuntur, vt dum obeſſe nituntur, prodeſſe poſſint. Exempla ſuccurrunt aliqua, quæ nobis, alijſq; feliciſſimè ſucceſſerunt. Fungi, ex Theophraſto, flore, folio, ſemine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quamplurimis noſtri corporis partibus offendunt; ſi propè ipſos venenoſa adſuerint, naturæ cognatione abſumunt, vtpote ſi iuxta fuerit ſerpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem ſuccum, ac venenum conuertunt, decoquũtq; vt quos intus nigris, aut liuentibus membris horrere videamus: pituitam gelidam, noxioq; ſucco inuictam pariunt: largius ſumpti periculum pariunt, ægrius concocti ſtrangulant, aut choleram mouent. Galenus proximè ad deleteriam, enecantemq; facultatem, & putredinoſam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nulliſq; fibris innixa. Conſtat terræ ſaginam in id malum conglobari: Scripſit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo ſtrangulatus excitent: Auicenna ait, atrabilaria eſſe, & humores gignere magis quàm cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralyſim concitent, ad hæc concoctu contumacia, & ventriculum aggrauantia. Plantas ſine folijs Græci ἄφυλλα dicunt, cauſam dat Aphrodiſeus, quod ſui corporis foramina ſpiſſiora habeant, arctioraq;, earumq; vis cõſtipare, ex qua pilis ortus denegatur, ſicut diximus de ſpadonibus in humana Phyſiognomonia, noxiæ igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit, ſparthion virgas fert ſine folijs: purgat per ſuperna vehementer, ellebori vice, Plinius animalibus noxium dicit, geniſta eius ſpecies turbat ventriculum, & obeſt cordi, ex Galeno. Orobanches cauliculus ſine folijs, inter legumina naſcens, ſtrangulat, vnde orobanches ſibi cognomentum vſurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat; A Theophraſto limodorus dicitur: dum ipſa perdere ex toto nititur, orobanches eadem & cuſcuta Arabum, caſſytha Plinij, floribus vidua cernitur, & ſi radicibus

naſcitur,

naſcitur, deſtituitur illis, & alienis in ramis viuit, vnde fame arbores ſtrangulat, & ex inde nomen; nam vicinos frutices continuis implicat orbibus, gaudet ſummatim euagari, eoſq; tam ſpiſſo irretit contextu, vt cacuminibus inſidens, tanta mole oneratas arbores ad terram deturbat, vel continuo alimenti ſuctu ad tabem, vel ſtrictis laqueis ſtranguler, cui inhæſerit, quaſi compedibus illigat, vt nec vinctum facilè poſſit extricari: in vino adiecta temulentiam inducit, & Meſues addit lienes extenuare. Hedera etiã deſtituta radicibus ſuis ſuper arbores viuit, irrepit, amplectitur, & ſtrangulat eas: neruos tentat, & poti corymbi corpus infirmant, mentemq; turbant largius ſumpti, concipiendi ſpem adimunt, partuſq; extrahunt, lachryma pſilothrum eſt, dentes frangit, & lienes minuit. Teucer teucrion inuenit, ſpargentem iuncos tenues, & folia parua, aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore, nunquam florentem, nec ſemen gignit: minuit lienes: conſtatq; ſic inuentam, quùm exta ſuper eam proiecta eſſent; adhæſiſſe lieni, eũq; exinaniſſe, narrantq; ſues, qui radicem eius edũt, ſine ſplene inueniri. Tamarix imperfecta eſt, vt diximus etiam lienes perdit. Salix ſupra memorata ileoſos deſiccat. Sunt & herbæ radicibus carentes, ob id datum his à Natura, vt non niſi alienis arboribus valeant prouenire, vt viſcum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ventriculo reſpondere, lieni, hepati, & ſimilibus viſceribus, quæ attrahunt, concoquunt, & deſtribuunt ramis alimentum, & iiſdem membris officiunt, ſtomachum ſubuertendo, nauſeam faciendo, & lienes minuendo. Viſcum Theophraſtus in quercu, terebintho, aliiſq; fructibus innaſci tradidit, Dioſcorides lienes extenuare dixit. Eadem natalia polypodio, & dryopteri, nam polypodium in vetuſtis caudicibus, & præſertim quercuum, & petris inhæret: Meſues dixit ventriculo nocere inconcocto humore. Idem de dryopteri.

ANIMALIA ALIQVIBVS MEMBRIS DEFICIENTIA humanis eiſdem reſpondentibus eſſe obnoxia.

Cap. XI.

EADEM ratione ad animalia tranſeundo, ſi aliquibus membris defeciſſe videmus, eadem noſtris membris aduerſantur. Præſtantiores Medici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vbi attenuare, deſtruere, & annihilare cernunt, ad tumores, infarctus, & excreſcentia vtuntur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparantur, & primò à ſanguine incipiemus. Animalia quæ ſanguine carent, ſanguinem fugant, ſiſtunt, & deſtruunt. Sanguine carent mollia: polypi ſanguinem atterunt, excernuntq; per hemorrhoida, eumq; ſiſtũt ex Plinio. Vniones in conchiliis naſcuntur, quæ ſanguine carent; menſes ſiſtunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi ſanguinem quàm in oculis habet, ex Oro: ſanguinem ſiſtit, ex Dioſcoride & aliis. Sic ſtellio ad dyſenterias, cochleæ terreſtres, & nudæ. Talpa collum propè nullum habet, quia inter anteriora crura breuiſſimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput præciſum, & cum terra talpis exuta, tuſum, digeſtumq; in paxillos pyxide ſtannea, delet omnia, quæ collo intumeſcunt, & apoſtemata vocant, de iecore & pede refert Plinius, de corde Oliuarius. Caret collo raia: pungi piſcis eius, qui raia in mari appellatur, oſſiculo de cauda (id eſt aculeo: nam inter raiarum genera eſt vnum aculeatum) ita vt non vulneret, ſtrumis prodeſt, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet. Rana collo caret. Ouidius,

Terga caput tegit, colla interſepta videntur.

Anginas & tonſillas abolet decoctarum ranarum ex aceto ſuccus, ex Plinio. Rubeta eiuſdẽ generis, cocta, & pro emplaſtro cynanchicis impoſita adèo iuuat, vt cito eum liberet.

Narrat

Narrat Cardanus hoc remedio hominem in vltimo conſtitutum liberaſſe. Strumas delet certiſſimo noſtro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia aſſumatur olei pars, & rubeta extabeſcat, & conuertatur in oleum, corium, & oſſa nudentur, & cum oleo per ſtamineum pannum percoletur, vnguento ſic pararo, vngatur pluries collum. Serpentis corpus videtur collo carere à capite ad caudam: increſcentes ſtrumas reprimunt viperæ, ex Dioſcoride, & viperę laqueus, in quo ſuffocata fuerit, collo appenſus, magnum ſanè amuletum contra anginas, factas ſanat, & ne fiant prohibet. Anguinea ceruice teſtudo eſt, ex Pacunio iure in cibo ſumpta, ſtrumas è collo diſcutit, quod idem faciunt oua durata, illitaq;. Cancri ex melle triti ſtrumas diſcutiunt: Marinus lepus ſi imponatur, celeriterq; amoueatur, ad ſtrumas valet, ex Plinio. Piſces collo carēt, maior ferè eorum pars ad ſtrumas valet, vt mœnarum capitū cinis. Scari iecur ad parotidas, ſic oſtrea ad tonſillas & ſtrumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eiſdem medentur, eos deſtruendo. Paſtinacæ piſcis os ſine dentibus, aſpera ſolùm maxilla, cuius radio dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioſcorides paſtinacæ radio ſcarificare gingiuas in dolore dentium vtiliſſimum, conteriturq; is, & cum elleboro albo illitus dētes ſine vexatione extrahit, Plinius. Teſtes nulli piſcium, nec animalium pedibus carentium intus foriſuè, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam Venerem ferè omnes valent, vt torpedo, immò & conceptum deſtruunt, vt ſerpentes. Mullus ſi vino ſuffocetūr, & id vir biberit, rei venereæ dare operam non poterit, inquit apud Athenæum Terpſicles, & ſi ex eo biberit mulier, non concipiet, & quia philtra mulieres cum menſtruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficijs, & mēſtruis mulierum auxiliatur, author eſt Plinius. Hegeſander nullum in Dianæ ſacrificijs circū ferri ſcripſit, ob caſtitatem. Rhombus ſplene carere videtur, latitat enim inter inteſtinorum ſpiras: lieni medendo viuus impoſitus, deinde remiſſus in mari, mirè valet, ex Plinio. Felle caret aſinus, vt ſolipeda omnia, ſanguis & ſimum regium morbum tollunt, ex eodem. Equus ſolipes felle caret: ſanguis equini pulli, & fimum ex vino eum tollit, ex Plinio. Elephanto iecur ſine felle, inciſa tamen parte, cui fel adhęrere ſolet, humor felleus exit, Ariſtoteles. Nō ad iecur, ſed ad pectus ſitum eſt, Aelianus: prodeſt ictericis, ex Agricola, & nos propulſauimus multoties ex ebore, croco, tritico & vino aminæo infuſis, mane quotidie propinatis, icteritiam mirabili ſucceſſu. Capra fel non habet, ex Plinio, eius fimus valet ad auriginem, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus non eſt fel, vt apud Chalcidem Euboicam tradit Ariſtoteles: aurium ſordes cum myrrhæ momento reſiſtunt morbo regio, etiam ſtercus, ex Plinio, & Rhaſe, vellera cum ſulphure vino, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur in dorſo, Galenus veſicam non habere, ſed alibi: cinis plumarum, aut interaneorum palumbium ad coclearia tria, reſiſtunt morbo regio. Paſſeribus alijs inteſtino, alijs ventri iungi, ex Ariſtotele: cinis ſarmentitius crematorum coclearibus duobus, morbo regio reſiſtit, ex Plinio. Animalia, quæ inteſtinorum anfractibus carent, ſed vno inteſtino laxo vtuntur, colica laborare non poſſunt, ob id medentur colo. Anas inteſtinum laxum habet, quin etiam vorax: viſa anate inteſtinorum dolor ſedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio. Oſſifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, à morbo liberat, ex Marcello. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpę inteſtinum ſi triduo dabis in potu, vel aſſam in cibo ægrotanti, perfectè ſanabis, ſic & aquila, & eiuſmodi ſimilia. Veſpertilionibus & ſi pedes ſint breues, & imperfecti, ſemper enim aut volant, aut toto corpore iacent, aut digitis alarum adhærent ædificijs: incocti cū lini ſemine, ouis oleo, cera, bulbo, & ſtercore tollunt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus degenerare videtur, ex Ariſtotele: ſanguis podagras lenit, ex Tralliano. Piſces pedibus carent. Ferè omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nulla ex auibus remedia ad lac generandum.

MVLTIFERAE PLANTAE AD CONCEPTVM, ET FOEcunditatem conducunt. Cap. XII.

POSTQVAM in fœcundarum arborum ſermonem incidimus, prius quàm ei coronidem imponamus, de varijs quercuum fructibus loquemur, nuſquam alioquin opportuniorem locum nacturi in vniuerſa plantarum hiſtoria.

MVLTIPLICES quercus fructus hac tabella oſtendimus, quatuor gallarum ſpecies, vniones ſuper frondes, cirros, capillos, fungos, monſtra, agraricum, & fungos circa ſtipitem, viſcum & ſimilia. Infra capillos, criſtas, tauri cornua, & mutonem, vt mutuas ſimilitudines contempleris.

Multiplices & monſtrificos, fœcũdo prouentu, producit partus, radicibus, ramis, ſurculis, & folijs ipſis, vt in tota plantarum familia nulla fœcundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua magis ſummi Dei benignitas reluceat. Sed hos fœtus ſingulos ſuis dotibus pollere, & plura præſtare, quàm maiores noſtri deſcripſerint, nemo eſt ſanæ mentis, qui ambigat. Theophraſtus ſcripſit quercum præter fructum, alia quoq; omnium copioſiſſima gignit. Plutarchus Cheroneus inter ſylueſtres arbores fructu belliſſimam,

mam, & fœcundiſſimam, & inter vrbanas validiſſimam dixit, vt alites, feræ, & ferarum princeps homo ijs veſcererur. Putauit antiquitas quercũ prius, quàm homines Deũ generaſſe, tam neceſſarius erat eius hominibus fructus: vnde Arcades, qui omnium primi è terra orti gloriabantur, cum quercu cognationem habere dicebantur. Vocabatur olim γεράνδρυον, quaſi vetus quercus. Heſiodus dicebat Deos iuſtis concedere, vt hominibus quercus excelſis ramis fructus daret, in medijs apes habitarent, quæ donarent mella. Socrates per quercum, tanquàm Deum deierabat, propter venerationem antiqui Deo ſacram fecerũt, qui ex hac primùm arbore vitæ cauſa, primi glandibus veſcerẽtur. Italia querno folio aſſimilata eſt, vt omnium terrarum alumna, eadem & parens Deorum numine electa cunctarum gentium in toto orbe regina, omnium arborum præſtantiſſimæ, & nobiliſſimæ adæquaretur, ex Plinio. Nec omittenda eſt in ea re Galliarũ admiratio. Nil habent Druidæ (ita enim ſuos appellant Magos) viſco & arbore, in qua gignatur, ſacratius. Iam per ſe arborum eligunt lucos, nec vlla ſacra, ſine ea fronde cõficiunt, vt inde appellati quoq; interpretatione græca poſſint Druidæ videri. Enimuero quicquid adnaſcatur illis, è cœlo miſſum putant, ſignumq; eſſe electæ ab ipſo Deo arboris. Ab huius præſtantia, & vtilitate Dryades, & Hamadryades nominatæ videbantur, quæ quercus genij erant. Sed videamus tanta fœtus luxuria, faciebus & figuris, quadamtenus rem exprimentibus, quid occultarum virium nobis portendere poſſit. Theophraſtus robur omnium copioſiſſimè præter fructum alia gignere dixit. Nam gallã paruulam, atq; alteram reſinoſam & nigram, quin & quædam veluti mora, ni diſtaret arida duritie, ſed hoc admodum raro. Iam aliud producit effigiem coli repræſentãs, quod cùm fuerit perfectum, tauri caput imitatur, fructus intus nucleis oliuæ ſimilis. Et alibi de cerro. Quod autem penem quidam appellant, branchijs ſimile, cetrus ſola producit cauum, muſcoſumq; cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixus: naſcitur id è cortice, non è ſurculo, vnde glans, nec è gemma, ſed è latere ſupernorum nodorũ. Parit & aliam inutilẽ pilulam cũ capillo, tũ tactu, tùm guſtatu melligeno ſucco vere inficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula eſt, nuci haud abſimilis, intus habens lanuginem, quaſi fungorum lucernarum luminibus aptam: nam & ſine oleo flagrat, ſicut galla nigra. Creant ad hæc alæ ramorum eius pilulas, ſine pediculo ſeſſiles, & verſicolores. Enimuero quidam vmbillici candicant, cætero varietas diſpergitur. Media cocci rubore punicant, apertis amara, putris, & nigricans ſubeſt inanitas. Profert & rubentem lapillum, ſed frequentiùs aquoſos nucleos albicantes, & tranſlucidos, in quibus & pumices naſcuntur, indureſcentes gallæ modo, vbi ad iuſtum incrementum venerint, ijs folijs à tergo adhærent. Naſcuntur è folijs & aliæ conuolutæ pilulæ compreſſæ, atq; oblongæ in folio rubentes, hæc enim muſcas interdum intus continent. Venitq; vſq; ad iuſtum incrementum in modum læuis paruulæ gallæ dureſcens. Fert & robur cachrym ita vocatur pilula, in medicina vtendi vim habens, poſtquã folia decidere, hyeme durans. Tam multiferum eſt robur, vt viſcum & mella pariat, vt author eſt Heſiodus, conſtatq; rores melleos è cœlo cadentes non alijs magis inſidere frondibus. Fert boletos, ſuillos, gulæ nouiſſima irritamenta, quæ circa radices gignuntur. Promit & vt aliæ glandiferæ agaricum, fungum antidotis afficacem. Omnia hæc adduximus, vt feraciſſimam eſſe quercum omnium arborum extimemus. Iam diximus glandem ad Venerem valere. Fœminarum conceptioni adiuuare viſcum narrat Plinius, ſi omnino ſecum habeant. Remanet nunc ad cæterorum animalium fœcunditatem valere demonſtremus, quod iudicamus ex capite taurino illo, iàm dicto, quod clariùs & Plinius indicat. Eſt autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia ſexta Luna, quæ principia menſium annorumq; his facit, & ſeculi poſt triceſimum annum, quia iam virium abundè habeat, nec ſit ſui dimidia. Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo, ſacrificio, epuliſq; ritè ſub arbore præparatis, duos admouẽt candidi coloris tauros, quorũ cornua tunc primùm vinciantur. Sacerdos canidda veſte

cultus arborem ſcandit, fálce aurea demetit, candido id excipitur ſago, tunc demum victimas immolant, precantes, vt ſuum donum Deus próſperum faciat his, quibus de- derit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunq; animali ſterili arbitrantur, contraq; vene- na omnia eſſe remedio. Quód ex gallinacei criſta etiam diximus indicari.

VIVIPARAE PLANTAE FOECVNDITATEM PRAESTANT. Cap. XIII.

NOVA, nec vnquam ſatis laudata ratione, ſumma Naturę benignitas fœcunditate præſtantes plãtas indicat, quæ in fructibus animalia gignũt, vt ferè viuiparæ plantæ dici poſſint, immò & quamplurimæ extant Philoſophorum animaduerſiones, quùm animalibus plus ſolito abundauerint, eum annum & fructuum, & humanorum partuum feraciſſimũ futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus ſuper folijs verò tergo adhærentem pilulam ferre candidam, aquoſam, dum tenera eſt; hæc enim muſcas interdum intus continet, veniensq; ad incrementum iuſtum, in modum læuis paruulæ gallæ indureſcit, ex Theophraſto, à quo Plinius. Fert quærcus & in folio aquoſos nucleos candicantes, & tranſlucidos, quandiu molles ſint, in quibus & culices naſcuntur. De eius fœcunditate iam diximus ſupra. Præterea illud peculiare ſibi vendicarunt maiores quercus gallæ, quod ſi aperiantur, quæ integræ ſunt, muſcam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si muſca volat, futuri belli præſagium, ſi repit vermiculus, carentia annonę, ſi aranea, peſtilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediũturq; è pomis caprifici, putreſcentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quòd poſtquam euolarunt, grana ficubus nulla penitus inſunt. Eſt & alterum centrinæ genus vocatum, quod ociosè viuit, quemadmodum fucus inter apes, & quos ex altero genere ſua poma ingreſſos aſpexerit, protinus necat, & folium culicem gignit, quùm copiosè fructificat, vt vlmi folliculis genus quodã beſtiolarum innaſcitur, quod cnipes appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athletæ hoc cibo vtebantur: vtile ex decocto earum fouere fœminas, ex Plinio, ex Dioſcoride ad muliebria fomenta. Terebihthus fert nucamenta quædam caua, ceu folliculos, vlmi exemplo, in quibus animalia; quaſi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum ſimilitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophraſto. Eſt & indica terebinthus, noſtrati ſimilis, fructus diuerſi, ſimiles amygdalis, apud nos piſtacea dicuntur; Plinius terebinthum Venerem excitare dixit, & piſtaceis ad conciliandas coitus vires frequenter vtuntur. Vermis in albuco gignitur, qui in aliud animal volatile, floridumq; transfiguratur, quod quùm herba florere incipit, eroſo ſtatim operculo euolat, ex Theophraſto: vt diximus ex Heſiodo ad genituram valet. Legumina ferè omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

ANIMALIA, QVAE FACILE CONCIPIVNT, AD CONceptionem valere. Cap. XIIII.

PRAETEREA animalia, quæ facilè concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaq; animalia facillimè concipere iudicamus, quæ non ſolùm ex immiſſo in vterum ſemine, ſed etiam vento concipiunt, vt quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus flagrant ardore coeundi, vt etiam ſi marem non habeant, aſſidua & nimia cupiditate fingentes ſibi ipſis Venerem (cohortalium more auiũ) vento concipiunt. Quæ Poeta licentius habet.

Continuoq́, auidis vbi ſubdita flamma medullis,
Vere magis (quia verè calor redit oſſibus) illæ
Ore omnes verſæ in Zephyrum, ſtant rupibus altis,
Exceptantq́, leueis auras, & ſæpe ſine vllis
Coniugijs, vento grauidæ (mirabile dictu)
Diffugiunt.

Varro in Hiſpania in Luſitania, ea regione vbi eſt oppidum Olyſippo monte Tagro quędam è vento concipiunt equæ, vt hic gallinæ quoq; ſolent, quarum oua hyponemia appellant; ſed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ non cōcipit, ſi equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimùm coiterit, concipiet, ex Rhaſe & Alberto. Adeo coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Nicandri Scholiaſte. Athenæus refert ex Phanedemo, Delum inſulam ab Achęis Ortygiam dictam, quod obſeruati ſint coturnicum greges è mari volantes, quaſi etiam in mari generentur. Aetius peſſum ad mouendum conceptum docet ex adipe coturnicis. Facillimi conceptus perdix, nam eo tempore, quo libidine incitatur, ſi contra marem ſteterit, aura, ab eo flante fit prægnans, immò voce marium vtero ingraueſcit: ſi geſtiunt, ac libidine turgeant, volant quoq; ſuperne marium, effici idem poteſt, videlicet dum mas ipſe fœtificum ſpiritum demittit. Ariſtoteles contra Epheſium, qui non ſola ſpiritali cōceptione præ nimia tentigine fieri poſſe dixerat, ſic etiam Athenæus, Euſtathius, Archelaus, Varro & alij: ob id oua perdicum ſi ſorbeantur, fœcūditatem facere ſcribunt, & lactis copiã, ex Plinio. Gignuntur vultures aliqui ſine concubitu, quùm ardore concipiēdi fœmina exarſerit, vuluã ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinq; quibus nec cibum, nec potum capit, fœtus procreationi intenta, quarum oua ſubuentanea ad eſcam, non ad procreandum, ex Oro. Oua ſubuentanea & ſi reliquis volucribus irrita, vulturibus fertilitate inſignia, auerſæ Auſtro volare, vel ad Eurum, ſi ille ſpirat, & ad ventum oris halitum pandant, ſpiritus venti influens ipſas replet, Varinus, & Aelianus. Gallinæ quoq; oua hyponemia, ſiue Zephyria gignunt, ſic dicta, quod ex vento facta eſſe videantur, ſine mare, ex viturgentis vteri, & infœcunda ſunt, ex Plinio, aut mutua fœminæ inter ſe libidinis imaginatione concipiūt, aut puluere: gallinam iugulant, & feſtucam lineo panno inuolutam intra anum condunt, eamq; conſuunt, & elixant, & ius potui dant, ex Galeni Euporiſto. Teſtudines montanæ vento implentur, quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaſte. Hippocrates primo de morbis mulieribus, glandem, ſeu medicamentum ſubditiтium deſcribit, quod recipit teſtudinis marinæ cerebrum, & crocum & ſalem Aegyptium, vt aperiat vterum ad conceptum.

QVAE ALIIS PLANTIS PRAESTANT, VT SVOS FRVCTVS contineant, ad partus, retentionem valent.

Cap. XV.

SVNT & fructus, qui ſuper alios fructus appoſiti præſtant, vt non cadant, vel adiuuent maturitati, hos non inconcinna ſimilitudine ad partus in mulieribus continendos valere, vſq; ad debitum tempus coniectamur. Palma ſuos fructus caprificatione maturat, ficus ſimilitudine, dum maſcula floret, ſpatham abſcindentes, qua flores emergunt, protinus, vt lanuginem, & florem, & puluerem continet, ſuper fructum fœminæ decutiunt, illa ſic eo aſperſu afficitur, vt ſuos fructus vllo pacto amittant, ſed cunctos conſeruet, ex Theophraſto: nam omnium maximè arborum ſuos fructus amittit: ad hoc vi-

tium

xiũ caprificatio comperta eſt: dactyli recentes duo, oſſe exenterati, & infectotis cocci puluere repleti, deuoratiq; ſæpè à prægnantibus, abortum prohibent. Præterea muſa eiuſdem ſpeciei ex Serapione, ad ſtimulandos concubitus valet, florem & fructum pariт, dein erupta ſpatha prodeũt maturi fructus, vt fœtus in ſecunda. Perdit etiam ficus ſuos partus ante maturitatem inter omnes, ob id reperta caprificatio. Ex pomis annexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in cauſa ſunt, vt ſui fructus perdurent, & maturentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibuſdam, inquit Plinius, ſicut in marmore, centra, ideſt duritia clauo ſimilis, inimica ſerris, & quædam fortè accidunt, lapide comprehenſo, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus eſſe remedio.

PLANTAE, ET ANIMALIA QVAE FACILE PARIVNT, *præſtant ad partus facilitatem.* Cap. XVI.

VIDENTVR facilitatis partus quandam imaginem plantas illas afferre, quæ ſupra folia fructus producunt, quaſi mirando hoc opere Natura, conſopitos mortalium ſenſus cõmoueat, has plantas ad partus facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrthacantha, ſiue ruſcus è medijs folijs, ritu cocci baphicæ, hærentes ſingulis ſingulas baccas oſtendit ruberrimas: cuius radix trita cum vino vuluarũ purgationi & difficili vrinæ valet. Hippogloſſum è medio folio, quaſi cauo aliud folium linguæ inſtar in ſitum, inter quæ baccula etiam rubra, ruſci inſtar inſit: in vteri affectibus magno datur iuuamento. Braſſicę genus etiam ſupra folio cauliculũ promit, ſuſpiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit, cruda ſi edatur, partus mortuos pellit; vnde ex his facilè parientibus prodeſſe poterit. In ilice coccifera è medijs folijs excrementa quædam, ceu globuli rubelli, eleganti Naturæ opere viſuntur, amicas cordi vires habet, cætera adhuc inexperta. Animalia, quæ facilè pariunt, quæ non laborant mora in partu, homini præſtant ad facilitatem partus. Vulgare dictum eſt, catas cum dolore cõcipere, ſine dolore parere, nuper enixæ canes fugant, & ſæpè parturientes per gradus, & ſcalas ædiũ expellunt, ex Ariſtotele: adeò facilem partum præſtant, vt fel cati, præcipuè ſylueſtris, fœtum mortuum ex vtero extrahat, vt ſubtus ſuffiatur, miſtum cum ſtercore nigro alicuius cati, ex Raſe. Torpedo non oua, ſed fœtus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in metu intra ſe recipit, & emittit, Ariſtotele authore, & viſa eſt torpedo, quæ fœtus intra ſe octoginta haberent: ſi capiatur, quũm Luna in Libra fuerit, triduoq; aſſeruetur ſub dio, faciles partus facit, poſtea quoties inferatur, adiuuat. Paſtinaca nõ recipit ſuos partus ob aculeum caudæ, & aculeus eius exiſtimatur faciles partus facere, ſic ſquatina, & galeus. Vipera & ſi ouipara ſit, viuipara eſt tamen ob partus facilitatem: eius occurſus prægnanti abortum facit. Equa facillimè omnium parit, ex Ariſtotele, cæteræ quadrupedes iacentes parere ſolent, at verò equa, quũm tẽpus iam partũ edẽdi appropinquauerit, erigit ſe, ſtansq; emittit partum: lien equi ex aqua dulci potus, eijcit partũ, item vngulæ ſuffitu, aut fimum aridũ, ex Plinio. Si quis ſurripiat oua anſeri, ne incubet, pariet, donec rumpatur, ex Plinio: ſubdititium ad eijciendum mortuum fœtum valet, teſtam recentem, & adipem anſeris terat, & apponat ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius cauſam fabuloſè ad Latonam referunt, quod totidem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit ſub ſpecie lupæ: equa, quæ lupi veſtigia preſſerit, abortitur: ob id mulier, quæ abortũ fecerit ſignificantes Aegyptij, equam pingunt, quæ lupum preſſerit: diximus carnes lupi parituris eſſe prodeſſe, ex Plinio.

PVLCHERRIMAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD PVLCHROS filios generandos valent. Cap. XVII.

HIS ſubnectere viſum eſt, quomodo poſſimus pulcherrimos filios generare, ſcilicet ſi pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiſcum afferamus. Sed vt ad exempla accedamus. Palma pulcherrima planta eſt, Homeri iudicio, qui Phœniciæ puellæ venuſtatem palmæ ramo aſſimilauit, tereti ſurgit, & proceto trunco, coma omnis in cacumine, pulchritudine ſpectabilis, foliorum æqualitas, quæ quaſi inuicem inſurgere, & concurrere videantur, folia firma & ſemper durantia, nam neque laurum, myrtum, neq; oleam, neq; aliam arborem earum ſtirpium, quæ foliis negantur ſpoliari, videmus eadem folia ſeruare, ſed alijs defluentibus, alijs ſuppullulantibus, palma nullum abijciens folium, ſuis conſtanter ſemper ornatur. In Syria & Aegypto balanos producit tanta aſpectus iucunditate, vt tragemata omnia, bellariaq; præcellãt, inter Phœnicobalanos eximia pulchritudine præſtare, quos vacant Nicolaos, Imperatoris Auguſti cognomine, qui ex Nicolao iucundiſſimo, pulcherrimoq;, balanos hos pulchritudine præcipua, Nicolaos cognominari inſtituit. Heliochryſos eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercuſſum coruſcam lucem, & vegetam intuentibus vibrat, ſpecioſam corymbi figuram oſtendit: corymbaceæ vmbellæ, multiſè bullis extantibus circinatæ, aureoq; aſpectu micantes, diuturnã gratiam aucupantur: ob id alij amaranton, ex quo Deorum ſimulacra coronarentur. Huius nominis Epheſia virgo coronauit Dianam primò. Heliantẽ vocat Plinius folio myrthi in Themiſcyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, perſimilis floris. Spectandæ venuſtatis flos croci eſt, filamẽtis aureo cruore nitentibus, intenſi odoris, calice cærulco, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata eſt in herbam ſui nominis: nec aliud eiuſmodi fabella Poetæ innuunt, quàm venuſtam hanc, & flagrantem floris ſpeciem. Pinus à vertice ramoſa, eximiæ proceritatis, folium capillamẽti modo prætenue, longumq;. Pytis puella fabulata eſt antiquitas perquã illuſtris, riualis amore neci data & in hanc arborem mutata. Non illepidè Poetæ hoc inuolucro arboris eximiam formam demonſtrantes. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulchrius, & fragrantius? Narrat Plinius. Heliantem vocant in Themiſcyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrthi, hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Perſarum Reges, vt fiat corpus aſpectu iucũdum, ideo eandem heliocallidem nominari. Hermeſias ab eodem vocatur, ad pulcros liberos generandos, bonoſq;, non herba, ſed compoſitio è nucleis pineæ nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, poſtea admixto theombrotio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & à conceptu puerperas partum nutrientes, ita fieri excellentes animo, & forma, atq; bonos. Cotonea mala aureo melino colore ſpecioſiora, ob id chryſomela Græcis, Maroni aurea mala dicta, præſtantiſſimum odorem vibrantia, tenuibus inciſuris criſpata, tenuiq; lanugine pubeſcentia, circinatæ in orbem rotunditatis, quæ non ſolum viſu voluptatem, ſed odore ſalubritatem afferunt. Solon mandauit, vt ſponſa manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, vt Plutarchus putat, vt prima ſalutatio iucunda, & non ingrata eſſe debeat, ſed vt ex primo concubitu pulchri, & induſtrij filij naſcerentur: ſi prægnans eo veſcatur induſtrium, & formoſum puerum paritura. Plinius ait. Omnia iam virorum, & mulierum ſalutatorijs cubiculis includi, ſimulachriſq; noctium conſcijs imponi. Eſt & inter animalia pulcher lepus, ob id leporem Græci amoribus ſacrum fabulantur, etymi argumentum quod λαγὼς dicatur ἀπὸ τοῦ λάειν ἔρωτι à verbo ἐρῶ, vtroq; viſum ſignificante: vnde lepotina carne veſcentes, formoſi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis.

Cum leporem mittis ſemper mihi Gellia mandas,

Septem formoſus Marce diebus eris

Quùm Alexander Seuerus Imperator quotidie in menſam lepuſculos admitteret, datum vulgò ſubſannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant verſiculi.

Pulchrum quod vides eſſe noſtrum Regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus,
Ex quo continuum capit leporem.

A PVLCHERRIMIS PLANTIS NOSTRA COMMODA, A deformibus incommoda prouenire. *Cap. XVIII.*

Ne à plantarum pulchredine diſcedamus, monſtrant & ſuo vultu vitia, & virtutes plãtæ, & olim probauimus formoſo corpori formoſam animam, & monſtrum in corpore, monſtrum in anima eſſe. Omnibus in confeſſo eſt, conuenientem & proportionatam membrorum compoſitionem ampliſſimas virtutes ſortiri, ſic difformen, mancam, & diſtortam vitia, & imperfectiones. Plantarum conſimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonum eſſe rei plantariæ conſultiſſimos admonere, immò perſpectiùs, ſinceriusùe in plantis perſpicitur, quùm non poſſint plantæ ſibi faciem mangonizare, nec amplectendi, fugiendiq; virtutes & vitia electum habeant, vt homo. Sed quid per venuſtam, & inelegantem plantam intelligamus, aperiamus. Optima eſt plantarum figura, ſi altitudo latitudini reſpondeat, vel paulò maior, ſi radicum, florum, foliorum, & fructuum proportionata diſpoſitio. Flores optimè colorati, elegantis effigiaturæ, peramœni, ridenteſq;, vt maxima cum iucunditate ſpectantium oculos ad ſe alliciant, id nobis argumentum præſtat, quàmmaximis pollere dotibus. Cato de braſſica criſpa loquens ait. Braſſica criſpa aſpectu & natura bona eſt. Adèo eſt elegantiæ roſæ forma, vt ſi Iuppiter vellet floribus Regem imponere, roſa inter flores regnũ obtineret. Terræ eſt ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruſcans, Veneris conciliatrix: colore, qui roſis emicat, quid gratius viſitur aſpectu? Aliæ ſunt quoq; Anacreontis Poetæ laudes. Ob ſuam pulchritudinem Poetæ Veneri dicarunt,

Syderis, & floris domina eſt vna Venus.

Philoſtratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio ſpectari poteſt? hortis, & viridarijs expetita planta, recto caule conſurgens, in cuius ſummitate flores intaminati candoris, foliolis diſpoſiti ſtriatis, & repandis, quaſi reſupinati labri, effigiem calathi exprimentes, è quorum medio crocea ſtamina educuntur, languido ſemper collo, non ſufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci ἄνθος ἀνθῶν vocarunt. Veneris volupe, & Iunonis roſa, è cuius lacte effuſo, galaxia in æthere ſydereo candore viſenda, vt diuinam ei originem aſſignarint, Salomonis etiam ſolio inſidentis gloria conſpicuũ. Iris amœna varietate, & coloria, cæleſtis arcus æmula eſt; nam ita ſuum florem depingit, vt opacæ nubis obijce, Solis obuerſo repercuſſu luminis pingitur in cœlo, hians flos, & alternans frondes in anſulæ ſpeciem curuantur, radice, nedum flore perquàm olida, floris oræ diductiores, hianteſq;: cuius multiplex variorum colorum miſtura, quæ in diuerſis plantis, in vnus duntaxat floris ſpectanda venit, vt non alijs cedat, ſed cum reliquis de venuſta te certet. Tanta eſt oleæ pulchritudo, vt Homerus, quùm egregiam aliquam formam iuuenis

iuuenis depingere quærit, oleæ comparat, quæ humili lætitia, cœli clementia niteat. Euforbi à Menelao cæſi comparatur mors oleæ, vetorum vi deturbatæ, viri fortis quercui. Et in ſacra pagina, vbi neceſſe eſt ſpeciei meminiſſe, olea commemoratur. Quaſi oliua ſpecioſa in campis. Nam virginalis pudoris ſpeciem quandam præfert, quarum dotes propemodum infinitæ, & immenſi commodi medici. Contra quid ipſo aconito deformius? vt fingant Poetæ è ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, & apud Heracleam Ponti, vbi monſtratur is ad inferos aditus, gigni, cuius flores deformi pallore tabeſcunt: ita atrociter interit, vt ne remedium ſit adhuc adinuentũ contra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aſpectu fœdius? cannabis folia grauiter olent, item anagyris, ſi quiſpiã fruticem commouerit, tetrum quendam odorem remittet, vnde adagium, ἀνάγυρον κινεῖς, id eſt anagyrim commoues. Folijs mãdragoræ viroſus odor. Apocynum viticulis malè olẽtibus fruticat, deleteriæ facultatis omnes. Quid mœſtius ipſo cupreſſo? arbor ſuſpendio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti ſacram. Sic & ſabina ipſa, ad diſpergendos conceptus nata. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intus plũbeo, aſpectu barbaro, rancido habitu, hiulcis canaliculis, lurido per ambitum margine, aut ſummo palleſcente labro. Cauſam naturalem addemus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel ſiccæ fuerint, hilari aſpectu, & odoratæ ſunt, at quæ frigidæ, humidæq; plerunq; inſipidæ, inolidæ, & minus veſcæ, & quia inconcoctæ, ſapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrariæ.

MAGNAE PLANTAE EFFOETARVM VIRIVM, PARVAE *verò maximarum.* *Cap. XVIIII.*

SI rectè meminerimus, quæ in humana Phyſiognomonia diximus, homines vaſti corporis, & membrorum, ſtupidos, timidos, inſulſos & imbecilles eſſe pronũciauimus, quùm non poſſit Natura vires ſuas in tam maxima membra diffundere, è medio eos tollendo, quos reliquarum partium proportio comitatur, & ſic minus mali ſignificabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis eſſe, vt in ſuo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ ſunt, quæ cũ maximam molem capiant, ſteriles ſunt, & effœtarum virium, paruæ verò, vt radiculę, & vix ſenſu apparentes, validarũ virium. In arboribus enim, quę magnis luxuriant brachijs, Natura quod tribuit magnitudini, dempſit viribus, vt in pinu, abiete, cupreſſo & palma, ſic platanus, populus, ficus ægyptia, & aliæ, quarum nullæ à ſcriptoribus narrantur vires, aut perpaucæ. Ariſtoteles Problematum libro quęrit, cur tenues radiculæ acutæ ſint? ſoluitq; quòd ampliores illæ ſpatio temporis longiori plenius concoctę vireſcunt. Poteſt eſſe & naturalis cauſa. Quæ humida & calida ſunt, facilè creſcunt, & in operando fatua, quę autem non creſcunt, ſiccæ, & ſunt in operando vehementiores. Theophraſtus inquit. Quę locis opacis, & afflatu ſilentibus ſunt, proceræ, lęues, & excelſiores exurgunt, contrà verò, quæ locis flatibus & vento expoſitis, & apricis, vel raris, ſolutiſq; exeunt, minus tales euadunt. Incrementum enim profunditatis altitudinem vetat, & flatus exaſperant, nodoſq; faciunt, tùm ſolutiora, humidiora, imbecilliora q; his locis conficiuntur, quia neq; Sole, neq; flatibus, vel frigoribus denſitatẽ ſuſcipere poſſunt. Plantas, quę locis humidis exurgunt, magnas eſſe diximus, quæ verò ſiccis, lapidoſis, & Soli expoſitis, paruas, exuccas ob alimentum & cœli ſitum, ob id validioris operationis, vnde vis operandi. Animalia parui corporis, ingenioſiora ſunt alijs magni corporis, vt apes, araneę, formicæ, falangij, vt videri poſſit Naturam in viribus abundaſſe, vbi defecerit in corpore, ſic paruæ herbę, & ſemina in operando valentiora ſunt, vt piper, ſinapi, & ſimilia, vt ad cauſas confugiendum ſit, quas diximus in humana Phyſiognomonia. In locis ſiccis ligna contorta, & parua corpora, vt Aethiopes, qui bleſis

pedibus ſunt, magna corpora in humidis. Vrbanæ arbores, quæ humidæ, magnę ſunt, ſyluestres ſiccæ, & paruæ. Platanus celebrata in ambulatione Academię Athenis cubitorum xxxvi, vnius radice ramos anrecedenre. Nunc eſt clara in Lycia gelidi fontis ſocia amœnitate, itineri appoſita, domicilij modo caua LXXX, atq; vnius pedum ſpecu, numeroſo vertice, & ſe vaſtis protegens ramis, arborum inſtar, agros longis obtinens vmbris, & alia quæ de ſua magnitudine tradit Plinius. Dioſcorides ad inflationes valere dixit. Lotus pręcipuè domibus expetita ramorum petulanria, latiſſima expatiantium vmbra, & in vicinas domos ſæpè tranſilientium, nulli rami longiores, validioreſq;, aut plures; vt dixiſſe totidem arbores liceat, cortice pelles tingunt, nilq; niſi aſtringendo proſunt. Indica ficus exilia poma habet, vaſtis diffundirur ramis, quorum imi adèo inter ramcuruantur, vt annuo ſpatio infigantur, nouamq; ſibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra ſepem eam æſtiuant paſtores, opacam pariter & munitā vallo arboris, decora ſpecie ſubter intuēti, proculùe fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelſum emicant, ſyluoſa multitudine, vaſto matris corpore, vt LX paſſus pleręq; orbe colligant, vmbra verò bina ſtadia operiāt. Foliorum latitudo peltæ effigiem amazonicæ habet, fructus rarus, nec fabæ magnitudinem excedens, viribus vacans, quę à nullo ſaltem ſcriptore memorentur. Abies ingens arbor & excelſa, & larix, immò omnium arborum alriſſimæ, rectiſſimęq;, nauium malis, antemniſq; præferuntur. Ampliſſima laricum viſa Romæ, Tiberij Cęſaris tempore in ponte naumachiario, fuit pedes CXX, bipedali craſſitudine ęqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo faſtigium ad cacumen æſtimantibus. Abies admirationis pręcipuę viſa eſt in naui, quæ ex Aegypto C. Principis iuſſu, obeliſcum in Vaticano circo ſtatutum, & cętera, quę de eius vaſtitate tradit Plinius: ex ea reſina reſudat, quę vis ad vulnera, pſoras, & calculos valet. In herbis faba ægyptia, cucumeres, cucurbitę, & melones ingentis fructus, folij, vel radicis, ad paucos, ſiue nullos vſus. In paruis verò herbis peterit quiſq; videre ingentes vires, vt in pipere, ſinapi, yſopo, ariſtolochijs, centaurio paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

PLANTAS, QVAE SAXA FRANGVNT, AD FRANGENDOS in corporibus calculos, & dentes valere.

Cap. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarum, & remedia, quæ ex ijs nanciſci poterant, ſupereſt contemplari loca, quibus proſiliant, & modum, nam alia non niſi ſuper ſaxa, ſuaq; vi ea frangere, & aliæ ſupra arboris ramos naſci auent, & quid ijs ſimulachris portendat Natura. Ad diros igitur renum, & veſicæ cruciarus, quùm ea loca calculis turgent, commendatiſſimæ dotis plāras benigna & indulgens Natura donauit, ſatiſq; ampla demonſtratione indicauit, cū crebris, & exiguis fibrillis lapides & ſaxa, in quibus naſcuntnr, quaſi veruculo terebrant, vel validiſſimis cuneis ſcindunt, & aperiant: vnde apud omnes ab inſigni huius faculrate, indice nomine, ſaxifragę vocatę, quę Gręcis lithontriba dici poſſent, quaſi lapidum terebras. Sed varia eſt ſaxifragum tribu, quæ eiuſmodi frangendi in renibus lapidem pręrogatiua inſigniuntur. Dioſcorides genus vnum, quod alij ſaxifragon, & empètron, Romani ſaxifragiam vocant, frutex ſurculoſus in perris & aſperis locis naſcens, epithymo ſimilis, quod calculos veſicę frangit. Polytrichon Plinius vmbroſas petras, parietumq; aſpergines, ac fontium maximè ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia: calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, qua de cauſa potius, quàm quòd in ſaxis naſceretur, à noſtris ſaxitragum appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ ſaxitragię, vna eſt fœniculaceis folijs, longioribus, exiguis, & raris, vmbellifera,

bellifera, & ſemine petroſelini, radice paſtinacæ, quæ magnis ſaxis, montoſis, & ſterilibus arenis naſcitur: frangendo calculo plurimùm præſtat. Eſt & aliud genus folijs ter reſtris hederæ, caule tenui, piloſo, florenili candido, ſemine nullo, radice grandinoſa, pendula, qualis chelidonij minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & veſicam abſtergit. Tertium lapicidæ genus, frutex lignoſus, contortus, crebris ſurculis, & ſubalbidis folijs, exiguis, oblongis, acutis, ſemine rubro, naſcitur in viuis lapidibus, radix ſaxorum interuenijs adèo depacta viuit, vt vix diuelli poſſit. Eſt & bipennella hircina, ſaxifragię nomenclatura, à creberrimo radicis vſu frangendo calculo, lotioq; proliciendo, adèo facie ſimilis bipennellæ exit, vt eadem planè putes: nam non ſolùm à viroſo & inſuaui hirci odore ſic dicta hircina, ſed quòd ea adulti hirci, ſanguis, & carnes eximium ſit calculoſis præſidium: naſcitur in petris, quas findit, ob id vulgò *petrifindula* dicta. Oreoſelinum & petroſeinum in montibus, & petroſis naſcitur, vnde eorum nomen ex Dioſcoride, pota calculos pellunt, quia eiuſdem facultatis cum cæteris: ob id hirci ſanguis, qui oreoſelinum, & ſiler montanum ederit, ad conterendum in veſica lapidem validè efficax habetur. Oenante herba naſcitur in petris: radix veſicæ vitijs medetur, ex Plinio. Ficus muris, & lapidicinis naſcitur, eaſq; mirè frangit: veſicæ vtilis & renum vitijs, ex Plinio. Helſine, ſiue parietaria dicta, quia in parietibus, & lapidibus naſcatur, ſuper tegula calefacta, vinoq; cretico irrorata, & pubi illita, calculoſis medetur. Muſcus lapideus, qui ſuper ſaxa naſcitur, certiſſimo experimento ad frangendos calculos valet. Hyſſopus, quæ naſcitur in muro, mirè calculos è renibus deturbat, confecto ex eo ſyrupo cum tantundem aquæ parietarię, & per decem dies ieiunus hauſerit. Geniſta longiſſima radice eſt: naſcitur in montoſis & parietinis, vt per triginta pedes ſuffodiat. Meſue prodeſſe calculoſis dicit. Adiantum nullibi frequentius, quàm ſaxis riguis, petroſis, fontium, aut puteorum labris, vel aſperginibus naſcitur: Dioſcorides calculos frangere dixit. Trichomanes eiſdem locis, quibus adiantum, eademq; præſtare poteſt. Aſplenum, ſiue ſcolopendrium naſcitur in parietibus, ſaxiſq; filiceis: calculos in veſica comminuit, ex Dioſcoride. Gerontopogon *ſaxiſica* pleriſq; dicta, quòd inter ſaxa gignatur, longa barba, folijs inſtar capillorum prælongis, ideò *petræ balba* Romanis nuncupata, à Nicandro geranospogon, hoc eſt barba ſenis appellata, tragopogoni ferè ſimilis: renum vinis, & veſicæ ſuccurrit. Calcifraga Latinis, empetron Græcis, naſcitur in marinis, haud temerè alibi, quàm nudo ſaxo: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem promiſſo huic quærunt, affirmant lapillos, qui ſufferue fiāt vnà, rumpi. Fungus eſt in ſaxis naſcens, ab aliquibus lyncurius dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe vmbra exiccatus, contritus, potuſq; à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt nunq; in eis calculi regenerentur; frequenter nobis vſq; ad admirationem expertum. Eiuſmodi herbæ quæ ſaxa frangere ſolent, mirifico Naturę luxu, etiam nobis oſtendunt, dentibus inditæ, eos frangere, & funditus eijcere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciſcuntur, ſi qui ſunt in ore dentes, qui frangi, vel eijci poſcunt, vel eorum vitijs occurri, iiſdem vtuntur herbis. Hedera ſepulchra, ac muros rumpens, penetranſq; eroſis dentibus inditur, qui frangi, rumpiq; poſtulant, proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtiliſſimum dentibus promittunt. Cedrus magna naſcitur in montibus inter ſaxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores ſedat. Chamæleon in clinoſis tractibus, ſiccis, & maritimis naſcitur: radix conciſa, ac aceto decocta, ſcriptorio ſtylo feruens admota, dentes frangit.

ANIMALIA, QVAE LAPIDES VORANT, AD CALCVLOS valere. Cap. XXI.

VT ſaxificæ plantæ in ſaxorum intervenijs naſcentes, ſe eorum ſucco paſcentes, poſſunt & ſaxa, vel calculos in renibus & veſicis frangere, ſic animalia quæ lapidibus veſcuntur, internaq; eorum natura comminuere eos, & concoquere poſſunt, eandem vim ſortiri, non eſt à ratione alienum argutari, videamus nunc ſi aliqua menti occurrunt exempla ex animalium hiſtorijs, & Medicorum, quæ hanc coniecturam certiorem reddere poſſint. Struthiocamelus ferrũ deuoratum concoquit, lapides deuoratos in omaſo propè reticulum aſſeruatos concoquit, ex Æliano: ventris cortex interior ſumptus, calculum diſſoluit ex R. Moſe. Gallinacei arenas, & lapillos ingluuie ſua deuoratos diſſoluunt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum veſica (ventre: nam veſica carent volucres) inueniuntur conteri, & potioni inſpergi aduerſus calculos iubet Plinius. Columbæ lapillos vorant, & propter ſtomachi feruentiam concoquunt, vt & turtures: fimum vſtum ex mulſo propinatum calculoſis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporiſto. Corui, & cornices multiplici cibo vtuntur, vniuerſis ſeminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum ventriculo ſæpius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt: quorum fimum inditum cauis dentium, eos frangit, Sextus: ob id augutor & lapillos in veſſica rumpere poſſe. Paſſer Traglodytis, paſſerculus minimus, iuxta ſepes & muros victum quæritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalem vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuendos, hyeme apparet, poteſt ſale conditus ſeruari: crudus, & coctus in cibo acceptus morbum ſanat; & ab eius vſu nunquam amplius ab ea affectione vexatur, eius puluis idem efficit, ſi de plumis in ollam conijcitur, ac deinde, operculo addito vritur, animaduerſione aſſidua habita, vt in cinerem redacatur, & ne in aerem exaletur, aut vi ignis conſumetur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admiſto, vt ſapidior fiat, ex Aetio, Aegineta, Philagrio & alijs.

PLANTAE, QVAE SVPER ALIAS PLANTAS VIVVNT, docent quomodo earum virtutes extrahi poſſint. Cap. XXII.

QVEMADMODVM herbæ ſuper lapides, ita & ſuper arbores naſcuntur. Sed quid per herbas ſuper alias herbas naſcentes, viuenteſq; nobis Natura demonſtrare voluerit, ſedula veſtigatione ſciſcitandum eſt. Natura enim, vt diximus, quùm aliquid contra perpetuas ſuæ inſtitutionis leges inſuetum exhibet, nõ fortuitò, ſed eximium aliquod; & cœleſte munus exhibiturã, latentes diuitias ibi te non latere admonituram conſpicetis velim. Nobis verò anxij animi, & mirabundis, quid ſtatuendum foret alternantibus, nec potior, nec veriſimiliter occurrit ratio, minuſq; alioquin aptiorem locum nacturis in vniuerſo opere, quàm hoc. Sed profectò paradoxum videtur, & contra Naturæ leges ſancitum, quod plantæ abſq; radice viuere valeant, ac ſi diceret quiſpiam, ſine ore, aut ventre hominem viuere poſſe. Sed hæc in duplici differẽtia ſunt; aliæ verò ſine ſeminio, & radicibus natæ in alienis arboribus viuunt, eximium ſanè Naturæ opus, non tàm raritate, quàm ſpecie viſendum, vt viſcum, muſcus, lichen, & ſimilia, aliæ capillamentis, quaſi clauiculis, & ſtaminibus finitimas plantas amplexantes, complexanteſq; earum ſuccum depopulantur, & melius alimentũ nactæ, relicta ſuapte, qua ſe adoleuerant radicẽ, alieno fruuntur genio, vt non ſuis ſedibus exẽptæ, ſed ibidẽ

natæ

natæ videantur, vt caſſutha. Aliæ namq; alienis radicibus adnaſcentes, ſpuria proles, vt hippocyſthides, hippogeniſtæ, vel caudicibus, vt agaricum, fungi, gallæ ſuper frondes, excrementitia quippe, ſed aſpectu perquàm miro, & eleganti. Conijcio quod plãtę ipſę terreſtri ſucco, fœculentoq; viuere neſcientes, expurgatiori, ex imo ad celſiores ramos ſubrecto humore victum ducũt, vtpote aereo, & maximę tenuitatis. Succus enim, vaporq; viuificus arbori inſitus, per tempeſtiuos, & genitales Soles maturatus, ſubrectuſq; per latentes trunci potos, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratiuſq; miniſtrat alimentum, nec alijs viribus eas pollere puto, quàm ijs, quibus ſubiectæ pollent plantæ. Id tamen inter eas diſcriminis, quod ſubtiliori, & penetrantiori vi ſint, vt excoctam materiam vi caloris trans alembici ſyphones expirans vapor, extillanſq; vertitur in ſubtiliores, & lympidiores latices, ob id conſultò fiet, ſi quid thymi, aut alterius plantæ eſu, vel vſu medico imbecillioris, & nauſeabundæ naturæ ægro to propinandum ſit, è cadyta euulſo ſurculo, thymo vel alijs plantis iniecto, non multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorem hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hæ plantæ paraſiticæ dici poſſent, quod ſemper aliena victitent quadra. Caſſutha quùm ſuam ſedẽ non habeat, in aliena viuit, numeroſa cirrorum cæſarie, implicat aſtantes herbas, vbi ſe ſuper thymum implicuerit, illi radiculæ exareſcunt, alimentum vberius nacta, multis oſculis, quaſi ſynaſtomoſicè eius ſuccum depopulatur, vnde proprias vires non habet, ſed è ſinu cuius vernaculũ ebiberit humorẽ, eiuſdẽ parentis ingeniũ refert, vnde eiuſdem thymi facultates refert, ſed purgatiores, penetrãtioreſq; ob id Galenus, valentiùs, quàm thymũ atram bilẽ excernit. Item circa Tempe Theſſalica, quæ polypodion vocatur, & quæ dolichos, ac ſerpyllum, oleaſtro quoq; deputato, quod gignatur, vocant phaulos, quod verò in ſpina fullonia hypopheſton, ex Plinio. Viſcum in quercu & terebintho naſci dixit Theophraſtus, & Dioſcorides robori, ilici, ſylueſtri pyro, pinu, abieti Plinius, nobis viſum in amygdalo, caſtanea & ſorbo. Diuerſis valet facultatibus præcipuè ijs, quibus pollent ſubiectæ arbores. Galenus ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratiori ſucco ſubiectarum arborum viuit. Polypodium quia potiſſimùm vetuſtiſſimis arborum caudicibus & præſertim quercuum naſcitur, ob id maximè exiccat, vt quercus, ſed magis extenuat; quia tenuori ſucco viuit. Prætulit Meſues illud; quod in arborum caudicibus gignitur, quàm illud, quod ſolo, aut muſcóſis lapidibus innaſcitur, nam ſuo incocto humore ventriculo nocet. Muſcus è varijs arboribus depẽdet, Dioſcorides cedro, populo, quercu, Galenus picea, & larice naſci dixit, optimum cedrinum, minus populneum, quia cedrus refertior eſt viribus populo, & in Italia melior qui in larice, quia aſtringẽtibus arboribus naſcitur, aſtringentis eſt virtutis, quàm in populis, quùm aſtringendi vim inualidam habeat, qui in cedro reperitur digerendi, & emolliendi facultatem habet. Lichen naſcitur in petris, vt muſcus arboribus; vt petreus muſcus dici poſſit: Galenus exiccanti, & abſtergenti facultate pollere dixit, quod petræ ſiccitate viuat. E media ciſthi radice, hippociſthus, velut infixa pullulat, & ũ ciſtho vis aſtrictoria, hippociſthus aſtringentior, atq; ſiccantior; orobanche æmula, fungoſa ſobole. Agaricum caudicibus arborum innaſcitur, & præſertim larice, vires laricis habet, & cedri, quibus frequẽtiùs adnaſcitur, vel quercus: Galenus ex ſubſtãtia aerea cõſtare. Eiuſdem etiam conditionis, & qualitatis hedera, fungi, & ſimiles, quos diximus.

IN MVNDI LOCIS, VBI ALIQVOD MALVM, IBI ET remedium naſci. Cap. XXIII.

DIXIMVS conſideranda eſſe maximè loca, in quibus plantæ naſcuntur, ſcilicet ſaxa & arbores, nunc prius quàm ex his locis diſcedamus, inter cætera aduertendum, conſiderandumq; à Naturæ rerum veſtigatoribus, vt eis ſecreta pandantur, ex luculenta ipſius benignitate loca conſiderare: nam vbi malum aliquod, vel mor-

vel morbus, ibi & proximè à Natura remedium opportunum exhibetur. Vbi fuit culpa non defuit gratia. Orpheus ad id.

Ipſa terra nigra multiſonis hominibus
Generat malitiam, & doloris auxilium vtriuſq;,
Terra quidem reptilia generauit, genuitq; ſuper ipſa auxilium.

Nunc in locis oſtendemus, nam herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint pernicioſa & exicialia, non longè ab ijs remedia abſunt, ne longiùs à nobis ſint emendicanda. A mundi locis incipiemus: nam ſi aliqua fuerint, in quibus lues, aut morbus aliquis graſſatur, remedijs deſtituta eſſe ne ambigito. In occidentali India paſsim omnes venerea lue corripiuntur, eſtq; peculiare earum inſularum malum, vbi nullam aliam, quàm ſolius guaiaci ligni opem adferentes, ſeſe ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno non rebellans vitium cedit. Africa ſerpentum feraciſſima, vbi *ſcorzonera* vocata naſcitur, & aromata, quorum vſus aduerſus ſerpentes. Melitæa Italiæ inſula, ſerpentum abundantiſſima, naſcitur ibi lapis aduerſus earum venenum. In Theſſalia ſerpentes tanto numero generantur, vt niſi à ciconijs perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegiſſent, quo circa honos tãtus in Theſſalia eſt ciconijs, vt eas occidere ſit capitale. In Argo copiam ſerpentum naſcitur, contra eſt ibi aduerſas ſcorpionis pugna, vt cum ſcorpionem viderint, inſurgit in eum, & interimit. Pado innaſcitur ſuccinum, annexæ cauſæ videtur cauſa, hodieq; tranſpadanis agreſtibus fœminis monilium vice ſuccina geſtantibus, & maximè decoris gratia, & medicinæ, quando tonſillis credatur reſiſtere, & fauciũ vitijs, vario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum leporem naſci ait Aelianus, ad quem ſi quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac ſi baſiliſcum tetigiſſet: radicem ad idem mare naſci ferunt, hauquaquã vulgò ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui ſic affectus fuerit, medetur, naribus enim admota, facit, vt reuiuiſcat, & recreetur; ſi negligatur, tam robuſta pernicie præditus, vt ad mortem vſq; morbus procedat. Achates lapis naſcitur in Sicilia, iuxta fluenta eiuſdem nominis, vtilis eſt contra ictus ſcorpionis, & cum eo ſcorpionum peſtis extinguitur. Leonthophonos herba naſcitur vbi leones maximè in homines ſæuiunt, quem occidit. Dirrhinus ſerpens ſub quercus radicibus naſcitur, fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tuſæ radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioſcoride. In Apulia genus phalangij viget, *tarantula* vulgò dictũ, cuius morſus pernicioſiſſimus, naſcitur & ibi copioſiſſimum frumentum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginati ſumus, tres, vel quatuor in potu datas, ſuccurri poſſe ab eo de morſis, nec feſellit experiencia, nam verum compertum eſt periculo facto. In Aethiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine ſpirans, quod auenæ calamo trahit, & grano eiuſdem auenæ ſponte naſcẽtis, ad veſcendum vtuntur: ex Plinio. Ad externos fines Indiæ orientalis, circa fontem Gangis Aſtomorum gẽtem ſine ore, halitu tantum viuentem, ex odore, quem naribus trahant tantùm, radicum, florumq; vario, & ſylueſtrium malorum, quæ terra fert abundè, & ſecum portant longiori itinere, ne deſit olfactus, ex Plinio.

TEMPORE, QVO NECESSARIAE SVNT, PLANTAS NATVRAM producere, & primo de vere. Cap. XXIIII.

VT loca, ita etiam tempora ſuis remedijs non deſtituit Natura, vt illis morbis occurri poſſit, qui eo tempore oriantur: vnde ſolertes arcanorum exploratores non leue principium nanciſci poterunt ea inueſtigandi, quùm tempus diligenter obſeruauerint, quo res Natura perducere ſolet, nam ſi alio tempore, quàm neceſſe

ceſſe fuerit, produceret, fruſtra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ conſiderando, quæ eo tempore naſcuntur, vel vegetant, non leui coniectura ad eos valere argutemur. Quod videtur Plinius animaduertiſſe, inquiens. Quædam quoq; animalium remedijs naſcũtur, locupleti diuinitate ad gerenda præſidia, vt non ſit mirari ſatis ingenium eius diſponentis auxilia in genera, in cauſas, in tẽpora, vt alijs proſit, atq; alijs horis, dieſq; nullus propè ſine præſidijs reperiatur. A vere anni initio incipiemus. Theophraſtus loquens de floribus anni toto tempore naſcentibus, ait. Florum prima viola alba ſe oſtẽdit, emicat vbi cœlum clementius, ſtatim enim non dum hyeme exacta, vbi verò immitius poſteà. Vere nonnunquam cum viola alba, aut paulo poſt lilium exit, & quæ viola flammea vocatur, hæc cæteris omnibus, quibus coronarij vtuntur, longè præcurrunt. Poſt hæc narciſſus ſequitur, vitiflora, & nigra viola, è ſylueſtribus aurelia, & genus fremij, quod limonium vocant, & pugio, & hyacinthus. Roſa hiſce ſerior eſt, nouiſſimà quidem erumpit. Hippocrates in aphoriſmis morbos enumerat, qui vere prouenire ſolent. Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, ſanguinis profuſiones, anginæ, grauedines, lepræ, tuſſes, impetigines, alphi, puſtulæ vlceroſæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt. Vere ſanguis creſcit, vigetq;: roſa eo tempore floreſcit, flos ſanguinem expurgat, quo maximè vere indigemus. Melancholiæ verno tẽpore fiunt, non quod eo tempore generentur, ſed quod hyeme procreatæ, ac corpore deliteſcentes, veris caliditate diffuſæ, malancholiam, & furorem pariant, betonicæ folia hauſta ad melancholiam valent: datur & maluæ ſuccus potandus melancholicis, & inſapientibus vtiliter ſex vnciarum pondere. Bugloſſi vis magna ad melancholicos effectus, eius decoctum ex vino propinando. Meliſſophyllon atrabilares vapores à ſpiritibus eijcit, & ſanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi & ſi verno tempore deteguntur, hyeme generantur, propter pituitam è capite natam, ac vere commotam, diffuſamq;. Populi nigræ ſemen potum ex aceto comitialibus vtile eſt, quod vere fundit. Betonica medetur comitialibus ex aqua pota, ſic plantago, ſinapi, ſcilla, coniza, vitis albæ, nigræ viticulæ, quæ primo partu erumpunt, achillis altera ex oximelite pota, garyophyllorum flores, galegæ ſuccus, heliochryiſos. Ad tõſillarum inflammationes morus valet, purpureę violæ ad anginas. Cutis vitia emẽdat, & lepras tollit thapſia, narciſſus, vitis ſylueſtris, bryonia, lupinorum decoctum, lapathum, xiphia. Ad lepras vlmi folia, braſſicæ, ſinapi, naſturtium, ranunculus, ex Galeno, & lilium. Impetigini, & ſerpentibus vlceribus rhamnus illinitur, plantago, gentiana, ſcabioſa, lupulus, & narciſſus. Tuſſi medetur tuſſilago, dracunculus, aſphodelus, ſcilla, marrubium, helxine, hyoſcyamus, bryonia, phu, & arum. Naſcuntur vere etiam arbores & herbę, quæ ſerpentum morſibus medentur. Fraxinus contra ſerpentus ſucco expreſſo ad potum, & impoſita vlceribus, opiſera, ac nihil æquè reperitur: tantaq; eſt vis, vt ne matutinas quidẽ, occidenteſue vmbras quàm ſunt longiſſimæ, ſerpens arboris eius attingat, adèo ipſam procul fugiat, ſi fronde ea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere ſerpentem. Mira Naturæ benignitas, quæ priuſquam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Miraculum eſt dracunculi exeuntis à terra ac primas ſerpentum vernationes, rurſuſq; cum eiſdem ſe condentis in terram, nec omnino occultato eo apparet ſerpens, vel hoc per ſe ſatis officioſo Naturæ munere, ſi tantum promoueret, tempuſq; formidini demõſtraret, ex Plinio. Signa ſunt tot herbæ, & arbores, fruticeſq; ab emerſu earum ad latebram vſq; vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec poſtea naſcentia, nec autem decidentia. Ari nidore, cum crematur, ſerpentes, & priuatim aſpides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiantur. Trifoliũ aſphaltites, immò tradunt totius fruticis radicis, foliorumq; decoctum, fotu dolores eorum finire, quos ſerpentes percuſſerint, qua autem aqua ſanatus quis fuerit, ſi ea quiſpiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à ſerpente demorſus. Dracunculum, habentes ſerpentes fugiunt. Abrotonum ſerpentes nidore, & ſubſtratu fugiunt. Sic pulegium, origa-

origanum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchuſæ, echium, coniza, marrhubiũ, naſturtium, ſerpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboſcon, fœniculum, ampelopraſon, allium, beta, heliochryſon, herba ſacra, papauer, eupatorium, aſphodelus, lilium. Sic oxilapathum ad ſcorpiones, malua ad phalangios, & veſparum ictus.

QVAE AESTATE NASCVNTVR PLANTAE AD AESTATIS morbos valent. Cap. XXV.

AESTATE febres continuæ, & ardentes, idem Hippocrates, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, vomitiones, & alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & ſudamina accidunt. Hi præſertim morbi ex flaua bile ortum habent, quæ æſtatis tempore coaceruantur in corpore. Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æſtate vigent, enarremus oportet, ad quod maximè Natura intẽdit. Aloe æſtate ſuccum emanat, colligiturq́;, Galenus bilioſarum affectionum optimum pharmacum eſſe dixit. Thlaſpi Iunio fert ſemen, quod vtrinq; bilem extrahit, eodem modo lychnis, androſæmon, ricinus, lacteus ſuccus inciſi thapſiæ caulis, tithymalorum, & lathyris ſuccus, qui æſtate extrahitur, cucumis agreſtis, ſambucus, ebulus, heliotropium. Sic floreſcentis abſinthij ramuli bilioſos ventris humores per inferna egeſtionem propellunt, ex Galeno. Idem herba & flore origanum. Ad tertianas febres & quartanas trifolij aſphaltites terna folia, & quaterna, hipericum, ſacra herba, heliotropium, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillę ſucci, aneti, orchidis Serapidis, althea, aliſmæ, poligoni, clematidis, lagopi, anchuſę, phœnicis, iunci ſeminis, papaueris nigri, verbaſci, vuæ auſteræ, virgæ aureæ, meſpili, ſorbi, pyri ſylueſtris, oculorum lippitudines ſanat portulaca, plantago, oculorum diſtillationibus conferunt pini genera, fœnum græcum, vinum auſterum, in quo ophiogloſſon fuerit coctum, euphragia. Aurium doloribus valet populorum ſuccus inſtillatus, ſallcis, betæ, vtriuſq; dracunculi, porrum cum lacte, origanum, melilotus, peucedanum, aparine, marrubium, canabis, poligoni, helxinæ, hyoſcyami, hortenſis ſolani, maluæ, & ſambuci.

AD HVMANAM NATVRAM REFRIGERANDAM, HVMIDA æſtate Naturam genuiſſe: & herbas ad Venereas alacritates. Cap. XXVI.

GALENVS Naturam humidos fructus, & aquoſos æſtate genuiſſe dixit, vt eorum pulpa internam homo naturam refocillet, tunc Syrij caloribus langueſcentem. Theophraſtus humida plerumq; æſtate germinare prodidit, inquiens. Quæ autem contrarijs temporibus germinant, his nonnulli cauſam humiditate, caliditateq; aſſignant, frigida enim æſtate, calida hyeme germinare autumant, vt vtraq; natura conuenienter temperata vtriq; tempori ſit. Ita enim Clidemus cenſet, haud igitur malè id quoq; aſſeritur, ſed paucitatem, & debilitatem, & ſi quid aliud in cauſa ſit, adiicere decet. Producuntur æſtate melopepones, qui prò temperamento humectant, ac ſimul refrigerant, generantq; in epate aquoſum ſanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & malitiam coerceat. Altera ſpecies non ſolum refrigerat, ſed è ſuo ſemine extractus cremor febricitantibus vtiliter propinatur. Cucumerorũ etiam frigida, humidaq; temperies, & aquea ſubſtantia: ſi febricitanti infantulo paris lõgitudinis coaptatos cucumeres dormienti accommodaueris, & quaſi condormire feceris, ſtatim ſanabitur, nam calores omnes febriles in cucumeres tranſibunt, ex Quintiliorum ſcriptis. Sũt & angurię eiuſdẽ

familiæ:

familię; animo deficientibus propter calorẽ iuuant. Cucurbita humidæ & frigidæ qualitatis, cũ humida eſt, & ſitim propellens, omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem ſyriaſim vocant, ſincipiti illinitur, ſuccus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adu ſtiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat, folia recentia illita muſcas arcent, oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus exortos. Lactucæ natura refrigeratrix eſt, & æſtate naſcitur: ſitim extinguit. Mora præſertim alba æſtatis principio corpus humectant, & ſi frigida aſſumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaq;, ſed quæ dulcia minus frigida. Sunt & aquoſi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, perſica, pyra, ficus, vuæ, & ſimilia, quæ non niſi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. Aeſtate quia viri ad Venerem languidiores, herbæ naſcuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem ſtimulat in vino, Heſiodo, & Alcinoo teſtibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidiniſis auidiſſimas, viroſq; in coitum pigerrimos ſcripſere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiumento valentiſſimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æſtate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius ſumpta, dracunculi maioris radix, aſphodeli, naſturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq;, vrtica, gladiolus, menthæ ſuccus, paſtinaca erratica, teſticuli, ſatyrij, horminum, fraxini ſemen, dauci, mala inſana elixa, lactuco pipere deuorata, cicera in cibo data, rapum, ſiſer, cinaræ, ferulæ corculum, & ſimilia multa alia, quæ longum eſſet recenſere.

AESTIVO TEMPORE HERBAS NASCI AD CANIS RABIOSI morſum, qui tunc in rabiem agitur. Cap. XXVII.

ADVRENTE ſyderei canis æſtu, in feram rabiem agũtur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas producit, quibus eiuſmodi morbo tã perniciali occurri poſſit. Alyſſum æſtate prouenit: contuſa in edulio rabiei canũ medetur, ex Dioſcoride. Galenus hanc ſub caniculæ æſtu colligere oportet: exiccata cõtundi, cribari, & ſeruari, ne diffletur, & ob id nomen alyſſon dictum. Ad victus rationem commendat Dioſcorides alliorum, porrorum, & cęparum cibos, quæ tunc temporis vigẽt, & terra eruuntur. Aetius commendat ad id fœniculum, ſcandicem, & cichorium agreſte, paluſtre aſparagum & hortenſem, & agreſtem rumicem. Auicenna pro deiectorijs medicamentis vtitur vtroq; veratro, epithymo, ſena, fumaria, & thapſia. Panax valet contra beſtiarum morſus, quæ in rabiem efferantur, ſic & ballotes. Pulegium olfactu capita tuetur contra frigorũ, æſtuſue iniuriam, & ab ſiti traditur, neq; æſtuare eos, qui duos è pulegio ſurculos impoſitos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Pſyllium æſtate floret, vigetq;, fama eſt, ſi virens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ ſuffitu, & ſubſtratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris ſylueſtris radix, aqua marina rigata, melanthiũ aqua maceratum, cuminum ſylueſtre tritum, & aqua miſtum, populi nigrę folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abijcit culices nigella ſuffitu. Si canabis humidę ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent, fugantur origani & aceti nidore, ex Democrito. Foliorum ſambuci decoctum, muſcas reſperſum fugat, & Beritio. Sylueſtris item cucumeris ſuccus in lectis poſitus, cimices fugat, ſic capparis folia olio diſſoluta, ſic ſtaphydis ſylueſtris acetabulum, ex Didymo.

QVAE NASCVNTVR AVTVMNO PLANTAS, AD EIVSDEM temporis morbos valere, Cap. XXVIII.

HIPPOCRATES de autumni morbis loquens, ait, Plurimi morbi autumno fiunt, febres quartanæ, atq; erraticæ, lienes magni, aquæ intercutes, tabes, vrinæ ſtillicida, leuitates, difficultates inteſtinorum, coxæ dolores, anginæ, aſthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ, quia tunc atra bilis præualet, ex qua eiuſmodi morbi oriuntur, ideò ad eius euacuationem accingemur. Niger elleborus tempeſtiuus fit autumno, intempeſtiuus vere, ex Theophraſto. Dioſcorides atram bilem, flauamq; ex toto corpore deorſum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithymum melle hauſtum, valentiùs cæteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepſiam, & lienis affectus, æſtate florens. Mandragoræ ſuccus duobus obolis ex vino potus, vt veratrum per vomitionem atram bilem extrahit: æſtate extrahitur ſuccus, ſic & origanũ potum in aqua mulſa. Pulegium æſtiuo ſolſtitio florens, ſparthium, ocymum, meliſſophyllon. Lienoſis medetur vrticæ ſemen, cyclamini radix, capparis potus, rubiæ, ſemen xyridis, periclymeni, anchuſæ decoctũ ariſtolochia, bryonia. Comitialibus prodeſt papaueris ſpumei ſemen, quod æſtate colligitur. Hydropicis cucumeris ſylueſtris ſuccus, bulbi, qui æſtate vigent, ricini grana, ſic & ſcillæ delinctus ex melle.

HYEME NASCI PLANTAS, QVAE HYBERNIS MORBIS valent. Cap. XXVIIII.

PLEVRITIDES hyeme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, lætargi, grandines, raucitates, tuſſes, dolores pectoris, laterumq́, capitis vertigines, & apoplexiæ. Hoc tempore pituita abundat, opera dandum, vt primò ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quæ hyeme ſuffoditur, ſic cyclaminus, quam tunc vigere oſtẽdunt flores, aloe, daphnoides, quæ hyeme viret, Thymelæa & chamelæa eodem vigentes tempore. Comitialibus datur bryonia, & vertigine laborantibus, hyeme ſub terris vigens. Ad tuſſim iris efficax, iuniperi baccæ commodiſſimè bibuntur, autumno maturantur, hyeme durãt, cedrides etiam. Siccæ ficus veteri tuſſi, diuturniſq; pulmonum vitijs medentur. Tuſſilago hyeme virens, radicula, aſphodelus, allium, ſcilla, quæ hyeme aſſeruantur ſuſpenſæ. Ad humanam enim naturam excalefaciendam hyeme calida gignũtur. Theophraſtus eos fructus hyeme produci dixit, qui calidi ſunt, nam ex Cleodemo, hyeme calida generari autumauit. Serò maturantur fructus, quibus lignoſa pulpa præduta, vel qui lignoſo ſepto, numeroſoq; putamine continentur. Ad hæc quibus ſucci pingues, aut quibus ſicci fructus, parumq; humoris habentes. Quæ perpetuò virent, fructus ſerò perficiunt, frigiditas enim, & ſiccitas, & multitudo, & terrena concretio, confici & matureſcere quamdifficillimè poſſunt, vt pyrorum ſylueſtrium, & glandium. Quia hyeme ſtomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere poteſt. Raphanus hyeme prouenit, & excalefacit. Siſer etiam excalefacit, rapum ſylueſtre, & ſatiuum, napus, paſtinaca vtraq; ſatiua, & ſylueſtris. Bulbi etiam hyeme deuorantur, quùm vere in caules exeant.

PLANTAE, QVAE PLVRIES, AVT DIVTIVS FLORENT, *ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt.*
Cap. XXX.

SI vera ſunt, vt vera eſſe cenſemus, quòd earum plantarum, quæ eo tempore florent, aut vigent, cum morbi graſſantur, neceſſarius ſit vſus, ſequitur verum eſſe, quod bifloræ, trifloræ, multifloræq; ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec ſtatum habent tempus hominem inuadẽdi. Theophraſtus ocimum per partes florere dixit, vnde fit, vt diutiùs floreat, heliotropion, & cichoreum. Caltha eſt flore luteo, emicat ſingulis menſium Kalendis, qua dote veriſimile eſt ſic nominatam kalendulam, quod omnium menſium kalendis florere comperiatur, atq; hinc fit, vt aliqui *florem omnium menſium* appellent: cuius flos è vino potus, cit menſes, ſecundas etiam mirificè educit, & arida ſuffitibus admota, ſexcentis fœminarum periculis factis. Senecio diutinè floret, cum primùm ſeneſcit alius, atq; alius ſubnaſcitur: idq; per totam hyemem, vereq; aſſiduè vſq; ad æſtatem factitatur, vt ex Theophraſto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiuſq; menſis*, hęc herba remorantes menſes ciere ſolet. Picris toto anno floret: mulierum purgationibus decocta in aqua adèo prodeſt, vt emortuos partus trahat. Roſmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumno, noſtris autem regionibus continuò ferè florere videmus, & præcipuè vbi annus indulgentior eſt: ex Arabum doctrina menſes ciere nouimus. Terni florum prouentus ſpectantur in ſcilla, pancratium eius ſpecies in vino bibitur propter menſes ciendos. Aſphodelon bis anno florere memorat Nicandor in ſuis Theriacis: pota radix menſtruis prodeſt. Iberis ſemper floret, valet diuturnis iſchiadicis doloribus.

PERPETVIFOLIAS PLANTAS AD EOS MORBOS VALERE, *qui omni tempore humano corpori poſſunt euenire.*
Cap. XXXI.

DIXIMVS ſtirpes, quibus folia cadunt, ſtatis temporibus, & opportunis folia, fructus, & ſemina proferre, veniunt ſubnectenda perpetuò virentia ijs morbis opitulari, qui omni tempori euenire poſſunt: nec ab re à natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illicò habere poſſimus. Pinus hepaticis, ambuſtis, & vlceribus ſummum corpus occupantibus prodeſt, ſuffitu partus, & ſecundas eijcit, aluum ſiſtit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnera ab inflammatione vindicat. Lentiſcus ad ſanguinis reiectiones, dyſenterias, & ruptiones ſanguinis è vulua valet, fracta oſſa ferruminat, decoctum caua explet, vrinam pellit. Cupreſſus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, ſcabros vngues eijcit, hernias reprimit, vulnera conglutinat, ſacris ignibus, carbunculis, & ſtomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis conuulſis, & vuluæ ſtrangulationi ſubuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & veſicæ vitijs, & veſparum ictibus auxiliatur, & ſcorpionum, ad neruorum laſſitudines, & calculos, & partus eijcit: valet contra tonitrua & fulgura, ob id oportebat nobiſcum ſemper viuere, vt ab ijs nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinas inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriaſi, lendinibuſq; prodeſt, & anheloſis. Aquifolia ad articulorum duritiem, oſſa fracta ferruminat, & aduerſus hyemis fulgura & veneficia arcet, ex Plinio. Scilla, herba ſacra, rhamnus & ſimilia, diutiùs aſſeruata viuunt, vt domi appenſa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaſter, & phyllirea, ignem ſacrum, vlcera ſerpentia, ſordida, & depaſcentia, carbunculum, cuiẽ

euulſam, ſanguiniſq; eruptiones ſanat, cœliacis, oculorum vitijs prodeſt, ad furfures, ſcabiem, ſcabros vngues, gingiuas, & putredines præſtat. Laudanum ora venarum aperit, ſecundas deijcit, vuluæ damna ſanat, cit vrinam. Palma vulnera glutinat, ſtomachicis, dyſenterijs, veſicæ vitijs mirè valet, ad callibleph ara, corporis excreſcentias, vulnera ad curationem producit, luxatos artus committit, prodeſt præcordijs, renum, viſcerũ, & veſicæ vitijs. Myrtus contra ęgylopas, & crapulam valet, ſedis & vuluæ vitijs, purgat furfures, & vlcera capitis emanantia, oſſa ferruminat, teſtium inflammationem, cardiacorum ſudores cohibet, paronichijs & pterigijs medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præſtantiſſima citriorum vis contra venena, oris halitum commendant, ventrlculum roborãt, contra peſtis contagia & peſtilentes febres valent. Hedera ambuſtis, dyſentericis, lienoſis, & omni vlcerum generi, & cutis vitijs prodeſt: conceptioni inimica, menſtrua & partus extrahit. Ariſtolochia pota, menſes, partus, & omnia vuluarum vitia eijcit, ſingultibus, ſuſpirijs, horroribus & conuulſis prodeſt, aculeos, ſpicula, & oſſium ſquamas extrahit, putrida vlcera exeſt. Perpetuifolię plantę etiam alopecias ſanant. Quia capitis decor omni tempore amitti poteſt, oportebat plantas eas, quę illi ſuccurrere debuerãt, perennes eſſe, vt tempore opportuno ſuccurri poſſit. Pręterea ſi ad ſimilitudinem referre licet, diximus frondes capillis proportione reſpondere, & ad perpetuandum capillum perpetuifolię plantę neceſſarię erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma verò palpebrarum defluuia, laudanum, aloe, abrotonum alopecijs accommodatur,

ex Galeno, adiantum, & eiuſdem generis trichomanes,

ſylueſtris olea capillum capite euulſum cohibet, & glutinat, olea ad capillos, & caluitiem valet,

ex Auicenna.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEPTIMVS.

PROOEMIVM.

IAM ad plantarum mores ſuperuecti ſumus: & ſi plātas mores habere neget Theophraſtus; tertium noſtræ partitionis membrum, quod initio ſpoponderamus. Græci ἤθη dicunt, & ſi in animalibus perſpectius dignoſcuntur, in plantis obſcurius, inuentuq́; difficilius admodum, vnde ex animalium, plantarumq; moribus, vt vt ſint, multa ad mortalium mores, vel propenſiones emēdandas demonſtrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere poſſumus, vno, quo ad metum, hilaritatem, triſtitiam, & alias eiuſmodi paſſiones, altero quo ad amorem, odium, honorem, & ſimilia inclinatur. Ad triſtitiam, hilaritatemq; moueri hominem poſſe fatentur omnes, quippe medica vi, qua præſtant herbæ, alteratur corpus, ad cuius alterationem commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophraſtus hominem poſſe mente moueri, alienariq́; & contra. Plinius tradit rationem ſubtilitatis immenſa à Platone deſcendentem, corpuſculis rerum leuibus, ſca-

bris,

bris, anguloſis, rotundis, magis, aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia eſſe. Sic & in laßitudine proniores eſſe ad iracundiam, & in ſiti. Ergo et hæc animi aſperitas, ſeu potius animæ, dulciore ſucco mitigatur. Lenit tranſitus ſpiritus, & molliores facit meatus, ne ſcindant euntem, redeuntemq́. Experimenta in ſe cuiq; nullius non ira, luctusq́, triſtitia, & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoq́ obſeruanda ſunt, quæ non ſolùm corporum medicinã, ſed et morũ habent. Sed vtrũ animum inclinare poſsint, quæſitum plerisq́ antiquorũ Philoſophorum eſt. Tradit ſummus plãtarum ſcriptor in Hiſtorijs Heſiodum & Muſæum tradidiſſe polium ad omnẽ rem ſeriam, magniq; faciendam perutile, non minus ad famam, exiſtimationẽmq́ bonã. Antirrhinon vtilem ad gloriam, & gratiam vitæ, quæ omnia commenta exiſtimat. Nos hæc ſigna inuenire aliquibus modis tẽtabimus. Primò conſiderandi ſunt mores, quos immutare, vel inducere alijs tentamus, quibus animalibus inſint, dein ipſius animalis membra, vel illius plantæ partes, quæ ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inueſtigabimus præterea quibus planetis ſubdantur plantæ, ex earum aſpectu, quòd ſequenti libro præſtabimus, & inde vires conijectabimus. Hæc vt omnium difficillima, ita & in eis Naturæ maieſtas, & inſignia effulgent, & Phytopta multò magis, & multò plura ſecreta hariolabitur diuini præſidij, hominum vſui, & neceßitatibus neutiquam poſthabenda. Vocamus animalium mores, ſalacia eſſe, caſta, voracia, loquacia, tacita, et eiuſmodi talia. Demonſtrant plantarũ partium ſimilitudines animalium vires, ita volente Natura: ſed animaliũ mores aliquos aperiemus. Sed ingeret ſe fortaße quiſpiã, quomodo quis vnquã animaliũ mores contẽplabitur? quis in deſerta, et auia mundi loca cũ hyæna, rhinocerote, crocuta, tigride, et panthera, feræ & immitia animalia diu vixerit, vt eorũ morũ perpetuus obſeruator eſſe poßit? quis in profundo Oceano aßiduus piſciũ ſcrutator eſſe poterit, vt quæ imis ſub ſcopulis, algis, vel arenis faciant, obſeruabit, quùm piſcatores, qui continuo in mari verſantur, vix pauca de his loqui audeant? vnde ſi hominum, cum quibus verſamur, & viuimus, multos ſalis modios prius edendos monet prouerbium, quàm mores intimos pernoſcamus, quomodo nobis animalium innoteſcent mores, ſi cum eis non tanta interceßit ſocietas? Cui ita reſpondendum diximus. Tantam eſſe hominis frontis, et verborum ſimulationẽ, vt ſæpißime illius morum cognitio nos fallat, ſecus autẽ in brutis, quæ quũ vitij, & virtutis ele-

ctione

*ctione careant, facilè ex ſimplici obſeruatione eorum mores liquidò cogno
ſcuntur. Præterea multa ex Ariſtotelis ſcriptis, Plutarchi, Aeliani, Phi-
les, Oppiani, Athenæi, Plinij, aliorumq́; de eorum moribus perdiſcemus,
quæ non parum nobis afferunt adiumenti. Noſtrarum erit partium, quæ
ab his, à nobis, alijsq́; recentioribus obſeruata, enarrare, vt horum viriũ
exploratione freti, cætera ad eruditionis ſupplementa & noſſe poßint, &
periclitari.*

ANIMALIA QVAE INGENIO, ET DOCILITATE PRAEſtant, ad hominum intelligentiam, & memoriam valere.

Cap. I.

SED ad exempla tranſeamus, à capite per cætera mẽbra diſcurrentes,
& primo quæ ſint animalia, quę humano intellectui proxima, ſcili-
cet quę ſolertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, vt neq; in
tellectus, authore Plutarcho, neq; rationis expertia videantur; nam
quæ eiuſmodi ſunt, facilè hominum memoriam, & intellectum auge-
re poſſunt, partes eas medica arte propinando, vbi ſenſus, vel intel-
lectus maximè vigent, quæ partes, vt Iamblicus in Pythagorę vita re
fert, cor & cerebrum ſunt: cor enim nec abſumere, nec cerebrum edere, ſed ab eis ab-
ſtinere vniuerſos Pythagoreos, quia principia ſunt, & tanq̃ ſedes ſapiendi, viuendiq;
nosq; frequenti experimento, certiſſimoq; vſurpauimus, & commendauimus. Plinius
ſapientiſſima animalium eſſe, quæ fruge veſcantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui
ſenſu, memoria, ingenijq; ſagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi
patrij ſermonis, imperiorum obedientia, officiorumq;, quæ didicere memoria. Ad nu
merum ſaltare, & curſus tardare ad ſoni tarditatem, ſeq; remittere ad remiſſionem ti-
biæ, rurſumq; ad acutum ſonum propellere, & feſtinare. Narrat Plutarchus in elephan
to hoc potiſſimum mirari, quod diſcendo, & doctoribus ſe præbendo in hominum cœ-
tibus eas in geſtu figuras, & varietates effingãt, quarum elegantiam & copiam vix ipſa
hominũ induſtria exprimere, aut memoria cõplecti facile poſſit: nã Romæ, quùm ad ge
ſtus quoſdã miros indipiſcendos vnũ tardioris ingenijs, qui hæc ægrius aſſequebatur,
& verberibus ſæpe caſtigatũ, deprehẽſum noctu illa ex ſeſe meditantẽ, molientẽq; nar-
rat. Mutianus ter conſul author eſt, elephanrum græcarum literarum ductus didiciſſe,
ſolitumq; perſcribere eius linguæ verbis, ex Plinio. Nearchus author eſt, quod lapidẽ
ad ſcopum iacere, armis vti, & optimè nare addiſcere, funambulum eſſe, ac ſubire etiã
aduerſis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Ariſtotele dicit. Imperata officia addiſce
re, Regem adorare, & genua ſubmittere, & tàm propè ad hominis ingenium accedere,
vt non timuerit affirmare Cicero, pleriſq; hominum ſenſu, & ingenio non eſſe inferio-
rem; ac beluarum elephanto nulla prudentior. Vis illa mentis ebori remanet, vt ſcobẽ
dentis elephanti cum mellicrato potam, non parum memoriæ iuuare ſcripſerit Aetius.
Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, ſi doceatur præclarè di-
ſcit, & id ipſum actione repręſentat, ac ſi ſaltare doceatur, ſaltationem aſſequitur, ſi ad
tibiam canere, canit. Aelianus aurigæ munus obire dixit, habenas abducendi, vel remit
tendi, & flagello ſimul vtendi, breui, ſi quis ad quæpiam inſtituat, non fallit docentẽ.
Mutianus latrunculis cera effictis luſiſſe ſimium tradit, ex Plinio: ex his cor ſimiæ aſſum
& aridum potum cum mellicrato vetere, acuere intellectum tradidit Rhaſes. Anſeres
ad ſenſus acuti. Ouidius anſere ſagaciorem dixerit. Ex Theophraſto refert Aelianus
etiam

etiam pueros adamaſſe. Poteſt & ſapientiæ videri intellectus ijs eſſe, ita perpetuò comes adhæſiſſe Lacydi Philoſopho, nuſquàm ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digreſſus, ex Plinio. Plutarchus in Tauri montis traiectu, calculis ſatis magnis ora obſtruere dixit, vt obſtreperam eorũ naturæ garrulitatẽ tantiſper compeſcat, dum aquilam hoſtem clàm præter vecti fallant, eadem Aelianus, & Marcellinus eorundem volatum, quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non carere. Simeon Sethi dicit, proprietate quadam peculiari euthyam, hoc eſt ingenij bonitatem præſtare ijs, qui cum melle & butyro aſſiduè eſitauerint; ſed vereor de ouis hæc dixerit. Poteſt eadẽ in Medicina pſittacus, vt ex Medicis habetur. Plutarchus ipſa docilitate cęteris animalibus patrocinari videtur, cum proferendi humani ſermonis, & vocis articulandæ facilè docentibus ſe præbeat, Plinius. Super omnia humanas voces reddit, quidam etiam ſermocinans Imperatores ſalutat, & quæ accipit, verba pronunciat. Admoto ſpeculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti ſimilis efficitur, homines oſculari domeſticos conſueuit. Auicenna narrat hominem amatum à pſittaco, vt ob eius diſceſſum ſemper lãgueret auis. Ingenioſi & cerui ſunt, Ariſtotelis teſtimonio, vnde qui poſt lethargum, aut aliquas ægritudines in obliuionem deuenerint, eis maximè iuuat cornu ceruinum ex mulſo potum, ex Aetio. Aequè ingenioſa ſunt animalia lepus, & cuniculus, quibus eadem caro, & ſanguis. Hyænis ſcientiam & præcipuè magicam ineſſe pronunciant Aelianus, Philes, Plinius, & Solinus: nam quodcunq; animal ter luſtrauerint, è veſtigio hæret, & quùm Lunæ orbis plenus eſt, retropoſito eius fulgore, ſuam canibus vmbram inijciunt, quos mutos reddunt, & optatis fruuntur. Homini, vel cani dormienti ſuum corpus admouent, ſi ſe ipſas maiores dormientes ſenſerint, ſenſibus priuant, manus exedunt, ac conficiunt, ſi ſe breuiores animaduerterint, properant fugere: venantem dextra excipiunt, vt progreſſi veſtigia occupent, & mente alienarum vorent, nam læua capiuntur & ipſæ, ex Zoroaſtre, citata Neſtoris panaceæ: hyænę dens ſuſpenſus ſuper dextrum brachium ab humero, vſq; ad cubitum, obliuioni reſiſtere, vel ſi pes ſiniſter & vngues in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiſcetur quęcunq; audiuerit, ex Rhaſe & Alberto. Prudentiſſima auis vpupa, ſtercore nidum circũlinit, vt fœtore homines à nidis depellat, ex Ariſtotele, & Aeliano. Ad refringendas fores herba quadam vtitur, ſi clauſæ ſint. Aelianus, ac multa alia ſolertiſſimè agit: ob id lingua eius ſuſpenſa ſuper hominem nimis obliuioſum, ad memoriam valet, & reminiſci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in ſympoſiacis perdicis loquacitatem & docilitatem non reticuit. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ humani ſermonis enunciationi valent.

Quiq; refert iungens iterata vocabula perdix.

Athenęus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle ſi ſingulis menſibus tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proximè poſt pauonem gloriam ſentiunt galli gallinacei, imperitant ſuo generi, & regnum in quacunq; domo exercent, dimicant inter ſe, ſtatim in victoria canunt, eq́ue ſuperba, & ardua ceruice gradiũtur, criſtis celſa, in ſublime quoq; caudam falcatam erigit, victus occultatur ſilens, ægreq; ſeruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipſe incubat, & pullos ex ouo excludit, & tunc ſilentio vtitur, quod ſanè ſibi conſcius ſit muliebre munus obire, ex Aeliano: cœlum ſola auium reſpicit, nouit ſydera, & ternas diſtinguit horas, interdiu cantu: cerebri ſubſtantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, eumq; abundè nutrire, iccirco menti, ac ingenio leuiori prodeſſe. Idem habetur, ex Auicenna, Arnoldo, & cęteris. Caſtor ſolers & prouidus deſcribitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus, etenim ſibi caſas in fluminum ripis conſtruit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis creſcente, aſcendat, & deſcendente, deſcendat: amphibium enim animal, terra & aqua viuens. Arborem, quam eligit ſecandam ad ſuę domus ædificium, & ad eſcã, non prius

relinquit,

relinquit, quàm totam dentibus diſſecuerit,& propè caſura, ſingulis ictibus ſuſpicit, ne opprimatur improuidus. Præterea è ſuo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quùm lignatum prodit, ſuper reſupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo ſit, inter crura artificioſè componit, & ſic onuſtum ad caſam trahit: ob id ijs, qui poſt lethargiã, vel alios morbos obliuioſi facti ſint, cum oleo occiput illitum, vel dragmæ pondere cum mellicrato potum, caſtoreum iuuat, ex Aetio. Vrſi aſtuti ſunt & fraudulenti, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamãtio: ſi vrſino ſeuo liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabitur quicquid audierit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Ariſtoteles: nam loca longinqua petunt ſui commodi gratia, è Scythia ad Nilum ſe conferunt hybernatũ, ex Herodoto. Senſuum enim acrimonia valent; quùm peragrant, trianguli formam efficiunt, vt aera faciliùs aduerſum ſecent, deinde ſenſim ab vtroq; latere tãquam remis, ita pennis curſum auium leuatur. Si ſæuit cœlum, & ventus exoritur, non frontatim, ac lunato globi ſitu volant, quùm eſt tranquillum, ſed in cuneum momento ſe traducunt, Si ab aquila ſe impeti perſpiciant, in orbem conſiſtunt, & falcatæ tanquam in aciẽ ſtructæ pugnæ ſpeciem oſtendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium collis admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Aeliano, & prima deficiens incipit eſſe poſtrema. Quùm conſiſtunt, cæteræ dormiunt, dux, quæ ſenſerit, voce vigilans ſignificat. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſubſtinentes, qui laxatus ſomno decidens, indiligentiam coarguat. Sunt qui tradant gruum fel memoriæ lapſui prodeſſe, ex Simeone Sethi. Satis in ſcriptis celebratus eſt pagurus Muſicam amare, & prudentiã, cuius cauſa è collo Dianæ Epheſię pagurum olim ſuſpenſum fuiſſe prudentiæ & conſilij ſymbolum referunt ſcriptores: vere quùm cruſtam exuit, aculeis, armiſq; ſpoliatur, nullos aggreditur, quoad duriuſculam teſtam recuperarit, quòd maximè ab Oppiano laudatur: cuius membra prudentiam conferre ariolor, ſed eius vires adhuc inexploratæ.

MAXIME BRVTA, ET INDOCILIA ANIMALIA RVDITATEM CONCILIARE. Cap. II.

CONTRA autem maximè bruta animalia, rudia, obtuſaq; & indocilia eſu fatuitatem, & ruditatem imprimunt homini, vt ex ijs patere poteſt, quę Philoſophi de eorum moribus, Medici de eorum viribus experimenta cognouerunt, & nobis præſcripſerunt. Ex terreſtribus animalibus mures indociles ſunt, ex Plinio: carnem muris in cibo ſumptam, magnã obliuionem inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenij & deſipientes arietes ſunt, vt ex Ariſtotele habetur animalium libro, & Phyſiognomoniæ. Genus ouile amens, moribuſq; inter omnia animalia ſtultiſſimis, repit in deſerta ſine cauſa, & hyeme obſtante, quùm ſæpè egreditur ſtabulo occupatum à niue, niſi paſtor compulerit abire, non vult, ſed perit deſiſtens: ob id medulla arietis non caſtrati, humanæ naturæ adèo contraria, vt memoriæ functionem aboleat; ex eodem: Aſinus ineptiſſimis eſt moribus, degenere animo, & ſtolidus, obuijs in via cedere neſcit. Camelus ſimplex animo, nec ab aſino multùm degener: Galenus, camelinis & aſininis carnibus veſcentes, non niſi animo & corpore camelini, & aſinini euadunt. Catus immemor eſt, qui coitus gratia in vicinia egrediẽs, regredi obliuiſcitur, ob id qui de cerebro maſculi cati ederit, dementatur ferè, meatus enim cerebri obſtruit, vt ſpiritus animales impediat, ne ad poſteriorem ventriculum tranſeant, vnde excluſa memoria, ſine mente efficitur.

VIGILA ANIMALIA VIGILES HOMINES REDDERE.
Cap. 141.

NOCTVRNA, vel noctiuaga animalia, vigiliam nobis communicant, ob id vigiles, qui eſſe cupiunt, ex eis membra illa requirant, in quibus abeſt ſomnus. Legimus apud Pſellum Platonicum canes, coruos, & gallos ad vigiliam conferre, ſic etiam philomelam, veſpertilionem, & noctuam, atq; ex his maximè caput, cor, & oculos, vt eius opinio ab hac noſtra methodo non longè abſit. Teſtatur Heſiodus luſciniam ſolam ex omnibus auibus ſomni expertē eſſe, ſeduloq; in vigilijs verſari, ex Aeliano in varijs. Luſcinia peruigil cuſtos, quùm oua gremio fouet, inſomnem noctis laborem cantilenæ ſuauitate ſolatur. Vnde fertur prouerbium à Varino. Neq; quantùm luſciniæ dormiunt, adeò parciſſimi ſunt ſomni, ob id idem Aelianus luſciniæ carnes in cibis ſumptas vigiliam promouere ſcripſerit. Plinius cancrorum oculi cum luſciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præſtare, fugato ſomno, tradidit. Cerui noctu paſcuntur, præſertim ſi in agris manent: nam in die homines metuunt, in montibus autem noctu capiuntur, diuq; propter ſolitudinem. Mithridates Ponticus, quùm ſomnum caperet, ſui corporis cuſtodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius cuſtodiam adulgilabant. Cancri vigiles ſunt, præſertim pleno Lunæ lumine, quùm noctu è latibulis progrediantur, & ſpatientur: ob id Plinius in ceruina pelle cancrorum oculos alligari dixit. Iuppiter alcyones noctu paſci voluit, vt Oppianus inquit, & circa ſtagnorum, fluuiorumq; maximè ſolitarias partes, ne hominibus moleſtæ eſſent, alcyonũ oculos linteo incluſos, ſi qui capiti nimium dormientis ſupponat, depellet ab eo ſomnum, ex Aeliano in varijs, quod ex Heſiodo refert. Hirundines noctu non prorſus ſemper vigilare, ſed dimidium tantummodo ſomnum perficere. Albertus oculus hirũdinis poſitus in lecto, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. Veſpertilio νυκτερὶς à noctu, vt diximus appellatur, Latini à veſpere, quo volare ſolet: cuius caput aridum alligatum ſomnum arcet, ex Plinio. Alij caput nycteridis viuentis abſciſſum, ſi ligaueris in pelle nigra, & appoſueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur, ſic etiam eius cor geſtatum. Coruus vigil vigiliam præſtat, cor continuè geſtatum ad inhibendum ſomnum aliqui efficax eſſe putant, vt Fernelius ſcripſit. Noctua à tempore noctis, quo canit, vel volat dicta eſt Feſto, ſed Varroni, quo vigilat, & ſi multa nocturnarum auium ſint genera, hoc tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte cepit. Ariſtoteli noctiuaga eſt: ſcribit Rhaſes. Quùm decollatur, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi, ſi apertus ſupponatur capiti dormientis, vigilaturum, ſi clauſus vigilantis, dormiturum.

SOMNICVLOSA ANIMALIA AD SOMNOS VALERE.
Cap. 142.

SI vero ſomno multùm dedita animalia, ſomno deficientibus, vel qui pauciſſimi ſunt ſomnij, ſomnum conciliare valent. Exempla erunt. Lepus ſomno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, vt ex Xenophonte habetur: vnde patens aliquod ſignificare volentes Aegyptij, leporem pingunt, quùm ſemper oculos apertos habeat. Nicandro [illegible] à dormiendi habitu: ſomniculoſos fieri lepore ſumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, ſomnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio, rariſſimè cernitur, ex Aeliano, in cauis arborum latet. Sus plurimùm dormit, præſertim æſtate, quùm humiditas eius calore reſoluitur, ex Alberto: ad ſomnum ſpuma apri cum adipe in he-

minis

cinis tribus ad tertias excocta & data valet. Sextus. Nullum animal grauiore ſomno pre
mitur, quàm vitulus marinus, ob id pinnæ vim ſoporiferam, ſomnosq; allicere ſubditã
capiti tradidit Plinius. Herinacei condunt ſe in arbores cauas hyeme, aitq; in mirabi-
libus Ariſtoteles, ad annum vſq; ſine cibo durare poſſe, & ſi pomis per æſtatem conge-
ſtis veſcãtur, Aelianus & Philes: ſiniſter oculus cum oleo frixus in vaſculo reconditur,
qui liquor ſomnificus eſt, nam inſtillatus in aurem ſomnus inuadet, Rhaſes. Natura vr-
ſorum ante omnia ſe condere veterno appetente, priuſquam planè torpeant, & ſtupi-
di iaceant, ſe condunt in luſtrum, mares quadragenis diebus latere, primis diebus bis
ſeptem tam graui ſomno premuntur, vt ne vulneribus quidem excitari queant, tunc mi
rum inmodum veterno pingueſcunt, ex Ariſtotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius
oculus ſiccus pueris appenſus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in ſomnis, ex
Rhaſe. Stelliones menſibus quatuor frigidiſſimis latent, ex Ariſtotele. Ioannis Vrſinus,
ex Arnaldo, de ſtellione loquente.

Mande cor, & tantus proſternet corpore ſomnus,
Ut ſcindi poſſit abſq; dolore manus.

Ranæ latent hyeme omnes, vere procedunt ad aquas; oleum ex eis paratum prouocat
ſomnum, ex Meſue. Vpupa canit æſtate, hyeme dormit in arborum cauis, vbi latet de-
plumis: ſi ala eius dextra ad dormientis hominis caput ſuſpendatur, non expergiſci il-
lum, donec auferatur, refert Rhaſes.

ANIMALIA, QVAE SOMNIANT, HOMINIBVS SOMNIA monere terribilia, placida, vera, falſaq;.

Cap. V.

SOMNIANT ſicut homines quædam animalia. Plinius ab Ariſtotele, præ
ter hominem ſomniare equos, boues, pecora, capras palàm eſt, & ob
hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo maximè omnium
animalium ſomniat. Inter ea, quæ ſomnia mouent, cibus eſt, vt aliàs diximus,
ſed horum animalium carnes, quæ ſomniant, ediſſe, magis ſomnia
inducunt, & ſecundum animaliũ qualitates, ex nigris animalibus & me
lancholicis, melancholica, ex albis phlegmatica, ſic triſtia, hilaria, falſa ex intemperatis,
vera ex maximè temperatis, & ſibi conſtantibus: nec ſolùm in cibum aſſumptæ carnes,
ſed eorum pelles ſubſtratæ. Lepus maximè parit, & maximè ſomniat: eius caro multa
mouet ſomnia. M. Cato Cenſorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, pa-
lumbi, aut leporis: hanc enim leuem eſſe aiebat, & ægrotantibus cõmodam, niſi quod
multa patit inſomnia. Plinius, ſomnioſos fieri lepore ſumpto in cibis Cato arbitratur,
ſed quia eius caro frigida, & ſicca eſt, & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno
Pſello, Paulo, & Simeone habetur, non niſi triſtia ſomnia generare poteſt. Simia frigi-
da & auſtera eſt, & humorem generat peſſimum, vt ex Rhaſe habetur, ob id ſi ſuppona-
tur capiti dormietis cor eius, terribilia in ſomnis videbit, ex eodem. Sic ſi quis dor-
miturus ſuo capiti anguis ſenectam ſuppoſuerit, vel caput cõſpargat cinere collecto
ex cremata anguis ſenecta, terribilia ſomnia videbit. Rapacium omnium carnes decli-
nant ad ſiccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, peſſimæ autem caninæ, &
lupinæ, corrumpuntq; humores & ſpiritus, quia melancholicas, & prauas imaginatio-
nes in ſomno & vigiliis generant, ex Rhaſe. Marini piſcis, hyænæ dicti, meminit Aelia-
nus, cuius ſi dextram pinnam ad hominem ſomno conſopitum admoueas, ſanè quàm
cum ipſum perturbabis, etenim formidoloſa ſecundũ quietem ſpectra videbit, acerbaq;
inſomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata auis, & ob id melancholicæ com
plexionis, deſertas querit nemorum, & inuias plagas, Aeſchilus. Spurciſſima auis, in

MM 2 ſepul-

ſepulchris, & humano ſtercore commorans, ex Iſiodoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas, lucubris, & luctum amans. Eius caro auſtera eſt, ex Rhaſe: ob id ſanguis vpupæ illitus homini dormienti, dęmoniaca phantaſmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta ſanguinis vpupæ, quando dormiendum eſt, faciunt terribilia ſomnia videre, ex Alberto. Chamęleon pallidi coloris, maculis diſtinctus nigris, defuncto pallor eſt, mutat colorem ſubinde, redditq; quæ proximè attigerit præter rubrum, candidumq;, Plinius: temporum inunctio cum ſanguine chamęleontis, ſomnia terrifica inducit, ex Arnaldo. Bouis caro inſomnia mouet, quùm & ipſe ſomniet: carnes taurorum peſſimę, ſic vitolorum, ſed caſtratornm præſtantiores, vitulorum humidæ & molles, commodiùs concoquuntur, & quia humano corpori non contrarię, vtebantur ijs, & taurino ſanguine ad vaticinia. Plinius ait. Taurinus ſanguis recens inter venena eſt, excepta Aegyra, ibi enim ſacerdos terrę vaticinatura, tauri ſanguinem bibit, priuſquàm deſcendat in ſpecus. Ex hac veritate fingunt Poetę ſomniorum portas, ex cornu, & ebore, ex cornu vera ſomnia, ex eborc falſa. Virgilius.

Sunt geminæ Somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes.

Et ſomnus cum cornu pingitur, & cœleſtia ſomnia taurorū cornibus conferunt, quod ea in altum tendant, terreſtria verò ebori, quod in elephante deorſum nutāt. Agni nutrimentum præbent calidum & humidum, ſed pituitoſum, arietes animalculi meliùs tēperati ſunt, quàm natu minores, fl.tu carent, quo ſomnia turbantur, & interciſa, tumultuoſaq; fiunt. Capræ optimę ęſtatis tempore, quùm frutices germinibus, quibus veſci ſolent, abundant. Legimus in Daunis, vel Calabris in more fuiſſe pellibus incubare, quas melotas dicunt, ideſt ouillas, in Podalirij ſepulchro, ſicq; per quietem oraculis inſtrui, qui Amphiarao ſacrificant, ſacris peractis arietis pellem ſubſternebant, atq; ita dormiebant, captantes ſomnia, authore Pauſania, ex his Virgilius de Latino canens Aeneidos ſeptimo.

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnosq́; petiuit.

Solent enim pleræq; animalium carnes fortuitos phantaſmatum, & interturbatos motus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incumbantes noctu in ſubſtratis arietū pellibus, vera captaſſe ſomnia nouimus, idemq; mnltos antiquorum eruditorum ſenſiſſe. Ad id ſecretum multiſcij Poetæ alluſere, non quod ſomniorum præſagijs omnino inhærere putem, ſed quantum naturales cauſæ in neceſſitatibus promittere poſſunt. Legimus apud Porphyrium libro de abſtinendo ab animatis. Qui animalium vaticinorum animas ſibi aſciſcere volunt, præcipuas illarum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & ſic animam eorundem in ſe recipiūt, quæ oraculi inſtar eis præſagit.

PLANTAE HILARIA, TRISTIA, FALSA, ET VERA ETIAM ſomnia demonſtrant. Cap. VI.

SIC plantæ nigri floris, aut fructus, vel terreſtris, & ſiccæ qualitatis, melancholicos ſomnos mouent, ſic flatuoſæ terribilia, & tandem ſecundū ſuę qualitatis modos plantæ etiam ſuos ſomnos excitant. Exempla erūt. Faba verſicolore flore & fructu, nam aut fulnus, niger, herbaceus, & coccineus eſt, Amphiaraus abſtinendum à fabis præcipiebat ijs, qui vaticinationibus, quæ ſomnio colliguntur, vacabant, quòd ſuo flatu placidā mentis

mentis quietem in ſomnis interturbent, ſomnia enim cauſant imaginoſa, & vndiq; tumultuoſa, ex Dioſcoride. Lens eiuſdem ferè floris, grano nigro, inſomnia fieri lente ſumpta in cibis dubium non eſt, quia inflat, & tumultuoſa eſt. Phaſeli flores verſicolores, & fructus; nam ſunt rubeſcentes, melini, diuerſis maculis reſperſi, & nigri: in cibū ſumpti inflant, bruta gignunt inſomnia, & terrifica, vt lentes. Eiuſdem ſpeciei hortenſes ſmilaces, cuius etiam flores, & fructus ſimiles, & Dioſcorides tumultuoſa ſomnia facere ſcripſit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrū; ſemine cum dorycnio poto ternis ſingulorum obolis, varia & tumultuoſa inſomnia obuerſari tradunt, ex Dioſcoride. Pycnocomon conſtare ſemine porri, radice nigra, aut pallida, ſemen ſomnia grauia facit, dragmæ inſtar potum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuoſum ſomnium, ſemine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipuè nigrum, grauia mouet inſomnia. Sic placida, & hilaria fieri inſomnia ex meliſſa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi guſtus. Sed myrica ſomnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in theriacis. Apollo vaticinos ſanxit myrica pronunciare mortalibus futura, propterea inſignem hunc fruticem mantin vocat, ideſt vatem. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno, etenim in pleriſq; locis nigra præſagiunt, quod in primo tertiæ compoſitionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo miricæ ramos tenet, qua ratione Myriceus quoq; eſt cognominatus, & Archæus prodit quandoq; in ſomnis viſum Deū illum myricæ ramo decorum. Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, ſic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum eſt Apollini Deo vaticino laurum ſacram futurorum habere præſentionem quandam. Claudianus.

„*venturi præſcia laurus.*

Vnde lauri folia ſi puluillo noctu ſubijciantur, veritatem ſomniorum conciliare, quod Fulgentius non omiſit. Scribit etiam Heſiodi Theogoniæ interpres laurum efficacis eſſe auxilij in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla.

Vera cano, ſic vſq; ſacras innoxia laurus
Veſcar, & æternum ſit mihi virginitas.

Et latinus etiam Poeta dixit.

„ *laurumq; momordit.*

Dionyſius in panegirycorum ratione laurum μαντικὸν φυτὸν, ideſt vaticam arborem vocat, & Aphthonius diuinationis ſymbolum eſſe laurum teſtatur, & vaticinantē ſæpe δαφνηφά-γους dici, Euſtathius. Apollinis corollam fuiſſe lauream ſcribit, quam ſecum tulit Chryſes in Græcorum exercitum veniens, qua cogerentur numina vel recedere, vel accedere. Sunt & verſus à Porphyrio appoſiti.

Soluite ſerta, pedes liquidis & ſpargite lymphis,
Eq; manu ramum, lauros auferte virentes.

Ariſtophanis interpres inquit lauro Sacerdotes & diuinaculos coronari, quia eſſet id artis inſigne.

VINOSAE PLANTAE, VINOSAQVE ANIMALIA EBRIEtatem conciliant, aquoſa verò ebrietatem arcent. *Cap. VII.*

DEMONSTRAT Natura, ſtirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, ſic & animalia, quæ vino inebriantur, vt ebria dici poſſint, quorum partes propinatæ, & præcipuè vini auidæ, ebrium hominem reddunt, ſic & in aquis nata, & vini inimica abſtemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinoſę plantæ

plantæ, vel quæ vinum olent, vt pyrus, lupulus, onothera & reliqua, quæ ſenſum intercipiunt, greſſus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophraſti, quæ rhododendron eſt Dioſcoridis, radicibus vinum olentibus; feras omnes inebriat, & cicurat. Mandragoræ fructus niger eſt, ſapore quodam vini, ebrietatem, ſomnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis ſucci, vinoſiq;, aſcribunt eidem hilaritatis effectum, ſi radices in vino potæ fuerint, dicuntq; nepenthen eſſe ab Homero prædicatum, quo triſtitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: ſed vltra binos annos, ternoſue negant durare, fructu tam dulci, vt nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hoſpitali aduenarum obliuione patriæ, ſi copioſior eſtur, ebrietatem repræſentari volunt. Nympham fabulantur in arborem ſui nominis conuerſam, quam Priapus fugientem comprimere quæſiſſet, innuentes Venerem Bacchum ſequi, conficiebantur multa ex plantis vini genera. Adipſos palma eſt, odore mali cotonei, fructu capparis, quem Plinius myrobalanum appellat, colligitur paulo antequam incipiat maturefcere, quod relinquitur phœnicobalanos vocatur, veſcenteſq; inebriat. Ex animalibus ſimia vino inebriatur, atq; ita inebriata capitur, ex Athenæo: cor ſimiæ aſſum, & aridum potum dragmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimoniam eius, audaciamq; auget, puſillanimitatem, & cordis pulſum depellit, ex Rhaſe, qui effectus ebrietatis ſunt. Elephas vini potu inebriatur, Athenæus ex Ariſtotelis libro de ebrietate, zythi potu mitigatur elephas animal, & Aelianus elephanto, qui ad bellum certat, non modo ex vitibus confecti, ſed etiam ex oryza faſtitij vini vſus indulgetur, & zytho madefactum ebur in omne opus tractabile redditur, ex Plutarcho, & Dioſcoride, ſed oſſa elephantina aliquandiu in zytho macerata ceræ inſtar emolliri retulit Simeon Sethi, Seneca vero Democritum eiuſmodi commenti inuetorem fuiſſe: ebur ſubſtantia ſua cor roborat, ex Syluio. Canes & vino inebriari vidimus: ſordes aurium canis cum vino miſtæ, ſtatim inebriant, ex Rhaſe refert Albertus, at in Rhaſe legitur, ſi vinum in quo infuſi fuerint ricini alicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum, & inebriatus capitur. Oppianus modum elegantiſſimè deſcribit. Vbi primùm in Lybia paruum fontem animaduerterint, vnde pardales prima luce bibere ſolent, eo venatores amphoras permultas, ſuauis vini plenas afferunt, poſtquam hoc in fontem infunderunt, inde non procul ſedent ſtragulis tecti, nam nulla alia re ſe occultare poſſunt, eæ autem ardenter ſitientes, ad fontem accedunt, & ſimul vt vini, cuius ſtudioſæ ſunt, potione ſitim expleuerunt, ſtatim primò ſaltatione ludunt, deinde ſenſim obdormientes humi ſternuntur, atq; ita grauiter dormientes, nullo negotio comprehenduntur: ſi pardi pinguedinis odor inter aſſandum recipiatur, capitis reuolutionem inducit, vt in ebrietate, ex Rhaſe. Animalia verò aquatica, vel quæ vinum odiſſe videntur, ebrietatem arcent. Apri vini oſores ſunt: ebrietatem arcet pulmo apri, aut ſuis aſſus ieiuni, cibo ſumptus eo die, ex Plinio. Longè vinum horrent pecora: pecudū aſſus pulmo ebrietatem arcet præſumptus, ex Plinio. Paulus Venetus tradit monocerotem volutari cœno, vt ſus, fera & ſolitaria eſt, Indorum Rex è poculo confecto ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, reſpondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & ſolitaria belua leo eſt, cuius ſtercus in vino potum menſura dauic facit ab horrere vinum, ex Rhaſe. Anguillæ in aquis naſcuntur, & vino ſuffocatæ, ſi quis plus ſatis mero indulget, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abſtemius. Inducit & vini faſtidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, ſi in vino ſuffocetur.

CLAMOSA, ET OBSTREPERA ANIMALIA AD VOCIS vitia valere. Cap. VIII.

SIC obſtrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamoſaq; in cibo homini propinata poſſunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, ſi quitaciti fuerint, & parci ſermonis Harpocrates. Canorum animal gallus gallinaceus

linaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo.

Quin etiam gallus nocte expandentibus alis,
Auroram clara conſuetum voce vocare.

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno Natura genuit, & interdiu canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit; Elluchaſen ſorbilia oua vocem clarificare dixit, Galenus ouum ſorbile miſceri ijs, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vſurpantur illis, quorum guttur exaſperatum eſt clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamoſi ſunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum cæteræ dormiunt, Ariſtoteles, dum volant in extremo agmine diſpoſitos viciſſim habent, qui acclament, & gregem voce contineant, quum in terram deſcenderint, dux multùm clamat, vt omnes conueniant, & ſimul paſcantur, quod ſi nimio clamore rauceſcet, alius ſubſtituitur. Lucretius ad id.

,, gruum, quum
Clamor in ætherijs diſperſus nubibus Auſtri.

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obſtrepetæ, & gregatim vociferāt, etiam in cibo: ex anſerum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Menſuai, idemq; dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Aelianus, ſed in moleſtijs non canit, vt Plato ait: garrula eſt, vt diem præcinendo nunciet, quùm primùm redierint vere, cantu priſtinis nidis inuentis applaudere, & ſibi gratulari videtur, mirifico, vario, & quaſi articulato: eius cinis cum mellicrato potus raucedines ſanat. Canis latrat, & maximè voce terret. Virgilius.

,, ſæuit canum latratus ad auras.

Lucretius baubatus vocat, Gannitus blanda immurmuratio, vlulatus, quùm lugubrē, & querulam vocem edunt, Ouidius.

Inq; foro, cirum domos, & templa Deorum
Nocturnos vlulaſſe canes.

Tandem canū plures voces. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis canes plurimū clamoſos, & loquaces eſſe dixit: inde Rhaſes, ſi quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morſus, exclamare cogetur. Vrſi rabioſi, & clamoſi ſunt, latithris cum murmure quodam pedes ſugit, Alexāder vrſorum cerebrum veneficium eſſe Hiſpaniæ creditur, occiſorumq; in ſpectaculis capita cremāt, teſtato, quoniam potum in vrſinam rabiem agat, Plinius, Luſcinijs diebus & noctibus continuis quindecim garrulus eſt ſine intermiſſione cantus, dignum miratu; quod ſit tanta vox in tam paruo corpuſculo, & tam pertinax ſpiritus. Omnia tam paruis faucibus inſunt, quæ tot exquiſitis tibiarum organis ars hominum excogitauit. Certant inter ſe, palamq; animoſa eſt contentio, victa morte ſæpe vitam finit, ſpiritu prius deficiente, quàm cantu, tandem inter aues nulla ſuauiſſimo cantu dulcius aures demulcet, & exhilareſcit, ex Plinio: cor luſciniæ, ſi quis ea adhuc palpitante cum melle tranſglutierit, & aliud cor eiuſdem auis cum lingua portauerit, ſuauis ad loquendum erit, ſonoræ vocis, & libenter audietur, ex Kirannide: Eriphiam prodidit Plinius, hęc in auena ſcarabeum habet, ſurſum deorſum decurrentem cum ſono hœdi, vnde & nomen accepit: hac ad vocem nihil præſtantius tradit. Calcophonos lapis niger eſt, ſed illiſus æris tinnitum reddit, tragedis geſtandus, ex Plinio, quia optimam vocem facit.

ANIMA.

ANIMALIA, QVAE NOCTV LOQVVNTVR, HOMINES IN ſomnis loqui cogunt. Cap. VIIII.

NOCTILOQVAE aues, ſcilicet quæ noctu vigila, & impēſè loquacia ſunt, eorum linguis in pectore ſupra cordis palpitationē appoſitis, poſſunt homines ad loquelam noctu promouere, ſed valētiùs mulieres, quùm impendio loquaciores ſint, eis ſuam qualitatem communicando, & cogere, vt ea ſecreta manifeſtent, quæ in die patrarint. Exempla. Bubo de genere nocturnę auis, noctu vlulat, & clamat, interdiu rarò videtur, ob id eius cor impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ, tradunt efficere, vt omnia ſecreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhaſes. Si cor noctuæ magnum ponatur ſuper ſiniſtram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit confitebitur. Ranæ noctu loquaces ſunt æſtate, vt diximus. Democritus quidem tradit, ſi quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipſaq; demiſſa in aqua, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, vera reſponſuram, ex Plinio. Anſer, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias ſuos cantu aſſiduè teſtatur. Anſeri viuenti, ſi quis abſcinderit linguā, poſueritq; ſuper corpus vlri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunq; fecerit, ex Kirannide. Nulla auis, quùm aut frigore, aut fame, aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo, ſed vpupa præ dolore lugentem canere, Plato in Phedone dixit. Vpupa vna voce importuna eſt vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt ſecreta prodere, & phantaſias promouere impoſitum pectori dormientis.

TACITA ANIMALIA TACITVRNITATEM LARGIRI. Cap. X.

CONTRA verò quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiā homini taciturnitatem præſtare poſſunt. Ad exempla hæc ſubnectere liceat. Lupus & ſi ſylueſtris canis, latratu caret, vlulare proprium luporum, ex Varrone, & præcipuè in fame. homo, quē prius viderint, conticeſcit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamādi votum habeat, non habet vocis miniſterium, Solinus ex Plinio, & Platone. Eſt rana calamitis, quæ harudinetis & herbis viuit, muta & ſine voce: Nicander in theriacis hanc ranunculum viridem, ſurdum & mutum cognominat: hanc ferunt in canis os iniectam, mutū reddere. Apuleius. Et de ore paſtoritij canis virens exiliuit ranula. Rubeta tacitum animal, etiam interficiendo ſilentium ſeruat, multa de ea certatim authores tractant: illata in populum ſilentium fieri. Chamæleo ſine voce eſt, lingua eius geſtata, obmuteſcere facit inimicos, ex Græcis. Teſtudo muta eſt, apud veteres ſecreti, & ſilenti; ſymbolum fuit, hoc enim argumento Elienſibus Phidias Venerem fecit, quæ teſtudinem calcaret, opertiùs, implicatiuſq; commoſtrans, eſſe mulieribus decens ædes cuſtodire, ac ſilentium. Memini me legiſſe clamoſo accipitri datam teſtudinem, mutū reddere, in homine adhuc inexperto.

FORTISSIMA ANIMALIA COR HOMINIS ROBORARE & ferociam augere. Cap. XI.

ROBVSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robuſtitatem conciliant, cor roborando, & ſpiritus augendo inuictum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robuſta ſunt, & calidiſſima, quæ paruum cor habent, ob id

continuo

continuo febriunt, quorum partes ſpiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortiſſimus, & generoſiſſimus eſt, calidus & ſiccus adèo maximè, vt continuo quartana febre affligatur, & ſi ſanitate frui videatur, & niſi vis morbi eum cohiberet, longè nobis perniciosior foret, ex Phile: Aeſculapius leonis carne phantaſticos ſanari tradit, ſi phantaſmata tollendo & melancholiam, exhilarando cor, roboratur, Sextus. Leonis adipē, ait Dioſcorides amuletum eſſe aduerſus inſidiates, Plinius, reſiſtere inſidi,s videtur. Similia dentis maximè à dextra parte, villiq; è roſtro inferiori promiſſa ſunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiuſdem, equi victoris ſpuma, canis vnguibus adalligatis ceruino corio, neruiſq; cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor paruum, bellicoſus maximè, ſebri laborat. Aegyptij Soli acceptum putant: cuius naturā aiunt ex ſanguine, & ſpiritibus conſtare. Bellum gerit cum aquila fortiſſima auium, vt eo etiam quieſcente fiat aucupiū: carnes pullorum accipitris animum corroborant, melancholiæ, & perturbationi reſiſtunt, ex R. Moſe. Cor eius geſtatum roborat cor, & conſeruat geſtantem. Canis venaticus robuſtus, cor paruum habet, ſicciſſimum animal, vt rabie laboret. Robuſtiſſimi ſunt præcipuè Indici, vt etiam ex Ariſtotele habetur in Phyſiognomonicis. Plutarchus in Athenienſi inſula, & Deo canes arceri dicebant, nō quod coitu in propatulo haberent, ſed quia animal robuſtum & pugnax. Compoſitio naturalium Magorum ad inuictos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Aethiopia longitudinis triginta paſſuum, quos elephantorum interfectores vocant, graueſq; cum elephanto inimicitias gerunt, ipſum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro ſe cuiq; ſolertia. Draco iter ad pabula ſpeculatus, excelſa ſe arbore inijcit, ſcit ille imparem ſibi luctatum, contra nexus itaq; arborum attritum quærit, cauet hoc dracon, ob id greſſus obligat cauda, reſoluit ille nodos manu, at hic in ipſa nare caput condit, pariterq; ſpiritum præcludit, & molliſſimas lācinat partes, ijdem obuij deprehenſi mortui. Recipit prædicta compoſitio draconis caudam. Et ſi hyænæ cor maximum, vt tradit Ariſtoteles, ſua aſtutia, & ferocia maxima & fortiſſima animalia vincit: pardalim hoſtiliter odit, vnde ſi hyænæ & pardalis pelles admiſceantur, pardalina pilos amittit, quare Aegyptij ſuperiorem ab inferiore victum ſignificaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnam, alteram pardalis, ex Oro. Præcipuè pantheris terrori ſunt, vt ne conentur quidem reſiſtere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Amplius ſcribit Orus, ſi quis hyenæ pellem ſibi circumponat, intrepidè per medios hoſtes tranſiturum nocumēto nullo, proindè Aegyptijs ratione hieroglyphica intrepiditatis, ác conſtantiæ in calamitatibus indicium haberi hyænę pellem expictam. Equo cor paruum, in corde os, ex Ariſtotele, animal belligerum, & animoſum, ſæpe ſæpius corripitur febre: recipit etiam equi ſpumam victoris eadem compoſitio. Ouidius in Halicuticis, equi ingenium deſcribens.

Hic generoſus honos, & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho,
Seu ſeptem ſpatijs circo meruere coronam,
Nonne vides victor quanto ſublimius altum
Attollat caput, et vulgi ſe venditet auræ?

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cum omnium auium genere, eadem quæ aquila poteſt, & accipiter, ſed efficaciùs: vngues eius combuſti, cum vino vetere ſoluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriam de inimicis ſummè faciunt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violentum animal, cui maximus honos, & maxima vis quoq; auium regina, animoſa & ſuperba, contra dracones homines,

NN aliudùe

aliudùe animal mira animoſitate pugnat vſq; ad mortis periculum: omnia quæ vultur poteſt, ſed efficaciùs. Gallis gallinaceis cor minimum, pugnaciſſimi ſunt, elati, & in certaminibus pertinaces, eis prærogatiuam quandam Natura largita eſt, quod ſolus inter aues tanquam galea criſtam gerat, & in pedibus calcaria, pennas per colla, ceruiceſq; diffuſas, quaſi jubas pugnaturus explicat. Cum limen intrat, tamerſi ſupremum altiſſimum exiſtat, is tamen ſe inclinat, quòd ſuperbia efficit, ne criſta vſpiam offendatur. Quùm in certamine victor, tùm oculorum eminentia, tùm ceruice elata ſimul & cantus contentione inſolenter effertur, & triumphanti ſimilis efficitur. Terror eſt leoni ferarum generoſiſſimo, & baſiliſcus tùm eius aſpectum, tùm vocem extimeſcit; nam conuulſus moritur, ex Ariſtotele, Athenæo, Euſtathio & Aeliano; eius cerebrum cerebri ſubſtantiam auget, & ſenſus acuit, ex Simeone Sethi. In eius ventriculo lapis inuenitur, alectorius dictus ore geſtatus inuictos reddit, & conſtantes, coq; Milonem Crotoniatam vſum in certaminibus, inuictum fuiſſe videri volunt. Contra aduerſarios galli calcar de crure deſtro allatum valere monet Rhaſes: capitis criſta cum grano thuris & cornu cerui geſtata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit geſtantem.

FORTISSIMA ANIMALIA CONTRA NOCTVRNOS PAuores valere. Cap. XII.

SVNT & nocturni pauores, qui dormientes præcipuè pueros, graſſantur, circa quos non ſegnis, & indiligens cura Medicorum eſſe debet, eadéq; animalia generoſa, intrepidaq; contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus pugnax & intrepidus: criſtã ſui capitis geſtatã contra nocturnos pauores prædicant Medicorum ſcholę. Aquila auium tyranna, bellipotens, poteſt ea, quę vultur, cuius roſtrum cum lingua geſtatum tuta reddit nocturna itinera, fugat dęmones & phantaſmata. Sextus. Accipiter eadem poteſt, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi reſiſtit. Hyęna cum canibus & hominibus pugnat, inſidioſa, malefica, ſi fortitudine deficiatur, pig ualet aſtu; contra nocturnos pauores, vmbrarumq; terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus ſuccurrere narratur, ex Rhaſe. Leo animoſiſſimus, cuius carnes, Sexti teſtimonio, à phantaſmatibus hominem liberant. Vrſus ſuis viribus confidens non ſolùm ceruos, ſed ſues, & tauros aperto Marte aggreditur; ex ore, cornibuſq; eorum pedibus omnibus ſuſpenſi pondere fatigant, nec alteri animalium in maleficio ſtultitia ſolertior, Plinius ex Ariſtotele: oculus vrſi dexter ſiccatus & appenſus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in ſomniis vexantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortiſſimus, cum amijs pugnat, & expugnat, idem in Nilo crocodilos necat, vt tradit Plinius. In ventre mollis eſt, tenuiſq; cutis crocodilo, ideo ſe vt territi immergunt delphini, ſubeunteſq; aluum illis ſecat ſpina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, antropophagûs piſcis, vorax acutis dentibus armatus, ac vaſto, laxoq; hiatu, vt loricatum virum deglutiat; eius dentes puerorum collo ſuſpenſi, pauores arcent. Rhaſes ſcincos pueris præſtare ait, qui timent in ſomnis. Sed Arabes pro ſcinco ſæpius crocodilum vſurpant, & terreſtrem & aquaticum. Eſt enim crocodilus acerrimus, & promptiſſimus hoſtis, inſidioſus, fallax, & validiſſimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, non alio modo, quàm glacies, tantum ei rigorem Plinius eſſe dixit, ſic Theophraſtus & Nicander. Salamandræ cor geſtatum, ſecuritatem ab igne præſtat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

IRACVNDA ANIMALIA, IRACVNDOS HOMINES REDdere, & mitia mites. Cap. XIII.

SIC etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandeſcētiam parata. Vrſus natura ſæuus, ex Adamantio. Poetæ ſæuos & truces vocant. Vrſi Perſici vltrà omnem rabiem ſæuiunt, ex Ammianó Marcellino. Ouidius.

Quid niſi pondus iners, ſtolidaq; ferocia mentis?

Vrſorum cerebrum maleficium eſſe credunt, vt diximus, vt in vrſinam rabiem agat, ex Plinio. Leo iracundus, calidus & ſiccus eſt, cuius cerebrum acceptum inducit mentis ſtuporem, ex Rhaſe. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq;. Dentes cerui alligatos pellibus capreatum ceruinis neruis, mites præſtare dominos, poteſtateſq; exorabiles, ex Plinio.

QVOMODO MVTVAS VXORIAS RIXAS MAIORES NOSTRI ſedarint. Cap. XIIII.

MAIORES noſtri ex animalibus, quæ coniugij amantiſſima eſſent, remedia ſibi præſtari putabant, vt coniuges inter ſe odioſi conciliarētur, nos aliqua exempla adducemus, non quod vera eſſe exiſtimemus, aut talia approbemus, ſed vt rationes aperiamus, quare hæc poſteritatis memoriæ mandarint, ne temerè locutos putemus: vt ex his ad maiora, quæ intendimus, tranſcendat animus. Plotinus maximus Platonicus horū rationes aperit, inquiens. Ex eo quod pleraq; animalia ſe mutuò naturaliter amare facilè poſſunt, inferunt amorem rebus inter ſe reciprocum, nata eſt amatoriæ artis efficacia, philtris quibuſdam, faſcinationibus vtentis, dum tangendas adhibent, naturas alijs alias conciliantes, inſitumq; habentes amorem, animamq; alteri alteram ita copulant, quemadmodum qui diſtantes vnà palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc vera eſſe, vt mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exempla adeamus. Columbæ adeo inter ſe amantur, vt fœmina marem non admittat, niſi ante oſculatus fuerit, ex Ariſtotele, Aeliano, & Plinio. Columbæ cum alijs vxores coire non patiuntur, neq; coniugium iam inde à primo ortu initū deſerunt, niſi cœlebs, aut vidua. In partu mas adeſt, & cultu, omniq; officio fungitur, fœminam pigriùs ad nidum euntem percutit mas, cogitq; intrare, quùm peperit oua, cogit vt incubet, Incubantq; ambo viciſſim, mas diu, noctu fœmina. Ab adulterio caſtiſſimæ ſunt, nunquam enim ex ſocietate inter ſe inſtituta neq; mas, niſi morte ipſa deſtituitur, neq; fœmina diſſociatur, niſi vidua fuerit, ex Aeliano. Sed ſi impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adijcient, eós reliqui circumſedentes, mares quidem mares, fœminas verò fœminæ diſcerpūt. Pleraq; de mutuo amore & coniugio columbarum Ariſtoteles, Euſtathius, Aelianus Athenæus, Oppianus, Plinius & alij certatim authores tradunt, remedia apud authores leges de amore inducēdo. Alcynoes adèo coniugij amantes ſunt, vt non vno quopiam, ſed quolibet anni tempore cohærent, congreſſumq; admittunt, quippe quæ alteri nulli miſceantur, ſed beneuolentiæ coniugalis gratia, quæ nuptam decet, & amicitiæ ſtudio, ex Plutarcho, & ſapientiſſimum diuiniſſimumq; marinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amorem conferemus? ſi maritus obierit, fœmina cibo, potuq; omni abſtinens, longo tempore luget, & ſe diſperdit: multa ex vtraq; reperies ad beneuolentiā & cōtra ſeditiones & inimicitias. Cornices ſocietatem non temere inſtituunt, quam tamen vbi ſemel inierint, fidem inter ſe mutuā

amanter. Aelianus ad amorem coniugalẽ docet, vt mutuo ſe amore pariter per omnẽ vitam concordes degent. Hirundines ſe inuicem amant, & in educandis filijs rãm mas, quàm fœmina ſumma ęquitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clauſis & aſſatis ponatur philtrum ad amorem. Sed Nicolaus Mirepſicus, vt mulier non decedat à viro, & mulier non amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pullis lapilli ſæpe riuntur candidi, aut rubentis coloris, qui chelidonij vocãtur, amatorijs artibus apti, ex Plinio. Equæ luxorioſiſſimæ, & marium amantes ſunt: ſola animalium (excepta fœmina) grauidæ coitum patiuntur, carent purgatione, qua perinde eſt fœminis, vt coitus maribus, & ſi deſiderantibus coitum fœminis prohibebis, libidinis extimulantur furijs, vnde etiam veneno inditum nomen hippomanes, quod equinæ cupidini ſimilem mortalibus amorem accendat. Columella. Tempore coitus humorem emittunt è ſuis genitalibus, ſimilem genituræ, quem hippomanes nonnulli appellant. Virgilius.

Hinc demum hippomanes verò quod nomine dicunt
Paſtores, lentum diſtillat ab inguine virus.

Ariſtoteles hoc præcipuè ad amoris veneficia peti dixit. Quùm equa peperit, ſtatim ſecundas deuotat, atq; etiam quod pulli naſcentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, ſpecie latiuſculum, orbiculatũ, nigrum, (fuluum dicit Solinus) hoc, ſi quis prærepto, odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore, quapropter id à veneficis petitur. A quo Plinius. Proditur equis amoris innaſci veneficium, hippomanes appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod ſtatim ędito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera non admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Aelianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atq; amatoriam flammam excitandi, eamq; ob rem futens inuidia homini has præſtigias non permittit habere. Idq; cognitum paſtores habere, vt ſi quando ad amoliendas alicui amatorias inſidias egeant, vt ipſam ad cupidinis Venerem inflammenr, diligenter obſeruant, quãdo equa pariat, ac ſtatim à partu à pullo adſcindunt, & in equæ vngulam inijciunt, ſic quicunq; per inſidias carnem illam guſtauerint, proiecta & præcipite amatoria libidine conſtrictius tenentur, furiunt, perbacchantur. Heſychius eo ad philtra ueneficas vti ſcripſit. Virgilius Aeneidos quarto.

Quæritur, & naſcentis equi de fronte reuulſus,
Et matri præreptus amor.

Animalia, quæ hominum amantiſſima ſunt, ad erotica medicamenta quæruntur. Iynx auis collum agit in auerſum, reliquo quieſcẽte corpore, nam vt colla ante & retrorſum liberè circumagit, & miruminmodũ quoquolibet contorquet, ita mortalium corda agere dicebatur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedente homine nõ refugit, immò eius viſu oblectatur, ex tam igitur leui ratione veneficijs infamis eſt: immo quia tàm antiquitùs ad philtra, & amatorias illecebras in vſu erat, vt iyngos vocabulo deſiderium, cupiditatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorẽ traheret ſignificabant, & Pindarus pro prouerbio, qui vehementi, & impotenti deſiderio ad aliquid trahuntur, iynge trahi dicuntur. Ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, idem & Theocritus habet. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detuliſſe, ac dediſſe Iaſoni, & docuiſſe eum incantandi artes, vt Medeæ animum in ſui amorem compelleret, ex Pindari Scholiaſte, à veneficis enim hæc auis ad circulum, ſeu rotam alligari ſolebat, alis binis ſupernè, & pedibus binis infernè, vt ita quatuor radiorum rotæ ſpeciem præſeferret, vel cum cera amburebatur tota ſuper ardentes prunas, alij tradunt eius interanea explicati totæ circumuolata, alij pennis priuatim vtebantur, quæ circa caudã ſunt, & oſſe circa pectus labdoyde figura, ſpecie ſimili equitũ calcari, collũ, quod retro intorquetur, ad alia quoq; prodeſſe, ſed tota auis ad amores, in aliqua rota extenſa, & circũ

uoluta ad nomen amantis, ex Ioanne Tzetzes. Pauo virginem amat. Clearchus author eſt in Leucadia pauonem tantopere adamaſſe virginem, vt ea defuncta commoreretur. Pauonis cerebrum amatorium poculum eſſe, & cor eius geſtatum beneuolentiam præſtare ſcriptum eſt. Lacerta homini natura amica eſt, vbicunq; eſt homo congregantur lacertæ, obliquato capite faciem contemplantur, ſi expuas elambunt ſaliuam, immò & admotæ ori ſaliuam lambunt, ambulando obuiæ ſiſtunt, ſi pergas, ſequantur. Si agricolæ feſſi obdormiant in agro, & ſerpens clanculum in os patens dormientis conijciatur, lacerta & ſi puſilla, ſeruat hominem, vbi ſentit ſerpentum inſidiari, circumcurſitat per faciem & collum, nec finem facit, donec expergiſcatur: ob id lacertam inter amatoria eſſe ſcribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora quia naues remis, velisq; concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum cauſas remorandas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis homine amantior, quàm ipſe homo? Vnde ſagittas è corpore ductas, ſi in terram non attingerint, ſubiectas cubantibus amatorium eſſe Orpheus, & Archelaus ſcribunt, ex Plinio.

ANIMALIA, ALIAQVE TERRAE NASCENTIA MAGNEticam vim habentia, ad eadem præſtare.

Cap. XV.

NEC minus friuola, quàm inani ratione, vbi animalia videbant, ſtirpes lapidesue, aliaùe, quæ magneticam quandam vim haberent attrahendi, magneticam, vt ita dicam, ad amatoria valere opinati ſunt Maiores noſtri, ac methodum ſanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (ſiue amatorios) ex conſenſione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam Naturæ agente, vt inter ſimilia quidem concordia ſit, inter diſſimilia quidem diſcordia. Vera vis magicæ eſt amicitia in vniuerſo, rurſusq. diſcordia. Hactenus Plotinus. Nos hanc vim exemplis quibuſdam comprobabimus. Eſt quædam vis ceruo indita extrahendi ſpiritu à cauernis ſerpentes, etiam renitentes, munifico Naturæ beneficio, etenim naribus ſuis in ſerpentis cauernam incumbens, vehementiſſimè reſpirando, quaſi amatorio quodam alliciens, extrahit, multumq; profert, ex Aeliano. Hac mirifica vi inſpecta Orpheus libello de lapidibus ſcribit. Cornu ceruinum ſponſam geſtare debere, ſic enim perpetuam ei cum ſponſo futuram concordiam.

Primò nuptam verò iuuenem ducens in cubilia puellam,
Delectationis amabilis teſtem illum ferat
Lapidem: ille verò in fractis concordijs ſimul ambos
Vltimam ſenectutem, & in dies omnes poßidebit.

Quaſi dicat, aliquid de ceruino cornu habens ſecum, continuo à mulieribus amaturum. Suſpicor in elephanto maximum eſſe amatorium & ſi ab aliquo non traditum: extrahit enim è cauernis ſerpentes, vt ceruus, & vim magneticam habet. Inquit Plinius. Elephantorum anima extrahit ſerpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebeſcens ad eius pulchritudinem, remittit animi ſui furorem, ex Aeliano. Traditur vnus amaſſe quandam in Aegypto corollas vẽdentẽ, ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Ariſtophani, celeberrimo in arte Grammatica: Plinius ex Plutarcho, poſtea autem quam mulier exceſſit è vita, elephantus nec priſtinæ conſuetudinis compos, tanquam homines mœſtitia laborantes, ſic is furens ferebatur, ex Aeliano. Sic & alij alias adamarunt. Hanc fortaſſe vim innuunt Poetæ, quùm Pygmalionem fabulantur ex ebore virginis ſimulachrum feciſſe, eiuſq; amore captum à Venere impetraſſe, vt in veram, viuamq; virginem verteretur. Spatalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebat. Ru-

beta

beta muſtellam trahit, mirum ſpectaculum, vt à multis & fide dignis accepimus, & ſi ab aliquibus ad huc veterum ne dum literis proditum. Muſtela ex arboribus, ſtatim rubetâ inſpecta, vociferat, & auxiliũ implorat, deſcendit, & in os rubetæ illabitur, illa aperto, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: oſſiculum eſt in latere rubetæ, quo admoto aqua feruere videtur, canũ impetus eo cohibetur, & amorem conciliat. Muſtelæ etiã mures attrahunt, tùm intrando, tùm è foramine extrahendo, & ſi à rubetis attrahãtur. Aelianus tradit Magos affirmare muſtelam ab Hecate nutritam eſſe, quòd hæc Dea amatorijs adhibeatur, nam eius viſcera his ſunt apta, ex Volaterano. Eſt & Hyęnę venefica vis hominem ſiſtendi, vt de remora diximus. Quodcunq; animal ter luſtrauerit, hyęna è veſtigio hæret, vt mouere ſe non poſſe videatur, quapropter magicam ineſſe ſcientiã ei pronuncient, ex Plinio & Solino. Eius vmbra canes obmuteſcere facit, ex Aeliano. Homini, caniùe dormienti ſuum corpus admouet, & ſi ſe ipſam maiorem dormiẽti, ſentit, ſenſibus eum priuat, ac ipſius manus non reſiſtentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram, vt prægreſſi veſtigia occupet, alienari mente, ac vel ex equo, hominem decidere. Hyænam vulgò ex omnibus animalibus in maxima admiratione poſuerunt, vtpote cui & ipſi magicas artes dederint, vimq; quã alliciat ad ſe homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos roſtri admotos mulieri labris; amatorium eſſe, & totius domus concordiam hyęnę genitali, & articulo ſpinæ cum adhærente corio adſeruatis, cõſtare: eiuſdem cauerna ſiniſtro lateri religata, ſi quis mulierem reſpiciat, amatorium eſſe tam præſens, vt illicò ſequatur, & alia, quæ libenter omittimus, quia vana. Hyęna quaſi ſylueſtris lupus eſt, multaq; ſimul communia habent, forma, inſidiæ, & alia ex Oppiano: coeunt ſimul, vt thoes naſcatur, & ei quidem vis magica ineſt, nam vocem homini, quem priores contemplentur, adimere ad præſens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficijs roſtrum lupi reſiſtere aiunt inueteratum, ob idq; villarum portis præfigunt, hoc idem præſtare & pellis è ceruice ſolida exiſtimatur, quippe tanta vis eſt animalis, præter ea, quæ retulimus, vt veſtigia eius calcata, equis afferat torporem. Horatius de veneficijs muliebribus libro ſermonum ait:

Vtq; lupi barbam, variæ cum dente colubræ,
Abdiderint furtim terris.

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgò ineſſe amatorium virus, exiguo in villo, cumq; tum capitur, abijcere, nec idem pollere, niſi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omnes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores noſtri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus.

Conciliare poteſt vxoribus ipſa maritos,
Et vice conuerſa nuptas reuocare maritis,
Sic qui ſcire cupit ſua ſit adultera coniux,
Suppoſitum capiti lapidem ſtertentis adaptet:
Mox quæ caſta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,
Tanquam pulſa manu.

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia reſpuit ferrum, ob id allicere vxorem, & à viro reijcere poteſt, vt diximus. Eſt & magnes carnea, quæ carnem attrahat, vt ex Ariſtotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, vt digitorum attritu accepta vi caloris attrahere poſſit paleas, & folia arida, vt magnes ferrum. Plinius. Syri vocãt harpagas, quod folia & paleas, & veſtium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratũ ad amatoria valere. Nos probabimus Plinij charitoblepharon ſuccinum eſſe. Inquit enim

Troglo

Troglodytarũ inſulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacẽ in amatorijs: ſpathalia eo facere, & monilia fœminas, ſentire cum ſe capi, durariq; cornus modo, & hebetare aciem ferri. Quod ſi fefellerint inſidiæ, in lapidem tráſfigurari. Ipſe idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi naſcatur, loquuntur inquit. Viuit adhuc Aſazubas, qui tradit iuxta Atlanticum mare eſſe locum Cephiſida, quem Mauri vocant electrum. Hunc Sole excalefactum è limo dare electrum fluitas. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Heſperidum eſſe, ex quo in ſtagnum cadat, colligi verò à virginibus Heſperidum. Pſelus in Arabia gigni dixit. Serapio autem de ſuccino loquens, ait ſub mare inferi naſcitur, vt fungi in terra, eminens ſuper mare, æſtu maris frangi, & inde capi. Dicitur charitoblepharon; quaſi gratioſa cilia, ex combuſto enim ſuccino fit nigerrimus fumus, quo antiquitus ad perornanda cilia tingebantur, & ſi cedatur ſuccinum, hebetat ferri aciem. Infantibus ſuccina alligari amuleti ratione prodeſt, & cuicunq; ætati contra lymphationes. Illud ſubuenit naturalia recondita ſcrutanti, quod ſi quem ſuccinea veſte indueris, alterum verò paleari, illico mutuis copulantur nexibus. Gagates eiuſdẽ ſpeciei, attrahit etiã paleas, & ad eadem valere ſuſpicamur.

PLANTAS AD PHILTRA VALERE, QVIBVS ARGVMENtis excogitauerint. Cap. XVI.

SED longè futilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati ſunt. Palmas ſe mutuo amore proſequi dixerunt Græci, nec ſine maribus gignere fœminas, ſponte edito nemore confirmant, circaq; ſingulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hiſpidum, afflatu, viſuq; ipſo & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore exciſa poſt ſterileſcere fœminas, adeòq; eſt Veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus ſit ab homine, & maribus flore, ac lanugine, interim verò tantum puluere inſperſo fœminis. Eſſe in fructibus quibuſdam oſſeum, lunatumq; dente contra faſcinantes religione politum. Huic ſimile, quod in Parthis naſci tradit Apollodorus, Philadelphũ appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo ſpontè coeant, ceu amantes, poſt digrediantur, concipiant, & pariant. Occurrunt etiam plantæ, quas à ſimilitudine aliqua primorum viſcerum noſtrorum, vel amantiũ animalium, vel inſignis alicuius actionis amatorias plantas nominarũt. Queadmodum mandragora, quod bifida radice eſſet, ac veluti duobus cruribus diuaricata. Pythagoræ ἀνθρωπόμορφον dicta, id eſt quod humanum truncum, & artus adumbret; duum generum eſt, homigeram, fœminigeram, quod vtriuſq; ſexus clunes, quas diſparatas oſtentet, minor fœmina, ob imbecillitatem ſexus. Ad Pithagoræ nomenclationem alluſit Columella.

Quamuis ſemihominis veſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Ad amorem valere fuit olim maximè credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuentrice, Solis filia. Theophraſtus ad amores ex vino, & aceto ſubactam dari ſcripſit, eadẽq; ab eo protulit Dioſcorides. Ad hipomanis iam dicti ſimilitudinem hippomanes herba eſt à Theocrito in amatorijs decantata, his verbis.

Ἱππομανὲς φυτὸν, ἐστὶ π' Ἀρκάσι, τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι,
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Hæc Theocritus ex Heſiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduerſentur, neq; talẽ plantã in Arcadia, neq; vſpiam reperiri, ſed carunculam in equi fronte naſcentem eſſe, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoſcit, quæ fructum inſtar fici ſylueſtris habet, folium verò fuſcum, vt papauer, quin & ſpinoſum eſſe; idq; amatorijs veneficijs immixtum

mirificè

mirificè pollere. Aſphodelus centum capita dicta, quod ſimilitudinem humanorum teſtium quadantenus æmuletur. Plinius porrentum eſſe, quod de ea traditur, radicè eius alterutrius ſexus ſimilitudinem referre, raram inuentu, ſed ſi viris contigerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho, multum à Magicis, & Pythagoreis decãtata. Putant eam ante portas ſatam, amuletum eſſe. Dionyſius diſcreuit etiã ſexu, marem, & fœminam in ea comperiens. Crateuas Veneris auiditates, deſideriaq; finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclaminus ſuo circinato radicis bulbo muliebrẽ vterum affabre demonſtrat effigiatum. Theophraſtus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terra ſuffoſſum, ac dulci vino ſubactum, & in paſtillos digeſtum, ſicut vini fęces, quæ maculas abſtergunt, & eadem ab eo recenſet Dioſcorides: vino etiam addita, Venereas alacritates adauget, & ad abortus. Cotyledon, ſiue Veneris vmbilicus, concauum affert folium, rotundum, læue, acetabulum, aut fœmineũ vmbilicũ imitatũ, craſſum, carnoſum, & ſucculentũ. Medici vmbilicũ luxuriæ ſedẽ dicũt: Dioſcorides ad amatoria valere dixit. Aizoum maius folia fert cacumine humanæ linguæ ſimilia, carnoſa, pinguia, in ambitu effigiẽ imitata oculi. Plinius [illegible] dici ſcripſit, quod amatorijs conueniat. Leontopetalon folia affert, quæ iuſta radiceẽlanoſiore flocco caneſcũt. Tradit Dioſcorides appenſam ad amatoria valere. Radicẽ hanc contẽplati ſumus, ita fœminæ pubem lanuginoſo, molliq; flocco pubeſcentẽ, vt ralis intuitus lætaremur, & ſimilitudinis. Phyteuma ad amatoria tantũ valere tradidit Dioſcorides: fortaſſe quia copioſum ſemen in ſingulo pericarpio ferat, & per tuſum, ad amorẽ, & ad ferendã prolem apta foret. Catanances vtraſq; ad amatoria expetere ait Dioſcorides, Theſſalicas tribades, his fortaſſe, quia areſcens foliũ in terrã flectatur, & ſe contrahat in ſpeciem vnguiũ milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturã, lectã ad hunc vſum, dicit, quoniam areſcens cõtraheret ſe ad ſpeciem vnguiũ milui exanimati. Eadẽ ex cauſa lemos ſiletur ab eo. Nomen catanances inditum, quaſi fatali neceſſitate impelleret ad amorem, vel neceſſarium amoris illicium, quaſi faſcinatricibus, & præſtigioſis viribus donata. Staphilinus, ſiue paſtinaca, humanum crus, ſiue membrum æmulatur. Orphæus amatorium ineſſe ſtaphilino dixit, fortaſſis quoniam Venerem ſtimulari hoc cibo certum eſt, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Contra autem animalia ſibi, & omnibus inuiſa & ſine prole contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres, nam ſicut horret viſus ea videndo, ita hominem odiſſe, & ab omnibus abhorrere faciunt. Chamæleon venenatum, & inuiſum, deformeq; animal, quum nullo cibo viuat, iocinore ſuo amatoria diſſolui, inteſtina & fimum cum ſimiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium his cõciliare, ex Plinio. Rubeta fœdum aſpectu animal, & horribile, è putredine naſcens, amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatum. Mulæ gignendi facultate orbatæ, etiam amorum illecebris, ob id ad deſtruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandum amorem vtuntur. Plinius puluerem, in quo ſe mula volitauerit, corpori inſperſum, mitigare amoris ardorem ſcripſit. Si in amantis calceum ſtercus amaſiæ ponatur, vbi odorem ſenſerit, amor diſſoluitur, cum odioſa hæc res ſit, & ab Ouidio recitarum libro de remedio amoris.

Illo tuas redolent Phineu medicamine menſas,
Non ſemel eſt ſtomacho, nauſea facta meo.

PRAEPROPERI COITVS ANIMALIA AD EOS VALERE, QVI EX tardi coitus animalia ligatos ſe putant. Cap. XVII.

VANA perſuaſio apud homines eſt fatuos & plebeios, ſe facilè à mulierculis poſſe ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atq; ſuperſtitionibus, & inanibus verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non niſi ex naturalibus rebus, & ſuperſti-

ſuperſtitione alienis prouenire ſcripſerunt antiqui, fides ſit penès eos. Nos aliqua adducemus exempla, quibus rationibus inducti ſint, vt hæc crederent, vtebantur enim ad hæc conficienda animalibus tardi, & ligati coitus, membra ea ex ijs eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergò, quæ alligati & remorantis coitus ſunt, ex Ariſtotele, canis, lupus, & phoca, ſed Oppianus teſtudines, & phocas dixit. Cuius rei Aphrodienſis cauſam inquirens dixit, quòd coles venereo vſu intumeſcit, & vuluæ os ſtrictũ, & vſq; dum glutinoſum, & lentum ſemen inſtillet in matricem, colligantur. Lupi eodẽ modo coeunt, canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam cohęrent, ex Ariſtotele: ob id lupi virga ligari dixerunt, & hac ligatione nullã eſſe vehementiorẽ, ex Rhaſe. Videte quàm leui perſuaſione hac ad id ſcribendum impulſi, Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur: & ex eo pigrior in Venerem fieri, ex Plinio. De phoca nihil ad huc exploratum, vel à quopiã traditũ. Eadem quoq; coniectura animalia, quæ ægriùs vrinam reddere videmus, ad vrinæ retentionem valere, vt ne veſicam exonerent, donec exoluantur, vt etiam quotidie videmus. Canes vrinam ægrius reddunt, nec poſſunt niſi ſublato crure mingere: quare canis vrina ad id vtitur Plinius. Corio virgæ Rhaſes. Eiuſdẽ proprietatis, & virium lupus, vnde ſi quod animal minxerit ſuper vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora, ſed Rhaſes de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam ſupra, ſcilicet picus martius, non ſolùm facilitate coitus, ſed & clauſuras ſoluit, ita ligatos: pica vulgaris, & eiuſmodi ſimiles, aſſati enim, vel elixi comeſti, illicò ligatos ſoluunt, vt ſæpius experti ſumus.

ANIMALIA, QVAE PROBROSAE VENERIS SPECIEM quandam præſeferunt, contra eam valere. Cap. XVIII.

NVNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia obnoxia credimus, ſunt & quædam, quæ ſi à vulgò ita creditæ ſint, re verà nõ ſunt, nam contra eos, qui id crediderint, innehitur Ariſtoteles. Sed id ſpecimen nobis dedit Natura, ad demonſtrandum nobis eiuſmodi animalia cõtra hanc probroſam, & infamem Venerem valere. Leporũ, vt Archelaus ſcripſit, vtrunq; ſexum ſingulis ineſſe, ac ſine mare ægrè gignere. Plinius ſcribit, quod aliquando mas, aliquando ſit fœmina, quandoq; velut maſculus generat, quandoq; vt fœmina patiatur. Apud veteres recepta eſt opinio, eos formoſos aliquibus diebus videri, qui lepore veſcantur. Sed hyæna credita per annorum vices nunc marem eſſe, nunc fœminam, re vera falſum eſt, nec genitale ſimul maris & fœminæ habet, quod verò ſub cauda poſitum eſt, ſimile genitali fœminæ ſine vllo meatu intus eſt. Id oſtendit nobis Natura, quod pili cauernę cinerẽ hyænę ex oleo illitũ eis, qui ſint probroſæ molliciei, non modo pudicos, ſed & ſeueros mores induere, ſcripſit Plinius, à quo Rhaſes & Albertus: ſi pili de ano maſculi hyænæ combuſti, tritiq; cum pice inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.

HILARES PLANTAE, ET ANIMALIA AD HILARITAtem, triſtia ad mœrorem valere. Cap. XVIIII.

ERANT triſtes plantæ nigrorum fructuum, florum, & foliorum, quæ, vt vidimus, melancholiam inducebant, erant & hilarium, quæ ebrietatẽ, lætitiam & ludum inducebant animis noſtris. Sũt & hilaria animalia, ſcilicet, quæ facilè ludunt, & ſcurrili geſticulatione valent, hæc ad melancholiam expellendam, & hilaritatem inducendam valent. Contra ſiquidem animalia triſtia, mœrorem, & triſtitiam inducunt. Natura

OO ſimiæ

ſimiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis conſtitutionem dedit ridiculã, ex Galeno, quemuis ludum docet, delectaturq; ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius ſimiæ ingeniũ ſcurrile, & ſimulatio inſignis: cor ſimiæ aſſum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, roborat cor, puſillanimitatem & cordis pulſum depellit, ex Rhaſe, melancholiam expellendo, hilaritatem inducit. Voratur à leone, ad expellendam melancholiam. Pica in vocis imitatione ſingularem naturam ſortita, aliquando hœdi vocem, & ouis, & vituli, quibus inſidet, & paſtoris ſibilum imitatur, ex Oppiano. Sed author Philomelæ,

Pica loquax varias modulatur gutture voces.
Scurrili ſtrepitu quicquid & audit, ait.

Conſtat emori victas difficultate verbi, quærentes miruminmodum exhilarari, ſi interim audiuerit id verbum, ex Plinio. Combuſta in olla ſigillata, quocunq; modo data, contra melancholiam valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici ſunt, nulloq; exhilarãtur ioco, ob id eius caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simeone Sethi, & alijs. Corui mos, & caro melancholica, & eiuſmodi hominem reddit, ſic & de reliquis, ne longiores in rebus claris ſimus.

DE ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA PLANTARVM, ET *animalium, & de ſingulari plantarum antipathia.* *Cap.* XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vtilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerum proprietates venari poſſunt, quàm ex latenti rerum conſenſu, diſſenſuq;, quem Græci antipathiam, & ſympathiã vocant, nihilq; admirabiliùs in tota Natura ſpectari poteſt, vt vna plãta, vel animal alterum perhorreſcat, vel quaſi ictis inter ſe fœderibus deuinciantur, res amphiteatrali ſpectaculo digna, quùm contingit. Quis enim tantæ diſcordiæ, & diſſenſus cauſam attulerit, niſi Naturam hoc ſpectaculo mortales ad eius ſecreta contemplanda, & eruenda promouere? vt ſi alter alterum perhorreat, inuiſus inuidentis defectus mederi, vel reſarcire poſſe? Sic mutuus amor, & odium ex mutuis, & aduerſis viribus, commodis, vel incommodis euenire, ex ſimilitudine enim amor, & attractio, diſſimilitudo verò incommodum, & fuga. Plinius ad id. Pax ſimul in his, aut bellum Naturæ dicetur, odia, amicitiæq; rerum ſurdarum, ac ſenſu carentium, ex quo magis miremur omnia ea hominum cauſa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumq;, quàm hactenus tradita ſit frigidi, calidi, & ſicci, ad altiora enim contemplanda, & vtilia inueſtiganda Natura hoc ſpectaculum propoſuerit. Quædam ſucci, odoriſue viribus reddunt deteriora, vt braſſica & laurum vitem offendunt, olfacere quippe eam, & attrahere dicunt, quamobrem germen, quũ illis propinquum fuerit, retrocedere, atq; auerti inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo vſus eſt, medela contra vinũ confecta, ex braſſica videlicet, poſſe temulentiam propulſare, quippe cum vites etiam odorem braſſicæ fugiant, ex Theophraſto. Neſtor in eo libro, qui Alexicepos inſcribitur, braſſicam Lycurgi lachrymam eſſe ſcribit, quam quũ à Libero patre viti alligatus eſſet, effudit, is Lycurgi ſeueritate deterritus, in mare ſe demerſerat, ex qua naſcitur hoc olus, ideo vitis & braſſica tanta laborant diſcordia, vt ſi in agris hoc olus aſſitum viti proſiliat, vel ipſa cõfeſtim emarceſcere, vel certè ſarmenta eius elangueſcentia contabeſcant. Vineas, quibus etiam braſſicæ naſcuntur, languidiùs quidem vinum creare tradit Athenæus. Braſſica corrumpitur in dolio vini ſapor & odor. Aegyptij, qui magnopere vini ſunt amatores, moris eſt omnibus eſculentis braſſicam coctam in cibatu præmittere, qui vini noxã

inhiberet: vuam in faucibus tum entem ſuccus braſſicæ diu contentus, reprimit, tàm pertinax in inter has plãtas inimicitia, vt ſi deſluxionis impetu vua procidat, aut laxior in fauces decumbet, iniecto capiti braſſicæ crudæ ſucco, in excelſum oris protinus reſilit, vt ſępius ego hoc vitio laborantes homines hac medela à mortuis reuocaui. Si quis feruescenti in olla braſſicæ vini paululum guttatim inſtillauerit, ne amplius quidem excoquetur, ſed ſuis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine ſe prouocant, ne temulentia tententur, braſſicam crudam cibis anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophraſto: quamobrẽ quùm germen vitis propriùs acceſſerit, auerſa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vuæ, vt diximus, nam folia ad ternas aquæ partes decocta, vuam gargarizatu cohibẽt. Vitis odit & corylum, niſi procul abſit, triſtis, & ægra. Nuces auellanæ toſtæ diſtillationibus etiam medentur, alopecias pilo reſtituunt, nam qui vinum plus æquo hauriunt, caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanæ pinguedini conferunt pluſquàm ſit veriſimile, & præter fidem corpulentiam augent: acetum ingeſtum emacrat homines. Occurrit aliud ingens diſcordiæ miraculum, hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduerſus cyclamino, & origano perareſcit: cyclaminus immiſtus vino inebriat, ex Dioſcoride, & braſſica, vt diximus, contra ebrietatem valet, braſſica atrum & melancholicum ſuccum generat, ex Simeone Sethi, origanum aridum acetabuli menſura potum in aqua mulſa, atros humores per aluum extrahit. Quercus conſita iuxta iuglandem nucem perareſcit, glandes flatus comeſtę pariunt, ex Dioſcoride, iuglandes cum putamine ſub datæ, & vmbilico admotæ, tormina ſedant, ex eodem. Et ſi hedera ſuo complexu ſtrangulet omnes arbores, totumq; humorem exugendo, necet, ſucci craſſioris hauſtu, vitem tamen maximè offendit, inimica maximè eſt ei vino aduerſatur, & temulentiam propulſat: immò mira hederę natura ad experiendas vini fraudes: nam ſi fiat ex hederæ ligno vas, immittaturq; in eo vinum aqua miſtum: vinum transfluere, aquam remanere, nam non continet vinum vas hederaceum, ex Catone. Bacco ſacram faciunt, & præcipuè quæ Dionyſia dicitur, ob eam cauſam, immò fabulantur Poetæ Citton iuuenem, dum coràm Libero patre ſaltibus & choreis indulgeret, in terram fuiſſe deturbatum, terra Bacchum magnis honoribus extollens, viticulã edidit, iuuenili pullulatu, frondentiq; virore perpetim enutritam, neq;, vt multi credunt, ebrietatem inducere, nam noxam potius bibentibus, quàm temulentiam inducit, vt ex Triphone apud Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina naſcitur, eaq; ſtrangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum coquuntur, facit ea faciliùs percoqui. Mirabilis eſt cicutæ, & rutæ antipathia, probabili hoc argumẽto, quod rutam colligentes cicutæ ſucco manus armant, ne pernicioſis vlceribus ab ea infeſtentur, & ruta eius venenum hebetat, nam ruta contra venenum eſt. Muſtela cum ſerpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacon quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicutæ noxas inijcit Dioſcorides: rutæ ſuccus copioſior datus, veneni noxiam obtinet, quod cicutæ ſucco extinguitur, adèo vt venenorum venena ſint. Limodorus, quem alibi cuſcutam diximus, complicando eruum ſtrangulat, vnde orobanches nomen: eruũ graſſante famis iniuria, capiti, & ſtomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebroſos reddit, & aluum turbat. Abſtergit caſſutha venas pituitoſas, & bilioſis exonerat humoribus. Cucumis oleum ita refugit, vt ſi quid obeſt, vel ſi pendeat, reflexus in ſe plicatur, vt hamus, idq; vna, vel altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum contra horrores valet.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM ANTIPATHIA. Cap. XXI.

EADEM exempla ex animalibus afferemus, ijſdemq; remedijs pollere videbimus. Alces continuo comitiali morbo laborat, exhorretq; lupum, quo ſtatim viſo irruit in eum: lupi cor crematum, tritum & potũ mirè prodeſt epilepſię, & hominem, qui Lunam ſenſerit, canini dentes lupi liberant, ex Pythagora. Exhorret elephas arietem, vt ſi efferatur, viſo ſtatim ariete, manſueſcat, & conflacceſcat impetus, vt ex Aeliano habetur, Plutarcho, & Zoroaſtre in Geoponicis: vnde Romani Pyrrho Epyrorarum Regi elephantos in fugam vertiſſe, victoriamq; ex bello retuliſſe ſcribitur, & Regem inſipientiam fugientem ſignificaturi Aegyptij, elephantem, & arietem pingunt: fugit enim ille, quùm arietem videt, Orus: ob id ſi fiat emplaſtrum ex arietis lingua ad elephantiaſim, eius prohibet augmentum, & ipſam decreſcere facit, ex Auicenna, & hircinus ſanguis carcinomata ſanat, ex Plinio, eſt enim elephas morbus lepræ genus, ad elephantis cutis ſimilitudinem dictus, crebris per ſumma corporis maculis, & humoribus, ijſq; pedes & ſuræ inflantur, vt elephantorum pedes habere videantur, & vt cancer vnius partis, ſic elephas totum corpus, quaſi cancer extimatur. Elephas ceraſtem etiam abhorret, (niſi Volateranus perperam pro cornuto hircum ceraſtem reddiderit) ex Aeliano, & draconem maximè perhorreſcit, vt vſq; ad internecionem certent. Medentur ſerpentes, & viperę elephantiaſi, ex Dioſcoride, Galeno, & cæteris. Soliuagi canes lupos abhorrent, qui ſi deprehendantur à lupis, vorantur: ob id ſi lupina pellis geſtetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydrophobiam, qui morbus cani peculiaris. Canis hyęnam timet, nam hyæna multas ei amolitur inſidias, quem ſi ter luſtrauerit, è veſtigio hæret, nec mouere ſe poteſt, Plinius, & Solinus. Lunæ autem orbe pleno retropoſito Lunæ fulgore, ſuper canibus vmbram inijcit, quos mutos reddit, & tanquam veneficio quodam eorum ſenſus pręſtringit, Aelianus, & Philes: hyænę cinis contra rabidi canis morſum efficax eſt, & iecur efficaciùs, & ſubſtrarum ei corium auxiliari, adeps etiam aquam expaueſcentibus. Exhorret vrſus canem, vt vrſina perfidia in eum excandeſcat, & poſt dilaniet: vrſi fel à cane rabido morſis cum magna admiratione datur apud Galenum. Pellis vrſi vulneratis à canibus ſubſtituitur ex Aetio. Lupi odio habent equos, & ſi luporum veſtigia ſub equite ſequantur, comprehenduntur, & rumpi dicantur, & ſi equa lupum preſſerit, vel ipſius veſtigia attigerit, infatigabilem curſum præſtare dicit Plinius: Lupi anheloſis medentur, qui morbus equos moleſtiſſimè affligit. Murē animalium maximè odit elephas, & ſi pabulum in præſepe poſitum tangit, ab eo faſtiditur, ex Plinio, & Solino, quod valeat ad elephantiaſim, adhuc inexpertũ, ſed muſtela eius generis ſuſpenſa, vel eius cinis, valet elephantiaſi, ex Plinio, Sexto, & Aeſculapio. Elephas ſuis grunnitu peraudito, fugit, ex Oro Aegyptiaco, ſiue ſecundum naturam à ſuillo pecore abhorret, ſiue quod abſonum vocis acumen perhorreſcat: vnde quũ Megares ab Antipatro obſideretur, in ſues pice oblitos incendium excitarunt, vt Macedonum elephantos perturbarent, & ordinem non ſeruarent: elephantes omnibus morbis immunes, ſolùm inflammatione alui acrius infeſtari ex Ariſtotele habetur: Prærerea humerorum dolore torquētur ob oneris atrritionem, quibus ſuillis carnibus appoſitis foueri dixit idem Ariſtoteles: & ſuis vetuſtiſſimus adeps, calce exceptus, inflãmationibus ſuccurrit: & talus combuſtus tritus, & potus, coli inflammationibus, & torminibus medetur, ex Dioſcoride: & hiſtrix è ſuillo genere elephantiaſi medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet obur ex lacte equo rabido, ex Nemeſiano. Rabiunt enim equi varijs de cauſis, vt apud Hippiatrices: nam elephanti ſanguis ad reumatiſmos valet, ex Plinio, quo morbo equus maximè laborat. Equino generi ſuilla omnia inimica & inuiſa, grunnitus, fœtor, & halitus: ad equos

pneuma-

pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectum, vel ſanguinē feruentem, ſtatim in fauces eius infundas, Pelagonius: hinc ad hominum pulmones valere compertum eſt. Equis naturali odio camelus aduerſatur, teſtibus Aeliano, & Plinio. Cyrus in prælio aduerſus Creſum camelos contra equitatum inſtituit, hac ratione, quod camelus equum reformidat adèo quidem, vt ne ſpeciem eius intueri, nec odorem ſentire ſubſtinet, idcirco commentus eſt, vt equitatum Creſi, quo ille ſe præualiturum conſiderabat, inutilem redderet, ſimulatq; in pugnam itum eſt, equi olſactis protinus, conſpectiſq; camelis retro ſe auertunt, vnde ſpes Creſi interijt, ex Herodoto. Equis morbus immedicabilis eſt aſthma, cui lac cameli auxiliatur, & anheloſis, ex Auicenna. Lupus, qui multis terrorem infert, herinaceum pethorret: ſi ericij ſanguine molli, & aqua calida gargariſmus fiat, vocem raucam, & obtuſam emendat, quem adimit lupus anticipato obtutu, ex Aeſculapio. Leo fortitudine ſua animalia omnia exterret, & quæ nunquam eum viderint, vel experta ſunt, audito rugitu, attonita manēt, ob id leonis adipe ſi quis ſuum corpus liniuerint, ab omnibus beſtijs tutus erit, & leonis corium ſi lupi corium cōtingerit, depilat illud, & ſimiliter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generoſiſſimo terrori eſt, tale & tam ferum animal criſta, & cantu fugat: nam magno terrore conficitur, immò tradit Proclus, dæmones leonum forma apparentes, etiam gallus exterret, ex Aeliano & Zoroaſtre: ob id gallinaceo iure perunctos, pantheræ & leones non attingunt, ex Plinio: ad tertianam gallinacei teſtes propinantur, ex Alberto, & ad atram bilem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent ex Dioſcoride, cui morbo leo maximè obnoxius. Accipitrem chamæleonti maximè inimicum, extrahere enim ſupra ad ſe volantem tradunt, & voluntariè præbere ſe lacerandū cæteris animalibus, ex Plinio: felle glaucomata & ſuffuſiones corrigi propriè creditur, tridui inunctione: chamæleontis fel tantam vim habere creditur, vt hippochiſes intra triduum innunctionibus ſanet, ex Marcello: accipitres hebetudini oculorum præ cæteris auibus obnoxij ſunt, vt etiam curationem huius ægritudines in promptu habeant, lactucæ ſcilicet, quam medicinæ gratia requirunt. Lacertæ cochleis inimiciſſimæ ſunt, ex Plinio, ſi lacertum per medium ferias, & diſcindas, tacita conſenſione ex ſe ſolideſcit, ex Solino & Phile, cochleæ tùm vulnera alia, tùm maximè quæ nerui acceperint, conglutinant. Dioſcorides. Simius ſupra modum horret teſtudinem, eaq; viſa mirum eſt ſpectaculum, quanto cum horrore reſiliat beſtia, vnde qui alligant teſtudinem cathenæ, à qua reuinctus ſit ſimius, vt effugere non poſſit incredibile eſt dictu, quàm diſcrutietur, vt metu ferè exanimetur. Simiæ vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, vt Athenæus refert: ſi quis teſtudinem ablueris vino bono aliquandiu, & acceperit de ſanguine, illumq; tum vino miſcuerit, & dederit clàm bibendum menſura dimidij calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam vim, ex Myrepſico: Perpetuæ ſunt rixæ teſtudinis & perdicis, quarum altera luxurioſa, altera caſta.

ANIMALIA, QVAE CVM VENENATIS ANIMALIBVS præliantur, contra eorum venenum valent. Cap. XXII.

SVNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenoſis præliantur, & eorum carnibus veſcūtur, à Natura edocti ſumus contra eorum venenum valere. Exempla. Coruorum eſt cum ſerpente pugna, neq; hoſtem ipſum ſerpens in latebras ſe condens, aufugere poteſt, etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui nariū ſpiritu foras ſerpentes extrahunt, extractumq; mandunt, ex Aeliano: ob id cerui adipe perunctos ſerpentes omnes fugiunt, & lapis bezahar, qui ex lachrymis cerui fit, contra venena efficaciſſimum antidotum, eius coagulum contra

ſerpen-

ſerpentum ictus,& pellis ſubſtrata à ſerpētibus tutos reddit,abigunturq; omnes aduſto ceruino cornu. Elephantorum quoq; anima ſerpentes è cauernis extrahit, & cū dracone inimicitias gerit, eius adeps ad venena valet, nam eo perunctо, aut ſuffito, oportet ſerpentes velociſſimè aufugiant,ex Aeliano,cibo quoq; efficaciſſimum medicamen contra ſerpentum venena. Circa Theſſaliam tanta ſerpentum copia eſt,vt niſi à ciconijs defenderētur, incolæ pellerētur,ex Ariſtotele in mirabilibus, lacertos, cherſidros,aliasùe pratorum peſtes, & maximè cenchrum ſectatur: earum membra contra omnia venenata valent,ex Aeliano,ſic aqua contra peſtem è ventriculo eius,ex Quintilijs. Scorpionibus maximè contrarium ſtellionē traditur, vt viſo quoq; pauorēm ijs inferat,& torporem frigidi ſudoris, itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ ſcorpius pupugerit loca inungunt. Aelianus, Philes,Plinius,& Galenus. Mullus piſcis leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius morſum. In luto Nili volutus ichneumon,apricat ſe, donec tergus ſiccetur, & dureſcat,ſic irruens in aſpidem,vel caput eius morſu amputat, vel mordicus apprehenſam cauda in fluuium trahit, ex Nicandro in Theriacis, & Aeliano: draconum adipem venenata fugiunt, item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos, ex Plinio. Muſtela ſerpentem impugnat, & baſiliſco ſerpentū veneniſſimo muſtelarum cinis exitio eſt,adeò Naturæ nil placuit eſſe ſine pari,ex Plinio & Solino: caro eius veneno aduerſatur,ex Auicenna,& aduerſus ſerpentū venena valet. Sui ſerpens aduerſatur,quùm deuoratur ab ea,immò talis & tanta vis ſalamandræ à ſuibus innocuè etiam manditur, ex Plinio. Apros in Pamphilia, & Ciliciæ montuoſis,ſalamādra ab his deuorata, qui edēre moriuntur, ex Aeliano: ſuis iecur cum vino ſumptum, venenatorum morſibus medetur, ex Simeone Sethi: contra ſerpentes auxiliatur verrinum iecur. Magna eſt aquilæ pugna cum draconibus, & anceps valdè, eos rapit vnguibus,& roſtro in aera, illam verò angues multiplici lapſu inuoluunt, vt colligati ſimul cadant: Florentinus in Geoponicis ait ſerpentē non accedere vbi iacet aquilæ, aut milui ſtercus,aut ex cōbuſtis pannis ſuffitus fiat. Ibis à Græcis ὀφιοφάγος dicitur ab eſu ſerpentū, & pugna: colitur ab Aegyptijs, quia non ſolùm ſerpentes necat,ſed eorū oua frangit,& ſuis pullis in eſcā affert: aſſa ſerpentes depellit, eorumq; morſus ſanat. Gallinacei aſpectum, & cantum baſiliſcus timet, contra ſerpentes pro gallinis pugnat: cuius ius potū contra ſerpentum morſus valet, ex Plinio, & gallinæ diſſectæ,& adhuc calentes appoſitæ ſerpentum morſibus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendum datur, ex Dioſcoride. Teſtudo cum ſerpente pugnat,contra ſalamandræ venenum valet, ex Nicandro.Chamæleon volantem ſupra ſe accipitrem ad ſe trahit: ad hauſta chamæleontis oua datur in potu ſtercus accipitris è vino,ex Bellunenſi.Non omittemus & hoc mirum. Mures aranei, ſi orbitam (ideſt veſtigium rotarum currus volutatione impreſſum) tranſiere, moriuntur, quare & terra morſui,quem inflixerint, humus inſperſa remedio eſt, ex Aeliano.

DE MVTVA PLANTARVM ANTIPATHIA. Cap. XXIII.

SEQVVNTVR quæ non altera alteri, ſed mutuò ſibi adinuicem aduerſantur. Quercus & olea tâm pertinaci odio diſſident,vt altera in alterius ſcrobe depacta,moriatur: eſitatæ glandes capitis dolorem faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præſtat, quercus reſtringit, oleum relaxat. Peribit filix, quam per ambitum copioſior arundo coronet, & contra euaneſcens abibit arundo, quam obſepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & impoſita, corpore filicis ſtirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat,ex Plinio, filix inimica fœminis, quoniam grauidis abortum infert, cęteris ſterilitatem.

ANIMALIA SIBI MVTVO ADVERSANTIA MVTVAS, & aduerſantes virtutes retinere. Cap. XXIIII.

EADEM ratione animalia, quæ mutuò inimica ſunt, mutuas & aduerſas virtutes habent, vt altera alterius vitijs medeatur. Draconem elephãtus perhorreſcit, & mutuò inimici ſunt, Aethiopia dracones ipſos generat, quos elephantorum interfectores vocat, graueſq; inter ſe gerunt inimicitias, moritur in dimicatione elephas, morienſq; complexum elidit pondere, draco ipſius fauces circumflexè ambit, flexuq; nodi perſtringit, ille arborum, aut rupium attritu, necat in aduerſos erigunt ſe, oculoſq; maximè petunt, ita vt cæci fame, & mœroris tabe confecti repetiantur: draco elephantiaſi medetur, ex Galeno de vipera loquente, & elephantis adeps ſerpẽtes fugat, ex Dioſcoride. Domeſticæ omnes feræ lupum timent, & odio habent, ob id ex lupina pelle cõfectum tympanum, & pulſatum ſolum reſonabit, ſilentibus omnibus, vtcunq; ſonoris, ex Oppiano: & habentes caudã lupi, omnes feræ fugiunt. Lupi, qui vniuerſis odio ſunt, adèo natura immanes ſunt, vt ſe mutuò vorent, & ſibi inuicem moliantur inſidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapſos, facto impetu omnes dilaniant & vorãt, idq; accidere dicit Aelianus, quùm venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Ariſtotele, ſunt rabies, ſinanches, & podagra, vt ſylueſtres canes, ob id ad podagram lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio, & qui per lupi guttur biberit in ſinanche, certiſſima ſalute emendat, ex Agricola, & Hali, & lupi pelles ad canis rabidi morſus laudant. Serpens & herinaceus mutuò inter ſe odio flagrant, quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem ſe contrahit, vt præter ſpinas nil emineat, irruens in eum ſerpens, ſpiris implicatis fruſtra mordet, & quò arctius illum comprehendens premit, eò magis ipſe aculeis infigit, & vulnerat, quibus vtcunq; afflicta, non remittẽs tamen, donec emoriatur, aliàs ſimul pari caſu intereunt, vel echinus euadens, ſerpentis mortui corpus adhuc aculeis infixũ geſtat, ex Oppiano: herinacei caro ſumpta morſis à ſerpentibus venenoſis occurrit, ex Auicenna, & ſerpentum occurſus partum abortu vitiat, & illicò parere cogit: echinus pariendo cunctatur, nam aſperiore facto fœtu, mora temporis maiore cruciatu perire. Ciconia magno veſpertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Aelianus: ciconiæ ouis perniciem molientes veſpertiliones ſæpiſſimè vindicant, cum hæc itaq; ſolo ſuo contactu oua ipſa ſterilia efficiat, hoc remedio vtũtur ciconiæ, platani folia in nidos ſuos inferunt (quod Zoroaſter in ſuis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes veſpertiliones, torpore comprehenſæ perniciem afferre non queunt: ciconiæ pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturum, ex Plinio & Marcello, cum ſtercus veſpertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus. Adduntq; Magi veſpertilionis ſanguinem collectum ſuo flocco, ſuppoſitumq; capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio, quùm ciconiæ caſtæ viuant, vt diximus. Serpẽs & rubeta ſibi mutuò aduerſantur, & vorantur, ob id ad occidendos buffones in ventre natos ſerpens comeſta valet.

DE PARTICVLARI PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXV.

AD ſympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioſcorides rutam in cibis commendauit, quæ propè arborem fici naſcitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus ruta, quæ ſub ficu proſilit, aut adnaſcitur illi, & ſuauior, & ſapore mollior habetur: hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, item ad pectoris, laterum, lumborumq; dolores, quùm & ſocias habet vires ad aliquod malum expellẽdum. Magna eſt nepetæ & pulegij ſocietas,

decocta in aqua ad tertias diſcutiunt frigora, mulierumq; menſtruis proſunt, & æſtate ſedant calores; reliqua, ex Plinio petes. Odoratiores fiũt roſæ, quibus allia fuerint pro pè conſita: ad dolores, oculorumq; vitia valet roſa, eademq; præſtat allium. Et inter roſas, lilia, & allium arcanum commercium: nam ſi propriùs ſerantur, vt ſe contingant, omnes vegetiores fiunt: contra ſerpentum ictus omnes potæ valent. Optimè corruda, vnde fiunt aſparagi, ſeritur vbi adſint harundines, ex Catone, talem inter ſe ineunt amicitiam: ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira eſt amicitia inter vitem & vlmum, vt hæ inter ſe, velut maritatę & felicius creſcant, & vites fructuum prouentus dēt vberiores: vitium lachryma lepras, lichenes, & pſoras ſanat, cortex & folia vulnera cõglutinant, ſic vlmi cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita, lepris efficaciter illinuntur, & ſimilia. Nec eſt ſilentio prætereundum quod de vitis, & oleæ naturali concordia Africanus Florentini teſtimonio fretus, poſteritatis memoriæ mandauit, vt ſi olea inſeratur viti, non vuas modo, ſed oliuas quoq; parere, ſed quam multis vtraq; polleat remedijs, vel per ſe, vel ſimul miſta, neminem enumerare poſſe exiſtimo.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM SYMPATHIA. Cap. XXVI.

ANIMALIA quę ſe inuicem amant, enumerabimus, & quas poſſident ſymboleitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, & eorum dorſo ſaliunt, ex Oppiano. Attagenes cerebrum libidinem promouet, ex Auicenna: cerui natura luxurioſa eſt, vt diximus, cuius genitalem Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant, & quando eas capere volunt, auceps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furtim accedit vbi ſunt perdices, illæ ceruum ratæ, accedere gaudent, vt diſcedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum oua ad Venerem. Amant & perdices capram, diximus iam ad coitum feruentes. Præcipuus eſt amor columbæ & tinnunculi: vetuſq; eſt Democriti præceptum, ne columbæ ſuas ſedes peroſæ relinquant, tinnunculi pulli ſingulis fictilibus ollis conduntur, ſtipatiſq; opercula imponuntur, & in angulis, columbarij ſuſpẽduntur, quæ res auibus amorem loci conciliat, ne vnquam deſerant, ex Columella: eius fimum oculorum albugines extenuat, ex Plinio, & columbæ ſanguis ad oculorum vitia, & equorum leucomata, ex Hippiatricis græcis. Hirundides homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eoſdem nidos ſolent: homines dociles reddunt, amoremq; mutuum conciliant. Canis homini amiciſſimus inter omnia animalia, cuicunq; corporis dolori ſi lactens catellus admoueatur, apponaturq;, tranſire in eum morbus dicitur, idq; ex exẽterato, perfuſoq; vino deprehendi, vitiato viſcere illo, quod homini doluerit, ex Plinio, ſic in chyragra & podagra, & omni arthriride nil præſentius ad fouendos cruciatus, quamlibet efferatos, & præſertim quibus pilus concolor. Sargus piſcis adeò mirè fœdo caprarum amore tenetur, vt ab Oppiano deſcribatur.

Inuadit ſargus caprarum mira cupido,
Qui madidiſſimas cupiunt tractare capellas
Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti

Ex Aeliano, piſcis mirè ſalax eſt, & alienas vxores deperit, hirci luxurioſi ſunt, vt diximus.

DE MVTVA PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXVII.

EX mutuis plantarum amicitijs ſymboleitas virtutum innoteſcit. Myrtus lætiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet, ſi comes roſa iungatur. Item cum myrto conſortium iniens roſa, fructuoſior euadit: mutuas habent facultates, conſtringunt, & valent ad ſanguinis excretiones, alui profluuia, lippitudines, & alia oculorum vitia, auriũ, ſedis, capitis dolores, ignem ſacrum, & vrinam. Inrer roſas & lilia arcanum eſt commercium, ſi propriùs conſitæ ſint, vt ſe tangant, vel ſaltim aſpiciant: roſarum & liliorum flores odoratiores, & lætiores naſcuntur: igni ſacro, & vulneribus ualent, & ambuſtis lilij radix cum roſaceo, & compluribus medicamentis ſimul admiſta ualent. Democritus teſtatur punicam, myrtumq; mutua conſuetudine mirum inmodũ oblectari, quod ſi inter ſe ſocietate, & cõſortio fruantur, fertiliores reddi: radices quoq; & ſi aliquanto diſtent interuallo, mutuo complexu exhilarari: ferè æedem facultates, cõſtringunt, urinam cient, ad ſanguinis excretiones, ad oris, ſedis, aurium, & oculorum uitia, lippitudines, & aliui profluuia, contra ſcorpiones, & alia ueneñoſa animalia; Scilla omnibus amica, in ſumma quicquid ſcillæ fuerit conſitum, faciliùs germinat, & celeriùs gliſcit, ex Theophraſto: & ſcillæ flos uirgata ſpecie proſiliens, modo celeriter non emarceſcat, fructuum prouentum, ac uberem annonam nobis promittit: nobiliſſima bulborum ſcilla, nata beneominata ſua nomenclatura pancratij, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianuæ ſuſpenſa, cõtra ueneficiorum noxam amuletum eſſe tradit Pythagoras, ſemper uiuax, terno foliorum prouentu in anno, etiam penſilis diu uitam prorogare poteſt.

DE MVTVA ANIMALIVM SYMPATHIA. Cap. XXVIII.

MVTVVS animalium amor oſtendit mutuas facultates. Vulpes cum ſerpente amicè degit, ambęq; in cauernis gaudent: vtręq; ad elephantiaſim valẽt, vulpis ſtercus cum aceto ad lepram valet. ex Marcello: Et ſerpentis caro ad idem valet, ex Dioſcoride, Galeno, & alijs. Coruus vulpi amicus, ex Ariſtotele: corui cinis podagras ſanat, eiuſq; pellis tuſſi medetur, vulpes decocta ad podagras valet, eiuſq; pellis ad aſthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidij opinione, quod vbi picus, ibi etiam lupus viſitur. Diximus ad ſoluendum eos, qui ſe maleficiatos putant, vtrumq; valere.

DE PLANTARVM, ET ANIMALIVM SIMVL SYMPATHIA, & antipathia. Cap. XXVIIII.

DIXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum ſimplici ſympathia, & antipathia, nũc quam habent inter ſe plantæ, animalia & lapides diſcordiam, & amicitiam. Caprificus tauros quàmlibet feroces collo eorum circumdata, in tantum mirabili natura compeſcit, vt immobiles præſtet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum manſueſcere dicit, ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, ſi carni bubulę inter elixandum addantur, vt Plinius alibi ſcribit, magno ligni compendio eam percoquunt. Hominem nouiſſima calamitate caſtigatum deſignaturi Aegyptij, taurum pungunt, caprifico alligatum, hic enim cum mugit, ſi de caprifico ligetur, redditur manſuetus. Horus Apollo: Taurorum ſanguis fibris re-

fertus eſt, quare omnium celerrimè coit, & dureſcit, ex Ariſtotele, ideo lætifer in potu. Plinius excepta Aegyra, ibi enim ſacerdos terræ vaticinatura, tauri ſanguinem bibit: tantùm poteſt ſympathia illa, de qua loquimur, vt aliquando religione, vel loco fiat. Caprifici ſuccū lacteo ſucco turgentē ex poſca, Dioſcorides propinat ad hauſtum taurinū ſanguinem: ſic Nicander, Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerint, celerrimè tenereſcunt, ex Plutarcho in Sympoſiacis: quùm inter obſonia Ariſtarchi coquus immolatum Herculi gallum gallinaceum appoſuiſſe tenerum, fico acceptum referebat Ariſtio, contendenſq; iugulatas aues & præduras teneritatem contrahere, quæ penſiles adhæſere fico. Celius Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam à gallo gallinaceo pugnatore leuiter læſus, in rabiem venerit: ficus rabioſorum canum morſus folio trito ex aceto reſtinguit, ex Plinio. Lupus ſcillæ bulbos contingēs, reſolutus fatiſcit, ex Phile, vnde vulpes propter lupos latebris ſuis ſcillas apponunt, ex Zoroaſtre in Geoponicis: ſquilla cum pice illita ad canis morſus, rabiemq;, quæ eadem quærit, quæ lupi rabioſi morſus. Cancer obiecta polypodio herba callos pedum, & vngulas exuens abijcit, quia rimis pedum mirificè iuuat, ego quia atram bilem eijcit, ex Galeno, & Actuario: & cancri morbus ex atra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hederæ ſuffitus perimit veſpertiliones. Africanus, & Zoroaſter in Geoponicis, & plantani aduerſantur veſpertilionibus, ex Plinio: ne veſpertiliones ingrediantur, ad ingreſſus omnes platani folio ſuſpendit, Africanus. Veſpertilionis venenatus eſt morſus, ex Arnaldo: concipit, & parit optimè, quia ouipara, & viuipara eſt, hædera contra morſus venenatos, vtpote phalangiorum, & ſterilitatem inducit, & fœtus extrahit vuluæ indita, ex Dioſcoride: platanus etiam ſerpenti reſiſtit. Ciconiæ platani folia in nidis afferunt, vt veſpertiliones abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad cuſtodiam pullorum, vel vt abigant blattas, Zoroaſter & Aelianus. Hedera nigra morbos ſanat, harpæ autem præueniunt, Oppianus primo de aucupio. Harpæ, ſiue oſſifragę inſatiabilia ſunt animalia, & nimio infarctu, lienes obdureſcunt, & coctionem impediunt, vtūtur hedera, quæ lienoſis prodeſt, Galenus, & Plinius, necat enim pediculos, ex Dioſcoride, & blattas etiam necare poteſt, ob id, vt eas abigant, imponunt. Zythum poculi genus, quod ex hordeo fit, elephantiaſin gignit: eo ebur perfuſum, obſequioſum, & operi tractabile reddit, ex Dioſcoride: ebur nanque lepræ plurimùm prodeſſe ſcribunt Rhaſes, & Arbertus. Ebur radice mandragoræ ſenis horis decoctū remolleſcit, lentumq; ad cuiuſcunq; imaginis obſequia reditur: cuius dragma iu potu, aut cum polenta in panis offa, vel obſonio data, dormituros protinus homines illo habitu, quo hauſerint, ereptis omnibus ſenſibus, internas, quaternasùe, ex quo potionati ſunt, horas adfirmāt: vtuntur hoc Medici cū ſcindēdi, aut urendi negotiū vrget, qui in lethargum, aut peſtilentiam inciderint, dentis elephantis ſcobe vtuntur, ex Aetio. Varro oleam ſterileſcere ſcribit, quam capra primo germinatu depauerit, aut lingua perluſtrauerit, ex quo factum antiquitus, vt Mineruæ olearum antiſtiti caprini generis nil immolarint priſci, licet aliter ſcribat Plinius. Capra luxurioſa eſt, & luxuriem inducere diximus, contra olea luxuriæ, & immunditiæ inimica, & diximus alibi oleę collectores antiquitus virgines erant, oleumq; venenum labefactat, caprę carnium eſus graueolentiam ſudoris inducit, vt obijciebatur Thebano athletæ, qui continuo hiſce carnibus depaſcebatur: folia olearum, & omphacinū oleū abhominabile virus abſumunt, & ſudores cohibent. Os tibiæ accipitrum, ſi ad aurum admoueatur, ſic ipſum illecebra quadam mirabili ad ſe alliçit, quemadmodum heracleotem lapidem ſua vi prędicant, quaſi prędigijs & captionibus ferrum ad ſe trahere, Aelianus: accipiter aſſa & in cibo ſumpta, animum corroborat, melancholiæ reſiſtit, ex R. Moſe in aphoriſmis: de auro idem ab omnibus predicatur ad cor exhilarandum, & confirmandum. Vite nigra ſi quis villam cinxerit, fugere accipitres aiunt, tutaſq; fieri villaticas alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor deſcenderit ad articulos pedum, & digitorum: pituitam, aut ſanguinem, qui ſe ad talos deiecerit,

circum-

circumligata nigra vlte, ſanat. Odit radicem ſylueſtris aſparagi accipiter: oculorum obſcuritate laborat, & huic morbo maximè obnoxius: aſparagus oculis claritatem affert. Mirum eſt murium cum radicibus maioranæ conſortium, ac ſi auxilium ab ipſa depoſce rent: valet ſamſuchum ad vteri effectus omnes, vtero præcipuè valent mures, & fœcundiſſimi ſunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menãder vnus è ſchola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetrum allij odorem, ac virus extinguere, ſi ſuper manducetur: allium ex Dioſcoride ſæpius manducatum viſum hebetat, betæ verò vſus frequens nyctalopiæ eſt vtilis. Ricinus ſeritur in hortis, ad arcendã effodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras ſedant, carent enim oculis. Natura ferularum murænis infeſtiſſima, moriuntur ea tactæ, contra viperas pota in vino pollet: Venenatus eſt murænæ morſus, vt ſerpentis, atq; cinere capitis eiuſdem murænę curatur, vt viperæ, & ſi cum viperis coire putatur. Deleteriæ facultatis magnes eſt, vt qui hauſerint, lunaticos, & melancholicos efficiant: contra venenum eſt allium, & ad ictus viperarum, & rabioſorum canum, & contra aquarum mutationes, ex Dioſcoride, vnde facilè conijcere poſſumus contra magnetem valere. Hic non diſſimulanda celebris illa magnetis & allij diſcordia, tantum inter eas odium eſſe, vt magnes ferrum negligat, ne dum alliciat, ſi allio cõfricetur, quemadmodum Plutarchus adnotauit, & poſt illum C. Ptolemæus. Aſinis placent cucumeres, ſummeq; expetuntur, furiuut mirabili voluptate, allecti quoq; odorem eminus ſentiũt, quare munienda ſunt cucumeraria, nec illi erumpentes, ea depopulentur, conculcent, & proterant: cucumis obſitam pœdore cutim illuſtrat, vitiaq; faciei emaculat: aſininum lac conferre aliquid candori cutî in mulierum cute exiſtimatur. Poppea Domitij Neronis coniux quingentas per omnia ſecum fœtas trahens, balnearum etiam ſolio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoq; cutem credens, ex Plinio. Multæ ſunt herbæ, quas ſerpentes horrent, non ſolum aſpectu, vel ſapore, ſed etiam nidore, eorumq; venenis medentur. Rutam horrent ſerpentes, muſtela cum ſerpente dimicatura, ruta ſe munit, ſerpentes fugat nidore ruta, ſi vratur, & contra ſerpentes & lethalium medicamentorum antidotum eſt. Sic & ſcordium. Serpentibus adèo inimica eſt fraxinus, vt ne matutinas quidem, occidentalesùe vmbras quamlibet ſpatioſas ſerpens arboris huius attingat, vnde ſi fronde ea gyro clau datur ignis & ſerpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere ſerpentem: contra ſerpentes pollet. allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere eius odorem fugiãt; nec ſolùm ſerpentes, ſed alites à iactis ſeminibus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhorrent feles rutam, vnde aiunt pullis gallinaceorũ ſucco eò perfuſis, arceri feles ex auiarijs: feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios ſola præſentia faſcinant, ſuperius diximus ex Ariſtotele rutam contra faſcinationes valere: ad felis morſus valet, quæ ad canis, ſed rabioſi rutæ ſuccus valet: poteſt etiam ad aſſumptum cerebrum cati venenoſum. Serpens, iniectis frondibus quernis moritur, diximus ad dryni morſum valere. Tauri, illitis roſaceo naribus, oborta vertigine concidunt, ex Zoroaſtre. Roſæ citra expreſſionem contuſæ contra humores, qui in ſtomacho coierunt, valent: coit ſanguis in ſtomacho, vt diximus, & in pluribus ſymbolum habet. Moriuntur vulpes amygdarum paſtu, ex Plutarcho: tuſſi medentur, vt vulpes.

HERBAE, ET ANIMALIA VORACIA, CONCOQVENDI facultatem hominibus præſtant. Cap. XXX.

AD alias plantarum, animaliumq; actiones tranſeundo, occurrunt voraces herbæ, & animalia, herbæ enim ſunt, quæ alimentum adèo ingentem è terra exhauriunt, vt in confinio reliquæ perareſcant: ob id ad ventriculi confirmationem valere conijcio: vt animalia voracia, inſatiabiliaq; præſtant nobis facultatem ventriculum roborandi, & vim concoquendi, ad quæ

lenum:palumbum ſtomachicis in cibo conuenire dixit. Anſer natura vorax, ventriculo calidiſſimo, improbum anſerem apud Virgilium inuenimus, quaſi inſatiabilem: ſtomachus ſtomachicis prodeſt. Cignus cura parandi ſibi cibi non ſegnis, in anſerino genere forma & virtute conſimilis. Anates voraces ſunt, gula ampla & lata, ex Ariſtotele, ex natura anſerum. Archigenes apud Galenum. Inter aues quæ ſtomachicis conueniunt; in cibis anates connumerat, & M.C. Cenſorinus (vt Plutarchus in eius vita ſcribit) ægrotos ieiunio maceratos prohibens, ali iubet inedia carne anatis, palumbi, aut leporis. Larus auis rapax, & vorax. Suidas & Vatinus, cibum à mari petit, cum anate, & harpa diſſidet, chelas ſublimes abripiunt, ex alto deijcientes, magna vi ad ſaxa allidunt; itaq; eſculenta, teſtis ſeiunctis, eligunt, Aelianus ex Eudemo, delphini ad littora eiecti, ab eis exeduntur: venter eius aridus potus, & geſtatus concoctionem maximè confirmat. Lupi voraciſſimi, & propemodum inſatiabiles ſunt, pilos, & oſſa deuorant, & multa ſolida: frequenter ob hanc cauſam ægrotant, in fame ſæuiunt, dum edunt, neminem amant, quem etiam aſpici dedignantur, etiam terram in fame edunt, ex Ariſtotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam vtiles ſtomacho frigido, humido & debili. Maximè omnium piſcium guloſus eſt ceſtrus, & inſatiabilis, quare venter diſtenditur, ex Ariſtotele: ventriculus mugilum in cinerem redactus, & cibo ſumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quàm ventriculi gallinarum pelles.

ANIMALIA, QVAE VENENATIS HERBIS VESCVNTVR, contra earundem venenum præſtare. Cap. XXIIII.

SVNT & animalia, quæ venenatis herbis veſcuntur, & animalibus, & quùm nihil mali paſſa ſint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiuſmodi ſpectaculo admonet, quomodo ijs mederi poſſimus, qui ea ederint animalia caſu, vel vulnus acceperint. Aſinis ferulæ gratiſſimo ſunt pabulo, cæteris verò iumentis præſentaneo veneno, qua de cauſa id animal Libero patri ſacrificatur, cui & ferula: aſini lacte epoto venena extinguntur, peculiariter ſi hyoſcyamũ, ixiam, leporem marinum, cicutam, opocarpathum, aut pharicon, aut dorycnium ederint. Suillum pecus cicuta ſaturatur, ex Aeliano: ſi homo eam biberit, ſanguis congelaſcit, & eatenus contretione fit ſpiſſus, vt inde moriatur, hyoſcyamo deuorato non moritur, talis, & tanta vis veneni ſalamandræ à ſuibus mãditur, ex Plinio: immò quando ſalamandrã comederit ſus, ipſe extra periculum eſt, eos autem, qui ſuis carnibus veſcantur, interimit, Aelianus. Suillarum carnium ius opitulantur contra bupeſtrim, ex Galeno, axungia contra ſcorpionem & canum plagas, adeps cum vino ſalſo contra hyoſcyamum, ex Dioſcoride, & ſerpentes, iecur venenatorum morſibus, ex Simeone Sethi, & recrementum, ex Aetio. Sturno cicuta alimentum eſt, homini venenum in cibo ſumptus, iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & ſi quid prægustauerint, omnino non læduntur. Sed ſturno allium venenum eſt, ex Aeliano, & contra cicutam valet, vt etiam contra venena. Gallinæ taxi fructu veſcuntur, & nigræ fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Aetio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborum alimentum eſt, hominibus venenum. Lucretius.

Praeterea nobis veratrum eſt acre venenum,
At capreis adipes, et coturnicibus auget.

Et coturnices aduerſus venenum plerunq; dantur. Capræ veratro, & ſcammonio depaſcuntur, ex Dioſcoride, & Plinius. Pingueſcunt capreæ, & coturnices veneno placidiſſima animalia: bibitur caprinus ſanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibatæ reſtant, præter quàm à muſcis quibuſdam, quæ illi turmatim inſident, contra

eius

eius venenum ex eis paratur antipharmacum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere ſcimus.

Huius capitis locus erat in fine ſexti libri, ſed prætermiſſum, ne periret, huc acceſſit.

NVMERVM FRONDIVM, ET CAVLIVM, PLANTARVMQVE partium ad febrium, membrorumq; numerum valere, Cap. XXV.

NEquid deſit ingenioſæ naturæ, quo plantarum partibus demonſtrare poſſit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumùe febrium ciruitus oſtentat, vel quæ choleram, aut bilem deijciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni ſolet. Nec ſilebimus aliud Naturæ monumentum, nam ſicut tertiana plerumq; in quartanam degenerat, ſic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod caſu fortaſſe quiſpiam inſcius putaret, quùm nil niſi rata lege, conſtituto ordine à Natura ſancitum. Obſeruatio numerorum vtiliſſima, & magni vtiq; facienda. In ſacra pagina legitur Deum omnia numero, pondere, & menſura cõſtituiſſe, idemq; à Platone repetitum. Numeri à Pythagora non neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinã numerorum obſeruationem iudicauit. Nos hîc pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparem numem perfectum & plenum dixit, parem contra indignum, deficientem & imperfectum. Impar ſe ipſum addendo parit, additum pari, & conduplicatus parem gignit, vnde videtur habere vim principij, diuiſionis neſcius. Homerus quidem ſcientiarum fons vnitatis naturam in bonitate conſtituit, dualitatis in malo: nam bonum vnitatẽ dicit, afflictionem verò dualitatem. Superis imparia ſemper tribuit, inferis paria. Neſtor Neptuno immolat nouem tauros, Achilles Patrocho omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehementiores credit. Centaurium minus caule anguloſo, bilẽ ex aluo exigit: datur eius decoctum tertianis, bilem per inferna deijciens, quo factum eſt, vt febrifuga dicatur à multis. Aſarum caule anguloſo: ex Meſue bilem deijcit. Chamædris ſpecies eſt quadrangulo caule, vocant febrifugam, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemq; trahat. Meliſophyllon caulem balloti ſimilem (quod quadrangulum eſt) habet. Auicenna atrabilarios vapores à ſanguine ortos deturbare dixit; Serapio ſollicitas imaginationes tollere, ab eadem bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules anguloſos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum folijs circundantibus, & quartanis quartum, ex Dioſcoride, & Plinio. Bugloſſon quatuor thyrſos emittit. cũ ſemine & radice tritum, potumq; contra tertianos horrores prodeſt, quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloſo cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliari, & quartum quartanis. Graminis genicula nouem, vel minus, vel è duobus, tribusùe herbis ad hunc articulorum numerum inuoluti lana ſuccida nigra iubeant ad remedia ſtrumæ, panorumùe. Quod è graminum genere ſeptem internodia habet, efficaciſſimè capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefoliũ prodit Theophraſtus, facta radice arida, quæ prius rotunda erat, fitq; quadra. Dioſcorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet, in quartana quidem quaternum ramulorum folia, & in tertiana verò ternũ, in quotidiana vnius. Plinius quinquefolium pterigijs digitorum mederi. Plantago aquatica quinquenerbia eſt, etiam digitis medetur. Trifolio aſphaliti terna folia, aut ſemina: in tertianis cum vino potui dedere & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus diſcurrent. Poterium folium in tria diuiſum habet, ad tertianas, ex Plinio valere ſcimus. Helioſcopium tricoccum:

tricoccum: ſeminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbitæ ſemina bina, mirũ dictu, ſi fuerint pari numero adalligata febribus, ſanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Demoſtrant & ſuis partibus animalia eiſdem circuitibus poſſe mederi. Aranei ſunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioſcorides: araneus ſubactus cum ſplenio, & linteo illitus, prolituſq; vtriſq; temporibus, aut fronti, tertianos circuitus perſanat. Eſt & alterum genus, quod candidã, tenuem, denſamq; telam orditur, quod in alute ligatum, & lacerto appenſum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quæ cor angulatum habent. Coturnices cor tribolon habent, id eſt triangulare. Coturnicis oculi ſuſpenſi tertianam curant. Piſcibus ferè omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, ſparum triangulare. Ex Hippocratis ſententia laudantur piſces febribus, quòd humidi, & ob id molles, & facilè à noſtra natura immutantur, concoquunturq;, Galeno id etiam aſſentiente. Melanurus angulare, melanderinus, pagrus angulatum, & à Plinio inter remedia ponitur, quæ febrium circuitus tollunt, hepatus, marmor, ſcarum, merula, quæ elixa febricitantibus ſaluberrima, ex Plinio, & cor eiuſmodi habet. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur guſtatum ante acceſſiones febrium, circuitus tollit, ex Plinio.

IO. BAPTI-

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER OCTAVVS.

PROOEMIVM.

IAM ſimilitudines illas (Marine cariſſime) plantarum abſoluimus, quę ſuis partibus hominum, animalium membra, & morbos demonſtrabant, reliquum eſt, vt coronidem tandem libro imponamus, eas aggredi, quę cœleſtium ſyderum ſimilitudinem & mutuum conſenſum indicant, vt ſyderum virtutum cõpotes ſe commoſtrent: res prorſus effatu digna, admirabiliſq́. Pandũtur nobis munificę Phroneę benignitate flores tam inenarrabili colorum varietate, miſtura, numero, forma, et motu ſydera imitari, vt ne ſcriptura quidem ſufficiat imagini colorum reddendę, & contemplanti potius in tam magno ſuę fertilitatis gaudio Naturam laſciuiſſe videatur, quàm magna hominum admonitione, ſe cœleſtes virtutes poſſidere indicare. Pythagoras, & eius ſequaces terrę flores collucentes ſtellarum oculos vocabant, ac ſydera cęli flores, & ſicut in terra flores ſtellarum colores, ita ſydera in cœlo terrę pratum oſtendunt, Columella.

Pingunt et in varios, cœleſtia ſydera flores.

Immò quodlibet ſydus in cœlo cum ſuo flore in terris ſympathiam poſſidere, ſtel-

re ſtellarumq́; influxus, veluti per Pyramidem ſuſcipere dicunt, quæ in cœlo baſim, in flore conum habeat, et hoc cum ſyderibus conſenſum demonſtrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occaſum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquã, totoq́; die circumagere cum ſydere, in eius ortu mane ſpectare, & eius iter ad occaſum vſque etiam nubilo die ſequi, vel floris forma ſyderis formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex ſuperioribus vires, & proprietates ſuſcipere, et quãto puriora eſſent, puriores, & maiores ſtellarum effectus ſortiri, & quùm flores ſint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impartiri: Ob id phytoptam ſyderalis ſcientia non ignarum optarem, vt vires, quas in noſtris humoribus & artubus poſſiderent ſtellæ, ſaltem non ignoraret, & eodem tempore, vt in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur, multa enim arcana retinent lapides, immò herbis multò plures, & admirabiliores, nam nõ tam facilè ſicceſcunt, aut putreſiunt. Idem ſenſit Orpheus libro lapidum.

Ex terra verò lapidum omnium genus, inde ipſis
Robur immenſum, et varium, quæcunq́; poſſunt
Radices, tanta lapides. Magnum enim robur eſt radicis,
Sed lapidis multò maius, quoniam robur incorruptum ſemper
Generanti mater, & ſine ſenectute præbuit.
Illa verò moritur paulatim vireſcens,
Et tandem ipſius fructus, quantum ſpirans eſt,
In quidem herbas verè malorumq́;, & bonorum
Inuenis, in lapidibus verò damnum non facilè inuenires,
Siquidem quot herbæ, tot lapides.

AVRIFLORAS PLANTAS SOLARES ESSE, ET EIVSDEM virtutis compotes. Sic etiam gemmas & metalla. *Cap. I.*

ASTROLOGORVM, & Medicorum calculis ſancitum eſt, principibus duobus noſtris corporis viſceribus duo magna cœli ſydera correſpondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primò de Sole. Sol in cœlo fons caloris, in corpore cor, vitæq; principium, Sol aureo lucis radiatu mundum illuſtrat, flores aureo fulgore ſolis lucem æmulantur, eiuſq; virtutis compotes. Cordis tormenta ſunt febres, ſpirituum defectus, venena, & eiuſmodi ſimilia, ſic aurei flores ſolares his morbis ſubueniunt. Sed animaduerſione dignum non paruam differentiam eſſe in croceo colore, ſi vel ſplendidus rutilet, aut ſi hebes, obſcuruſuè caliget: ſplendor nil aliud eſt, quàm luminis continua-

ta denſitas, contra quod rarum caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quid piam æmulabitur, quùm flauum non nihil, & ſolare lumen in denſum coeuntia ſplendueriut, vel in eis Solis lumine regeſto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryſo eximium aurei floris decus, ad radiorum Solis repercuſſum coruſcam lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo corymbaceæ vmbellæ è multis extantibus bullis circinatæ, aureo aſpectu micantes, diuturnumq; ſplendorem tutantes, vt ſolarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophraſtus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoq; ex auro ignis non experto, gloriam & bonam exiſtimationem conſequi: eiuſq; vſus ad ſerpentium morſus. Abrotonum floribus refertũ, comantibus in ſummo auri fulgore corymbis: exitialium venenorum antidotum eſt, ſerpentes ſubſtratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Atriplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum langueſcunt, vulgus chryſolachanon vocat, id eſt aureum olus; valet ad ſcorpionum & aranei morſus. Chryſogonon aureo verbaſci flore, venenatorum morſibus ſubuenit. Hypericum, aſcyrumq; aureo flore coruſcant; tertianas, & quartanas fugant, & venenoſis morſibus reſiſtunt. Ruta aureo micar floris colore: ad horrores febrium circuitu repentes pota valet, redditq; inefficaces venenorũ vires, & viſus aciem excitat. Quinquefolium florem ex candido palleſcentem, auri æmulum habet: bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis floribus comatur, manũ, & pedum volis admota, mirum dictu, quàm cito febrium quarumcunq; calores remittat. Eupatorium Meſuei aureis floribus in vmbellam coeuntibus, heliochryſi modo, ſiue herba iulia: eius decoctum diuturnis febribus & ſerpentum ictibus propinatur. Tormẽtillæ decoctum omnibus venenis remedio eſt, peſtilentiæ, peſtilentibus febribus. Tuſſilago, recentiorum experimento, contra peſtem & peſtilentes febres valet. Sonchus melinis aureis floribus vſurpatur à neotericis contra febres & ſcorpionum ictus. Florenris verbaſci ſtillatitia aqua datur potanda in animi deliquijs, mirificè cor confortans, roboransq;, & ſcorpionum ictibus ſubuenit. Cucumeres ſatiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melopeponum ſeminũ cremor febribus propinatur. Hyoſcyami tertia, quaternaùe folia pota ſananr algidas febres, quas epiolos vocant. *Scorzonera* datur cardiacis, rapus, napus, & bunias venenorum vires hebetant, braſſica viperarum morſibus auxiliatur, ſinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad hebetudines oculorum, ad ſerpentum, & ſcorpionum ictus, irio contra venena datur. Hieracium vtrunq; ſcorpionibus aduerſarur. Lactuca ſylueſtris ſcorpionum, & phalangiorum morſus, chamæpitios contra venena, phalangiaq;. Lyſimachia flore aureo, acerrimum nidorem ſuffita reddit, qua de cauſa ſerpenres fu‑at. Coniza maior, ſubſtratu, fuſſituq; ſerpentes fugere cogit, earumq; plagis ſubuenit. Coronea mala coloris ſunt ad aurum inclinari, ob id Græcis chryſomela, & Maroni aurea mala ſuo præſtanti odore, quem vibrat, læthalium venenorum vires obrundit, eorumq; vehemenriam hebetat. Addit Plutarchus, pharicum præſens, alioqui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius ſalgamum olentem, ignauum fatiſcere, elanguidumq; à peculiari natura viribus exhauſtis deſciſcere, illoſq; incolumes, & illæſos commiſtum ſeruaſſe, quos inſidiantes venefici potionarunt, comperiumq; hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita ſe habere deprælienderunt. Aureus eſt color mali medici, vel citrij: Iuba in Mauritaniæ commentarijs ob id malum aureum dici ſcripſit, plures ſunt eorum ſpecies, quæ quia ex auro ruſeſcunt, aurantia dicta ſunt, ſiue narantia, ſi aurum ex viridi langueſcir, limones ſunt, ſi ſaturarè luteſcit, ponceria, ordine quo præcedunt, ita vegetiùs veneni noxas tollunt. Virgilius in Georgicis,

,, quo non præſentius vllum,
Pocula ſi quando ſæuæ infecere nouercæ,
Miſcueruntq; herbas, et non innoxia verba.

Auxilium

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ob eorũ præſtantiam fingunt Poetæ tellurem edidiſſe nunciato Iouis, & Iunonis connubio. Contra venena nil copioſiùs deſcribit Athenæus de maleficis, ſerpentum veneno multandis: quorum eſu incolumes euaſerunt: arcẽtq; peſtilentiæ contagia: roborãt cor, & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter perſicorum genera, quæ aureo fulgore nitent, vbi maturuerint, chryſomela appellamus, eadem modo pyra, & mala appia, quæ contra venena exiſtimamus. Eodem argumento metalla, gemmæ, & lapides, quæ aureo fulgore micant, vel aureis guttis ſtellati ſunt, ad eadem, quæ diximus valent. Aurum inter metalla maximo ſuo fulgore Solem repræſentat, maxima eius vis ad cor, venena, & febres, vt operi huic dicato loquemur latiùs. Chryſopraſius potri ſuccum refert, ſed paululum declinat à topatio in aurum, viſum fouet, cor lætificat, & eius paſſiones aufert. Solis candida gemma eſt, & ad ſpeciem ſyderis fulgentes radios ſpargit. Chryſolitus ab aureo colore nomen, quaſi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & dæmonas valet. Succinum ſplendenti aureo croceo eſt colòre, vocat electrum Plinius: quoniam Sol vocitatus ſit Elector, plurimi Poetæ dixere, primiq; vt arbitror Aeſchilus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Hic & differentiám nouam attulit appellando chryſolectrum, quaſi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis, & ſi cum melle attico conteratur, oculorum quoq; obſcúritatibus dicunt. Calliſtrarus cuicunq; ætati contra lymphationes prodeſſe tradit, infantibus adalligati amuleti ratione prodeſt.

CROCEAS PLANTAS, ET GEMMAS IOVIALES ESSE. Cap. II.

CROCEI coloris cognatione, poſt Solem de Ioue dicemus. Solares herbæ ex lucido in aurum abibant, iouiales verò, quaſi emaculato ſplendore proluuntur, quùm fuluo hebeſcunt, caligantq;: nec virtus diſpar, earundem ferè virtutum compotes vtræq; ſunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, vt perpetuo riſu hominem concutiat, authores quoq; habentur, immodico necari gaudio. Mentha græca in croceis corymbis, copioſos affert flores, odore & vi peramica cordi. Garyophyllata ſuo olfactu ſpiritus recreat, eruca venenatis morſibus opitulatur, anagyris ad phalangiorum morſus. Sena mundat cor, & omnes corporis ſenſus, animi hilaritatem affert, cor roborat, ſi medicamentis admiſceatur cor exhilarantibus. Aſphalatum, ſiue *ſantalum* croceo ligno eſt: Auicenna non modo cordi lætitiam efficaciſſimè afferre dixit, ſed illud non parùm corroborare, & præcipuè febribus aduerſatur. Sic crocea folia, radices, & ſucci. Phyllitis, angelicæ radix, & ſericum medicinis illis ad miſcent recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirificè reficiunt. Fuluus balſami ſuccus: abſtergit oculorum tenebras, contra venena, & ſerpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas iouias eſſe, quibus hebes croceus color in obſcurum caliget. Hyacinthos dicimus veluti croceo reſulgentes, triſtitiam fugant, & vanas ſuſpiciones, contra peſtiferæ regionis noxas. Auicenna libello de viribus cordis dicit, Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere, Marbodeus reddere hominem dicit hoſpitibus honore dignum, iuſtaq; petenti nil negatũ, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hoſtibus tutum reddit; quæ omnia à Ioue habet.

ALBIFLORAS PLANTAS, VEL ARGENTEI COLORIS metalla & gemmas, lunares eſſe. Cap. III.

SPLENDET Lunæ ſydus albo, vel argenteo colore, & procidentes ab ea radij candeſcunt: argentea ergo, vel ſummè alba lunares influxus repræſentant. Sed quia Lunæ color non ſemper idem, ſed variatur ad ſuas ætates, & diuerſas poteſtates habet, ob id ſedulus Phytopta hæc maximè animaduertere debet. Primò quũ Luna intermenſtrua eſt, ideſt æqua portione dimidiata, humida & aliquantiſper calida eſt: quùm pleno orbe tumet, calida, & quodãmodo ſicca eſt, tertio quùm ſeneſcit, ſicca & frigida cenſetur. Quarto in interlunio, quùm omni lumine orbata eſt, frigida, humidaq; euadit. Pleno orbe alba crocea eſt, quùm dimidiata eſt, alba flaueſcẽs, quùm ad coitum accedit, ſimpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quùm manifeſto ſciamus ad Lunæ vices cerebrum commoueri, augeſcente humectari, & minuente ſiccari, vt in epilepticis videre eſt. Sed ad exempla veniamus, Scylla flore ferè candido eſt, ad comitiales valet, allium comitiali morbo opitulari tradit Plinius, ſi quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galega, ſiue ſylueſtris ruta albeſcenti flore, comitialibus propinata prodeſt. Oenanthis inſperſo cibis puluere, ſalutaris. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiuſdem flore & dore. Idem de dictamno & alijs dicendum. Lapides etiam argenteo nitore fulgentes, verè lunares virtutes retinent, & ad epilepſiam, & alias lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur; epilepſiam amouet, & geſtantem caſtum reddit. Margaritæ verè argenteum lumen repręſentant, implentur roſcido conceptu, & nitent pro qualitate ſuſcepti roris, ſi purus effluxerit, candorem conſpici, ſi turbidus fœtum ſordeſcere, eundem pallere cœlo minante conceptum, ex eo quippe conſtare, cœliq; eius maiorem ſocietatem eſſe, quàm maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum, ipſo tantum cœlo gaudent, ſole rubeſcunt, candoremq; perdere, vt corpus humanum. Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubeculas oculorum valere: contingit, vt cum Luna creſcant, pariterq; decreſcant; amouẽt epilepſiam, vt multi ſcribunt, & geſtantem caſtum reddunt. Sunt & aures marinæ, & conchæ margaritiferæ & aliæ quamplurimæ argenteo vnionum colore lunari, quæ eũdem vſum, quem diximus ſubminiſtrare ægrotis poſſunt. Aſpilarem Democritus tradit in Leucopetra naſci, argentei coloris radiantẽ, cõtra lymphaticum habendum, eſt enim lymphatio cerebri furor.

PVBEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS MARTIAS ESSE & Martis vires poſſidere. Cap. IIII.

RVBRO, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium ſydus, ob id ſanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti conſecrauit antiquitas, quod ex humano ſanguine procreatum crediderit. Eiuſmodi flores ſanguini compeſcendo, purgando, & clarificando præſtare ſuperiore tertio libro tradidimus. Quod iecori dominetur color ſanguineus, aliqua ex Medicina afferamus exempla. Roſa ſanguineo colore nitet; iecorum obſtructioni mirificam præſtat opem. Centaurum aureum florem habet, qui ex puniceo in purpuram vergit: expedit cunctas iecoris obſtructiones. Anagallis iocinori mirificè prodeſt. Martiæ virtutis compotes ſunt etiam rubicundæ gemmæ: vires omittemus, quæ ſanguini valent, ſolùm martias recenſebimus. Inter iaſpidis ſpecies rufa eſt, vel ſanguineis lineis interlita: qui eam ſecum attulerit, ſecurus incedit ab hoſtibus, no

xia phantaſmata pellendo, & hominem potentem reddit, & fortem, animoſum, victorioſumq;: flammam ſine igne accendere dixit Orpheus, & lebeti impoſita, eum feruere cogit ſine igne. Sardus rubri coloris eſt; non ſinit videre timoroſa in ædibus, ſed animum auget, & victoriam præſtat contra inimicos, audaces reddit ferentes, & à maleficijs tutos. Corallium probatiſſimum eximiè rubet: Haruſpices, eorumq; Vares in primis validum geſtamen amouendis periculis arbitrantur: ſurculi infantiæ adalligati tutelā habere creduntur, ignibus diu repugnat, ex Plinio. Adèo ſanguinem mentitur, vt ſcripſerit Orpheus, ex Gorgonei ſanguinis capite exortum ſit, & filiæ ponti in cruorem irruentes, in corallium concretæ ſunt, vt ſolidum marmor exiſtimaſſes: incolumes reddit nautas è mari periculis, quùm è mari naſcatur: aduerſus domeſticas inimicitias valet, fulgura, & tempeſtates à quocunq; agro repellit, & reſiſtit ſyphoni, & fulminibus vi Mattia. Cornelius lapis rufus eſt: iracundias ſedat. Hæmatitis in Rheno flumine reperitur, coloris minij rubicundiſſimi: Plinius ad ſanguinis vitia valere dixit. Sotacus hæmatitis ſpeciem magnetem dicit, quia præcipuè rubra eſt, & ferrum ad ſe trahit, quod Marti ſubeſt: valet contra venena, extrahit ſagittas & gladios ex vulnere, ex Galeno timores, & ſuſpiciones aufert, tritus, & ſuper ardentes prunas iniectus, vt fumus ad cerebrum penetret, & videbitur à phantaſmatibus infeſtari. Orpheus Marti ſubeſſe dicit,

Magnetem verò validè amauit bellicoſus Mars.

Rubricam ſinopicam laudauit Dioſcorides, quæ iocinoris imaginem referret, eamq; dari iubet iocinoris vitio laborantibus. Hepheſtites lapis rutilans, & rubicundus, accenſas iras compeſcit, & tutum gerentem reddit.

CARNEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS VENERI FAmulantur. Cap. V.

DILVTIORIS ruboris, ſed peramœni, & blandi venereum ſydus eſt, veluti purpurei obſoleti clari. Vulgus quia carnis colorem æmulatur, *incarnatum* vocat, omnium ſpecioſiſſimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidi, generationi ob id aptū, & Veneri dicatū. Exempla erunt. Anthirrino ſunt flores roſei albi, veluti purpurei, veluti ex rubro violacei: quo perunctos venuſtiores fieri, nec vllo malo medicamento lædi poſſe, referunt Magi Pliniani. Malua ſuppunicante florum colore, velut ex purpureo albido. Veneri naſcitur: ſemen vnicaulis aſperſum genitalibus fœminarum augeri auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Garyophyllorum flores dilutius purpuraſcunt ex candido, quaſi purpurea aſpergine: ad venereos effectus, quaſi commendatiſſima dote. Inter roſatum genera vnum eſt: minus rubens diluto roſeo mirè amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ vitia, & conceptiones diuinis pollere viribus ſcribunt, vſus horum fœminis eſt, circundato collo monilium vice, contra ſudorum virus, & amorum illecebras, ob quas dotes Veneri illud noſtri maiores ſacrarunt. Amygdalarum flores ſubruffi, vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos coloſſinus, in roſæ modum purpura nitet: Theophraſtus appenſam hærentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menſes ciere appoſitu. Eadem dote commendantur gemmæ, lapideſue, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto inſigniuntur. Coroneolus lapis roſei, vel carnei coloris eſt, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum ſiſtendum Marbodeus valere dixit, ac digito, collòue adhærens, excandeſcentes iras reprimere, decet enim Venereos non iratos eſſe. Onyx eiuſdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguium eſt, admiſta

miſta rubori albedo, velut carnibus vngue interpoſito, & vtroq; tranſlucido, auget ſaliuam pueris, partumq; accelerat. Sardus obtuſius nitet. Sardonix ex ſardo, & oniche compoſitus lapis vtraſq; vires retinens, cuius virtus eſt hominem hilarem ex atrabilari reddere.

LIVIDI, VIRIDES, PVRPVREI, COERVLEI, ALBICANTES colores ſaturnini ſunt, lieniq; medentur. Cap. VI.

LIVET atro pallore ſaturninũ ſydus, viridi, purpureo, vel cœruleo, ſed non exacto, at hi colores, vt ex albo pallentes videntur, hebeſcentes, & ſine fulgore illo, eiuſmodi colores in floribus lieni medentur, cui præeſt Saturnus. Myrica muſcoſum florem ex purpura albicantem profert: ſues dum dulcedinem pabuli ſectantur (eſt enim inſatiabile pecus) ſupra modum æſtate ſplenis incremento laborant, cui occurritur, ſi fabricentur canales, alueiq; è tamaricis trunco, repleanturq; aqua, & deinde ſitienribus admoueantur, quippe ligni medicabilis ſuccus epotus compeſcit tumorem, ex Columella: lienoſis ſuibus mederi tradit Democritus Phyſicus, aquam, quæ potãda obijcietur, in qua candentes myricę carbones fuerint reſtincti, conſulitq; hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myriceis igni flagrantibus exuſtum, ex Plinio. Chamædris flore purpureo lienem ex aceto pota conſumit. Teucrij flos, chamædris floribus ſimilis, ſpleni optimè fauere natus eſt: nam lienem potenter abſumere tradit Dioſcorides: ſed Plinius à Teucrio ſic tradit inuentam, quùm exta ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eumq; exinaniſſe, ob id quibuſdam ſplenium vocatum. Narrant ſues, qui eius radicem edant, ſine ſplene inueniri. Amaracus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris lienoſos iuuat. Betonica flore purpureo obſoleto, datur lienoſis moleſtijs, denarijs ſingulis in aceto mulſo. Hyſſopus lieni cum fico, nitroùe illinitur. Tragoriganum lienoſis ex aceto bibere prodeſt. Pulegium flore in purpuram languẽſcente, lienoſis cũ ſale vtiliter illinitur. Vrticæ genus vnum florem album mittit ſubpurpureum, ex Dioſcoride, qui lienoſis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præſertim fœmina albidiores, obſtructos lienes iuuat. Aſarum purpuraſcente flore ad lienis infartus, ſcirroſoſq; tumores, ex Meſue. Lupinus purpureo flore lienoſis prodeſt. Ad lienis dolores efficax eſt dictamnus, qui ex Virgilio.

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs, & flore comantem
Purpureo.

Eiuſdem coloris lapides, eiuſdem ſaturninæ virtutis participes ſunt, nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Calcedonius lapis hebeti colore palleſcit, valet contra dæmonum illuſiones, & agitationes phantaſticas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius ſpecies libidinem cohibent. Inter iaſpidis genera vnum eſt, quod ex viridi palleſcit, curat hemorrhoidas & phantaſmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venerem, & conceptum denegat. Topatius ex viridi pellens; ad hemorrhogiam valet, ſuper bullientem aquam expoſitus ſua frigiditate feruorem ceſſare facit, ob id frenat iram, & laſciuos impetus: valet contra phreneſim, & triſtitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris, Marbodeus idoneum prædicat ſcrutantibus abdita, & qui præſcire aliquid quæſierint, ſuſpenſus collo fugat hemitritæum, compeſcit Veneris incentiua, & dœmoniacas illuſiones auertit. Praſius viridis, ceu ſmaragdus, Alberto teſte, quaſdam iaſpidis, & quaſdam ſmaragdi virtutes habet. Lapis cœruleus, quem *azuli* vocant, cœli, & ſtellarũ [illegible] aureis micat ſcintillis, Auicennæ, & Meſuei teſtimonio ad atrabilarios

rios effectus valet Armenium, Alexander Trallianus albo veratro præfert, ad deijciendam melancholiam, cui ſubſcribit Aetius, & Actuarius. Sapphirus cœrulea gemma ſua frigiditate febriles ardores expellit, ſi circa pulſatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat: caſtum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuotum geſtantem reddit: melancholicos terrores expellit.

VARIORVM COLORVM FLORES, ET LAPIDES MERCVRII ſydus repræſentant. *Cap. VII.*

PLANTARVM flores, qui variorum colorum miſturam referunt, Mercurium te admonebunt, ſplendet enim in Mercurij ſtella amœna cunctorum colorum miſtura, Saurni viride & pallidum, Veneris roſeum, Iouis croceum, Solis aureum, Mercurius præeſt memoriæ, cerebro & eloquentiæ. Iris à cœleſti arcus ſimilitudine nomen accepit, repræſentātur in eo multi colores: in vniuerſum magnus iridis ad omnia vſus: cerebrum ex craſſa pituita ſuccus expurgat. Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: ſiquidem alijs in centro aureis foliolis, rubentibus ſtipatis, in alijs ex candido rubentibus, verſicoloribus, & adeò folia inter ſe ſtipant, vt ſericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum à pituita, & eiuſmodi ſimilia. Dicemus eadem in lapidibus, ſcilicet colorum miſturam Mercurialem eſſe lapidem demonſtrare, & mercuriales vires largiri. Occurrit primò opalus, in eo carbunculi tenuior ignis, eſt amethyſti fulgens purpura, eſt ſmaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili miſtura lucentia, non eſt inconueniens tot virtutes habere, quot ei inſunt colores, omnium philoſophorum ſuffragijs confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolus duplici colore ornatur flauo, & nigro, alijſq;: cuius virtus eſt gratum populo facere. Iaſpidum genus eſt vnum variè coloratum, polygrammos vocant, ex varijs colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus præeſt Mercurius. Panthera lapis eſt habens varios colores, ad ſimilitudinem animalis ſui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roſeos, virides, & purpureos. Inſpiciendi in eo colores ſunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo cum fers, victor eris. Achati multi ſunt colores, reperies in eo viridem iaſpidem, ſardium cruentum, ſplendentem ſmaragdum, & minij colorem, præterea in ipſo æreum, & verni pomi colorem, omniū optimus, qui fuluum leonis colorem habet, dictum leontoſeryn, interſtinctum maculis flauis, albis, nigris viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quæcunq; petieris, aſſequeris, vt hilaris domus redeas: contra ſcorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neq; inter lapides vllum meliorem prædicat, optimas vires cœleſtis influxus retinere, quem ſi Aiax ſecum habuiſſet, contra Vlyxem facundum victoria potitus eſſet, ſed ſpreuit Deorum conſilium. Amethyſti gemma varia purpura pellucet, & varijs coloribus interlitus, arcem cerebri defendit à temeti obſidione, & ob id Mercurio ſacrauit antiquitas.

HELIOTROPIAE HERBAE, ET LAPIDES SOLARES SVNT, eiuſq; dotes participant. *Cap. VIII.*

DIXIMVS ex coloribus florum, quibus planetis ſtirpes ſubderentur, nunc heliotropias ſubnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horaſq; agricolis, etiam nubilo die, oſtendunt. Theophraſtus de his, quæ florent aliqua ſequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus: nam is quoq; (dum ſolſtitium agitur) ſequitur, & hæ partim naturalem habent

cauſam,

cauſam, partim fortuitam. Multo magis mirum loti Aegyptiæ, calycem, & caulem, nedum papauera, Sole oriente, patefieri, & ad occaſum verò ſyderis comprimi: ſcapum enim florem in medias vſq; noctes à veſpera abire in lacum, vt ne demiſſa quidem manu compræhendi poſſit, vertitur deinde, paulatimq; ſubrigitur, diluculo reddit, dehiſcente flore ad Solis ortum, vt planè à terra altè abſit, & extra vndas emergat. Cuius rei cauſam calori, frigoriùe retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quaſi concreto, tùm deſtituitur ſui caloris facultate, ſeſe vtiq; aperit, diffuſo iam calore, relaxanteq;, quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ deſcendunt altiùs, imbecillitate quadam prouenire, & quaſi peſſum ire conſtat Solis abſentia, gliſcente præſentis munere vegetiora reddi, atq; eo veluti adminiculo fulta emergere, ſed quæ vndis conduntur feruentioribus, æſtuoſiſq; magis: has euntis & redeuntis gnorunt ſyderis vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ego potius euenire iſs conſueuit, quæ permulto humore madent, ea nanq; dum vi caloris exauſta ſuguntur, eo ferri, pronaq; inclinari par eſt, quo Sol humorem ferueſaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol eſt author, qui alliciens ad ſe humentem ſuccum, folia ſecum trahens, rapit ſic, vt is creat, illa procliuia ſequantur. Hæc Theophraſtus. Serides omnes ſpecie cicoreaceæ, nubilo etiā die, Solis exortu panduntur, & cum eo circumaguntur in occaſum, noctu ſemper compreſſæ, & interdiu dehiſcentes. Inquit Plinius, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioſcorides cardiacis per ſe, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena eſſe. Maluæ flores, quando Sol meridianus cœli noſtrum verticem ſcandit, tunc quaſi ſyderis iubaris inhiantes, ſe pandunt, poſt vna, atq; altera hora, illius veluti digreſſu, & deſiderio mœſti marceſcunt, & occluduntur, ob id Theophraſtus horariam vocat. Columella molochen illo verſu.

Et moloche, prono ſequitur quæ vertice Solem.

Prodigioſum Naturæ miraculum, vt herbæ, nubilo die, deliteſcentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati ſyderis ſedem foliorum ſtratu, conuerſioneq; demonſtrent, immò veriùs ſolarij vicem exhibeant, ita etiam, vt non aperto Sole, horas colligere poſſimus. In magnis eſt laudibus, & de ea mirè traduntur, ſed magis ſi quotidie quis ſucci ex quolibet ſorbeat cyathum dimidium omnibus morbis cariturum, Heliotropij flos ortu Solis aperitur, & occaſu clauditur, ideoq; ſolſequia, vel Solis ſponſa, quod expergiſcatur, & occubet crepuſculis ſopita, deſiderio quodam redeuntis ſyderis, ex ortu, item perdius, atq; fœdere quodam amantis intueatur Solē, & ob id amica ſolis aliquibus dicatur. Multa de hac Magi pollicentur: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent ab ipſo ægro, precariq; eum, ſoluturum ſe nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant helioſcopon, Solis iter ſequitur, & prono ſemper vertice cū eo pergit ad occaſum, perdiuſq; ſemper ad eum ſpectat, ita vt nonnunquam videatur eius intorſiſſe coliculum, tanta eſt auiditas ſectandi ſyderis. Aſſumptum cor inuadit, vnde cum ſumitur, medicamentis illis admiſcetur, quæ cor roborant, ex Meſue. Hemerocallis flores Athenæi coniuuę tabeſcere, Sole cadente & rurſus oriente pullulare dixerunt, non quidem prorſus marceſcere, aut defluere, ſed occurſu humentis noctis frigidiuſculæ contrahi, collabiq; in ſeſe flores, qui proxima luce, radijſq; Solis colluſtrati explicantur, & quaſi reuiuiſcunt: vtuntur eo, neutericorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulſatione concuſſos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horaſq; agricolis etiam nubilo die demonſtrat: diſcolorem hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon ſuo flore Solem ſequitur, ac ſereno cœlo fatiſcit, nubilo verò contrahitur, occluditurq; calice, congener eſt *ſcorzoneræ* vocatæ, cuius ſuccus cardiacis datur, animi deliquijs, & cor-

& cordis pulſu, tremoribus obnoxijs, & commanducata triſtitiam diſcutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quùm ad Solem vertatur, heliotropij nomen meruit: bilẽ extrahit, ex qua tertiana febris gignitur, vt cæteræ ſolares herbæ. Idem in lapidibus conſiderandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgò *heliotropia*, qui batillo aquæ pleno, ac Solis radijs percuſſus Solem ſanguinolentum reddit, ac eclipſim oſtendere videtur, ob hãc, quam cum Sole ſympathiam habet: ſolaris virtutis eſt compos: præſtat vaticinijs, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tempore incolumes ſeruat, pellit venena, & cõtra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos propè diuinos, in quibus veri Solis radij inſiti ſunt, recti, ſplendentes, in quibus veluti comæ apparent, & forma inuicem differentes, hunc quidẽ chriſtallo ſimilem, illum verò chryſolito, niſi radios haberent: & eis multùm prodeſſe, quibus Sol ſpiritum impreſſit candidæ lucis, ad ſolares influxus præſtantiſſimi.

HERBAE, LAPIDESQVE, QVI AD LVNAE VICES MOVENtur, Lunares eſſe. Cap. VIIII.

SVNC & ſtirpes, lapideſùe, qui ad Lunæ motũ creſcunt, decreſcuntq;. Obſeruatum eſt ab antiquis omnia terra, mariq; naſcentia, creſcente Luna, gliſcere, & ſeneſcente, tabeſcere, cæpe ſola omnium olerum ſyderis cõtraria damna ſentire, viceſq; augendi, minuendiq; cõtrarias habere, reuiuiſcit enim, ac regerminat, decedente Luna, contra autem inareſcit, adoleſcente, quare Peluſiotæ Aegyptij ſacerdotes cibis cæpas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduerſus Lunæ vices medicamenta præbere. Qui enim epilepſiæ morbo obnoxij ſunt, creſcentis Lunæ damna ſentiunt, & cæpas edendo huic morbo occurrunt, innumeriſq; periculis factis, ita demũ eſſe compertum eſt. Scilla è cæpaceo genere vertiginoſis, & comitialibus propinatur, ſi ex ea acetum conficitur, quod ſcillinum vocant, alliũq; comitialibus datur, vt ſuperius diximus, eius ſpeciei. Præterea fabę ſolæ frugum exeſæ replentur creſcente Luna, ſed inexpertæ adhuc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet formè Luna luteos nouos flores inſtaurat, qui breui in pappos abeunt, datur contra comitiales. Eſt & ſelenites lapis, quem aliqui aphroſelinum vocant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginẽ reddere, quæ cum ea quidem augetur, & decreſcit, cuius ramenta comitialibus in potu dari iubet Dioſcorides. Sunt qui tradant in armo pantheræ ſimilem Lunæ ineſſe maculam, creſcentem in orbes, & cauautem pari modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo vtilis eſt ijs, qui vertiginem patiuntur, ſi eius odor inter aſſandum recipiatur, ex Plinio.

DE LVNARIBVS HERBIS NOCTV AD LVNAE LVCEM ſplendentibus. Cap. X.

LVNARES hebas ſubnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad Lunæ motum moueantur, quandam cũ Luna ſympathiam habere dicuntur, & lunares vocant. Has ad comitiales morbos, & ad fœcunditatẽ facere credũtur, quod Luna fœcunditati, & generationi patrocinetur. Herba eſt cynoſpaſtos, alio nomine aglaophotis; eſt enim hoc nomen grçcum à lucis ſplendore inditum inter cęteras herbas deliteſcit, nec vllo modo agnoſcitur, noctu verò ſtellæ inſtar lucens & igneo ſplendore coruſcans, facilè in conſpectum venit, itaq; ſigno ad eius radices defixo, diſcedunt abſq; eo, neq; colorẽ eius interdiu, neq; ſpeciem cogniturí, nocte iam exacta, aduentant, & herbam ex ſigno agnoſcunt, ſed euellere cauent primùm quùm eius naturę imperitum periſſe ferant, canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbę ſtipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obijciunt longiſſimè recedentes, canis ad carnes properans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vſus herbæ inter cætera ad comitialem morbum, remedium ex ea homini commendãt, & ad oculorum vitium, quũ ei videndi

facultas adimitur, ex Aeliano. Alia eſt Democriti aglaophotis à Plinio deſcripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim Ioſephus in belli iudaici commemorat hiſtori,s: vocant recentiores lunariam grecam herbam quandam, quæ ſemina affert longiuſcula inter latas & planas ſiliquas, quæ veluti tenuiſſimę laminæ ſunt: hæ maturæ noctu ad Lunæ lucentis imaginem in ſuperficie ſua læui, ſplendidaq;, vt ſpeculum reddant, vt inde lunariæ nomen ſit impoſitum. Alij quod folium, quia vtrinq; folliculum in medio facit, & intra ſemen continet, argenteo nitore ſplendet, & ſplendor ille ad Lunam nitet, vt ſpecularis lapis, flores cœruleos habet remediũ ex ea aduerſus comitialem morbum probatum audio. Pœoniã, Apuleius dicit, noctu lucere, tanquam lucerna, ob id noctu à paſtoribus inueniri, & alio modo aglaophotis dici. Si lunatico iacenti impoſita fuerit, ſtatim ſe leuat, vt ſanus, & ſi eam ſecum habuerit, nunquam ei accidit. Nyctegreton inter pauca miratus eſt Democritus, colorẽ ignei folijs ſpinæ, à terra ſe attollentem, præcipuamq; in Gedroſia narrat, eruitur poſt æquinoctium vernum radicibus, ſiccatuſq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Magos, Parthorumq; Reges, vti hac herba ad ſuſcipienda vota, eandemq; vocari chenumychon: quoniam anſeres à primo conſpectu eius expaueſcant, ab alijs nyctilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat.

ANIMALIA, QVAE CVM LVNA QVENDAM CONSENſum habent. Cap. XI.

SVNT & animalia quamplurima, quæ cum Luna cõſenſum quendam habere videtur, hæc omnia ad comitialem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre auſim. Aelurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandum ælurum marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices ſentire, mutareq; pupillas oculorum ſyderis curſu; ſi quidem diluculo exortu, protenduntur, & eædem meridie contrahuntur in orbem, occaſu Solis obſcuriores hebeſcunt. Iſidis numen totum complecti in ſe naturam Aegyptij credentes, ideò illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius ſyderis beneficio Naturæ pars multa ſtat, notas & imagines quaſdam, præſertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo decrementa, incrementaq; augeri pupillas in æluris, & minui, pleriq; teſtati ſunt, nec id tantùm, ſed noctu, & in tenebris ſyderis illius modo fulgere, & quod maximum eſt, fertilem & vegetabilem Lunę naturam fœcunditate ſua, exequare. Muſtela eius ſpecies eſt, cuius caro ad comitiales valet, ex Auicenna, ventriculus ex Dioſcoride, ſanguis ex Galeno, cinis cerebri, teſticulorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua triſtes eſſe, nouam exultatione adorare Solinus dixit, quibus in ſimiarum genere cauda ſit, Luna caua triſtes eſſe, ait, nouam exultatione adorare, Plinius. Aegypti pro Luna cynocephalum pingũt, propterea quod animal hoc conſenſum quẽdam quoad Lunæ cum Sole coitũ afficitur, habet, vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congredies expers luminis permanet, tum mas quidem cynocephalus nec quoquã intuetur, nec veſcitur quicquam, ſed demiſſo in terrã vultu, Lunæ tanquam raptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: fœmina verò, præterquàm quòd nuſquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, inſuper è genitali vaſe ſanguinem mittit, idemq; ad hæc vſq; tempota in ſacris ipſis cynocephali nutriuntur, vt ex ipſis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognoſci poſſit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt ſtantem, manuſq; in cœlum attollentẽ, ac regium inſigne capite geſtantem, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ cõgratulari, ex Horo: cor ſimiæ aſſum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, contra comitialem morbum valet, ex Rhaſe. Elephantis religio & veneratio ſyderum, & Solis quoq; & Lunæ, ab interlunio creſcente Luna elephantos intelligo quadam Naturæ recõdita ratione, ex ſylua primùm, vbi naſcuntur, ramos decerpere, eoſq; deinde ſublimes ferre, tum verò illos ad Lunam ſuſpicere, ac leniter ramos mouere, tã-

quam

quam ſupplicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Aeliano: Ebur exhibetur cum mulſa, valdè inſigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis præſtat, ex Plinio. A coitu creſcente Luna muris iecuſculum miruminmodum ſibi fibram quotidie quandam progigni vſq; ad Lunam plenã, deinde Luna decreſcente, fibræ pariter decreſcunt, ac in vnum corpus extenuatæ paulatim euaneſcunt, ex Aeliano, & Cicerone, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Aegyptij ſacrum habent, quia eius iecur minuitur, quùm Luna obſcuratur. Murem diſſecans per Lunæ ſilentium, iecur ipſius extrahitur, & aſſum epileptico, vt comedat exhibeto, ex libro parabilium Galenus. Gallinaceum, exoriente Luna, quaſi diuino quodam ſpiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Aeliano: gallinacei teſtes ex aqua cœleſti bibendos dant, antecedente quinq; dierum abſtinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari poteſtate oſtrearum, conchiliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & rurſus minui referunt. Horatius.

Lubrica naſcentes implent conchilia Lunæ.

In cauſa ſunt propriæ Lunæ affectiones, quæ ſunt, rigore & modico colore humectare corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmodum Sol ſuo calore fœcundat omnia, quia omnium vita oritur à calidi & humidi commiſtione, & fouetur vtriuſq; tẽperamento. Sol maſculum ſydus, mariſq; vicem gerit, Luna fœminæ fœmineum ſydus eſt, molle & nocturnum, ſoluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchilia & vniones ad comitiales valere. Porrò mirum formicam ſentire vices ſyderis, interlunio tempore ceſſantem & plenilunio noctibus operantem. Quin & ſcarabeus totidem digitis, vel pedibus nititur, quot menſis diebus conſtat, in quibus Sol exoriẽs ſuos perſequitur curſus, is Solis, & Lunæ coitum apertè demonſtrat, quandoquidem ex bubulo ſtercore pilulam ab ortu ad occaſum rotando verſans in orbis imaginem effingit, quam viginti octo diebus, facto humi ſcrobiculo, adobruens tantiſper celat, dũ ſigniferum ambiens Luna ad intermenſtruum reuertens, ſileat, apertoq; tum orbiculo, coitus ſyderum denuncians, nouam prolem ædit, nec aliam naſcendi nouit originem; quorum viridium natura contuentium viſum exacuit, ex Plinio.

ANIMALIVM CEREBRVM, QVOD AD LVNAE VICES CRESCIT, ſeneſcitq; lunare eſſe.. Cap. XII.

EST & cerebrum quorundàm animalium, quod cum Luna creſcit, decreſcitq; valdè ſenſibiliter, quàm & hominum, omniumq; animalium etiam ad Lunæ vices augeatur, minuaturq;. Prudentes chirurgi plena Luna caput non aperiunt, quia tunc cerebrum magis diffundi, & totũ cranium impleri vidimus. Hippocratres libro de morbo comitiali. In morbo ſacro cerebrum nimis humidum eſt, cognouerit hoc autem ipſum quis maxime ex ouibus, & præſertim capris. Hæc enim frequentiſſimè eiuſmodi morbo corripiuntur, quod ſi caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum, ſudore refertum, & male olens. Plutarchus in quæſtionibus rerum Romanarum caprã, præter cætera animalia comitiali morbo tentari refert, proptereaq; veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe: carnes capræ in rogo hominis toſtæ comitialibus valent, vt diximus. Cerebrum capræ traiectum, priuſquàm lac detur infantibus, diſtillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus iecur propinat, Dioſcorides lac. Ouibus ſemper humidum cerebrum, & comitiali morbo corripiuntur: ad comitiales morbos mirificè laudatur ſanguis pecudum. Plinius fel alibi laudat, ſudores Serapio, & œſypum cum myrrhæ momento. Cerebrum ſuis pinguiuſculũ, ex Ariſtotele, decreſcẽte Luna magis minuitur, quàm vlli animalium. Aegyptij ſuem proſanum exiſtimãt, videtur enim præcipuè iniri decreſcente Luna, ex Plutarcho libro de Iſide, contra comitialem morbum dantur ſuum teſticuli inueterari, tritiq; in lacte ſuis, præcedente vini abſtinentia, & ſequente continuis diebus, Iotium apri bibat cum oximelle & reme-

dium capiet, ex Plinio. Diſſectis, Luna creſcente, hirundinum pullis, qui primo partu excluſi ſunt, in vtero eorum lapillos duos offendes, ex quibus vnum colore varium, alterum paruum eximes, ij primo quàm terram attingant, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitialibus proderunt, & ſæpè prorſus eos recreabũt, ex Dioſcoride. Caput coturnicis apertum humidum eſt, & fœtidum, ob id epilepſiæ ob noxium, Plinius. Coturnices propter comitialem morbum damnauere menſæ, & deſpui conſueuere, quem ſolæ animalium ſentiunt, præter hominem: ad morbum comitialem remedium valẽter efficax: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, ſtanneo vaſe repoſitum, & quùm quiſpiam morbo comitiali prolapſum videris, eo faciem oblinito, & admiraberis eiuſmodi auxilij efficaciam: nam ſtatim æger reſurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum eſt, & comitiali morbo corripiuntur: diximus ſupra gallinaceos teſtes ad caducum morbum valere. Aelianus Demonſtrati opinione piſcem Lunam appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrũ, cyanei coloris, in formam ſemicirculi Lunæ, & eum ipſum quũ eſt Luna plena, impleri, & implere, nempe ſi decreſcente Luna arboribus appenderis, exiccari, atq; interire, ſi plantis marceſcere, ſi plena Luna in id aquæ inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore, ſin extrema Luna aquam exareſcere.

FLORES SOLIS FORMAM EFFIGIANTES, ET ANIMALIA *Solis vires retinere.* *Cap.* XIII.

FLORES ſunt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumeſcunt primo prægnantia florum inuolucra, & pro alabaſtro ſphæricum orbem oſtendunt, quo fatiſcente & in folijs ſe explicante, radiatum orbem circinatum per extrema ſtructili quadam ſerie numeroſis foliolis demonſtrant, veluti radiolis, videnturq; Solis radios emẽtiri. Heliochryſon folijs circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba eſt, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphtalmi flore aureo ſtellato, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio vmbo prominet villoſus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humenti, ac recenti ad animi paranda commoda, lætitiamq; inuehendam, & mœſtitiam expellendam, ex qua dote plurimi fecerũt eam antiqui: & nepenthe illud ægyptium ex ea vna confectum opinati ſunt. Heliantem vocant in Themiſcira regione, & Ciliciæ montibus marinis: hanc cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Perſarum Reges, vt fiat corpus aſpectu iucundum. Anthemidi flores in cauliculis bullatum glomerulum luteum, quaſi modiolum in medio cingentibus foliolis, alio nomine chriſocome, ideſt auricoma dicta. Ab Aegyptijs ſapientibus Soli ſacrata, febriumq; omnium remedium putatur. *Scorzonera* vocata flores profert etiam radiatos: datur eius ſuccus cardiacis, & animi deliquijs. Caltha florem habet in orbem circinatum, vmbone in centro perſpicuo extante, cingentibus circumquaq; veluti radiolis multifidis circumdatum, ex auro fulgore rubenti, nulli florũ ſpecioſitate ſecunda: acetarijs inditur ad cordis affectus, & ad aciẽ oculorum excitandam. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur, ad cordis robur, & ad venena valent. Leo rotunda facie eſt, eoq; nomine Solem referre, quùm & in ambitu radiorum, quandam imaginem pilos referat præfulgidæ & quodamodo igneæ eius pupillæ, Aegyptij Soli ſacrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis ſubſtantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præſtat animalibus, vt præſtat Sol inter ſydera: validior eſt leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat poſterioribus membris, æquè Solis vis in prima diei parte ad Meridiem increſcit, vel prima anni parte à vere in æſtatem, mox elangueſcens deducitur, vel ad occaſum, qui diei, vel ad occaſum, quæ anni pars videtur eſſe inferior: idemq; oculis patentibus, atq; igneis cernitur ſemper, vt Sol patenti, igneoq; oculo terram conſpectu perpetuo, atq; infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumento Hori throno leo

nes

nes ſubijciunt: cuius adeps cum roſaceo febribus medetur, ex Plinio, vel eius adipe peruncti faciliorem gratiam apud Reges, populosùe promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, ſimulacrum eſſe videtur, vtpote particulari quadam, & occulta ratione Naturę intentiſſimis in eius orbē oculis proſpiciens, atq; hinc eſt quod Medici ad ſananda oculorum vitia hieracio herba vtuntur: Vnde etiā fit, vt Solem interdū, tanquam viſus authorem & dominum accipitris forma pingunt. Aquila Soli ſacra, nō Poetarum figmento Ioui, quùm & ipſimet ignem Soli aquilā ſubripuiſſe dicant: nimia caliditate prædita eſt, vt Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito calefiant: oua in Solis orbem intenſiſſimè perſpicit, & filios vt contueantur cogit, ob id eius lapidem di uitias augere dicunt, & dextrum oculum ad gratiam valere, prodeſt autem febribus, ex Tralliano: Gallus magis eſt ipſo leone ſolaris, & ob id leonem fugat, horas aduenientis Solis prænuntiat, vt de alectore fabulantur Poetæ; criſtis & auribus gallinaceorum cre matis, tritiſq; cum oleo perungi iubet febrientes.

STIRPES, QVAE LVNAE QVANDAM FORMAM REFERunt, lunares eſſe. Cap. XIIII.

SVNT & herbæ, quæ falcatis lunatisùe folijs, ſiliquis, alijsùe partibus, & lunaris virtutis compotes ſunt.

SENAM primò, mox herbam sferra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, vt ad Lunæ imaginem lunam folia contuearis.

Sena lunatis ſiliquis eſt, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis ſenſus confertq; omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, neruos & oculorum aciem, ex Meſue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinq; ſeptẽ annexa refert lunata, numero frondium quoq; numero dierum cuiuſcunq; eius quartæ referunt, inexploratæ adhuc dotis, ſed auguramur ad eadem remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro de fluuijs in Apſanto monte iuxta Tracheũ flumen herbam ſelenitem gigni ſcribit, à qua diſtillantem ſpumam paſtores initio veris pedibus illinũt, vt à ſerpentibus tuti ſint, abſurda quadam perſuaſione vulgi, ſpumam quãdam dimittere credit, vnde ſpecularis lapis aphroſelinus cognominatus, quaſi ex Lunæ ſpuma concretus, & comitialem morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarũ genus eſt, cuius fructus os lunatũ habet, oſſeumq;, dente cõtra faſcinationes religione politũ, ex Plinio. Sunt & pectines marini multipliciter, & variè effigiati, inter quos lunati ſunt, & diximus cõchilia ad comitiales valere. Alectorolophos folijs criſtatis, falcatis, viſitur, inter quæ lunata emicat ſiliqua, mẽbranacea cute obducta: Plinius ad oculorũ caliginẽ valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui hęrent incuruati, eum hordeo matureſcente, creſcente Luna effodi iubent: & menſes ſiſtit, ſi ferro nõ attingatur. In anaxarytide, ob eandem figuram ſic dicto, rumicis genere, eminentibus vtrinq; tanquam cornibus: mulierum profluuia trita, & admota cohibet, toſta in vino menſtrua commouet. Arum latum folium habet circa primũ à pede ortũ, eminent vtrinq; cornua: in eclegmate menſes cit, habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, ſed adhuc inexpertæ dotes.

CYCLAMINI, perſicariæ, & ari maculoſa folia proponimus obuia, vt dehoneſtantium Lunæ vultum macularum maginem contempleris.

MACVLOSAE STIRPIVM FRONDES, LVNAE MACVLAS oſtendentes lunares ſunt. Cap. XV.

ETIAM ſtirpes ſe lunares eſſe fatētur, animalia,& lapides, quę maculas in folijs, fructibus, pellibus, & lapidibus oſtendunt. Cyclamino folia inſunt varia, nam ſupra, infraq; albicant maculæ: ſuccus eius ad purgandū caput infunditur naribus. Arou folia paucioribus diſtincta maculis habet: dātur vtiliter fœminū dragmæ duæ adciendos mēſes. Chamęleo niger foliorum colores variat, vt hic viridia, alibi albicantia, alibi rubra inueiantur; fluxiones inhibet, quas rheumatiſmos vocant, & hydropicos curat. Perſicaria in folio linæ maculæ modo conſcripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molibdenæ effectus: nam ſi oculis religetur, plumbum, quod eſt genus vitij, ex oculis tollitur.

SOLARES HERBAS ESSE, QVAE SVB TORRIDA ZONA naſcuntur. Cap. XVI.

SVNT & multæ ſtirpes, quæ ſub torrida Zona naſcuntur, quas ſolares eſſe dicemus, ſic & animalia & lapides: maximè enim ibi Sol viget, ſolaremq; vim imprimit, vnde calidæ & ſiccæ ſunt, cordi ſubueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balſamum in Iudæa naſcitur, & præſertim Hyerico: ad ſerpentum & venenatorum morſus valet, caligines oculorum diſcutit, febrium horrores illitu tollit, cor mirificè eius olfactu re[illegible]citur. Cinnamomum Aethiopia Traglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Garyophylli in India orientali gignūtur, cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & viſus exacuunt. Caſia in Aethiopia naſcitur, in tractu Arabiæ odoriferę, viperarum morſibus reſiſtit, & ad viſus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra ſunt ſtirpes, quæ Septentrioni obijciuntur, locis humidis, frigidiſq;, quibus Luna prǽeſt. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ adèo algentis ingenij, vt potenter interimat, cohibet rheumata, & ſic de alijs.

QVAE CONTRA COELVM SVRRIGVNTVR CONTRA FVLmina valere. Cap. XVII.

VIDENTVR hæc quodamodo cœleſtem naturam ſapere, quomodo fulminibus & tempeſtatibus obuiandam ſit, & ijs ſatisfaciendum, qui in cauſarum diſquiſitione ſe torquent, quùm aliqua fulminibus nōn feriantur, ratione aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempeſtatum tempore, & imminentium fulminum, contra cœlum ſurriguntur, quaſi cœlo colluctatura, ſine dubiò tempeſtatibus, & fulminibus obuiari, ijs figuris oſtendentes, ſe contra ea præparantes, aut occulto conſenſu tueri, idq; etiam antiquiores naturales ſentiſſe video. Nam Plinius de phoca loquens ait. Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, ſenſum æquorum retinere tradūt, ſemperq, æſtu maris recedente, inhorreſcere. Ob id pauidi ne fulmine feriantur, tabernacula è pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellāt, contegunt, quoniam hoc ſolum animal ex marinis fulmen nōn percutiat. Seuerus Imperator lecticam ſuam corio vituli marini tectam voluit. Nos ſæpe obſeruauimus auſtrinis ventis inſurgentibus, inhorreſcunt pili, borealibus verò deſides euadunt, eodem modo de hyænæ pelle loquuti ſunt. Palladius enim. Grandini creditur obuiare, ſi quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel vituli marini per ſpatia poſſeſſionis circumferat, & in villæ, aut cortis ſuſpendat ingreſſu, quùm malum viderint imminere. Philoſtratus vim hippopotamo tribuit: inquit enim. Intra

regionem

regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet, hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli, etenim in aquis degũt, & ſi adhuc obſeruatũ non ſit, eorũ pilos contra tẽpeſtates eleuari, nauium gubernatores ijs extrema vela muniunt, ne fulmine cõtacta deflagrent. Ex volucribus ſolam aquilam fulmine non ici ſcribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempeſtatis tempore ſurrigi debent, & ſi adhuc inexpertum. Quapropter homines ſolam auium omnium aquilam diuinam perhibent. Idem in herbis videre licet quamplurimis, quæ contra tempeſtates folia erigunt, & inhorreſcunt. Plinius de trifolio loquens. Trifolium quoq; contra tempeſtates ſurrigere, ſed quale fuerit non exprimit. Fuchſius acetoſum dicit, quod vmbroſis locis naſcens futuras tempeſtates pronunciat, ſiquidẽ appropinquantibus erigitur contra, & obſeruatum à ſe, & ab alijs, quod eius herbæ copioſi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum innudationes certò portendant, contra pauci ſiccitatem. Et de aſphaltite trifolio loquens, quoad ſepties ſingulis diebus odorem ſuum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit, & pluuioſa temporis conſtitutione, & tempeſtare inſtante multò vehementior eſt, & ſic ſanè vt totas ædes odore ſuo compleat. Sed ego id in pratenſi, & omni trifolio obſeruaui: vnde contra fulmen certiſſimò pronuntiarẽ. Antiqui de bryonia, ſiue alba vite ſcripſerunt idem, vt contra fulmina valeret, & mutationem quandam in tempeſtatibus obſeruaui. Palladius contra grandinem omne horti ſpatium alba vite præcingit. Et Columella ait.

Itq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon
Sæpe ſuas ſedes præcinxit vitibus albis.

Manu ſatarum, receptarumq; in domos laurus ſola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cœlo, coronari ea ſolitum ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempeſtates folia ſurrigat. Rationem aliam dicemus, quod ſuis actionibus maximè igni aduerſari videtur. Subiungit Plinius. Laurus quidẽ manifeſto abdicat ignes crepitu, & quadam deteſtatione, mira eſt in ea natura, intus habet ignem, affricatu enim excitat ignem, vt ſæpius experti ſumus, foris eijcit & deteſtatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non ſui corporis exiguitate fulminis impetum euadit, ſed aduerſam fulminis ictum retorquentem naturam poſſidet. Corallium Gorgona dictum, nominis cauſa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempeſtatibus reſiſtere affirmat Plinius. Conſimile munus habet tuber, & hinc adagiũ vſurpatum, vt qui ſuopte præſidio aduerſus portẽtorum vim præmonitus eſt, dicatur & hydna geſtare. Monſtrant cognationem cum tonitruis, quùm autumno fuerint tempeſtates & tonitrua magna tunc naſci. Aquinas Poeta.

Et faciet lautas optata tonitrua cœnas.

Quippe imbres, procellæue, quæ cum igne eiaculantur, videntur cauſam eius generationis eſſe, vt ex Plutarcho habetur. Contrariæ naturæ cucumis, nam quoties cœlum tonat, veluti timore perterritus, conuertitur.

FINIS.

Illuſtris, & Reuerendiſſ. Domine.

Vidi, legi, & conſideraui præſens opus, Phytognomonica inſcriptum, hoc eſt de plantarum Phyſiognomia, ab Illuſtri Domino Ioanne Baptiſta Porta Neapolitano compoſitum, & in eo nihil inueni, quod Sanctæ Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduerſetur: ideo poteſt imprimi: eo magis cum quicquid in eo continetur, totum philoſophicè, & ad mentem Naturalium Philoſophorum eſt dictum. Neapoli die 24. Nouembris 1587.

Imprimatur. Flaminius Torcella Vicar. Gener. Neap.

M. Philocalus Pharaldus Carmelita vidit. Idem f. 70.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. M. D. LXXXVIII.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

ABies non ſoboleſcit, minatur ſterilitatem, 25. flore flauo, calida 105. & ciet urinam 126. muſcũ gignit, delet lepram, 208. mutat corticem, ad mutationẽ cutis 213 gignit gummi, ad oculos 215. in umbroſis pulcherrima 80. magna, aſſectarum uirium 258. perpetuifolia, ad quid. 192

Abrotonum lignoſum, ad oſſa valet 22. & 128 flore flauo, calidũ 105. & ciet urinam 125. lunaris eſt 304. ad maleficiatos 115. capillaris, ad capillos 129. non gignit vermes, eos necat 208. oculos refert, ad eius vitia 135. ſeriphii formam refert, & vires 90. vere naſcitur cõtra ſerpẽtes 263. perpetuifolia, ad quid 268

Abſinthium Pontus producit 35. in monte Tauro praeſtantius 78 flauo flore, calidum 105. & ciet urinã 126. & bilem purgat 101. ad atram 102. vermes non generat, eos necat 208. aeſtate naſcitur, ad bilem. 264

Acacia nigro folio, ad nigros capillos 132. ſemen chriſtalloidi ſimile, ad oculos. 135

Accipiter croceos oculos habet, ad glaucomata 103. atris guttis maculoſus, atram bilem expurgat 100. & ad maculas 238. carniuorus, ad quid 13. rubio obiecto, aſſeratur 204. acuti viſus, ſolare animal 312. ad viſus aciem 231. dura roſtro, aſtringit. 87

Accipitrinus pes herba dicta flauo flore, ad flauos capillos. 132. Acer ſapor qui. 13

Acerbus ſapor qui. 12

Acetum amiſit pingue, demacrat 105. lac diſſoluit, diſpendit conceptum. 124

Achanthum folio urſi pedem refert, & vires. 189. flore os ranae refert, & vires 176. ſpinoſis foliis, acutè operatur 222. vere naſcitur, ad comitiales. 263

Achates lapis rubro colore Martẽ refert, & vires. 308

Achelaus ex terra omnia gigni dixit. 35

Achilleon umbelliferum, ſiccum eſt. 60

Acidus ſapor qui. 12

Aconitus deformis, necat 25. & 257. flore refert oculũ, ad eius vitia 135. parua herba, ingentis virtutis 158. In Aquilone naſcitur, venenũ 23. napellus necat, anthora propè naſcens, ſanat & eius muſca 97. obſcuro flore 206, caluariam refert, minatur mortem. 226

Acorum Colchis, & Galatia producit 35. iridis formã, & vires refert 90. neruoſum, ad neruos 128. in calidis naſcitur, calidum. 70

Actiones plantae quae. 238

Actiones animalium referentes plantae. 193

Acus moſcata herba, moſchi capreoli odorem, & vires refert. 194

Acus piſcis diſſectus, iterum coaleſcit, ad vulnera. 212

Adarcea vires. 65

Adianti vires 63. colicolis capillos refert, niger eſt, & criſpus, ad capillos 22, & nigros 132, & criſpos 132. caudã porcinã refert, & eius vires 166. & criſtã galli facit eos pugnaciores 172. ſine ſemine, minatur ſterilitatem 238. ſemen vbi habeat 240. frangit lapides, ad calculos 259. perpetuifolium, ad quid. 268

Adrachne perpetuifolia ad quid. 295

Aegyptii caepas non edunt 28. inodoros flores hñt. 81

Aeſtate q morbi vigẽt, 264. naſcũtur fructus humidi, ad humectãdũ corpora 264. & plãtę q ad morſus canis rabioſi 265. & ſerpentum, & coitũ 165. fœminę ſolatiores. 265

Aetheris varietates. 66

Aethiopia ſerpentes producit, & herbas contra eos. 262

Aethites lapidem in vtero geſtat, ad continendos partus. 28. 89. 252

Africa ſalſas herbas fert, ibi viget ſal. 38

Agallochum rubrum, ad ſanguinem 119. eius vires. 90

Agaricũ excreſcentia arboris, ad excreſcentias 24. 26. pallidum eſt, ad pallid. tactum. 210

Ageratum umbelliferum, ſiccum 60. flore luteo, calidũ 105. ciet urinam. 125

Aglaophotis noctu lucet, lunaris eſt. 29 310

Aiuga flore luteo, calida eſt 105. ciet urinam. 126

Aizoon refert oculum, ad eius uitia. 134

Alaternus perpetuifolia. 291

Alauda liquat, colo medetur. 235

Albedo ex imbecillitate. 116. humidum arguit. 116

Albiflorae plantae eſu pituitam augent 115. medicamenta purgant eam. 116

Albucas carnoſa, carnem auget 127. neruoſa, ad neruos 129. aloſa ad alarum vitia 139. radicibus teſtes refert, ad coitum 142. ſimipara, ad fœcunditatem. 252

albus color quid. 116

Alces comitiali morbo laborat, ad comitiales 98. 210

Alcibiadicum echium ſemine viperae caput refert, & vires. 167

Alcyoniae vigiles aues, ad vigilantiam 26. 66. amantiſſimae, ad amores. 172

Alectorius lapis fit in ventre galli, ad calculos valet, 235. & eius vires. 176

Alectorolophos galli criſtam, & eius vires refert 171. lunatio ſullo, lunaris. 313

Alexandro miſcetur puella venenata 41. coniectatio ſomnij ex ſimilitudine. 19

Alica lac praefert, ad ſperma. 125

Aliſma aeſtate naſcitur ad alui fluores. 264

Allearia primo fert folia rotunda, poſt angulata 47. alij odorem & vires refert. 92

Alleluya monocerotis cornu ſiliqua refert. & vires. 170

Allium flore albo, lunare 28. nigro ſemine, ad aciem oculorum 111. rubra tunica, expurgat ſanguinẽ 118. caua caule, ad tracheam 151. ciet vrinam 153. ad flatum 158. ſoboleſcit, ad fœcunditatem 158. ſquamoſis ſpicis, contra ſerpentes 165. umbellifera, refert pauonem, & vires 173. abijcit corticem, ad cutis mutationem 213. anguinam ſerpentis pellem, & vires refert 73. maculoſum, ad maculas, 216. tumidum, ad tumores 222. fœcundum, ad fœcunditatem 246. vere naſcitur, contra ſerpentes, 264. viget aeſtate, ad morſus canis rabidi 265. hyeme ſeruatur, ad tuſſim 266. caule, & capite penem refert ad coitum. 140

Aloe adoleſcendo, fit ſpinoſa 75. extrahit ſpinas è corpore 222. in aquis, effectarum virium 48. flauo flore, ſicca eſt 102. & bilem expurgat 103. glutinoſa, ad vulnera 213. longaeua, ad vitae longitudinem 200. naſcitur aeſtate, ad bilem 264. hyeme viget, ad pituitã, 266. perpetuifolia, ad alopeciam. 268

Alopecuros vulpis caudam, & vires refert. 24. 187

Aloſae plantae, ad alarum taedia. 139

Alſine cucumeris odorem, & vires refert 95. muris aurem, & vires refert 175. humida eſt. 117

Altea lactuoſa, lac auget 122. neruoſa, valet neruis 128. ellychnijs vtimur, ad inflammationes 236. aeſtate naſcitur, ad alui fluores. 264

Alypia atro flore, ad atram bilem. 120

Alyſſon atro flore, ad daemoniacos. 213

Amara multa quę non calida. 13

Amaracus albiflora, lunaris eſt 28. 305. genus pallidi floris ſaturnia. 307

Amaranthus rubro flore, purgat ſanguinem. 118

Amarus ſapor qui 13. ex calido, & frigido. 13

Ambra crocea eſt, ex ſolis. 305

Ambroſia vini odorem, & vires refert. 202

Amethyſtus lapis vini coloris, contra ebrietatem 238. Mercurium refert, & eius vires. 308

Ammi flore flauo, eſu bilem auget. 22. medicamento bilem purgat 22. ciet vrinã 126. calida 105. umbelliſera

 liſera

liſceſ ſicca 60. abundat ſemine, ad fœcunditatẽ. 243. acutifolia, acutè operatur. 243
Ammoniacum gummi, ad gummi. 215 feralaceum no- doſum ad articulos. 141
Amomum dicũ peregrinum 36. origani odorem, & vires refert 92. vmbelliferum, ad capillos 129. vires. 59. 70
Amore ſe proſequuntur plantæ. 92
Amygdala peregrina arbor 36 cito florens, cito leſi po- ſita 41. amara, dura, culta fit dulcis 80 & mollis 89. Syluestris, efficacior 86. floris color ex flauo pur- pureus est, Venerem refert 307. ad fiſtulas lip- pes 126 ad vrinam 126. ad ebrietatem 228. fructu teſtaceo, aſtringens eſt 86. cruſta crocodilum, & vires refert 165. pinguis eſt, ad impinguandum 304. man- ducata lac & ſuccum oſtendit, auget lac. 122. & ſpon- ma 113. proijcit gummi, ad calculos. 235
Ampeloproſon caſtes demonſtrat, ad Venerem 242. vm- bellis pauonem refert, & vires 173. vere naſcitur, ad ſerpentes 264. eius vires. 86
Anacardia necent, eorum oleum ſanat 97. cor referunt, ad cor. 143. & 186
Anagallis rubra ſedem euocat, cærulea ſupprimit 97. rubra Martem refert, & vires 306. ad inflammatio- nes 226. cærulea ad oculos 135. veſpertilionis au- res oſtendit, & vires 73. vere naſcitur, ad ſerpẽtes. 264
Anagyris diuo flore, calida 205. ſiliqua capræ cornu refert, & vires. 169
Anates ex putredine naſcuntur 36. amphibiæ terræ, & aquæ 63 ſylueſtres validiores 87. lana eſt inteſtina, ad colon. 249
Anaxagoras ex aqua omnia gigni 34. Clazomenius terram plantarum matrem. 34
Anaxarita lunato folio, lunaris. 313
Anaxilaus ex terra omnia gigni. 35
Anchuſa montana, potior 78, rubra, vulneraria, 229. ad inflammationes 226. ſerpentum linguam refert, & flores. 178. vere naſcitur. ad ſerpentes 264 æſtate vi- get, ad albos fluores 264. autumno perannat, ad henes, 266. alcibiadion in ſoboleſcit naſcitur, ſiccat. 61
Androſaces marina quibus profic. 55
Androſemum reſinæ odorem, & vires refert. 92. gluti- noſũ, ad vulnera 224 flauo flore, calidum 205. bilẽ expurgat. 202. contritum rubet, vulnerarium 229. æſtate naſcitur, ad biliosos humores. 264
Anemone flore oculum refert, ad eius vitia 135. flore flammeo, ad inflammationes 226. genus floris albi, pituitam expurgat. 216
Anethum flore flauo, calidum 205. citrinũ 226. vm- belliferum, ſiccum 60. radix lignoſa, ad oſſa. 128. ner- uoſum, ad neruos. 128. pilos capitis refert, & vires 166. æſtate naſcitur, ad albos fluores. 267
Angelica in aquis naſcens, effœta 47. vmbellifera, ſic- ca 60. pauonem, & vires refert. 173. flore albo, pitui- tam expurgat. 216
Anguillæ ex putrefactione gignuntur 35. ad breuitatẽ vitæ 204. lacuſtres ad quid 50. marinæ ad quid 56. bo- tica optima. 55. odit vinum, contra ebrietatem. 279
Anguloſi plantæ cauleſ ad vulnera. 222
Anguria quid ex ſimilitudine in ſomnis ſignificet 30.
Aestate naſcitur ad refrigerandum hominem. 264
Anima plantæ quæ 9. nutritiua quæ. 12
Animalia noctiuaga, ad nyctalopiam 24. bruta, ad rudi- tatem. 273. lactuoſa, ad lac 122. coagulantia lac, ad conceptum, 124 menſtruoſa, ad menſtruum 125. ner- uoſa ad neruos 129. maculoſa, ad maculas 217. fa- le concipientia, ad conceptum. 252. lapides continen- tia, ad calculos, 235 glabra ad nuditatem 133. villoſa ad pilos 130. capitata ad capitis vitia 134. atra ad melancholiam 110. & atros capillos 132. ſe- niores, calida & ſicca 42 quæ cum Sole, & Luna con- ſenſum habent, lunaria, & ſolaria. 300
Animalium lacuſtrium formæ 49. & vires 48. ſalſarum aquarum 55 amphibiorum lacus, & terræ 63. ſub calida zona de- gentium 70. ſub temperata 73. ſub ſeptentrione 76. mon- tanorum 78. ſyluestrium 85. & domeſticorum. 90
Animalium mares qui 279. quæ ex putrefactione na- ſcantur 35. vires ex alimento 41. combuſtorum ni- dor ſui generis expellit 98. ſui veneni antidota ſunt 96. aquarum potu colorantur. 39
Anthium vmbelliferum, ſiccum. 60
Anſer aquaticum animal, ad quid 43 50. albus, pituitã in eis auget 125. humidus 214. ſylueſtris potentior 82. ingenioſus, ad ingenium 272. loquax, ad loquacitatẽ 26 ac ſtu loquax, infantes loquere facit, 26 fœcundus, ad fœcunditatem 247. facile parit, ad partus 254 ma- gnum iecur habet, ad iecoris vitia 248. cæteris ſagaci- tate, optimum reddit iecur 41. magnis auribus, ad au- ditus vitia 137. diutius viuit, ad vitæ longitudinẽ 204
Anthemis flore flauo, calida, & ſicca 205. bilem expur- gat 202. ciet vrinam 216. candido flore, bilem, & pi- tuitam purgat 221. refert flore oculum, ad oculorum vitia 134. refert ſolem, ſolaris 48. 312. acutifolia, in operando acuta 223 vires. 60 270
Anthora radix cor refert, ad cor. 146
Anthyllidis vires. 68
Antiphates coralium nigrum, contra dæmoniacos 153. ad quid. 55
Antirrhinon ſyluestre flore luteo, ciet vrinam 126, os vituli refert, & vires 23. ad amuletum 167. amuletum eſt, 275. genus carnei coloris, Venereum eſt. 306
Aparinæ viperæ conceptum refert, & vires 24. 193 vere naſcitur, contra ſerpentes 264 æſtate viget, ad an- num dolores. 264
Aper odit vinum, contra ebrietatẽ 229 ac vini capud Cydoniatas, 37. domeſtico potentior 87. dente vul- nerat, fimo ſanat 89. magnas habet aures, ad auditus vitia 137. capillos vorat, ad calculos 235 abundat ſe- mine, ad coitum 243 ſylueſter durior pilo. 95
Apes vbi mel venenatum faciant 41. manicon 41. ama- rum 41. viroſum 41. ſolaris album 42. flora referen- tes pianæ, ad fœcunditatem. 260
Aphaca capræ cornua, & vires refert. 169
Aphæ oculariæ, ad oculos. 135
Apios radicem habet foris nigram, intus candidam, pi- tuitam, & atram bilem expurgat. 218
Apium vmbelliferum, ſiccum 60, criſpifoliũ, ad criſpos capillos 132. refert columbæ pennas, & vires 166. atro ſemine, ex atram bilem auget 207. ouis vermi- culatum contra vermes. 208
Apollini laurus dicatur, & lotus. 82
Apuæ a putrefactione gignuntur. 35
Apulia affert tarantulas, & canthariſdes contra eas, 262
Aquæ pytæ facit leproſos. 41
Aquifoliũ lignoſũ, ad oſſa 128. gloriũ ſnaie, ad vulne- ra 4 222 ſemnuſũ ſemper fert, ad vulnera 57. ſpino- ſus, ſpinas extrahit 222. perpetuũ ſolium. ad quid, 267
Aquila per ſimilitudinẽ in ſomnis qd portẽdat 29. car- niuora, ad quid 43. crocea oculis iecorũ ſanat 113. ni- gra, bilẽ expurgat 166. capitata, ad capitis vitia 134. acuti viſus, ad aciem oculorũ 203. abijcit pennas, ad morſionem cutis 264. cum cœlo conſenſum habens, contra fulgura 314. ſolaria. 313
Aquilinæ ſpecies flauo flore, bilem expurgat 192. ca- put aquilæ refert, & vires. 177
Aquilonaris plantæ forma. 85
Aracus naſcitur in lenta. 46
Araneus mus Italiæ venenoſus. 32
Arbores quæ ſerè poſſunt inſeri, non inſeri, putari, pro- pagari, 28. cur homines in eas transformatos, & qua- ndiuates ex quibus ſignis, 12 laoigatis vbi, 38. felicem & infelices quæ, 357. longæ, ad longam vitam 198. & cæteræ conſumantur. 84

Arbuti leporis ſuperſeriationes refert, & vires, 14. fructus vinoſi coloris, inebriat eſu, 226. perpetuifolius, ad quid. 191.
Arctium os vrſi refert, & vires. 167.
Arenis naſcentis plantæ forma. 14.
Argemone flore refert oculos, ad eorũ vitia. 139. flammeo flore, ad inflammationes. 226.
Argenteo ſplẽdore fulgẽtes plãtæ, lunares ſunt. 29. 305.
Ariditas inducibles, ad ruditatem. 25. 273.
Ariſarum ſerpẽtes refert, & vires. 23.
Ariſtolochia refert mulieris vterum, ad eius ſocos, 25. 150. fœmina ad conceptum. 158. flore flauo, bilem expurgat, 101. parua eſt, magna viribus. 158. nodoſa, ad articulos, 161. radice lienẽ refert, ad eius vitia, 170. vtroq; vigeat ad ſenes 266. perpetuifolia, ad quid. 267.
Arthemiſiæ citò florent, citò ſeri poſcit. 21.
Artemoracea in arenis naſcitur, ad quid. 62.
Arnoglosſon linguam ouis, & vires refert. 178.
Artemiſiæ folia ſpinoſa ſunt 28. in Libia naſcũtur, 35. ad quid.
Arbutus rubra, vulneraria. 219.
Artemiſia nomen inditum ex ſimilitudine. 19.
Artemiſia mas maribus, fœmina fœminis prodeſt. 28. flore flauo, calida. 105. cit vrinam. 126. acutifolia, in operando acetum. 213.
Arum dracontij formam, & vires refert, 91. cauleſcentes ſerpentes, & vires, 163. folio maculoſo, ad maculas cutis, 23. 216. & oculorum 218. lunato lunare eſt, 313. flore rubro, purpureo, cit menſtrua, 125. contra melancholiam. 110. radice ſectæ muliebres oſtendit, ad fecunditatem, 15. Verum floris rhinocerotis, & vires. 162. radice tumas ad tumores. 225. Cyrenis dulce, alibi acre, 38. minus radice tubercula affert, ad acrochordonas. 24 fœcundum, ad Venerem. 245.
Aſarina flore luteo, calida ſicca. 106. cit vrinam, 125. ad icterum. 102.
Aſarum nardi odorem, & vires refert, 92. pallido flore Saturninum refert. 307.
Aſcyrum flore flauo, calidum, & ſiccum, 105. ſolem refert 304. bilem expurgat. 101. reſinę odorem, & vires refert, 92. cõtritũ rubeſcit, ad ſanguinẽ, 129. perforato folio, ad vulnera, 221. glutinoſum ad vulnera. 224.
Aſinus indocilis ad ruditatem, 15. 275. veſcitur ſpinis, adſtringentis facultatis, 42. niger, eſu atram bilem augẽt, 109. capitatus ad capitis vitia, 133. auritus ad aurium. 135. cordatus, ad cordis. 147 comitialem morbũ patitur, chira eſt, 210 felle caret, ad eius vitia, 149. ſylueſtris potentior, 87. Epyrus eos non habet. 37.
Aſpalathũ Rhodus producit, 35. flore flauo, calidus, & ſiccus, 105. ligno rubro ad vulnera, 219 lunare eſt. 305
Aſparagus ſuboleſcit, ad fœcunditatem. 25. 246 mediocribus terris naſcitur, 81. vrbani vires, 89 calidus, & humidus, 90. Venerem excitat, & reprimit, 97. flore flauo, ad icterum, 102. cit vrinam, 126. dentes phalangiorum refert frondibus, & vires, 185. ſylueſtris naſcitur æſtate ad canis rabidi morſum. 255.
Aſperginoſis locis naſcentis plantæ forma. 14.
Aſphaltites triſolium maturteſcit contra tempeſtates, aduerſus eas, 193. triphyllum ad tertianas. 264.
Aſphodelus acer, aut dulcis ex ſolo, 39. radice flauã, & flore, icterum curat, 102. calidus, & ſiccus, 105. cit vrinam, 126. mammas vaccæ refert, & vires, 181. fecunda radice, ad fœcunditatem, 146. vere naſcitur, ad tuſſim, 265. & ad ſerpentes. 266. æſtate, ad coitum, 265. hyeme perennans, ad tuſſim, & ſæpe floret, ad eius morbos. 287.
Aſpidaſia lapis argenteo colore, lunaris. 306.
Aſplenum flore flauo, ad icterum, 102. ſine ſemine, ſterilitatem minatur, 238. ſemen vbi habeat, 238. acetiſolium, in operando acetum, 213. lienem refert, ad eius vitia, 2. 244. ſindit lapides, ad calculos. 259.
Aſtaci cornua referunt, ſtrumas ariſtæ, & vires, 170. lapillos habet in capite, ad calculos. 235.
Aſteratticus, flore verſicolore, plures humores purgat, 101, refert oculum, ad eius vitia 134, lulilum, & eius vires. 174.
Aſtrologia iudiciaria ex ſtellarum phyſiognomonia iudicat. 17.
Atocia quæ inducant. 25 26.
Atræ bilis morbi qui. 95. atræ plãtæ eſu augẽt, 107 medicamine expurgãt, 110 mig ãtur moriẽ, & dira. 115.
Atriplex radice tenui, tenui ſolo ſerenda, 11. flaua eſu bilem auget, 21. medicamine bilem, expurgat, 22 marina, 66. icterum curat, 102 calida, 106 herbida, frigida, & humida, 206, pedem volucris refert, & vires, 189. radice lignoſa, ad oſſa, 218. auriflora, ſolaris. 304.
Attagena herba attritu cõripit ignẽ ad inflamm. 227
Attageni; ceruos amant, ad quid, 26. luxurioſæ, ad coitum, 143. Ciduniatæ ex tateni 37. in media zona habitant, ad quid. 34.
Auellanæ manducatæ lacteſcunt, lac augent, 122. ſylueſtris lignoſa. 86.
Auena mutatur in triticum, 44. in temperata zona naſcitur, ad quid. 73. cauo caule, ad tracheam, 151. ad flatum 151. locuſtæ pedes refert, & vires. 170.
Aures animalium referentes plantæ. 172.
Auriflue plantæ, ſolares. 305.
Auri marina argentea, lunaris. 305.
Aurita animalia, ad aurium vitia. 136.
Aurum ſolem imitatur, ſolare eſt, 29 304. incorruptibile, ad vitam longam. 305.
Auſterus ſapor qui. 12.
Autumno naſcentes plantæ, ad eius morbos. 266.
Azulilapis cœruleus ad dæmoniacos. 313.

B.

Baccaris flore vini coloris, contra ebrietatem. 228. cinnamomi odorem refert, & vires. 91.
Baccho hedera, ferula, & picea dicantur. 12.
Balæni marini ex putrefactione naſcuntur. 35.
Balſamum fert Iudea. 35. non peregrinatur. 35. croceo flore, calidum. 105. ſolare eſt. 305. ſub calida zona naſcitur. 315. ex cruceo, rubro, vulnerarium. 119 in calidis naſcitur, cal ſit, 69. In aqua lacteſcit, lac elicit. 124. lignoſum, ad oſſa. 128.
Bdellium in calidis naſcitur, calid. ſicc. 69. reſinam gignit, cit vrinam. 126
Bellides cultu foliatę ſiunt, 28. verſicolores, Mercuriales ſunt. 31.
Belloculus lapis oculi formam refert, ad eius vitia. 13
Beu album ſolare, nigrum reſtringit album. 9
Betæ foliũ flauo, eſu bilem auget, 100. aliud genus flore albo, pituitã, 116. rubra ſanguinẽ cõprimit, 119. vere naſcitur ad ſerpẽtes, 264. æſtate viget, ad lippitudines, 264 vinum acetum reddit, braſſica reſtituitur. 96.
Betonica purpureo flore, ad dæmoniacos. 111. ſaturnia, 307. atrã bilẽ expurgat, 110. exit vere, ad cõitiales. 263
Betulæ cortex maculoſus, ad maculas, 117 ſturni maculas refert, & vires. 96.
Biliuſæ plantæ eſu bilioſos reddunt, 11. 95. icterum inducunt. 100. medicamine expurgant. 95.
Bipennella ſaxa frangit, ad calculos. 159.
Biſtorta radicibus ſerpẽtes imitatur, & vires, 23. rubra, vulneraria. 118.
Bleſis pedibus naſcuntur in calidis regionibus. 70.
Blitũ radice tenui, ſolutũ ſolũ expulcit, 11. flos praſini coloris, praſſioũ bilem purgat. 105. nigrũ, atrã eſu gignit, 105. rubrum, vulnerariũ. 119. radix lignula, ad oſſa, 127. verſicoloria, pſittacum refert, & vires. 164.
Borrago purpureo flore, atram bilem purgat. 110.
Bos fruticibus veſcitur, adſtringẽtis facultatis, 41. rubro infeſtatur, 104. capitatus ad capitis vitia, 134 ſplene

A a magno

magno ad ſplenis vitia. 170. tentante ſtruma, ad ſtrumas 310. podagra, ad podagras. 310.
Braſſica nigro folio, bilem eſu auget. 22. medicamento purgat. 22. 110. ad aciem oculorum. 133. flore crocco, ictericum ſanat 102. Solaris eſt. 304. calida, & ſicca eſt. 56. genus aliud albo, ad pituitam. 176 atrum vinoſi coloris, ad ebrietatem. 228. marina ſetoſa, ſeram purgat. 123. carnoſa, carnem auget. 127. nodoſa ad articulos. 141. tumido caule, ad tumores, & podagras. 224. folium ſupra folium gerit, ad partus facilitatem. 254. nõ ſoboleſcit, mulier ſterilitatem 244 diſſoluit lac, contra conceptum. 124. pulchra, commoda præſtat. 216 inimica viti, ad ebrietatem. 26. in arenoſis viuit. 62. ſemen ſatum abit in rapam 48. 235. ſalſis aquis, ſtupibilis, & dulcis. 58. 89 vini ſaporem nocte ſimplex, bene reſtituit. 96. vere exit, ad lepras. 263: vbi ſeruida. 38
Brion muſchi capreoli odorem refert, & vires. 190. marinum, ad quid. 55.
Bryonia flore albo, pituitam expellit. 116. pallido, ad pallidam bilem 106. lunaris 305. ibi fodet, ad lunaris vere exit, ad tuſſes, & lepras. 263. contra aciem vergitur, ad tempeſtates. 314.
Bubali validiores bobus. 57. tabe infeſtantur, nigra carne, atram bilem gignit. 109.
Bubo noctiuagus, ad nyctalopiam. 24. nocte canit, loqui facit in ſomnis. 26. niger, contra melancholiam. 11 a. criſpis pennis, ad criſpos capillos. 133. magnis oculis, ad oculorum vitia. 136. carniuora, ad quid. 49
Buccina ex putrefactione oritur. 55
Bucero coron bouis, & vires refert. 169
Buglosſum nigro folio, humidum. 47. pingui ſolo naſcitur, & in collibus. 82. cal. hum 90. flore purpureo, atram bilem purgat. 110. bouis linguam, & vires refert, 24. 178. vere germinat, ad melancholiam. 263
Bulbus nigro cortice, atram bilem eſu auget. 109. carnoſus, carnem auget. 21. 127. fœcunda radice, ad fœcunditatem 25. 245. teſtes refert, ad Venerem. 143. tumidus eſt, ad tumorem. 221
Bunioo flore flauo, cit vrinam. 166
Buphtalmon bouis oculum, & vires refert. 174. flore croceo, ad icterum. 101
Buteo triteſtiger, ad Venerem. 143
Buxus perpetuifolia. 191. treſtis aſpectus. 21

C

CACHRYAS vmbellifera pauonem refert, & vires. 173. ſicca eſt 60. flauam cit vrinam 176. calida eſt. 101
Cepa creſcit, & decreſcit contra lunæ vires, ad quid. 28. 309. lachrymas mouet, eaſdem ſiccat. 97. purpureo flore, eſu atram bilem auget. 107 albiſſiora pituitam. 115. medicamento purgat. 116 vmbellifera, ad capillos. 129. teſtes oſtendit, ad Venerem 142. caule cauo, ad tracheam, & ſiuads 151. ſoboleſcit, ad fœcunditatem. 246. tumida, ad tumores. 224 alba, dulcis, rubra acris. 38. rubra, cal. hum. 98
Calamintha purpureo flore, atram bilem expurgat 110 lac ſoluit, contra conceptum. 124. in ſiſymbrium, & origanum abit 215. campeſtri vires. 79
Calamus ferundis naſcitur, odorata 67. cauo caule, cit vrinam, & ad tracheam. 151. acuta eſt, acute, operatur. 223
Calcanthi oleum, rubrum, vulnerarium. 120. macrum, ad demacrandum. 206
Calciſraga ſaxa frangit, ad calculos. 259
Calculi ex quibus diſſoluantur. 13 41. comeſti, calculos eijciunt. 98
Calthæ teræ plantæ figura. 67
Caltha flauo ſucco, ad icterum. 102. flore refert oculũ, ad eius vitia. 134 ſcorpionem ſiliqua, & vires, 185. ſolaris eſt, quia eum refert. 318
Camelus fruticibus veſcitur, adſtringentis facultatis eſt 42. criſporum pilorum, ad criſpos capillos. 133
Cammari lapides in capite habent, ad calculos. 135. fœcundi, ad fœcunditatem. 247
Campeſtris plantæ forma. 16
Cancamum macrum, ad macilentiam. 34. 206
Cancer collo caret, ad ſtrumas, 242. vigil, ad vigiliam vtilis. 26 mutat cortigem, ad mutationem cutis. 214 brachia, ſcorpij refert, & vires. 185. tumidus, ad tumores 225, nocte videt, ad nyctalopiam. 230. pectus refert, ad tabem. 234
Canicula ortus, quid præſagit ex ſimilitudine. 18
Canis noctiuagus, ad nyctalopiam. 24. loquax, ad loquacitatem. 26. iracundus, ad iracundiam 26. morſu rabiem inducit, dente ſapat, 98. dente ferit, cerebro ſanat, 99. dentatus ad dentium vitia. 137. cito parit, ad partus facilitatem. 151. rabie, & podagra laborat, ad eaſdem. 200. niger, ad demoniacos. 213. maculoſus, ad maculas. 217. liene magno, ad lienis vitia. 150. ferino lacte vlceratur 40. in frigidis aqu. habetur, frigid. fiet. 92. carniuoras ad quid. 43
Cannabis lac ſoluit, contra conceptum. 126
Cantharides occidunt, alæ ſanant. 88
Cantharus lapides in capite habet, ad calculos. 235
Caphura rubra, vulneraria. 119
Capillata plantæ ad alopeciam. 22 129
Capita animalium referentes plantæ. 169
Capnos purpureo flore, atram bilem expurgat. 110
Capparis in calidis locis, acris. 67. alibi, dulcis. 38. in arenoſis, ad quid. 67. diſcolor, diuerſas qualitates 19. 121, alba ad pituitam. 116
Capra dumeta paſcitur, adſtringentis facultatis. 42. ſaxifragis, ad calculos. 42. temperati climatis alumna, 73. calida, humida. 90. noctiuaga; ad nyctalopiam 24. 229 eſu alarum tædia affert, corum collis. 98. abundans lacte, lac auget. 122. ſurda, ad aurium vitia. 137. cito parit, ad partus facilitatem. 151. pingueſcit, ad impinguandum. 205. febre, & comitiali morbo laborat, 210 maculoſa, ad maculas. 217 montana valentior. 78. du plici corde, ad cordis vitia. 147. fœcunda, ad fœcunditatem. 247. caret felle, ad fellis vitia. 249. velloſa, ad villos. 134. cum Luna conſenſum habet. 312. menſtruoſa, cit menſtrua. 116
Carduelis loquax, ad colon. 235
Carduus purpureo flore, auget eſu bilem atram. 107. lactuoſus, ad lac. 121. papposo flore, ad capillos. 129. lac cogit, ad fœcunditatem, 124 neruoſus, intendit neruos, 129. mas, & fœmina, ad quid. 145. ſed benedictus ſpongioſus, ad quid. 23, 181
Carnei coloris flores Venerei ſunt. 306
Carnoſa planta, carnem auget. 22. 127
Caro quid in plantis. 127
Cartilaginoſæ plantæ, ad cartilaginem. 129
Carui vmbellifera, ſicca. 60
Caſia rubra, nigraq. ſanguinem ab atra bile expurgat, 21. tracheam refert ad eius vitia. 32 ſioſæ odorem refert, &nutrit, 92. cornu capræ refert, & vires. 168, ægre peregrinatur, 37 feruidi loci incola, 67, calida, 69. & fiſtuloſa. Arabia gignit, 35. ſolaris eſt. 315
Caſſutha flaua eſt, flauã bilem expurgat. 101. ſuper arbores viuens refert pediculos, & vires. 193. extenuat ſubſiſtas, ad extenuandum 211. extrahens ſuccum ad virtutes extrahendas. 40. 161
Caſtanea peregrina arbor, 35. non concoquitur, & coctionem accelerat. 97. echinacchinos refert, & vires. 161 ad capillos, 133 onocrotalu vermes refert, & eius vires. 159
Caſtor teſtes in lumbis habet, ad Venerẽ. 144. nocte vides

det, ad nyctalopiam 230. capitatum, ad capitis vitia. 134
Catus noctu videt, ad nyctalopiam, 230. cito parit, ad partus facilitatem 151. 164, fœcunda, ad fœcunditatem, 247 carniuora, ad quid. 43. ſylueſtris ſiccacior, 87. maculoſa, ad maculas, 218. cum luna conſentiunt habet, lunaris. 310
Caucalis vmbellifera, ſicca, 60. alba pituitam expurgat, 216, pedem galli refert, & vires. 190
Caudas ſcorpionum referentes plantæ, ad eius morſum 184, & animalium. 186
Caui loci plantæ forma. 80
Caule cauo plantæ ad quid. 51
Cedrelates cruſtoſo corio, crocodili, & vires refert 266
Cedria viſcoſa, ad vulnera. 218
Cedrus mas ſterilis, 38, non ſoboleſcit radicibus, 25, 244 minatur ſterilitatem, 19 238, fœmina fructifera, 38, ſquamoſo cono, ideſt. a ſerpentes & vires 185, longæua, ad longam vitam. 198, non generat vermes, contra eos, 208, oleo obducitur, ad imp. ſignem, 205, manat reſina, ad taniem, 215, naſcitur ſuper ſaxa, ad calculos 259, perpetuis folijs, ad quid. 190
Celaſtus ſub ſeptentrione naſcitur. 34 perpetuis folijs, 190
Centaurium flore rubro, ſanguinem purgat 98, citrino 185, martium eſt, 306, magni multi colores, & virtutes, 29, 27 e peregrinatur 37. rubrum, vulnerarium. 221. minoris genus flore flauo, ad bilem & ictericum, 208, 101, ſeneſcens albeſcit. 99
Centrum ligneum ad continendos partus valet. 214
Cephalus lapides in capite habet, ad calculos. 235
Cephiſiones neruoſi, ad neruos. 229
Ceraſus denſo cortice, inſeri in cortice poſcit, 21, peregrina arbor, 35 aluum ſoluit, ſicca ſiſtit, 96 auricoloris fructus hilarem faciem facit, 118, vinoſi coloris, ad ebrietatem, 218, rubra ſanguinem purgat, 118, vulneraria 229, breui viuit, ad vitæ breuitatem, 204 mutat corticem, ad cutis mutationem. 214, reſudat gummi, ad gummi, 215. ad calculos valet. 15, alba, humida. 228
Ceratia perpetui folij. 190
Ceratodes bouis cornu, & vires refert. 169
Cerebro quæ ſubueniunt, 25, lunaria. 29
Cerinthe folio lacteis guttis maculoſo, ad lac. 228
Ceruus fuſcus, eſu atram bilem auget, 109, medicamina contra melancholiam. 111 efficacior prunico calore, 204. fruticibus veſcitur, adſtringentis facultatis eſt, 42. menſtruoſa, cit menſtrua, 125, ingenioſus ad ingenium, 25, vmatur ab actag... ad coitum, 26, caret febre, ad febrim, 13. venenis paſcitur, ad venena. 25, 210 magno corde, ad cordis vitia, 147, longæuus, ad longam vitam. 198, mutat pilos, ad cutis mutationē, 214, cito paris, ad partus facilitatem, 151. Lybanos mons paſcitur, 35, raro in Africa, 37. ſylueſtris ſiccior, 90, cauda eius venenoſa. 98
Ceſtrus piſcis lapides in capite habet, ad calculos. 135
Chalcedonius lapis purpurei coloris, contra dæmones, 303, ſaturnius eſt. 307
Chaleos venenata, ſui remedium eſt. 93
Chamædris anguloſo caule, ad vulnera 222. purpureo rubro flore, Martia eſt. 307
Chamæleo, ſquamoſo echino, ad ſcabiem, 24, & ſerpentes. 265, ſpinoſus ad vulnera, 23, & venena, 185. folia picarum colorem referunt, & vires, 164, viſcum in radicibus habet, ad vulnera, 225, vermes refert, eos necat, 259, ſaxifraga ad calculos, 259, mutat colorem locorum ad ſoli mutationem, viperam refert, & vires, 99, & 193 maculoſa, ad maculas, 216, ſub feruida zona naſcitur, ſolaris. 315
Chamæleon glaber, ad nuditatem, 132, oculatus ad oculorum vitia, 135, magno pulmone, ad eius vitia, 148,
ſanguinem in oculis habet, ad ſanguinem oculorum. 259
Chamæpitys flauo ſucco, ad ictericum. 102
Chamærites prolifica, ad prolem. 86
Chamæſices lactuola, ad albugines. 210
Chamæleæ flauo flore, bilem purgat, 101, album genus, pituitam, 116, ſeroſa, purgat ſerum, 113 hy. melan ger. ad pituitam. 266
Chamædrys aqua flaua, ad ictericum 102, ad glaucomata, 103
Chelidonium ſiliqua bonum ebrium eſſert, & vires, 220 flore croceo ad ictericum, 102, minus folio pingui, ad humidus, 53. colore flauo, calidum, 105, tumoris radicis, ad tumores. 289
Choleriſtæ pigora, choleram augent. 92
Chondrilla vere naſcitur, ad ſerpentes. 264. æſtate, virens ad alios flores. 264
Chryſanthemon flore aureo, ad ictericum, 102, ſolem ſequitur. 48
Chryſocome flaui coloris, calida. 105 villoſa ad cliſmata, & fluxum. 228
Chryſogonon puniceo flore, ſolaris. 304
Chryſolachanum flauo flore, ad flauos capillos. 281
Chryſolithus lapis aureus, ſolaris. 304
Chryſomela aureo colore, ſolaris. 305
Cicada loquax, ad colon. 235
Cicer ſphaceium pariunt, ad ſphacelum 24. 30 ... ad ſcirrhum 24 ... contra eos 24, 243. flauo ad ictericum, 3 ... calidius. 105 purpureo flore atram bilem expurgat. 110, cruentum hilarem facit, 118. rubideum ſanguinem, lac auget. 123 ... cit menſtrua, 125 ... oſtendit, ad Venerem. 141 flore papillas refert, ad fœcunditatem 165 ... caput arietis refert, & vires, 167 columbinum, columbæ caput refert, & vires. 167. ſcabies inhæret radicibus, ad ſcabiem. 105 ... ſegetibus tribulus gignitur, 34 tumidum, ad tumores. 283
Cicercula flaua, ad ictericum 102. purpureo flore, ad atram bilem. 110
Cichorium æſtate floret, ad canis morſus. 265. ſemper ad omnes. 267
Ciconia carniuora, ad quid. 43
Cicuta horribilis aſpectu, necat. 25. 257. frigidi loci incola, necat 71. pallido flore, necat. 107. ſub frigida zona naſcitur, lunaris. 315
Cinara vetuſtate fit ſpinoſa. 75. æſtate naſcitur, ad Venerem. 263
Cinnamomum Arabia gignit. 35. non peregrinatur. 31. calidis locis naſcitur, calidum eſt, ſic 67 69 cauo cauliculo, cit vrinam 151 ſub feruida zona ſolare. 315
Circius auis claudicat, ad podagras. 218
Ciſthus flore rubro, ſanguinem ſupprimit. 22. vulnerarius eſt. 119 glutinoſa, glutinat vulnera. 224 flammei coloris flos, ad inflam. 216
Citrinus color ex quibus. 105
Citrus lignoſa, in lignum inſeri poſcit. 21. fructu cortice fera, ad eius vitia 22. 146 pinguis, ad impinguandum. 205. ſuperfœtando leporem refert, & vires 24 193. Media gignit 35. cortice flauo, flauam bilem expurgat 101. & ictericum 102. non generat vermes, contra vermes. 208
Clamoſa animalia, ad vocem. 226
Clematis æſtate naſcitur, ad alal flores. 264
Cleodemus ex terra, & aqua plantas naſci dixit. 34
Climmos aqua candida aſmereta facit. 99
Clymenum, anguloſo caule, ad vulnera. 224
Cnicum lactuoſum, lac cogit. 123 contra venenum. 125
Cœliacus morbus abit in lienteriam, & diarrheam. 205
Cœlum contra ſurgentes plantæ, ad tempeſtates. 315
Cœruleus color niger eſt 209 ſaturnius. 307
Cochlea ex putredine, ad vitia biguttatem. 206

Cornu

Coitum quæ ſubeant. 25.
Colchicum canis teſticulos,& vires refert. 183.
Coli effigiem oſtendit quercus excreſcentia ad Venerem. 250.
Colleum plantæ formā. 36. 82.
Collum animalium referentes plantæ. 181.
Collo, quæ proſint. 42.
Colocaſium Ægyptus gignit. 35.
Colocynthis flore flauo, flauam bilem expurgat, 101. calida,ſicc. 105.
Color mixtus, mixtos humores trahit, 22. 120. varius Mercurialis. 308. ruffus muliaq; plantæ, 153. in diuerſis plantæ partibus, varius, 95. non ſimplex, 95. cognitu difficilis, quia non ſtabilis, 96. mutatur alimenti mutatione. 99.
Colambe amphibium animal aquæ & terræ, 63. temperaci dimatis, 73. ſanguineam circa oculos habet, ad oculorum ſanguin. 219. criſtata, ad tubercula, 226. excæcatis oculis, renaſcuntur, ad oculorum cicatrices, 233. multi ſeminis, auget ſemen, 243. felle caret, ad ſelli vitia, 249. 220 inteſtina, ad colon, 250. ingerit lapides, ad calculos. 259.
Colurea veſicas refert, ad veſicæ vitia. 254.
Coma in arboribus, quæ. 124.
Cametæ ex ſimilitudine quid portendant. 17.
Conceptum animalium referentes plantæ. 292.
Conchæ ex putredine naſcuntur, 35. Peluſiæ optimæ. 55. pectea referunt, ad Venerem. 143.
Conizæ aquaticæ folio amplo, 47. æſtiua 43 flauo flore, flauā bilem purgat, 101. calida, 105. crines flauos facit, 126 ſolaris eſt, 304. vere naſcitur, ad comitiales, 265. à ſerpentes 264. viget æſtate, ad pulices, 263.
Conſolida maior, glutinola, vulneraria, 24. regalis galli calcar, & vires refert. 190.
Conſopientia, ex quibus qualitatibus. 13.
Conuallium plantæ forma. 16.
Cor quibus laboratur, 25. quæ cor referant, 22. 146. ſolaris 89. magni cordis animalia. 147.
Coracinus piſcis ignomelus, ad ſerpentes, 265. lapides in capite habet, ad calculos, 235. ſine pupillis, ad cæcum. 228.
Corallium rubrum, martium eſt, 306. 314. cohibet ſanguinem. 120.
Cort flaua, calida, & ſicca. 105.
Corianum oſſula, ad, oſſa, 128. odore refert cimices ad cimices. 208.
Cornix nigra, nigros capillos facit, 132. longæua ad vitæ longitudinem, 24. 202 morbo comitiali laborat, ad eum. 212.
Cornua animalium referentes plantæ. 168.
Cornu parui fructu, ſiccis gaudet, 21. mas & fæmina, 27. vinoſi coloris, tollit ebrietatem, 228 ſterilis ad ſterilitatem, 145. bacca rubiæ vulneraria. 119.
Corona arborea in ſomnis quid ex ſimilitudine. 20.
Coronculus lapis ruber martius eſt. 306. ad ſanguinē, 120. altera ſpecies carnei coloris, venerea. 307.
Cornuopus cornu cerui, et vires refert, 170 & pedē. 189
Coruus niger, ad melancholiam, 111. ad lignum, 114. duro roſtro, ad dentes, 138. longæuus, ad vitę longitudinem, 24. caranorus ad quid. 43.
Corydalis caput criſtam alaudæ effert, & vires, 173. radice caua tecortis cauitatem refert, ad id. 148 altera ſtana, cit vrinam. 126.
Corylus abundat ſemine, ad Venerem, 241. nucamentis vermes refert ad eos. 159.
Coſtus flaua, calida, 105. cit vrinam, 126. vmbellifera pannus criſtam, & vires refert. 147. criſpo folio ad criſpos capillos. 166.
Cotyledon maris formā refert, ad mares generādos, 144. folio rotūdo humidū, 47. fructu flauo cit vrinam. 126.
Coronea flauo colore, cinnamomum 105. 115. caput referant, & eor. 147. ad eius vitia, 133 pulchra, ad pulchros filios, 255. ſolaris ſunt, ex aureo colore, 304. peregrina. 35.
Coturnix veneno paſcitur, ad venena, 41. teſtes in lumbis habet, ad coitum. 243 multi ſeminis, auget ſemen, 243. vento concipit, ad conceptus 253 cum Luna conſenſum habet, ad eius morbos. 312.
Crategon è radice ſoboleſcit, ad ſæcunditatem, 2. ſemine abundat ad Venerem. 241.
Creta capricſum gignit. 34.
Crithmus in marinis ſaxis naſcitur, 35. petit ſæcunditatem, hilarem, catem reddit, 112. flore flauo, calida, 105. cit vrinam. 126.
Criſpa, & nodoſa montana planta, 25. ad criſpos capillos. 138.
Criſtas animalium referentia planta. 171.
Crocodilus ſuos morſus ſanat, 15. ruber, vulnerarius, 229. cruſtoſo corio, ad venena, 168. & ſquamas, 224. hebete oculo, ad eius vitia, 231. extra aquam, acuti viſus, 232. excæcatis oculis, renaſcuntur, à cicatrices oculorum, 233. maculoſos, ad maculas, 218. teſtes in lumbis, ad Venerem, 143. hyeme latet, ad quid. 191.
Crocum flauo flore, eiu bilem auget, 141. medicamine bilem purgat, 100. ad inflammationes, 218. vinoſo, ad ebrietatem, 228. cit vrinam, 125. croci magmq ad glaucomata, 228. Iunium eſt, 304 305. calidū, 105. ſyluester in phlegreis montibus flauus aureo colore tingit, 35. flauos capillos tingit, 129. pulchrā flos ad pulchros filios. 21. 255. Coriſeum mōs gignit, 115. radice teſticulos refert, ad coitum. 142.
Cruciata perforatas radices habet, ad vulnera 24. 221.
Cucioſcea Perſia gignit. 35.
Cucumis flaueſcit, eiu bilem flauam gignit, 121. & flore bilem flauam expurgat, 22. cit vrinam, 126. ſolaris eſt, 304. flore plerunque infœcūdo, 81. caule cauo ad tracheam, 151. fructa ſaliuoſus, ad ſaliuam, 127. ſemen lacte maceratū dulcem fructum gignit, 40. naſcitur æſtate, ad refrigerandum hominem, 264. ſyluestris caudam ſcorpionis, & vires refert, 185. æſtate naſcitur ad bilem, 264. & ad pulices, 263. autumno viget ad hydropim. 266.
Cucurbita ingentem fructum producit, aquoſum ſolum poſcit, 21 flore plerumque infœcundo, 81. alibi ſiluapinatam gignit, 115. humida eſt, 115. caule anduſo, ad arteriolas, 141. breui putreſcit, ad vitæ breuitatem. 104 lactuola, ſerum purgat. 127. caput refert, ad eius vitia, 133 æſtate prodit, ad refrigerandum. 265.
Cuminum cornu cerui refert, & vires, 23 ſemine abundat, ad fœcunditatem, 142. vmbelliferum, ſiccū. 6. non generat vermes, ad vermes, 208 ſyluestre ſiliqua flauo, flauam bilem purgat, 101. ad ictericos, 102 152. calidum, 105. genus, capię cornu refert, & vires, 169. genus ſcorpionis caudam ſiliqua refert, & vires. 45.
Cuniculi non ſunt in Ebuſo. 37.
Cupreſſus obtruncata, non regerminat, non poſcit inſerti, 21. aſpectus triſtia. 21 mas ſterilis, 18. 235. non ſoboleſcit, minatur ſterilitatem, 214. Creta gignit, 35. amphibia calidi, & frigidi cæli, 73. lignoſo cono, ſyluestris, 86. longæua arbor, ad longam vitam. 198. non generat vermes, contra vermes, 208. ſquamoſo cono, & folio ad ſquamas, 219 ligno flauo cit vrinam, 126. folio nigro ad nigros capillos, 132 aſpectu deformis, ad atoeta, 257. papemuſulia, ad quid. 267.
Curcuma flauo ſucco, ad ictericum. 102.
Cyaneus flos frigidus & ſiccus, 115. ſquamoſo calice, ad ſquamas. 165.

Cibele

Cybele pinus dicata. 12
Cyclaminus carni colorem refert, inebriat. 14. maculoſo folio lunaris, 315. maculas delet. 23. facies 164. 126. oculorum 215. lobo lienem refert, ad eius vitia 142. radice alba, purgat pituitam. 115 flore rubro, ciet menſtrua. 125. ex ſolſino carneo, Venerem. 306. radice teſticulorum ſimilitudinem, & vires. 162. tumida ad tumores. 235. ſine caule, minatur ſterilitatem. 238. autumno naſcitur, ad lienes. 266. hyeme oſtendit flores ad pituitam. 266
Cymbalaria rubra, vulneraria eſt. 118. pedes galli refert & vires. 100
Cynanctrophia quæ. 312
Cynocephalon canis caput, & vires refert. 23. cum Luna conſenſum habet. 310
Cynoctonon ſcorpionis caudam, & vires refert. 23
Cynogloſſon canis linguam, & vires refert 24.
Cynopſis oculum canis refert & vires. 23. 174
Cynoſorchis floris muſcam refert. 23. papiliones. 23. 161. canis teſtes, ad generationem 24. 283. mas marem refert, ad eius generationem. 144
Cynoſpaſtos noctu lucet, lunaris. 310
Cyperum Cyclades inſulæ ferunt. 35. naſcitur in calidis, calidis. 67. nardi odorem refert, & vires. 90. glabro caule, ad glabritiem. 135. globalis radicum nodos ſcorpionis, & vires refert. 158. lapillos oſtendit ad calculos. 234
Cyprinus piſcis in putredine. 35
Cythraus ruber, vulnerarius. 118
Cytiſos lacteſcit, ad lac. 122. flore flauo, ciet urinā 126. ſiliqua cornu capræ refert, & vires. 168

D.

DÆmoniaci qui. 112. quæ expellant. 113. 114
Damaſcena prunus peregrina. 36
Daphnoides albo flore 22. pituitam purgat. 116. vir 2. 72 hyeme viget ad pituitam. 266
Daucū vberi ſemine, ad conceptum. 242. agreſtis vinus. 86. vmbella pauonē refert, & vires 273. æſtate viget, ad Venerem. 265. ſiccum. 60
Deformes plantæ necant. 257
Deleteriæ facultatis inſipidæ. 13
Delfinus aquarum animal, ad dentes. 213
Dens leonis lactuoſa herba, ad lac. 275
Dentatæ plantæ. 19. & animalia, ad dentes. 137
Dentaria dentium formam retinet, ad dentes. 137
Deus per ſimilitudinem rerum vires oſtendit. 27
Dictamnum albiflora lunaris. 18. 305. ſine ſemine, ſterilitatem minatur. 238. ſemen vbi ferat. 240. pulegii odorem, & formam refert. 90 92. odorem ſaluiæ, & ſiſymbrii. 92. folio leporis aures refert, & vires. 23. 173. purpureo flore, ad melancholicos. 120. ſaturnia. 307. vermes refert, ad vermes. 159 Creta gignit. 35. à pleudo dictamo culin differt. 38. acuti ſaporis. 59. eius vires. 60. æſtate viget ad Venerem. 265
Digitariæ plantæ, ad digitos. 139
Digiti cimini digitos referunt, ad eos. 139
Diogenes ex terra & aqua omnia gigni dixit. 144
Dionyſius lapis vini odorem, refert cōtra ebrietatē. 29
Dioſcorides erat. 144. quibus ſignis qualitates docuerit. 22
Dipſacus ſpinoſus ſpinas extrahit. 221. aloſa, ad alarum tædia. 139
Diis ſacra cupreſſus. 12
Dorcades ſuis locis non diſcedunt. 37. fœcundæ, ad fœcunditatem. 247 vires. 28. 69
Doronicum ſcorpionem, & vires refert. 158
Draco marinus impoſitus ad ſuos morſus valet. 25. 97 terreſtris ad ſoecudinem valet. 26
Dracunculus formam ſerpentis refert, & vires. 28. 159. ... refert. 43. 76. ... ad ſecundas. 151. ...
macoliscaulis accipitrem, & vires refert. 164. maculas delet. 116. 318 ſemine monocerotis cornu, & vires. 170. lactuoſus ad albugines oculorum. 219 tumore radicis, ad tumores 124 125. vere naſcitur, ad ſerpentes. 21. 263. ad tuſſim, 263. æſtate viget, ad aurium tumores 254. folio lunato, lunaris 313. altera ſpecies eadem refert, ad idem 163. minor teſticulus refert, ad Venerem. 142
Druidæ qui 250. quercu, & viſco nil ſacratius dicunt. 12
Dryades quæ. 250
Dryinos ſerpens ſub quercus radicibus viuit, iiſdem ſolitur eius noxa. 262
Dryopteris glabro caule, ad glabritiem 135. ſuper plantas viuens, pediculos refert, & vires 193. ſemen vbi ferat 239. aliquibus partibus deficit, quibus obſit. 248
Dulcis ſapor qui. 12

E.

EBenus non peregrinatur 35. nigra ad cutis nigritiem. 218
Ebrietati quæ proſint. 26. 29
Ebulus flore candido circumlitu, bilem, & pituitam purgat 122. nodoſus ad anculos 141. æſtate naſcitur, ad bilem. 264
Ebur ſudra mittit. 35
Echium ſemine ſerpentis caput refert, & vires 23. 29. 167. linguam hircinam folio refert, & vires 178. vere naſcitur, ad ſerpentes. 264
Eclypſis ſimilitudine quid ſignificet. 97
Eſteri aſpectus animal Septentrionis. 72
Elaphoboſcon vmbelliferum, ſiccum 60. pauonem refert, & vires 173. oculum cerui, & vires 174. vere naſcitur, ad ſerpentes. 264
Eleoſelinum in aquis rfœtum 48
Elephas fruticibus veſcitur, aſtringentis facultatis 42. ad quid 53. ingenioſus ingenio prodeſt 15 172. ceraſtem horret, ad quid. 26. ſplendido colore efferatur 205. fuſcus contra atram bilem 118. capitatum ad capitis vitia 134. dentatus ad dentium 138 cordatū, ad cordis. 147 magno iecore, ad iecoris 148. caret felle, ad fellis vitia 249. longæuus ad vitam longam 202. ebrioſus inebriat 226. quibus conferat. 26. 29. ſylueſtris calidior 87. albus fluore ... ad id. 210
Elleborus niger in Oeta monte 37. albus pituitam purgat 22. inſuluſo caule, ad fiſtulas. 242
Emollientia ex quibus. 13
Empedocles calida in frigidis locis naſci dixit. 50
Empetrum ſalſi guſtus 66. flore flauo, bilem purgat, 207. ſine ſemine minatur ſterilitatem, 238
Ephemerum tumet, ad tumores. 214
Epithymum catenosi ſubiectas plantas, extenuat 223. flore purpureo, atram bilem purgat 22. capilloſū, ad capillos 100. æſtate naſcitur, ad morſus canis 265. autumno viget, ad atram bilem. 266
Equa menſtruoſa, cit menſtruum 125. cito parit, ad partus facilitatem 253. vento concipit, ad conceptionem. 258
Equapium myrrhæ odorem refert, & vires. 192
Equi quid augurentur ex ſimilitudine 20. odio habent lupos, ad quid 16. veſcitur fruticibus, aſtringentis facultatis 51. magno iecore, ad vitia eius 148. luxurioſus, ad venerem 247. caret felle, ad eius vitia 249. calcibus ferit, ſanguinē ſiſtat 99. laborat veſica, ileo aſthmate, cardia, & rabie, ad eaſdem 218
Equiſetum caudam equi refert, & vires 24 187. rubeſcit, vulnerarium eſt 115. neruoſum, ad neruos 128. cauo caule, ad tracheam 155. & ad tuſſim. 251
Erice ſquamoſa planta, ſquamas ſerpentum, & vires refert. 165
Erigeron ſpinoſa planta. 183

Erigeron

Erinus tumidis radicibus, ad tumores. 215
Eriphia herba ſcarabeū hēs ſonantē, ad vocis ſonū. 279
Erithrodanum flaua radice, ad flauos capillos. 131
Eruca ſiluestris flauo flore, ictero curas 10. ciet vrinā, 126. calida eſt 105. ſiliqua ſcorpiuuis caudam refert, 285. & monocerotis cornu, & vires 171. fœcundo ſemine, ad Venerem 243 non generat vermes, contra vermes 285. anguſtifolia 288. vrbana cotſidrfolia. 59
Erucę animalis combuſtæ nidor, reliquas fugat 98. abit in papilionem. 45
Eruum nigrum, ad claritatem viſus. 118
Eryngium ſpinis fucis, ipſa ſanat 97. pubem refert, ad Venerem 143. anſeris pedes refert, & vires 187. ſpinoſa, acutè operatur 123. tumida radice, ad ſtrumas, 225. vinoſi coloris flore, ad ebrietates 128. ſpinoſa, ad ſerpentū ictus 23. naſcitur vere, ad ſerpentes. 264
Eryſimum flauum ictecum purgat 102. fœcūdo ſemine, ad fœcunditatem. 242
Æſculus carnoſas glandes affert, ad carnes. 137
Euboea meliora fert, quàm Thelarium. 71
Euſragia criſpis foliis ſtruthionis pennas refert, & vires 166. æſtate naſcitur, ad lippitudines. 264
Euonomos fructu flauo, ad flauos capillos. 131
Euphorbium foliis cerui cornu imitatur. 23. neruoſū, ad neruos 128 vmbelliferum pauonem refert, & vires 173. tenuifolium, icone, in operando. 222
Euripides omnia ex terra generari dixit. 35
Excreſcentia arborum, ad excreſcentias corporis. 24
Ex inſomniis curandi ſimilitudines ſumuntur. 20
Extenuantes herbæ, ad extenuandum. 222

F.

FAba algido ſure, eſu atram bilem purgat 107, terribilia ſomnia mouet 226, carnoſo fructu carnem auget 127, caput coli oſtendit, ad Venerem 141, caule cauo ad flatus 151, anguloſo, ad vulnera 212, flore papiliones oſtendit, ad fœcunditatem 161, maculoſo, ad maculas 226. lunaris 209 vermiculos parit, ad vermes 207. Ægyptia magno arbore aſpetæ virtutis, 258, ad quæ, 58
Fagus Ioui dicatur 18 ſin Troia naſcitur 35, multis locis, ad fœcunditatem 242 mutat corticem, ad cutis mutationem 213, pinguis fructus, ad impinguationem, 209
Ferulacea omnis ceruinum cornu imitatur 23. 170 vmbellifera ſicca 60, pauonē refert, & vires 173, ſqualorem inducit, ſuccus tollit 97, flaua, calida 105, neruoſa ad neruos 129, acutifolia, acutè operatur, 223, ſudat, ad ſudores 126, vere naſcitur, ad ſerpentes 264, æſtate fert corculum, ad Venerem, 265
Ficus radice cuneata in maceriis ſeri poſcit 21, denſo cortice, in corticem inſeri poſcit 21, in ſomnis ca ſimilitudine quid indicat 19, vrbana calidior 86 fructu pingui, impinguat 24, facit arbores fœcundas appenſa, ad fœcunditatem 15, 154, fructu flauo, bilē auget 100, lactyoſa lac auget 124, & ſperma 123, ſurola, purgat ſerum 123, carnoſa, carnem auget 127, ſecat forma oſtendit, ad ſecoris vitia 141, tecorda, ad tumores 224, fert cenchrum 252, & animalia venenoſa, ad fœcunditatem 312. lactuoſa contra venenum 123. folio nigro, ad nigros capillos 132. quinque partito, ad digitorum vitia 140. coruicis pedem refert, & vires 183. ſphacelum patitur, ad quid 207. glabrationem, ad quid 209. ſcabiem ad quid 209. ſcilſionem in caudicis, ad quid 210, vermes, ad quid 207, ſoboleſcit è radice ad fœcunditatem 241. ſerta ad idem 242. temperatę zonæ 73. agitatu ignem concipit, ad inflammationes 226. aquoſo fructu, æſtate naſcens 265. Syluestris mas, vrbana hyeme aſſeruatur, ad tuſſim 266. fœmina 27. præuenit germinationes 84. Ægyptia arbor magna, ſed exiguę virtutis. 258
Filicula ſuper alias plantas viuit, refert pediculos, & vires 193. e ſubiectis plantis vires extrahit 90. ſemina vbi habeant. 240
Filios pulchros generare quę faciant. 25
Filipendula vmbellifera, ſicca. 60
Filix mas, & fœmina 238. radicibus longis, & latis, venas refert, & vires 159. radice crocea, bilem purgat, 101. aſſimilatur driopteri, & filiculæ, & viribus eorum. 95
Fiſtulam ſubſtinentes plantę ad vulnera. 212
Fiſtuloſæ plantę, ad fiſtulas. 222
Flauæ plantæ, ad flauos capillos. 152
Flos in plantis, menſtruum in mulieribus 21. 237. reſpondit oculo in homine 29. hilaris, apricari gaudet, 21. Naturæ lingua, & ſedes 29. triſtis in vmbroſis 28. flammeus ad inflammationes 126. ater ad claram oculorum aciem 131. & viſus 111. albus paluſtris, pituitam 52. pallidus, pallidam bilem 106. croceus bilem, calidus 65, albus croceus, pituitam, & bilem irritat 126, ſæpius proueniens, ad eos morbos ſæpius prouenientes 267 papilionem referens ad fœcunditatē, 23. infœcundus qui. 80
Flaminiofia plantæ forma. & vires. 58
Fœcunditati quæ proſint. 25
Fœminæ plantæ figura 27. in ſe ipſam concipit 27. ad conceptus valet 27. natura imbecillis 26. mulierum medicamentis accommoda. 25
Fœniculifolia planta in aoiano lacu, ad quæ. 98
Fœniculum folio cerui cornu refert, & vires 23. vmbelliferum, ſiccum 60. pauonis criſtam, & vires refert, 273. vermes non generat, ad vermes 208. vere naſcitur, ad ſerpentes 264 ſyluestris vires 62. croceo colore, calidum. 105
Fœnum græcum flauum, calidum 105. bouis cornu, & vires refert 169 æſtate naſcitur ad lippitudines. 264
Formicarum combuſtarum nidor alias expellit. 98
Fragra rubra, vulneraria. 119
Fragula cortice flauo 101. flore albo, bilem, & pituitam exigit. 128
Fraxinus ſemine macilento, ad macilentiam 24. 206. dictamo ſimilis 97. vere naſcitur ad ſerpentes 25. 263. æſtate fert ſemen, ad coitum 265. montana, & planiciei. 76
Frondes plantarum capilli ſunt 21. ſylueſtres frondoſiores 84 duriores 85. anguſtæ 59. criſpæ, calidæ. 67
Fructus plantarum partus 11. mutantur ex alimento, 38. inſitione 38. inuolucris obducti ſecundas referunt, ad eas. 118
Fruges carnoſæ ſunt, & carnem augent. 27
Frumenta abeunt in alia 10. flaua, bilem augent 100, aristę locuſtarum pedes oſtendunt, & vires 170 abiectum corticem, ad mutationem cutis 212. lacteſcit, ad lac 124. indicū rhinocerotis cornu & vires refert, 170. infectorium rubrum vulnerarium. 119
Fucos oſtendentes plantæ, ad fœcunditatem. 160
Fungus ex putrefactione, ad breuitatem vitæ 204. ex re ſubiecta vires hauriunt 32. breui calorem mutantes, ſtrangulatos oſtendunt, ſtrangulant 121. rotundo folio, hom di 47. pallidi necant 107. tumidi, ad tumores 124. 226. carent ſemine, ad ſterilitatem 247. ſemen vbi lateat 240. petrei, ad calculos 259. ſoſſili ſuum roſtrum, & vires oſtendunt. 176

G.

GAgates niger lapis, ad atram bilem 111. ad dæmoniacos. 113
Galactites lapis, lac auget. 122
Galaoga neruoſo folio, ad neruos. 129
Galaxia albos natos facit in genitura. 18
Galbanum neruoſo folio, ad neruos 128. folio cerui cornu refert, & vires 23. acutifolium, acutè operatur 222. vmbella

vmbella pauonis criſtam, & vires refert. 273
Galega vere naſcitur, ad comitiales. 263
Galenus quibus ſignis qualitates venetur. 22
Galeopſis nigro folio ad atram bilem. 118. muſtalæ oculum refert & vires. 274
Galeus piſcis dentatus, ad dentes 230. acuti viſus, ad aciem oculorum. 232
Galgula auis flaua, ad ictérum. 101
Galiō lactuoſū, ad cōceptū 124. vberi ſemine ad idē. 242
Galla nigra, ad nigros capillos. 132
Gallina pinguis, ad impinguandum 206. facilè concipis, ad conceptum. 253. temperatę zonæ animal. 73. flaua icterum curat 103. cerebrum humidum habet, lunaris 312. verſicolor, multiplicis qualitatis 121. pulli lacte alsi optimi. 42
Gallus roſtro & calcaribus aſtringētis facultatis 87. flauum, ad bilē 100. glaucus, ad glaucomata 219. teſtes in lumbis habet, ad conceptum 143. luxurioſus ad idem 143. animal maſculum, ad mares 145. ſolem ſalutat, ſolare 312. concoquit lapides, ad calculos 259. ſonorus, ad vocem claram 26. clamoſus, ad vocem 279. fortis, ad fortitudinē 26. fœcūdus, ad fœcūditatē 243. ingenioſus, ad ingeniū 272. vigil, ad vigilantiā. 274
Garyophylli neglecti albeſcūt 85. 99. 120. garyophyllorum odorem & vires referunt 96. ſerpentū linguas oſtendunt, & vires 178. carnei coloris, Venerei ſunt 306. garyophyllata Iouis eſt 305. ſub torrida zona naſcuntur, ſolares. 315
Generationis iſtra demonſtrantes plantæ, ad coitū 142
Geniſta flaua bilem purgat 105. calida 105. vrinā 126. cor nuo capræ refert, & vires 169. ſaxifraga, ad calculos. 258
Genitalia plantæ quæ. 25
Gentianæ radix crocea cit vrinā 126. caule cauo, ad vrinā 151. ad fiſtulas 221. vere naſcitur ad impetigines. 263
Geranium gruis caput refert 167. & monocerotis cornu & vires 170 muſchi capreoli odorem & vires. 25
Geranopodion gruis pedem refert, & vires 190. ſaxifraga, ad calculos. 259
Gingiber acutifolium, acutum in operando. 273
Gingidium vmbelliferum, ſiccum. 60
Glabræ plantæ, ad glabritiem valent. 132
Gladiolus neruoſus, ad neruos 129. anguloſo caule, ad vulnera 222. tumida radice, ad tumores 224. æſtate naſcitur, ad coitus. 265
Glans glādem peſtis oſtendit, ad eandem 124. coli glandem oſtendit, ad coitum. 141. hyeme naſcitur, ad excalefaciendum hominem. 166
Glauca animalia, ad glaucomata. 219
Glaux lactuoſa, ad lac. 122
Glires hyeme latent 191. quibus locis ſint. 37
Glutinum oſtendentes plantæ, ad vulnera 223. & animalia. 224
Glycirrhiza glutinoſa, ad vulnera 223. temperatę zonæ planta. 73
Gobius piſcis ſquamoſus, ad ſerpētes 265. ſaxatilis ſpinoſus 76. ad quid. 56
Gradus primus, ſecundus, & alij, qui. 13
Gramen digitatum, ad digitorum vitia 140. longo æuo viuit, ad vitā longā 200. caninum radicibus globulus oſtendit, ad calculos 234. humidum & frigidum. 217
Grus nigra, contra melancholiam 111. carniuora, ad quid 43. auritum animal, ad audirū 137. ingenioſum, ad ingenium 273 clamoſum, ad clamorem. 279
Guaiacū occidētalis India fert 35. ſudat gūmi, ad idē. 215
Gūmi ſudās plātę, ad gūmi 215. & vrinā 126. clauus glutinoſum, ad vulnera 215. 223. quibus proſit. 24

H.

HÆmatites lapis ruber, vulnerarius. 306
Halimus in arenoſis 62. ſalſus. 65
Haliphleus mas. 27
Hamadryades quę. 250
Harundo mas, & fœmina 27. ipſa ferit, ipſa ſanat 97. flos papposus, ad alopeciam 129. nodoſa, ad articulos 140. cauo caule, cit vrinā 151. abūdat ſemine 244. pullulat ab radice, ad conceptus 246. odorata in Arabia. 37
Haruſpicina ars, diuinat ex ſimilitudine. 10
Hecubę ſomnium ex ſimilitudine indicatum. 18
Hędera frigidis locis naſcitur 72. fructu rubro, cit menſtrua 125. nodoſa, ad articulos 141. folio lienē oſtendit, ad lienis vitia 150. radiculis polipodium refert, & vires 162. pedibus ſcolopēdriā 190. perpetuifolia 191. ſuper alias plantas naſcitur 190. vinoſi coloris corymbo, contra ebrietatem 218. flammei coloris ad inflammationes 226. atteritu ignē cōcipit, ad idē 276. ſaxa frangit, ad calculos 259. æſtate & ſemper viget, ad auriū dolores 264. ſine ſemine, ad ſterilitatē 238. ægre peregrinatur 37. nigra, ad nigros capillos 32. terreſtris, criſpifolia 67. aliquibus partibus deficit, ad quid 248. perpetuifolia, ad quid. 268
Hedyſaron ſiliqua cornu capræ refert, & vires. 169
Helenium pulcher flos, ad pulchros filios 23 255. flore oculum refert, ad eius vitia 235. vinoſi coloris, contra ebrietatem 236. ſolem refert, ſolaris. 312
Heliochryſon pulcher flos, ad pulchros filios 255. ſolem refert, ſolaris 303. 312. flauus cit vrinam 126. vmbelliferum, pauonis criſtā, & vires refert 273. vere naſcitur, ad comitiales. 265
Heliotropion, helioſtrophon, heliantos, ad ſolem vertitur, ſolare 28. 308. 312. flore albo pituitam purgat 115. ſcorpionis caudam effingit, & vires 24. 181. flore verrucas refert, ad verrucas 226 æſtate viget, ad flauam bilem 264. & ad aurium dolores 264. vere naſcitur, ad ſerpentes. 264
Heliotropius lapis ſāguineis guttis reſperſus ſiſtit ſāguinē 220. oſtendit ſolem eclypſatum. ſolaris eſt. 309 145
Helxine lato folio, humida 88. ſaxifraga, ad calculum, 259. ęſtate viget, ad aurium dolores. 264
Hemerocallis pallido flore, pallidam bilē trahit 106. radice tumida, ad tumores 224. medię terræ alomna, 62. vertitur, ad ſolem, ſolaris. 309
Hemionitis, ſine ſemine, ſterilitatem minatur 25. 238
Hemorrhoidibus medentur, tubercula radicum. 24. 42
Herculi populus dicatur. 12
Herinaceus ſomnicoloſus, ad ſomnium 26. 274 pugnat cum ſerpente, ad eius morſus 26. frugibus veſcitur, aſtringentis facultatis 42. piloſus, ad pilos 129. hyeme ſine cibo viuit 198. particularibus locis viuit. 37
Hermes ex ſuperioribus inferiora dependere ait. 303
Hermodactylus digitos radicibus refert, ad eius vitia. 22. 139
Hermopos quæ herba. 245
Hephęſtites lapis ruber, Martius. 306
Heſiodus, & Muſeus. 270
Hibiſcum glutinoſum, ad vulnera. 22
Hieracium lactoſum, purgat ſerum 123. flore oculum refert, ad eius vitia 134. flore flauo, cit vrinam 151. caule cauo, ad tracheam. 151
Hypericum reſinæ odorem refert, & vires 90. flauo flore, calidum 108. 105. cit vrinam 125. tritum ſanguineum ſuccum manat, ad ſanguinem 99. 119. & ad menſtrua 125. perforato folio, ad vulnera 221. ſemine atro, fugat dæmones 114. & ad nigros capillos 131. flos capillos refert, ad capillos 129. glutinoſū, ad vulnera 224. æſtate naſcitur, ad tertianas 264. aureo flore Solem refert. 304
Hippocampus aquoſus, inducit hydrophiliam 50 piloſus, ad pilos. 130
Hippociſtus ruber ad ſanguinem 119. naſcens ſub certas plantas pediculum refert, & vires 193 extrahit ſub

ſtantias 261. eius vis. 158
Hippocrates quibus ſignis qualitates iudicarit [illegible]
ſ. ota interpretatus eſt. 246
Hippogloſſum frondem ſuper frondem gerit, ad partus
facilitatem 25. præacuta ad puncturas. 234
Hippolapaton folia ampla, in aquis. 248
Hippomarathron flauo flore ad icterum. 103
Hippophaes ſaroſa, purgat ſerum. 115
Hippopotamus pilos ad cœlū ſurrigit, cū it ſulgurat. 314
Hippoſelinon folia ampla in aquis. 248
Hircus cornu ferit, eodem ſanat 99. fœtent aſſi, ad ala-
rum fœtorem 139. fœcundiſſ. ad fœcunditatem,
243. 220. caro epilepſiam inducit, ipſa ſanat. 98
Hirculus herba hirci odorem, & vires refert. 45
Hirudo nigra, ad nigros capillos. 43
Hirundo, cōfoſſis oculis, viſum recuperat, ad cicatrices
oculorum 24. 232. maculoſa, ad maculas 229. tubros
circa oculos, ad oculorum ſanguinem 229. liquida, va
let colo 235. nigra, bilem purgat 209. & melancho-
liam 120. noctu videt, ad nyctalopiam 230. pedibus
carere videtur, ad podagras 249. [illegible] 109. [illegible]
midum cerebrum habet, lunaris 312. acuit ſenſus [illegible]
aciem oculorum. 232
Hiſtrix ſine cibo hyeme viuit, ad quid. 298
Hœdus pingueſcit valde, ad impinguandum. [illegible]
Holcus ariſtis ferit, ipſa ſanat. 97
Holoſtium ſerpentem refert, & vires. 59
Homo animaliū [illegible] morbos patitur 2. & plurimis [illegible]
Hordeum ex Melo optimum 55. cauo caule, ad [illegible]
ad tuſſim, ad vrinam 158. abiicit corticem, ad cutis
mutationem 213. abit in auenam, typham, & zeam,
ad quid 225. ſylueſtre in vrbanum 44. 225. hordeo-
lum in oculis refert, & ſanat. 225
Horminum galli criſtam, & vires refert. 172
Humidæ plantæ figura. 101
Humor plantæ ſanguis eſt. 95
Hyæna noctu videt, ad nyctalopiam 229. dentata, ad
dentes 137. maculoſa, ad maculas. 215
Hyacinthos glabro caule, ad glabritiem. 138
Hyacinthus lapis flauo colore Solem refert, & vires 29.
contra melancholiam. [illegible]
Hydrops, quæ medeantur. [illegible]
Hidropiper rubiam vulnerariam. 119
Hiophthalmon, ſuillos oculos, & vires refert. [illegible]
Hyoſcyamos pallido flore, deletariæ facultatis 207. atro
auget atram bilem 22. 207. vere naſcitur, ad tuſſim,
265. æſtate viget, ad aurium dolorem 264. cauis lo
cis naſcitur. 295
Hyoſeris ſuillum roſtrum refert & vires. 176
Hypear pinguia, ad impinguandum. 205
Hyſſopus parua herba, multæ virtutis 158. naſcitur io
taxis, ad calculos 289. purpureo flore Saturnū refert,
& vires. 307

I.

IAlme albo flore, purgat pituitā 116. ac e ſiliſolioſa 58.
Iaſone lac ſudat, ad lac 122. auget ſperma. 125
Iaſpis viridis, frigidus 106 purpureus Saturnum refert.
contra dæmones 113. varius Mercurium refert. 308
Iberis naſturtii formam, & vires refert 92. ſemper flo-
ret, ad menſes. 266
Ibis peculiari loco naſcitur. 32
Icterus auit, ad icterum. 102
Icterus lapis, ad icterum. 103
Icterico quæ proſint. 102
Incur oſtendere plantæ ad idem. 148
Ilex leporis ſuperfœtationem oſtendit, ad conceptū 123.
longæua arbor, ad longam vitam 200. e medio folio
coccū fert, ad partus facilitaré 253 pterifolia 190.
ſemina fert multi, ad conceptum 242. nigra, ad nigros
capillos. 43
Illecebra flore flauo, ad icterum. 102
Imperatoria vmbellifera, ſicca 60. contra ſerpentes 173
India occidentalis fert [illegible] & ligna [illegible] 25
Inducilitas quæ contineant. 24
Induratio ex quibus. 13
Inſœcundæ plantæ, ad ſterilitatem 242
Infortunæ cœli quæ ſint 18. in nodio quæ faciant 18
Inſipidus ſapor qui. 23
Inſomnia [illegible] 26
Ioppea lacryma ad calculos. 84
Ioſeph ſomnia per ſimilitudinem explicat. 3
Ipſæ quæ ro aferunt. 26
Iris pinguis, impinguat. 205
Iris optima Illyrica 38. pulchra, & ſalutaris 25. ad pul-
chros filios 255. lupi os oſtendit, & vires 237. 76. an
guloſo caule, ad vulnera 232. oculos [illegible] refert,
ad oculum 235. ſylueſtris vere naſcitur, ad lep. 263.
hyeme viget pro pituita 266. flore maculoſo, ad ma
culas 216. villoſi ſuleis, ad vbertatem 228
Iris lapis Mercurium refert. 308
Iſatidis ſylueſtris vires. 186
Iſchemon galli pedem, & vires refert. 189
Iſos albo purgat pituitam. 116
Iudaicus lapis, ad calculos. [illegible]
Iuglans, peregrina arbor 36. cultura [illegible]
[illegible] fœcunditas 199 pinguis [illegible] 205.
[illegible] longæua, ac lon
gam vitam. 199
Iuiuba flore [illegible] 123
Iuncus [illegible] ad [illegible]
[illegible] 69.
producit Lybanus 35. partibus deficit, obeſt. 147
Iuniperus flauus calidus 101. [illegible]
[illegible] 97.
[illegible] 87. leporis [illegible]
[illegible] 195. longæua [illegible] 199
hyeme [illegible] 266 [illegible]
[illegible] 126. [illegible]
[illegible] 208. non [illegible] 238
Iuppiter [illegible] 27

K.

Kali vires. 65

L.

LAcerta pinguis, ad impinguandum 204. crocei
coloris, ad icterum 103. & glaucomata 231. viridis
ſcabra, ne naſcantur pili 133. diſſecta iterum
coaleſcit 131. acuit viſus, ad aciem oculorum 231.
occæcatus reſtituitur viſus, ad cicatrices oculorū. 24
Lac generantia quæ 13. lactuoſa 22. ſoluit [illegible]
git 41. allium olecs 41. ficus lac coagulat, cōſpulatū
ſoluit 97. cogentes ad conceptum [illegible] ad mo-
eia 123. contra venenum 124 vbi lacte pueri ingeniū
hauriunt. 40
Lactoris lac ſudat, ad lac. 122
Lactuca lac generat 22. 122. amplo folio 49 ſylueſtria
ſpinoſa 75. acutifolia 59. ſaneſcens [illegible] 65. fla-
uo flore, ad icterum 102 alba e ſu pituitam auget 115.
medicamine purgat 116. cœruleo flore, ad oculorū
aciem 211. rubra, auget ſanguinem 117. lactuoſa ſper-
ma auget 123 ſeroſa, ſerum purgat 125 ſine ſemine,
ad ſterilitatē 238. ſylueſtris aureo flore. ſolē refert, &
vires 304 æſtate naſcitur, ad refrige. [illegible] corpus 265.
Lacuſtris plantæ forma. 47
Lagopus pedes leporis refert, & vires 24, 188. æſtate na
ſcitur, ad albi fluores. 264
Lamiū dentatū, ad dentes. 137
Lamium flore albo, contra pituitam. 116
Lampyris ſterilis, ad ſterilitatem. 242
Lunaria quæ lanam refert. & vires. 166
Lapathi radices aluum ſtringunt. & laxant 96. radix
flaua,

flaua, ad icterum 102. ſuget bilem 102. abundat ſemine, ad fœcunditatem. 242. naſcitur vere, ad lepras. 263
Lapides in capitibus piſcium, ad calculos 234. in radicibus plantarum 234. lapidoſa ſemina 234. vorantia animalia 260. argentei coloris, lunarea 305. criſtaceus niger, ad dæmoniacos 113. in quercu excreſcentes, ad calculos. 250
Laſerpitium in Lybia exoritur 34 odoratum, in locis feruidis naſcitur 67. calidum, & ſiccum 70. flore flauo, ad icterū 102. lulnit lac, deſtruit conceptum 124. neruoſum, ad neruos 128. vmbelliferum, ad capillos 129. pauonis criſtam, & vires refert 173. pingue eſt, ad impinguandum 205. ſeludat gummi, ad id valet. 215
Lathiris ſeroſum, purgat ſerum. 213
Laudanum dora fronde aſtringens 84. nigrum eſt, ad nigros capillos 132. glutinoſum, ad vulnera 223. perpetuiſolium, ad alopecias 268. ciſthi formam & vires refert 91. ſalinoſum, ad ſalinam. 126
Lauendula nardi figuram & vires refert 92. neruoſa, ad neruos. 128
Laurus mas ſterilis, minuetur ſterilitatem 18. 238. fœmina fructifera 28. quid ſignificet in ſomnis per ſimilitudinem 20. Sphacelum patitur. ad idem 24. non generat vermes, contra eos 206. ægrè peregrinatur 37. virem offendit, contra fulgura vinum defendit 291 flore albo, ad pituitam 116. in flore capillos habet, ad capillos 129. occupatur à muſco, ad impetigines 209. contra cœlum erigitur, contra tempeſtates 324. fructus ruber, ad menſtrua, 125. perpetuifolia 187. ſomnia vera mouet 226. ſtrepitu ignem concipit, ad inflammationes. 226
Larix longæua, ad vitæ longitudinem 199. excreſcentijs laborat, contra eas 209. retudat lautem, ad eandem 215. magna arbor, efficacis viribus 258 rafura flaua, ad glaucomata. 103
Leguminis orobanche ſtrangulat, eadem coctilia reddit 97. floribus papiliones oſtendunt, & muſcas. 33
Leus folio nigro terribilia ſomnia eſo mouet 226 atrā bilem auget 107. valet ad lætale lenticulas 124 paluſtris vires 49. folio quali. 47
Lentiſcus terebinthi ſimilitudinem refert, & vires 91. rubra, vulneraria 119. teſtoiſera, ad vrinā 126. oſſoſa, ad oſſa 128. ſiliquā capitæ cornu refert & vires 168. glutinoſa ad vulnera 223. acutifolia, acutè operatur, 223. perpetuifolia. 267
Leo in ſomnis per ſimil. quid portendit 19 fortis, ad fortitudinem 16. carpludorus, ad quid 43. vis 72. croceis fulci coloris, ad icterum 103. ad atram bilem 109. 212. igneo colore efferatur 105. dentatus, ad dentes 137. laborat quartana, ad eandem 221. acuti viſus, ad aciem oculorum 231. ſolaris 315. Æthiopic ferè. 37
Leontopetalon leonis pedes refert, & vires. 24. 188.
Leontophonon naſcitur, vbi leo. 262
Leontopodion leonis pedes refert, & vires. 143. 186
Leopardus vinoſus, ad ebrietatem. 226
Lepades ex putri materia. 35
Lepus peculiaribus locis habentur 37. initio albus 167. formoſus ad pulchritudinem 26. 155. maculoſus, ad maculas 24 lentiginoſus, ad lentigines 218. coagulum cogit 41. ad conceptum 124 fuſcus, niger atrabilaris 109. contra melancholiā 111. ad fuluos capillos 133. villoſus, ad capillos 129. auritus, ad auditus grauitatem 136. aperta inanitæ inſtrumenta monſtrans, ad coitum 143. magni cordis, ad cordis vitia 147. macer, ad demaciandum 206 acuti viſus, ad oculorum aciem 231. fœcundus, ad fœcunditatem 247. facilè parit, ad partus facilitatem 254. ingenioſus, ad ingenium. 272
Leucoium ætate caneſcit. 85. 99. rubium, ad menſtrua 125. ſiliqua cornu bouum imitatur, & vires 170. vires. 73
Libanotis oſſoſa, ad oſſa 128. neruoſa, ad neruos 128. vmbellifera, ſicca. 60
Lichenes folio flauo, ad icterum 102 innaſcitur arboribus, ad lichenes 261. vires. 64
Lienem magnum habentia animalia, ad lienis vitia 150. ſic plantæ icterores. 22 148
Lignum in planta, os in carne 20. lignoſum oſſa alit 22. planta regnum animalium oſtendens 156. quod atteritu ignem concipit, ad inflamm. 226
Liguſticum flauum, ad flauos capillos 131. vmbelliferum pauonis criſtam, & vires refert 173. ſiccum. 60
Liguſtrum flore albo, eit pituitam. 176
Lilium ſquamoſa radice, ad ſquamas 165. 229. vectrum aſini, & vires refert 24. 183. pulchra planta, commoda præſtat. 23. 256. rubium, ſanguinem purgat 119. poeticum lentiginoſum, ad lentigines, 215. capillos in flore habet, ad capillos 129. ſatiæ fit folioſum 56. naſcitur vere, ad lepram 263. ad ſerpentes 264. flore in ſuperficie albo, intus croceo, 99 mixtæ qualitatis 29. & virium. 32
Limaa ſalinoſa, ad ſalinam. 227
Linguam animalium effigiantes plantæ. 317
Linum abit in lolium 44. ad quid. 226. pingue ſolum quærit 58. neruoſum, ad inteuſionem neruorum penis. 129
Lithargyrum aureum, ad aureos capillos, argenteum ad nigros. 133
Lithoſpermū lapidoſum, ad calculos 234 ſemine ſiliceo, 24. vires. 60
Liuidi, virides, purpurei, & cærulei flores ſaturnij ſunt. 30
[illegible] ſoluit lac, ad ancinas 142
loca natalia conſideranda plantarum 31. ſalubria pro longæuis. 200
locuſtarum combuſtarum nidor, alias fugat. 28
lolium in triticum mutatum 44 radicibus ſoboleſcit, ad ſobolem 245. vitas 93
lonchitis lienis formam refert, ad eius vitia operatur. 60
longæuæ plantæ, ad vitam 24 ſic & animalia. ibar ſigna ex plantis colliguntur 28
loquax animal ad loquacitatem valet 26. & colo medetur. 35
lotus in Euſrate naſcitur 39. ad Solis motum mouetur. ſolaris. 28
lotus arbor in Lotophagorum Inſula 35. magna arbor, efficacis viribus 258. paruum fructum affert, 76. vinoſo ſucco, ad ebrietatem 225. annum ſtringit, eadem relaxat 96. flauo ligno, ad flauos capillos. 131
lotus vrbana herba. 60
lucius piſcis diſſectos iterum coaleſcit, ad vulnera. 215
lues gallica abit in morbum articularem. 213
lumbrici neruoſi, ad neruos 128. diſſecti iterum coaleſcunt, ad neruos diſſectos. 212
Luna in flexionibus circulorum ex ſimilitud. gibboſos reddit 18. in nodis, podagricos 18. eius motus mobiles facit 18 ex colore quid ſignificet. 17. ſecundum ætates, qualitates varias 303. cerebro dominatur. 30
Lunaria græca lunato folio, Lunam refert, & vires 29. lunaris herba. 316
lunaris herba albiflora 28. orta floret 29 ſilentem dehiſcens ad vitia cerebri. 36
lupinus ſphacelum patitur, ad ſphacelum 24 flore nigro exhilarat faciem. 213. fructu flauo ad icterum, 102. calidus 105. cauo cauletur vitium 131. ad

fiſtulis 121. crudus non concoquitur, coctus coctionem accelerat 93. teſticulos oſtendit, ad coitum 141. lienem refert, ad lienem 150. non generat vermes, contra eos 208. ad ſolem vertitur, ſolaris 309. naſcitur vere ad lepras 253. Sylueſtris fructus maculis viperæ pellem & vires refert 164. ad maculas 217. ſiliqua ſcorpionis caudam refert. 185

Lupus aphonus, ad taciturnitatem 26 particularibus locis habitat 37. carniuorus, ad quid 43 72. igneo colore efferatur 105. niger, fuſcus, atrabilarius 109. ad dæmoniacos 113. dentatus, ad dentes 137. maſculinus, ad mares 145. magno iecore, ad iecoris vitia 143. noctu videt, ad nyctalopiam 229. rabie, ſinanche, & laborat podagra, ad eoſdem morbos 271. ſomnia monet. 275

Lupus piſcis tyberinus, fluuialis, & marinus. 56. lapidem in capite habet, ad calculos 235. macer, ad macilentiam. 24. 206

Lupulus flore albo, ad pituitam 216. aſpero caule, phalangiorum aculeos, & vires refert 181. vinoſo colore, cit ebrietatem 226. naſcitur vere ad lepras. 253

Luſcinia vigil auis, ad vigilantiam 26. 274. noctu loquitur, ad loquendum in ſomnis. 26

Lycantrophia morbus qui. 112

Lycnis flore rubro, calida 120. muris pilos refert, & vires 166. æſtate naſcitur, ad bilioſos humores 264 ſylueſtris accipitris pedem refert, & vires. 190

Lycopodion lupi pedes refert, & vires. 188

Lycopſis rubra, vulneraria 129. lacteis ſtillis maculoſa, ad lac 182. lupi oculos refert, & vires. 174

Lynx maculoſa, ad maculas 217. vrina coit in lapidem, ad calculos. 235

Lyſimachia flauo flore, ad flauos capillos 231. Solem refert, ſolaris 304. rubra ſanguinem purgat. 118

M.

MAcilentæ plantæ, macilentiam inducunt 24 206. ad ſic & animalia.

Macri ſoli planta quæ. 15

Maculoſæ plantæ ad faciei maculas 144. oculoſi 118.

Animalium pelles referunt, & vires. 164

Mæna lapillos in capite habet, ad calculos. 253

Magnus ruber lapis, Martius. 306

Malua pinguis ſoli alumna 58. cauo caule ad tracheam 151. fœmina ad muliebria 28. neruoſa, ad neruos 128. lien capræ oſtendit, & vires 181. carnei coloris flore, Venerem refert 306. heliotropia eſt 309. ſylueſtris vires 86. vere naſcitur ad ſcorpiones 264. æſtate viget ad aurium dolores. 264

Malus in montibus ſcabra, ſpinoſa, odorata 75. vulnerata melioreſcit, ad vulnera 128. ſero germinat, ſero fert poſtea 21. vermes creat, vermes corporibus generat fructus 207. verna, aqua calida melioreſcit 89. ſylueſtres fructus odorati 85. difficiles portatu inuentis, viſi faciles 97. dulces, in ſomnis per ſimilitudinem quid 72. aquoſi æſtate naſcuntur, ad humectandum 265. inſani ad venena. 265

Malus medica aurea, ſolaris. 304

Mandragora purpureo flore, purgat atram bilem 22. 120. pallida, pallidam 106. deleteriæ facultatis 107. fructu vinoſi coloris, inducit ebrietatem 24. 276. inſaniam inducit, expellit 97. radices foris nigræ, intus albæ pituitam & atram bilem expurgant 122. ſine caule, minatur ſterilitatem 238. autumno naſcitur, ad atram bilem 266. tumida radice, ad tumores. 223

Margaritæ argentei coloris lunares. 305

Maritimæ plantæ forma. 15

Marrubium nigrum, ad atram bilem 107. flore albo, ad pituitam 16. vires 60. vere naſcitur, ad tuſſim 265. ad ſerpentes 263. æſtate viget ad aurium dolores. 264

Mars ex colore quid ſignificet. 27

Maſculæ plantæ figura 27. maribus medetur 26 mares concipere facit 145. conceptus ſeminatum diſperdit 27. ſic & animalia. 144

Maſtiches contrarias facultates habet 112. ſiba ad pituitam 126. humida 117. manat ex arbore, ad ſaniem. 225

Media ſomnium ea ſimilitudine. 19

Medica ſiliqua cornu capræ refert & vires. 168

Mediocris ſoli planta quæ. 15

Medulla plantæ quæ 12. ea carentes plantæ. 16

Mel flaui coloris, bilem flauam auget 100. cit vrinam, 126. ad flauos capillos 231. ad glaucomata 103. calidum 104. ea longæuis ſtirpibus ad longam vitam, 201. pulchrum, ad pulchros filios. 252

Melanthium ſylueſtre cerui cornu refert, & vires 23. acutifolium, acutè operatur 122. vere naſcitur ad ſerpentes. 264

Melilotus æſtate naſcitur, ad aurium dolores. 262

Melis dentatum animal, ad dentes 86. vires. 72

Meliſophyllon citri odorem refert, & vires 91 purpureo flore, atram bilem purgat 110. vere naſcitur, ad atram bilem 263 frondes cor refert 147. autumno viget, ad atram bilem. 266

Melopepones æſtate naſcuntur, ad refrigerandum 262, Venerem reprimunt, ſemina excitant 95, flaui coloris, bilem augent 100. & medicamine purgant 101. cauo caule ad tracheam 151. caput referunt, ad capitis vitia 134. carnoſi, carnem augent 127. aureo flore ſolares 304. cortex maculoſus, ad maculas. 217

Mentha in Siſymbrium abit 44, 185. parua, ingentis virtutis 158. Venerem excitat, reprimit 75, odorata ſicca 67. flore purpureo atram bilem purgat 110 ſine ſemine, ad ſterilitatem 239. vbi ſemen 240. diſſoluit lac, ad atocia 224. non generat vermes, contra eos, 207. æſtate viget, ad Venerem 265. menta ſtrum in mentam abit 44. ad quæ 51. atram bilem purgat 110. Græca flaua calida 105. cit vrinam 126 aureo flore, ſolaris 305. vmbellifera ſicca. 66

Meoſtrum maculat, & maculas abſoluit 96 in ſe & ſpeculum viſu, retro expoſuit 98. ex quibus generatur. 13

Mercurius ex colore quid ſignificet 27. ei quæ dicantur. 19

Mercurialis flaua, bilem purgat 107. vterum ſanat 154. fœmina, ad muliebria 27. mas ad mares 144. vires. 74

Mergus ad quid. 50

Meridianæ plantæ forma. 15 62

Merula nigra melanch. expurgat 110. maculoſa, ad maculas 217. loquax ad colon. 235

Meſpilus ſylueſtris odorata 85, æſtate naſcitur, ad alui fluores 263. lapideo ſemine, ad calculos. 234

Meum nodoſum ad nodos. 191

Milium abundat ſemine, ad fœcunditatem 241. cauo caule, cit vrinam 151. rubro flocco, vulnerarium 129. diu ſeruatur, ad longam vitam 201. harundineo folio, acutum. 222

Miluus rubro colore efferatur 104. glaucis oculis, ad glaucomata, 103 acuti viſus, ad viſum. 234

Mineruæ olea dicatur. 12

Miſtæ virtutis planta. 39

Moſengiana flore pallido, minatur mortem. 197

Moly producit Cyllenes. 35

Monoceros odit venenum, contra ebrietatem. 176

Montanæ plantæ figura. 10 16 77

Morbi arborum qui 197. ſingulares ſingularibus, nobis, 208. & animalium. 209

Mores plantarum qui. 9

Morſus diaboli herba, ſquamula ad ſquamas. 24. 219

Morus in ſomnis ea ſimilitudine quid 19. radice cuſpidata, in maceriis ſeri poſcit 71 ſero germinat, ſero fert 21. Ægiptia ægre peregrinatur 37. materia

aluum ſoluit, ſicca ſiſtit 96. tingunt manus matura, eluit acerba 96. obiecta, ſanguis purgatur 104 & eſu, 118. matura nigreſcit 120. nigra, ad nigros capillos 132. ad vulnera, ad menſes ac attritu ignem concipit, ad inflammationes 226. fructus refert aut mora, tollit 225. lactuola, purgat ſerum 123. cito putreſcit ad breuitatem vitæ. 204
Moſchi bieſpreolus moſchi odorem refert, & vires. 48. 80
Moſchus colore ſubfuluo, bilem auget. 100
Magnes ex Scythia optimus. 55
Mula ſterilis, ad ſterilitatem. 240
Mulus ſterilis, ad ſteril. 241. teſtibus caret, contra Venerem 249. ſquamoſus ad venena 163. acutiviſus ad viſum. 232
Mundi loca, quæ mala, ibi remedia habent. 261
Muræna Tarteſia optima.
Murex abijcit corticem ad cutis mutationem. 214
Mus rudis, ad indicatem 25. niger, contra melancholiam 110. 147. ex putri materia generatur 36. ad ſterilitatem 240. dentatus, ad dentes 157. noctu videt, ad nyctalopiam 229. cum Luna conſenſum habet, lunaria. 310
Mus Ponticus optimus. 55
Mus araneus morſu occidit, impoſitus ſanat. 98
Muſa plantis confert ad fructus, ad conceptum. 254
Muſcas referentes flores, ad fœcunditatem. 160
Muſcus adnaſcitur arboribus, ad impetigines 261. marinus. 55
Muſtela peculiari loco viuit 30. nigra, contra melancholiam 147. cum Luna conſenſum habet, lunaris 310. vires 42. paleis lapides in capite habet, ad calculos. 335
Myoſota muris aurem refert, & vires 25. 173. nigro flore ad viſum. 311
Myrica ſine ſemine, ad ſterilis 238. ſquamoſa ſerpentes & vires refert 165. purpureo flore, ſaturnia. 307
Myrobalani citrini bilem expurgant 101. nigri cholaeram, albi pituitam, cor referunt, ad cor. 247
Myrrha illachrymat, ad lachrymas 24. ad ſudores 126. ad ſaniem 126. ſciſſa coaleſcit, ad vulnera 212. glutinoſa, ad vulnera 223. craſſo folio ſtibi bionis refert pennas & vires 165. nunquam putreſcit, ad longam vitam 205. odorata in ſerendis 67. in Arabia gignit 372 ſolaris ad cor. 305 perpetuifolia. 191
Myrrhis myrrhæ odorem, & vires refert 94. vmbellifera ſicca 60. ad alopeciam. 268
Myrtacantha e medio folij folium parit, ad partus fœcunditatem 144
Myrtus odorata in Ægypto 38. ſylueſtris nigra 82. aqua calida miteſcit 89. ſine nucleo 84. matura nigreſcit, 120. fœmina mulierbibus, mas contra 27. effuſa ad 228. flore capillatus ad capillos 129. nigra ad nigros capillos 132. vini colorem affert, contra ebrietatem 14. fructu viridi inebriat. 228
Myrtus abijciunt corticem, ad mutationem cutis. 214

N.

NAbuchdonoſor ſomnium ex ſimilitudine interpretatur. 181
Napus radice ſlaua, bilem auget 100. ſiliqua monocerotis cornu, & vires refert 146. & leporinis caudam ſimilem 233. hyeme naſcitur, ad excalefaciendum 166 vires. 92
Narciſſus aire ſit folioſus 58. vere naſcitur, ad impetigines, & lepras. 263
Nardus montana radicibus cor refert, ad eius vitia 246. 246. vmbellifera pannonica capitum, & vires refert 307. purpureo flore, Saturnum 307. celtica hirci odorem, & vires refert 39. ſtellata, calida 106. vrinam mouet, 225. radice ſquarroſa ſerpentem refert, & vires 165. idem ſympathetica 194. non peregrinatur 36. naſcitur in calidis, calid. ſic. 70
Naſturtium ſalſi guſtus 66. ſinapi. & erucæ odorem, & vires refert 91. albo flore pituitã purgat 116. non generat vermes, contra eos 208 vberi ſemine, ad conceptum 242. vere naſcitur, ad lepras impetigines 163. æſtate viget, ad Venerem 186 caput tentat, ſedat. 97
Nauſeabundo quomodo medeadum. 41
Nepeta pulegij odorem, & vires refert. 93
Neritæ ex putredine naſcuntur. 35
Nerium rubrum, calidum. 120
Neruoſæ plantæ, ad neruos 22. & intendendos sup. quid in plantis. 128
Nicolus varij coloris, Mercurialis. 303
Nigella ſemine pulicem refert, ad pulices. 265
Niger color infeſtus, aciem obtundit viſus, minatur mortem. 107
Noctua capitata ad vitia capitis 134. oculoſa, oculorum 136. noctu videt, ad nyctalopiam 229. vigil, ad vigilantiam. 274
Nodoſæ plantæ ad articulos. 140
Nux iuglans peregrina 36. fronde crocea bilem eſu auget 100. pinguis eſt, ad impinguandum 24. ſic avellana. Indica caput refert, ad capitis vitia 133. fructu inuoluto, ad ſerandas 15. pinguis, ad pinguedinem. 205
Nyctalopiæ quæ auxilientur. 24
Nyctegreton noctu lucet, lunaris. 310
Nymphea ad quæ. 58

O.

OCulis proprietates ſimilitudine indicantur. 85
Ocimaſtrum ſcorpionis caudam, & vires refert. 285
Ocimoides viperæ caput ſemine, & vires refert. 367
Ocimum in riguis rotundo folio 59. 88. abit in ſerpillum 10. 54. & ſiſymbrium. 215. calida aqua rigatum melius refert 89 radix lignoſa 85. oſſibus medetur 128. caryophylli odorem, & vires refert 92. citri odorem refert, & vires 92. multi ſeminis, ad conceptum 241. vermes generat, etiam pediculos 207, albifiorum pituitam auget 22 115. diutius floret, ad menſtrua 267. autumno viget ad bilem. 228
Oculata animalia, ad oculorum vitia 135. excæcata, reualeſcunt, ad cicatrices eorum. 232
Oculus referentes plantæ ad oculorum vitia 134. quorum remedia è floribus petenda. 231
Odores animalium, vel plantarum referentes plantæ eorundem virium compotes 194. locis feruidis naſcuntur. 67
Oenothera vini odorem refert, inebriat. 24. 98. 226
Oenanthes albiflora, lunaris 305. ſaxifraga ad calculos, 259. tumidis radicibus ad tumores. 225
Olea denſo cortice, inter lignum, & corticem inſeri poſſe 21. deorſum melior eſſe 89. Athenis naſcitur 37. in ſomnis excreſcentias eius, adijcere quid ſignificet ex ſimil. 19. temperata zona viuit 73. pulchra eſt, commoda præſtat 256. fœcunda 21. ſtolonibus fruticat, ad fœcunditatem 145. pinguia, ad impinguandum 24. longæua, ad longitudinem vitæ 24. 194. cum diſtorſione ſubſiſtit, ad vulnera 118 12. in Æthiopia ſteſio fera, cit vrinam 116. reſudat, ad ſudores 126. ſubbene laborat 208 tuſſico, ſiccaitio, ad eadem 209. flos capilloſus, ad capillos 130. perpetuifolia, ad alopeciam 267. attritu ignem concipit, ad inflammationes. 225
Oleaſter Olympia naſcitur 38. ſpinoſa, ad vulnera, venena 183. nodoſa 84. diutius viuit 85. 199. perpetuifolia 199. ad alopecias 268. præuenit germinationе. 184
Oleoſa arbores ad impinguandum. 24
Oleander, vide oenothera, & Nerium.

Olor

Olor amphibium animal. 63
Olitoria eu pueri marcena. 35
Olyræ qualitas 18. in temperata zona naſcitur. 73
Onyx lapis carnei coloris, Venerem refert. 307
Onager mentulus 78. ſylueſtris, robuſtici ſuo 86. 87. aliquibus locis viuit 37. eius vrina calculum gignit, ad calculos. 235
Ononis, ſiſua, calida vrinam cit. 126
Onoſma ſine ſemine, minatur ſterilitatem. 238
Oniſis purpureo flore atram bilem purgat. 119
Opalus varij coloris, Mercurium refert 308. variarum virtutum. 220
Ophiogloſſon ſerpentis linguam refert, & vires 178. æſtate naſcitur. ad lippitudinem. 264
Ophioſcorodon ſerpentis pellem refert, & vires. 163
Ophiuſa ſerpentis pellem, & vires. 163
Ophites lapis colore ſerpentis pellem, & vires refert. 29
Opoponax eſudat, ad ſudores 126. vmbelliferum ad capillos. 129
Orchides teſtes referunt, ad coitum 22. 141. purpureo flore, contra dæmoniacos 213. maculis lyncei referunt, & vires 264. æſtate naſcuntur, ad alui fluxus. 264
Oreoſelinon in ſaxis naſcitur ad calculos. 159
Oriens, & Occidens in Cœlo ea ſimilitudine quid indicat. 18
Origanum flore purpureo, contra melancholiam 220. parua, ſed magna viribus 158. ſquamoſa ſpica, ad ſquamas 219. ſerpentum ſquamas refert. & vires 165. non generat vermes. contra eos 206. ſylueſtre acerbioris ſaporis 85. æſtate naſcitur, ad lippitudines 264 ad biliosos humores 264. ad aurium dolores 264 & ad pulices. 265
Ornithogloſſon auis linguam, & vires oſtendit. 178
Orobanche canis veretrum oſtendit 183. partibus deficit, eaſdem noſtræ minatur. 243
Oryza lactoſa, lac auget & ſperma. 165
Os leonis dehiſcere ruber, ſeneſcens albeſcit. 99
Os, & roſtrum referentes plantæ quæ. 174
Oſſa in plantis quæ 127. in ſylueſtribus multa, vrbanis pauca. 64
Oſſifraga luto inſeſt, ad colon valet. 149
Oſtrea ex putri materia gignuntur 35. lignoſi fructu ... & referunt & vires. 165
Otyrides genus flore flauo, ad icterum. 202
Oui vitellum glaucum ad glaucomata 103. ... animalium ad coitum 143. ſudat, ad ſudores. 126
Ouis aſtringentibus pabulis veſcitur, aſtringit 42. albumen dat lacte, auget lac, abundat menſtruo, sic menſtrua 128. maculoſa, ad maculas 217. glaucos oculos habet, ad glaucomata 219. alba, ad albuginem 219. noctu videt, ad nyctalopiam 229. habet lienem, ad lienem 190. flaua ſit potu 39. comitiali morbo laborat, ad comitiales 211. montanæ vires. 78
Oxalis rubro fructu, ad vulnera. 229
Oxiacantha rubeo fructu ad vulnera 229. ferit aculeis, extrahit aculeos. 197
Oxilapathum naſcitur vere ad lepras. 264
Oxis flore albo, expurgat pituitam. 116

P

PÆonia fœmina, ad muliebria 28. rubra, ad ſanguinem 229. ad menſtrua 229. lucet noctu, lunaris. 310
Paliurus ſpinis ſerpentum dentes refert, & vires 24. 281. 198. perpetuifolia. 241
Pallidus color humidum arguit. 306

Palma ægre peregrinatur 36. ſalſis rigata mitior 89. cerebro vulnerata perit 209. in ſomnis pro ſimilitudine quid indicet 10. Babylonia gignit 35. diſtinctum genus habet 27. longæua, ad longam vitam 24. 198. ... fœcundeſcunt, ad fœcunditatem 25. 253. pulchra, ad pulchros filios 25. 255. mas ſine fœmina nō gignit 27. coitus qualis 28. vinoſo fructu inebriat 226. non ſoboleſcit, ad ſterilitatem 244. perpetuifolia. 191. 268
Palma Chriſti herba teſticulos canis refert, & vires 183. flore purpureo purgat melancholiam. 110
Palumbo confoſſis oculis renaſcuntur, ad cicatrices oculorum 24. 233. oculos ſanguinoſos habet, ad ſanguin. in oculos. 219. infœcundus, ad ſterilitatem, 245. liquat, ad colon. 235
Paluſtris plantæ forma. 50
Panax vmbelliferum ſerpentum criſtam refert, & vires 173. ficum 62. heracleum vmbelliferum pauonis criſtam, & vires refert 173. flore flauo calidum, 105. cit vrinam 126. ſudat, ad ſudorem 126. æſtate naſcitur, ad rabidos morſus. 265
Pancratium radice capitata, ad capitis vitia. 137
Panthera in Aſia 37. carniuora 43. maculoſa ad maculas 217. magno corde, ad cordis vitia. 147
Panthera lapis varius Mercurialis. 308
Papauer nigrum cibo melancholiam auget 71. 207. vberi ſemine, ad fœcunditatem 241. oculum refert, ad oculum 135. ceratodes bonis cornu, & vires refert 170. ſylueſtris flammeo flore, ad inflammationes 226. ſpumeum, ſpumam comitialium refert, ad eos 134. vere naſcitur, ad ſerpentes 264. nigrum æſtate, ad alui fluxus. 264
Papilionem oſtendentes flores, ad fœcunditatem. 160
Pappuſi flores, ad alopeciam. 198
Papyrum fert Nilus 35. vires. 58
Paralyſis quæ profuerint. 193
Parelij quid ſignificent e colore. 17
Parturientibus facile, ad partus facilitatem 254. ſic animalia. 254
Paris herba flore purpureo, contra dæmoniacos. 213
Parthenium album flore croceo pituitam, & bilem pellit. 122
Paſſer luxurioſa ad Venerem 243. veſcitur lapidibus, ad calculos 260. lentiginoſus, ad maculas 256. ... felle, ad ... 242
Paſtinaca paſtinaræ piſcis caudam refert, & vires 124. 182. vmbellifera ſicca 60. album ſemine, ad fœcunditatem 240. rubra, cit menſtrua 125. ... viget, ad Venerem 165. ... hyeme viget, ad ... extralefaciendum. 256
Paſtinaca piſcis ſupponitur ad ſuos ictus ... ad partus facilitatem 254. ... iecore, ad iecoris vitia 148. caret teſtibus, contraria Veneri. 242
Pauo niger, ad melancholiam 110. oculos habet in cauda, ad oculos 136. longæuus, ad longam vitam 198. maculoſus, ad maculas. 218
Pecten ex putri materia naſcitur 35. pecten fœminæ refert, ad coitum. 243
Pecten referentes plantæ, ad coitum. 243
Pectin Veneris ſpinoſa, ad vulnera. 228
Pecus vbi pingueſcit ... 42. ... temperatæ zonæ animal 42. ... liene, ad lienis vitia ... ſuffuſionem patitur, ad ſuffuſiones 200. glaucos oculos habet, ad glaucomata. 209
Peplis.

Peplis lactuoſa ſerum purgat. 254
peplus lactuoſa ſerum purgat. 254
Pepo magno fructu, 20. humidis ſeri poſcit 71. flores intercundos habet. 80. cauſo cauo, et vrinam mouet 130. breuis vitæ, ad breuem vitam 204
perdices ex alimento allium oleant 41. in temperata zona viuunt. 73. libidinoſæ, ad coitum 143. 253. macilentæ, ad macilentiam 206. rubra ſanguine: ad ſanguinem oculorum 219. cito concipiunt, ad conceptum 253. ad ſterilitatem 102. ad longaeuitatem 278. in initio 286. 247
Periſtereon planta, ad vulnera 221
Periclimenos aluſa, ad alarum tædia 139. ad genera ad lienoſos. 216
Perpetuifoliæ plantæ, & animalia hyeme ſine cibo durant 193. ad alopeciam 268
Perſea peregrina planta 37. in Perſide venenoſa, in Ægypto eſca 38. cor refert, ad cor. 146
Perſicaria maculoſa, ad maculas 24. refert pantheram, & vires 164. maculis lunam refert 315
Perſicus cito floret, cito inſeri poſcit 71. gummi ploras, ad calculos. 215. & gummi. 34. contra caſicatem 228. æſtate prodit, ad hi..... 265
Pes columbinus columbæ pedem refert, & vires. 267
Pedes animalium effigiantes plantæ. 187
Petroſelinum Macedonia fert 37
Peucedanum equi coronæ refert, & vires 254. vmbellifera, pauonis criſtam refert, & vires 273. ſicca. 60. neruoſum, ad neruos 228. ſlaua calida 105. æſtate floret, ad aurium dolores. 264. capillaceo folio, acutè operatur. 222
Phalangiorum morſibus, quæ valent 23. in Creta inſula. 37
Phalangium herba in collibus naſcitur, 182
Phaſianis ſomnium ex ſimilitudine interpretatum. 19
Phaſeoli ſiliquis capræ cornu referunt, & vires 269. folio leporis auriculam, & vires 273. vermes generant, & in corpore 207, lactuoſi, lac augent 103. ſomnia terribilia mouent 226
Phaſiani crocei bilem augent. 101
Phellodris ex quercu, & ilice mixta, vtriuſque vires retinet. 91
phleum aquaticum. 52
Phœnix æſtate naſcitur, ad alui fluores 264
Phylica oleæ formam, & vires retinet 91. rubra ad menſtrua 125. perpetuifolia. 191. 267
phyllitis linguam ceruinam refert, & vires 23. 177. vires 64. vbi ſemen 238
phyllon fœminæ ad fœminas generandas. 28. mas ad maſculos. 144
phyteuma hominis caput refert, ad amores 167
phocæ pellis pilos aduerſus cœlum erigit, contra 384
phucus marinus. 155
phu cauo caule, cit vrinam 151. ad tracheam 151. nardi odorem, & vires refert 98. flauo flore, ad vrinam 126. vaſe naſcitur, ad caſſiam 263. ... 86
picea detruncata non renaſcitur, non inſeri poſcit 71. longæua, ad vitam longam 198. pinguis, impinguat 204. ſciſſuram caudicis ſuſtinet, ad vulnera 212. teſinam gignit, ad ſaniem 215. ſquaroſo flore, ad ſquamas 219. acutifolia 255
— non ſoboleſcit, ad ſterilitatem 244. vermes non generat, ad vermes 151. 165. perpetuifolia 190
picea ſemper floret, ad menſtrua. 267
picus Martius criſtatus, ad tumores, 226. niger, contra melancholiam 110. lienem caret, in animalis lienoſos 150
piloſella leporis pellem refert, & vires 165. muris aures, & vires refert. 173
pilula quercus vere naſcitur, ad quid. 250
pimpinella cucumeris odorem refert, & vires 92. altera ſpecies hirci odorem refert, & vires 193. rubra, vulneraria. 119
pincernæ ſomnium interpretatur ex ſimilitudine. 18
pinguia ſapor qui 12. ſoli plantæ forma 15. arbor, vel animalia ad impinguandum. 204. 255
piuua ex putri materia 135
pinus ex ſimilitudine in ſomnia quid ſignificet 20. detruncato ramo non renaſcitur, non inſeri poſcit 71. ſub ſeptentrione naſcitur, 33. ſquaroſos conos affert, ad ſquamas 23. pinguis, ad impinguandum 40. 204. longæua, ad longam vitam 198. non fructificat, ad ſterilitatem 245. vmbroſo loco pulchra 73. nuces dentes referunt 137. conus cor refert, ad idem 146. flore vermes repræſentat, ad vermes 159. 165. perpetuifolia 190. 267. mulco obducitur, ad lichenes 209. caudicis ſciſſuram ſuſtinet, vulnera 212. ſquamoſo flore, ad ſquamas 219. pulchra, ad pulchros filios 255. pinaſter, quæ laricis, abietis formam, & vires refert 91. reſina flaua, ad glaucomata 203. temperatæ zonæ. 25. pinei nuclei lactuoſi, lac augent 103. glutinoſa, ad vulnera, 224. pinaſter ſquamoſa flore, ad ſquamas 219. vita longiori. 185
piper ægrè peregrinatur 37. ſemine intus nigro, ſub feruida zona 69. parua arbor magnæ virtutis, 258. Arabia gignit 38. ſoluit lac, contra conceptum. 124
piperaſtrum rhinocerotis cornu refert, & vires. 220
pirola rubra, vulneraria. 119
piſcis, quibus profit 50. ſaxatilis ſpinoſus 76. breuis vitæ, ad breuitatem vitæ 204. ſquamoſos, ad ſquamas 234. caret pedibus, ad podagram 249. carere collo, ad ſtrumas. 249
piſtacea peregrina arbor, 36. cruſta crocodilum refert, & vires, 167. pinguis, impinguat 204. ſylueſtris lignoſior 85. lactaria, lac auget. 123
Paſtoris ſomnium ex ſimilitudine interpretatum. 18
piſum floribus papiliones refert, ad fœcunditatem. 160
pituitam eſu augent albifloræ plantæ. 25
plantæ lacuſtris forma 45. vires 48. paluſtria 49. 50. vires 52. fluuiatiles, vires 52. marinæ, vires 15. 53. ſalſæ aquæ 15, 55. pinguia Soli 56. maeri 15. 59. mediocria 61. arenoſi 57. 61. ſub torrida zona 67. Septentrione 71. temperata zona 72. montanæ 74. campeſtris 79. collinæ 81. certi loci 80. ſylueſtris 15. 82. vrbanæ 15. 87. amphibiæ terræ, & lacos 61. lapidum, & aquis 63. maris, & terræ 64. maris, & montium 66. frigidi, & calidi 73. lactuoſæ, ad lac valent, 232. ſperma, ſemen, conceptum, & aroſea 123.

113. ſanguinoſæ, ad menſtrua, glaucæ, ad vrinam 125. ſic lachrymoſæ, ſalinoſæ, carnoſæ 126. oſſoſæ 127. neruoſæ 128. capilloſæ, 129. nigræ flauæ, ad nigros & flauos capillos 131. criſpæ, glabræ, 132. quæ caput hominis oſtendunt, ad eius vitia 133. ſic quæ oculos 134 aures 136. dentes, 137. alas, digitos 139. teſtes 141. mares, fœminas 144. cor 145. pulmonem iecur 148. lienem, renes, 149. vterum 151. veſicam 154 Quæ animalia demonſtrant, ſcorpionem 157. ſerpentes 158. papiliones 160. varia animalia 161. maculas 162. pelles, 164. ſquamas 165. villos 165. criſtas 166. capita 167. cornua 168. cruſtas 71. aures 73. oculos 174. roſtrum 174. linguas 177. dentes. 179. collum, 189. teſtes 181. penem 182. caudas 184. pedes 187. conceptus 192. ſuperfœtationes 192. actiones 193. odores 195. perpetuifoliæ 190. ſuis morbis mederi poſſe oſtendunt, ad longæuitatem 197. pinguedinem 204. macilentiam 206. ſphacelum 207. vermes 207. clauos 209. extenuationes 211. vulnera 211. mutationem cutis 213 gummi 215. maculas 216. ſquamas 219. fiſtulas 221. tumores, 184. inflammationes 276. ebrietates 227. ryctalopiam 229. obſcuritates 232. vlcerationes 232. calculos 234. ex colum 235. ad ſterilitatem 237. 244. fœcunditatem 241. 245. 252. ad conceptus 253. ad partus 254. ad pulchros alios 255. ad frangendos calculos 258. extrahendas ſilentias, 260. ebrietates 277. amores 285. 287 hilaritatem 289. ſomnia. 276

Planta homo inuerſus 19 eiſdem membris quibus homo 10. ſenſata eſt 11. perfectior imperfectiori animali præfertur 12. in ſomnis quid ſignificet, ea ſimilitudine 19. ſua forma cultum poſcit 20. colore, & motu demonſtrat ſydera 28. 300. integra conſideranda, tempus generationis, fructificationis, & omnium 29. vires ex alimento 40. altera in alteram abit 44 bifera, trifera, ad fœcunditatem. 241

Plantago in aquis naſcens amplo folio 46. aquatica, 50. carnoſa carnem auget 127. ſquamoſo flore, ad ſquamas 219. vere naſcitur impetigini 262. æſtate viget, ad lippitudines. 264

Platanus longæua, ad longam vitam 200. caudicis fiſſionem ſubſtinet. ad vulnera 212. magna, pauce virtutis 252. mas ſterilis, fœmina fructifera. 27

Plinius plantas ex imbribus gigni dixit 35. & hominum mores herbis moueri. 269

Polemoniæ vires. 78

Polij vires 78. flore flauo, calidum. 105

Populus infœcunda minatur ſterilitatem 15 239. alba amplo folio 46. adoleſcens rotundo, ſeneſcens, anguloſo 59. muſco infeſtatur, ad lichenes 208. gummi gignit, ad calculos 15. in nigram abit 215. nigra, æſtate viget, ad pulices 265. vere gemmas comitialibus. 2'3

Polygonon rubra ſanguinem ſiſtit 22. 119. flore puniceo, ad ignes ſacros 226. alba humida eſt 117. æſtate naſcitur, ad alui fluores 264. & aurium dolores. 264

Polypodium caret radicibus, offendit 248. extenuat arbores, extrahit ſubſtantias 265. polypum refert, & vires. 73. 161

Polypus moſchi odorem refert, & vires 194. luxurioſus ad coitum 243. caret ſanguine, ſiſtit ſanguinem. 148

Polytrichum capilloſum, ad capillos 22. 129. frangit lapides ad calculos. 251

Portellia aureo flore Solem profert. 304

Porphyrius ex terrea miſtura animalia gigni dixit. 35

Porrum caule cauo, ad tracheam 151. cit vrinam 251: fœcundis radicibus, ad fœcunditatem 245: ſemine nigro, ſomnia terribilia mouet 226. carnoſum, carnem auget 127. penis formam refert, ad Venerem 143. vermes non generat, contra vermes 208. albo flore eſu pituitam gignit 116. ſemine atram bilem 107. æſtate naſcitur, ad aurium dolores 264. ad Venerem 265. & ad canis rabidi morſus. 265

Portulaca ſalinoſa, cit ſalinam 126. æſtate naſcitur, ad lippitudines. 264

Potentilla aureo flore Solem refert 304. rubra vulneraria. 119

Poterion neruoſum, ad neruos. 22, 118

Praſius lapis viridis Saturnum refert. 309

Præcua cito floret, cito ſeri poſcit. 28

Prunus gummoſa, ad gummi valent 24. felix, quia fœcunda 241. ſoboleſcit, ad fœcunditatem 245. æſtate, fruct ficat, ad refrigerandum. 265

Pſeudoacorum ſerpentes refert, & vires. 278

Pſeudocoſtus ſub calida zona. 29

Pſeudo dictamnus ignaui ſaporis. 60

Pſittacus ingenioſa auis, ad ingenium. 27. 278

Pſyllium pulices refert, capelat 23. 161. canis caput refert, & vires 167. æſtate prodit ad morſum canis. 205

Ptarmicę vires. 78

Puella ex alimento venenata effecta eſt. 47

Pulchra planta commoda præſtat 356. ad pulchros filios. 255

Pulegij vires 42. muſtelæ aures refert, & vires 174. flore purpureo, atram bilem purgat 110. vere prodit, ad ſerpentes 163 æſtate creſcit, ad canis morſu 265. autumno viget ad morbo attrabiliares. 256

Pulicaria ſemine pulicem refert, & vires. 22

Pulli ex ſimilitudine in ſomnijs quid ſignificent. 20

Pulmo marinus glaber, ad glabritiem. 133

Pulmonaria pulmonem refert, ad eius vitia 147. adhæret arboribus vt muſcus, ad lichenes. 209

Punicæ flos ſanguineus, ad ſanguinem 12 118 optima in Ægypto 37. temperatæ zonæ 73. ſtercore dulteſcit 80. vrbana, ſine ligno 89, nuclei dentes referunt, ad eius vitia 137. ſciſſuram caudicis ſubſtinet, ad vulnera 214. non generat vermes, contra eos 208. ſoboleſcit, ad fœcunditatem 245. vinoſa, ad ebrietatem 128. hiantis corticis autem elephantis refert, & vires 166. fronde flaua, cit vrinam 116. felix, quia fœcunda. 241

Pycnocomon anguloſo caule, ad vulnera 222 eſu ſomnia terribilia mouet. 226

Pyra io lapidoſis, lapidoſa 39. quali folio 46. qualitas 56. ſyluestria odoratiora 84. nodoſiora 84. dortuarija portata grauia inutila, ſed viſu leuia, 97. cordis formam referunt, ad eius vitia 146. fiſſioné caudicis ſubſtinet, ad vulnera 212. gummoſa, ad calculos 215. obducitur muſco, ad lichen 209. talia, quia fœcunda 141. ſoboleſcit ad fœcunditatem 245. æſtate creſcit, ad lippitudines 264. ſylueſtria, ad alui fluores 264. matura crocea, bilem augent 100. vinoſo ſucco, ad ebrietatem. 226

Pyrethrum acutifolium, acutè operatur 222. flauum calidum 105. flore albo pituitam ciegit. 116

Pythagoras ſtellas cœli flores dixit, flores terræ ſtellas. 303

Q.

QValitates manifeſtæ 10. ratio falſa 13. occultæ quæ 14. é primis manantes falſæ. 16

Quercus

Quercus excreſcentiæ, ad excreſcentias 183. 209. pilula inflammatur, ad inflammationes. 226. eacr lienem oſtendit, ad lienis vitia, 234. eacr tauri caput imitatur, ad fœcunditatem animalium 183. exer. penem refer. ad fœcunditatem, 183. lapides etiam, ad calculos 234. ſedicibus draconum ſerpentum oſtendis, ad eorum morſum, 23. 159. multiſera, ad fœcunditatem, 25. 130. longæua, ad longam vitam, 208. abijcit corticem, ad cutis mutationem, 213. mas, & fœmina, 27. refert ſiliculam, & vites, 91. cortice rubro, vulneraria, 119. fert muſcum, ad impetigines, 208. carbo, eius excandeſcens tuber, carbunculos. 226

R.

RAdix plantæ reſpondet pedibus 20. reſpondet ventriculo, reſpondet cordi 31. cauſa vitæ 31. longa recta, aluum ſolum poſcit, 20. breuis obliqua, breue ſolum, 20. fibrillis fulta tenue ſolum, cuſpidata lapidoſum, 20. capitata, ad caput. 133. caua, ad securia ſaulitats. 148
Radix ebina nodoſa, ad articulos. 141
Rana aliquibus locis venenata. 40. viuit 43. alba pituitam auget, 125. crocea bilem. 100. ex putrefactione, 36. vitam breuit, ad eius breuitatem, 204. noctu loquax, in ſomni loqui facit. 16. glabra, ad glabritiem. 233. tumet, ad tumores. 226. ſterilis, ad ſterilitatem. 240. ſanguine caret, ad ſanguinem. 143. collo caret, ad ſtrumas 248. noctu videt, ad nyctalopiam, 230. acuta viſu, ad viſum. 231. ſomniculoſa, ad ſomnum. 270. aquoſa, contra ebrietatem. 274. oculos rubros, ad oculos, 219. iecur magnum, ad iecoris vitia, 148. oculata, ad oculos. 236. magno pulmone, ad pulmonis vitia. 147
Ranę morſus herbæ vires. 50
Ranunculus ad quæ 12. flore flauo, calidus 105. folio maculoſo, ad maculas 12. 25. locuſtam refert & vires. 161
Radicula ubi ſemen habeat. 240
Rapa mutatur in braſſicam. 44. 115. non generat vermes, contra eos. 208. tumet, ad tumores 225. rotunda fœmina longa mas 27. capitis formam refert, ad eius vitia. 185. flaua, bilem auget 100. hyeme naſcitur, ad exsaleſacieudum. 226
Raphanus non generat vermes, contra eos 208 formam penis refert, ad venerem. 143
Raſioiterę corticem abijciunt, ad vulnera 24. glutinoſæ, ad vulnera 24 flauæ, ſalidæ. 105
Rhabarbarum ſanguineum flauum, ſanguinem à flaua bile purgat 22. 101. 118. 121. ictterum curat 101. ad capillos flauos. 135
Rhamnus ſpinoſa, vulneraria 23. contra dæmones cur. 114. ignaria conſtitit, ad inflammationes. 216. vere germinat, ad impetigines. 163
Rhombus piſcis caret ſplene, ad ſplen. 249. aculeis caret lienis, ad eius vitia. 150
Rhus nigra, ad nigros capillos. 232
Ricinus croceus, bilem purgat 101. albus pituitam 126. ſemen maculis viperę maculas refert, & vires. 217. folio quinquepartito, ad digitos. 140. ſemine ricinum refert, & vires 161. ad ſolem vertitur, ſolaris, 18. naſcitur autumno, ad hydropim. 266 æſtate viget, ad lienes. 264
Robus abit in ſiliginem. 44
Roſa pulchra ſalutaris. 25. 31. ad pulchritudinem. 31. & pulchros filios. 156 rubra, ſanguinem purgat. 22. 118. calida. 31. verſicolor, multiplicis facultatis. 31. vngue albo, frigida. 31. in medio crocea, calida. 31. naſcitur in ſiccis, ſicca. 31. rubra, & crocea, expurgat ſanguinem à bili. 32. cit vrinam. 32. ad ictterum. 32. rubra, igni ſacro, & inflammationibus. 31. vulneraria. 32. refert oculum, ad eius vitia. 32. & vngues oculorum. 34. ſpinoſa, ſebrit, extrahit. 32. alabaſtro vetruſas refert. delet eas. 32. in medio capilloſa, ad alopeciam. 31. ſuperius purgat, inferius aſtringit. 97. vinoſi coloris, contra ebrietatem 228. Moſchata maiolæ albæ intus croceæ 99. calida, humida, 120. flammea, ad inflammationes. 226. Moſchi capreoli odorem & vires refert 25. 194. rubore Martem refert. 306. caroti eo locis Venerea. 306. æſtate viget ad morſus canis. 265. arte fit folioſa. 82. iuuenis rubra 99. feneſcens albeſcit. 85. 99. verſicolor, multas habet virtutes. 121. hilaris aſpectus, apricari gaudet. 21. ſpinoſa odoratior. 76. montana. 77. alba, & rubra, ad effluuia albos, & rubeos. 35.
Roſmarinus perpetuifolia. 190. thaſheias vmbella, flaua, ad ictterum 101. acutifolia, in operando acuta 222. ſemper flores, ad menſtrua. 267
Rubea auget ſanguinem ſuo. 117. medicamento purgat. 117. vulnerariæ. 118. calida ſunt. 120. ſtiptica. 120. quibus conueniat 120. menſtrua mouens 125. Martem refert. 306
Rubeta aphona, taciturnitatem inducit. 26. vires. 71. lien venenoſum oſſiculo liberat. 98. Venerem cit, & reprimit. 98. flaua, ictterum curat. 105. lactuoſa venenata. 124. glabra, ad glabritiem 233. ſterilis, ad ſterilitatem. 241
Rubia autumno viget, pro lienoſis. 265
Rubrica vulneraria. 118. fabrilis 118. ſanguinea martia. 306
Rumex oſſoſa, ad oſſa valet 128. agreſtis æſtate naſcitur, ad canis morſus. 265
Ruſcus flauo flore, cit vrinam 126. oſſe duro, ad calculos. 234
Rutæ vires. 77. flaua, calida eſt. 105. nigra fronde, contra dæmones. 114. cur. 115. flauo flore, cit vrinam. 126. parua herba, vigentibus viribus. 158. aureo flore Solem refert. 304

S.

SAbina non ſoboleſcit, mutatur ſterilitatem 25. 238. 244. mas ſterilit. 28. diſperdit conce-

ptum. 28. cupreſſi formam, & vires tenet, 91. 244. ſquamoſe planta ad ſquamas 219. ſlauo folio, ad icterum. 100

Saccarum candore crocee bilem eſu auget 100. nõ putreſcit, ad longam vitam. 200

Sagapenum nodoſum, ad articulos valet. 140. neruoſum, ad neruos, 128. vmbellite-rum, ad alopeciam 129. acutum in operando, acutifolium. 228

Salamandre luxurioſa, ad luxuriam, 199. abijcie corticem, ad cutis mutationem, 219. maculoſa, ad maculas, 218. morſum impoſita ſanet, 98. ſquamoſa planta, ad ſquamas, 219. ſterilis, ad ſterilitatem. 240. glaciale, contra venena, 124. glabra, ad glabritiem. 235

Salix ſine ſemine, minatur ſterilitatem 239. 339. vbi ſemen habeat, 240. partibus deficit, imitatur partibus noſtris 248. æſtate viget, ad ſippitudinet. 264

Saliuoſæ plantæ, ſaliuam augent. 226

Salmon Aquitanus optimus. 55

Salſaparigha nodoſa, ad articulos 124. & vires. 165

Salſus ſapor quis. 13. non alit. 54. planta ſine ſemine 14. forma 14. 53. vires 63. ſitim inducit eſu, ſub lingua collit 95. non putreſcet, contra putrefactionem 203. ſalſos fluctus gignit 38. ad atocia. 224

Salu e nigra, contra melancholiam et 201. longæua, ad longam vitam 202. ſphacelum patitur, ad ſphacelum. 268

Sambucos flore albo, auget pituitam, 124. 156. nodoſus, ad articulos valet, 140, albus circumlateo flore, bilem, & pituitam extrahit. 2 a t. vmbella, penoua cruſam, & vires refert. 173. æſtate nalatur, ad bilioſos humores 264. pulices 265. & aurium dolores 264. tumet, ad tumores. 224

Sanguiſuga nigra, ad nigros capillos 235. glabra, ad glabritiem. 235

Senicula muris auriculam refert, & vires. 174

Sanies arborum, ad ſaniem. 225

Santalum roſæ odorem retinet, & vires 92. vinoſi coloris, ad ebriet. 228

Saphirus melancholię prodeſt, 28. cœruleus Saturni eſt. 207

Saponaria manibus agitata ſpumam comitialium refert, contra eos. 234

Sapor vini, & lactis qui 13. male in gradibus diſtributos 13. ex ſolo variat. aliquando contrarias vires. 13

Satureia nigra, contra melancholiam 120. 2 hymi odorem refert, & vires 90. non generat vermes, contra vermes 208. ficca, habet vires 60. fœcunda, ad fœcunditatem, 240. longæua, ad longam vitam 20. æſtate apparet, ad comites. 266

Saturnus ex colore quid ſignificet. 27

Satyrium erithronium teſticulos refert, ad opiũ. 242. in collibus 8. ſerapias idem. 248

Saxifragię valent ad frangendos calculos 24. 258. ſpecies. 259

Scabioſe, ſcabro capitulo, ad ſcabiem 24. 259. oculũ refert, ad oculum. 235. ſquamas ſerpentum oſtendit, & vires 265. vere germinat, impetigini. 266

Scincus abijcit corticem, ad cutis mutationem. 244. maculoſus, ad maculas, 218. ſquamoſus, ad ſquamas 219. dureſioſus, ad coitum 244. pingue, ad impinguandum. 205

Scolopendra marina tortilitem refert, & vires. 164

Scolymus æſtate floret, ad coitum 25. 166. ſquamoſo echino, ad ſcabiẽ 219. aloſa planta, ad aloſitatum vndas. 338

Scordij vires 60. anguloſo caule, ad vulnera 222. to peſtem, ſecundo ſeptenarium imitatur 193. allij odorem refert, & vires 92. ad capita morius. 265

Scorpij morſibus q̃ proſint 83. impoſitus ſuis morſibus medetor 97. locuſtæ locuſtę 25. combuſti nidor alios fugat. 98

Scorpius piſcis lapidem in capite habet, ad calculos. 259. acuet viſum, ad viſum. 231

Scorpio ſegetalis herba 168. caudam, ſcorpioria refert & vires 158. ſic & ſcorpioides. 157

Scrophularia, ſiſtuloſa radice, ad ſtrumas. 84. 284.

Scilla caput imitatur, ad eius vitia 233. 253. contra dæmones 113. cum putreſcit, ad longam vitam. 202. flores 162. non generet vermes, contra vermes 208. autumno viget, ad hydropiſim, & tuſſim 266. perpetuifolia. 267

Sebeſten mamillam canis refert, & vires. 181

Securidaca in aphrodiſiis. 44

Sedum amphibia planta 63. ſquamoſo capitulo, ad ſquamas. 219. 365

Semen generantia ex quibus, 13. principale, in plantis 40. nigrum ſub candida nota, 70. ſemaſię, in corticę ex loanto 39. vber ad fœcunditatem 241. in ſterilibus barbaſi. 239

Sena flore pingens, ad cordis hilaritatem, 112. veſicam refert, ad veſicæ vitia 113. flaua, ad icterum 102. cœruleæ coram refert & vires 168. lunato folio lunaris 333. æſtate aſcendit, ad morbum canis. 265

Senecio flauo flore bilem expurgat 102. ſemper floret, ad menſtrua. 267

Sepia oculum refert, ad oculum 135. ad Solem vertitur, ſolaris. 259

Serpens in ſomnis ex ſimilitudine quid ſignificet, 20. barbaceus inimicus. 20. vulpinamicus. 36. ex putrefactione gignitur, 35. quando non lætalis. 41. hyeme ſine cibo vitam 39. longæuus ad vitam 24. 202. ſueſſa interimit, impoſitus ſanat. 98. acuet viſus, ad viſum. 231. excæcatus renaſcuntur oculi, ad eorum cicatrices 233. collo, caret, ad ſtrumas. 249. neruoſus, ad neruos. 128

Serpentaria ſerpentem refert, & vires. 165

Serpillum longæuum, ad vitæ longitudinem, 20. nigrum, contra melancholiam. 120. vires 136. vere germinat, contra ſerpentes. 264

Serratulæ folia qualia. 87

Serula campana caput cornu refert, & vires. 169.

Seſamoides cornicis pedes, & vires refert. 170

Seſeli

Seſeli vmbelliferum, ſiccum, 60. flauum, calidum. 103
Sferra cauallo cornu capræ refert, & vires. 169.
Siccæ plantæ forma 14 & ſicci ſoli. 59
Signa in vnum congruentia accipienda 32. minima quæ ex frondibus. 31
Siligo in zeam mutatur 44. hordeum 215. tempe rata zonę 73
Siliquæ ligneo fructu 86. caſiæ ſimilitudinem refert, & vires 9 capię cornu refert, & vires 169. perpetuifolia. 267
Simia nigra fuſca, contra melancholiam, 111. 275. ſomniat, ad ſomnia, 26. ingenioſa, ad ingenium, 25. 27. 271. ebrioſa, inebriat. 216
Similitudine Natura loquitur, 17. Ægyptij. 17.
Simplex medicamentum quid. 13
Sinapi, ſiliqua monocerotis cornu refert, 170. vberi ſemine, ad fœcunditatem, 142. non generat vermes, contra vermes, 208. vere germinat comitialibus, & lepris 263. flore albicante, ad pituitam. 116
Sinonis vires. 52
Siſer vmbelliferum, ſiccum 60. vberi ſemine, ad fœcunditatem, 142. penis formam refert, ad coitum, 143. hieme naſcitur, ad excalefatio nem. 266
Siſymbrium mutatur in mentham. 44. folioſo ſuudo, 47. ſine ſemine, mouetur ſterilitatem. 239
Smaragdus viridis bilem purgat, 106. frigidus. 106
Smaris piſcis ſquamoſus, ſerpentis ſquamas, & vires refert. 165
Smilax aſpera ſpinis ſerpentis dentes, & vires refert, 23. 180. mergi collum, & vires, 24. hortenſis purpureo flore, atram bilem purgat, 103. laſiæ paſtiliæ radices, & vires refert, 91. flore papiliones refert, & vires. 167
Smyrnium vmbelliferum, ad alopeciam, 129. ſiccum, 60. pannonis vmbellam, & vires refert, 173. flauum, calidum, 103. caule cauo, ad tuſſim, 151. aloſum, ad tędia alarum 138. exudat myrrham, ad ſudores 126. ſylueſtre acutius. 86
Situs ſpecies quot. 74
Sol ex colore quid ſignificet 24. quibus imperat, 22. ſolaris herbę forma 28. quæ ſub torrida zona. 315
Solanum triſtis aſpectus, 21. album pituitam gignit, 116. halicacabum veſicam refert, ad veſicæ vitia, 22. 154. flauum, ictericum ſanat, 102. ſomniſicum flauum, cit vrinam, 126. hortenſe, æſtate germinat, ad aurium dolores, 264. lato folio. 86
Solidago rubra vulneraria. 119
Solſequiæ plantæ. 18
Somnia interpretantur ex ſimilitudine, 18. quomodo vera, 276. ſomniculoſa, ad ſomnium. 274
Sonchus lactuoſa, lac generat, 22. ad venena 125. ſpecies globuloſas radices habet, ad tumores, 225. niger, hilarem faciem facit, 111. arabulatis. 107. aſpera, ſerpentum aculeos, & vires refert, 18. ſenectutis cripatur, 67. ſylueſtris, ſpinoſa. 76
Sorbus æſtate germinat, ad aluifluores 264 fœcunda, felix. 141
Spanocia, phalangiorum aculeos, & vires refert, 48. lurida, craſſo folio. 47
Sparganium ad quæ 23. anguloſo caule, ad vulnera. 182
Spartium autumno viget, ad atram bilem, 266
Sperma ex quibus generatur, 15. ratio ſalſa.
Sphacelum patientes plantæ, ad idem 207. quibus accidat 24
Sphondilium vmbelliferum, ſiccum 60. criſpum, ad criſpos capillos, 32. album purgat pituitam
Spina in ſomnis quid ſignificet ex ſimilitudine, ac dentes ſerpentum refert, & vires. 27 quæ pinulæ 180. ſylueſtris 85 ad vulnera valet 221. in operando acuta 222. ſanat, & telas extrahit. 97
Spina alba ſerpentum dentes refert, & vires 23. lactuoſa, ſerum expurgat, 174. caule cauo, cit vrinam. 151
Splen quæ medeantur 41. magnum habentia animalia, ad eius vitia. 150
Spongioſæ herbæ lunares, comitialibus proſunt. 28
Squamoſæ plantæ, ad ſquamas 219. ſerpentum ſquamas, & vires referunt. 165
Staphis agria, æſtate viget, ad pulices. 265.
Staphilodendron veſicas refert, ad veſicæ vitia. 151
Staphilinus penem oſtendit, ad Venerem. 151
Stellarum ſimilitudines ex colore quid indicent, 29. ſtellitium quod. 17
Stellio luxurioſus, ad coitum, 144. animal maculoſum, ad maculas, 218. Venerem concitat, reprimit, 98. croceus, bilem tingit, 101. excæcatur, viſum recuperat, ad cicatrices oculorum 223. ſanguine caret, ad ſanguinem 248. accipitrem ad ſe trahit 25. ſomniculoſus, ad ſomnia 274
Stibium nigrum, contra melancholiam 111. rubrū vulnerarium. 120
Stœchas citrina, calida, 104. cit vrinam. 136.
Strumis quæ medeantur. 24
Struthio camelus paruo capite, ad caput. 134. cito concipit, ad conceptum, 245. albus, humidus 117. concoquit lapides, ad calculum. 266
Struthiogloſſon paſſeris linguam, & vires refert. 178
Sturnus maculoſus, ad maculas, 218
Styrax in calidis, calida. 69
Suber perpetuifolia. 198
Succinum glaucum, ad glaucomata 203. ſudor terrę, ad ſudores. 116
Sudor plantæ, ad ſudores. 126

C 2 Sulphur

Sulfur glaucum, ad glaucomata. 103
Supercilia lantes plantę, leporem oſtendunt. 193
Sus carne alba, pituitam auget 115. abundat la-ete, ad lac, 122. piloſus, ad capillos, 129. dentatus, ad dentes, 1[illegible]8. pinguis ad impinguandum, 24. ſomnicoloſus, ad ſomnium, 26. radicibus. & adſtringentibus pabulis vitur, adſtringentis faculta-tis, 42. fœcundus, ad fœcunditatem, 145. capitatus, ad capitis vitia, 134. cere-bro humido, lunaria, 318. conſperto albo efferatur, 104. amphibium animal terrę, & aquæ, 63. obnoxius ſtrumæ, ad ſtru-mas. 211
Sycomorus in Ægypto, 30. ficus, & mori ſimilitudinem gerit, & vires 90. lactuola, pur gat ſeram, 123
Syderum vires ex ſimilitudine iudicantur, 17. in medio cœli quid, 18, in infimis lo-cis quid, in medijs longitudinibus. 18
Sydecitis heraclia, anguloſo caule, ad vulnera 222. teretia tubea vulneraria. 119
Sylua in ſomnis quid ſignificet ex ſimilitu-dine. 18
Syluestria planta quæ. 14. 27. 76. 86. 93. 190. &c.
Symphitum aſini auriculam, & vires refert 173 petreum rubrum vulnerarium 119. ſpecies angu ſolo caule, ad vulnera. 271

T.

TArhamaca gummi, ad gummi valet. 215
Taciturnitati conferunt tacita anima-lia. 25
Talpa peculiari loco viuit 37. collo caret, ad ſtru mas. 248
Tamarindi flaui, ad ictecum valent. 102
Tamaris in Hemo naſcitur 35. deficit partibus, obeſt. 248
Taurus cornu ferit, glutino ſanat, 98. ru bro colore efferatur, 104. neruoſus, ad neruos, 129. mas, ad mares 145. glutino ſus, ad vulnera 224. paucifer, ad ſterilita-tem. 245
Taxus Septentrionalis arbor 74. atram bilem gi-gnit 107. perpetuifolia. 185
Teliphonon ſcorpionis figuram, & vires re-fert. 157. 185
Tempore nobis neceſſario naſcuntur plan-tę. 162
Temiota facultas ea quibus. 13
Terebinthus refinifera, cit vrinam 126. ca prę cornu refert, 168. ſaniem manat, ad ſaniem 215. viuipara, ad fœcunditatem 252. Ba ſtrum fera 35. perpetuifolia. 185
Terrę varietas quæ. 56
Terremotus tempore naſcens, quid pari-tur. 18
Testacea peculiaribus locis viuunt. 37
Teſticulus ſuperior Venerem incitat, infe-rior reprimit, 97. vulpis teſtea refert, & vires, 183. maculoſa fronde, ad ma culas, 226. & oculorum 218. tumidus, ad tumores, 224. æſtate viget, ad Vene rem. 203
Teſtudo aphona, ad taciturnitatem. 26. Ve nerem incitat, reprimit, 98. nigra, atram bilem eſa auget, 107. luxurioſa, ad Ve nerem, 144. pulmone magno, ad pulmo nis vitia 143. ſine liene, ad lienem. 198. cruſtata crocodili vires refert, & vires. 166. pin guis, ad impinguandum, 106. abijcit coe ticem, ad cutis mutationem. 214. no ctu videt, ad nyctalopiam 230 pectus re fert, ad tabem, 234 pauc[illegible], ad ſte rilitatem 245. hyeme ſine cibo viuit, 190 caret c[illegible], ad [illegible], 249. facile concipit, ad [illegible] 253 tumi da, ad tumores, 225 carnoſa, carnem auget, 150. aquatica verſicolor 12 [illegible] ad quid, 42. 63. 40. 87 ad maculas 216. glauca, ad glaucomata, 219
Teucer triſſagonis formam, & vires refert 88, partibus deficit, efficit 248. purpureo flore, Sa turni eſt. 307
Thapſia flore flauo bilem expurgat, 101. ad flauos capillos, 133 flaua calida, 105. vmbellifera, ad cap[illegible] 19. nodoſa, ad articulos, 141 æſtate viget, ad canis mor ſus, 265. vere, ad lepras 263
Theleri planiæ deteriores, 22
Theliphonon ſcorpionem refert, & vi-res, 23
Theophraſtus quibus ſignis qualitates plan tarum docuerit, 12. de aquatilibus opi-nio. 50
Theſſalia ſerpentes fert, & [illegible]ontani, quæ eos perdit. 262
Thimeleę vires 77. alba expurgat pituitam 16. hyeme [illegible] augea. 266
Thlaſp flore flauo, bilem expurgat 101. pedes gal li refert & vires 169. æſtate [illegible], ad biliofos humores. 264
Thraſi lactei ſunt. ſperma augent, 173 ra dicibus calculoſis, ad calculos, 234 fœ cundæ radices, ad fœcunditatem 246. tumidæ, ad tumores 228. vire 62
Thraſias Maotruenſis ex quo loco cicutam colle gerit 38
Thuiam Septentrio generat. 34
Thus apud Sabeos 34 non peregrinatur 36. ea ſedi loci incola 69. rubra vulneraria 128. re ſudat, ad ſudores 116 ad lachrymas 24. croceo colore bouem refert 305. nigra planta, atram bilem purgat 110
Thymum ſerpilli formam & vires refert 93. ni-grum atram bilem expurgat 107 ſine ſemine, mi natur ſterilitatem, 234. flore purpureo eſu atram bilem auget 22. acri ſaporis 59. ſicci loci, vires. 60
Thinnus Megarenſis optimus, 82. glaber, ad glabritiem, 133. ſquamoſus, ſerpentem re fert. 165
Tilea mas, 27. rubra, ſanguinem purgas 123. atteritu ignem concipit, ad inflammationes, 216. abijcit corticem, ad cutis mutatio-nem. 214
Tinca piſcis glutinoſus, ad vulnera 224. lapides in capite haber, ad calculos. 232
Tinea in erucam tranſit. 46
Tithymalus lactuoſa, ſic generat, 22. vi-res, 77. flaua, calida, 105. feroſa, ſe-rum purgat, 173. flore flauo flauam bilem purgat, 103. æſtate naſcitur, ad biliofos humores, 264. lactea ſperma au get,

gre, 173. ad ſolem vertitur, ſolaris eſt. 409
Tophus aſphaltitem trifolium ex ſe gignit. 34
Topatius purpureo colore, Saturnius eſt. 309
Torpedo ſine liene, ad lien 150. colo caret, ad ſtrumas, 253. facile parit, ad partus facilitatem. 254
Tragacantha reſudat humores, ad ſudores. 226
Tragium rubrum vulnerarium 119. lac ſudat, ad lac. 126
Tragopogon ad Solem vertitur, ſolaris eſt. 309
Tragorchis hircı teſticulos, & vires refert. 185
Tragoceros capræ cornu refert, & vires. 23. 268
Tragoriganon purpureo flore, Saturni eſt. 307
Tragos ſcorpionis caudam refert, & vires. 185
Tribolus in Strimone naſcitur 35. vires 48. caput bouis refert, 178. terreſtris viperæ dentes refert, & vires, 180. vere naſcitur, ad lepras, 263. æſtate viget, ad puſtulas. 265
Trichomanis vires, 64. villoſus, ad capillos, 129. perpetuifolia, 265. ſaxifraga, ad calculos. 252
Trifolium aſphaltites, bituminis odorem refert, & vires, 92. pratenſe rubrum vulnerarium, 119. inhorreſcit aduerſus cœlum, contra tempeſtates, 193. 314. ſtellionis maculas, & vires refert 164. vere naſcitur, ad ſerpentes. 263
Tripolij vires, 60. ter in die colores mutat. 328
Triorchis buteonis teſticulos refert, & vires. 283
Triticum in lolium abit. 40. ſyluestre in verbaſcum, 42. in typham, & zeam, 16. auenam, 44. temperatæ zonæ, 73. cauo caule, ad tracheam, 151. vermiculos patitur, ad vermes, 207. ſquamoſa ſpica, ad ſquamas, 165. ſuis ariſtis cochlearum, locuſtarum cornua refert, & vires, 176. nodoſum, ad neruos 148. fœcunda radice, ad fœcunditatem. 246
Tubæ in cœlo quid ſignificent ex ſimilitudine. 17
Tubera nigra, atram bilem augent eſu, 107. aliquibus partibus deficit, officit, 147. vbi ſemen habeant, 140. contra cœlum valent. 314
Tubera peregrina ſunt. 36
Turtur rubris oculis, ad ſanguinoſos oculos, 229. excæcatis oculis, renaſcuntur, ad cicatrices oculorum 233. loquax, ad colon. 235
Tuſſilago flore flauo, ictericum curat 102. vngulam equi refert, & vires 189. aureo flore, ſolem refert 304. vere germinat, ad tuſſim 263. hyeme viget. 266
Typha in triticum abit, 40. macho ſolo 58. ad quid, 52

V.

VAcca abundat lacte, ad lac 122. menſtruoſa, ad menſtrua, 125. aurita, ad auditus vitia. 236
Vbi malum, ibi remedium. 96
Vena ut plantarum quæ. 11
Veneris myrtus dicatur, roſa, & philyra. 12
Venereæ remedia, & plantarum radicibus petenda. 31
Veratrum, vomitum concitat, & compeſcit 7. flore purpureo, ad atram bilem 28. 110. nigrum, autumno viget, ad atram bilem, 274. æſtate naſcitur, ad morbus canis 261
Verbaſcum fœmina, ad muliebria 28. lingula a radice, ad 126. ſaxi pellem refert, 134. lupi caudam 166. æſtate germinat, ad alui fluores 164. flauum, calidum 105. ad elleboriſmum, ad inflammationes. 226
Verbena flauo flore, ictericum ſanat, 102. flore purpureo, ad dæmoniacos, 113. galli criſtam refert, & vires 172. vere naſcitur, ad ſerpentes 264. æſtate viget, ad tertianam 274. Veneris herba. 31
Vermes exſiccatæ alios expellit 98. ſterilitatem minatur 241. vermiculi ex plantis generati, 207. quæ non generant expellunt. 98
Vertigo abit in epilepſiam. 215
Veſicam referentes plantæ, ad eius vitia. 154
Veſpertilio, animalia 43. nigrum animam, ad atram bilem 109. noctu videt, ad nyctalopiam 229. vigil, ad vigilantiam. 274
Vettonica flore purpureo, hilarem eutem facit. 118
Vicia flore nigro atram bilem purgat 107. ſcorpionis caudam ſiliqua refert, & vires. 185
Vigiliæ quæ conferant. 26
Villoſæ plantæ ad villos 129. villos animalium referunt 165. animalia ad idem. 129
Viocerox 78
Vini diuerſa genera, 59. compoſita, 59. rubrum, auget ſanguinem, purgat ſanguinem, 198. ſeruatur diu, ad longam vitam, 200. ſoluit aluum, & ſtringit 96. aureum, bilem flauam auget, 100. terribilia omnia mouet. 216
Vinoſæ plantæ inebriant 226. vinoſi coloris contra ebrietatem 225
Viola montana odorata, 27. 81. flore purpureo, contra atram bilem, 110. coloris, tollit ebrietatem, 226. superne purgat, inferne ſtringit, 27. lacteus albet, 99. purpurea frigida. 115
Vipera mutat corticem, ad cutis mutationem, 214. maculoſa, ad maculas, 216. & oculorum, 229. ſquamoſa, ad ſquamas, 220. morſu ſoterunt, impoſita ſanat, 95. colorem mutat ex ſolo, 99. facile parit, ad partus facilitatem, 254. glauca, ad glaucomata. 103
Vires plantarum quomodo repertæ, 14. ex colore, 18. occultæ quæ 12. appellationa qualis. 11
Virga aurea æſtate naſcitur, ad alui fluores, 264. rubra vulneraria. 114
Viſcum glutinoſum, ad vulnera. 24. ſuper plantas viuens pediculum refert, & vires 143. ſubſtantias extrahit 312. 260. partibus deficit, officit. 248

viſus

Viſus acuti animal, ad aciem oculorum. 231
Viuiparæ plantæ, ad fœcunditatem valens. 252
Vita planta quæ. 9
Vitis fœcunda, ad fœcunditatem 21. 245. rota noonem patitur, ad idem 109. vulnerata coaleſcit, vulneraria 212. abijcit corticem, ad mutationem cutis 84. 223. aureas clauiculas vbi ferat 40. ſero germinat, ſero ſeri poſcit 21. in temperata zona, 72. ſphacelum patitur, ad idem 207. inebriat, aqua ex putatis ſoluit 96. vua laxat, gigarti ſtringunt 96. campania gignit generoſas, 35. longæua, ad longam vitam. 198
Vitis alba, vere gignitur, comitialibus 263. expurgat pituitam. 116
Vitis nigra, nigros capillos facit. 132
Vimus radice cuſpidata, lapides quærit 21. excreſcentias parit, ad excreſcentias 31. oſſoſa, ad oſſa 128. fronde perforata, ad vulnera 221. glutinoſa, ad vulnera. 223 folliculi, ad enterocellas 251. ſciſſuram caudicis ſubſtinet, ad vulnera. 212
Viula nocturna auis, ad nyctalopiam. 229
Vmbellifera planta pauonis criſtam, & vires refert 171. ad capillos. 129
Vmbrina piſcis lapides in capite habet, ad calculos. 235
Vnguis odoratus ex alimento 42. frondium albeſcit cut. 217
Vnio ſanguine caret, ſiſtit ſanguinem 248. ad vniones oculorum. 284
Vpupa nigra auis, atram bilem purgat 109. ingenioſa, ad ingenium. 278
Vranoſcopius piſcis, ad nyctalopiam 229. acuti viſus, ad aciem oculorum. 238
Vrbanæ plantæ forma 89. animalia. 90
Vrſus frigidus 72. villoſus, ad capillos 129. ſomniculoſus, ad ſomnū 26. 275. iracundus, ad iram 116 carnivorus, vires 43. peculiaribus locis habitat 37. initio albus ex imbecillitate 117. noctu videt, ad nyctalopiam 229. flauus, fuſcus icterum ſanat 103. ad melancholiam 275. conſpectu albo efficitur 104 clamoſus, ad clamorem. 279
Vrtica vrit, ſuccos frigefacit 96 neruoſa, ad neruos 129. fœmina, ad muliebres vſus. 28. terreſtris marinam refert, & vires, 161 vbera femina, ad fœcunditatem 245. æſtate, ad Venerem. 165
Vua terreſtris marinam refert, & vires 162. æſtate producitur, ad refrigerandum. 267
Vulneribus quæ valeant. 24
Vulpes atra fuſca, atram bilem eſſe gignit 109. villoſa, ad capillos 129. ſerpenti amica 26. carnivora, ad quid 43. aurita, ad vitia auditus 136. alopetiam patitur, ad alopeciam 211. noctu videt, ad alopetiam. 229
Vulpecula piſcis, Rhodia optima. 55
Vultur iecore magno, ad iecoris vitia 148. acuti viſus, ad oculos 231. concipit vento, ad conceptus. 255

X.

XAnthium naſturtij ſaporem, & vires refert 92. flauo flore, ad capillos. 131
Xiphia teſticulo vno Venerem excitat, altero reprimit. 97. vere ad lepras. 263
Xiris anguloſo caule, ad vulnera. 212. rubra ad idē p. 19. autumno viget pro lienoſis. 266

Z

ZEa mutatur in triticum 44. 215. in auenam 44. 215. mediocri terra alitur. 61. temperata zona. 73. lactuoſa, cōtra venena. 225. qualitas. 88
Zedoaria citri odorem refert, & vires. 91. crocea bilem auget. 102
Zizipha peregrina arbor. 36
Zoopyros ex tritico & zea. 80. 91

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

S.N.I.1